

Diana-Elena ALEXANDRU

Modificări structurale
ale spațiului rural din România
ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană
SAPARD

Diana-Elena Alexandru

**Modificări structurale
ale spațiului rural din România
ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană
SAPARD**

*Se cuvin cuvinte de mulțumire Facultății de Geografie
a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca,
pentru sprijinul necondiționat acordat pentru publicarea acestei cărți,
dedicate împlinirii a 90 de ani
de la întemeierea Universității Românești la Cluj-Napoca.*

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Vasile Surd

Prof. univ. dr. Benedek József

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ALEXANDRU, DIANA-ELENA

**Modificări structurale ale spațiului rural din
România ca urmare a implementării programului cu
finanțare europeană SAPARD / Diana-Elena Alexandru. -
Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2009**

Bibliogr.

ISBN 978-973-610-954-6

316.334.55(498)

© 2009 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește
conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Diana-Elena Alexandru

**Modificări structurale
ale spațiului rural din România
ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană
SAPARD**

Presa Universitară Clujeană

2009

Celor care au crezut în mine...

CUVÂNT ÎNAINTE

Prezenta carte este rezultatul unei laborioase munci de informare și cercetare asupra unor segmente alese ale spațiului rural din România, acelea care au beneficiat de sprijin financiar din partea Uniunii Europene prin intermediul programului SAPARD în vederea edificării unor structuri productive și infrastructurale.

Este demn de subliniat efortul uriaș pentru documentarea în teren, culegerea informației statistice și redarea cartografică fidelă și de o remarcabilă forță sugestivă. Prin tema pe care o abordează, studiul este unicat la nivel național, un adevărat instrument de informare profesională pentru organismele abilitate din țară și cele de la nivelul Uniunii Europene.

Deși pare mai degrabă un domeniu de abordare de pe poziția științelor economice, lucrarea s-a înnobilit suficient și necesar prin modul de structurare și analiză cu „izul geografic”, care o străbate ca un fir rafinat și perceptibil în toate capitolele.

Cartea de față realizează o adevărată radiografie a spațiului rural național pe trunchiul căruia „s-a altoit” cu susținere comunitară un număr de aproape 4588 de proiecte de investiție a căror menire a fost și este aceea de a alinia satul românesc și economia rurală a țării la standardele de calitate ale țărilor cu economie avansată din Europa unită.

*Lucrarea cu titlul „**Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD**” reprezintă cel mai complet raport asupra implementării programului SAPARD la nivel național care poate și trebuie însușit în chip constructiv de către organismele naționale abilitate.*

Prof. univ. dr. Vasile SURD

CUPRINS

Introducere.....	1
Argument.....	3
1. CONTEXT, CONCEPT, METODOLOGIE.....	11
2. INTEGRARE EUROPEANĂ.	
POLITICI ȘI INSTRUMENTE FINANCIARE.....	19
2.1. Uniunea Europeană – unitate în diversitate.....	19
2.2. Contextul socio-economic, teritoriu, economie și populație agricolă.....	23
2.3. Aderarea României la Uniunea Europeană.....	27
2.4. România – transformare, adaptare administrativ-teritorială și instituțională.....	28
2.5. Politici comunitare pentru dezvoltare socio-economică.....	32
2.5.1. Politica de dezvoltare regională.....	33
2.5.2. Politica Agricolă Comună – axe ale dezvoltării rurale.....	39
2.5.2.1. Politica Agricolă Comună – obiective și principii.....	43
2.5.3. Politica Agricolă Comună în România.....	44
2.5.4. Axe și măsuri ale Politicii de dezvoltare rurală în perioada 2007-2013	46
2.6. Politicile comune ale Uniunii Europene de dezvoltare a mediului rural aplicate spațiului rural românesc.....	48
2.7. Politica de dezvoltare rurală.....	53
2.8. Instrumente financiare ale Uniunii Europene.....	55
2.8.1. Principii, obiective și funcționalități ale Fondurilor Structurale....	55
2.8.1.1. Principii de funcționare ale Fondurilor Structurale.....	55
2.8.1.2. Axe prioritare și obiective ale dezvoltării.....	58
2.9. Instrumente financiare comunitare.....	60
2.9.1. Instrumente financiare de pre-aderare.....	60
2.9.2. Instrumente financiare post-aderare.....	63
3. SPAȚIUL RURAL ÎN ROMÂNIA.	
DIRECȚII ALE DEZVOLTĂRII RURALE.....	73
3.1. Spațiul rural românesc – trăsături generale.....	73
3.2. Probleme actuale ale spațiului rural românesc.....	74
3.3. Situația agricolă la nivelul regiunilor de dezvoltare.....	76
3.4. Spațiul rural – suport al dezvoltării rurale.....	78
3.4.1. Resursa umană.....	80
3.4.2. Caractere generale ale populației.....	83
3.4.3. Resursa funciară.....	86
3.4.4. Elemente de infrastructură.....	87
3.5. Capitole de negociere.....	90
3.5.1. Documentul de poziție. Capitolul 7. Agricultura.....	90
3.5.2. Perioadele de tranziție și cotele incluse în capitolul de negocieri – cereri.....	93

3.5.3. Perioadele de tranziție și cotele stabilite după integrare – rezultatele negocierilor.....	95
3.6. Direcții ale dezvoltării rurale.....	97
4. PROGRAMUL SAPARD – INSTRUMENT DE ASISTENȚĂ FINANCIARĂ PENTRU DEZVOLTAREA SPAȚIULUI RURAL.....	104
4.1. Definiție, condiții de funcționare, obiective, programarea, finanțarea.....	104
4.2. Axele prioritare și obiectivele aplicării programului SAPARD în România.....	107
4.3. Structura organizatorică instituțională.....	121
4.4. Principii de funcționare.....	126
4.5. Adresabilitatea Programului SAPARD.....	127
4.6. Acoperirea geografică.....	130
4.7. Beneficiarii eligibili.....	133
4.8. Plafoane financiare de încadrare a proiectelor de investiții.....	136
4.9. Motivația aplicării Programului pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală SAPARD.....	137
5. IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI SAPARD ÎN ROMÂNIA.....	143
5.1. Măsura 1.1. „Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole”.....	143
5.1.1. Industria agroalimentară.....	143
5.1.2. Priorități în crearea unităților de prelucrare primară a produselor agricole în cadrul regiunilor de dezvoltare.....	147
5.1.3. Distribuția teritorială a investițiilor în cadrul Măsurii 1.1.....	150
5.1.3.1. Submăsura „Lapte și produse din lapte”.....	151
5.1.3.2. Submăsura „Carne și produse din carne”.....	153
5.1.3.3. Submăsura „Carne de pasăre și ouă”.....	155
5.1.3.4. Submăsura „Pește și produse piscicole”.....	155
5.1.3.5. Submăsura „Cereale și produse cerealiere”.....	155
5.1.3.6. Submăsura „Fructe și legume”.....	156
5.1.3.7. Submăsura „Vin”.....	157
5.1.3.8. Realocări financiare pentru proiecte din zonele calamitate.....	157
5.1.4. Relocalizarea industriei agroalimentare.....	158
5.1.5. Studiu de caz: SC. LaDorna Cheese SRL.....	164
5.2. Măsura 2.1 „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”.....	167
5.2.1. Submăsura „Drumuri în localitățile rurale”.....	172
5.2.2. Submăsura „Infrastructura de apă” – sisteme de alimentare, canalizare și stații de epurare.....	183
5.2.3. Studiu de caz – reabilitarea infrastructurii tehnico-edilitare în Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest.....	193
5.3. Măsura 3.1. ” Investiții în exploatațile agricole”.....	203
5.3.1. Studiu de caz - “Achiziție echipamente tehnologice pentru ferma zootehnică de creștere pui pentru carne”.....	236
5.4. Măsura 3.4. “Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative”.....	239
5.4.1. Obiective și alocări financiare.....	239
5.4.2. Organizarea structurală a Măsurii de finanțare 3.4.....	240

5.4.2.1. Submăsura “ <i>Turism rural</i> ”	240
5.4.2.1.1. Turismul rural – componentă a politicii de dezvoltare rurală.....	241
5.4.2.1.2. Avantajele localizării turismului în zonele rurale.....	242
5.4.2.1.3. Distribuția teritorială a unităților de cazare realizate prin co-finanțare SAPARD.....	243
5.4.2.1.4. Absorbția financiară teritorială și impactul asupra dezvoltării turismului rural.....	250
5.4.2.1.5. Impactul teritorial al investițiilor în activități turistice rurale.....	252
5.4.2.2. Submăsura „ <i>Alte tipuri de activități turistice în spațiul rural</i> ”.....	256
5.4.2.3. Submăsura „ <i>Apicultura</i> ”.....	257
5.4.2.4. Submăsura „ <i>Activități meșteșugărești</i> ”.....	258
5.4.2.5. Submăsura „ <i>Acvacultura</i> ”.....	259
5.4.2.6. Submăsura „ <i>Alte activități – melci, ciuperci și broaște</i> ”... 5.4.2.7. Submăsura „ <i>Alte activități – procesarea fructelor de pădure și a arbuștilor fructiferi și plante medicinale</i> ”... 5.5. Măsuri complementare.....	259 260 261
5.5.1. Măsura 1.2 “ <i>Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor</i> ”.....	261
5.5.2. Măsura 3.2 “ <i>Constituirea grupurilor de producători</i> ”.....	266
6. ABSORBȚIA FINANCIARĂ	269
6.1. Politica de dezvoltare rurală și Programul SAPARD.....	271
6.2. Raportul dezvoltare rurală – absorbție financiară.....	276
6.3. Realități și perspective ale dezvoltării rurale. Analiză comparativă.....	287
7. CONCLUZII	314
BIBLIOGRAFIE	321
CONTENTS	332
SUMMARY	335
Anexa 1. Glosar de termeni.....	360
Lista planșelor	
Lista figurilor	
Lista tabelelor	

INTRODUCERE

Punctul de vedere asupra unui subiect la prezentul continuu în contextul socio-economic și politic al României - *dezvoltarea rurală* - va deveni leitmotivul multor exegeze pentru a fi pe deplin analizat și înțeles. Oricare cercetător își trasează coordonatele, după care ilustrează fenomenele și procesele definiții pentru clarificarea concluziilor. *Fenomenul (procesul), scopul, modalitatea de abordare și condițiile de implementare, coordonatele temporale (contextul socio-economic și politic, dar și perioada de derulare a programului de dezvoltare rurală) și de localizare, beneficiarii și rezultatul cuantificat* constituie punctele de sprijin și, totodată, elementele explicative care se prezintă sub forma unor exprimări interogatorii de tipul: „Ce?”, „De ce?”, „Cum?”, „Când?”, „Unde?” și „Cui se adresează?”. Răspunsurile la aceste întrebări conturează imaginea de ansamblu creată de intervenția comunitară asupra spațiului național, fapt care implică o sintetizare a cercetării detaliate a tuturor aspectelor încadrate în teritoriul delimitat rural, o cercetare coordonată de *principii și obiective*, care se clarifică treptat pe măsură ce analiza parcurge traseul clasic de la *general* la *particular*, iar în cazul nostru de la *particular* la *general*.

Lucrarea se concentrează în jurul unui subiect de actualitate, în privința căruia instituțiile administrative naționale, regionale și județene, manifestă încă un interes vădit. Astfel, programul de asistență financiară în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană SAPARD, funcționarea acestuia în spațiul rural românesc și rolul de intermediar jucat în implementarea Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, obiect al Politicii Agricole Comune prin politica de dezvoltare rurală în acest interval temporal, prezintă aspecte importante care derivă din *specificul acestuia, obiectivele și axele de dezvoltare, modul de organizare și implementare, durata și destinația către beneficiari*. Concomitent cu prezentarea aspectelor privind funcționarea programului în teritoriu, se vor analiza aspectele legate de spațiul rural, suport al obiectivelor de dezvoltare, beneficiarii programului (comunitatea rurală, populația agricolă, micii fermieri, întreprinderile mici și mijlocii, administrațiile locale), cadrul instituțional care îl coordonează și, nu în ultimul rând, contextul economico-social în care reușim să surprindem transformările imprimate de o perioadă de tranziție de la un sistem economic necoordonat și dezechilibrat, la un statut de *conomie de piață funcțională*, determinată de un *spațiu productiv și competitiv*. Acest postulat apare ca o condiție obligatorie pentru procesul de integrare în Uniunea Europeană, fapt care implică eforturi, mai ales de ordin financiar, pentru alinierea, optimist spus, la piața economică a comunității.

Considerațiile și analizele specialiștilor din toate domeniile de interes, precum și evaluarea tuturor sectoarelor economice și sociale, au situat România într-o poziție extrem de dificilă în fața unei astfel de provocări. Ca oricare alt stat aderent la statutul de membru al Uniunii Europene, România a beneficiat de o perioadă de pre-aderare, în care, cu ajutorul financiar din *bugetul comun* al statelor deja membre, personalul de specialitate antrenat pentru monitorizarea evoluției și aplicării reformei, a reușit să *se alinieze la Aquis-ul Comunitar* în toate dintre capitolele *Tratatului de Aderare*, cu excepția câtorva

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

reminiscente (amendamente), adică *perioadele de tranziție*, care au avut menirea de a înlesni tranziția actorilor economici din anumite sectoare de activitate și de producție agricolă.

Analiza spațiului rural național și transformarea acestuia pe parcursul perioadei de tranziție se dovedește a deveni un proces de cercetare complex, transpunându-se uneori într-un studiu interdisciplinar cu privire la impactul deciziei politice de integrare în Uniunea Europeană, atât economic cât și teritorial, asupra zonelor rurale și a locuitorilor acestora, din punct de vedere al dezvoltării. Simțul antreprenorial dovedit de către beneficiarii programului SAPARD pentru agricultură și dezvoltare rurală, în perioada de pre-aderare, va rezulta într-o nouă imagine structurată și îmbunătățită a așezărilor rurale, inițiativele de investiție în exploatațile agricole, industria prelucrătoare a produselor agricole, turismul rural sau alte activități economice aducătoare de venituri alternative devenind posibile modele pentru viitoarele politici de dezvoltare teritorială. În final, comportamentul locuitorilor sau al administrațiilor vine să clarifice necesitățile reale, aspirațiile dar și accesibilitatea pe care aceștia o demonstrează în fața unui ajutor financiar nerambursabil, implementat cu scopul de a îmbunătăți situația economico-socială a așezărilor rurale și a comunităților aferente.

ARGUMENT

Scopul Uniunii Europene de a crea o funcționalitate liniară, prin consolidarea unui set de reglementări legislative tangențiale fiecărui domeniu existent, concretizat în capitole de negociere, este transpus în uniformizarea instituțional-administrativă a contextului individual al fiecărui stat membru. România, în calitate de parte integrantă a procesului de extindere teritorială a acestei forme de organizare, a traversat și încă se află într-un proces de tranziție matură de la identitatea națională la identitatea europeană. Au fost, sunt și vor fi necesare ajustări, mai ales la nivel legislativ, corpul instituțional, managementul proiectelor, gestiunea resursei umane implicate urmând același calapod al „modificărilor”, al „schimbărilor”, unde factorul temporal, spațial și financiar definitivează, *de facto, de iure*, acest proces de aliniere la standardele europene, preferabil prin păstrarea specificității fiecărei țări aderante.

Între fenomenele manifestate ciclic și cu rezultate palpabile sau mai puțin eficiente în teritoriu putem încadra și fenomenul aflat în analiză - Programul SAPARD. Menționăm ciclicitatea, datorită perioadelor distincte de funcționare ale fiecărui program, fond sau instrument financiar, pe perioade de 7 ani, model implementat conform calculării bugetului comun și alocărilor decise prin hotărârea Consiliului European.

Subiectul lucrării de față, **„Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD”**, s-a concretizat datorită contextului contemporan de tranziție în care se află România din punct de vedere social, economic și politic. Se urmărește realizarea unui studiu complex în care premisele, rezultatele și efectele aplicării Politicii Agricole Comune prin instrumentul financiar de preaderare SAPARD au loc în raport cu fiecare din cele trei componente de bază ale spațiului rural: componenta socială, componenta funciară și infrastructura.

Procesul de dezvoltare rurală, demarat în perioada de pre-aderare și coordonat de politica specifică europeană, se preocupă, în mare măsură, de tranziția sectorului agricol înspre un spațiu de producție caracterizat prin competitivitate și calitate, care să beneficieze de tehnologie de producție avansată și de forță de muncă tânără calificată. Revitalizarea spațiului rural în ansamblu constituie, în aceeași măsură, o prioritate a planurilor naționale de dezvoltare cât și condiția esențială pentru integrarea României ca actor pe piața economică europeană. Accentul pus asupra spațiului rural este, în mod decisiv, îndreptățit datorită suprafeței procentuale reprezentative din teritoriul național pe care o ocupă acesta și rolului său de motor al economiei naționale.

Studiul este structurat pe trei părți. Acestea își reclamă apartenența la domenii de specialitate diferite, dar sunt corelate între ele, ceea ce conferă caracterul interdisciplinar studiului de față. În egală măsură, acestea se comportă ca etape individuale de studiu, după cum urmează:

- prima parte ilustrează încadrarea fenomenului în contextul economic și politic actual, concretizat în procesul de aderare la Uniunea Europeană;

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- a doua parte detaliază condițiile financiare în care procesul de integrare economică europeană are loc și instrumentele financiare de care a beneficiat și beneficiază România având calitatea de stat membru al Uniunii Europene;
- a treia parte, focalizând studiul asupra spațiului rural românesc, reprezintă concluziile rezultate după aplicarea în cadru a noțiunilor teoretice prezentate în primele două părți.

În prima etapă se procedează la colectarea informațiilor privind fenomenul politic de Integrare Europeană. Datorită faptului că studiul se concentrează asupra unei perioade, am spune cruciale, perioada de pre-aderare dintre anii 2000-2007, timp în care România a suferit importante modificări în ansamblu, am considerat decisivă documentarea asupra unor aspecte de *politică comunitară, acquis comunitar, Politica de Dezvoltare Regională, Politica de Dezvoltare Rurală, Politica Agricolă Comună*. De asemenea, am considerat imperativă cercetarea documentației în vigoare ce avea ca subiect alinierea legislației românești la legislația comunității europene și trecerea la *economia de piață*, pentru a putea accede la o viziune complexă asupra a ceea ce au implicat aceste concepte și care sunt consecințele lor mai ales asupra funcționalității economiei românești.

A doua etapă a studiului s-a realizat urmărind corelația între politicile europene de dezvoltare și instrumentele financiare corespondente. Politicile comunitare funcționează cu ajutorul acestor fonduri structurale, parte a unui buget comun, care reprezintă mijloacele materiale prin care se finanțează nerambursabil statele din Comunitatea Europeană. Fondurile structurale și, implicit, fondul de asistență în perioada de pre-aderare SAPARD, se comportă în funcție de principii și obiective directe generale, stabilite prin Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană. România, având statut de stat candidat, se încadra și beneficia de asistență financiară nerambursabilă pentru dezvoltarea regională, locală, urbană și rurală. Având în vedere că spațiul rural este obiectul studiului, ne-am ocupat de Politica Agricolă Comună și de fondul de pre-aderare SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development), care a finanțat programul de dezvoltare rurală SAPARD în perioada 2002 – 2007. Programul SAPARD a fost stabilit prin Reglementarea Comisiei Europene (CE) nr. 1268/1999 din 21 iunie 1999, privind sprijinul Comunității Europene pentru măsurile de pre-aderare din domeniul agriculturii și dezvoltării rurale în țările candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare. Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR) reprezintă programul aprobat de Comisia Europeană în data de 12 decembrie 2000, în baza căruia s-a implementat programul SAPARD în România și a fost amendat prin Hotărârea Comisiei Europene H/2002/1936 din 11 iulie 2002. În data de 2 februarie 2001 s-a stabilit, între Guvernul României și Comisia Europeană, Acordul Multianual de Finanțare 2000 – 2006, ratificat prin Legea 316/2001, reprezentând documentul oficial prin care s-a decis acordarea de către Comisia Europeană, a unei contribuții financiare nerambursabile de 1072 milioane Euro, angajată pe perioada 2000 – 2006, în vederea implementării Programului SAPARD.

A treia parte a lucrării se constituie din analiza spațiului rural național și a procesului de dezvoltare rurală și implică utilizarea de metode atente de calculare și reprezentare a realității teritoriale, cercetare și documentare complexă a materialelor bibliografice din literatura de specialitate, analiza statistică și prelucrarea datelor provenite din studii și statistici naționale și analiza diagnostică a rezultatelor anchetelor efectuate în teren, în urma comparării informației prelevate din studii și statistici cu realitatea.

În finalul studiului sunt prezentate sistematizat modele de dezvoltare economică a așezărilor din spațiul rural, stabilite la nivel comunal, județean și regional, conform împărțirii administrative actuale și a organizării în cadrul regiunilor de dezvoltare, replică a modelului european. După realizarea modelelor de dezvoltare rurală se vor putea trasa și câteva concluzii privind aplicabilitatea acestor tipuri de proiecte de dezvoltare în cadrul regional, putând astfel decide dacă disparitățile inter-regionale și intra-regionale existente s-au diminuat sau încă persistă, și care vor fi tendințele dezvoltării economice rurale privite strict prin prisma funcționalităților create cu ajutorul proiectelor de dezvoltare cu finanțare prin SAPARD.

Modificările structurale vor avea loc la nivelul *spațiilor specializate*, având la bază câțiva factori de determinare a apariției lor, cum sunt: progresul tehnic, apariția și dezvoltarea activităților economice alternative, apariția IMM-urilor. Modificările structurale la nivelul criteriului demografic nu se consideră a fi atât de definatorii precum sunt cele care au loc la nivelul criteriului funcțional: de deservire zonală și de producție. Modificările structurale sunt dinamice, rapide și transformă situația tradițională aflată într-o perioadă de tranziție într-un timp foarte scurt, obligate fiind de conjunctura politică a statului. Există posibilități de dezvoltare a funcției economice, sociale și culturale în concordanță cu cadrul natural, resursele locale și teritoriul înconjurător. Programele de dezvoltare rurală trebuie orientate către progres și inovație.

Astfel, vor apărea modificări de mai multe tipuri:

- *economice* (agrare) – constituirea de ferme de mărime medie, constituirea de asociații familiale, și asociații agricole prin comasarea terenurilor, constituirea grupurilor de producători;
- *financiare* – proiectele de dezvoltare concretizate în ferme zootehnice, exploatații vegetale, unități de producție și procesare, sau ateliere meșteșugărești etc., contribuind sau nu la creșterea economică, în mod direct sau indirect;
- *administrative* – înființarea de birouri de informare, la nivel comunal, cu personal specializat în consultanță pentru accesarea de fonduri și realizarea de proiecte cu aplicare locală;
- *de infrastructură* (infrastructura de drumuri și infrastructura de apă) – pentru a crea legături cu drumurile naționale și județene - pentru circulația materiilor prime, produselor, și personalului, sistemele de alimentare cu apă potabilă, sistemele de canalizare pentru ape uzate - pentru îmbunătățirea calității vieții, pentru crearea de condiții igienice și performante de producție;

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- *în utilizarea terenurilor* – pentru locuit, pentru industrie, pentru rezervații naturale, pentru turism, pentru cultura plantelor și creșterea animalelor, pentru amplasarea echipamentului de infrastructură.

Modificările structurale inevitabile și urmărite ca obiective generale, prin stabilirea priorităților pentru dezvoltarea și reorganizarea spațiului rural, care survin în urma implementării Programului de asistență financiară SAPARD în zonele rurale, se datorează și caracteristicilor de ansamblu ale spațiului rural¹, între care cele mai relevante sunt: *diversitatea, asemănarea, mobilitatea și elasticitatea*.

Diversitatea – deși apar sub forma caracterului general de rural, așezările rurale se deosebesc prin fizionomie și structură; tipurile de așezări, dar și populația locală cu modul de locuire și activități specifice fiecărei zone, oferă oportunitatea de a crea modalități variabile de susținere și dezvoltare economică a acelor spații.

Asemănarea – datorită accepțiunii generale de echivalare a spațiului rural cu spațiul agricol și, datorită multiplelor terenuri aflate în administrația rurală, caracterizate prin aceleași tipuri de folosințe agricole, deși în regiuni diferite, acestea se aseamănă din punct de vedere structural și funcțional; activitățile economice practicate de populația locuitoare a spațiului rural sunt diverse dar, în același timp, limitate cantitativ; rezultatele implementării Programului pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală SAPARD, vor apărea identice calitativ, putându-se evidenția zone cu aceleași tipuri de transformări, însă diferite cantitativ.

Mobilitatea – reprezintă trăsătura care reflectă cel mai fidel oportunitatea de a modifica structural anumite zone rurale care se încadrează, prin comportamentul populației locuitoare active, în zone de interes care, ulterior, prin acordarea facilităților financiare se pot dezvolta prin noi activități economice aducătoare de venituri, alternative practicilor agricole.

Elasticitatea – deși, teritorial, spațiul rural este caracterizat de trăsătura limitativă, din punct de vedere al spațiului rural actual, încă mai putem vorbi despre capacitatea de absorbție demografică și economică; migrația stagnantă a populației tinere și majoritar masculină, în continuă creștere în perioada de tranziție, gradul ridicat de îmbătrânire a populației și procentul mai ridicat al femeilor au reprezentat factori pentru stabilirea obiectivului de populare a spațiului rural cu forță de muncă tânără și de calitate (cu pregătire superioară); pe de altă parte, lipsa activităților productive în zonele rurale, și concentrarea unităților procesatoare din industria agroalimentară, în cele mai multe cazuri, în zonele periurbane ale marilor orașe, derivă în necesitatea de a acoperi numeric teritoriul propriu-zis rural, aflat la distanțe apreciabile de centrele urbane, cu amplasamente agroindustriale. Avantajele oferite de crearea amplasamentelor de prelucrare sunt atât

---

¹Pentru caracterizarea spațiului rural, autorul selectează 5 trăsături principale, dintre care *elasticitatea* este evidențiată în raport cu urbanul, iar *mobilitatea structurală* se referă la capacitatea de modificare structurală a componentei demografice și de habitat în urma solicitărilor interne și externe; Surd, V., *Introducere în geografia spațiului rural*, 2002, Editura Imprimeria „Ardealul”, Cluj-Napoca, p. 10.

apropierea față de zonele de producție, dar și angajarea unui număr semnificativ de forță de muncă locală.

Datorită proporției pe care o deține spațiul rural din teritoriul național și a situației critice în care se află, este necesar ca reforma și începutul procesului de dezvoltare să pornească de la acest nivel. Prin alcătuirea unei baze socio-economice puternice și generatoare de competitivitate, se poate determina scăderea nivelului disparităților la nivel regional și interregional. *Spațiul rural* reprezintă nivelul teritorial care însumează problemele cele mai stringente în cazul României, și nu numai, fapt ce a determinat o concentrare a atenției începând de la nivelul întregii Comunități Europene și continuând cu fiecare stat membru al acesteia.

În acest sens, s-au formulat *politicile comunitare*: de coeziune economică și socială, de dezvoltare regională și, mai ales, în cazul spațiului rural, *Politica Agricolă Comună*. *Politica de dezvoltare rurală europeană* evoluează ca parte integrantă a Politicii Agricole Comune, ocupându-se în principal de problemele structurale ale sectorului fermelor de producție din sectorul vegetal și animal, ale sectoarelor de depozitare și prelucrare din industria alimentară și importanța lor în contextul general al dezvoltării rurale. *Dezvoltarea rurală complexă* presupune abordarea tuturor sectoarelor componente ale spațiului rural funcțional, pornind de la diversificarea activităților economice (transferul ruralului de la categoria de spațiu furnizor de materie primă către categoria de spațiu de prelucrare și producător de produse finite) și continuând cu dezvoltarea infrastructurii fizice și sociale ca premisă a dezvoltării economice rurale. Cu lucrări de specialitate naționale și internaționale în câmpul politicilor comunitare menționăm autori precum: Ali M. El - Agraa (1989); Arion, F. (2005); Barbu, C., M. (2005); Barzea, C. (2001); Boța A.I. (2004); Constantin, V. (1999); Dinga E. (2005); Dumitru, D. și colab. (1995); Pascariu, Gabriela, Carmen (1999); Voicu, M. (2005); Vincze, Maria (1999, 2000); Profiroiu, M., Popescu, I. (2003).

În acest context, *Politica Agricolă Comună acționează independent în cadrul fiecărei stat*, în concordanță cu caracterul individual al agriculturii, cu situația existentă la nivelul fiecărei regiuni și având în vedere faptul că agricultura reprezintă o unitate strâns legată de celelalte elemente ale economiei. Se speră că, prin acestea, se va determina *posibilitatea creșterii economice în zonele sărace, ca urmare a aplicării programelor de dezvoltare rurală* (orientat pentru dezvoltarea rurală este programul SAPARD, ca instrument de pre-aderare (pre-FEOGA) dedicat sprijinirii agriculturii și dezvoltării rurale, cu cele trei măsuri de aplicare: dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv și a economiei rurale, pregătirea resurselor umane prin îmbunătățirea instruirii profesionale a producătorilor agricoli, creșterea standardului de viață în spațiul rural prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sociale și a celor necesare planificării unei agriculturi durabile); *creșterea gradului investițiilor străine în agricultură și în industria alimentară*.

În decursul perioadei de preaderare la Uniunea Europeană, specialiștii din domeniu au încercat să surprindă cât mai explicit fenomenul de pre-integrare din mai multe puncte de vedere. Începând cu planurile de dezvoltare naționale și continuând mai apoi cu

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

strategiile de dezvoltare regională, instituțiile administrative au reușit să reliefeze contextul teritorial economic și social actual al României. La acestea se adaugă documentele oficiale ale Comunității Europene, în care se explicitează sectorial politicile comunitare după care funcționează Uniunea Europeană, respectiv statele membre și care, implicit, vor fi preluate de către țările aderante. Toate aceste politici sectoriale funcționează după principii bine definite și stabilite prin reglementări de consiliu. Contribuțiile la literatura de specialitate privind proiectele de dezvoltare rurală și funcționalitatea lor în cadrul economiei naționale și, implicit, europene nu sunt numeroase și majoritatea se axează pe documentația teoretică și modul legislativ de funcționare a acestora: Avasilicăi, Silvia (2004); Burtea A., Ionete, G., Jitea, D. (2004); Condor, I. (2004); Marin, I. (2004); Bacqua, Frederic (2003); Bakker, Berca, M. (2003); Drăgan, Gabriela (2003); Moșteanu, N. R. (2003); Goșa, V. (2000); Judy, I. (2000).

Pentru clarificarea cadrului legislativ în care au loc aceste schimbări și ralieri la *acquis-ul comunitar*, consider îndreptățită menționarea celor mai ilustrative reglementări ale Comunității Europene, care reprezintă în cele din urmă suportul teoretic pe care se vor organiza programele, planurile și strategiile naționale și sectoriale de dezvoltare. (Legea 218/2005, *Council Regulations no. 1257/1999; 1258/1999; 1260/1999; 1266/1999; 1267/1999; 1268/1999; 1698/2005*), *Council Decision of 20 February 2006*).

În privința ilustrării realității teritoriale economice și sociale a spațiului rural românesc există un număr însemnat de lucrări de specialitate, fiecare dintre ele subliniind aspecte specifice unor anumite componente, fie ele umane, funciare, de infrastructură, la nivel local abordând studii de caz elocvente, la care să se poată raporta în cele din urmă alte categorii de spații rurale, sau chiar teritoriul din jurul lor. Pe scurt, un număr însemnat de studii și analize, subliniind stări și funcționalități ale acestuia atât teoretic cât și practic, urmărind cazuri locale sau abordând situații de ansamblu: Adumitrăcesei, I. D., Niculescu, N. G. (1999); Bal, Ana (1995); Bărsan, Maria (2003); Benedek, J. (2004); Bold, I. (2003, 2004); Bold, I., Matei, Mioara, Săbădeanu, P. (1974); Bold, I., Buciuman, E., Drăghici, M. (2003); Bryden, I. (2001); Căndea Melinda, Bran, Florina (2001); Cucu, V. (2002); Erdeli, G., Cucu, V. (2005); Guran-Nica, Liliana (2004); Gavrilescu, D. (1996); Florian, Violeta, D., Gavrilescu, Daniela Giurcă, Mirela Rusali, Camelia, Șerbănescu (2002); Hera, C. (2003); Miron, D. (2002); Molle, Willem (1994); Nimigeanu, V. (2001); Otiman, P., I. (2000); Surd, V. (2002); Symes, David, Anton, J. Jansen (1994); Zielinska - Glebocka, Anna, Andrzej, Stepniak (eds) (1998); Zăhău, Letiția, Lazăr, T. (2000).

În completarea lucrărilor științifice de specialitate, începând cu perioada luată în studiu, perioada de pre-aderare, în care s-au declanșat modificări pe toate planurile, instituțiile publice administrative, de nivel central, regional și chiar local au încercat să își aducă aportul la informarea publică despre schimbările ce aveau loc în contextul socio-economic și politic contemporan. Aceste lucrări se prezintă sub forma unor documente de informare, studii economice complexe realizate de grupuri de specialiști din toate domeniile conexe, strategii de dezvoltare regională și națională, planuri de dezvoltare, colecții de

studii, broșuri de informare asupra unor subiecte specifice. Menționez că documentele informative sunt formulate în concordanță cu structura teritorială formată după înființarea celor 8 regiuni de dezvoltare (unități fără statut administrativ și personalitate juridică, formate prin asocierea benevolă a unor județe vecine), cadrul instituțional în care se dezvoltă teritoriul românesc din punct de vedere regional incluzând domeniul rural: Pelkmans, J.(2003), Dumitru, D. și colab. (1995), Giurca, D., Van Depoele, L. (2001), Jinga, I., Popescu, A. (2000), Leonte, Jacqueline, Giurcă, Daniela, Câmpeanu, Virginia, Philippe, Piotet (Expert UE) (2002), Papuc, M. (2004), Drăgan, Gabriela (2003), (1997) Carta Verde, Politica de dezvoltare regională în România, (2003) Politica de dezvoltare regională, (2004), New Perspectives for EU Rural Development, (2004) Primul document consultativ pentru Planul Național de Dezvoltare 2007-2013, (2007) Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007 – 2013, Ghidul solicitantului, Măsurile 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.4, 3.5, Planul Regional de Dezvoltare 2007 – 2013, Raport Anual de Implementare a Programului SAPARD în România pentru anul 2004, (2006), Strategia Națională de Evaluare 2007 – 2013, (2005), Politica Agricolă Comună pe înțelesul tuturor.

Procesul de integrare europeană a marcat o etapă nouă în evoluția spațiului geografic rural; acesta a fost supus unei analize calitative și cantitative, în urma căreia a rezultat o pronunțată stare de disfuncționalitate, a cărei rezolvare corectă și punctuală este esențială pentru reconstruirea unui mediu rural dezvoltat durabil și funcțional.

Prezentul studiu urmărește o *interpretare a adoptării Politicii Agricole Comune* în concordanță cu realitatea specifică mediului rural conturată în jurul disfuncționalităților existente. Se va explica *modul de funcționare* a Programului SAPARD (Special Pre-Accession Programme for Agriculture and Rural Development) în concordanță cu ghidurile solicitantului publicate de Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit. Se va întreprinde o *analiză calitativă și cantitativă a proiectelor de dezvoltare finanțate cu fonduri SAPARD*, în urma căreia se va încerca *calcularea unui indicator de realizare* în scopul de a evidenția aportul adus de aceste proiecte la o mai bună funcționare a activităților agricole în cadrul fermelor nou create sau modernizate și a activităților economice alternative în zonele rurale. În urma detalierii acestui indicator, se va contura *raportul creat între proiectele de modernizare și cele de investiție nouă* pentru a reflecta gradul de angrenare a noilor fermieri tineri în activități economice ale sectorului primar și de servicii în spațiul rural. Astfel, *impactul social* determinat de implementarea acestui program de dezvoltare rurală prin intermediul fiecărei măsuri de activitate asupra comunității rurale devine mai facil. Se va pune accentul pe numărul de persoane tinere angajate din numărul șomerilor înregistrați ca forță de muncă activă pentru evidențierea gradului de atractivitate a spațiului rural pentru activii tineri, persoane cu studii superioare sau care au beneficiat de cursuri de training de specialitate, având în vedere că unul din scopurile Politicii Agricole Comune este îmbunătățirea calității resursei umane și popularea așezărilor rurale cu forță de muncă tânără calificată.

Fiind o componentă deosebit de importantă a spațiului rural și, în același timp, o condiție a dezvoltării teritoriale, *infrastructura* va fi analizată ca având un impact direct

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

asupra gradului de evoluție sau involuție a așezărilor studiate. Se vor prezenta *studii de caz locale, județene și regionale* care să reflecte gradul de modernizare al drumurilor comunale și al tronsoanelor de drum pentru a clarifica situația reală din teritoriu. Crearea și menținerea unui nivel structurat de infrastructură reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea economică și socială a zonelor rurale, și pentru realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate. Infrastructura modernă condiționează capacitatea zonelor rurale de a concura eficient pentru investiții interne și de a rămâne competitive actualelor și viitoarelor inițiative locale. De asemenea, aceasta contribuie la creșterea atractivității zonelor rurale în privința condițiilor de locuit și a locurilor de muncă. Cu toate acestea, densitatea redusă a populației din zonele rurale reduce mult interesul pentru investiții și ridică dificultăți în crearea unei infrastructuri suficiente.

România prezintă discrepanțe majore între zona urbană și cea rurală privind infrastructura fizică și infrastructura socială. Starea precară a infrastructurii din mediul rural face ca România să se prezinte într-o poziție defavorabilă în comparație cu țările balcanice, raportarea sub acest aspect la țările candidate la aderare sau cele deja membre UE fiind, practic, imposibilă.

Odată cu realizarea unor *modele cartografice de detaliu privind modul de distribuție a fondurilor în teritoriu*, la nivel județean, regional și național, se va reuși o analiză multiscalară concretă, desfășurată inclusiv la nivel local, în urma căreia se va reflecta impactul practic al acestui input financiar de care a beneficiat România rurală în decursul perioadei de preaderare, cu un accent mărit pe gradul de absorbție a fondurilor în teritoriu, diferențiată în unitatea de timp.

Cuvintele și sentimentele de grațitudine vin cu ușurință în a scoate la iveală ajutorul, de multe ori neprețuit, oferit de instituții, prin persoane cu simț de inițiativă și care au manifestat de fiecare dată interes deosebit pentru ca acțiunile demarate să fie finalizate optim. Cu urme pregnante lăsate în mintea cercetătorului de față rămân astfel, în prim plan, Delegația Comisiei Europene în România, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Direcțiile Județene pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, cât și investitorii privați care și-au adus aportul la îmbogățirea imaginii mentale a programului aplicat în zonele rurale care a jucat un rol reprezentativ în sprijinirea etapei de culegere a datelor și a concluzionării efectelor acestuia la nivel local. Nu în ultimul rând, mulțumesc profesorilor mei, cadrelor didactice, prietenilor, care s-au implicat și care s-au dovedit a fi aproape în întregul periplu în tainele interpretării științifice.

1. CONTEXT, CONCEPT, METODOLOGIE

Familiarizarea cercetătorului cu domeniul în care se încadrează studiul individual, și, de multe ori, interacțiunea cu câmpurile științifice conexe, determină adaptarea acestuia la metode de cercetare specializate și asimilarea informațiilor de noutate. Toate acestea converg în practicarea unei metodologii de cercetare hibrid, rezultat al combinării, adoptării sau menținerii subiectului de cercetare mai departe sau mai aproape de limitele geograficului.

Metoda cartografică reprezintă „*principalul instrument de expresie al geografului*”; această metodă ajută la redarea clară a fenomenelor petrecute în teritoriu și reflectarea dispersiei și concentrării în anumite areale. Se pot reprezenta procese cu caracter periodic și se pot ilustra raporturi spațiale. Orice studiu geografic poate utiliza harta ca mijloc de cercetare inductivă sau deductivă. Se poate începe studiul prin analizarea hărții, de unde vom deduce informații ajutoare, sau se poate finaliza studiul prin crearea de hărți noi, tot cu caracter informativ, aplicativ și sintetizator. Privind și analizând o hartă putem deosebi particularul din general sau numai întregul; putem face deosebiri sau asemănări între elementele studiate. În definitiv, harta reprezintă o concentrare a tuturor informațiilor dobândite și, în același timp, oferă o mare cantitate de informație complexă.

Reprezentarea cartografică, metoda de analiză geografică, împreună cu metoda statistică, îmbinate cu analiza diagnostic a comportamentului elementului social derivă în distingerea a trei tipuri de *spații relative*²: spațiul *comportamental*, spațiul *administrativ rural sau urban* și spațiul *socio-economic dezvoltat, în curs de dezvoltare sau subdezvoltat*.

Pornind de la elementul geografic, în literatura actuală, *spațiul geografic*, este exprimat ca fiind o categorie operațională fundamentală care întrunește toate tipurile de elemente și relațiile dintre ele la nivel teritorial, indiferent de mărime. Trebuie ținut seama de faptul că, deși reprezintă un spațiu construit, acesta se bazează pe un fundament natural și social de care depinde în totalitate, în ceea ce privește organizarea, evoluția sau involuția sa. Astfel, Melinda Căndea și Florina Bran (2001) au concluzionat că *spațiul geografic poate rezulta într-o suprapunere de spații specializate, care, pot fi ordonate în sisteme*. Identificarea acestor spații specializate se realizează pe categorii specifice: spații naturale (spațiu montan, deluros, de câmpie sau forestier, stepic, deșertic, ș.a.), spații sociale sau economice (spații de muncă - de producție, de consum, socio-culturale - spitale, școli, biserici, sau industriale, comerciale, agricole, ș.a.).

Din perspectiva socio-economică și administrativă, *spațiul rural* întrunește atributele spațiului agricol, cele ale spațiului de locuit, amenajările turistice, obiectivele istorice și echipările care asigură legătura dintre habitat și formele productive dintre acestea și piețele de desfacere³. Spațiul rural reprezintă componenta teritorială complexă care cuprinde în ansamblul ei trei elemente definitorii: *elementul economic, elementul sociologic și elementul*

---

² Asupra conceptului de spațiu, Helen Couclelis (1992) distinge patru tipuri de spații ierarhizate în care include atât spațiul comportamental cât și spațiul socio-economic. Diagrama spațiilor nominalizează spațiul matematic și experimental. La acestea adăugăm spațiul administrativ rural, care reprezintă categoria teritorială specifică aplicării programului SAPARD.

³ Melinda Căndea, Florina Bran, (2001), op. cit., p. 119.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

*geografic*⁴. De aici rezidă atât specificitatea cât și unicitatea lui în paralel cu spațiul urban. Elementul economic se concretizează în predominanța activităților agricole și a industriei de prelucrare, ceea ce determină ca spațiul rural să fie un spațiu de producție agricolă. Elementul sociologic se identifică printr-un mod de viață, comportament și sistem de valori distincte de cel urban. Elementul geografic se impune prin modul de ocupare a spațiului, modul de locuire, grupat sau dispersat.

Extrapolând către perspectiva comportamentală, *spațiul rural* mai poate fi surprins prin prisma conlucrării a altor trei componente: *componenta umană*, *componenta funciară* și *infrastructura*. Fiecare dintre acestea își manifestă propriul rol, activ sau de suport, în asigurarea cadrului de dezvoltare integrată a spațiului rural. În timp ce, procesul de dezvoltare rurală, prin prisma absorbției fondurilor financiare nerambursabile SAPARD, depinde, în mod direct, de *gradul de adaptabilitate al populației rurale* la noul context politico-economic, la integrarea în Uniunea Europeană și la adoptarea noilor politici de dezvoltare comunitară prin acceptarea și încadrarea în noile standarde de funcționare ale economiei și sistemului de economie de piață, atât fondul funciar cât și infrastructura tehnico-edilitară se constituie în puncte de sprijin pentru relansarea dezvoltării economice a zonelor rurale aflate în stadiu de conservare, stagnare sau chiar regres. Fondul funciar reprezintă resursa practică a dezvoltării, a producției materiei prime agricole prin utilizarea terenului arabil pentru practicarea culturilor vegetale sau a terenurilor agricole, pășuni și fânețe, ca resursă furajeră pentru dezvoltarea fermelor zootehnice de creștere a animalelor. Sub orice formă, calitatea spațiului rural, a vieții locuitorilor, la fel ca și calitatea și cantitatea activităților practicate, depind de nivelul de dezvoltare și calitatea infrastructurii locale de transporturi, dar nu în ultimul rând de accesul la infrastructura de apă potabilă, rețelele de canalizare a apelor menajere și stații de epurare. Dezvoltarea durabilă devine principiul de bază și obiectivul echivalent dezvoltării oricărui spațiu, fie acesta rural sau urban, odată cu asimilarea obiectivelor și cerințelor stabilite prin deciziile reprezentanților statelor Uniunii Europene și prin formularea agendelor de la Lisabona și Göteborg din ultimii ani. Sus-punerea obiectivului de protecție a mediului și evaluarea impactului activităților economice asupra acestuia devine o constantă a politicilor de dezvoltare naționale, regionale și locale, atât la nivelul fiecărui stat comunitar, cât și la nivelul întregului teritoriu european.

Reprezentarea cartografică face trimitere la insistarea și orientarea către *analiza spațială* concentrată pe distribuția cantitativă la nivel multiscalar. Deși privită din perspectiva dezvoltării socio-economice și ca rezultată a organizării instituțional-administrative a modelului european, arealul regional, regiunea, primează în fața nivelului scalar național, perspectiva rezultantei regionale capătând semnificație simțitor ridicată datorită individualității privind identitatea socio-economică. *Regiunea*, ca entitate teritorială recunoscută (NUTS 2), reprezintă unitatea de implementare a politicii de dezvoltare regională

---

⁴ Nicole Mathieu, (1969), *Les problèmes d'aménagement des régions rurales Françaises*, În: Géographie et l'aménagement du territoire, Budapest, citat de Bold, I., Matei, Mioara, Săbădeanu (1975), *Sistematizarea rurală*, Editura Tehnică, București, p. 105.

la nivel teritorial, fiind constituită prin asocierea de comun acord a unor județe vecine; aceasta nu reprezintă o componentă administrativ-teritorială și nu are personalitate juridică. Analiza nu se oprește doar la nivel teritorial ci și asupra aparatului instituțional, efectele viitoarei aderări la parteneriatul european fiind observate prin prisma acțiunilor la nivel local și regional.

Fundamentul politic actual de transformare și globalizare creează premisele implementării noilor reglementări în vigoare ale politicilor comune. Teoretizarea fenomenului prin studierea cadrului politic și financiar devine o necesitate. Se cuvine precizarea și detalierea conceptelor esențiale prezente pe parcursul întregului studiu. *Integrarea europeană*, procesul prin care țările membre ale Uniunii Europene înțeleg să-și transfere în mod progresiv, de la nivel național la nivel supranațional, o serie de competențe ce țin de resortul suveranității naționale, acceptând să le exercite în comun și cooperând în domeniile respective de activitate, în scopul atingerii unor obiective de natură politică, economică, socială și culturală, vizează progresul și dezvoltarea acestor state. Este o concepție nouă asupra suveranității, care permite funcționarea perfectă a mecanismelor Uniunii Europene. Uniunea Europeană este, astăzi, un ansamblu specific, fondat pe o repartitie de competențe suverane între ea însăși și statele sale membre, competențele comunitare fiind exercitate în comun. Acesta este sensul în care putem vorbi de integrare. Conform definiției Dicționarului de termeni comunitari⁵, conceptul de „*politică regională*” definește „*la nivelul Uniunii Europene un ansamblu de politici structurale menite să promoveze reducerea și eliminarea disparităților între diferitele regiuni ale statelor membre, în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase a întregului spațiu comunitar*”.

Politica Agricolă Comună reprezintă un set de legi și practici adoptate de către statele membre ale Uniunii Europene pentru a forma o politică unitară în agricultură⁶. Este cea mai integrată dintre toate politicile implementate de UE, cu scopul de a menține agricultura pe un termen cât mai lung ca sursă principală de energie pentru spațiul rural; aceasta nu vizează doar producătorii agricoli, ci și resursa umană în general, consumatori și societate ca un tot unitar. Conform reprezentanților oficiali⁷, această politică se concretizează într-un sistem de subvenții comunitare, care reprezintă aproximativ 50-70% din cheltuielile bugetului european. Aceste subvenții garantează un preț minim la producători, ceea ce dă o anumită siguranță producătorilor agricoli comunitari, asigurând astfel producerea unei anumite cantități de bunuri.

Fondurile structurale ale Uniunii Europene sunt gestionate de către Comisia Europeană și au ca destinație finanțarea măsurilor de ajutor structural la nivel comunitar, în scopul promovării regiunilor cu întâzieri în dezvoltare, reconversiei zonelor afectate de declin industrial, combaterii șomajului de lungă durată, inserției profesionale a tinerilor sau promovării dezvoltării rurale. Fondurile structurale sunt formate din: Fondul European de

---

⁵ Jinga, I., Popescu, A. (2000), *Integrare europeană - Dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București.

⁶ Articolul 33, Tratatul Uniunii Europene.

⁷ Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA) – componenta „Orientare”, Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER), Fondul Social European (FSE) și Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului (IFOP). La acestea se adaugă Fondul de Coeziune (FC), creat în 1993. Fondurile structurale reprezentau, la nivelul anului 2000, 37% din bugetul de aproape 90 miliarde Euro/an al Uniunii Europene, ceea ce face ca, pentru perioada 2000-2006, să le fie alocată o sumă totală de 286 miliarde Euro. Pentru perioada 2007-2013 s-a stabilit o sumă de 336,1 miliarde Euro, reprezentând aproximativ 30% din buget, repartizat pe două secțiuni: una a fondurilor structurale (273,1 mild. Euro) și una a Fondului de Coeziune (63 mild. Euro).

Articolul 3 din Tratatul Comunității Economice Europene prevedea că acțiunea Comunității are în vedere „*stabilirea unui tarif vamal comun și a unei politici comerciale comune față de țările terțe, instaurarea unei politici comune în domeniul agriculturii și instaurarea unei politici comune în domeniul transporturilor*”. Deoarece obiectivele Comunității Europene evoluează progresiv, de-a lungul anilor au fost elaborate o serie de noi politici comune, astfel încât astăzi se pot identifica aproape 20 de domenii în care concepția și decizia se realizează la nivel comunitar, cele mai importante fiind politicile: regională, monetară, industrială, socială, energetică, de cercetare, pescuit, protecția mediului, protecția consumatorilor, relații externe. Apariția acestor politici comune se explică prin necesități economice, sociale și politice de ordin comunitar, dar și prin superioritatea, în termeni de eficiență, a unor acțiuni comune prin comparație cu cele realizate separat la nivelul fiecărui stat membru.

Ambiguitatea noțiunii de „*politică comună*” este reflectată de varietatea expresiilor ce desemnează practic același lucru: „*politică a Comunității Europene*”, „*politica comună*”, „*politica comunitară*”. Analiza acestor concepte arată că politicile comune constituie de fapt domenii în care, în virtutea unui transfer de competențe consimțit de către statele membre de la nivel național la nivel comunitar, instituțiile comunitare intervin în mod determinant și direct, iar acțiunile statelor membre au loc concertat. Acest transfer de competențe este limitat în funcție de dispozițiile Tratatului. Regulile și politica stabilite de către autoritățile comunitare într-un domeniu dat formează o politică unificată ce se substituie normelor și politicilor naționale. Unii autori includ în categoria politicilor comune și pe cele care se combină cu politicile naționale, așa-numitele „*politici coordonate*” (de exemplu, politica economică), în timp ce alții fac distincție clară între cele două categorii⁸.

Studiul corelat al tuturor direcțiilor de interpretare ale fenomenului de dezvoltare rurală SAPARD subliniază asupra atenției speciale acordate *localizării*, a corelației între obiectivele aflate în analiză, pornind de la semnificația geografiei redată de Meinig (1986) în ceea ce „*oferă o modalitate specifică de a privi lumea*” prin calitatea acesteia de „*a acorda atenție specială localităților și regiunilor, rețelelor și circulației și sistemelor naționale și*

---

⁸ Jinga, I., Popescu, A. (2000), Integrare europeană - *Dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București.

*globale*⁹. Privim din perspectiva conceptului de dezvoltare integrată a unui spațiu locuit, aflat în transformare.

În concepția lui Jula și colab. (1999)¹⁰, *dezvoltarea* înseamnă un proces multidimensional, implicând schimbări majore în structurile sociale, în atitudinile populare și în instituțiile naționale, urmărindu-se accelerarea creșterii economice, reducerea inegalității și eradicarea sărăciei.

Dezvoltarea rurală integrează acțiuni locale de intervenție asupra componentei sociale și economice cu ajutorul componentei umane și a resurselor existente. Se concretizează în dezvoltarea agriculturii și a pădurilor, deoarece practicile agricole și forestiere sunt cele care utilizează toate resursele funciare; dotarea tehnică pentru creșterea randamentului și competitivității activităților de producție agricolă, prin achiziționarea și utilizarea echipamentului tehnologic de înaltă calitate; conservarea patrimoniului rural și a mediului prin încurajarea practicilor agricole menite să conserve biodiversitatea, să protejeze resursele naturale și să mențină imaginea spațiului rural; garantarea siguranței și calității alimentelor pentru consumatori, prin perfectarea controlului specializat al produselor alimentare de pe piață, prin controlul fitosanitar și veterinar al producției de materii prime animale și vegetale realizat de laboratoarele de specialitate ale autorităților naționale sanitar-veterinare; promovarea inițiativei activităților economice complementare și alternative, care să mențină și să genereze noi locuri de muncă, contribuind la fixarea populației active tinere în spațiul rural; promovarea și susținerea „investițiilor verzi”, nepoluante, pentru asigurarea unui proces de *dezvoltare durabilă*, prin accentuarea alternativei de dezvoltare a *turismului rural* și *agroturismului*, creând posibilitatea valorificării imaginii spațiului rural, a tradiționalismului autohton, a resurselor naturale și antropice de care dispune teritoriul național; îmbunătățirea condițiilor vieții și a muncii, prin promovarea șanselor egale și facilitarea accesului la training-uri specializate, prin organizarea de grupuri de asistență tehnică și metodică pentru inițierea micilor antreprenori din spațiul rural.

Cercetarea se ghidează după principii bine definite de la care se vor materializa și metodele de abordare și descriere a studiului. Principiile directe după care ne vom ghida în realizarea acestei lucrări au fost atent stabilite de teoreticieni în literatura de specialitate, printre care merită menționată Ludmila Panaite¹¹. Există trei principii importante¹²: *principiul extensiunii spațiale*, *principiul cauzalității* și *principiul integrării geografice*.

Principiul metodologic al extensiunii spațiale, al repartizării sau al suprafeței, clarifică interrelațiile fenomenelor geografice și economice dintr-un teritoriu, pentru că nimic

---

⁹ [...special attention to localities and regions, networks and circulations, (and) national and intercontinental systems], citat de Richardson, C., B, *Places and Regions*, in *Geography's Inner Worlds*, Pervasive Themes in Contemporary American Geography, 1992, p. 27.

¹⁰ Melinda Căndea, Florina Bran (2001), *Spațiul geografic românesc. Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București, p. 102.

¹¹ Ludmila Panaite s-a preocupat de problema metodologiei cercetării și de condițiile de cercetare și redactare a unei lucrări de geografie care s-au concretizat în două lucrări de specialitate: (1970), *Metodica cercetărilor economico-geografice*, Centrul de multiplicare al Universității din București și (1974), *Metodologia cercetării economico-geografice*, Universitatea din București.

¹² Panaite, Ludmila (1974), *Metodologia cercetării economico-geografice*, op. cit., p. 9.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

nu se întâmplă în afara unui teritoriu sau între alte elemente decât cele ale arealului stabilit. Prima necesitate a geografului este „*localizarea în spațiul concret al tuturor fenomenelor*”¹³, iar imediata obligație a geografului este „*fixarea arealului unui fenomen studiat*”¹⁴. Teritoriul reprezentând subiectul acestui studiu este de întindere mai mare, dar trecerea la o analiza sectorială este facil de urmărit. Studiul se concretizează în prezentarea fenomenelor percepute la nivel național, regional, județean și chiar comunal.

Conform principiului metodologic al cauzalității, orice fenomen are o cauză, iar fără recunoașterea acestui adevăr, știința nu este posibilă. În studiul dezvoltării economice rurale al unui teritoriu trebuie luate în considerație:

- elementele fizico-geografice care-l caracterizează;
- condițiile climatice favorabile și nefavorabile;
- situația economică și caracterul activităților economice preponderente;
- cadrul juridic cu modificările avute care au determinat situația curentă a spațiului în cauză.

Principiul metodologic al integrării presupune observarea atentă a proceselor complexe care se petrec în spațiul studiat, între elementele aceluiși spațiu, rolul fiecăruia, relațiile dintre ele și efectul real rezultat. Acesta presupune o sinteză geografică în care să fie ilustrat raportul dintre general și particular și integrarea particularului în general. Cercetarea efectuată în baza ultimelor două principii presupune analiza calitativă și cantitativă a tuturor elementelor, a relațiilor dependente și independente care se stabilesc în cadrul general și care conturează particularul.

Urmărind aceste principii, se pot dezvolta metode de cercetare aplicabile fiecărei situații a cercetării.

Enciptarea informației în memoria cercetătorului reprezintă determinanta procesului metodologic de observare directă în teren.

Putem sintetiza scopurile observației în teren în două priorități ale adevărului fundamental privind știința observaționistă¹⁵:

- ✓ necesitatea de a înțelege ceea ce se observă, cu scopul de a cunoaște ce și cum să fie observat;
- ✓ necesitatea de a observa, având drept finalitate înțelegerea realității.

Metoda observației, directă sau indirectă, reprezintă, astfel, una din cele mai importante metode de cercetare ale geografiei. Utilizând această metodă, cercetătorul descoperă, examinează, selectează, sintetizează și modelează interpretarea. Descoperirea implică elemente noi, atât teoretice cât și practice, care urmează a fi analizate calitativ și cantitativ. Selectarea elementelor de relevanță pentru subiectul studiat se face prin descifrare și integrare în general. Metoda observației este cea căreia i se dă cea mai mare importanță,

---

¹³ După S. Mehedinți (1930), citat de Panaite, Ludmila (1974), op. cit, p. 9.

¹⁴ După V. Mihăilescu (1968), citat de Panaite, Ludmila (1974), op. cit, p. 9.

¹⁵ Gersmehl, J. P., Brown, A. D. (1992), *Observation*, in *Geography's Inner Worlds*, Pervasive Themes in Contemporary American Geography, pp. 78-98.

deoarece de aici începe procesul de interpretare a datelor și, prin urmare, nu trebuie omise detaliile. Observația directă este subiectivă, de aceea va fi supusă unor fluctuații până când se completează prin analiza realizată pe teren, utilizând metoda interviului, ulterior analizei statistice a bazei de date la nivel național și a documentelor realizate la nivel regional, județean și comunal. Pasul următor observației directe se concretizează în realizarea de grafice, materiale cartografice și sinteze ordonate ale elementelor calitative și cantitative obținute. Observația indirectă se realizează prin intermediul surselor ajutătoare: bibliografice, cartografice și statistice. Pentru fiecare element studiat au fost utilizate surse specifice de informare. Astfel, în cazul studiului „*Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD*” pentru cercetarea structurii fondului funciar, a populației și așezărilor s-au utilizat recensămintele, anuarele statistice, publicații ale centrelor de statistică; pentru situația economică a teritoriului studiat s-au analizat documente publice, cum sunt Planurile Naționale de Dezvoltare, iar pentru nivelul regional, Planurile Regionale de Dezvoltare efectuate de Agențiile de Dezvoltare din teritoriu; pentru clarificarea temporală cauzatoare a acestui proces de modificare structurală a spațiului rural au fost consultate documentele legislative oficiale ale Uniunii Europene și ale României, Politica de Dezvoltare Regională, Politica Agricolă Comună și instrumentele lor financiare.

Analiza minuțioasă, observația și interviurile în teritoriu, deși privite din perspectivă simplistă ca entități metodologice de sine stătătoare cu rezultate individuale, conferă cercetătorului oportunitatea de a-și crea teorii, corelații sau extrapolări și o interpretare proprie după ce, în prealabil, observația și analiza s-au raportat doar la înregistrările statistice.

Metoda anchetei prin sondaj se utilizează în cazul unui număr mare de elemente supuse analizei. În cazul de față, are loc în două etape. Prima etapă s-a derulat, încă de la începutul studiului, în combinație cu metoda observației directe. A doua etapă a început odată cu epuizarea interpretării datelor furnizate, utilizându-le cu scopul de a identifica și ilustra exemplele cele mai sugestive de dezvoltare a unui spațiu rural modificat structural și pentru crearea unor tipare de dezvoltare în teritoriul național. Având în vedere perioada definită de timp atribuită analizei au existat modificări periodice care, secvențial, au fost ajustate la nivelul studiului. Metoda anchetei a implicat inițial deplasarea la nivel județean și regional la instituțiile furnizoare de baze de date, și care, au pus la dispoziție informații în cifre și locații a proiectelor de dezvoltare rurală care fuseseră contractate până la momentul respectiv. Modificările survenite ulterior, prin accesarea unor noi fonduri în regiune au determinat de asemenea modificări și în studiu. Sondajul nu a fost făcut în mod aleator, în această etapă a anchetei fiind necesare toate informațiile din fiecare județ. A doua etapă a metodei anchetei a fost realizată prin sondaj selectiv (pe baza informațiilor prelevate din sondajul realizat în etapa anterioară și pe baza disponibilității antreprenorilor privați) pentru a reda exemplele cele mai edificatoare spațiului rural, depinzând, în același timp, și de clasificarea pe unități fizico-geografice, fiecareia dintre ele fiindu-i specific un anumit tip de proiect de dezvoltare și un anumit tip de finanțare.

Pentru geografia economică, *metoda tipologică* joacă un rol distinct în procesul de cunoaștere, oferind posibilitatea stabilirii anumitor tipare de dezvoltare, prin comparație și

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

prin asociere, prin stabilirea centrelor de polarizare și convergență teritorială. În analiza studiilor de caz s-a pornit de la specificul economic al fiecărui teritoriu la dimensiune cât mai redusă, schimbările petrecute în perioada imediat anterioară aplicării acestor proiecte (de exemplu, zonele puternic industrializate care au și generat aglomerările de populație, care au fost afectate de dezindustrializarea din ultima decadă și specificată reconversia economică posibilă), stabilind necesitatea și tipul de proiect aplicabil în acea zonă (zonă industrială, zonă agricolă, zonă turistică).

Metoda statistico-matematică reprezintă instrumentul pe care nu îl putem omite, indiferent de tipul de studiu pe care-l realizăm. Această metodă ajută la realizarea analizei calitative, perfecționând sintetizarea informației colectate și structurarea ei pe categorii, în funcție de etapa de strângere a informațiilor. Prin clasificarea informațiilor în tabele și grafice se pot realiza comparații, corelări, periodicități și chiar prognoze. Într-un studiu nu ne putem baza numai pe analiza descriptivă, aceasta trebuind întărită prin exemplificarea cu ajutorul unor instrumente specifice. Pentru cunoașterea fenomenelor din trecut se efectuează analize cu caracter retrospectiv, iar pentru relevarea fenomenelor petrecute în prezent și viitor se efectuează analize cu caracter de prognoză. În cadrul studiului de față, analizele statistico-matematiche ușurează, în primul rând, clarificarea elementului financiar de care beneficiază spațiul în cauză, iar apoi, stabilirea perioadelor cu finanțele adiacente. Metoda statistico-matematică se ilustrează în tabele, diagrame, histogramme, cronograme și cartodiagrame, în concluzie cu metoda grafică și cartografică.

Metoda analizei SWOT o metodă deja intens utilizată în literatura de specialitate, devine un instrument principal în lucrările de evaluare ale teritoriului. Se bazează pe expunerea paralelă a realităților din teren sub forma unor *Puncte tari (Strengths)* și *Puncte slabe (Weaknesses)*, realizând astfel o comparație directă a avantajelor și dezavantajelor în etapa inițială de observare și identificare a situației sau a problemei. O a doua fază a acestei metode de cercetare constă în stabilirea de *Oportunități (Opportunities)* și de *Pericole (Threats)* care urmează unei acțiuni strategice sau unui plan. De asemenea, acest tip de analiză permite evaluarea situației interne și a problemelor specifice unui spațiu rural în paralel cu analiza influențelor „externe” aceluși spațiu exercitat asupra lui (este cazul unor factori regionali, naționali și internaționali, cu efecte asupra fenomenelor și activităților ce au loc la nivel microregional, dar și de factorii de mediu înconjurător care pot contribui sau defavoriza înspre trăsături pozitive sau negative interne)¹⁶.

Contextual, studiul probează influențele și improbabilitățile europenizării, conceptual acesta reprezintă o încercare de reprezentare optimă a spațiului rural prin structura și identitatea națională, în timp ce, metodologic, se analizează corespondența structurală a programului de asistență financiară SAPARD cu condițiile de dezvoltare ale spațiului și elementelor sale componente.

---

¹⁶ După Melinda Căndea, Florina Bran, (2001), *Spațiul geografic românesc. Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București, pag. 123.

2. INTEGRARE EUROPEANĂ. POLITICI ȘI INSTRUMENTE FINANCIARE

„European integration” – „considering things from a territorial dimension is a tool for reducing the territorial disparity currently present in the EU”¹⁷.

2.1. Uniunea Europeană – unitate în diversitate

Extinderea teritorială, sau lărgirea cercului instituțional al unui organism care cuprinde și formează concomitent un tot unitar, implică, în mod direct, multiplicarea elementelor de diversitate și, indirect, o mișcare de regularizare și adaptare a acestora. Uniunea Europeană își stabilește obiectivul de a deveni unitară în diversitate (fig. 1).

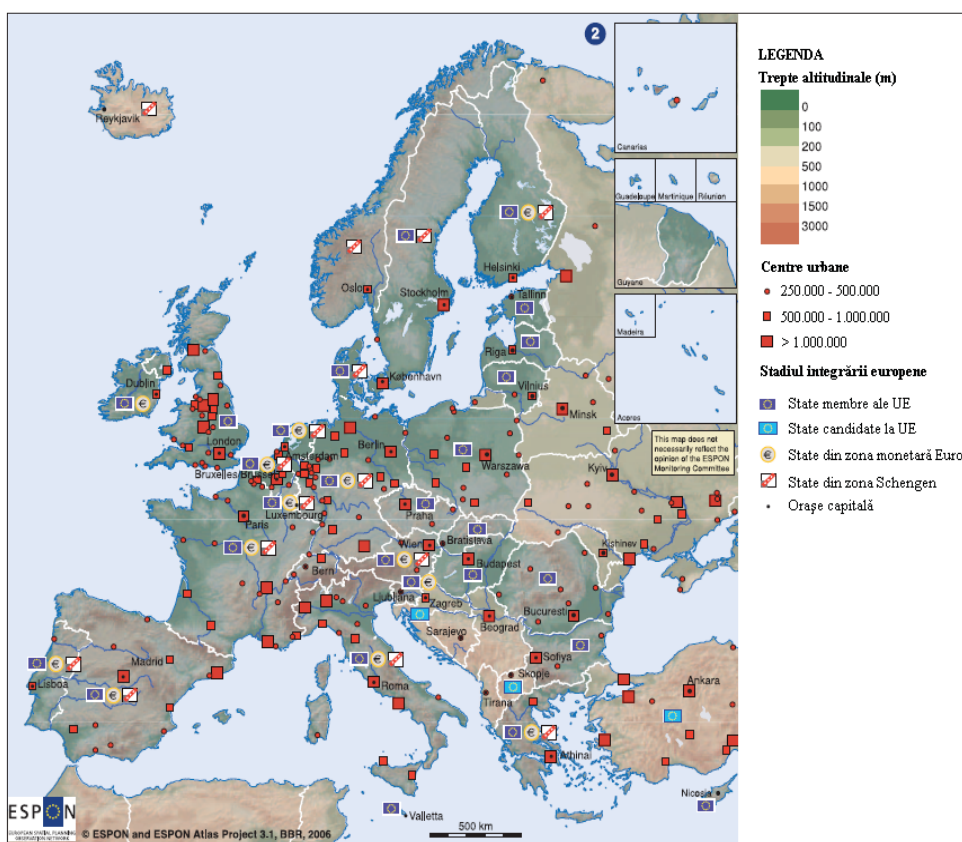

Fig. 1. Uniunea Europeană. Harta generală. Sursa: ESPON¹⁸ Atlas, Mapping the structure of the European territory

¹⁷ Integrarea europeană – „privind lucrurile din perspectivă teritorială se constituie într-o unealtă pentru reducerea disparităților teritoriale prezente în cadrul Uniunii Europene”, traducere după Cassin, Matilde, Zolin, Bruno, Maria (2008), *Territorial cooperation and regional economic development: a case study*, Dipartimento Scienze Economiche, University of Venice, p. 1.

¹⁸ European Spatial Planning Observation Network.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Procesul s-a manifestat în mod repetitiv, ultima etapă fiind cea a aderării României și Bulgariei la Uniunea Europeană în anul 2007, fapt ce a condus la ridicarea numărului de membri comunitari la 27 de state¹⁹.

Diversitatea constă în ilustrarea elementelor politice, economice, sociale și culturale prin prisma individualității fiecărui stat membru. Elementul economic devine preponderent prezent în evaluarea statutului fiecărui stat, dat fiind faptul că situația precară a majorității zonelor periferice, care au fost cuprinse în teritoriul administrativ al Uniunii Europene, denotă mari curențe de ordin socio-economic, creșterea proporțională a acestora în noul peisaj creând disproporționalități în interiorul granițelor comune²⁰. *Unitatea* se realizează prin politica de coeziune socio-economică care funcționează după principiile comune și presupune ca fiecare stat membru să contribuie la „*dezvoltarea și implementarea politicilor europene*”. Motivul stă în realitatea procesului de integrare, care constă în adaptarea tuturor statelor la o condiție comună de funcționare, atât în plan economic sectorial, cât și în plan politic și socio-cultural²¹. Participarea comună la procesul de adaptare economică, socială și politică și la procesul de implementare a politicilor structurale comune implică *input-uri* financiare în statele membre direct proporționale cu disfuncționalitățile specifice. Aceste ajutoare financiare apar concretizate sub forma unor fonduri structurale, cum sunt:

- *Fondul European pentru Dezvoltare Regională* (FEDR), care asigură sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii, infrastructura de transport, mediu, energie, educație, sănătate, turism, cercetare-dezvoltare și cooperare teritorială;
- *Fondul Social European* (FSE), care asigură sprijin pentru educația și formarea profesională a forței de muncă active, adaptabilitatea forței de muncă și a întreprinderilor la mediul de afaceri concurențial, incluziunea socială și creșterea eficienței administrative;
- *Fondul de Coeziune* (FC), care asigură sprijin pentru infrastructura mare de transport și mediu. Prin fondurile structurale se finanțează acțiuni pentru eliminarea disparităților economice și sociale între regiuni, în scopul realizării coeziunii economice și sociale și a procesului de dezvoltare regională integrată.

---

¹⁹ Uniunea Europeană s-a format începând cu anul 1951, când 6 dintre țările Europei, stabile din punct de vedere economic, au decis să dea o formă instituțională colaborării lor pe piața economică. Astfel, Belgia, Germania, Franța, Italia, Olanda și Luxemburg au devenit inițiatorii a ceea ce avea să devină mai târziu concurentul principal al celor mai mari puteri economice mondiale. Următoarele state care s-au alipit celor 6 au fost Danemarca, Irlanda și Regatul Unit al Marii Britanii în 1972, Austria, Finlanda și Suedia în 1955, Grecia în 1981, Spania și Portugalia în 1986, valul celor 10 state din blocul estic european (Republica Cehă, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia, Malta și Ungaria) în anul 2004.

²⁰ Sursa: *Al Patrulea Raport Intermediar privind Coeziunea*, citat în Catană, Aida și colab. (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Editura Contaplus, Ploiești, p. 7.

²¹ Decizie adoptată odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht, în anul 1992, moment în care Comunitatea Europeană devine Uniunea Europeană, Ibidem, p. 15.

Fondurile structurale reprezintă părți componente ale unui fond (buget) comun, la a cărui formare fiecare din statele membre înregistrează un procent de participare financiară. Prin acest proces se asigură circulația bugetelor aferente necesităților. Se creează un flux continuu al fondurilor bănești în cadrul Comunității. Dacă, inițial, se stabilesc prioritățile de finanțare și de acestea beneficiază statele aderante, apoi statele membre cu situație încă instabilă din punct de vedere economic, după o perioadă de adaptare, statele care au beneficiat de aceste ajutoare financiare trebuie să contribuie constant la bugetul comun, proporțional cu puterea lor economică.

Unitatea derivă din procesul de contribuție, colectare și distribuție financiară între statele membre. Pentru clarificarea structurilor naționale care necesită ajutor financiar nerambursabil și pentru încadrarea în condițiile de eligibilitate precizate de tipul de fond structural, țările nou integrate sau candidate la poziția de membru comunitar au obligația de a-și stabili individual necesitățile, prioritățile, obiectivele și strategiile de dezvoltare pe termen mediu și lung. După evaluarea situației existente de către Comisia Europeană se decid tipurile de ajutor financiar de care poate beneficia statul în cauză, proporția fiecărui fond, și se declanșează procesul de adaptare a *Acquis-ului Comunitar* prin implementarea politicilor sectoriale. Obiectivul major al Uniunii Europene este cel de a crea o piață economică unică, de la care derivă în plan secundar celelalte obiective.

Odată cu trecerea de la o Uniune formată din 15 membri, cu un statut economic relativ echivalent, la o Uniune a 25 de membri s-a dovedit necesară crearea unui nou plan de abordare pentru dezvoltarea și menținerea unității și echilibrului socio-economic-politic existent. Surplusul de 10 membri, adică, includerea în Uniune a grupului de state cu deficiențe majore în sectoarele economice, înclina balanța spre o dezechilibrare a echilibrului. Astfel, în data de 26 martie 1999, la întâlnirea Consiliului European de la Berlin, reprezentanții guvernamentali ai statelor membre au procedat la adoptarea deciziei unilaterale asupra formulării și adoptării documentului *Agenda 2000*²², în care se precizau noile condiții ale reformei instituționale a Uniunii Europene în privința includerii celor 10 țări în familia europeană. Acesta urma să reprezinte un program de acțiune comunitară care se concretiza în administrarea cât mai eficientă a bugetului financiar pentru perioada 2000 – 2006 în scopul susținerii noilor state aderante beneficiare ale politicilor strategice. *Agenda 2000* conținea acte normative care se adresau în mod particular obiectivelor principale:

---

²² *Agenda 2000* reprezintă documentul Uniunii Europene în care sunt detaliate reformele asupra principalelor politici comunitare în domeniul agriculturii, dezvoltării rurale și dezvoltării regionale care afectează statele comunitare și noile state membre prin prisma creșterii ajutoarelor financiare de susținere acordate conform principiului solidarității. Se stabilesc prioritățile generale de păstrare a locurilor de muncă, de creare a altora noi și de a susține dezvoltarea socio-economică integrată în regiunile cele mai deficitare din spațiul comunitar prin menținerea politicii de dezvoltare regională ca principală cale de susținere a statelor viitoare membre. În același timp, obiectivele de bază ale Politicii Agricole Comune, supusă reformei, devin strâns legate de protecția mediului și dezvoltarea durabilă prin promovarea practicilor agricole menite să conserve biodiversitatea și imaginea spațiului rural, calitatea produselor agricole și piscicole pentru consum prin susținerea procesatorilor și a laboratoarelor de verificare fitosanitară și veterinară și creșterea vitalității zonelor rurale prin susținerea financiară a tinerilor fermieri și promovarea activităților alternative agriculturii pentru adaosul de venituri (Sursa: *Europe's Agenda 2000, Strengthening and widening the European Union*, Draft of Commission information brochure for the general public on Agenda 2000, Priority Publications Programme 1999, X/D/5).

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

susținerea dezvoltării agriculturii și dezvoltării rurale, crearea și managementul instrumentelor financiare de pre-aderare pentru reducerea decalajelor semnificative între statele deja membre și cele candidate încă înainte de momentul atingerii statutului de membru, și creșterea eficienței fondurilor structurale după aderare.

Structura instituțională a Uniunii Europene²³ se prezintă sub forma interpolării a 3 componente decizionale, executive și legislative, care funcționează după principiul subsidiarității²⁴, *Consiliul Uniunii Europene*, *Parlamentul European* și *Comisia Europeană* împreună cu Curtea de Justiție și Curtea de Conturi:

- *Consiliul Uniunii Europene* reprezintă organismul de decizie și cel legislativ care asigură coordonarea politicilor economice generale ale statelor membre;
- *Parlamentul European* reprezintă organismul legislativ, de decizie financiară și organismul cu funcția de supervizare asupra activității Comisiei Europene și a altor instituții europene și participă la procesul de adoptare a politicilor comunitare;
- *Comisia Europeană* reprezintă organismul executiv pentru implementarea politicilor și respectarea tratatelor de aderare în vederea asigurării și dezvoltării pieței comune.

România a beneficiat de asistența Delegației Comisiei Europene în perioada de pre-aderare, 2000 - 2007.

Diversitatea devine unitate prin obiectivul stabilit în anul 2000 de către Consiliul European de la Lisabona, prin care se dorea ca Uniunea Europeană să devină „cea mai competitivă și dinamică economie din lume, bazată pe cunoaștere, pe asigurarea unui număr sporit de locuri de muncă și a unei mari coeziuni sociale”²⁵. Coordonarea politicilor naționale converg la o politică unică europeană (comunitară) pentru a crea coeziune economică, creștere economică, stabilitate și competitivitate. Dacă până în anul 2000 scopul prioritar era creșterea și dezvoltarea economică fără prea multe condiții stabilite pentru protecția mediului sau alte elemente ale procesului care indirect erau afectate de aceste procese, adunarea Comisiei Europene de la Göteborg rezultă într-o nouă abordare a planului de dezvoltare. Conform Strategiei de la Lisabona din februarie 2005, punctele cheie asupra cărora se insista erau pentru dezvoltarea sectorului economic și sectorului social, acțiuni sub formă de parteneriat pentru creșterea economică și noi locuri de muncă, modernizarea economiei prin crearea unui model unic social care să penetreze schimbările

---

²³ *Structura instituțională* prezentată în articol în format electronic, <http://www.eurotrainer.ro/institutiile-comunitatii-europene/comisia-europeana-2.html#more-62>.

²⁴ *Principiul subsidiarității* apare utilizat în Tratatul de la Maastricht asupra Uniunii Europene din anul 1992, art. 5/1-11, și presupune implicarea Comunității Europene în soluționarea deficiențelor sau atingerea obiectivelor propuse unei entități doar în cazul în care acestea nu pot fi susținute de statul membru, atât la nivel local, regional și național.

²⁵ *Common Actions for Growth and Employment: The Community Lisbon Programme*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, European Commission, Brussels, 20.7.2005, p. 2 http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_330_en.pdf.

tehnologice, presiunea asupra mediului înconjurător și vârsta medie a populației în continuă creștere.

De această dată, intervin în prim plan condițiile cadru în care se manifestă creșterea și dezvoltarea socio-economică și se ilustrează concret gradul de afectare pe termen lung a componentei mediului, a componentei umane, a componentei naturale, a infrastructurii tehnice și tehnologice. Se explică caracterul finit al resurselor naturale de care statele membre dispun, efectele proceselor tehnologice asupra calității apei și a aerului, gradul de uzură al infrastructurii tehnice după exploatare necontrolată. După identificarea problemelor inerente care amenințau procesul de dezvoltare al Uniunii Europene, se accentuează pregnant caracterul de *dezvoltare durabilă*, caracter imperios necesar pentru asigurarea unui viitor sigur și sănătos. Pentru a înțelege mai bine termenul de *dezvoltare durabilă* considerăm necesar să menționăm cele 6 *pericole* care amenință dezvoltarea armonioasă multilaterală: *schimbarea climatului; pericolele pentru sănătatea publică; creșterea presiunii asupra resurselor naturale vitale; sărăcia și excluderea socială; populația în curs de îmbătrânire; congestia și poluarea*²⁶. În urma identificării riscurilor implicate de acțiunile necoordonate s-a concluzionat necesitatea ca „*toate politicile să aibă ca scop fundamental dezvoltarea durabilă*”²⁷. Coordonarea lor după acest deziderat, *devenit* principiu de implementare și funcționare pentru a asigura echilibrul natural, s-a permanentizat, fiecare dintre politicile ulterioare având inclus obiectivul de dezvoltare durabilă și de perpetuare a unui mediu sănătos, prin contribuția fiecăreia în beneficiul și nu în detrimentul dezvoltării durabile.

2.2. Contextul socio-economic, teritoriul, economie și populație agricolă

Integrarea unui număr semnificativ de state²⁸ în cadrul unui complex comunitar în stadiu de echilibru relativ înclină balanța în favoarea situațiilor deficitare impuse de caracterul divers al economiei fiecărui membru. Ponderea crescândă a spațiului rural și, implicit, a forței de muncă active în sectorul primar determină crearea unui context de dezechilibru între regiunile componente ale teritoriului Uniunii Europene. Europa, ca întreg, va beneficia în urma stabilității și securității politice astfel garantate, precum și în urma extinderii pieței interne comunitare de la 380 la aproape 500 de milioane de consumatori. Din perspectivă numerică, impactul extinderii asupra agriculturii comunitare este spectaculos. Alte 7 milioane de agricultori au completat rândurile populației de 6 milioane de agricultori deja existentă în Europa celor 15 state membre. Cele 12 noi state membre adaugă aproximativ 55 de milioane de hectare de teren agricol la cele 130 de

---

²⁶ *Strategia de la Göteborg*, citat în Catană, Aida și colab. (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Editura Contaplus, Ploiești, p. 44.

²⁷ *Strategia de la Lisabona*, citat în Catană, Aida și colab. (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Editura Contaplus, Ploiești, p. 44.

²⁸ La data de 1 mai 2004, 10 noi state membre au aderat la Uniunea Europeană (Republica Cehă, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia și Ungaria), iar la data de 1 ianuarie 2007 se integrează Bulgaria și România.

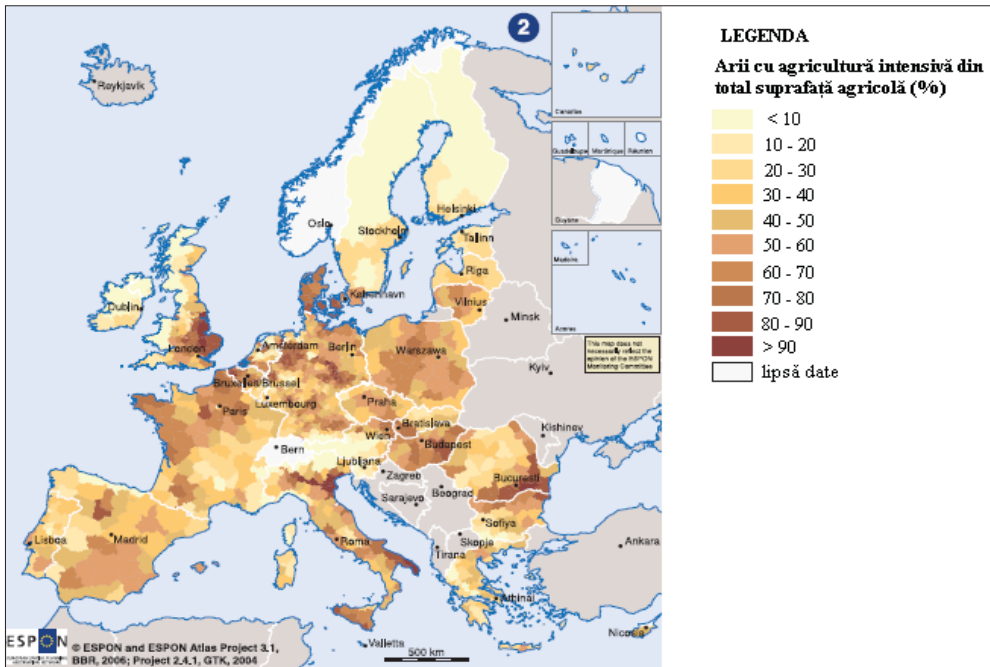
Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

milioane de hectare din vechea Europă a celor 15, o creștere de 40%, deși producția în Europa celor 27 de state va crește cu doar 10–20% pentru majoritatea produselor²⁹. Studiile de impact realizate de către instituțiile de statistică și analiză în colaborare cu organismele Uniunii Europene insistă asupra unor aspecte de maximă importanță pentru elaborarea politicilor de reechilibrare a situației socio-economice și de distribuție a fondurilor structurale în direcțiile impuse de rezultatele din teritoriu. Astfel, *diversificarea economiei, menținerea identității și calității spațiului rural, practicarea agriculturii intensive sau extensive la nivel regional, populația activă ocupată în agricultură și ponderea agriculturii la PIB-ul național, nivelul șomajului în zonele rurale și gradul de comunicare între zonele rurale și urbane, cât și între regiunile aflate la distanță* constituie motive demne de observat care determină începutul procesului de restructurare a agriculturii, aceasta deținând în prezent un loc important în dezvoltarea economică. Politica de dezvoltare rurală devine, din ce în ce mai evident, un domeniu de importanță crucială. Agricultură și silvicultură sunt principalii utilizatori ai terenurilor din zonele rurale și, ca atare, joacă un rol important pentru comunitățile rurale; reprezintă temelia unei puternice structuri sociale și viabilități economice, precum și a gestionării resurselor naturale și a peisajului. Aceste date confirmă că marele potențial de producție agricolă al noilor state membre este încă departe de a fi utilizat pe deplin. Agricultorii din noile state membre au acces la piața unică și beneficiază de prețurile ei relativ stabile, concomitent cu plățile directe (introduse treptat pentru a atinge nivelul complet al Uniunii) și măsurile de dezvoltare rurală. În ciuda progresului în ceea ce privește modernizarea și restructurarea sectorului agricol, care a fost înregistrat în ultimii ani, în noile state membre, una dintre provocările cheie a fost creșterea prosperității sectorului agricol și a întregii comunități rurale. Diferențele intens mediatizate între nivelul de prosperitate al celor 15 state membre și cel al noilor state membre – în 2001, numai 45% din nivelul UE-15 (PIB-ul pe cap de locuitor exprimat la paritatea puterii de cumpărare) – sunt chiar mai accentuate în zonele rurale, din cauza unei combinații de venituri mai mici și un nivel mai ridicat de șomaj în aceste zone, în comparație cu zonele urbane (aceste diferențe sunt mai mari în noile state membre decât în UE-15). Această situație reprezintă o provocare pe care UE a început deja să o abordeze prin elaborarea de noi măsuri de dezvoltare rurală destinate să răspundă situației specifice a noilor state membre. Este important de subliniat faptul că obligațiile pe care le presupune statutul de stat membru s-au aplicat imediat agricultorilor din noile state membre. Un exemplu relevant este siguranța alimentelor, un aspect atât de important pentru consumatorii UE, încât nu s-a acceptat nici o diminuare a standardelor în vigoare la nivel comunitar (fig. 2).

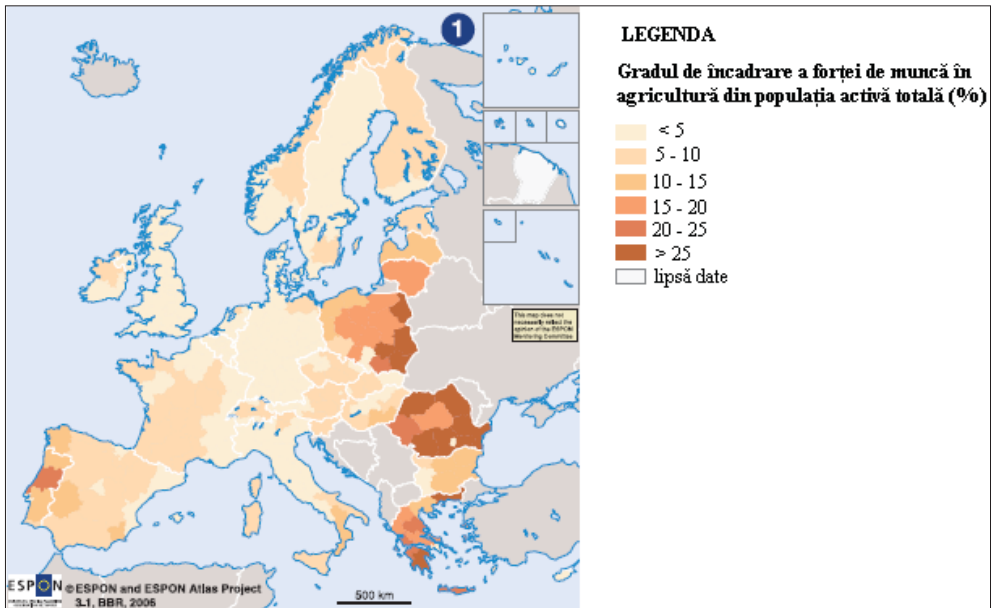
În acest context, menționăm diferențele de exploatare agricolă a terenurilor, pe teritoriul Uniunii existând ambele practici, fie acestea extensive și antrenând un procent redus din populația rurală activă, cum sunt zonele din nordul Europei, Irlanda, zona Carpaților (cu

---

²⁹ *Politica Agricolă Comună pe înțelesul tuturor*, Comisia Europeană – Direcția Generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_ro.pdf

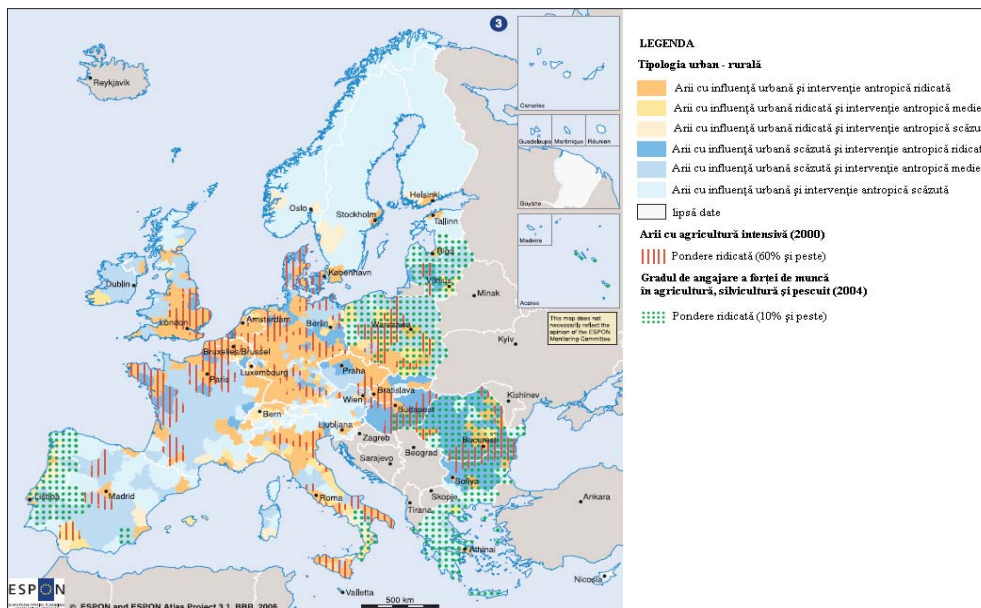
Fig. 2. Ariile cu agricultură intensivă în Uniunea Europeană. Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory

Fig. 3. Gradul de angajare al forței de muncă în agricultură. Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului de finanțare europeană SAPARD

mai puțin de 5% populație angajată în agricultură) sau zone în care se practică un tip de agricultură intensivă, cum ar fi zona Poloniei și Bulgariei, unde o mare parte din populație beneficiază de venituri principale din agricultură; de asemenea agricultura intensivă este caracteristică zonelor urbane cu densitate redusă a populației, sau în zonele rurale îndepărtate. Zonele cu cele mai mari ponderi ale populației angajate în activități agricole sunt zonele predominant rurale, categorie în care sunt încadrate și România, Polonia, Ungaria - partea sudică, și Bulgaria (fig. 3).

Fig. 4. Tipologia ariilor rurale în Uniunea Europeană. Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory

Diferențele privind fluctuațiile numărului de locuitori în regiunile Europei exprimă faptul că în aproximativ 40% din regiuni s-a declanșat procesul de reducere severă a numărului populației, cum ar fi în cazul Germaniei, Bulgariei, Spaniei, României, Estoniei și Portugaliei. Conform datelor statistice, teritoriile rurale sunt cele care manifestă pierderi importante, dar și fostele zone industrializate. În privința indicatorului PIB, cele mai ridicate valori le deține Irlanda, Estonia, Lituania și Letonia, a căror cifre s-au ridicat simțitor în ultima decadă. Înregistrările arată că multe zone din cele menționate ca fiind în stare defavorizată sunt în proces de recuperare a diferențelor (Slovacia, Polonia, Polonia, Grecia, Ungaria, Spania și România), dar încă mai au suficient de recuperat în comparație cu țările din centrul regional al Uniunii Europene. Singurele care înregistrează valori ale PIB-ului deasupra mediei comunitare sunt capitalele regionale Praga și Bratislava, în timp ce zonele centrale ale Ungariei și Sloveniei reușesc să atingă valori între 75-100% din media Europeană, restul statelor, inclusiv România, încadrându-se sub 75% din medie (fig. 4).

Piața forței de muncă și rata șomajului reprezintă un alt indicator de maximă importanță pentru stabilizarea economiei regionale. Rata șomajului pe termen lung semnifică necesitatea ridicată de înființare a locurilor noi de muncă prin diversificarea activităților economice. Cele mai mari rate ale șomajului se înregistrează în Bulgaria, România, Polonia, Slovacia, Grecia, și țările baltice. Activitățile economice specifice statelor comunitare sunt deopotrivă de importante, cifrele reflectând o mare dependență față de activitățile de agricultură și pescuit, turism și industria ușoară în statele din estul Uniunii, Letonia, Lituania, Polonia, România și Grecia.

2.3. Aderarea României la Uniunea Europeană

Aflată în poziția unui stat care a demarat procesul de negociere a aderării la Uniunea Europeană, România a parcurs etapele capitolelor de negociere, a îndeplinit obiectivele majore pentru adaptarea la *acquis-ul comunitar*, coordonată de Uniunea Europeană³⁰ și, în același timp, ajutată de politicile comunitare, regionale și rurale, de dezvoltare. În această fază a evoluției și tranziției, în poziție similară cu cea a oricărui alt stat de pe lista de aderare, cum a fost Bulgaria, România a trebuit să facă față unor trei mari provocări³¹:

- situația socio-economică la nivel regional, a țărilor candidate, pentru ultimul val al aderării, a fost, în cele mai multe cazuri, mai dificil și mai greu de refăcut, decât a celor 15 state membre ale Uniunii, fiind absolut necesară o perioadă de pre-aderare asistată financiar;
- competiția crescândă a actorilor economici datorită liberalizării comerțului, care a determinat creșterea discrepanțelor pe piața economică, rămânând în urmă regiuni care nu au beneficiat de o infrastructură propice dezvoltării (infrastructură tehnico-edilitară, servicii de calitate, forță de muncă calificată). De aceea, aceste regiuni trebuie monitorizate atent, asistate financiar, oferind la sfârșitul programelor de dezvoltare o condiție atractivă investițiilor autohtone și străine;
- revoluția tehnologică și dezvoltarea societății informaționale care face ca locuitorii Uniunii Europene să se adapteze cu rapiditate la toate situațiile de schimbare; este imperios necesar ca locuitorii tuturor regiunilor să beneficieze de acces la informație prin sistemul de telecomunicații, inovație și training profesional de înaltă calitate. România se menține într-o deficiență majoră a

---

³⁰ Forma cea mai actuală a evoluției construcției comunitare, care a început în 1952 prin înființarea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), urmată în 1958 de Comunitatea Economică Europeană (CEE) și de Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA, sau Euratom). Tratatul de la Maastricht, din 1992, a creat Uniunea Europeană (UE), formată din trei *piloni*: Comunitatea Europeană (compusă din CECO, CEE și CEEA), Politica Externă și de Securitate Comună (PESC și Cooperarea în domeniile Justiției și Afacerilor Interne (JAI).

³¹ Papuc, M. (2004), *Reshaping the Romanian Consumers' Behaviour Through European Union Regional and Social Cohesion Policy*, in Romanian Journal of European Affairs, No. 3, October 2004, European Institute of Romania.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

sistemului de informare; poate că dintre toate oportunitățile de dezvoltare, rădăcina informației oferită și preluată este alterată. Nici până la sfârșitul perioadei de asistență financiară de pre-aderare, nu s-a reușit elaborarea unui circuit deschis și funcțional al informației.

2.4. România – transformare, adaptare administrativ-teritorială și instituțională

Integrarea României în Uniunea Europeană implică transformări complexe de diferite forme: *administrativ-teritoriale, administrativ-instituționale, economice, sociale și politice*. Reglementate prin hotărâri juridice, modificările determinate de aderarea la Uniunea Europeană se comportă și se aplică echivalent în structura națională, teritorial în primul rând, prin schimbări de limite spațiale care să permită o evaluare cât mai reală și o diminuare cât mai eficientă a diferențelor socio-economice existente. Odată cu stabilirea dimensiunii teritoriale, la care se vor raporta strategiile de dezvoltare ulterioare, prin *Legea 151/1998*, în cadrul căreia s-a stabilit înființarea a 8 regiuni de dezvoltare³² formate din asocierea benevolă a județelor, devine necesară și alcătuirea unui sistem administrativ coerent și specific noii forme de organizare a teritoriului. Ulterior, prin *Legea 315/2004* se formulează și se modifică aprecierile inițiale asupra dezvoltării regionale în România, enunțându-se din nou componența regională administrativă, după cum urmează:

- *Regiunea de Dezvoltare Nord-Est* (1), formată din 6 județe (Botoșani, Suceava, Neamț, Iași, Bacău și Vaslui);
- *Regiunea de Dezvoltare Sud-Est* (2) alcătuită din 6 județe (Vrancea, Buzău, Galați, Brăila, Tulcea și Constanța);
- *Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia* (3) formată prin asocierea a 7 județe (Argeș, Dâmbovița, Ialomița, Giurgiu, Prahova, Teleorman și Călărași);
- *Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia* (4) cuprinzând un număr de 5 județe (Dolj, Gorj, Olt, Vâlcea, Mehedinți);
- *Regiunea de Dezvoltare Vest* (5), de această dată formată prin asocierea a doar 4 județe (Caraș-Severin, Arad, Timiș și Hunedoara);
- *Regiunea de Dezvoltare Centru* (6) s-a format prin asocierea a 6 județe (Alba, Mureș, Harghita, Covasna, Sibiu, Brașov);
- *Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest* (7), ultima regiune asemănătoare ca format și mărime este de asemenea alcătuită din 6 județe (Satu-Mare, Bihor, Sălaj, Cluj, Bistrița-Năsăud, Maramureș);
- *Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov*, incluzând orașul capitală și județul Ilfov.

---

³² Regiunile de dezvoltare constituie cadrul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, precum și de culegere a datelor statistice specifice, în conformitate cu reglementările europene emise de EUROSTAT pentru nivelul al doilea de clasificare teritorială NUTS 2, existent în Uniunea Europeană, Art. 6, pct. 2, *Legea 351/2004*.

Modificările administrativ-teritoriale atrag după sine modificările administrativ-instituționale corespondente. Transformările administrativ-instituționale au menirea de a regla mecanismele de funcționare ale proceselor decizionale de interes public, putându-se realiza o descentralizare a birourilor de informare, selectare, coordonare și decizie de la nivel național până la nivel județean. În direcția dezvoltării regionale și în direcția dezvoltării rurale, structura instituțiilor de competență păstrează formatul de descentralizare începând cu nivelul central și continuând până la nivel județean. Astfel, în privința implementării politicii de dezvoltare regională și a programelor cu finanțare europeană PHARE pentru spațiul urban, dar ținând de asemenea evidența zonelor defavorizate de pe teritoriul fiecărei regiuni și crearea strategiilor cadru de dezvoltare economico-socială s-a stabilit înființarea unor agenții și consilii regionale, birouri județene pentru dezvoltarea regională, după cum urmează:

- *Agenția de Dezvoltare Regională*³³, care funcționează ca *unitate de implementare a proiectelor de dezvoltare regională* realizate prin fonduri structurale PHARE în perioada de pre-aderare, urmând ca în perioada post-aderare să reprezinte Autoritatea de Implementare a Programului Operațional Regional 2007 – 2013;
- *Consiliul pentru Dezvoltare Regională*³⁴ ca autoritate de coordonare și supervizare a activității Agenției de Dezvoltare Regionale;
- *Agenția Națională pentru Dezvoltare Regională*³⁵, reprezentând obiectivele și principiile Agenției pentru Dezvoltare Regională, sub coordonarea directă a Ministerului Integrării Europene³⁶, autoritatea națională care monitorizează la nivel național gestionarea fondurilor structurale de pre-aderare și, ulterior, a fondurilor structurale acordate pentru perioada post-aderare;
- *Consiliul Național pentru Dezvoltare Regională*³⁷.

Fiecărei regiuni de dezvoltare îi corespunde o *Agenție de Dezvoltare Regională* amplasată strategic în teritoriu, în cele mai multe cazuri încercându-se evitarea concentrării

---

³³ Nominalizată pentru fiecare regiune de dezvoltare, înființată în baza *Legii 151/1998*, intrând în funcție în urma deciziei tribunalului județean în care aceasta este amplasată. Conform legii, *Agenția* este o organizație non-guvernamentală, cu personalitate juridică, de interes public, reprezentând organul de execuție a deciziilor stabilite de Consiliul Regional pentru Dezvoltare.

³⁴ Corespunzând Agenției pentru Dezvoltare Regională, *Consiliul pentru Dezvoltare Regională* reprezintă organul de decizie a obiectivelor, propunerilor și strategiilor formulate de către agenție pentru o dezvoltare economică echilibrată între județele unei regiuni, având în componența sa reprezentanți ai fiecărui consiliu comunal, local și județean.

³⁵ Organism de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, înființată prin *Legea 151/1998*. Agenția se reorganizează prin *HG nr. 382 din 11 mai 2000*. Atribuțiile sale sunt preluate de către Ministerul Dezvoltării și Prognozei, înființat prin *HG 16 din 4 ianuarie 2001*, moment în care Agenția se desființează. Prin *HG 734 din 3 iulie 2003*, atribuțiile MDP în domeniul dezvoltării regionale sunt preluate de către Ministerul Integrării Europene.

³⁶ În prezent, *Ministerul Integrării Europene* este reprezentat de *Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor*.

³⁷ Organismul regional deliberativ, fără personalitate juridică, care este constituit și funcționează pe principii partenoriale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, în scopul coordonării activităților de elaborare și monitorizare ce decurg din politicile de dezvoltare regională.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

funcțiilor administrative în centrele urbane polarizatoare din teritoriul regiunilor și un *Consiliu pentru Dezvoltare Regională*.

Astfel, în cazul *Regiunii de Dezvoltare Nord-Est*, Agenția de Dezvoltare a fost amplasată la Piatra-Neamț, oraș municipiu, evitându-se amplasarea acesteia la Iași, în fiecare din restul județelor componente ale regiunii, în număr de cinci, fiind înființate birouri locale de informare cum sunt cele de la Suceava, Botoșani, Iași, Bacău și Vaslui.

În cazul *Regiunii de Dezvoltare Sud-Est*, agenția este amplasată la Brăila, aici fiind organizat și Consiliul pentru Dezvoltare Regională Sud-Est; aceste instituții sunt completate cu birouri locale localizate în județele Galați, Buzău, Vrancea, Tulcea și Constanța.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia își are stabilit centrul decizional regional la Călărași, completat în atribuțiuni de birourile județene localizate în Argeș, Dâmbovița, Ialomița, Giurgiu Prahova și Teleorman.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia se servește de municipiul Craiova, județul Dolj, în calitate de centru de decizie, în celelalte județe componente fiind amplasate birouri locale, la Târgu Jiu (Gorj), Slatina (Olt), Drobeta Turnu Severin (Mehedinți) și Râmnicu Vâlcea (Vâlcea).

În cadrul *Regiunii de Dezvoltare Vest*, Agenția de Dezvoltare își are sediul central la Timișoara, iar centrele secundare în cadrul celorlalte trei județe componente, la Reșița (Caraș-Severin), Deva (Hunedoara), Arad (Arad).

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest și-a stabilit centrul operativ principal la Cluj-Napoca, iar birourile locale au fost amplasate la Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Bihor și Bistrița-Năsăud.

În cadrul *Regiunii de Dezvoltare Centru*, sediul principal al agenției este localizat în Alba Iulia, județul Alba, birourile județene fiind amplasate în fiecare din celelalte județe componente, la Mureș, Sibiu, Brașov, Covasna și Harghita.

Cea de a opta *Regiune de Dezvoltare – București-Ilfov* își are sediile agenției și consiliului pentru dezvoltare regională la București.

Stabilirea contextului socio-economic teritorial regional, potrivit cerințelor comunitare pentru derularea procesului de dezvoltare regională și de implementare a politicilor europene, previne abordarea procesului de dezvoltare rurală din perspectivă regională, politica de dezvoltare regională înglobând într-o oarecare măsură politica de dezvoltare rurală, atât prin prisma principiilor de funcționare cât și prin propunerea obiectivelor, deși în cazul dezvoltării rurale au fost mai mult particularizate pe structuri specifice de acțiune.

Din același punct de vedere regional, spațiul rural a fost repartizat în cadrul regiunilor de dezvoltare, modificările structurale instituționale devenind inerente pentru o funcționare liniară a implementării politicii și proiectelor pentru dezvoltare rurală. Identic derulării proiectelor cu amploare definit mai mare pentru dezvoltare, cum sunt ISPA și PHARE, pentru spațiul rural, în decursul perioadei de pre-aderare la Uniunea Europeană, s-a stabilit acordarea unui fond de asistență financiară, SAPARD, implementat în România prin

intermediul Planului Național de Dezvoltare Rurală 2000-2006. Programul SAPARD a fost implementat tehnic și financiar prin intermediul Agenției SAPARD³⁸, organism de decizie și execuție subordonat direct Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale. Începând cu ultima perioadă de funcționare a Programului SAPARD, în anul 2006, s-a hotărât desființarea Agenției SAPARD, atât organismul central, cât și unitățile județene, prin publicarea deciziei în Monitorul Oficial nr. 185/27.02.2006, devenind Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP); *înființarea, organizarea și funcționarea acesteia au fost reglementate prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 13/2006*³⁹. Structura organizatorică a Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit la nivel județean se prezintă sub forma a 42 de oficii județene subordonate, cu numele de Oficiu Județean de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (OJPDRP). La nivel regional, monitorizarea, implementarea și evaluarea Programului SAPARD este realizată de Birourile Regionale de Implementare a Programului SAPARD, care sunt structuri fără personalitate juridică ale Agenției SAPARD, amplasate potrivit regiunilor de dezvoltare, constituite în temeiul *Legii nr. 151/98 privind dezvoltarea regională în România* și au scopul de a implementa tehnic și financiar Programul SAPARD în teritoriu.

Instituțiile administrative responsabile pentru derularea și monitorizarea financiară a instrumentelor de sprijin financiar din domeniul agriculturii și dezvoltării rurale, stipulate în Documentul de poziție al României⁴⁰, după aderare, sunt: *Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor*⁴¹ (MAAP), *Ministerul Finanțelor Publice (MFP)* și *Curtea de Conturi a României*⁴². Sprijinul financiar oferit prin subvenții, plăți directe sau cofinanțări nerambursabile sunt administrate de *Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor* și de către *Direcția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (DADR)*⁴³, de care fiecare județ beneficiază, la nivel național existând 42 de sedii de astfel de direcții. Pentru coordonarea și gestionarea fondurilor oferite prin FEOGA, Secțiunea Garantare, instrument financiar pentru implementarea Politicii Agricole Comune, s-a înființat *Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA)*⁴⁴, cu drept și capacitate de funcționare începând cu anul

---

³⁸ Agenția SAPARD reprezintă instituția publică, înființată prin *Ordonanța de Urgență 142/2000* (aprobată prin *Legea 309/2001*), subordonată MAPDR, ca organism de implementare tehnică și financiară a Programului SAPARD.

³⁹ Potrivit *OUG nr. 13/2006*, APDRP preia atribuțiile ce decurg din funcțiile de implementare tehnică și financiară ale Agenției SAPARD (sursa: *Raport anual privind implementarea Programului SAPARD în România în anul 2006*, p. 12).

⁴⁰ Capitolul 7. Agricultură, p. 10.

⁴¹ Ulterior devenit Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

⁴² Instituție supremă de control financiar asupra modului de formare, administrare și de întrebuițare a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public. Funcționează pe lângă Parlamentul României și își desfășoară activitatea în mod independent. Are atribuții de control, atribuții jurisdicționale, atribuții de raportare, avizare; Cap. 7, Agricultură, p. 10.

⁴³ Serviciu public descentralizat al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale prin care se asigură aplicarea politicilor și strategiilor agroalimentare, la nivel județean.

⁴⁴ Organism de control care funcționează în subordinea Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale în baza *Legii 1/2004* cu modificările și completările ulterioare; elaborează și implementează procedurile privind aplicarea sistemului de intervenție pentru produsele agricole, sub forma plăților directe la hectar; organizează și

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

2006. Autoritatea de competență pentru gestionarea fondurilor care completează fondul de pre-aderare SAPARD este reprezentat de *Fondul Național* din cadrul Ministerului Finanțelor Publice iar *Autoritatea de Management pentru Programul SAPARD* se află în subordinea Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale. Colaborarea dintre Delegația Comisiei Europene în România și instituțiile naționale centrale pentru monitorizarea și evaluarea implementării Programului SAPARD a fost realizată prin intermediul Autorității de Management care „a acționat pentru derularea acțiunilor privind încheierea acordurilor de finanțare și ratificarea națională a acestora, prezentarea propunerilor legate de modificarea Programului în vederea aprobării de către Comitetul STAR, a propunerilor de modificare a listelor cheltuielilor eligibile, organizarea, în cooperare cu Comisia, a actualizării evaluării intermediare”⁴⁵.

2.5. Politici comunitare pentru dezvoltare socio-economică

Dezvoltarea complexă a entităților teritoriale economice, sociale și politice nou integrate în complexul unitar european se identifică cu obiectivul de ansamblu, ideal de îndeplinit, prin prisma obiectivelor politicilor sectoriale, cu comportament individual atât din punct de vedere financiar, cât și al zonei de acțiune, uneori obiectivele specifice fiecăreia atingând joncțiunea, preferabil pentru a realiza complementaritatea atât de necesară pentru o funcționare și implementare benefică tuturor părților implicate. Aparatul politic de dezvoltare este reprezentat de patru membri activi, în numele Politicii de Coeziune Economice și Sociale, al Politicii Sociale și de Ocupare a Forței de Muncă, al Politicii Agricole Comune și al Politicii privind Pescuitul, fiecare dintre acestea operând cu instrumente specifice de finanțare care reușesc să suplimenteze neajunsurile identificabile prin ilustrarea obiectivelor generale și specifice proprii. Dacă Politica de Coeziune Economică și Socială utilizează Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) împreună cu Fondul de Coeziune (FC), Politica Socială și de Ocupare a Forței de Muncă utilizând Fondul Social European (FSE), atunci Politica Agricolă Comună își organizează finanțările prin Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA), iar Politica privind Pescuitul având propriul instrument financiar purtând numele de Fondul European pentru Pescuit⁴⁶ (FEP) = Instrumentul pentru Formare și Orientare a Pescuitului (IFOP).

---

supervizează managementul cotelor stabilite pentru producția de zahăr și izoglucoză; în teritoriu funcționează descentralizat în 210 centre locale, 42 de birouri județene și Agenția la nivel central cu sediul la București.

⁴⁵ Raport Anual privind Implementarea Programului SAPARD în România în anul 2006, p. 10.

⁴⁶ *Fondul European pentru Pescuit (FEP)* a fost propus de către Comisia Europeană drept un instrument nou de programare pentru pescuit, în cadrul perspectivei financiare a Uniunii Europene 2007 - 2013 privind Politica Agricolă Comună. FEP înlocuiește Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului (IFOP) care a funcționat în perioada de pre-aderare 2000 – 2006, însă păstrând obiectivele de dezvoltare a activităților durabile de pescuit. Această propunere vizează modificarea Regulamentului CE nr. 1263/ 1999 a Consiliului din 21 iunie 1999, referitoare la instrumentul financiar de orientare a pescuitului și a Regulamentului nr. 2792/1999 al Consiliului din 17 decembrie 1999 care definește modalitățile și condițiile pentru acțiunile structurale ale Comunității în sectorul de pescuit.

2.5.1. Politica de dezvoltare regională

European Union – „parties share initiatives and converging interests and objectives”⁴⁷

Problematica dezvoltării echilibrate a unui teritoriu, la nivele scalare diferite, fie acestea naționale, regionale, județene sau chiar locale, impune, în stadiul incipient, analiza diagnostic a arealului vizat.

Dezvoltarea, prin înțelesul său general, semnifică schimbarea sau *tranziția*, iar această schimbare necesită la rândul ei adaptare, o *percepție nouă* asupra unor fenomene în derulare și o nouă *atitudine* din partea comunității umane în mod direct afectată, fiind componenta activă a procesului, independentă de constrângerile legislative dar dependentă de contextul local în care își desfășoară activitatea. În decursul timpului, România a parcurs câteva stadii de dezvoltare socio-economică semnificative și, în același timp, decisive. Începând cu moștenirea istorică, traversând perioada de dezvoltare comunistă, am întâmpinat momentul integrării în Uniunea Europeană. Această etapă nu a creat decât contextul adoptării politicilor comunitare, al aplicării acestora în spațiul autohton pentru reducerea disparităților interregionale și intraregionale existente. Analiza diagnostic a spațiului național realizată prin Planul Național de Dezvoltare, detalierea contextului socio-economic la nivel regional prin elaborarea documentelor strategice de către grupuri de specialiști și elaborarea strategiilor de dezvoltare regională, valorificate de către Agențiile de Dezvoltare Regională, reflectă sintetic discrepanțele de ordin teritorial și socio-economic între cele 8 subunități organizatorice ale teritoriului administrativ național. Cele 8 Regiuni de Dezvoltare, entitățile regionale la care ne vom raporta pe parcursul lucrării, la nivel european corespunzând clasificării teritoriale NUTS II, au fost reglementate prin *Legea privind dezvoltarea regională în România* cu scopul de a facilita atingerea obiectivelor de coeziune economică și socială (de funcționalitate și absorbție financiară proporțională) ale României și ale Uniunii Europene în domeniul politicilor de dezvoltare regională. Implicit, în cazul politicii de dezvoltare rurală, al Politicii Agricole Comune, demarată în stadiu incipient încă din perioada de pre-aderare, prin implementarea Programului SAPARD, rezultatele vor fi evidențiate la nivel teritorial regional deși, chiar și în interiorul granițelor regiunilor, diferențele semnificative din punct de vedere socio-economic, de la un județ la altul, în ceea ce privește utilizarea terenurilor și condițiile climatice, determină rezultate cantitative și calitative alterate.

Obiectivele politicii de dezvoltare regională în România sunt reglementate și definitive în elaborarea *Legii 351/2004*, Art. 3, care include următoarele:

- diminuarea dezechilibrelor regionale existente prin stimularea dezvoltării echilibrate, recuperarea accelerată a întârzierilor în domeniul economic și social al zonelor mai puțin dezvoltate, ca urmare a unor condiții istorice,

---

⁴⁷ Cassin, Matilde, Zolin, Bruno, Maria (2008), *Territorial cooperation and regional economic development: a case study*, Dipartimento Scienze Economiche, University of Venice, p. 1.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

geografice, economice, sociale, politice, precum și preîntâmpinarea declanșării a noi dezechilibre;

- corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor prin stimularea inițiativelor și prin valorificarea resurselor locale și regionale, în scopul dezvoltării economico-sociale durabile și a dezvoltării culturale a acestora;
- stimularea cooperării interregionale, interne și internaționale, transfrontaliere, inclusiv în cadrul euroregiunilor, precum și participarea regiunilor de dezvoltare la structurile și organizațiile europene care promovează dezvoltarea economico-socială și instituțională a acestora, în scopul realizării unor proiecte de interes comun, în conformitate cu acordurile internaționale la care România este parte.

Modificările de ordin pozitiv, progresiv înregistrate în procesul de creștere economică, determină dezvoltarea economică și influențează modelarea teritoriului.

Teritoriul la care ne raportăm este analizat la nivel regional, unitate mai complexă din punct de vedere socio-economic, care este compusă din elemente de dimensiune mai redusă, în cazul nostru, județele. Datorită acestui tip de analiză, în consecință, rezultatele vor deveni punctuale, determinând desemnarea obiectivelor concrete pentru o dezvoltare regională integrată.

Dezvoltarea exprimă un proces multidimensional care implică schimbări majore la nivelul tuturor structurilor sociale, în atitudinea populației și a instituțiilor naționale, cu scopul de a grăbi procesul de creștere economică, de a reduce disparitățile și nivelul sărăciei.⁴⁸

În decursul timpului până în prezent, au existat încercări de transformare administrativă a României cu scopul de a se dezvolta armonios și organizat. Toate aceste încercări au implicat schimbări de fizionomie, tipare culturale, percepție și mentalitate publică. Propuneri pentru o regionalizare a teritoriului național au existat încă din perioada interbelică. Una din deciziile politice pentru o diviziune teritorială reală a fost cea din anii 1960. S-a realizat o divizare la nivel național care organiza teritoriul în șase regiuni economice. Totuși, în acel caz, organizarea a fost stabilită având în vedere doar indicatorii economici și motivația ca acele regiuni să se suprapună peste fostele regiuni geografico-istorice. Motivația poate sta în faptul că organizarea teritorială a încercat să suprapună tradițiile, legăturile culturale și trăsăturile de identitate pe care le implica aceasta. Principiile de bază care au stat la baza regionalizării au fost:

- prioritizarea celor două câmpuri economice principale de producție, industria și agricultura;
- omogenitatea cadrului natural;

---

⁴⁸ Jula și colab (1999), citat de Melinda Căndea, Florina Bran, (2001), *Spațiul geografic românesc. Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București, p. 102.

- potențialul economic al teritoriului și al componentei umane.

Mai mult, oportunitatea de a armoniza aceste sectoare prin întrepătrunderea lor în scopul producției, creând astfel modele de dezvoltare, a determinat formarea celor șase regiuni geografico-economice⁴⁹: *Regiunea Sud*; *Regiunea Sud-Vest*; *Regiunea Nord-Vest*; *Regiunea Est*; *Regiunea Sud-Est*; *Regiunea Centru*.

În cadrul regiunilor economice ale anilor '60 s-au individualizat ramuri economice active de interes național, centre de polarizare care, prin legăturile de producție la nivel regional și național, au reușit să unească zone heterogene și omogene și să stimuleze creșterea economică, ceea ce a reprezentat obiectivul Planului Unic de Dezvoltare al României⁵⁰. În decursul respectivei perioade, România a traversat un proces de industrializare de mare intensitate la nivelul întregului teritoriu, în timp ce procesul de regionalizare a ajutat-o să îndeplinească obiective la fel de importante ca și cele din prezent, cu mențiunea de specificitate a perioadei și a tipului de economie:

- îmbunătățirea repartiției teritoriale ale întreprinderilor industriale;
- evitarea supraconcentrării unor centre urbane;
- reducerea disparităților privind dotările la nivel județean și regional;
- crearea unei dezvoltări economice echilibrate între toate zonele geografico-economice ale țării.

O analiză atentă a situației curente a României reflectă câteva zone cu caracter specific, care există pe teritoriul României în contextul dezvoltării regionale, ca fiind zone cu deficiențe socio-economice și pot fi grupate în trei categorii:

- a) zone tradițional nedezvoltate;
- b) zone aflate în declin industrial;
- c) zone cu structură economică sensibilă.

Individualizarea acestora apare ca rezultat al unui cumul de factori din trecut și prezent care au influențat contextul socio-economic în proporție diferită și cu efecte pozitive sau negative. Între factorii cei mai importanți ne oprim la: industrializarea anilor '70 și '80, colapsul industriei tradiționale timp de 10 ani (1990-2000), și reîntoarcerea la o economie bazată pe managementul afacerilor, în care forțele pieții tind să reindividualizeze disparitățile regionale, consecințe ale modelului european centru-periferie care prevalează în Uniunea Europeană, sau chiar să reorganizeze întregul proces de dezvoltare economică prin promovarea pieței unice, prin restructurare și privatizare.

O trăsătură importantă a dezvoltării economice actuale în România este structura regională diversă, care include atât regiuni mai dezvoltate cât și mai puțin dezvoltate. Organizarea acestor regiuni de dezvoltare constituie premisa procesului de dezvoltare regională în România. Politica de dezvoltare regională a devenit una din componentele decisive ale procesului de aderare la Uniunea Europeană și chiar politica de bază a acesteia. Astfel, începând cu anul 1998, potrivit *Legii 151*, în concordanță cu obiectivele politicii de

---

⁴⁹ Șandru, I., *România. Geografie economică*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978, pag. 361.

⁵⁰ Ibidem, p. 363.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

dezvoltare regională, s-a stabilit individualizarea celor opt regiuni corespondente nivelului teritorial european NUTS II. Ulterior, au survenit modificări și rectificări ale cadrului legislativ inițial care au fost reglementate prin *Legea 350/2004*. Actul normativ definește obiectivele și principiile dezvoltării regionale în România, în acord cu cele promovate de Uniunea Europeană. După stabilirea centrelor regionale de monitorizare a acțiunilor strategice pentru dezvoltare, România a procedat la reglementarea instituțională necesară pentru implementarea politicilor structurale comunitare după integrare. Elaborarea Planului Național pentru Dezvoltare a devenit o necesitate imediată, fiind considerat documentul de programare al politicii naționale în perspectiva aderării la structurile comunitare. S-au elaborat patru variante ale Planului Național de Dezvoltare în perioadele 2000-2002, 2002-2005, 2004-2006 și 2007-2013, bazate pe Planurile Regionale de Dezvoltare și reflectând Strategia Națională pentru Dezvoltare, cât și Programele Operaționale.

Axele prioritare care prevedeau obiectivele de bază, măsurile de acțiune, programele și proiectele pentru dezvoltare regională au fost stabilite în ultima variantă a Planului Național de Dezvoltare⁵¹:

- dezvoltarea sectorului de producție și serviciile conexe, creșterea competitivității activităților economice și promovarea sectorului privat prin stimularea investițiilor;
- îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de transport și energie;
- creșterea potențialului resursei umane, prin creșterea adaptabilității forței de muncă la cererile pieței și îmbunătățirea calității serviciilor sociale, asigurând astfel îmbunătățirea calității vieții și crearea oportunităților de locuri de muncă;
- sprijinirea agriculturii și dezvoltării rurale prin diversificarea economiei rurale și creșterea productivității;
- protejarea și îmbunătățirea calității mediului;
- stimularea cercetării și dezvoltării tehnologiei, inovației, comunicării, tehnologiei informației și crearea societății informaționale;
- îmbunătățirea structurii economice regionale, susținând o dezvoltare regională durabilă.

Planul Național de Dezvoltare 2007-2013 reprezintă documentul strategic de planificare și programare a finanțării multianuale elaborate în parteneriat și acord cu principiile și obiectivele Politicii Europene de Coeziune, cu scopul absorbției echilibrate și coerente a fondurilor structurale și de coeziune după momentul aderării. De altfel, a contribuit la stabilirea priorităților și obiectivelor strategice pentru dezvoltare, conform cărora România va distribui investițiile publice în teritoriu. Preocuparea majoră este dezvoltarea națională prin creșterea calității vieții, crearea locurilor noi de muncă pentru

---

⁵¹ *Politica de dezvoltare regională*, Seria Micromonografii – Politici Europene, Institutul European din România, 2003, p. 26.

populația activă neocupată, promovând diversificarea economiei rurale prin creșterea productivității.

Statutul de membru în grupul comunitar implică participarea, conform principiului parteneriatului, la îndeplinirea obiectivelor comune de reducere a disparităților între regiunile centrale și cele periferice, dintre regiunile din Vest și Est, la fel ca și cele din Sud și Nord. Politica economică europeană contribuie la susținerea României pentru a atinge standardele unui concurent viabil pe piața deschisă a Europei. Din acest motiv, România a demarat procesul de restructurare economică și privatizare, datorat reminiscentelor politicilor de dezvoltare anterioare bazate aproape exclusiv pe dezvoltarea industriei, cu scopul principal de a crea o economie de piață funcțională.

Datorită resurselor naturale insuficiente și a structurii deficitare, sectoarele industriale au necesitat transformare, unele din ramurile principale fiind scoase din circuit, restructurarea a implicat remodelarea activităților industriale, transformând trăsăturile lor inițiale în ceea ce reclamă economia de piață actuală, bazată pe eficiență și proporționalitate între cerere și ofertă. Ceea ce a constituit activitatea economică principală care asigura creșterea economică și statutul național de „welfare”, s-a dedus în agricultură, ca fiind una din viitoarele activități de bază în contextul economic actual. Sectorul social devine punctul de atracție al majorității politicilor comunitare, acesta reprezentând motorul tuturor sectoarelor economice.

Conform principiului solidarității financiare, Uniunea Europeană oferă și împarte, în același timp, cu România, bugetul comunitar format din contribuția tuturor statelor membre. Statul român este asistat financiar, în acord cu regulamentele de finanțare, pentru implementarea politicii de dezvoltare regională, în distribuția echilibrată a fondurilor, subliniind aspectele importante ale zonelor defavorizate și a grupurilor sociale aflate în stare deficitară.

România beneficiază de finanțare europeană și, implicit națională, prin contribuția la bugetul public, din Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală și Fondul European pentru Pescuit. La nivel național, fondurile de asistență susțin următoarele obiective:

- promovarea mecanismelor de piață în toate regiunile țării pentru ridicarea competenței și realizarea creșterii economice permanente;
- promovarea unei dezvoltări spațiale armonioase și a rețelei de localități;
- creșterea capacității regiunilor de susținere financiară și instituțională a proceselor proprii de dezvoltare;
- promovarea principiilor de dezvoltare durabilă;
- promovarea șanselor egale de acces la informație, cercetare tehnologică și dezvoltare, educație și training specializat.

La nivel regional însă, obiectivele devin mult mai punctuale și în conformitate cu situația existentă a fiecăreia dintre ele:

- diminuarea disparităților dintre regiuni și județe, dintre rural și urban, dintre zonele periferice și cele centrale;

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- revitalizarea zonelor defavorizate, care necesită atenție sporită datorită statutului, promovând politici variate și elaborând măsuri de acțiune specifice trăsăturilor individuale (zone monofuncționale);
- coordonarea inițiativelor regionale cu prioritățile naționale și orientările Uniunii Europene.

Rezultatele implementării politicilor de dezvoltare regională în teritoriul administrativ național ar trebui să aibă o finalitate îmbucurătoare, datorită perspectivelor de schimbare la toate nivelele. Localizarea structurilor administrativ-instituționale în teritoriu a fost măsura de descentralizare a puterii și de îmbunătățire a comunicării între actorii economici și juridici. Parteneriatele active s-au format între administrațiile județene ale regiunilor, dar și între instituțiile centrale și cele regionale. Intensificarea relațiilor de colaborare reprezintă unul din obiectivele pentru buna derulare a activităților vieții sociale, politice și economice pentru a asigura durabilitatea dezvoltării socio-economice a fiecărei regiuni. Promovarea cooperării interregionale reprezintă un efort coordonat, cu referire la necesitățile regiunilor geografice, culturale și economice ale României.

După numeroase decade, marcate de încercări de individualizare a unei economii caracterizate de adaptabilitate, fluentă și transparență, ne găsim în prezent în postura de a selecta care dintre politicile europene se adaptează în modul cel mai potrivit la spațiul național. Am putea crede și susține că perioada între 1950 și 1989 a însemnat progres din punct de vedere al industriei, perioadă care a fost caracterizată de decizii nu foarte realiste privind repartiția teritorială, determinând soluții bazate pe obiective și nu pe realitatea din teritoriu.

Totuși, urmele negative se observă încă în situația economică actuală, caracterizată de o distribuție haotică a unităților industriale, insuficiența materiilor prime, reducerea forței de muncă și a resurselor naturale și financiare. Vechiul sistem politic a ales să realizeze investiții majore în centrele urbane de mărime mare și, mai apoi, în cele de dimensiune mai redusă, neluând în considerare oportunitățile reale și șansele de realizare a obiectivelor în locațiile respective.

Politica actuală de dezvoltare regională a imprimat încă de la început sentimentul de echilibrare la toate nivelele de aplicare, reducerea disparităților fiind principalul obiectiv european.

Dacă sistemul politic trecut a insistat asupra productivității, asupra procesării materiilor prime, devenind astfel trăsătura principală, sistemul actual pune accentul pe latura socială și rolul sistemului social în economie. Promovarea resursei umane ca avantaj pentru dezvoltarea economică se consideră a reprezenta singura cale spre progres. În locul exploatărilor industriale și procesării materiilor prime, agricultura devine sectorul economic de producție, bazată pe premisele resurselor de suprafață de calitate, încă neutilizate eficient într-un spațiu rural populat de un număr ridicat de persoane neangajate, aflate într-un grad ridicat de îmbătrânire, dar cu șanse reale de repopulare prin stimulare financiară.

Refacerea infrastructurii regionale și locale reprezintă primul avantaj pentru dezvoltarea altor practici economice în zonele rurale, asigurându-se comunicarea, transportul și accesul mai facil al locuitorilor.

Turismul devine principala industrie actuală și a viitorului, considerat a fi activitatea economică cel mai puțin dăunătoare mediului înconjurător. În al doilea rând, organizarea cursurilor de specialitate și de reconversie profesională în cadrul administrațiilor locale contribuie la motivarea populației înspre progres. În al treilea rând, dezvoltarea rețelei de întreprinderi mici și mijlocii în spațiul rural presupune șanse reale de adaptare a producției la economia de piață.

Considerând acestea, în contextul politic și socio-economic actual, după numeroase decade de economie națională organizată după modelul sovietic de dezvoltare, căpătând trăsătura de comportament estică, România se află din nou în fața unui nou curent de dezvoltare, cel al modelului european comunitar, imprimându-i astfel trăsătura comportamentală vestică.

2.5.2. Politica Agricolă Comună – axe ale dezvoltării rurale

În contextul socio-economic și politic contemporan, politica de dezvoltare a tuturor sectoarelor de activitate în care este angrenată componenta umană reprezintă mijloacele de bază ale dezvoltării și creșterii economice concomitent cu tendința de echilibrare și aliniere a dezechilibrelor economice și sociale la nivel european, intraregional și interregional.

Studiul asupra spațiului rural românesc, conturat de aplicabilitatea, condițiile favorabile și funcționalitatea programului cu finanțare europeană SAPARD, încearcă să evidențieze adoptarea și integrarea Politicii Agricole Comune în politica națională de dezvoltare rurală, a gradului de încadrare a specificului în contextul reglementărilor europene în concordanță și intercondiționare cu politicile conexe ale Uniunii Europene; intercondiționare datorată complexității structurale a spațiului rural, implicând rolul determinant al fiecăreia dintre componentele sale funcționale.

Politica Agricolă Comună a fost inițiată și implementată în perioada anilor '60-'70 în condițiile în care situația agricolă a Europei după război era în condiții precare de funcționare.

Primele inițiative prin elaborarea Politicii Agricole Comune au subliniat necesitatea creșterii productivității agricole, pentru aprovizionarea locuitorilor cu produse alimentare la prețuri accesibile. Unele dintre măsurile de sprijinire a activilor din agricultură se păstrează și în perioada actuală, cum ar fi sprijinul financiar în construcția și dotarea fermelor pentru a se adapta la contextul economic al pieței agroalimentare, elaborarea măsurilor pentru pensionare anticipată, pentru formarea profesională a fermierilor și implicații financiare pentru ajustarea deficiențelor existente în regiunile defavorizate din punct de vedere socio-economic. După îndeplinirea obiectivului de asigurare suficientă a populației comunitare cu produse agroalimentare, începând cu anii

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

'80 măsurile de creștere a productivității agricole au determinat atingerea nivelului de suportabilitate maximă la consum. Comunitatea Europeană intră în perioada surplusului alimentar, dispunând de excedente aproape permanente din principalele produse agricole. Totodată, se dezvoltă principiul dezvoltării durabile a agriculturii și protecției mediului înconjurător, căci la începutul anilor '90 procesul de reformă a Politicii Agricole Comune devenise o necesitate.

Mansholt a ajuns la concluzia că Politica Agricolă Comună poate contribui la dezvoltarea agriculturii și ridicarea nivelului de viață a agricultorilor numai în condițiile în care „*structurile de producție și îndeosebi structurile de exploatare vor fi adaptate, în consecință și agricultura va fi sprijinită să se angajeze prin efort propriu în sistemul economiei de piață*”.

În acest scop, Mansholt recomanda ca prin Politica Agricolă Comună să se urmărească un dublu obiectiv: realizarea echilibrului pe piețele agricole și ameliorarea structurilor de producție.

Observăm că accentul cade pe două probleme majore:

- apariția excedentelor, care, „*urmare a garantării prețurilor prin sistemul piețelor comune organizate*”, au antrenat pentru puterile publice o creștere a cheltuielilor de intervenție. Dacă în 1960 cele șase țări membre cheltuiau aproximativ 500 mil. unități de cont, în cadrul politicilor naționale pentru susținerea piețelor, în 1967 suma a atins nivelul de 1,5 mild. UC. Cheltuielile secțiunii „Garantare” a FEOGA, prevăzute pentru 1968-1969, urmau să fie de 2 mild. UC. O nouă și apreciabilă creștere era inevitabilă dacă nu se modificau actualele condiții.
- politica prețurilor garantate s-a dovedit a fi insuficientă deoarece adevărata problemă a agriculturii era de natură structurală.

Se impunea, în concluzie, o politică de prețuri prudentă, dar mai ales o reformă fundamentală a structurilor agricole, concepută într-un cadru mai larg decât cel al politicii agricole.

Soluțiile sunt oferite în memorandum, prin programul „Agricultura 1980” care avea drept scop „*sprijinul agriculturii pentru a ieși din poziția inferioară în care se găsește atât din punct de vedere economic, cât și social*”. Rezultatul memorandumului a constat în adoptarea, după dezbateri de aproximativ 3 ani, a trei obiective socio-culturale, vizând modernizarea exploatațiilor agricole, încurajarea renunțării la activitatea agricolă, și ameliorarea structurilor, informarea socio-economică și formarea agricultorilor.

În pofida eșecului recomandat de Mansholt, momentul a marcat primele întrebări și reflecții asupra rolului PAC în dezvoltarea agriculturii. Lipsite de finalitate, concluziile s-au dovedit totuși, în timp, valabile: politica de garantare a prețurilor are drept efect excedente tot mai mari, la costuri din ce în ce mai greu suportabile; fără o politică structurală este imposibilă ridicarea nivelului de viață al agricultorilor și integrarea agriculturii în modernitate, reducerea suprafețelor cultivate, deși greu acceptabilă, se impunea cu

necesitate pentru echilibrarea piețelor. Până în anii '80, Politica Agricolă Comună nu a suportat modificări, deși criticile nu au lipsit. O schimbare radicală avea să aducă anul 1984.

Un nou memorandum asupra agriculturii este prezentat în anul 1983, prin „*Livre vert*”, la inițiativa Comisiei Comunităților Europene. Se solicită o reformă profundă a PAC și promovarea unei agriculturi în concordanță cu cerințele de protecție a mediului. Problemele urgente erau cele bugetare, datorate finanțării PAC și extinderii spre sud a Comunității. În consecință, măsurile de reformă vor avea ca obiectiv reducerea excedentelor și cheltuielilor FEOGA, dificultățile structurale fiind practic ignorate. Reforma anilor '80 a însemnat, în principal, renunțarea la principiul garantării prețurilor pentru cantități nelimitate și o nouă disciplină bugetară.

Sistemul limitării cantităților garantate a debutat în 1984 cu introducerea cotelor pentru producția de lapte. Celelalte piețe excedentare au fost supuse reglementării prin stabilirea cantităților maxime garantate (CMG). Spre deosebire de cotele pentru lapte, CMG presupunea, în condiții de depășire a plafonului, sancțiuni (sub formă de taxe sau diminuarea prețurilor) aplicate automat tuturor producătorilor. O altă metodă folosită începând cu 1989 a constituit-o „*înghețarea voluntară a terenurilor*”. Agricultorii care acceptau să lase terenul necultivat sau să-l folosească în scopuri neagricole, cel puțin 5 ani și în proporție de minim 20% din suprafața arabilă a exploatațiilor beneficiau de o primă anuală forfetară sau erau scutiți de taxa de co-responsabilitate dacă erau producători de cereale și renunțau la 30% din suprafața cultivată.

O modificare importantă în aplicarea Politicii Agricole Comune a fost decisă în 1988. Dacă până atunci miniștrii agriculturii defineau măsurile PAC și lăsau în seama FEOGA problemele finanțării, după 1988 s-a stabilit mai întâi suma maximă a cheltuielilor și politica agricolă era adoptată în consecință. Regula aplicată (numită *linia directoare agricolă*) era că FEOGA nu putea crește decât cu cel mult 74% din rata de creștere a PIB al Uniunii. În condițiile în care și prețurile de intervenție au fost reduse sau blocate după 1986, rezultatele nu au întârziat să apară. De la o pondere de 65% în bugetul comunitar în 1988, FEOGA scade la 55% în 1992; crește însă importanța secțiunii Orientare (25% din buget în 1992, față de 17% în 1988).

Dar, în 1991, deteriorarea rapidă a situației bugetare, ca urmare a creșterii stocurilor, dificultățile de echilibrare a prețurilor, și presiunile externe, determină Comisia să propună o reformă fundamentală a PAC. Cunoscut sub denumirea de „Proiectul Mac Sharry”, programul de reformă a fost semnat de miniștrii agriculturii celor 12 țări membre, în mai 1992.

Acest proiect introduce o nouă concepție asupra intervenției publice în agricultură, dar cu menținerea principiilor după care a funcționat PAC timp de 30 de ani. Reforma din 1992 a cuprins măsuri vizând apropierea prețurilor europene de cele mondiale pentru marile producții (cereale, oleaginoase, carne bovină, produse lactate), reducerea excedentelor, diminuarea rolului politicii de garantare a prețurilor în favoarea plăților compensatorii, favorizarea exploatațiilor de mică dimensiune. În completarea măsurilor cu acțiune asupra

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

OCP, reforma a stabilit măsuri structurale pentru sprijinul împăduririi, al pensionării timpurii și pentru protecția mediului.

Obiectivul principal l-a constituit reducerea prețurilor garantate în scopul corelării lor cu prețurile mondiale și diminuării excedentelor. Pentru a nu afecta veniturile agricultorilor, reducerile de preț sunt compensate printr-un sistem de subvenții directe. În principiu, scăderea prețurilor ar fi antrenat un proces de concentrare a exploatațiilor însoțit de un puternic exod rural. În scopul menținerii exploatațiilor de dimensiune mică și mijlocie și a evitării depopulării mediului rural, reforma a prevăzut acordarea compensațiilor indiferent de nivelul productiv, pe hectar sau pe suprafața exploatației. Compensațiile diferă pe regiuni, fiind eficace acolo unde randamentele sunt mai mari. Acordarea compensațiilor pentru marile culturi a fost condiționată însă de scoaterea din exploatarea agricolă a unei suprafețe stabilite anual de către Consiliu (procedeu de „înghețare a terenurilor”) pentru a limita cantitățile produse.

Principalele obiective urmărite de reforma Mac Sharry sunt:

- sectorul cel mai atins de reformă este cel al cerealelor pentru că ele reprezentau principala țintă a finanțărilor FEOGA-G, iar mecanismele de intervenție au condus la dezechilibre majore pe piața europeană. Susținerea cerealelor la prețuri maxime garantate, chiar după apariția excedentelor, a descurajat consumul furajer intern, înlocuit de importuri, mult mai ieftine și scutite de taxe vamale. Reforma a prevăzut pentru cereale trei tipuri de măsuri: reducerea prețurilor, „înghețarea terenurilor” și subvenții compensatorii directe pe venit;
- reforma pentru produsele oleaginoase și proteaginoase, cu un sistem apropiat celui al cerealelor, dar fără prețurile comune;
- pentru produsele lactate, care ocupau a doua poziție în cadrul cheltuielilor FEOGA-G, reforma prevede doar o scădere a prețurilor cu 2 procente între anii 1993 și 1994, dar și o posibilitate de reducere a cotelor, dacă va fi impusă de către piață.

Reforma Mac Sharry introduce pentru prima dată în cadrul politicilor agricole europene obligativitatea scoaterii terenurilor din cultura agricolă. Plata compensațiilor pentru pierderile de venit este condiționată de retragerea din cultură a 15% din suprafața agricolă a suprafeței agricole a exploatației. Politica Agricolă Comună nu a putut însă să renunțe la unul din obiectivele sale principale, în ceea ce însemna asigurarea unor venituri echitabile pentru agricultori.

Datorită faptului că reducerea prețurilor s-a impus ca necesitate, reforma a introdus sistemul plăților compensatorii, care, din măsuri complementare ale politicii anterioare reformei, au devenit elementul principal al politicii reformate.

2.5.2.1. Politica Agricolă Comună – obiective și principii

Obiectivele Politicii Agricole Comune, prezentate inițial în Tratatul de la Roma, în anul 1957, articolul 39⁵² în urma numeroaselor reforme⁵³ și rectificări au rezultat într-o formă complexă benefică și aproape perfectă. Prin urmare, o sinteză⁵⁴ a acestor obiective apare după cum urmează:

- sporirea ofertei de produse agricole, creșterea eficienței, diversificării tehnicilor și a factorilor de producție, rezultând într-o dezvoltare lineară a producției (drumul de la o economie organizată pe vertical spre ceea ce numim welfare-state, eliminând situația existentă a muncii subzistențiale de „numai pentru mine”);
- oferirea unui nivel stabil, echitabil al nivelului veniturilor fermierilor, a unui nivel de viață decent a producătorilor agricoli;
- stabilizarea piețelor agricole prin crearea de stocuri, achiziționare la prețuri garantate (să învățăm să muncim productiv, durabil, nu punctual, să creăm rezerve, astfel ca mai târziu să nu importăm la prețuri mai ridicate, să dezvoltăm un bun management al resurselor și rezervelor);
- prețuri rezonabile pentru consumatori (echilibru dintre producție și prețuri);
- garantarea siguranței, creșterii calității produselor alimentare în aprovizionarea consumatorilor, ca urmare a respectării standardelor comunitare.

În acest context, Politica Agricolă Comună acționează independent în cadrul fiecărui stat, cum este România, în concordanță cu caracterul individual al agriculturii, situația existentă la nivelul fiecărei regiuni, având în vedere că agricultura este aici o unitate strâns legată de celelalte elemente ale economiei. În România, Politica Agricolă Comună prezintă pentru noi câteva avantaje în ceea ce privește protejarea mediului și respectarea standardelor de bunăstare a animalelor; vor fi conferite subvenții consistente pentru fermieri, din fondurile comunitare; se speră posibilitatea creșterii economice în zonele sărace ca urmare a aplicării programelor de dezvoltare rurală⁵⁵; creșterea gradului investițiilor străine în agricultură și industria alimentară.

---

⁵² Documente de bază ale comunității și Uniunii Europene, Tratatul Instituind Comunitatea Europeană.

⁵³ Reforma PAC, Mansholt (1968), McSharry (1992), Agenda 2000, puncte de referință detaliate la pct. 2.5.2, preluate din Jaqueline Leonte, Daniela Giurcă, Virginia Câmpeanu, Philippe Piotet (2002), *Agricultura României în perspectiva aderării la UE*, Pre-Accession Impact Studies,.

⁵⁴ Sineză Bârsan, Maria, *Note de curs*, Capitolul 3, *Politici de integrare economică*; Pascariu, Gabriela, Carmen (1999), *Uniunea Europeană- Politici și piețe agricole*, cu modificări.

⁵⁵ Strict orientat pentru dezvoltarea rurală este programul SAPARD, ca instrument de pre-aderare (pre-FEOGA) dedicat sprijinirii agriculturii și dezvoltării rurale, cu cele trei măsuri de aplicare: dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv și a economiei rurale, pregătirea resurselor umane prin îmbunătățirea instruirii profesionale a producătorilor agricoli, creșterea standardului de viață în spațiul rural prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sociale și a celor necesare planificării unei agriculturi durabile; și începând cu anul 2006, din cadrul aceluiași fond, se finanțează *Programul Fermierul* - prin acest program Uniunea Europeană alocă anual mai mult de 500 milioane de Euro pentru agricultură și dezvoltare rurală.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Politica Agricolă Comună funcționează după o serie de principii conducătoare: o piață unică a bunurilor (în interiorul Uniunii Europene produsele agricole circulă fără restricții), preferința comunitară (e favorizat consumul produselor originare UE), solidaritate financiară între statele membre – pentru că măsurile comune sunt finanțate dintr-un *buget comun* (acoperirea în comun a costurilor acestei politici prin axe, prin intermediul bugetului comunitar și prin redistribuire). Măsurile de politică agricolă comună sunt finanțate din bugetul comunitar, prin intermediul Fondului European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA). Crearea fondului a fost prevăzută încă de la început, în Tratatul CEE (art. 40). În mod practic, Fondul a fost constituit în anul 1962, actul oficial care îi conferă baza legală fiind Regulamentul CEE 25/1962, modificat prin Regulamentul CEE 728/1970 și prin Regulamentul CE 1257/1999⁵⁶.

Ultima reglementare, definită în Regulamentul Consiliului nr. 1257/17 mai 1999, referitoare la sprijinul pentru dezvoltarea rurală prevede:

- ameliorarea exploatațiilor agricole;
- garantarea siguranței și calității produselor;
- asigurarea unor niveluri stabile și echitabile ale veniturilor fermierilor;
- protecția mediului;
- dezvoltarea de activități complementare și alternative generatoare de noi locuri de muncă, pentru a contracara procesul de depopulare a zonelor agricole și de a întări substanța economică și socială a zonelor rurale;
- îmbunătățirea condițiilor de viață în zonele rurale și promovarea șanselor egale.

2.5.3. Politica Agricolă Comună în România

Potențialul agricol disponibil al României (62,1% suprafață agricolă) e un fapt important, dar nu suficient pentru o dezvoltare la nivel european. Acest fapt trebuie îmbunătățit ca să devină resursă viabilă a dezvoltării rurale românești și să producă rezultate competitive și la standard european, și în același timp încadrat în normele economice și de mediu cerute. Aici se adaugă faptele realității rurale, fărâmițarea excesivă a fondului funciar⁵⁷, prin divizare și succesiune, neputându-se vorbi de o agricultură puternică pe piața economică, benefică mediului și productivă (exploatările agricole sunt disproporționate, între *calitate și cantitate*, și neraționale, realizate de forță de muncă neinstruită, personalul calificat tehnic și economic lipsind din zonele rurale, fermierii nedispunând de resursele tehnologice și financiare pentru a produce capital.

Statutul de actor pe piața economică europeană necesită tranziția de la nivelul economic de subzistență la cel de economie de piață. Trebuie să parcurgem etapa țărilor

---

⁵⁶ *Politica agricolă*, Seria Micromonografii, Politici Europene, București, Septembrie 2003.

⁵⁷ *Legea 18/1991*, completată cu reglementările ulterioare: *Legea 169/1997* și *Legea 1/2000*.

vestice, a ceea ce s-a numit etapa „surplusului”, să atingem pragul de saturație internă pe piața agroalimentară, să depășim faza de surplus, până la export; securitatea produselor alimentare, normele și prevederile fitosanitare și veterinare obligatorii pentru producția alimentară la nivel european, asigurarea sănătății consumatorilor reprezintă alte condiții pentru realizarea progresului. Șansele actuale ale României sunt de a deveni piață de desfacere pentru produsele celorlalte state ale Uniunii Europene.

În timp ce alte țări, cum sunt Germania, Ungaria, Cehia și Slovacia, și-au păstrat structurile fondului funciar exploatat de tip cooperativă, măsurile luate la nivel național, de retrocedare a terenurilor, devenind în proporție majoritară proprietate privată cu grad ridicat de fărâmițare, au rezultat un dramatic regres în producția economică - gospodăria agricolă individuală. Ceea ce trebuie să realizăm acum, din nou, e o reîntoarcere cu câțiva pași în trecut, spre a reunifica terenurile în exploatații comune, asociații familiale⁵⁸, dar păstrându-le proprietarilor drepturile de proprietar și beneficiar ca asociație liberă de producători privați, și de a schimba mentalitatea. Se necesită, de fapt, conștientizarea că, ceea ce s-a considerat a fi ce e mai rău posibil în trecut, prin cooperativele agricole, este cel mai bun lucru ce se va putea face în viitor pentru agricultură; e o schimbare de mentalitate puternic impregnată cu reminiscențe ale timpului și sistemului politic trecut, realizarea unirii în ferme mari sau mai mici, dar care să fie compatibile cu piața externă și să răspundă direct nevoilor pieței.

În măsura aderării la Uniunea Europeană, statele deja membre sau viitoare membre s-au văzut obligate în a-și privi îndeaproape cadrul legislativ, eficiența economică, și cadrul social. În urma acestui fapt au ieșit la lumină variate discrepanțe între ce erau aceste state și ce urmau să devină. Intrarea într-o comunitate, în cazul nostru Uniunea Europeană, necesită existența unor măsuri ameliorative, armonizatoare și compatibile cu ceea ce a devenit un spațiu, o unitate comună, și pentru a se putea dezvolta concomitent cu celelalte state, apropiindu-se de aceleași oportunități economice și sociale. Aceste măsuri s-au conturat prin aplicarea unor politici comunitare care să întrunească dezideratele tuturor membrilor.

Una din măsurile comunitare foarte importante, căreia i s-a oferit o deosebită atenție, a fost Politica Agricolă Comună, cea mai integrată politică, cu costuri ridicate⁵⁹, a Uniunii Europene, un obiectiv de bază al UE, foarte dificil de realizat. Ca să nu mai predomine aspectul mozaicat al agriculturii, și ca să nu mai existe cel puțin inegalități majore între economiile statelor, s-a încercat o contopire a tuturor, rezultând un compromis până la urmă foarte folositor. Scopul ei este să mențină agricultura ca punct principal de viață, sursă și energie pentru zonele rurale pe termen cât mai îndelungat. Acest lucru înseamnă că nu țintește numai la producătorii agricoli, ci și spre populația generală, consumatori și societate ca un tot unitar.

Încă de la început, Uniunea Europeană a avut în vizor sectorul rural, datorită faptului că proporția agricultorilor pe piața forței de muncă active era de 25 % (Tratatul de

---

⁵⁸ Legea nr.36 din 30 aprilie 1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură.

⁵⁹ O a doua politică importantă a Uniunii Europene o reprezintă *Politica de Dezvoltare Regională*.

la Roma), de unde „*caracteristica principală a Europei agricole era diversitatea sistemelor și a structurilor de exploatare, a metodelor de gestionare și a politicilor*”⁶⁰. Politica Agricolă Comună a rezultat ca produs al unor obiective clar definite și funcționează după principii stabilizatoare care acționează sistemic, întrepătrunzându-se, neputând astfel fi detașate sau omise. Dezvoltarea rurală, și implicit, dezvoltarea agriculturii „*pornește de la instabilitatea sistemului macroeconomic în care se formează și de la matricea unei tranziții prin criză*”⁶¹. Totuși, dezvoltarea rurală nu înseamnă în mod singular dezvoltarea agriculturii, ci este o strategie complexă ce implică resursa umană, resursa naturală, condiția socială și economică. Dezvoltarea rurală a căpătat prestigiu, devenind cel de-al doilea pilon⁶² principal al PAC, iar elementul principal pe care se insistă este componenta umană (ocuparea forței de muncă, accesul la educație, păstrarea elementelor de cultură și tradiții și reconversia profesională).

2.5.4. Axe și măsuri ale Politicii de dezvoltare rurală în perioada 2007- 2013

Politica de dezvoltare rurală europeană evoluează ca parte integrantă a Politicii Agricole Comune, ocupându-se în principal de problemele structurale ale sectorului fermelor vegetale și animale și importanța lor în contextul general al dezvoltării rurale. Pentru perioada 2007-2013 s-au concretizat patru axe prioritare ale dezvoltării rurale⁶³, în cadrul cărora se vor lua măsuri specifice de acțiune. Cele patru mari axe sunt:

Competitivitatea sectoarelor agriculturii și pădurilor – urmărește creșterea competitivității sectorului agriculturii cu ajutorul reformei PAC, deschizând piața și ținând cont de nevoia de restructurare în noile state membre (zonele rurale au un venit semnificativ mai mic decât media națională, o populație activă îmbătrânită și o foarte mare dependență de sectorul primar). Deși agricultura evoluează descendent în importanță ca și activitate predominantă în multe dintre zonele rurale europene, ea încă reprezintă un subiect important în managementul teritoriului. Scopurile cheie rămân competitivitatea și eficiența, având în vedere diversitatea potențialului agricol în zonele rurale, care va determina schimbări structurale permanente. Competitivitatea presupune o balanță rezonabilă între viabilitatea fermei, protecția mediului și dimensiunea socială a dezvoltării rurale. Menținerea competitivității obligă la îmbunătățirea performanței economice a agriculturii prin reducerea costurilor de producție, creșterea dimensiunii economice a gospodăriilor, promovarea activităților inovative și o mai bună orientare către piață. Deopotrivă sunt importante acțiunile de susținere a investițiilor fizice (investiții în ferme, producție și

---

⁶⁰ Boncea Amelia, D. Cârnu, I. Uifălean, O. Dobre (2004), *Politicile Uniunii Europene*, Petroșani.

⁶¹ Barbu C. M. (2005), *Posibile politici de susținere ale dezvoltării durabile a agriculturii și spațiului rural în România*, Editura Matrix Rom, București.

⁶² Primul pilon de bază al Politicii Agricole Comune fiind reprezentat de organizarea unei piețe comune.

⁶³ *New Perspectives for EU Rural Development*, Fact Sheet, European Communities, (2004).

procesare, infrastructură agricolă), măsurile de susținere a capitalului uman (pensionare timpurie, atragerea fermierilor tineri, servicii de training și consultanță).

Protecția mediului și utilizarea eficientă a fondului funciar (agricultura și fondul forestier) – principalele activități economice consumatoare de fond funciar - preluând mediul și zona rurală în procesul de susținere a managementului terenului (aici includem și acțiunile de dezvoltare rurală în zonele integrate în rețeaua ecologică europeană „Natura 2000”, pentru a ne asigura că agricultura și exploatarea fondului forestier aduc concomitent o contribuție pozitivă mediului înconjurător și mediului rural).

Dezvoltarea rurală complexă – poziționarea agriculturii și a spațiului forestier în contextul ruralului – presupune îmbunătățirea calității vieții în spațiul rural și promovarea diversificării activităților economice generatoare de venituri alternative prin luarea de măsuri care se concentrează asupra sectorului fermelor și a altor actori rurali, și care să obțină soluționarea unor dificultăți, cum ar fi: accesul persoanelor cu venituri reduse la serviciile de bază, excluderea socială, limitarea variantelor de angajare în alte activități generatoare de venituri. Politica de dezvoltare rurală încearcă, prin intermediul acestei axe, să mențină ridicată atractivitatea multor zone rurale afectate de poziționarea îndepărtată, izolată, intermediară și periurbană împreună cu zestrea lor culturală. O altă provocare se prevede a fi consolidarea viitoarelor legături create între agricultură, activități forestiere și alte sectoare ale economiei locale. Dezvoltarea rurală complexă înseamnă abordarea tuturor sectoarelor componente ale spațiului rural funcțional, pornind de la diversificarea activităților economice (transferul ruralului de la categoria de spațiu furnizor de materie primă către categoria de spațiu de prelucrare și producător de produse finite), continuând cu dezvoltarea infrastructurii fizice și sociale ca și premisă a dezvoltării economice rurale. A treia axă de dezvoltare presupune crearea unui echilibru între conservarea spațiului rural prin practicarea unei economii concomitent ecologice, sociale, culturale pusă în fața unei tendințe de modernizare a vieții rurale. Dezvoltarea rurală complexă se poate realiza prin transformarea avantajului comparativ într-un avantaj competitiv. Dispunem de resursele naturale necesare și forță de muncă ieftină dar afectată de procesul de îmbătrânire, rezultând într-o productivitate scăzută datorită lipsei de resurse financiare necesare.

Axa LEADER – pentru promovarea inițiativelor locale și pentru o dezvoltare durabilă a spațiului rural – impune organizarea de parteneriate active pe plan local. Abordarea LEADER reprezintă o strategie de dezvoltare rurală care urmărește realizarea obiectivului de punere în valoare a moștenirii naturale și culturale printr-o colaborare largă cu parteneriate regionale publice - private (GAL - Grupuri de Acțiune Locală)⁶⁴. Inițiativa LEADER+ este concentrată pe teritorii rurale mici și unitare din punct de vedere geografic, economic și social. Teritoriile alese trebuie să dispună de resurse financiare și economice care să sprijine o strategie de dezvoltare viabilă. Populația trebuie să fie mai mică de 100.000 locuitori, cu o densitate de aproximativ 120 locuitori/km². Obiectivele acestui program vizează îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și încurajarea diversificării

---

⁶⁴ Biroul de Presă al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

activității economice, valorificarea produselor locale, în special ușurând eforturile colective, facilitarea valorificării produselor micilor producători, valorificarea resurselor naturale și culturale, îmbunătățirea competitivității agriculturii și pădurilor prin intermediul sprijinului pentru restructurare, îmbunătățirea mediului agricol, igienei și bunăstării animalelor în zonele rurale prin intermediul sprijinului pentru managementul terenului. Rata maximă de cofinanțare a Uniunii Europene pentru axa LEADER va fi de 55% din cheltuielile publice eligibile (80% în regiunile de convergență), exprimând prioritățile Uniunii Europene pentru această axă. Pentru regiunile periferice, ratele maxime de cofinanțare cresc cu cinci puncte.

2.6. Politicile comune ale Uniunii Europene de dezvoltare a mediului rural aplicate spațiului rural românesc

Politica comună pentru dezvoltare apare ca o sinteză, într-o nouă perspectivă, a tuturor aspectelor ce necesită integrare și adaptare, după un proces ce a grupat un număr atât de mare de țări ce se găseau în stadii atât de diferite de dezvoltare și cu o realitate economică și socială variată. Întregul ajutor financiar este menit a ușura tranziția înspre un nou sistem politic și economic.

În timpul perioadei de pre-aderare, dezvoltarea rurală cunoaște noi abordări, populația încercând să se acomodeze la noul sistem de ajutor financiar și la schimbările pe care acesta avea să le aducă. România, ca stat, ar fi trebuit să fie deja în măsură să-și stabilească propriul plan național de dezvoltare rurală și o proprie strategie de lucru. Și chiar a și reușit în această privință. Este o adevărată oportunitate pentru spațiul rural românesc să devină, prin procesul de dezvoltare inițiat, un spațiu de locuit râvnit de toți, un habitat dezirabil. Politica europeană pentru dezvoltare rurală este o politică extrem de complexă, datorită faptului că spațiul european este, în mare măsură, reprezentat de rural. Mai mult decât atât, persoanele care locuiesc în mediul rural reprezintă o majoritate față de cei ce locuiesc spațiul urban, și de aceea necesită cât de mult ajutor posibil pentru a-și îmbunătăți propriile standarde de viață.

Strategia românească pentru dezvoltare rurală a fost sprijinită prin fondurile financiare europene în perioada de pre-aderare, în special fondul SAPARD. Aceste fonduri ce acopereau o gamă extrem de largă de activități erau menite a rezolva cele mai stringente necesități. Chiar dacă coordonatorii acestor programe au recunoscut, într-o majoritate absolută, că acest program financiar a fost un adevărat succes, România mai are încă o cale lungă de străbătut pentru a ajunge la un management fluent al tuturor domeniilor de activitate asupra cărora au acționat aceste finanțări. Locuitorii comunității sătești nu au încă informațiile necesare pentru a ști într-adevăr cum să folosească aceste finanțări, cum să întocmească un proiect pentru a obține finanțarea, sau cum să ajungă la a obține beneficii din propria lor muncă. Ceea ce ni se pare important de menționat aici este faptul că trebuie să ne obișnuim cu această modalitate de ajutor și cu acest tip de politică, deoarece după

integrarea în Uniunea Europeană ar trebui să știm cum să folosim, într-un mod eficient, aceste mari sume de bani ce ne sunt date pentru perioada 2007-2013, în așa fel încât să se observe o creștere graduală a nivelului de trai și a productivității agricole. Prin urmare, gradul de absorbire a finanțărilor din perioada de pre-aderare este un semn benefic pentru începerea reducerii reale și eficiente a diferențelor dintre România ca și națiune și toate celelalte țări europene.

Aspectele particulare ale obiectivelor dezvoltării rurale pot fi încadrate în politica regională generală, care reprezintă una din cele mai importante politici europene. Principalele puncte de interes ale acestor obiective, prezentate schematic, ar fi: competitivitate, modernizare, activități economice alternative, calitatea serviciilor și conservarea mediului înconjurător. Prin urmare, putem dezvolta ideea unui rural multifuncțional și, nu în mod necesar, unul productiv. Dacă acordăm mai multă atenție funcțiilor ruralului nostru, observăm că acestea sunt ușor de modelat pe direcții ale durabilității. Pentru a revitaliza spațiul rural avem nevoie de o susținere economică, socială și ecologică, exprimată prin sisteme de producție alimentară și forestieră.

Un lucru mai mult decât necesar ar fi să reușim stabilirea unui echilibru între spațiul rural și agricultură, văzută aici ca o activitate *in-going*, care se dezvoltă ca suport al comunității, ruralul reprezentând un spațiu de consum. Aceasta depinde, în aceeași măsură, de rural ca furnizor de materie primă pentru producție cât și ca spațiu al producției. De unde rezultă nevoia de politici și strategii pentru o dezvoltare multidirecțională și complexă.

În mod normal, politicile comune ar trebui să reprezinte interesele naționale, incluse în interesele mai largi continentale sau chiar globale, datorită specificității fiecărui teritoriu implicat în acest proces, deoarece fiecare își are și își cunoaște propriile probleme și interese. Fiecare unitate teritorială are propriul model de dezvoltare și evoluție. În cazul României, trebuie să pornim de la realitatea de a avea un număr excesiv de mare de ferme ce funcționează pe parcele mici, ferme locuite și lucrate de prea multe persoane aparținând stratului de populație activă îmbătrânită.

Una din axele de implementare ale acestor politici implică suport financiar prin plăți directe pentru prețul materialelor brute, care ne dă posibilitatea de a ne îmbunătăți tehnologia de lucru și de a crește calitatea producției. Realitatea curentă se materializează în cele câteva resurse de care încă mai dispunem: resursele naturale, un teritoriu amplu dedicat activităților agricole, o populație activă îmbătrânită și prea puțin instruită, lipsa tehnologiei moderne și a sistemelor de irigație.

Toate acestea ne pun fie în imposibilitatea de a putea crea și produce produse de calitate la standarde înalte, fie în situația de a nu putea participa într-un mod eficient la piața deschisă europeană. Este evident că suntem oarecum în întârziere în tentativa noastră de a intra pe piața alimentară europeană, neavând, prin urmare, nici o șansă de a ne promova produsele în detrimentul marilor producători de lanțuri alimentare, actori atât de prezenți pe această piață de desfacere.

Pentru a fi siguri că abordăm problema dezvoltării ruralului în manieră justă ar trebui să începem de la nevoile cele mai vizibile ale acestuia, deschizând ochii instituțiilor

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

noastre administrative asupra necesității de a acționa pe o scală verticală descentralizată de jos în sus. Orice încercare de a construi ceva nou pe o fundație nesigură și instabilă, chiar și doar teoretic vorbind, de obicei dă naștere la produse finite de joasă calitate. În această perspectivă, primul lucru pe care trebuie să îl realizeze politicile comunitare comune, ar fi să acționeze asupra găsirii unei modalități de a corela evoluția populației la background-ul general al evoluției infrastructurii. În perspectiva dezvoltării acestora, ambele se găsesc, mai mult sau mai puțin, într-o relație de dependență una față de cealaltă. Luând decizia de a începe o analiză asupra problemei comunitare, trebuie să subliniem importanța unor programe de investiții în domeniul învățământului, training-ului profesional și al schimbării profilului profesional de-a lungul vieții.

Un progres coordonat în câmpul cercetării, cu scopul de a promova inovația, poate avea ca rezultat un set de politici noi în ceea ce privește sănătatea și calitatea populației. Atât inițiativa cât și sensul său inovator sunt direct corelate nivelului de educație al populației. Traiul în timpuri moderne, munca în condiții de tehnologie modernă și avansată aduce cu sine un plus de eficiență în toate domeniile. Definim eficiență o continuă mișcare înainte și o definitivă dezvoltare susținută într-un context global.

Dacă luăm în discuție a doua parte a acestei fundații, adică infrastructura, putem afirma că și în acest câmp există încă foarte multe lucruri ce trebuie încă dezbătute. Chiar dacă atingem nivelul maxim de dezvoltare în fiecare dintre elementele definitorii ale primei părți ale fundației, adică o populație activă cu nivel înalt de educație și instruire, cu un background profesional specializat, și un sistem de administrație funcțional, fără o infrastructură pe măsură suntem destinați eșecului sub aspectul evoluției. De aceea, investițiile destinate infrastructurii trebuie răspândite în toate direcțiile de aplicabilitate, înțelegând prin acestea sistemul de transport, mediul înconjurător, telecomunicațiile și sistemul energetic. Evoluția tehnologiei are ca rezultat evoluția industrială, forțând într-o anumită măsură populația să învețe a face față problemelor ridicate de prezenta realitate a infrastructurii mult prea slab construită, din moment ce aceasta încă se menține pe pozițiile unui liant între tehnologie, producție și progres. Un sistem de producție rentabil are nevoie de o eficiență pe măsură și în domeniul transportului de mărfuri spre punctele de desfacere pe piață, necesitând prin urmare drumuri de înaltă calitate. Același lucru este valabil și pentru sistemul de comunicații, rețelele de alimentare cu apă și gaz metan, sistemul energetic și suportul informatic pentru tehnologie. Sistemele de proastă calitate pentru transport, aprovizionarea cu apă și gaz metan, comunicații și suport tehnic au ca rezultat un tranzit încetinit și ineficient al produselor de calitate către consumator. Ne referim nu doar la relația ce implică transportul de bunuri și materiale dinspre producătorul de produse finite înspre consumator, ci și relația esențială în transportul materialelor brute de la furnizor către producătorul de bunuri finite.

Individualizăm în ceea ce urmează un subiect cu două fațete. Pe de o parte, avem de-a face cu modernizarea vechiului și comunului. Pe de altă parte, însă, există încă problema conservării vechiului și tradiționalului. Această chestiune este legată de atitudinea

noastră în ceea ce privește populația care trăiește în mediu rural, care percepe încă procesul de dezvoltare ca pe o schimbare în totul și în toate, de la schimbarea atitudinii și a percepției, a mediului economic și social, care nu aduc în mod imediat și beneficii, până la construirea unei noi mentalități. Pentru ei [europenii], conceptul de rural înseamnă tot ceea ce este legat de viață și familie, acea identitate pe care le-o oferă pământul pe care îl stăpânesc, identitate care asigură susținerea și echilibrul grupului familial. De aceea, formula fundamentală și centrală ce definește spațiul rural românesc din perspectiva locuitorului se reduce la ecuația de dependență dintre pământ, venit, statut și securitate. Pământul este unitatea ce leagă trei coordonate pe care se construiesc atât identitatea cât și mentalitatea, construind imaginea spațiului rural în baza unui model concentric.

Acest model concentric, ce definește o incluziune treptată a unor unități mici în unități din ce în ce mai mari, relația terțiară produsă de semnificatul pământului și unitatea mai mare a populației integrate amândouă în realitatea generală a spațiului rural, relevă puternica conexiune și interdependență a celor două componente ale sale.

Este necesar a defini, clarifica și înțelege implicațiile acestei interdependențe, înainte de a aplica metodele de dezvoltare mai sus menționate. Oamenii funcționează și acționează ca un motor activat de pământul care individualizează principalele caracteristici ale spațiului în care aceștia trăiesc și evoluează. Oamenii văd cultivarea pământului ca propriul lor mod de viață, ca motorul care le împuternicește și motivează simțul proprietății și statutul de proprietari. Pământul este deosebit de important pentru ei, fiind fundamentul din care se naște și se formează familia țărănească și economia rurală.

Odată stabilite acestea și înțeles statutul locuitorului din spațiul rural românesc, putem analiza relațiile stabilite și rezultatele pe care acestea le oferă, în baza celor trei componente fundamentale: *venitul*, *securitatea* și *statutul de proprietar*. Oamenii practică tot felul de activități agricole din cele mai variate care le aduc venituri. Ei depind de pământ pentru a produce. Pământul este materialul lor brut. În altă ordine de idei, pământul le oferă un anume sens de securitate și siguranță. A fi proprietar privat însemnă extrem de mult pentru fermierul din zilele noastre, având în vedere perioada ultimelor decenii comuniste, perioadă caracterizată de colectivizare și spirit comunal, și nu de ideea de proprietate individuală. Minimul de siguranță și productivitate obținute pot fi suficiente pentru populația îmbătrânită și săracă a ruralului zilelor noastre, ce se concentrează încă pe o activitate în preponderență agricolă, și cu atât mai greu adaptabilă la noile activități alternative care să dea roade unor venituri alternative.

România se găsește într-o conjunctură cu precădere ciudată, o situație în care există fondurile necesare dezvoltării armonioase a ruralului, însă lipsește capacitatea de a fi absorbite în mod constructiv. Ne aflăm în această situație datorită faptului că spațiului rural îi lipsește, aproape cu desăvârșire, mentalitatea deschisă la factorul de noutate.

Politicile comune pentru dezvoltarea rurală din zilele noastre pun accentul asupra factorului de modern și asupra modernizării, datorită realității de pe teren, realitate care ne relevă o serioasă înapoiere a ruralului în comparație cu urbanul. De fapt, menirea acestor

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

politici este să aducă schimbarea, și aici verbul a schimba implică înlocuirea a tot ceea ce este vechi, pus la comun și tradițional cu noul.

Tradiționalismul este văzut ca și un non-fapt, însemnând o non-îmbunătățire, o non-modernizare sau o non-dezvoltare. Întrebarea ce își face apariția, în acest context, este dacă dezvoltarea ruralului înseamnă și o dispensare de tradiționalism sau nu. Ruralul nostru se caracterizează preponderent printr-o puternică dependență față de urban, în ceea ce privește conceptul de dinamism. Deseori, datorită gradului primar de dezvoltare, accesibilității scăzute, tradiționalismului puternic regăsit în sistemele sociale, economice și culturale, satul devine consumatorul produselor furnizate de spațiile urbane care îl polarizează. Incluziunea ruralului într-o regiune aduce după sine o directă dependență sau chiar un paralelism între politicile de dezvoltare, fie ele rurale, agricole sau regionale. De aceea, dezvoltarea regională poartă atributele rezolvării problemelor regiunilor sau zonelor periferice, ce construiesc problema majoră generală a ruralului caracterizat prin productivitate scăzută și izolare.

Cel mai important punct de pornire în construirea unei dezvoltări rurale coerente ar trebui să se traducă printr-o analiză a funcțiilor ce prevalează în spațiul rural. Aceste funcții continuă să se schimbe sub influența diferiților factori socio-economici și politici și a acțiunii variilor tipuri de alte politici aplicate. Apare nevoia stringentă de a schimba ceva în poziția ocupată de rural, care până acum se configurează doar ca un producător de materie primă și hrană pentru producător, reprezentat de spațiul urban. Trebuie să fim deci conștienți că nu este foarte important doar să fie asigurat necesarul de resurse de hrană pentru uz domestic. Adevărata provocare este consumul excesului de hrană produsă de sat.

Ruralul nu înseamnă neapărat dezvoltare agricolă, ci mai degrabă o strategie complexă ce implică resurse umane, materii prime, condiții socio-economice. Dezvoltarea rurală este a doua mare coloană de susținere a Politicii Agricole Comune, insistând asupra componentei umane (forță de muncă, nivelul angajărilor, educație, cultură și tradiții, noi calificări profesionale). Spațiul rural european se extinde pe mai mult de 85% din suprafața teritorială a acesteia, iar 50% din populația sa reprezintă forța agricolă activă. Trebuie, prin urmare, să studiem cu atenție poziția pe care o are agricultura în dezvoltarea economică.

După o lungă perioadă de modificări prin care a fost trecută Politica Agricolă Comună, finalitatea obiectivelor acesteia au ajuns la forma complexă și aproape perfectă din prezent. Prin urmare, putem sintetiza în ceea ce urmează actuala formulă a mai sus menționatei obiective:

- creșterea în oferta produselor agricole, mărirea gradului de eficiență, diversificarea tehnologiei și a aspectelor legate de producție au rezultat în dezvoltarea producției (tranziția de la stadiul de economie de subzistență tradusă prin sintagma „*only for myself*”, la stadiul de *welfare economy*);
- asigurarea unor venituri stabile, avantajoase pentru fermieri, care presupun un nivel de trai decent pentru producătorii agricoli;

- stabilizarea pieței agricole prin crearea unor sisteme de stocare și fixarea unor prețuri fixe la cumpărare (construirea unei bune administrări a resurselor și rezervelor, pentru a nu fi puși în situația de a mai importa bunuri la prețuri excesive);
- prețuri rezonabile pentru consumatori (un echilibru între producție și prețuri);
- asigurarea securității și îmbunătățirea calității produselor alimentare destinate consumatorilor, aliniată la standardele comunitare.

În acest context, având în vedere faptul că agricultura este o unitate corelată atâtor alte elemente ale economiei, Politica Agricolă Comună acționează independent în fiecare stat în parte, în concordanță cu tipul de agricultură și situația fiecărei regiuni în parte. În cazul României, Politica Agricolă Comună acordă anumite avantaje în ceea ce privește protecția mediului înconjurător, cedând în ceea ce privește standardele de creștere a animalelor. Aplicarea sa consistă într-o sursă de subvenții pentru fermieri și programe speciale pentru zonele rurale sărace, rezultatele scontate fiind creșterea economică.

Politica Agricolă Comună funcționează în baza unor principii ghid ca: piață unică (în interiorul UE produsele agricole sunt cumpărate fără restricții), preferință comunitară (sunt preferate produsele tradiționale de proveniență din Uniunea Europeană), solidaritate financiară între statele membre – prin urmare, măsurile comunitare întreprinse de UE sunt finanțate de un buget comun la care trebuie să contribuie fiecare dintre statele membre pentru a putea ajuta alți candidați să îndeplinească cerințele și costurile acestei politici.

În drumul înspre integrare, România, ca și alte țări candidate și statele deja membre, a trebuit să facă eforturi pentru a putea adopta măsurile *Acquis-ului Comunitar*. Totul trebuie să fie făcut în concordanță și în parteneriat cu Uniunea Europeană, și implicit cu noile țări candidate și țările deja membre, respectând regulile și regulamentele stabilite și beneficiind de un anumit sprijin financiar, care reprezintă aproape în întregime fonduri nereturnabile. Politica Agrară Comună, cea mai semnificativă dintre reformele Uniunii Europene, având ca și *target* major dezvoltarea ruralului și a agriculturii, ajută țara care obține statutul de membru să își accelereze procesul de evoluție și dezvoltare. Toate noile state membre ar trebui să utilizeze, în modul cel mai optim, avantajele acordate de această politică, și să o perceapă ca o oportunitate pentru o mai bună planificare a unei agriculturi durabile. O copiere exactă a altor modele sau a principiilor vestice asupra îmbunătățirii producției agricole nu este consiliabilă. Calea de urmat este cea a adaptării propriei situații actuale cu funcțiunile, nevoile și realitățile specifice, intrinsece propriului spirit și propriei identități, la modelele și regulile mai sus descrise.

2.7. Politica de dezvoltare rurală

Alocarea de resurse financiare consistente pentru aplicarea acestei politici de dezvoltare rurală, și, implicit, spațiului rural încă din perioada de pre-aderare denotă prioritizarea manifestată de comunitatea europeană în privința acestuia datorită proporției teritoriale pe care o deține la nivel național.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Distribuirea ajutorului financiar se reflectă procentual în cadrul structurii programului SAPARD, acesta suprapunându-se fidel componentelor spațiului în cauză, axele prioritare, măsurile și submăsurile aferente prin intermediul cărora se finanțează proiectele declarate eligibile corespunzându-le în mare măsură: dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv și a economiei rurale, pregătirea resurselor umane prin îmbunătățirea instruirii profesionale a producătorilor agricoli, creșterea standardului de viață în spațiul rural prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sociale și a celor necesare planificării unei agriculturi durabile. Într-un anumit sens, modificările structurale care au avut loc în decursul perioadei de funcționare a acestui program de finanțare 2000-2007, o perioadă de tranziție caracterizată de dinamism, progres și inovație, se doresc a fi de ordin pozitiv.

Evident este faptul că toate statele candidate la statutul de membru al Uniunii Europene sau deja membre au beneficiat și încă beneficiază de acest tip de ajutor comunitar, diferențele constând în nivelul de adaptare a statului sau a spațiului în cauză la normele de funcționare a politicilor și a mijloacelor de finanțare corespondente, luând în considerare necesitățile specifice identificate ca și prioritare în eventuale formulări de axe prioritare și măsuri de activitate. Necesitățile și echivalentul ajutorului financiar se stabilesc în concordanță cu expunerea neajunsurilor celorlalte sectoare din lista de priorități. Alocările financiare vor fi distribuite proporțional cu disfuncționalitățile prezentate de un sector rural cât și cu importanța pe care o deține acesta, stabilită în Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, și nu în ultimul rând în funcție de potențialul de dezvoltare (mediu favorabil investițiilor) și posibilitatea valorificării durabile a acestui potențial.

Concomitent cu stabilirea mutuală a sistemului de priorități și arealele defavorizate (aflate într-o situație critică) ale statului aderant împreună cu instituțiile europene în cazul aceleiași arii de preocupări, stabilirea principiilor de acțiune asupra acestor priorități sub îndrumarea, monitorizarea și coordonarea Comisiei Europene, instituțiile publice naționale încearcă să-și constituie sistemul propriu de aplicare a politicii de dezvoltare.

Acțiunea punctuală a beneficiarilor întreprinzători din mediul rural, fie ei persoane fizice autorizate, fie asociații familiale, grupuri de producători, a căror proiecte sunt finanțate prin cadrul acestui program, dorește să determine dezvoltarea echilibrată, complexă și constantă ca urmare a creșterii economice individuale. Ne putem îndrepta atenția în direcția unei analize comparative pe două planuri. În primul rând, la nivelul spațiului național, gradul diferențiat de exploatare a potențialului în cadrul fiecărei regiuni de dezvoltare; iar în al doilea rând, alocarea diferențiată a resursei financiare în cadrul măsurilor SAPARD.

Politicile noi de promovare a spațiului rural includ, în primul rând, măsuri de îmbunătățire a calității și cantității resursei umane care formează procentual și proporțional jumătate din suportul fizic de implementare a unui proiect de dezvoltare, condiții în care

cealaltă jumătate este reprezentată de infrastructura fizică existentă care presupune măsuri de ameliorare dependente în mare măsură de factorul financiar.

2.8. Instrumente financiare ale Uniunii Europene

Fondurile structurale sunt gestionate de către Comisia Europeană și au ca destinație finanțarea măsurilor de ajutor structural la nivel comunitar, în scopul promovării regiunilor cu întârzieri în dezvoltare, reconversia zonelor afectate de declin industrial, combaterea șomajului de lungă durată, inserția profesională a tinerilor sau promovarea dezvoltării rurale. Fondurile structurale sunt formate din: Fondul European de Orientare și Garanție Agricolă (FEOGA) – componenta « Orientare », Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER), Fondul Social European (FSE) și Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului (IFOP). La acestea se adaugă Fondul de Coeziune (FC), creat în 1993.

Fondurile structurale reprezentau, la nivelul anului 2000, 37% din bugetul de aproape 90 miliarde Euro/an al Uniunii Europene, ceea ce face ca, pentru perioada 2000-2006, să le fie alocată o sumă totală de 286 miliarde Euro. Pentru perioada 2007-2013 s-a stabilit o sumă de 336,1 miliarde Euro, reprezentând aproximativ 30% din buget, repartizat pe două secțiuni: una a fondurilor structurale (273,1 miliarde Euro) și una a Fondului de Coeziune (63 miliarde Euro).

2.8.1. Principii, obiective și funcționalități ale Fondurilor Structurale

2.8.1.1. Principii de funcționare ale Fondurilor Structurale

Trăsătura de individualitate a grupului statelor comunitare este reprezentată de utilizarea unui buget comun cumulativ anual din contribuțiile obligatorii ale fiecărui membru în directă proporționalitate cu gradul de dezvoltare economică, și distribuit echilibrat între statele membre sub forma instrumentelor financiare potrivite fiecărui sector. Gestionarea, utilizarea și implementarea fondurilor structurale de către statele membre se realizează în acord cu următoarele principii:

Principiul cooperării sau al parteneriatului. Toate acțiunile Comunității trebuie să completeze și să corespundă acțiunilor naționale. Nivelul de consultare trebuie să fie maxim astfel încât un parteneriat între Comisie și Statele Membre sau viitoare membre, împreună cu autoritățile desemnate de state conform regulilor naționale: autorități locale și regionale și alte autorități publice; parteneri economici și sociali; alte organisme competente. Toți acești actori funcționează spre îndeplinirea unui scop comun. Parteneriatul include: pregătirea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea asistenței⁶⁵. Comisia și Statele Membre ar trebui, pe baza principiului parteneriatului, să asigure coordonarea asistenței din partea diferitelor fonduri și asistenței din partea Băncii Europene de Investiții.

---

⁶⁵ Council Regulation 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds, in Official Journal of the European Communities, L 161/1, Title 1, Chapter 4, Art. 8.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Principiul parteneriatului implică o colaborare strânsă pe bază de dialog sistematic între toate organismele implicate în administrarea diferitelor fonduri și programe; consultarea și implicarea tuturor partenerilor încă din fazele inițiale de programare, precum și în etapa de implementare. Punerea în practică presupune o dublă abordare: de „sus în jos”, prin luarea în considerare a planurilor și strategiilor sectoriale elaborate la nivel național, cât și de „jos în sus”, prin utilizarea informațiilor transmise prin Planurile de Dezvoltare Regională. Principiul parteneriatului promovează o strânsă colaborare între Comisia Europeană și autoritățile naționale, regionale și locale, partenerii economici și sociali și alte organisme competente, considerați actori relevanți în gestionarea și absorbția fondurilor structurale. Acest principiu este relevant pentru gradul de descentralizare care caracterizează întreaga politică de coeziune economică și socială, precum și aplicabilitatea principiului subsidiarității. Conform Regulamentelor Consiliului European în cadrul Statului Membru, parteneriatele presupun implicarea actorilor relevanți precum: autoritățile regionale, locale, urbane și alte autorități publice competente; parteneri economici și sociali; orice alt organism considerat a fi în măsură să reprezinte societatea civilă, organizațiile civile și organismele însărcinate cu promovarea egalității dintre bărbați și femei⁶⁶.

Principiul programării și consecvenței interne. Programarea înseamnă organizare, luarea deciziilor și procesele financiare care au loc treptat, în diferitele stadii de implementare, multianuale, iar organizarea efectivă duce un proiect la bun sfârșit. Astfel, principiul programării este elementul esențial pentru o bună desfășurare a acțiunilor de dezvoltare. Este concretizat prin obligativitatea statului membru sau pe cale de a adera, de a formula planuri⁶⁷ multianuale de dezvoltare, în care se exprimă detaliat direcțiile dezvoltării pe care le va urma, în același timp și stabilirea organelor autorizate care își vor asuma rezolvarea lor⁶⁸.

Principiul complementarității, coerenței, coordonării și conformității. Fondurile Structurale intervin împreună cu măsurile naționale la dezvoltarea teritorială. Comisia și statele membre asigură coerența intervențiilor Fondurilor Structurale cu măsurile, politicile și prioritățile Comunității și complementaritatea cu celelalte instrumente financiare comunitare. Comisia și statele membre asigură coordonarea dintre intervențiile din Fonduri Structurale, FEADER, FEP, intervenția BEI și celelalte instrumente financiare existente.

---

⁶⁶ Sursa: *Buletin Informativ POS DRU Nr.4*, <http://eufinantare.info/fse.html>.

⁶⁷ Planul de dezvoltare implică: analizarea situației, planificată de state în virtutea obiectivelor și priorităților stabilite, împreună cu strategia, acțiunile planificate ca prioritare, scopurile precise și cheltuielile financiare aferente.

⁶⁸ România are deja două astfel de Planuri de Dezvoltare Naționale; primul, pentru perioada 2000-2006; al doilea pentru perioada 2007-2013; aceste planuri sunt rezultante ale Planurilor de Dezvoltare Regionale efectuate la nivel regional de organismele competente, în acest caz, Agențiile de Dezvoltare Regională; la acest nivel se monitorizează deficiențele, se formulează idei clare, apoi la nivel național se selectează care sunt necesitățile imediate, care vor fi formulate în Planul Național de Dezvoltare, sub forma: realitate descrisă, strategie cu scop definit, contribuția financiară necesară.

Operațiunile finanțate din Fonduri sunt în conformitate cu dispozițiile Tratatului și din actele adoptate în temeiul acestuia.

Principiul programării multianuale. Obiectivele Fondurilor Structurale sunt urmărite în cadrul unei programări multianuale efectuate în mai multe etape, care include identificarea priorităților, finanțarea și sistemele de gestiune și control.

Principiul parteneriatului. Obiectivele Fondurilor structurale trebuie realizate printr-o strânsă consultare între Comisie și Statele Membre, împreună cu autorități și organisme numite de Statele Membre (autoritățile regionale și locale, partenerii economici și sociali, orice alt organism adecvat care reprezintă societatea civilă). Parteneriatul include elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea programelor operaționale.

Nivelul teritorial al aplicării: implementarea programelor operaționale este responsabilitatea statelor membre la nivelul teritorial adecvat, în conformitate cu sistemul instituțional propriu fiecărui stat membru. Gestiunea împărțită: Bugetul Uniunii Europene alocat Fondurilor Structurale este executat în cadrul gestiunii împărțite între statele membre și Comisie.

Principiul egalității. Statele membre și Comisia asigură promovarea egalității între bărbați și femei și integrarea principiului de egalitate de șanse în fiecare dintre diferitele etape ale aplicării Fondurilor.

Principiul dezvoltării durabile. Obiectivele Fondurilor sunt urmărite în cadrul dezvoltării durabile și a promovării, de către Comunitate, a obiectivului de protejare și îmbunătățire a mediului înconjurător.

Principiul subsidiarității. Conform principiului subsidiarității, implementarea și asistarea intră în atribuțiile Statelor Membre, la nivelul teritorial specific stabilit, de care va ține cont Comisia Europeană la stabilirea bugetului. Statele vor colabora cu Comisia pentru a fi siguri că fondurile comunitare vor fi folosite conform principiilor de management financiar.

Principiul adiționalității. Ajutorul Comunitar nu poate înlocui cheltuieli structurale publice echivalente ale Statelor Membre. Bugetele Programelor Operaționale includ atât fonduri UE cât și fonduri naționale. Pentru a produce un impact economic, fondurile structurale nu au voie să înlocuiască cheltuielile publice sau alte cheltuieli structurale ale țărilor. Pentru aceasta, Comisia împreună cu statele stabilesc procentul cheltuielilor publice sau echivalente fondurilor structurale pe care trebuie să le suporte în întreaga perioadă de funcționare a programului, în funcție de circumstanțele macroeconomice și economice specifice. Este necesară o verificare teritorială, realizată de specialiști ai Delegației Comisiei Europene în România, sub responsabilitatea Autorității de Management, în trei momente pe parcursul perioadei de asistență financiară:

- *evaluarea ex-ante* – realizează o sinteză generală a primei versiuni a Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, în baza căruia se implementează Programul SAPARD, incluzând recomandările privind implementarea, monitorizarea, și managementul financiar, prioritățile stabilite în acord cu reprezentanții Uniunii Europene, obiectivele generale de îndeplinit

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

pe parcursul întregii perioade de funcționare, în funcție de necesitățile detaliate pe termen mediu și lung. Evaluarea ex-ante⁶⁹ a fost publicată în versiune electronică și a constituit anexa 74 a PNDR 2000 – 2006 înainte de implementarea practică a Programului SAPARD în România;

- *evaluarea intermediară* – reprezintă studiul realizat asupra rezultatelor înscrise în urma primei faze de implementare a Programului⁷⁰, nu mai târziu de trei ani de la data aprobării Programului, obligatoriu înainte de 31 decembrie 2003, în care se precizau modificări ale finanțării, modificări ale situației economice rezultante, încadrarea în obiectivele generale menționate și relevanța și gradul de îndeplinire al acestora dar și calitatea monitorizării și implementării în teritoriu. Elaborarea studiului de evaluare intermediară a avut ca scop principal *furnizarea informațiilor privind implementarea și impactul Programului*⁷¹;
- *evaluarea ex-post* – presupune corelarea cu evaluarea ex-ante pentru o evaluare corectă atât cantitativ cât și calitativ. Urmărind obiectivele și axele prioritare de activitate, se vor evidenția: modul de implementare, nivelul de realizare al obiectivelor propuse, calitatea managementului financiar al Programului, carențele în organizarea și monitorizarea beneficiarilor în timpul derulării proiectelor. Evaluarea ex-post are durată mai mare de realizare fiind necesară finalizarea acesteia în cel mult patru ani de la data încheierii Acordului Multianual de Finanțare din ultimul an, conform art. 11, secț. B „*Managementul, Monitorizarea și Evaluarea Programului*”.

2.8.1.2. Axe prioritare și obiective ale dezvoltării

Acțiunea Comunității prin *Fondurile Structurale*, Fondul de Coeziune, Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă, Secțiunea Garantare, Banca Europeană de Investiții și a altor instrumente financiare va susține îndeplinirea obiectivelor generale stabilite prin articolele 158 și 160 din Tratatul de Aderare⁷²:

- intensificarea dezvoltării și adaptării structurale în regiunile cel mai puțin dezvoltate;
- reconversia regiunilor afectate de declinul industrial;

---

⁶⁹ Evaluarea ex-ante a stat la baza Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, versiunea din aprilie 2000 și a avut în vedere Sistemul Administrativ aferent Programului SAPARD din acel moment.

⁷⁰ Prevederi stipulate în Documentul Ministerului Integrării Europene, Secțiunea B. Managementul, Monitorizarea și Evaluarea Programului, Art. 9. Principii de evaluare și Art. 10. Evaluarea intermediară, http://www.cdep.ro/proiecte/2001/200/20/1/sectB_221.pdf

⁷¹ Actualizarea Evaluării Intermediare a Programului Special de Pre-aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală în România în perioada 2000-2005, Raport Final, Comisia Europeană, 24 martie 2006, p. 32.

⁷² Council Regulation 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds, in Official Journal of the European Communities, L 161/1, Title 1, Chapter 1, Art. 1.

- integrarea tinerilor, a șomerilor pe termen lung și a victimelor excluziunii sociale de pe piața forței de muncă;
- asistența pentru adaptarea muncitorilor la schimbările industriale;
  - a) facilitarea modernizării producției agricole și a fermelor piscicole;
  - b) dezvoltarea și adaptarea structurală a zonelor rurale;
- dezvoltarea regiunilor cu o densitate a populației extrem de mică.

După ultima reformă, obiectivele politicii de dezvoltare regională sunt următoarele:

Ajustarea economică și structurală a regiunilor cu dezvoltare redusă din spațiul Uniunii Europene, inclusiv Nordul Europei – prin promovarea unei dezvoltări economice și sociale echilibrate și viabile solidificând coeziunea economică și socială, asigurarea dezvoltării și sprijinirea prioritară a regiunilor cu întârzieri în dezvoltare.

Sprijinirea transformării economice și sociale a regiunilor aflate în dificultate din punct de vedere industrial, urban sau rural sau piscicol, prin⁷³:

- sprijinirea regiunilor aflate într-un pronunțat declin industrial, prin reconversia lor către alte tipuri de activități;
- dezvoltarea zonelor prin orientarea către alte activități, accentuându-se pe sectorul turism-servicii, meșteșuguri și microindustrie artizanală;
- dezvoltarea structurilor de transformare și comercializare a produselor piscicole și agricole, împreună cu diversificarea ramurilor economice în regiunile rurale vulnerabile (predispușe la depopulare sau îmbătrânire demografică);
- susținerea zonelor cu densitate redusă a populației (sub 8 loc/km²), prin dezvoltarea și restructurarea acestora.

Sprijinirea la adaptarea în modernizare a politicilor și sistemelor de educație, training și angajare. Acest obiectiv oferă asistență financiară regiunilor care nu sunt acoperite de Obiectivul I.

În urma ilustrării obiectivelor directe ale politicii de dezvoltare regională, trebuie menționate resursele financiare aferente fiecărui obiectiv și fondurile structurale participante⁷⁴ pentru perioada 2000-2006 dintr-un total de 195 miliarde Euro:

Obiectivul I – aproximativ 69,7% din Fondurile Structurale (135,9 miliarde Euro), din care 4,3% reprezentând ajutorul tranzițional – include Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă, Instrumentul Financiar pentru Orientarea Pescuitului.

Obiectivul II - aproximativ 11,5% (22,5 miliarde Euro), din care 1,4% reprezenta ajutorul tranzițional - prin Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European.

---

⁷³ Boța, A., I. și colab., (2004), *Politici Europene în domeniul dezvoltării regionale durabile*, Universitatea din Pitești, p.54.

⁷⁴ Council Regulation no. 1260/1999, Title 1, Chapter III, Art. 7.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Obiectivul III - aproximativ 12,3% (24,05 miliarde Euro) – cu acțiunea Fondului Social European.

Pentru perioada 2007-2013⁷⁵, cele 336,1 miliarde Euro alocate au fost organizate între cele trei obiective, după cum urmează:

*Obiectivul I Convergență*⁷⁶ – aproximativ 78% prin Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European – asistă dezvoltarea regiunilor (nivel NUTS II) cu PIB < 75% și poate reprezenta un sprijin temporar pentru compensarea efectelor lărgirii Uniunii Europene (măsurile pentru promovarea forței de muncă) și Fondul de Coeziune care va asigura asistarea financiară în domeniile transport și mediu.

Obiectivul II Competitivitate regională și ocuparea forței de muncă - aproximativ 18% din fonduri – acțiunile se îndreaptă înspre regiunile neacoperite de Obiectivul I prin Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European.

Obiectivul III Cooperare teritorială europeană – aproximativ 4% din fonduri prin Fondul European de Dezvoltare Regională care va asigura sprijin pentru cooperarea la nivel transnațional și inter-regional și în zonele de graniță.

România se încadrează cu toate regiunile în Obiectivul I Convergență, având PIB < 75% , finanțabil prin toate cele trei fonduri: FEDR, FSE, FC.

Odată cu penultima lărgire a cercului european și încadrarea statelor cu deficiențe economice majore, Uniunea Europeană a decis acordarea de asistență financiară statelor candidate la statutul de membru, pentru ajustarea cadrului legislativ de funcționare la *acquis-ul comunitar*, încă din perioada de pre-aderare, sub forma ajutoarelor financiare pentru problemele structurale urbane și rurale, urmând ca, ulterior, țările să poată beneficia de fondurile structurale ale politicii de coeziune socio-economică.

Asistența financiară din partea Uniunii Europene pentru statele candidate, și implicit pentru România, va fi structurată în două mari perioade: perioada de pre-aderare și perioada post-aderare. Astfel, instrumentele financiare care vor fi utilizate se vor numi instrumente financiare pre-structurale și instrumente structurale post-aderare.

2.9. Instrumente financiare comunitare

2.9.1. Instrumente financiare de pre-aderare

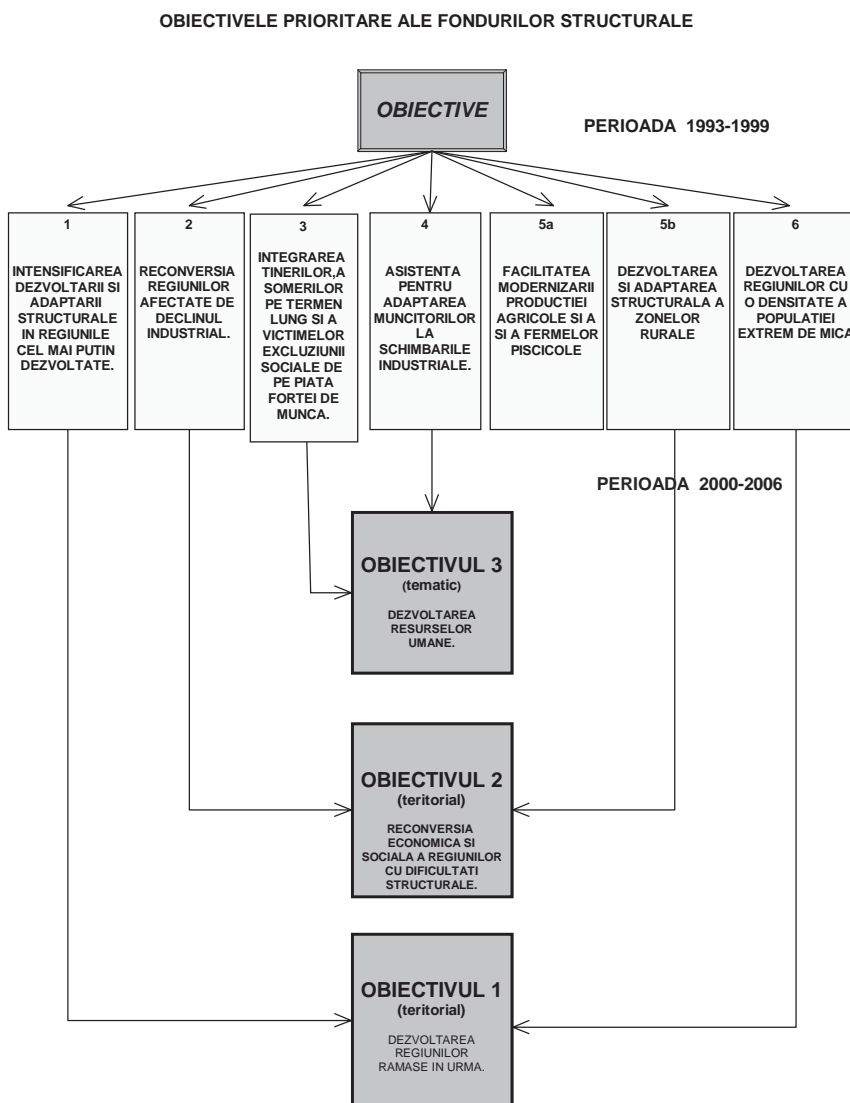
Perioada de pre-aderare este marcată de trei instrumente financiare principale pentru dezvoltare regională, locală, urbană și rurală: PHARE, ISPA și SAPARD. Merită

---

⁷⁵ Toma, Elena, *Finanțarea prin Fondurile Structurale 2007-2013*, Ministerul Educației și Cercetării.

⁷⁶ „Obiectivul de Convergență” reprezintă obiectivul acțiunii pentru cele mai puțin dezvoltate State Membre sau regiuni conform legislației Comunității ce guvernează Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune în perioada 1 ianuarie 2007 – 31 decembrie 2013 (conform Reglementarea Consiliului nr.1698/2005 cu referire la sprijinul pentru dezvoltarea rurală acordat de Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală- FEADR).

menționate, mai întâi, definirea acestor fonduri, cadrul legislativ, și, mai apoi, descrierea detaliată în funcție de direcția de implementare și acțiune în teritoriu:

Fig. 5. Schema obiectivelor directe ale fondurilor structurale

PHARE (Poland and Hungary Aid for Reconstruction on Economy) – a fost lansat de către Uniunea Europeană, în anul 1989, pentru a sprijini tranziția economică în Polonia

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

și Ungaria, s-a extins treptat, cuprinzând la momentul de față 10 țări candidate și preia majoritatea domeniilor de activitate: economic, cultural, social și altele⁷⁷.

ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) (Instrumentul Politicilor Structurale pentru Pre-Aderare) – reprezintă instrumentul de asistență financiară acordat statelor⁷⁸ în perioada de pre-aderare, care va avea ca succesori, în perioada de post-aderare, Fondul de coeziune; este menit să asiste proiecte de infrastructură, mari, cu cheltuieli de peste 5 milioane Euro, în domeniile transport și mediu.

SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) (Programul Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală) – reprezintă programul care furnizează o contribuție financiară a Comunității Europene; a fost stabilit prin Reglementarea Comisiei Europene (CE) nr. 1268/1999 din 21 iunie 1999 privind sprijinul Comunității Europene pentru măsurile de pre-aderare din domeniul agriculturii și dezvoltării rurale în țările candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare.

Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR) este programul aprobat de Comisia Europeană la data de 12 decembrie 2000, în baza căruia se implementează programul SAPARD în România și amendat prin Hotărârea Comisiei Europene H/2002/1936 din 11 iulie 2002.

Acordul Multianual de Finanțare 2000-2006, semnat pe 2 februarie 2001, între Guvernul României și Comisia Europeană și ratificat prin Legea 316/2001, este documentul oficial prin care se decide acordarea de către Comisia Europeană a unei contribuții financiare nerambursabile României de 1.072 milioane Euro, angajată pe perioada 2000-2006, în vederea implementării Programului SAPARD.

Fiind instrumentul financiar asupra căruia ne îndreptăm atenția în analiza de față, considerăm necesară detalierea sintetică a structurii acestuia în concordanță cu aspectele deficitare identificate în spațiul rural românesc ca obiect asupra căruia va acționa în mod direct programul de dezvoltare cu același nume, detaliate într-un studiu complex sub forma Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală. Preluarea instrumentului de finanțare comunitară de către România a implicat decizia organismelor de a selecta mijloacele de finanțare cele mai potrivite pentru ajustarea coerentă a deficiențelor existente și alinierea legislației în vigoare la reglementările europene. Astfel, după stabilirea axelor prioritare pentru dezvoltarea durabilă a zonelor rurale, s-au declarat necesare implementarea unui număr de 11 măsuri din maximum de 15 stabilite prin Decizia Consiliului (CE) nr.1268/1999⁷⁹:

Măsura 1.1 „Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole”.

---

⁷⁷ Miclăuș, Ghe. (2002), *Dezvoltare regională, cooperare transfrontalieră și integrare europeană*, Editura Dacia, Cluj Napoca, p. 77.

⁷⁸ Council Regulation (EC) No 1267/1999 of 21 June 1999 establishing an Instrument for Structural Policies for Pre-accession, in Official Journal of the European Communities, L 161/73.

⁷⁹ *Raport Anual de Implementare a Programului SAPARD în România pentru anul 2004*, Agenția SAPARD, p. 17.

Măsura 1.2 „Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor”.

Măsura 2.1 „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”.

Măsura 2.2 „Managementul resurselor de apă”.

Măsura 3.1 „Investiții în exploatațile agricole”.

Măsura 3.2 „Constituirea grupurilor de producători”.

Măsura 3.3 „Metode agricole de producție destinate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural”.

Măsura 3.4 „Dezvoltarea și diversificarea activităților economice pentru generarea de activități multiple și venituri alternative”.

Măsura 3.5 „Silvicultura”.

Măsura 4.1 „Îmbunătățirea pregătirii profesionale”.

Măsura 4.2 „Asistență tehnică”.

2.9.2. Instrumente financiare post-aderare⁸⁰

Fondurile Structurale și de Coeziune (FSC) sau **Instrumentele Structurale** sunt instrumentele financiare prin care Uniunea Europeană acționează pentru eliminarea disparităților economice și sociale între regiuni, în scopul realizării coeziunii economice și sociale. Regulile generale privind Fondurile Structurale și de Coeziune sunt stabilite prin Regulamentul Consiliului Uniunii Europene nr. 1083/2006 din iulie 2006, care definește regulile generale privind Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune⁸¹.

Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER) a fost creat în anul 1965, pe baza articolului 235 al Tratatului Comunității Economice Europene, și are ca obiectiv principal reducerea diferențelor de dezvoltare între regiunile comunității⁸². Acesta pune accentul pe asistența financiară în activități de dezvoltare în regiunile dezavantajate. Principiile alocării acestui fond sunt: concentrarea pe obiective și regiuni (pentru maximizarea efectelor), parteneriatul între Comisia Europeană, statele membre UE și autoritățile locale și regionale (pentru planificarea și punerea în practică a intervenției structurale), programarea intervenției și adiționalitatea contribuției comunitare (care nu trebuie să se substituie celei naționale)⁸³.

---

⁸⁰ Subcapitolul de față a fost elaborat în baza documentațiilor cadru (acte normative, hotărâri de guvern), disponibile în format electronic pe site-ul Ministerului Integrării Europene (www.mie.ro), Centrul de informare al Comisiei Europene (www.infoeuropa.com), www.eufinantare.info, fără a mai fi necesară o interpretare suplimentară a acestora. Introducerea acestui subcapitol în studiu se motivează pentru prezentarea contextului legislativ de implementare a programului SAPARD în România.

⁸¹ Sursa: *Ministerul Mediului*, http://eufinantare.info/Instrumente_structurale_UE.html.

⁸² Miclăuș, Gh. (2002), *Dezvoltare regională, cooperare transfrontalieră și integrare europeană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, p. 67.

⁸³ Jinga, I., Popescu, A. (2000), *Integrare europeană-“Dicționar de termeni comunitari”*, Editura Lumina Lex, București.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Principalul obiectiv al Fondului European de Dezvoltare Regională este de a asigura asistență financiară în scopul corectării principalelor decalaje între nivelurile de dezvoltare a diferitelor regiuni. Măsurile admisibile pentru intervenția Fondului European de Dezvoltare Regională sunt adaptate la obiectivele și prioritățile politicii de coeziune, astfel:

a) Investiții în infrastructură. Intervențiile prin acest fond sunt concentrate pe creșterea potențialului economic, dezvoltare, adaptarea structurală și crearea și menținerea de locuri de muncă durabile în regiunile selectate pentru Obiectivul 1. Totodată, include și investiții care contribuie la crearea și dezvoltarea rețelelor trans-europene în sectoarele transporturilor, telecomunicațiilor și energiei, ținând cont de necesitatea de interconectare a regiunilor centrale ale comunității, cu cele care prezintă dezavantaje structurale, care derivă din poziția insulară, lipsa căilor de acces și situarea la periferie.

b) În regiunile sau zonele care intră în Obiectivele 1 și 2, Fondul European de Dezvoltare Regională poate participa la finanțarea investițiilor în domeniul infrastructurii zonelor industriale în declin, renovarea zonelor urbane degradate precum și relansarea și integrarea zonelor rurale și a celor dependente de pescuit. În același timp, sunt finanțate activitățile creatoare de locuri de muncă, inclusiv cele care vizează conectarea infrastructurilor de comunicare și de altă natură.

c) Dezvoltarea potențialului intern, prin inițiative de dezvoltare locală și ocuparea forței de muncă precum și susținerea activităților întreprinderilor mici și mijlocii prin intermediul stimulentele acordate pentru crearea de noi locuri de muncă (cu excepția măsurilor finanțate de Fondul Social European).

Altfel spus, Fondul European de Dezvoltare Regională susține în particular următoarele sectoare:

- mediul productiv, în special pentru dezvoltarea competitivității și investițiilor durabile ale întreprinderilor mici și mijlocii, și pentru creșterea capacității de atracție a regiunilor prin intermediul potențialului infrastructurii lor;
- cercetarea și dezvoltarea tehnologică în scopul favorizării dezvoltării de noi tehnologii;
- dezvoltarea societății informaționale;
- dezvoltarea turismului și a investițiilor în patrimoniul cultural, inclusiv protecția acestuia și a celui natural, cu condiția de a crea locuri de muncă;
- protecția și ameliorarea mediului, ținând cont de principiul precauției și acțiunile preventive în sprijinul dezvoltării economice, utilizării depline și eficiente a energiei și dezvoltarea surselor de energie regenerabile;
- susținerea egalității șanselor între bărbați și femei prin crearea de întreprinderi și infrastructură de servicii care să faciliteze concilierea dintre viața de familie și cea profesională.

Cele două Obiective menționate mai sus prezintă următoarele caracteristici:

Obiectivul 1 - promovarea dezvoltării și ajustării structurale a regiunilor cu dificultăți. Cuprinde regiunile corespondente nivelului doi din Nomenclatorul Unităților Teritoriale Statistice (NUTS), al căror PIB/cap de locuitor este inferior nivelului de 75% din media comunitară. El include, în afară de acestea, regiunile ultraperiferice, departamentele franceze de peste mări, ș.a. Comisia Europeană este responsabilă pentru definirea listei regiunilor cărora li se aplică Obiectivul 1.

Obiectivul 2 - favorizarea reconversiei economice și sociale a zonelor cu dificultăți structurale. Regiunile cărora li se aplică obiectivul 2 sunt zone care au probleme de reconversie economică și socială și a căror populație și suprafață sunt semnificative. Ele cuprind zone care se află în faze de schimbări economice și sociale în sectoarele industriale și de servicii, zonele rurale în declin, zonele urbane aflate în dificultate și zonele dependente de pescuit care se găsesc într-o situație de criză.

Dintre fondurile structurale existente preia o mare cantitate procentuală, relevând faptul importanței dezvoltării regionale pe teritoriul comunității. Finanțează acțiuni pentru:

- sprijinul investițiilor în producție și servicii;
- dezvoltare locală;
- dezvoltarea infrastructurii în transporturi, mediu și energie, telecomunicații;
- promovarea activităților economice indigene;
- infrastructură pentru sănătate și educație.

Fondul Social European (FSE) – prin acest program de asistență se urmărește promovarea ocupării forței de muncă, prin training și recrutare de personal calificat, astfel încât să rezulte într-un procentaj al forței de muncă active cu un nivel înalt de calificare profesională.

Politica de coeziune a Uniunii Europene este finanțată prin două instrumente structurale: Fondul Social European și Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune.⁸⁴

FSE sprijină investițiile în capitalul uman, dezvoltarea și formarea profesională a resurselor umane, în concordanță cu Strategia Europeană pentru Ocupare revizuită, în timp ce FEDER sprijină investiții în infrastructură și scheme de granturi pentru întreprinderi mici și mijlocii, cercetare și dezvoltare, transfer tehnologic, construcție instituțională și asistență tehnică. În România, FSE susține dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității acestuia pe piața muncii prin asigurarea oportunităților egale de învățare pe tot parcursul vieții și dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și incluzive care să conducă, până în 2015, la integrarea durabilă pe piața muncii a 900.000 de persoane.

1. Creșterea adaptabilității forței de muncă, întreprinderilor și antreprenorilor pentru sprijinirea schimbărilor economice prin:

- promovarea învățării pe tot parcursul vieții și creșterea investițiilor în capitalul uman pentru asigurarea accesului la formare, dezvoltarea calificărilor și

---

⁸⁴ Sursa: *Buletin Informativ POS DRU Nr.4*, <http://eufinantare.info/fse.html>

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

competențelor profesionale, diseminarea mijloacelor TIC, e-learning, promovarea antreprenoriatului și inovației, precum și inițierea de afaceri;

- elaborarea și diseminarea unor forme inovative și mai productive de organizare a muncii, identificarea competențelor și profesiilor cerute pe piața muncii, dezvoltarea serviciilor de sprijin pentru ocupare și formare.

2. *Încurajarea accesului la ocupare și incluziune sustenabilă pe piața muncii pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și a celor inactive, precum și prevenirea șomajului în special în rândul șomerilor pe termen lung și a tinerilor prin:*

- implementarea măsurilor active și preventive, cum ar fi formarea personalizată, căutarea unui loc de muncă, reorientare și inițiere de afaceri;
- accesul la piața forței de muncă prin creșterea participării femeilor, a migrațiilor;
- modernizarea și consolidarea instituțiilor și serviciilor publice de ocupare.

3. *Sprijinirea incluziunii sociale în rândul persoanelor dezavantajate în vederea susținerii integrării lor în muncă și combaterea tuturor formelor de discriminare pe piața muncii prin:*

- integrarea și (re)inserția pe piața muncii a persoanelor dezavantajate prin măsuri de ocupare în domeniul economiei sociale, facilitarea accesului la educație și formare profesională;
- diversitatea la locul de muncă și combaterea discriminării pe piața muncii.

4. *Extinderea și îmbunătățirea investiției în capitalul uman prin elaborarea și implementarea reformelor în sistemele de educație și formare, precum și crearea de rețele între instituții de învățământ superior, centre de cercetare și dezvoltare și întreprinderi.*

5. *Promovarea parteneriatelor la nivel național, local și transnațional prin colaborarea actorilor relevanți pentru sprijinirea reformelor în domeniul ocupării și a incluziunii pe piața muncii.*

În cadrul obiectivului Convergență, intervențiile FSE susțin extinderea și îmbunătățirea investiției în capitalul uman prin:

- dezvoltarea și implementarea de reforme în educație și formare pentru a răspunde priorităților unei societăți bazate pe cunoaștere și a necesității de învățare pe tot parcursul vieții;
- creșterea participării în educație și formare inițială și continuă, inclusiv prin acțiuni de reducere a abandonului școlar, egalitate de șanse și creșterea accesului și calității în educație și formare;
- dezvoltarea potențialului uman în cercetare și inovare, prin studii post-universitare și formarea cercetătorilor. În aceeași măsură, Fondul Social European sprijină acțiunile transnaționale și interregionale prin schimbul de informații, experiențe, rezultate și bune practici.

Aportul procentual al bugetului este semnificativ apropiat de cel al Fondului European de Dezvoltare Regională. Acțiunile sprijinite din acest fond sunt îndreptate către:

- combaterea șomajului pe termen lung;
- sprijinirea tinerilor pentru aflarea unui loc de muncă;
- promovarea adaptării celor aflați la muncă la schimbările din industrie și tehnologie.

Fondul European de Orientare și Garantare în Agricultură (FEOGA). Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă⁸⁵ este format din Secțiunea de Orientare și Secțiunea de Garantare. În cadrul politicii europene de coeziune economică și socială, FEOGA sprijină dezvoltarea rurală și îmbunătățirea structurilor agricole. Domeniile sale de intervenție includ investiții în ferme agricole, ajutor pentru constituirea noilor ferme de către tineri fermieri și formare profesională, ajutor pentru pensionarea anticipată, compensații pentru zonele defavorizate, măsuri pentru mediul înconjurător și agricultură, prelucrarea produselor agricole și marketing-ul acestora, dezvoltarea și utilizarea optimă a pădurilor, dezvoltarea zonelor rurale prin furnizarea de servicii, sprijin în favoarea economiei locale, încurajarea turismului și a activităților artisanale etc. În cadrul regiunilor Obiectivului 1, aceste măsuri sunt finanțate de către FEOGA prin intermediul Secțiunii de Orientare, cu excepția subvențiilor de compensare, ajutorul pentru pensionare anticipată, măsurile legate de mediul înconjurător legat de zonele agricole și măsurile legate de dezvoltarea pădurilor, care sunt finanțate de către FEOGA prin intermediul Secțiunii de Garantare. În afara zonelor Obiectivului 1, toate măsurile sunt finanțate prin fondul FEOGA Secțiunea de Garantare.

Secțiunea Orientare – acordă sprijin pentru modernizarea agriculturii și transformările din arealele rurale. Direcția principală de susținere a acestui fond este spre competitivitatea producției agricole și forestiere în Uniunea Europeană, finanțând:

- modernizarea tehnicilor de producție în agricultură și silvicultură;
- dezvoltarea infrastructurii rurale legată de producția agricolă;
- promovarea diversificării activităților economice în zonele rurale;
- dezvoltarea agroturismului.

Instrumentul Financiar pentru Orientarea Pescuitului (IFOP) – are un sector bine definit de restructurat, acela al sectorului de pescuit. Acțiunile finanțate prin acest fond sunt:

- ajutor în restructurarea locurilor de muncă în industria pescuitului;
- modernizarea echipamentului și tehnologiei pescuitului.

IFOP are scopul de a realiza un echilibru sustenabil între resursele piscicole și exploatarea acestora. De asemenea, se dorește îmbunătățirea poziției competitive a sectorului și dezvoltarea zonelor dependente din punct de vedere economic de activitățile piscicole. Domeniile de intervenție ale IFOP trebuie considerate a fi acelea de ajustare a eficienței activităților de pescuit, modernizarea flotei piscicole, dezvoltarea culturii apelor, protecția zonelor marine, facilități legate de porturile de acostare a navelor pescadoare, prelucrarea și marketing-ul produselor piscicole, promovarea produselor rezultate.

---

⁸⁵ *New Perspectives for EU Rural Development*, Fact Sheet, European Commission, 2004.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Fondul European pentru Pescuit (FEP) este propus de către Comisia Europeană drept un instrument nou de programare pentru pescuit, în cadrul perspectivei financiare a Uniunii Europene 2007-2013. FEP înlocuiește actualul Instrument Financiar de Orientare a Pescuitului (IFOP), care este în vigoare pentru perioada 2000-2006. Această propunere vizează modificarea Regulamentului CE nr. 1263/1999 a Consiliului din 21 iunie 1999, referitoare la instrumentul financiar de orientare a pescuitului și a Regulamentului nr. 2792/1999 al Consiliului din 17 decembrie 1999 care definește modalitățile și condițiile pentru acțiunile structurale ale Comunității în sectorul de pescuit. FEP, la fel ca și instrumentul precedent, are la bază Politica Comună pentru Pescuit (PCP). Printre altele, FEP va contribui la implementarea schimbărilor aduse PCP de la ultima reformă, din 2002. Având în vedere evoluția sectorului și ultima extindere a Uniunii Europene, FEP va ajuta la efectuarea unui pescuit durabil și diversificarea activităților economice în zonele de pescuit. Pentru a asigura realizarea PCP, FEP poate acorda un sprijin financiar pentru atingerea obiectivelor economice, de mediu și sociale, în vederea:

- asigurării perenității activității de pescuit și de exploatare durabilă a resurselor halieutice;
- reducerii presiunii stocurilor echilibrând capacitatea flotei comunitare în raport cu resursele marine disponibile;
- întăririi dezvoltării întreprinderilor viabile economic în sectorul de pescuit și dezvoltarea structurilor de exploatare a resurselor mult mai competitive;
- favorizării conservării și protecției mediului și resurselor marine;
- încurajării dezvoltării durabile în zonele costiere, maritime și lacustre unde se desfășoară activități de pescuit și acvacultură și ameliorării condițiilor de muncă în aceste zone;
- valorificarea resurselor umane și promovarea egalității între bărbați și femei, care își desfășoară activitatea în sectorul de pescuit.

Unul dintre obiectivele principale ale FEP este simplificarea alocării și gestionării fondurilor. Responsabilitățile Comisiei și a Statelor Membre vor fi precizate pe baza principiului subsidiarității. După discuții cu partenerii implicați, Statele Membre vor elabora un plan strategic național care indică obiectivele specifice și prioritățile naționale pentru implementarea PCP. Acțiunile susținute prin FEP, în conformitate cu orientările strategice ale Comunității pentru dezvoltarea PCP, vor servi drept cadru de referință pentru programare. Acest plan strategic, care cuprinde intervențiile, participarea financiară a FEP și a altor resurse, va servi ca bază pentru stabilirea programelor operaționale.

Consiliul stabilește orientările strategice pentru dezvoltarea durabilă a sectorului de pescuit și a zonelor costiere în vederea definirii priorităților de intervenție pentru perioada de programare 2007-2013. Orientările strategice vor fi adoptate prin procedura prevăzută la art. 37 din Tratatul instituind Comunitățile Europene, cel târziu 3 luni după intrarea în vigoare a regulamentului propus.

Programul financiar IFOP prevede, pentru perioada 2000-2006, finanțarea cu maximum 3,7 miliarde Euro UE-15 și cele 10 state care au devenit membre în mai 2004. Noul instrument financiar FEP propune o alocare financiară de 4,963 miliarde Euro pentru Europa lărgită la 27 state membre. FEP va ajuta implementarea schimbărilor majore ale reformei PCP pe 5 axe prioritare⁸⁶:

1) *Măsuri pentru ajustarea flotei de pescuit comunitare.* Ajutorul financiar va fi acordat proprietarilor de nave și echipajelor navelor afectate de planurile de refacere a stocurilor pescărești, sistarea temporară a activității datorită măsurilor de urgență, nereînnoirea acordurilor de pescuit sau alte dezastre naturale. Fondurile vor fi disponibile pentru compensări socio-economice în vederea sprijinirii gestionării flotei (incluzând pregătire profesională), finanțarea investițiilor la bordul navelor cărora li se cere schimbarea tehnicilor de pescuit. Ajutorul pentru reînnoirea navelor va înceta.

2) *Procesarea și comercializarea produselor din pescuit și acvacultură.* FEP poate sprijini investițiile în acvacultură. Asemenea investiții pot fi făcute în vederea dezvoltării și aplicării de metode și practici care să reducă impactul negativ al acvaculturii asupra mediului și să îmbunătățească condițiile privind igiena, sănătatea animală, siguranța alimentară și calitatea produselor.

3) *Măsuri de interes colectiv.* Ajutorul va fi acordat organizațiilor din sectorul pescăresc sau de acvacultură în vederea sprijinirii acțiunilor colective care contribuie la gestionarea durabilă sau conservarea resurselor și la transparența piețelor produselor de pescuit și acvacultură și pentru promovarea parteneriatului între cercetare și operatorii din sector.

4) *Dezvoltarea durabilă a zonelor costiere de pescuit.* Ajutorul financiar va fi îndreptat către zonele afectate de măsurile luate pe baza planurilor multianuale în vederea reducerii dependenței față de acest sector. Va fi acordat sprijin financiar pentru promovarea „turismului verde”, protecția mediului marin, costier și lacustru, diversificarea economiilor locale și refacerea potențialului productiv după dezastre naturale sau industriale.

5) *Asistență tehnică.* FEP va putea finanța măsurile de evaluare, audit și control necesare implementării legislației propuse.

Fondul de Coeziune (FC) – are obiective de nivel macroeconomic. Este cel mai recent dintre fondurile structurale, constituit în anul 1993, și în mod special utilizat pentru finanțarea construirii unei infrastructuri de transporturi și mediu în țările mai puțin dezvoltate. Ceea ce a început cu Grecia, Irlanda, Portugalia și Spania, state care au intrat în Uniunea Europeană având un PIB mai mic cu 90% față de media Europeană, se continuă în prezent pentru noile țări candidate.

Fondul de Coeziune ajută statele membre cu un produs național brut (PNB) pe cap de locuitor de mai puțin de 90% din media comunitară să-și reducă diferențele dintre nivelurile de dezvoltare economică și socială și să-și stabilizeze economiile. Acesta susține

---

⁸⁶ Sursa: Agenția Națională pentru Pescuit și Acvacultură, <http://eufinantare.info/Agricultura/fep.html>

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

acțiuni în cadrul obiectivului „Convergență” și se află sub incidența aceluiași reguli de programare, de gestionare și de control ca în cazul FSE și FEDR⁸⁷.

Pentru perioada 2007-2013, Fondul de Coeziune se adresează următoarelor țări: Bulgaria, Cipru, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, **România**, Slovacia, Slovenia și Ungaria. Spania este eligibilă, pe bază tranzitorie, deoarece PNB-ul său pe cap de locuitor este inferior mediei înregistrate pentru Uniunea Europeană cu 15 state membre.

Fondul de Coeziune finanțează acțiuni care fac parte din următoarele domenii:

- *rețele transeuropene de transport* – în special proiectele prioritare de interes european definite de Uniunea Europeană;
- *mediu* – în acest context, Fondul de Coeziune poate interveni, de asemenea, în proiecte din domeniul energiei sau al transporturilor, atâta vreme cât acestea prezintă avantaje clare pentru mediu: eficacitate energetică, utilizarea de surse de energie regenerabile, dezvoltarea transportului feroviar, sprijinirea intermodalității, consolidarea transporturilor publice etc.

Suspendarea asistenței financiare furnizate prin intermediul Fondului de Coeziune se produce prin decizia Consiliului (hotărând cu majoritate calificată), în cazul în care un stat membru care înregistrează un deficit public excesiv nu a pus capăt situației sau acțiunile întreprinse se dovedesc a fi necorespunzătoare.

FEADR - Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală. Politică de dezvoltare rurală în România continuă și după momentul aderării, pentru a elimina inegalitățile, ținând cont de particularitățile agricole existente, de structura socială și de diferențele între nivelurile de dezvoltare ale regiunilor. România implementează deja Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2007-2013, în care a inclus o strategie de dezvoltare rurală, conform căreia se vor acorda ajutoare financiare pentru programe care vor urmări următoarele acțiuni:

- competitivitatea agricolă și forestieră;
- administrarea terenurilor;
- mediul, calitatea vieții;
- diversificarea activităților economice;
- sporirea și adaptarea potențialului uman, a potențialului fizic;
- ridicarea standardului calității producției agricole;
- valorificarea potențialului uman prin pregătirea de agricultori tineri, prin pensionarea timpurie a personalului agricol, prin acordarea de servicii de administrare a fermelor, servicii de training și consiliere.

Programele de dezvoltare rurală din perioada post-aderare vor fi implementate după aceleași principii de funcționare similare Programului SAPARD, prin monitorizare și evaluare. Odată cu aplicarea acestei reglementări de funcționare a FAEDR, de la data de

---

⁸⁷ Sursa: <http://eufinantare.info/fc.html>

01.01.2007 s-a anulat Reglementarea de Consiliu 1257/1999, deoarece planul de sprijin existent va fi înlocuit de unul nou, cu planificare anuală a sumelor oferite.

Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală contribuie la promovarea unei dezvoltări rurale durabile în întreaga Comunitate, venind în completarea politicilor de piață și de susținere a veniturilor aplicate în cadrul Politicii Agricole Comune, al politicii de coeziune și al politicii comune în domeniul pescuitului⁸⁸.

Obiective FEADR:

- îmbunătățirea competitivității agriculturii și silviculturii prin sprijinirea restructurării, dezvoltării și inovației;
- îmbunătățirea mediului și a spațiului rural, prin sprijinirea gestionării terenurilor;
- îmbunătățirea calității vieții în mediul rural și promovarea diversificării activităților economice.

Politica de dezvoltare rurală se bazează, în principal, pe trei instrumente juridice: orientările strategice ale Uniunii pentru politica de dezvoltare rurală, Regulamentul Consiliului privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din noul Fond European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și regulamentul de punere în aplicare al Comisiei.

Orientările strategice ale Uniunii identifică domeniile importante pentru îndeplinirea priorităților comunitare, împreună cu o serie de opțiuni pe care statele membre le-ar putea integra în planurile strategice naționale și în programele lor de dezvoltare rurală. Planurile strategice naționale transpun orientările în contextul național, ținând cont de necesitățile regiunilor, și sunt puse în aplicare prin intermediul programelor de dezvoltare rurală. Pentru fiecare set de priorități, orientările strategice comunitare sugerează măsurile cheie care ar trebui luate. Programele naționale de dezvoltare rurală ale statelor membre au la bază șase orientări comunitare strategice care vor contribui la:

- identificarea zonelor în care sprijinul comunitar acordat dezvoltării rurale generează cea mai mare valoare adăugată la nivelul Uniunii Europene;
- crearea unei conexiuni cu principalele priorități la nivel european (Lisabona, Göteborg);
- asigurarea coerenței cu celelalte politici comunitare, în special cu politicile de coeziune și de mediu;
- luarea măsurilor conexe punerii în aplicare a noii politici agricole comune, axată pe adaptarea la evoluția pieței și necesitatea de restructurare care decurge din PAC, atât pentru vechile, cât și pentru noile state membre.

Cele șase orientări strategice sunt:

- îmbunătățirea competitivității sectoarelor agricol și forestier;
- îmbunătățirea mediului și a regiunilor rurale;
- creșterea calității vieții în zonele rurale și încurajarea diversificării;

---

⁸⁸ <http://eufinantare.info/Agricultura/feadr.html>, Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- construirea capacității locale de ocupare a forței de muncă și de diversificare;
- transpunerea priorităților în programe;
- complementaritatea cu alte instrumente comunitare.

Politica de dezvoltare rurală pe perioada 2007-2013 pune accentul pe trei domenii care corespund celor trei axe tematice stabilite în noul regulament privind dezvoltarea rurală:

- îmbunătățirea competitivității sectoarelor agricol și forestier;
- mediul și regiunile rurale;
- creșterea calității vieții și diversificarea economiei în zonele rurale.
- o a patra axă - „Leader” - bazată pe experiența câștigată în urma inițiativelor comunitare.

LEADER deschide noi posibilități pentru abordările locale „de jos în sus” ale problematicii dezvoltării rurale. Noua perioadă de programare oferă o posibilitate unică de a reorienta sprijinul acordat din noul fond pentru dezvoltarea rurală către creștere economică, locuri de muncă și dezvoltare durabilă. Regulamentul Comisiei Europene de punere în aplicare a FEADR pe perioada 2007-2013 reprezintă un set de norme detaliate privind gestionarea programelor. Planurile strategice naționale și programele de dezvoltare rurală au fost prezentate Comisiei Europene.

3. SPAȚIUL RURAL ÎN ROMÂNIA. DIRECȚII ALE DEZVOLTĂRII RURALE

3.1. Spațiul rural românesc – trăsături generale

Politica curentă de susținere a mediului rural pe întregul teritoriu al Uniunii Europene este rezultatul unor schimbări de abordare a întregii problematice a ruralului ca entitate individuală, ca spațiu bine dimensionat și ca suport a majorității populației europene.

Decizia de a insista mai mult asupra subiectului de dezvoltare rurală integrată a fost luată în anul 2001, la Göteborg, de către Consiliul Europei. S-a luat hotărârea susținerii mai intense a mediului rural, independent de sectorul agricol și agricultură, pentru ceea ce înseamnă îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, protecția mediului înconjurător și practicarea unei agriculturi care să ofere o producție selectivă de produse de înaltă calitate și siguranță alimentară. Pentru a defini spațial mediul rural, s-a luat în considerare criteriul OECD⁸⁹, bazat pe densitatea populației, conform căruia „mediul rural cuprinde toate localitățile care au o densitate a populației mai mică de 150 locuitori/m²”. La nivel regional, suprafețele sunt încadrate în categoria regiunilor NUTS 3⁹⁰ și sunt descrise ca:

- regiuni predominant rurale, în care mai mult de jumătate din populația locuitoare trăiește în comune, cu o densitate a locuitorilor pe kilometru pătrat de mai puțin de 150 locuitori;
- regiuni rurale în care un procent între 15% și 50% trăiesc în comune, iar densitatea este mai mică de 150 locuitori pe kilometru pătrat;
- regiuni rurale în care mai puțin de 15% din locuitori trăiesc în comune, iar densitatea pe kilometru pătrat este mai mică de 150 locuitori.

În definitiv, România se încadrează în categoria teritoriilor predominant rurale, ținând cont de faptul că, exceptând regiunea București-Ilfov (regiunea care cuprinde în teritoriul ei capitala României - municipiul București), cu o densitate a locuitorilor de 1265,8 loc/km², restul regiunilor se încadrează în categoria regiunilor predominant rurale cu un maximum de 102,7 loc/ km² în regiunea Nord-Est, iar cu un minimum de 64,7 loc/ km² în Regiunea Vest. Înscrierea României în categoria teritoriilor predominant rurale, chiar și în urma restructurărilor teritorial-administrative, conform *Legii 2/1968*, până în anul 2008, ilustrând procentele ridicate înregistrate atât la nivelul numărului populației, cât și la nivelul numărului unităților administrative comunale, care ocupă spații extinse teritorial din totalul național, înclinând astfel balanța urban-rural în favoarea ruralului, poate constitui una din motivațiile statului și ale Uniunii Europene, în contextul integrării, de a pune accentul pe soluționarea disparităților reale înregistrate la acest nivel. (vezi planșa 1).

---

⁸⁹ Organization for Economic Co-operation and Development, Organizație internațională similară FMI (Fondul Monetar Internațional), EUROSTAT (Biroul Statistic al Comunităților Europene), ILO (Organizația Internațională a Muncii), care, în colaborare cu Instituțiile de Statistică, au elaborat Ghiduri și Glosare care cuprind date statistice din domenii variate; Definiția spațiului rural a fost dată în Glosarul de Termeni Statistici OECD.

⁹⁰ The Nomenclature of Territorial Units for Statistics.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Table 1. Caracteristici generale ale spațiului rural din României (2002)

Regiune de dezvoltare	Număr județe	Localități urban/comune rurale	Suprafața (km ²)	Supraf. rural(%)	Populația	Rural/Urban	Pondere populație rurală (%)	Densitate (loc./kmp.)
Nord-Est	6	32/466	36.850	94,0	3.785.000	2216835/ 1526407	59,2	102,7
Sud-Est	6	33/332	35.762	90,8	2.943.000	1283130/ 1584806	44,7	82,3
Sud-Muntenia	7	43/482	34.453	91,8	3.496.000	2003303/ 1371613	59,4	101,5
Sud-Vest Oltenia	5	34/386	29.212	89,1	2.420.000	1294023/ 1047051	55,3	82,8
Vest	4	37/266	32.034	86,8	2.074.000	748284/ 1206429	38,3	64,7
Nord-Vest	6	35/392	34.159	88,4	2.862.000	1346430/ 1409501	48,9	83,8
Centru	6	51/377	34.100	83,4	2.661.000	1047843/ 1498796	41,1	78,0
București-Ilfov	2	3/37	1.821	84,3	2.305.000	246210/ 1964132	11,1	1265,8
România	42	268/2698	238391	89,2	21.733.600	10186058/ 11608735	53,3	91

Sursa: Anuarul statistic al Romaniei, 2003

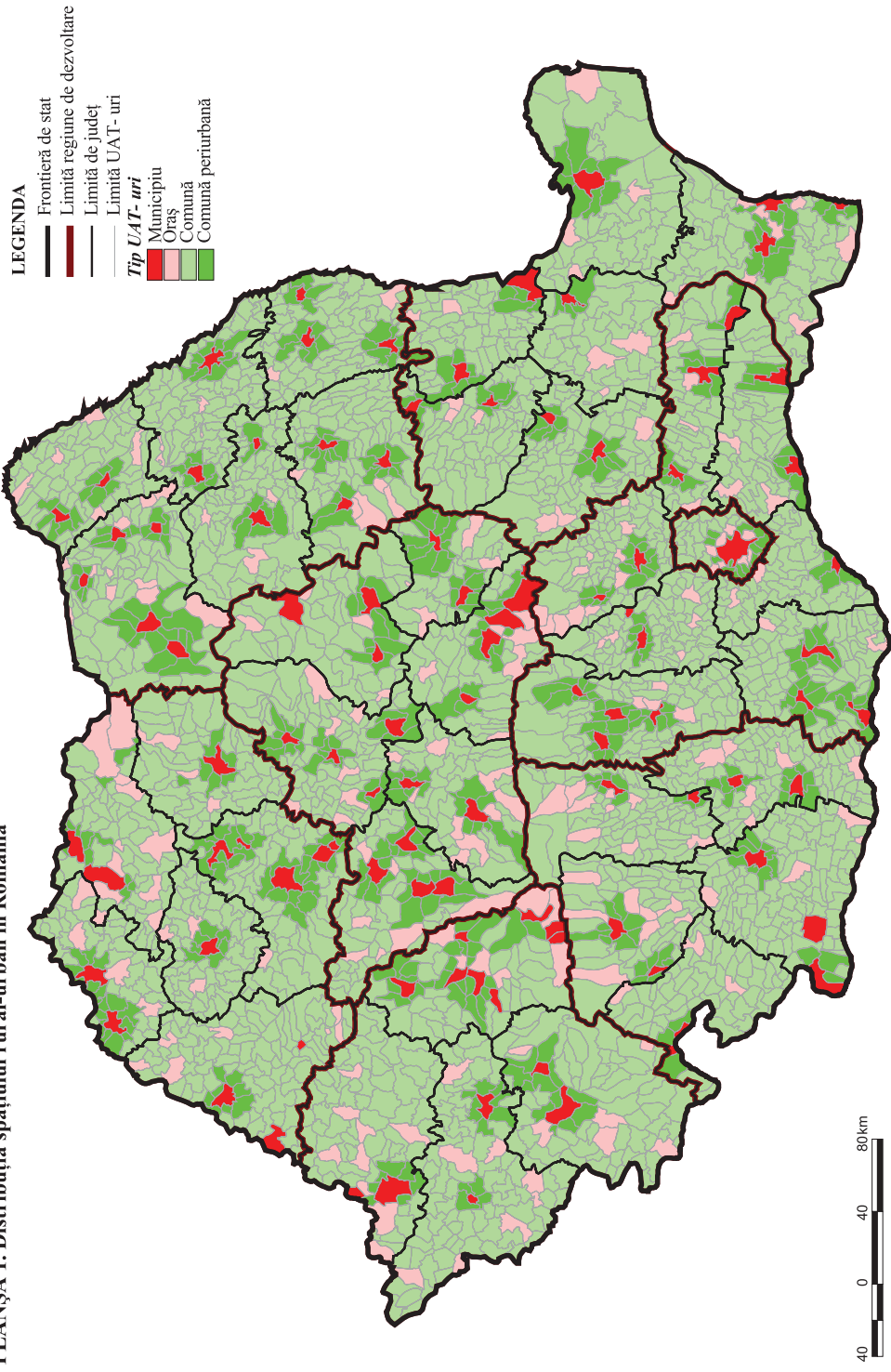
3.2. Probleme actuale ale spațiului rural românesc

În perioada de pre-aderare, România a trebuit să-și stabilească un set de priorități după care să se ghideze în alcătuirea planurilor și strategiilor de dezvoltare. Aceste priorități s-au stabilit în urma observațiilor atente în teritoriu, de unde au rezultat problemele specifice fiecărui sector de activitate și situația prezentă a spațiului rural românesc. S-au identificat numeroase disfuncționalități, datorită proporției pe care o deține spațiul rural din teritoriul național și, datorită situației critice în care se află, s-a considerat necesar ca reforma și începutul procesului de dezvoltare să pornească de aici. Alcătuirea unei baze puternice și generatoare de competitivitate, va ajuta la scăderea nivelului disparităților la nivel regional și interregional. Subiectul studiului nostru se raportează la teritoriul rural, care a fost delimitat ca fiind *teritoriul administrativ al tuturor comunelor din țară*⁹¹, reprezentat de un număr de 2698 comune, grupând aproximativ 13.089 localități rurale la nivelul anului 2002⁹², reper temporal la care ne vom raporta, datorită momentului efectiv de demarare al procesului de contractare a proiectelor pentru dezvoltare rurală prin intermediul Programului SAPARD.

⁹¹ Carta Verde a Dezvoltării Rurale în România (1998), Proiect finanțat prin Programul PHARE al Uniunii Europene, Guvernul României, Ministerul Agriculturii și Alimentației, București.

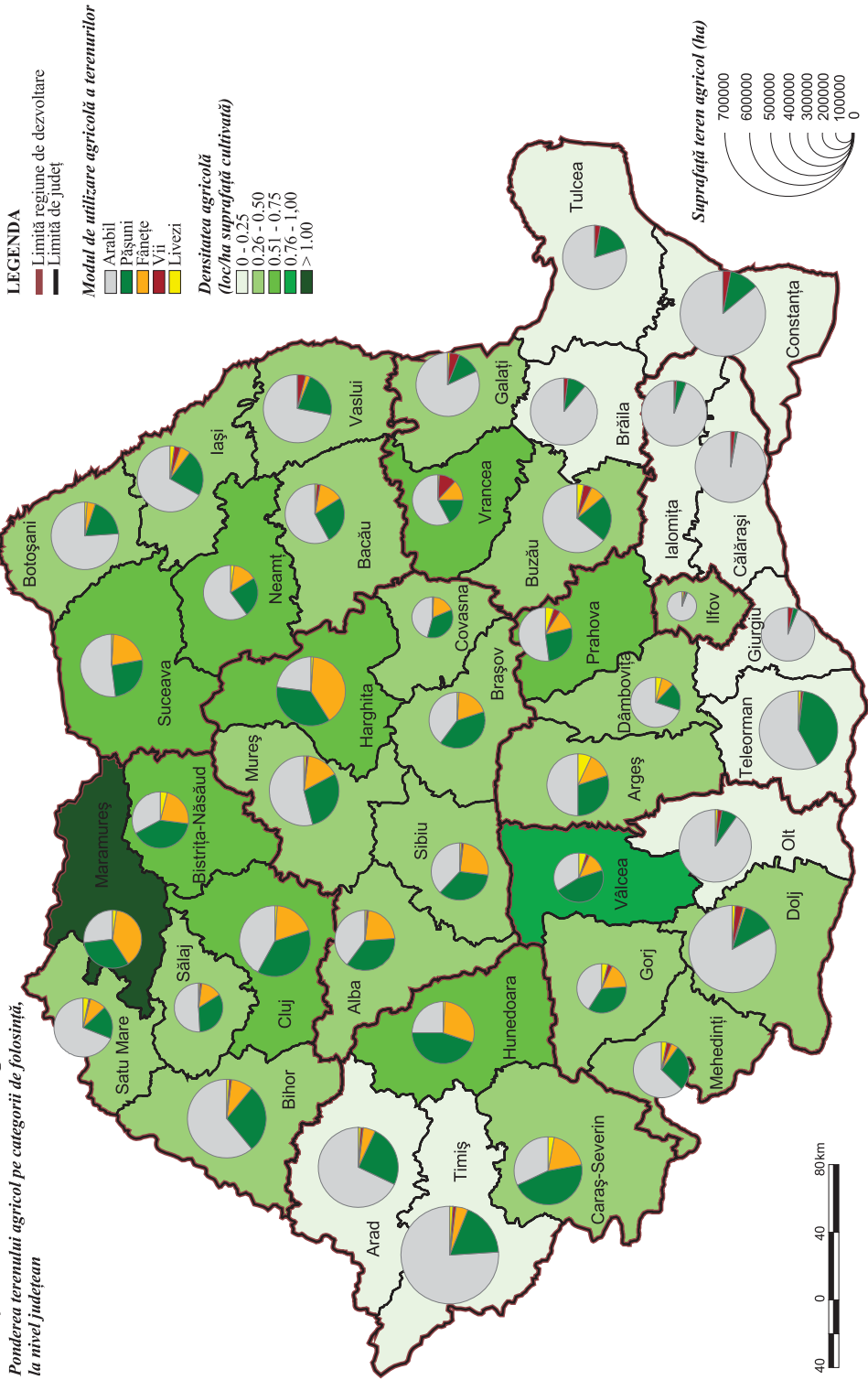
⁹² Anuarul statistic al României, Institutul Național de Statistică, București, 2003.

PLANȘA 1. Distribuția spațiului rural-urban în România

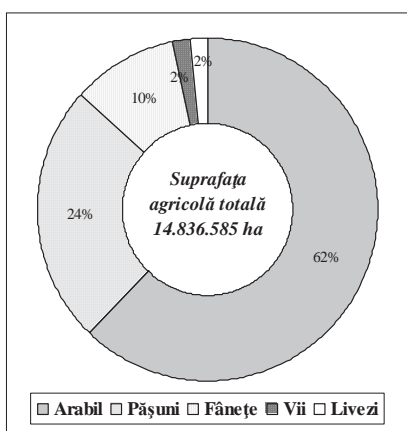
PLANȘA 2. Structura utilizării agricole a terenurilor

Pondereea terenului agricol pe categorii de folosință, la nivel județean

Totuși, numărul unităților administrativ-teritoriale a suferit modificări, astfel încât până la nivelul anului 2008 proiectele au fost înregistrate și amplasate în același spațiu rural sau urban, dar cu limitele și denumirea actualizată conform modificărilor legislative.

Unitatea administrativă de bază, *comuna*, la care toate elementele analizei se vor raporta din perspectiva locației beneficiarului, a amplasării obiectivului de investiție și a absorbției financiare pentru a ilustra impactul local al programului de dezvoltare la nivel național, este definită prin *Legea 2/1968*, articolul 5, ca fiind „*unitatea administrativ-teritorială ce cuprinde populația rurală unită prin interese comune și tradiții, formată din unul sau mai multe sate după condiții economice, sociale, culturale, geografice și demografice, iar organizarea comunei asigură dezvoltarea economică, administrativă, culturală și socială a localităților rurale*”.

Fig. 6. Structura terenului agricol al României pe tipuri de folosințe

Poziția pe harta Europei, condițiile climatice (climat temperat continental cu un regim mediu de precipitații de 640 mm, variind de la 500 mm la 1200 mm), substratul litologic (teren fertil și importante resurse naturale - petrol, gaze naturale, cărbune), pânza hidrografică și zonele de vegetație diversificate armonios fac din România o țară agrară. Dintre caracteristicile generale ale României, cu importanță pentru acest studiu,

evidențiem: o suprafață de 237.500 km², din care terenul agricol primează cu 23.034.000 ha; terenul arabil cu 9.341.000 ha, pășiștile 4.852.000 ha, fondul forestier 6.682.000 ha, fiind în proporție majoritară în proprietate privată, de unde se demonstrează că ocupația primordială a locuitorilor zonelor rurale se situează în sectoarele de agricultură și silvicultură.

Cu un număr al populației de 21.733.600 locuitori, din care 11.622.000 locuitori sunt activi, iar populația agricolă însumând 3.556.000 locuitori, rezultă o populație activă agricolă a României de 2.078.000 locuitori. De aici, încă un motiv pentru a susține conceptul de agricol pentru România. Dacă adăugăm și faptul că, în medie, 45,4% din populația țării locuiește în mediul rural, atunci demonstrăm și caracterul specific rural al țării noastre.

Modul de grupare a populației în zonele rurale este diferențiat, tipul de așezări variind în funcție de numărul de locuitori care le populează. Astfel, putem individualiza 5 categorii de așezări rurale⁹³:

- < 1.000 locuitori – 3 comune (0,11%);
- 1.000 - 1.999 locuitori – 307 comune (11,4%);
- 2.000 – 4.999 locuitori – 1702 comune (63,3%);

⁹³ Clasificare realizată *Introducere în geografia saptiului rural*, V. Surd, 2002, p. 12.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- 5.000 – 9.999 locuitori – 619 comune (23,0%);
- > 10.000 locuitori – 27 comune (1,0%).

Caracteristica agricolă a așezărilor rurale actuale este rezultatul trecutului excesiv industrial și agrar, în care s-a produs o intensificare a agriculturii, cu activarea tuturor structurilor agrare, sociale și ocupaționale⁹⁴. Treptat, ajutată de industrializare, agricultura a devenit o celulă puternică în lanțul activităților economice ale României.

3.3. Situația agricolă la nivelul regiunilor de dezvoltare

Deși analiza asupra agriculturii se poate generaliza la nivelul întregului teritoriu național, credem că o evidențiere la nivel regional este benefică, dat fiind faptul că aceste regiuni s-au individualizat în jurul unor realități specifice care au nevoie de măsuri și politici agricole specifice de dezvoltare. La nivel regional, există mari diferențe privind structurile de organizare, care depind de dimensiunea exploatației individuale. Evoluția structurilor de organizare a exploatațiilor agricole nu a condus la eliminarea fărâmițării excesive a terenului agricol, ceea ce are implicații negative asupra utilizării eficiente a resurselor financiare și activelor productive. (vezi planșa 2)

Regiunea de Dezvoltare Nord-Est este situată în fruntea listei privind gradul de ruralitate, mai mare decât media națională, cu un procent de 56,5%. Suprafața agricolă totală a regiunii este de 2.132,5 mii ha⁹⁵. Cele mai mari suprafețe agricole din regiune sunt pe teritoriul județelor Botoșani (18,4%) și Vaslui (18,3%). Din totalul suprafeței agricole, 1.366,9 mii reprezintă teren arabil, majoritar în proprietate privată, organizat în ferme familiale mici (1-3 ha/fermă). Procesele de risc existente în această regiune fac mai anevoioasă practicarea unei agriculturi eficiente. Se remarcă sectorul silvic de importanță majoră, cu precădere în județele Suceava (36,6%), Neamț (22,1%) și Bacău (22,6%). Aceasta este una din regiunile care necesită mari programe de investiții și re tehnologizare, însă, lipsa de inițiativă și a capitalului financiar de susținere primează.

În Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, suprafețele agricole dețin o pondere însemnată din teritoriu (65%), angrenând majoritatea populației active (44%) în acest sector; și aici fondul funciar este exploatat sub formă privată și produce cea mai mare parte a producției agricole a țării⁹⁶. Particularitatea acestei regiuni rezidă în situarea pe primul loc pe țară în ceea ce privește suprafața viilor pe rod (4,2% din suprafața agricolă totală), cu județul Vrancea în prim plan, care deține 11% din suprafața viticolă a țării. Deși cu un potențial agricol ridicat, acesta persistă într-o slabă productivitate datorată capacității precare de tehnologizare și fărâmițării excesive în proprietăți foarte mici și managementului necompetitiv al sectorului de prelucrare.

---

⁹⁴ Bold, I., Crăciun, A. (1996), *Structuri agrare în lume*, vol. 1- Europa, Editura Mirton, Timișoara, pag. 263.

⁹⁵ Documentul MAPDR, Decalajele Agricole și Dezvoltarea Regională, p. 48.

⁹⁶ Ibidem, p. 49.

În Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia se acordă o importanță deosebită activităților agricole datorită unui fond funciar agricol excepțional, unei tehnologizări mai ridicate și, nu în ultimul rând, resursei de apă. Putem, de asemenea, să vorbim de realizarea unor produse agricole ecologice. Această regiune se situează pe primul loc între regiuni în ceea ce privește mărimea suprafeței agricole și arabile, și cel mai mult cu o proporție a producției agricole net superioară (pomicultură, viticultură și legumicultură). Aspectele care necesită a fi luate în calcul în vederea schițării unor tendințe de dezvoltare sunt revizuirea sistemului de irigații, care nu este folosit la capacitatea maximă și fărâmițarea fermelor agricole. Nu trebuie omis nici sectorul silviculturii, al cărui domeniu forestier reprezintă 10% din totalul suprafeței forestiere a țării.

Solurile foarte fertile din sudul Regiunii de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia constituie un aspect semnificativ pozitiv, care poate favoriza dezvoltarea agriculturii. Acest fapt este umbrit însă de ponderea însemnată a organizării exploatațiilor agricole în ferme mici, private, individuale (88,7%), insuficient tehnologizate. Pe primele două locuri, în cadrul regiunii, cu o proporție de 69,9%, se ridică județele Dolj și Olt, primordialitate deținută prin raportarea la suprafața cultivată, deși cu un grad redus de mecanizare. Sectorul cu vegetație forestieră ocupă 12,8% din totalul suprafețelor împădurite la nivel național.

În Regiunea de Dezvoltare Vest, producția agricolă se realizează pe o suprafață agricolă de 14,0% din totalul regiunii, dar a fost compromisă după anii '90 de fărâmițarea excesivă a suprafețelor agricole în proprietate privată, deși există o dotare superioară altor regiuni cu mașini agricole. La fel ca și Regiunea Sud-Vest Oltenia, ea deține aproximativ 13% suprafață forestieră exploatată ineficient, care determină și apariția unor dezechilibre ecologice.

Între resursele viabile ale Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest sunt de precizat terenurile agricole (61,5%) și pădurile (28,9%) din suprafața totală existentă. Pe un fond diversificat al reliefului s-a reușit și practicarea unei agriculturi variate: zootehnia (creșterea animalelor) - în zona montană; viticultura - în zona colinară; producția vegetală - în zona depresionară și de luncă. Această regiune deține terenuri de bună calitate, dar slab productive datorită acțiunii unor factori, cum sunt eroziunea, sărăcia în substanțe nutritive, poluarea chimică⁹⁷, de aceea producția agricolă înregistrează o scădere de până la 14,9% din producția agricolă a țării.

Regiunea de Dezvoltare Centru are un potențial mai redus decât media națională, cu o suprafață agricolă de 56,9% din suprafața totală a regiunii, antrenând un procent (33,2%) al populației active în agricultură mai mic decât media națională. Datorită tipului de relief predominant, de podiș și montan, cea mai mare parte a suprafeței agricole este ocupată cu pășuni și fânețe (58,9%), având drept rezultat o producție animalieră de 37,8% din producția agricolă a regiunii. Datorită lipsei dotării cu mijloace tehnice și financiare de susținere a acestor producții animale și vegetale, resimțim un regres vizibil al activității de

---

⁹⁷ Calitatea mediului este afectată de impactul negativ al unor activități economice; principalii poluanți sunt: pulberile sedimentabile în județele Cluj și Sălaj; amoniac în județele Bistrița-Năsăud, Sălaj și Maramureș; dioxid de sulf și cadmiu în județele Cluj și Sălaj; fluor și compuși ai acestuia în județul Satu-Mare.

producție. De altfel, cu 34,1% din suprafață acoperită cu păduri, reprezintă un important punct de dezvoltare, actualmente puțin dezvoltat, mai ales în privința fructelor de pădure și a ciupercilor.

3.4. Spațiul rural – suport al dezvoltării rurale

Dezvoltarea rurală implică activități diversificate și procese complexe realizate de *componente active și componente suport*.

Componenta activă este considerată resursa umană (populația rurală), care poate fi ocupată sau neocupată în sectoare economice diferite, dar care prezintă capacitatea de a practica o activitate, de a se integra într-o categorie activă și de a fi stabilită în spațiul rural și, nu în ultimul rând, de a se integra în procesul de dezvoltare economică a spațiului locuit printr-un grad relativ ridicat de simț antreprenorial. Simțul antreprenorial al locuitorilor din spațiul rural românesc va fi reflectat în termenii absorbției financiare a fondurilor alocate prin intermediul Programului SAPARD și a dezvoltării propriei activități economice aducătoare de venituri. Gradul de antreprenariat poate fi manifestat atât în cazul activităților tradiționale și încă strâns legate de agricultură, dar și în cazul inițierii altor tipuri de activități care se dovedesc funcționale în concordanță cu specificul zonei habitate, dar și cu disponibilitatea resurselor naturale și antropice existente. Dacă considerăm nivelul minim al simțului antreprenorial începând cu decizia unui locuitor de a se stabili în spațiul rural și de a deveni activ prin practicarea unei activități de cultivare a pământului sau de creștere a animalelor în mod organizat, de capacitate productivă mai ridicată decât necesarul zilnic și care să demonstreze capacitatea de a se dezvolta pe termen mediu și lung, atunci există posibilitatea și de a analiza acest aspect la nivelul altor tipuri de activități în spațiul rural, create din inițiativă individuală, conduse și desfășurate în cadrul gospodăriei familiale sau sub formă de asociație familială. Dacă stabilim drept coordonată a analizei distribuției teritoriale și nivelului de absorbție financiară în teritoriu gradul de deschidere al populației rurale înspre desfășurarea activităților economice cu caracter retributiv, atunci studiul poate rezulta chiar și într-o *zonare cu caracter comportamental* a concentrărilor de proiecte.

Programul cu finanțare europeană SAPARD a avut scopul direct de a sprijini financiar locuitorii spațiului rural în procesul de dezvoltare, oferind oportunități de finanțare în diferite sectoare de activități economice. Ceea ce ne determină să luăm în considerare și criteriul antreprenorial în analiza noastră este faptul că *lipsa de coordonare* la nivel local, în luarea deciziei de a dezvolta o activitate economică care să determine creșterea nivelului de bunăstare individuală și chiar locală, nu a constituit una din coordonatele programului. Un alt aspect îl constituie situația tipului de proprietate a terenului agricol, care este majoritar privat, agricultura realizându-se individual, fără tendințe reale de asociere sau de formare a unor grupuri de producători sau societăți agricole capabile să obțină productivitate și calitate ridicată a produselor agricole. Între criteriile care vor fi considerate definitorii pentru a reflecta rezultatele cantitative și

calitative ale desfășurării programului de asistență financiară pentru agricultură și dezvoltare rurală SAPARD în perioada 2002-2006 se numără:

- tipul beneficiarului;
- gradul de inițiativă;
- nivelul de informare;
- nivelul de educație;
- puterea financiară a actorului local;
- tipul de așezări funcționale rurale în care sunt amplasate proiectele;
- zona geografică în care este localizată investiția (avantajele financiare ale proiectelor de investiții, amplasate în zona montană, în localitățile stabilite prin actul normativ de încadrare a celor 28 de județe în zona montană);
- așezările situate în zonele cu statut de arii defavorizate;
- tipul de activitate finanțată (plafoanele de încadrare financiară pentru anumite activități de exploatare agricolă);
- modul de utilizare al terenului agricol;
- nivelul de angajare al populației ocupate în activități agricole de producție și procesare.

Componentele suport sunt reprezentate de *așezările rurale*, dar și de *fondul funciar* disponibil. *Așezarea* funcționează ca suport prin prisma apartenenței pe care i-o conferă locuitorului, o identitate teritorială care îl individualizează, prin modul de organizare a unei comunități umane, și prin spațiul de activitate și de desfășurare pe care îl oferă. În același timp, *fondul funciar* reprezintă resursa materială exploatabilă fără de care fermierii nu și-ar putea dezvolta activitatea agricolă, în vreme ce calitatea terenurilor și modul lor de folosință sunt trăsături definitorii pentru tipul de activitate pe care resursa umană alege să o practice.

Importanța spațiului rural în procesul de dezvoltare socio-economică a teritoriului național rezidă în valoarea cantitativă semnificativă a spațiului rural în raport cu spațiul urban.

În condițiile în care, în România, în medie, *mai mult de 90% din teritoriu intră sub incidența ruralului, teritoriul național, în marea lui majoritate, cunoaște o dezvoltare extensivă*⁹⁸, populația locuiește și desfășoară activități economice aducătoare de venituri în zonele administrativ rurale. Accentul politicilor comunitare de dezvoltare a căzut asupra spațiului rural și a componentelor sale. Pentru a ilustra caracteristicile definitorii care determină, la rândul lor, identificarea deficiențelor și a axelor prioritare de dezvoltare rurală pentru implementarea programelor cu asistență financiară, putem lua în considerare o serie de indicatori cantitativi și calitativi⁹⁹, care pot fi atribuiți fiecăruia dintre elementele de referință ale zonelor rurale. Concomitent, fiecare dintre acești indicatori evoluează în

---

⁹⁸ Surd, V. (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Editura Imprimeria „Ardealul”, Cluj-Napoca, p.40.

⁹⁹ Clasificarea inițială a indicatorilor calitativi și cantitativi a fost realizată pentru a cuprinde toate aspectele economice de ansamblu, pentru a ilustra ponderea ruralului în cadrul contextului economic al teritoriului național, Surd, V. (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Editura Imprimeria „Ardealul”, Cluj-Napoca, p. 39.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

relație de interdependență, efectele modificărilor survenite în cadrul oricărei categorii făcându-se simțite colateral.

Din categoria *indicatorilor cantitativi*, vom ține seama de:

- ponderea suprafeței ruralului din totalul teritoriului național;
- ponderea populației rurale în raport cu populația urbană;
- ponderea terenului agricol din suprafața totală;
- densitatea agricolă și ponderea tipului de proprietate privată asupra terenurilor agricole;
- populația agricolă activă din totalul populației active la nivel național;

Din categoria *indicatorilor calitativi*, vor ieși în evidență:

- mărimea așezărilor și poziția acestora față de centrele urbane;
- gradul de mecanizare (tractoare fizice/ha teren agricol);
- producția medie/hectar pentru principalele tipuri de culturi și producția medie/animal;
- ponderea terenurilor pe tipuri de suprafețe cultivate din total agricol.

3.4.1. Resursa umană

Decizia de a accentua rolul pe care îl deține resursa umană în dezvoltarea oricărui spațiu vine în completarea interpretării procesului de dezvoltare rurală prin Programul de finanțare SAPARD. Datorită faptului că este un program adresat comunităților locale, acesta depinde, în totalitate, de reacția locuitorilor la input-ul financiar nerambursabil oferit pentru investiții ale micilor întreprinzători pentru modernizare sau activități economice noi, alternative. Politica Agricolă Comună promovează principiile susținerii micilor întreprinzători și ale fermierilor din spațiul rural pentru o dezvoltare echilibrată a așezărilor rurale în cadrul unei regiuni și eliminarea disparităților existente sau cel puțin diminuarea acestora. În cadrul programului, desfășurat la nivel național, fiecare regiune de dezvoltare a beneficiat, în egală măsură, de fondurile alocate fiecărei măsuri de finanțare declarate eligibile. Spunem în egală măsură, cu precizarea că accesul la informație și evaluarea șanselor de accesare a diferitelor tipuri de proiecte de investiție a fost deschis și la îndemâna tuturor. În cadrul acestui proces, participantul activ a fost constituit de componenta locală individuală, în timp ce în cadrul măsurii de finanțare 2.1 pentru modernizarea infrastructurii locale componenta investițională a fost reprezentată de administrația locală.

În acest sens, putem proceda la analiza unui aspect relevant al studiului nostru – cel al participării active a comunității locale în procesul de dezvoltare economică a așezărilor rurale. Este un nou tip de politică de dezvoltare, în care accentul este pus pe intervenția individuală a locuitorilor pentru crearea unei economii adaptate atât spațiului cât și forței de muncă participante. Micii investitori, deși de cele mai multe ori lipsiți de tehnici de management sau de o strategie economică, sunt cuprinși în angrenajul unei strategii de

dezvoltare regionale și naționale, integrându-se într-un ansamblu teritorial în care au fost deja delimitate discrepanțele de ordin social sau economic și, ale căror demersuri, în momentul evaluării proiectelor de investiție, vor fi evaluate conform punctajelor corespondente.

Nu vom lua în considerare ca aspecte principale gradul de ocupare al persoanelor din așezările rurale, nici gradul de educație sau densitatea locuitorilor în teritoriu. Ne vom opri doar la gradul de antreprenoriat al populației rurale, având în vedere că una din condițiile accesării unui astfel de proiect finanțat prin Programul SAPARD era să îndeplinească anumite condiții de eligibilitate, între care considerăm că nivelul de educație, cel puțin mediu, sau obligativitatea ca beneficiarul să dispună de cunoștințe de specialitate în domeniul în care urmează să-și desfășoare activitatea, demonstrate prin documente oficiale, reprezintă o fațetă importantă a acestui program privind accesibilitatea la finanțare și, indirect, constrângerea populației active spre însușirea unor cunoștințe de specialitate, prin absolvirea unor școli vocaționale sau a unor training-uri organizate de diferite asociații sau instituții publice. Atitudinea populației la nou și la schimbare, într-o perioadă de tranziție scurtă, se va reflecta în gradul de transformare și modernizare a spațiului aflat într-un stadiu ridicat de necesitate. Diferența accesului societății rurale la statutul de „welfare” este dată de particularizarea acestui tip de program de dezvoltare, care se remarcă prin ofertă și nu prin impunere coordonată.

Interdependența reală între comunitate și spațiul ocupat determină crearea unor tipare de comportament și activități economice practicate, un mod de viață individual al populației care particularizează așezarea rurală căpătând funcționalitate aparte. Una din condițiile esențiale este ca politica de dezvoltare rurală să se desfășoare la nivelul comunității, la nivel local, datorită funcției pe care o are populația în procesul decizional. Comunitatea locală poate surprinde avantajele pe care le prezintă oportunitățile oferite și, în același timp, poate sugera direcțiile de dezvoltare sau îmbunătățire a cadrului economic. Adaptarea la standarde de locuire de nivel inferior spațiului urban, constanța practicilor agricole de bază, reticența manifestată la noile politici de dezvoltare reprezintă factori care influențează dezvoltarea socio-economică a unui spațiu rural. Unul din avantajele implicite ale implementării programului SAPARD este implicarea directă și nemijlocită a populației în procesul de dezvoltare, astfel comunitatea devenind participant activ al dezvoltării, al procesului decizional și de demarare a unei activități și nu doar un pasiv al unui program impus.

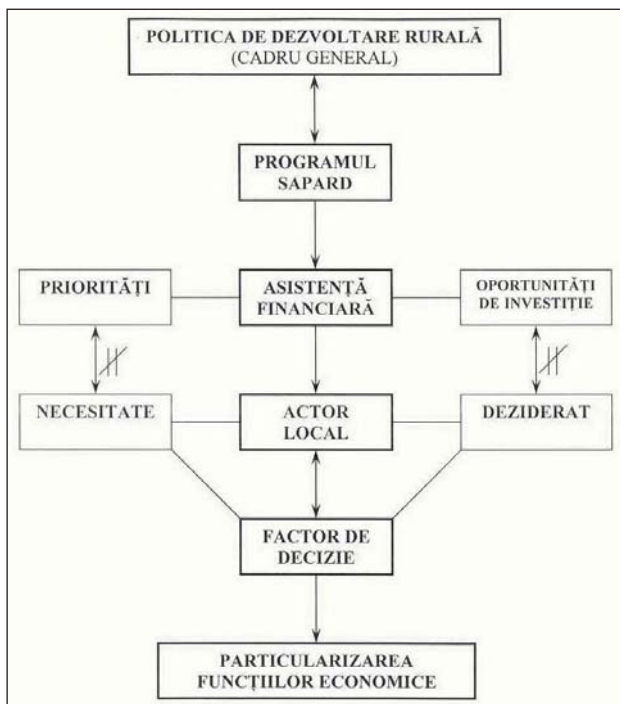
Rezultatul analizei se concentrează în surprinderea diferențelor de valori numerice și calitative, care se concretizează la finele perioadei de pre-aderare de 7 ani, perioadă de tranziție și transformare în care factorul decizional este reprezentat de comunitatea rurală. Aceste așa numite „diferențe” apar între elementele direct conectate factorului decizional. Astfel, în spațiul locuit, în cazul nostru spațiul rural, la nivel administrativ județean, înglobând cele opt regiuni de dezvoltare, se încearcă aplicarea politicii de dezvoltare rurală, oferindu-se accesul la programul de asistență financiară SAPARD pentru a ajuta investitorii

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

să demareze activități economice aducătoare de venituri alternative sau pentru a-și moderniza unele deja existente în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană.

Interdependența și echivalența între elementele acestui circuit procedural, la care asistă beneficiarul, micul întreprinzător, demonstrează că finalitatea unei investiții constă doar în capacitatea actorului local de a o întreprinde. De evidențiat sunt: atitudinea populației față de angajarea într-un proces de durată (de aproximativ doi ani), puterea financiară, de care depinde în mare măsură accesarea unui proiect de investiție și tendința populației către un anumit subsector economic, în conformitate sau nu cu prioritățile stabilite prin Planul Național de Dezvoltare Rurală, prin intermediul căruia s-a implementat Programul SAPARD și, nu în ultimul rând, de accesul la informație (fig. 7).

Cadrul general formulat de politica de dezvoltare rurală se concretizează în spațiu prin implementarea programului de asistență financiară SAPARD. Componentele laterale ale schemei de funcționare a fenomenului și de comportament a actorilor locali rezidă în relații de compatibilitate sau neconformitate între elementele cadrului general (priorități și oportunități de investiție) și cele ale cadrului specific (necesitate și deziderat) imprimat de participarea activă a actorilor locali la procesul decizional.

Fig. 7. Centralitatea actorului local în dezvoltarea rurală

Prin acest tip de comportament neordonat al resursei umane se particularizează procesul general de dezvoltare într-un spațiu, urmând ca, mai apoi, să se determine o regeneralizare prin răsfrângerea unui model particular la un teritoriu mai larg care se comportă în aceeași măsură.

Se reflectă ciclicitatea unui fenomen în continuă transformare și care se comportă adaptat la condițiile impuse. Din acest punct de

vedere, putem evalua impactul programului SAPARD în cadrul regiunilor de dezvoltare și în funcție de comportamentul diferit al populației în cadrul județelor privind modernizarea sau investițiile noi și diversitatea alegerilor și activităților în fața unor oportunități egale de investiții.

3.4.2. Caractere generale ale populației

În România, ponderea populației active ocupate în agricultură a fost destul de stabilă până în 1990, cu aproximativ 3.000.000 de persoane ocupate în agricultură. Reformele economice structurale și dezmembrarea cooperativelor de producție agricolă de la începutul anilor 1990 au condus la o creștere drastică a forței de muncă ocupate în agricultură, atingând un vârf de 4.300.000 în anul 2000. Începând cu anul 2000, tendința s-a inversat și forța de muncă ocupată în agricultură pare să urmeze un trend descendent normal, ajungând la 3,6 milioane în 2003.

Pe parcursul ultimilor 10 ani, România a înregistrat o scădere continuă a populației sale active. Din cauza politicii de pensionare, urmărite între anii 1990 și 2000, bazată pe facilități pentru pensionarea anticipată legată în special de masiva restructurare a activităților industriale și de servicii. O parte semnificativă a populației pensionate anticipat s-a mutat în zonele rurale și a început să desfășoare activități agricole de subzistență sau semi-subzistență. Populația rurală trebuie să lucreze până la vârste înaintate pentru a complementa pensiile (veniturile) scăzute sau pentru a-și câștiga traiul. Agricultura pentru consumul propriu devine cea mai importantă sursă de venit pentru o mare parte a populației rurale.

Creșterea ratei șomajului în zona urbană a forțat o parte a populației să caute oportunități de ocupare în zona rurală sau să treacă de la activități industriale plătite la agricultura de subzistență. Agricultura românească a jucat rolul unui tampon din punct de vedere ocupațional (tabel 2).

Tabel 2. Structura ocupațională a populației rurale la mijlocul anului 2003

Tip populație	România	Urban		Rural	
	Total	Total	(%)	Total	(%)
Populația activă	10.131.409	5.178.687	51,12	4.952.722	48,88
Populația ocupată	9.431.725	4.675.566	49,57	4.756.159	50,43
Someri	699.684	503.121	71,91	196.563	28,09
Populația pensionată	4.125.160	2.370.048	57,45	1.754.424	42,53
Populația ocupată în agricultură	3.557.505	265.642	7,47	3.291.862	92,53

Sursa: Institutul Național de Statistică, al doilea trimestru 2003¹⁰⁰

Forța de muncă din zona rurală este ocupată în special în sectorul agricol, fapt care reprezintă una dintre constrângerile majore ale dezvoltării economice a țării. Gospodăria agricolă familială tipică este compusă dintr-un fermier în vârstă, lucrător independent ce are un nivel de educație sub medie și membrii familiei sale, femei ce lucrează fără a fi plătite¹⁰¹. Gospodăriile rurale se bazează, într-o măsură mult mai mare, pe venitul în natură,

¹⁰⁰ Cercetare cu privire la forța de muncă din gospodării, Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

¹⁰¹ (2000), *Dicționar OECD*, ediție electronică, <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2578>.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

46% din venitul total al unei gospodării rurale provine din surse în natură, în comparație cu numai 12% pentru familiile din zona urbană.

Predominanța activităților independente în agricultură face ca rata șomajului în zonele rurale să fie mult mai scăzută decât cea din rândul populației urbane (4,0% comparată cu 9,7% din zonele urbane la mijlocul anului 2003, rata de activitate pentru populația de peste 15 ani este cu 3% mai mare în zona urbană decât în cea rurală). Șomajul rural a scăzut de la 6,8% în 1996, la 4% în 2003, șomajul urban fluctuând însă în jurul valorii de 10%, cu tendințe descrescătoare. În zonele rurale, problema majoră este subocuparea considerabilă ce are legătură directă cu viabilitatea și dimensiunea economică a exploatației.

Principala concluzie a evaluării este aceea că reforma structurală a agriculturii ar trebui să aibă *un obiectiv dublu*. În primul rând, reducerea numărului de persoane care își câștigă traiul din agricultură, în al doilea rând creșterea dimensiunii fermelor și, ca atare, mărirea eficienței agriculturii românești. Astfel, un număr mai mic de persoane vor împărți un venit mai mare rezultat din activități agricole, în timp ce restul va obține surse alternative de venit din activități neagricole și programe de protecție socială. În momentul de față, numai activitățile agricole nu pot susține veniturile populației rurale, căci procentul populației angajate în mod direct în agricultură în România este de 1,5 ori mai mare decât în cele 15 vechi state membre UE la un loc.

Menținerea unei populații stabile și viabile necesită politici menite să asigure numărul optim de locuri de muncă în agricultură și serviciile conexe, împreună cu crearea unor locuri de muncă suplimentare în industrie și servicii pentru cei care părăsesc activitățile agricole sau lucrează cu jumătate de normă în acest domeniu. Una dintre problemele cheie ale României este cum să reușească să diminueze forța de muncă ocupată în agricultură la un nivel cel puțin egal cu cel mediu din CEEC 10 (13,4%). Pentru a ajunge la o rată a angajării în economie de 15%, România trebuie să atragă aproximativ 2.000.000 de persoane active în domeniul agricol. Analiza datelor demografice indică un proces de îmbătrânire a populației rurale și o structură de vârstă în care grupele de vârstă de peste 55 de ani dețin o pondere importantă în structura activilor agricoli. Această situație ar trebui să ușureze sarcina guvernului în găsirea alternativelor de ocupare. În primul rând, din cele 3.600.000 de persoane active în domeniul agricol mare parte este reprezentată de populația cu vârstă de pensionare care continuă să lucreze (rata de angajare în zonele rurale a fost de 48,7% pentru grupa de vârstă de 60-64 de ani, 45% pentru grupa de vârstă de 65-69 de ani, 44,6% pentru grupa de vârstă 70-74 de ani și 30% pentru grupa de vârstă de peste 75 de ani). Rata mai ridicată de activitate în zonele rurale rezultă din continuarea activității persoanelor în vârstă, deoarece ponderea populației din grupele de vârstă 15-59 de ani este mai redusă comparativ cu aceeași categorie de vârstă din zona urbană. Structura de vârstă a populației rurale active reprezintă un factor favorizant pentru diminuarea forței de muncă ocupate în agricultură, deși aceasta ar putea ridica pe termen mediu o serie de probleme

sociale. Se poate concluziona că cei aproximativ un milion de activi peste vârsta de pensie (60 ani) pot fi considerați mai mult o problemă socială decât una demografică.

Aproximativ un milion de fermieri, ce reprezintă excedentul de forță de muncă din agricultură și sunt peste vârsta de pensionare, ar putea să își înceteze activitatea în condițiile subvenționării venitului actual cu un venit echivalent sau superior acestuia oferit de către stat prin ajutoare sociale. Ca și soluție pentru această categorie de persoane ar fi pensia sau un supliment adăugat la pensie care să le ofere un mod de viață echitabil, în condițiile în care vor accepta să disponibilizeze pământul, care ulterior să fie încadrat în structuri agricole de mărime medie și mare, în procesul restructurării.

Pentru majoritatea populației rurale, terenul agricol reprezintă, propriu-zis, un mijloc de protecție împotriva sărăciei extreme, în loc să reprezinte un factor de producție valoros pentru activitatea economică care ar trebui să fie alocat în mod optim prin intermediul pieței funciare și arendare. Oferirea de programe sociale și scheme de pensii complementare pentru fermierii bătrâni poate determina o schimbare radicală mai rapidă în agricultură. De aceea, *„politica rurală a guvernului ar trebui să se concentreze asupra garantării unui venit minim rural și a programelor de protecție socială rurală mai degrabă decât acordării de subvenții pentru fermele mici. Diferitele măsuri de sprijin pentru micii agricultori acordate pe parcursul ultimilor 7 ani a determinat menținerea stării de fragmentare a exploatațiilor agricole și nu a încurajat o mișcare de consolidare a terenurilor micilor proprietari”*¹⁰².

Toate programele destinate micilor producători-proprietar, cupoane, 100 de lei la ha, 200 de lei la ha, au fost percepute de fermieri mai degrabă ca un complement de venit decât ca subvenție agricolă. Deoarece criteriul de eligibilitate aplicat în cazul schemelor actuale pentru micii agricultori este proprietatea asupra pământului, aceste subvenții fie sunt încasate cu titlul de *rentă funciară* de către proprietarii care nu desfășoară activități agricole, fie sunt folosite ca un *substitut de venit* de către agricultorii de subzistență. În ambele cazuri, beneficiarul nu are nici un interes să disponibilizeze pământul pentru consolidarea structurii exploatațiilor, deoarece tocmai proprietatea asupra pământului îl face eligibil pentru aceste subvenții. Programele de ajutor financiar din perioada de pre-aderare au perpetuat structurile extrem de fragmentate și au accentuat riscul blocării acestor structuri după momentul aderării, pentru că Politica Agricolă Comună funcționează pe principiul plăților directe oferite în funcție de unitatea de suprafață și nu în funcție de proprietate.

Disponibilizarea a aproximativ un milion de fermieri peste vârsta de pensionare poate rezulta în desproprietărea a aproximativ 2 milioane ha de teren agricol, care ulterior să fie utilizate în consolidarea fermelor de mărime medie deja existente. O altă soluție ar fi

---

¹⁰² Dumitru, M., Diminescu, Dana, Lazea, V. (2004), *Dezvoltarea rurală și reforma agriculturii românești*, Colecția de studii I.E.R., nr. 10-11, București, lucrare care a constituit baza formală a studiului asupra posibilităților politice pentru dezvoltarea rurală, ținând cont de starea actuală a spațiului rural românesc. Variantele posibile de reformă au fost preluate și nemodificate datorită complexității cu care au fost detaliate de către autorii lucrării.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

introducerea impozitului funciar, cu dublu efect asupra procesului de consolidare a terenului agricol:

- prin venituri bugetare care să fie folosite pentru finanțarea politicii sociale rurale;
- prin introducerea unui cost al deținerii resurselor de teren, determinând proprietarii să îl valorifice.

În România, procesul de trecere de la situația actuală a fermei mici în care se cultivă în medie 2 ha la ferma comercială de dimensiunea unei ferme medii europene, ar putea dubla productivitatea pământului. Dublarea productivității pământului ar putea genera și ea venituri suplimentare în domeniu. S-ar putea stabili o limită prag a fermelor de subzistență la cinci hectare. Scopul final al unei astfel de politici de dezvoltare rurală este unul agricol, dat fiind faptul că rezolvând problema îmbătrânirii demografice în spațiul rural și a eliminării populației active peste vârsta de pensionare realmente inactivă, apare viabilă posibilitatea creării unor structuri agricole durabile din punct de vedere economic.

3.4.3. Resursa funciară

România deține o suprafață agricolă de 14.794.000 ha (locul 8 în Europa), din care 9.341.000 ha teren arabil, 6.900.000 ha pajiști naturale, 552.000 ha plantații de pomi și viță de vie. Dintre ele, sunt amenajate pentru irigat 3.085.000 de hectare, din care 2.915.000 ha arabil irigat. Suprafața agricolă utilă aferentă unui locuitor este de 0,65 ha, din care 0, 1 ha teren arabil. Până în prezent, și încă în momentul de față, s-au executat importante lucrări de îmbunătățiri funciare (desecări, drenări, îndiguiri, amenajări antierozionale), datorită creșterii suprafețelor afectate de fenomene de degradare a solurilor și a degradării fondului forestier cu impact asupra terenurilor, biodiversității și apei. Mai mult de jumătate din suprafața arabilă a României se încadrează în categoria de fertilitate ridicată, în timp ce sectorul caracterizat de fertilitate scăzută deține un procent mai redus, de 25% din suprafață. Trăsătura negativă a fondului funciar și, în același timp, obstacolul major de azi pentru progresul tehnologic al agriculturii este fragmentarea excesivă a terenului arabil în parcele de dimensiuni mici, exploatate în ferme care ocupă o suprafață medie de numai aproximativ 1,7 ha. Producătorii individuali ale acestor ferme de dimensiuni reduse nu dețin puterea financiară de a investi în mecanisme tehnologice de înaltă calitate, de a achiziționa mașini și utilaje pentru lucrarea pământului. Acest fenomen este de fapt rezultanta aplicării negândite a *Legii fondului funciar nr. 18/1991*¹⁰³. Deși scopul inițial al aplicării reformei funciare prin intermediul hotărârii de a retroceda terenurile vechilor proprietari a fost cel de a elimina inevitabila sărăcie extremă, totuși, în timpul celor 15 ani

---

¹⁰³ A șaptea reformă funciară *Legea 18/1991*, completată cu reglementările ulterioare: *Legea 169/1997* și *Legea 1/2000*, venită în urma numeroaselor încercări din ultimii 60 de ani de restructurare a fondului funciar, fiecare dintre ele distrugând ceea ce fusese realizat prin reforma precedentă. Merită menționate aici Reforma 1945, Reforma 1949-1962.

de reformă funciară, statul nu a reușit să realizeze o reformă concretă a agriculturii prin crearea de ferme specializate în producția vegetală sau animală exclusiv pentru comerț.

Restituirea și redistribuirea terenurilor agricole și forestiere care a început în anul 1991 a implicat un număr de aproximativ 5 milioane de persoane și a repus în proprietate privată 10.989.200 de hectare din cele 14.856.800 ale teritoriului național. Procesul de redistribuire a terenurilor se apropie de finalizare în perioada anului 2003, într-un procent de 96%¹⁰⁴. În urma procesului de redistribuire, un număr de aproximativ 4.170.279 de gospodării individuale au fost înființate, care exploatează o suprafață de 10.300.000 de hectare. Pe de altă parte, trebuie avut în vedere și faptul că o parte importantă a terenului agricol (aproximativ 30% - 43,1%) a fost restituit proprietarilor, care nu doresc sau nu desfășoară activități agricole, motivați de faptul că locuiesc în mediul urban unde sunt angajați în alte sectoare ale economiei, ori au o vârstă înaintată. Deși scopul *Legii 18/1991* și ulterior al *Legii 1/2000* a fost cel de retrocedare a terenurilor și de trecere în proprietate privată a terenurilor agricole și forestiere, riscul a fost produs, cel de a se dezvolta gospodării și proprietăți de mărime foarte mică care nu pot dovedi productivitate și competitivitate în ceea ce privește producția agricolă, fapt determinat de lipsa resurselor financiare și utilizarea ineficientă a resurselor disponibile, de unde și lipsa accesului pe piață a producătorilor. Necesitatea care derivă constă în formularea unor forme de asociere a proprietarilor privați, de constituire a grupurilor de producători. Programul SAPARD oferă oportunitatea de sprijin financiar pentru o perioadă de 5 ani, prin intermediul Măsurii 3.3 pentru grupurile de producători constituite și recunoscute sub formă legală ca fiind funcționale.

3.4.4. Elemente de infrastructură

Temperarea procesului de dezvoltare a României în contextul susținerii financiare tehnice și logistice din partea Uniunii Europene este, la modul general, determinată de existența unei slabe infrastructuri de transport la toate nivelele teritoriale. Spațiul geografic sau administrativ, în oricare situație de abordare, reprezintă un complex funcțional determinat de relațiile de funcționare sau de evoluție al componentelor sale. Orice activitate sau proces care are loc la nivelul acestui sistem are nevoie de axe de acces sau de circulație, care la rândul lor să creeze canale de dezvoltare, zone de creștere economică sau puncte de sprijin local în teritoriu. Situația reală existentă în teritoriul național reflectă obiectiv gradul de dezvoltare a componentelor județene prin cifre statistice caracteristice fiecărui tip de infrastructură.

Abordarea dificultăților unui obiectiv de maximă necesitate pentru amenajarea locală și regională a reprezentat întotdeauna una din prioritățile specialiștilor în construirea unei strategii oportune de dezvoltare a unui spațiu. Astfel, infrastructura de drumuri comunale, ca de altfel și racordarea la rețeaua de apă potabilă, canalizare și stații de epurare

---

¹⁰⁴ Dumitru, M., Diminescu, Dana, Lazea, V. (2004), *Dezvoltarea rurală și reforma agriculturii românești*, Colecția de studii IER, Nr. 10-11, București.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

au fost stabilite ca obiective complexe de finanțare prin programul de asistență comunitară a spațiului rural românesc. Repartiția cantitativă a investițiilor în infrastructura locală la nivel național constituie unul din rezultatele distincte ale acestui studiu, analiza reușind să surprindă atât egalitatea raportului privind bugetul financiar alocat Măsurii 2.1 a programului SAPARD la nivel național, cât și gradul de absorbție a investițiilor la nivel regional. Concluziile cercetării se comportă ca o interrelaționare a două binomuri distincte, primul redat de prioritate-necesitate, care reflectă funcționalitatea programului, și cel sintetizat în deziderat-rezultat evidențiind, în esență, eficacitatea programului (vezi fig. 7).

Interconectivitatea dintre drumurile locale și drumurile județene și naționale reprezintă un aspect hotărâtor al dezvoltării rurale. Problema prioritară a modernizării drumurilor comunale pentru asigurarea circulației mărfurilor și a persoanelor în condiții eficiente și decente este condiționată în mod deosebit de practicabilitatea acestora în condiții de vreme nefavorabilă, situații în care majoritatea drumurilor de pământ devin impracticabile și creează blocaje temporare.

Modernizarea infrastructurii de drumuri constituie unul din obiectivele directe, de actualitate, în cadrul politicilor de dezvoltare rurală, regională și județeană, fiecare dintre acestea alocând sume importante din bugetele aferente în acest sens. Pe de altă parte, politicile europene au constituit fonduri de finanțare nerambursabilă pentru modernizarea infrastructurii, în prim plan apărând drumurile comunale, drumuri de interes local, drumuri private și, nu în ultimul rând, rețeaua de apă potabilă și de canalizare a localităților. Fiind o componentă deosebit de importantă a spațiului rural și, concomitent, condiție a dezvoltării spațiului, infrastructura tehnico-edilitară va fi analizată ca având un impact direct asupra gradului de evoluție sau involuție a așezărilor studiate.

Crearea și menținerea unui nivel structurat de infrastructură reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea economică și socială a zonelor rurale și pentru realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate. Infrastructura modernă condiționează capacitatea zonelor rurale de a concura eficient pentru investiții interne și de a rămâne competitive actualelor și viitoarelor acțiuni locale. De asemenea, aceasta contribuie la creșterea atractivității zonelor rurale în privința condițiilor de locuit și a locurilor de muncă. Cu toate acestea, densitatea redusă a populației din zonele rurale reduce mult interesul pentru investiții și ridică dificultăți în furnizarea unei infrastructuri suficiente.

România prezintă discrepanțe majore între zona urbană și cea rurală privind infrastructura fizică și infrastructura socială. Starea precară a infrastructurii din mediul rural face ca România, la nivel de țară, să se prezinte într-o poziție defavorabilă în comparație cu țările balcanice și incomparabil cu țările candidate la aderare sau cele deja membre UE.

Infrastructurile pentru serviciile de transport, telecomunicații, electricitate, apă și gestiune a deșeurilor sunt esențiale pentru dezvoltarea afacerilor și atragerea de investiții străine în zonele rurale. În zona rurală, drumurile reprezintă calea de acces pentru transportul intern, iar drumurile locale sunt modeste, raportat la standardele europene pe majoritatea rețelelor și fluxurilor de trafic. În ciuda ponderii deținute de căile terestre de

transport, numai jumătate dintre comune (1462) au acces direct la rețeaua principală de transport rutier și, din acest raționament, rețeaua actuală de drumuri deservește numai trei cincimi din populația rurală.

În 2001, rețeaua totală de drumuri județene și comunale aveau o lungime de 63.670 km, reprezentând patru cincimi din totalul rețelelor de drumuri naționale. Dintre acestea, 53% sunt drumuri comunale (33.745 km) și 47% drumuri județene. Numai 7,7% dintre drumurile comunale și județene sunt modernizate și 60% dintre drumurile comunale sunt asfaltate, restul fiind drumuri nemodernizate și nepietruite.

Aproximativ 25% dintre drumurile comunale nu pot fi folosite în condiții meteorologice nefavorabile. Infrastructura rurală, inclusiv drumurile rurale și serviciile de furnizare a apei, are un impact important asupra dezvoltării rurale, în general, și asupra stimulentei de investiții în domenii ne-agricole, în special. Existența unei infrastructuri de bază este fundamentală pentru dezvoltarea IMM-urilor locale. Absența unui serviciu adecvat de transport în multe zone îngreunează furnizarea de servicii de instruire, de educație și sănătate pentru populația rurală. Transportul reprezintă o prioritate majoră în condițiile tendinței de concentrare a serviciilor în centrele urbane mari. Majoritatea persoanelor care lucrează în serviciile de educație și sănătate fac naveta zilnic din zona urbană în zona rurală.

Serviciile sanitare și de furnizare a apei afectează și ele sănătatea familiilor din comunitățile rurale și sunt la fel de importante pentru dezvoltarea activităților neagricole. Ca și în cazul transportului, există o mare discrepanță între zona urbană și cea rurală din punctul de vedere al rețelelor de apă și a celor sanitare. În anul 2000, lungimea rețelei publice de furnizare a apei potabile în zonele rurale era de 14.916 km (38,4% din lungimea totală a rețelei naționale), și numai 2.467 de localități rurale (17%) erau conectate la rețelele de distribuție a apei, localități care constituie habitatul a numai un sfert din populația rurală.

Trebuie menționat că, în cele 1.355 comune conectate la rețeaua de furnizare a apei potabile, nu toate gospodăriile sunt conectate la rețeaua de furnizare a apei. Potrivit evaluării făcute în cadrul Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, capacitatea rețelei de furnizare de apă potabilă existentă în zona rurală, exprimată în volum de apă oferit gospodăriilor rurale, este departe de a acoperi consumul de apă din locuințele rurale, fără a lua în calcul cazul în care în zonele rurale se vor dezvolta activități industriale.

În concluzie, sistemul de furnizare a apei din zona rurală reprezintă o constrângere majoră pentru dezvoltarea activităților economice alternative în această zonă. Această concluzie se bazează exclusiv pe o evaluare cantitativă, fără a lua în considerare standardele de calitate pentru apa potabilă de care este nevoie pentru activitățile de procesare a alimentelor în zonele rurale. Datorită constrângerilor bugetare, atât sistemele de furnizare a apei în mediul rural cât și drumurile rurale sunt afectate de nivelul insuficient al serviciilor de întreținere, fără a mai lua în discuție siguranța rețelelor de furnizare care este fundamentală pentru atragerea investițiilor.

Tabel 3. Caracteristici generale ale infrastructurii de apă potabilă și canalizare în România, la nivel județean (2002)

Județ	Total localități urban/rural	Nr. comune	Nr. sate	Pondere localități rurale din total (%)	Localități cu instalații de alimentare cu apă potabilă	Localități cu instalații de alimentare cu apă potabilă municipii și orașe	Localități rurale alimentate cu apă potabilă	Pondere localități rurale cu apă potabilă (%)	Localități rurale cu instalații de canalizare publică	Pondere localități rurale cu canalizare (%)	Pondere populație rurală (%)
Bacău	498	79	490	98,7	61	8	53	10,8	40	8,2	53,0
Botoșani	340	68	336	98,8	68	4	64	19,0	14	4,2	63,0
Iași	424	85	420	99,1	39	4	35	8,3	8	1,9	53,8
Neamț	351	70	347	98,9	85	4	81	23,3	9	2,6	62,3
Suceava	404	93	396	98,0	48	8	40	10,1	20	5,1	66,4
Vaslui	460	71	456	99,1	74	4	70	15,4	7	1,5	59,9
Brăila	144	39	140	97,2	67	4	63	45,0	2	1,4	34,7
Buzău	486	81	482	99,2	137	4	133	27,6	7	1,5	60,2
Constanța	200	54	189	94,5	131	11	120	63,5	19	10,1	29,1
Galați	184	56	180	97,8	52	4	48	26,7	15	8,3	42,8
Tulcea	138	43	133	96,4	69	5	64	48,1	9	6,8	51,2
Vrancea	336	59	331	98,5	126	5	121	36,6	4	1,2	61,9
Argeș	583	93	577	99,0	138	6	132	22,9	13	2,3	53,5
Călărași	165	48	160	97,0	53	5	48	30,0	2	1,3	61,2
Dâmbovița	367	77	361	98,4	85	6	79	21,9	5	1,4	70,0
Giurgiu	169	46	166	98,2	9	3	6	3,6	1	0,6	69,1
Ialomița	134	49	130	97,0	54	4	50	38,5	1	0,8	60,0
Prahova	419	86	405	96,7	167	14	153	37,8	24	5,9	48,9
Teleorman	236	83	231	97,9	16	5	11	4,8	5	2,2	66,7
Dolj	385	94	380	98,7	11	5	6	1,6	3	0,8	49,5
Gorj	421	63	414	98,3	67	7	60	14,5	6	1,4	57,9
Mehedinți	349	59	344	98,6	56	5	51	14,8	6	1,7	51,9
Olt	385	94	378	98,2	90	7	83	22,0	1	0,3	60,8
Vâlcea	572	76	562	98,3	62	10	52	9,3	3	0,5	58,8
Arad	281	67	273	97,2	89	8	81	29,7	14	5,1	49,4
C. Severin	295	69	287	97,3	28	8	20	7,0	6	2,1	43,5
Hunedoara	471	55	457	97,0	58	14	44	9,6	15	3,3	23,0
Timiș	324	75	317	97,8	119	7	112	35,3	7	2,2	39,3
Bihor	444	86	435	98,0	146	9	137	31,5	16	3,7	51,4
B.-Năsăud	239	55	235	98,3	57	4	53	22,6	8	3,4	63,9
Cluj	426	75	420	98,6	208	6	202	48,1	25	6,0	33,8
Maramureș	234	63	226	96,6	161	8	153	67,7	15	6,6	47,1
Satu-Mare	230	57	226	98,3	49	4	45	19,9	5	2,2	55,3
Sălaj	285	56	281	98,6	144	4	140	49,8	2	0,7	59,2
Alba	667	65	656	98,4	92	11	81	12,3	3	0,5	42,1
Brașov	159	44	149	93,7	76	10	66	44,3	9	6,0	25,5

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Covasna	127	34	122	96,1	28	5	23	18,9	9	7,4	49,0
Harghita	245	51	236	96,3	93	9	84	35,6	8	3,4	55,7
Mureș	493	90	486	98,6	80	7	73	15,0	28	5,8	50,7
Sibiu	182	53	173	95,1	21	9	12	6,9	4	2,3	33,5
Ilfov	104	37	102	98,1	21	2	19	18,6	15	14,7	89,2
Municipiul București	1	0	0	100	1	1	0	0,0	0	0,0	0,0
România	13357	2698	13089	98,0	3236	268	2968	22,7	413	3,2	46,7

Sursa: Anuarul statistic al României, 2003.

Tabel 4. Caracteristici generale ale infrastructurii de apă potabilă și canalizare în România, la nivel regional (2002)

Regiune	Total localități urban/rural	Nr. comune	Nr. sate	Pondere localități rurale din total (%)	Loc. cu inst. de alimentare cu apă potabilă	Loc. cu instalații de alimentare cu apă potabilă municipii și orașe	Localități rurale alimentate cu apă potabilă	Pondere localități rurale cu apă potabilă (%)	Localități rurale cu instalații de canalizare publică	Pondere localități rurale cu canalizare (%)	Pondere populație rurală (%)
Nord-Est	2477	466	2445	98,7	375	32	343	14,0	98	4,0	59,2
Sud-Est	1488	332	1455	97,8	582	33	549	37,7	56	3,8	44,7
Sud-Munt.	2073	482	2030	97,9	522	43	479	23,6	51	2,5	59,4
Sud-Est	2112	386	2078	98,4	286	34	252	12,1	19	0,9	55,3
Vest	1371	266	1334	97,3	294	37	257	19,3	42	3,1	38,3
Nord-Vest	1858	392	1823	98,1	765	35	730	40,0	71	3,9	48,9
Centru	1873	337	1822	97,3	390	51	339	18,6	61	3,3	41,1
București-Ilfov	105	37	102	97,1	22	3	19	18,6	15	14,7	11,1

Sursa: Anuarul statistic al României, 2003.

Dezvoltarea resursei umane prin creșterea productivității și îmbunătățirea nivelului de viață ca rezultat a ieșirii pe piața economică alimentară cu produse de înaltă calitate, competitive la nivel european se poate dovedi o cale cu suficiente impedimente, în condițiile evoluției individuale, neorganizate pe fondul unui teren arhisuficient exploatat de producătorii externi și în condițiile importurilor incommensurabile de produse agricole din spațiul european.

Necesitatea formulării și implementării unei reforme structurate se dovedește fundamentală pentru reducerea curenților de ordin metodologic și instituțional prezente încă în sistemul de management al fondurilor structurale dedicate dezvoltării rurale, pentru reducerea nivelului de dezorganizare a înregistrării și identificării persoanelor active în activități agricole și a disponibilităților acestora din teritoriu.

3.5. Capitole de negociere

Datorită proporției pe care o deține spațiul rural din teritoriul național și datorită situației critice reflectată ulterior în numeroasele cereri de finanțare, s-a propus alcătuirea unei baze solide și generatoare de competitivitate, care să ajute la scăderea nivelului disparităților socio-economice la nivel regional și interregional.

3.5.1. Documentul de poziție. Capitolul 7. Agricultură

Capitolul 7. Agricultură reprezintă cel mai important capitol al negocierilor, unul din cele mai complexe și mai dificile, privind aplicarea Politicii Agricole Comune și aderarea la Uniunea Europeană, conform procedurii și principiilor urmate și în cazul celor 10 noi state membre ale Uniunii Europene. Ceea ce se negociază este segmentul financiar, stabilirea cotelor de producție, a cantităților maxim garantate, plafoanele naționale și suprafețele de referință, perioadele de tranziție, iar ce nu se negociază reprezintă implementarea legislației comunitare.

Pentru aplicarea *aquis-ului comunitar*, România trebuie să-și stabilească o serie de priorități în perioada de pre-aderare. În primul rând, trebuie redresată necompetitivitatea rezultată din acțiunea a două componente (umană și funciară); aceasta se datorează stagnerii comode a ruralului în anii de tranziție, fără îmbunătățiri funciare semnificative, fără reforme fundamentale decât cele pentru rezolvarea punctuală a anumitor probleme, aplicate subiectiv, favorizând anumite categorii de agenți economici în ceea ce privește alocarea bugetului.

O a doua prioritate ar consta în modelarea exploatațiilor agricole; actualele gospodării individuale, autarhice, de subsistență, care se caracterizează prin autoconsum, non-profit, resursă insuficientă, tehnologizare și mecanizare slabă calitativ și cantitativ. Numărul excesiv de mare al persoanelor ocupate în agricultură reprezintă una din carențele spațiului rural. În urma dezindustrializării din anii '90, populația activă din zona urbană s-a retras către rural, ceea ce se poate numi un exod al populației urbane, ce încearcă să practice agricultura, dar nu dispun nici de resursa materială, nici de cea tehnologică și nici de cea financiară pentru a o putea face. Va trebui declanșată selecția naturală a producătorilor agricoli, cei mai buni, mai productivi, vor crea competitivitatea și concurența pe piață.

Deocamdată, la nivelul anului 2002, proporția populației active din mediul rural în agricultură reprezenta 35,7% comparativ cu Uniunea Europeană, în care ponderea populației active în agricultură reprezenta 5,2%. Pe piața unică este o competiție strânsă dusă între producătorii vestici care sunt deja specializați în anumite produse (excelează ca preț și calitate) și producătorii autohtoni; activii de pe piața românească sunt dezavantajați de poziția României pe lista țărilor care au aplicat pentru aderarea la Uniunea Europeană.

3.5.2. Perioadele de tranziție și cotele incluse în capitolul de negocieri – cereri

În decursul perioadei de pre-aderare, România a parcurs procesul de negociere cu Uniunea Europeană, privind acceptarea condițiilor necesare de îndeplinit pentru integrarea sa în comunitate. S-au formulat capitole de negociere care au surprins majoritatea aspectelor importante și care prezentau deficiențe, sugerând astfel palierele de acțiune pentru fiecare sector vizat. Sectorul agriculturii și al pisciculturii au beneficiat de atenție sporită datorită multitudinii de puncte de discuție pentru ca, la data de 1 ianuarie, ceea ce ulterior a reprezentat data aderării și momentul intrării în vigoare a *aquis-ului comunitar*, statul român să fie capabil să funcționeze respectând reglementările din legislația europeană. Documentele de poziție vin în completarea cadrului politic general, în care se acceptă condițiile impuse pentru procesul de aderare, expunând situația existentă a sectoarelor agriculturii și derogările temporale care erau necesare pentru ajustarea deficiențelor existente din punct de vedere, legislativ, funcțional și instituțional. În ceea ce privește perioadele de tranziție¹⁰⁵ pe care le-a solicitat România în documentul de poziție, rezultatele negocierilor în urma închiderii capitolelor s-au concretizat în perioadele de tranziție considerate necesare pentru alinierea producției agricole în sectoarele cu cele mai semnificative deficiențe în momentul aderării la Uniunea Europeană:

- *o perioadă de tranziție de 5 ani*, până la 31 decembrie 2011, în care să adopte măsuri de salvagardare pentru importul de produse agricole din una sau mai multe țări membre ale Uniunii Europene, dacă se observă că aceste importuri produc sau sunt probabile să producă perturbări pe piața de produse agricole românești;
- *o perioadă de tranziție de 4 ani*, până la 31 decembrie 2010, pentru organizarea inventarului și registrului viilor (*Reglementarea 2392/86 și Reglementarea 649/87*);
- *o perioadă de tranziție de 8 ani*, până la 31 decembrie 2014 (*Reglementarea 1493/99*) pentru eliminarea din cultură a viilor hibride de pe o suprafață de 30.000 ha și replantarea acestora cu soiuri din specia *Vitis vinifera*, cu recunoașterea dreptului de replantare;
- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009, pentru a implementa la nivel național politica de non-vaccinare pentru pesta (febra) porcină clasică (*Directiva CEE 80/217*);
- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009 pentru modernizarea și re tehnologizarea abatoarelor și unităților de procesare a cărnii, în conformitate cu cerințele comunitare – acesta a fost cel mai dificil obiectiv al negocierilor, datorită situației existente a unităților de procesare din domeniul alimentar al producerii și procesării cărnii (*Directiva*

---

¹⁰⁵ Jaqueline Leonte, Daniela Giurcă, Virginia Câmpeanu, Philippe Piotet (2002), *Agricultura României în perspectiva aderării la UE*, Pre-Accession Impact Studies, p. 91

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

64/433/CEE, Directiva 77/99/CEE, Directiva 94/65/CE, Directiva 92/118/CE, Directiva 71/118/CEE, Directiva 91/495/CE, Directiva 92/45/CE);

- o perioadă de tranziție de 3 ani, până la 31 decembrie 2009, pentru modernizarea și re tehnologizarea unităților de prelucrare a laptelui cât și pentru organizarea centrelor de colectare a laptelui și standardizare, conform cerințelor comunitare (Directiva 92/46/CE, Decizia 95/342/CEE);
- o perioadă de tranziție de 3 ani, până la 31 decembrie 2009 pentru a satisface cerințele comunitare privind fermele de vaci de lapte și calitatea laptelui materie primă obținut (Directiva 92/46 CE și Decizia 89/362 CEE).

Pentru stabilirea cotelor de producție, în documentul de poziție, capitolul 7. Agricultură, România solicita¹⁰⁶:

Pentru culturi arabile:

- suprafață de bază de 6.891.100 ha care să beneficieze de schema de plăți directe. Acesta este calculată ținând cont de media suprafețelor cultivate în perioada de referință 1989-1991 și de producția medie din perioada 1986-1991, de 3.087kg/ha;
- o cotă de zahăr de 500.000 tone/an. Această cantitate reprezintă consumul intern și asigură un venit sigur producătorilor de sfeclă de zahăr din zonele specializate. Această cerință are următoarele justificări:
  - un potențial climatic bun pentru cultura sfeclei de zahăr;
  - producțiile anterioare anului 1989 au fost în mod constant de 500.000 tone/an;
  - existența cadrului legal privind exploatațiile agricole care creează premisele aplicării unor tehnologii moderne în perioada 2002-2005;
  - programe prioritare pentru cultura sfeclei de zahăr și o strategie pentru reabilitarea sectorului deja definită;
  - creșterea calității și productivității sfeclei de zahăr;
  - organizarea și managementul exploatațiilor agricole în concordanță cu cerințele unei agriculturi moderne;
  - creșterea calității terenurilor agricole prin cultivarea sfeclei de zahăr;
  - stabilitatea fermelor familiale prin reinsertia noilor proprietari de terenuri agricole în lanțul de producere al zahărului;
  - existența personalului calificat în aplicarea de tehnologii;
  - existența capacităților de producție necesare (capacitatea zilnică de prelucrare este de 47.500 tone, ceea ce asigură o cantitate de zahăr procesat de 3.800 tone pe an).
- o cotă de lapte de 7.500 tone pentru anul 2007, elaborând strategia dezvoltării acestui sector în concordanță cu următoarele obiective:

---

¹⁰⁶ Jaqueline Leonte, Daniela Giurcă, Virginia Câmpeanu, Philippe Piotet, op. cit. p. 92-93.

- creșterea cu 5-6% a efectivelor de vaci de lapte până în 2007;
- creșterea cu 10-15% a producției de lapte până în 2007;
- sprijinirea crescătorilor de animale cu credite cu dobândă bonificată pentru achiziționarea materialului de reproducție superior.

3.5.3. Perioadele de tranziție și cotele stabilite după integrare – rezultatele negocierilor

În primul rând, fondurile semnificative obținute la acest capitol reprezintă o investiție în modernizarea agriculturii și în competitivitatea produselor românești. Absorbția fondurilor comunitare va sprijini procesul de dezvoltare a satelor și reducerea decalajelor față de mediul urban. De asemenea, vor putea fi sprijiniți agricultorii care nu fac față pe piața unică pentru a se putea orienta către alte sectoare non-agricole (servicii, turism rural etc.). Exploatațiile mici, dar care au șansa de a reuși pe piață, vor fi de asemenea sprijinite financiar pentru a deveni ferme comerciale, iar agricultorii vor putea investi banii respectivi pentru achiziționarea de utilaje și echipamente agricole.

Cotele obținute de România în negocieri sunt, în general, mai mari decât producțiile actuale, ceea ce înseamnă că agricultorii români trebuie să se orienteze către productivitate, în condițiile în care ei vor fi sprijiniți și prin plăți directe, care vor fi mai mari decât subvențiile actuale. În același timp, este recomandată orientarea către culturi și produse cerute de piață (de exemplu, produse ecologice).

În același timp, produsele tradiționale și cu denumiri geografice vor avea un loc pe piața europeană, deoarece România a întreprins și va continua demersurile pentru recunoașterea acestora¹⁰⁷ (băuturi spirtoase, tipuri de lapte, iaurt și lapte bătut, tipuri de caș, salam, magiun).

În ceea ce privește industria agro-alimentară, aceasta va fi protejată prin obținerea de către România a unor perioade de tranziție care vor da mai mult timp unităților de colectare și procesare a laptelui și cărnii să realizeze investițiile necesare respectării standardelor sanitare de producție. Respectarea normelor sanitar-veterinare în industria alimentară, dar și la nivelul fermelor care produc pentru piață, este un subiect foarte important pentru Uniunea Europeană, deoarece are un impact major, direct, asupra sănătății consumatorilor.

În ceea ce privește perioadele de tranziție pe care le-a solicitat România în documentul de poziție, rezultatele negocierilor în urma închiderii capitolelor s-au concretizat în perioadele de tranziție considerate necesare pentru alinierea producției

---

¹⁰⁷ Sursa: *Știri europene*, buletin informativ, nr. 21/2006, articol: *Uniunea Europeană, o șansă pentru agricultura românească*, p. 16-21. Detalii referitoare la promovarea produselor tradiționale românești cât și despre sistemul de înregistrare și protecție a denumirilor produselor agricole și alimentare românești au fost propuse și aprobate, ulterior publicate în raportul de activitate al Agenției Naționale de Consultanță Agricolă pe anul 2008. Acestea prevăd următoarele acte legislative: pentru protecția indicațiilor geografice și denumirilor de origine (Legislația comunitară R (CE) nr. 510/2006; R (CE) nr. 1898/2006. Legislația națională: HG nr. 828/2007; Ordinul MADR nr. 906/2007)

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

agricole în sectoarele cu cele mai semnificative deficiențe în momentul aderării la Uniunea Europeană:

- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009, pentru modernizarea și re tehnologizarea unităților de procesare a laptelui (28 unități), precum și pentru organizarea centrelor de colectare și a celor de standardizare lapte;
- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009, pentru conformarea la cerințele comunitare a fermelor de animale de lapte și la calitatea laptelui crud obținut;
- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009 pentru modernizarea, re tehnologizarea unităților de tăiere și alinierea la cerințele europene unităților de procesare a cărnii (carne roșie – 26 unități, carne pasăre – 2 unități);
- *o perioadă de tranziție de 8 ani*, până la 31 decembrie 2014 (*Reglementarea 1493/99*) pentru eliminarea din cultură a viilor hibride de pe o suprafață de 30.000 ha și replantarea acestora cu soiuri din specia *Vitis vinifera*, cu recunoașterea dreptului de replantare;
- *o perioadă de tranziție de 2 ani*, până la 31 decembrie 2008, pentru utilizarea produselor de protecție a plantelor care conțin substanța activă 2,4D;
- *o perioadă de tranziție de 3 ani*, până la 31 decembrie 2009, pentru utilizarea substanțelor active în sectorul fitosanitar.

România a obținut alte perioade de referință pentru negocierea cotelor de producție decât celelalte state candidate (2000-2002 față de 1997-1999), ceea ce i-a permis obținerea de cote avantajoase, apropiate de potențialul de producție al țării. România s-a orientat spre dezvoltare rurală (pentru a rezolva problema suprapopulării din agricultură și a fermelor de subzistență) și spre sectoarele unde avea potențial de dezvoltare (zootehnie, cereale, viță-de-vie, lapte, zahăr), obținând și posibilitatea suplimentării cu până la 20% a bugetului plăților directe din fondurile pentru dezvoltare rurală¹⁰⁸. Prin urmare, rezultatele înregistrate la negocierea cotelor de producție pentru perioada după integrare vor fi prezentate pe sectoare¹⁰⁹:

- *la cereale s-a obținut, prin negocieri, o suprafață de bază pentru culturi arabile (cereale, oleaginoase, proteaginoase, în pentru ulei, în pentru fibră, cânepă pentru fibră) de 7.012.666 de hectare, pentru care România va primi subvenții de la Uniunea Europeană;*

¹⁰⁸ *Uniunea Europeană: o șansă pentru agricultura românească*, Buletinul Știri Europene, nr. 91/2006, Ministerul Integrării Europene.

¹⁰⁹ Închiderea negocierilor pentru Capitolul 7. Agricultură, Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale; pentru detalierea cifrelor cantitative rezultate pentru fiecare tip de sector (vegetal, zootehnic, viticol, industrie alimentară și dezvoltare rurală), rezultatele negocierilor sunt făcute publice și sunt disponibile pe site-ul MAPDR.

- pentru restul de 2.400.000 ha de teren (*culturi de cartofi, sfeclă, legume, tutun, pepeni, culturi furajere, plante medicinale etc.*), se vor primi subvenții, în cuantumurile prevăzute de *acquis-ul comunitar* pentru cultura respectivă;
- *cotă de zahăr*, care practic acoperă consumul intern, formată din:
  - ✚ *cotă de zahăr din sfeclă* – 109.164 t;
  - ✚ *cotă de procesare a zahărului din trestie* – 329.636 t (în condițiile în care pe piața europeană există o supraproducție de zahăr);
  - ✚ *cotă de izoglucoză* – aproape 10.000 t.

În cadrul *pachetului financiar*, România a obținut pentru agricultură, în perioada 2007-2009, aproximativ 4,7 miliarde de Euro, din care 3,9 miliarde prevăzuți pentru capitolul Agricultură; 800 de milioane pentru capitolul Politică regională (sub forma fondurilor structurale FEOGA (Fondul European de Orientare și Garantare a Agriculturii, orientate către sectorul agricol). Cele aproximativ 4 miliarde de Euro pentru alocări destinate numai agriculturii au fost stabilite după cum urmează:

- plăți directe: 967,9 milioane Euro;
- măsuri de piață: 732 de milioane Euro;
- dezvoltare rurală: 2.308 milioane Euro.

3.6. Direcții ale dezvoltării rurale

La fel ca și în cazul celorlalte politici structurale, în cazul procesului de dezvoltare rurală și a Politicii Agricole Comune, principiile dezvoltării durabile primează în fața tuturor acțiunilor întreprinse și finanțate prin intermediul acesteia. Dacă analizăm Programul de asistență financiară SAPARD pentru perioada de pre-aderare, observăm în structura acestuia includerea unor măsuri specifice concordante cu principiile dezvoltării durabile (Măsura 3.3. „*Metode agricole de producție destinate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural*”, Măsura 3.2. „*Constituirea grupurilor de producători*”, în privința exploatațiilor agricole, Măsura 1.2. „*Crearea laboratoarelor sanitar-veterinare pentru controlul alimentelor și asigurarea calității vieții consumatorilor*”, Măsura 4.1. „*Îmbunătățirea pregătirii profesionale*” și Măsura 4.2. „*Asistență tehnică*” pentru formarea personalului calificat și asigurarea consultanței de specialitate și pentru îmbunătățirea calității resursei umane din mediul rural, obiectiv care reprezintă una din axele prioritare ale procesului de dezvoltare rurală.

Ulterior deciziei de a demara procesul de aderare la Uniunea Europeană, România a procedat la formularea documentelor necesare de statutare a situației existente a teritoriului din punct de vedere socio-economic, elaborând Planul Național de Dezvoltare în conformitate cu prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 749/1999*, autoritatea principală pentru înfăptuirea acestuia fiind Agenția Națională pentru Dezvoltare Regională și alți parteneri ai acesteia. Parte integrantă a Planului Național de Dezvoltare, pentru spațiul rural s-a formulat Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, o primă variantă a acestuia fiind prezentată Comisiei Europene, în data de 27 aprilie 2000. Ulterior, după

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

modificările realizate în urma recomandărilor Comisiei, a fost stabilită varianta finală din noiembrie 2000, prin intermediul căreia s-au stabilit bazele de implementare ale programului SAPARD în România. Prezentul document a avut rolul de a identifica cu preponderență toate disfuncționalitățile, și, în definitiv, necesitățile prioritare la nivelul spațiului rural, care au rezultat în trasarea liniilor directoare pentru stabilirea unor metode practice de soluționare a acestora, în acord cu instituțiile Uniunii Europene. Astfel, Programul SAPARD de asistență financiară s-a dovedit a fi cel mai util instrument de ajustare a neajunsurilor prin alocări financiare coordonate de axele prioritare, respectiv măsurile corespondente pentru declanșarea procesului de dezvoltare rurală sub toate aspectele conforme cu *principiile dezvoltării durabile*¹¹⁰.

Studiul este dedicat perioadei 2000-2006, perioada de pre-aderare a României la Uniunea Europeană, timp în care a funcționat Programul SAPARD, și are scopul de a reliefa rezultatele unei planificări la nivel național prin intermediul implementării locale a unor proiecte de dezvoltare prin co-finanțare de la bugetul comunitar, rezultate din inițiativa individuală a actorilor locali activi. De aici, desprindem una din trăsăturile reprezentative ale întregului program, aceea a *individualismului* în cadrul unui program național. S-a promovat acceptarea pentru finanțare a „*proiectelor de dezvoltare rurală integrate, care să fie aplicate la nivel de comună (NUTS 5), asigurându-se astfel premise pentru un nou comportament antreprenorial și pentru desfășurarea unor activități în acord cu cerințele de mediu*”¹¹¹.

Dacă privim procesul de dezvoltare rurală din perspectivă organizatorică, *de coordonare*, și executivă, *ambele* active, ne rezultă un cadru organizat de instituții naționale, regionale, județene și chiar locale care împreună formează componenta organizatorică (organizațională), iar cealaltă componentă este reprezentată de populația rurală activă sau chiar de actorul local, privit în mod individual, cu comportament propriu înspre creștere și dezvoltare economică a spațiului locuit. Componenta organizatorică este parte activă din procesul de dezvoltare prin participarea constantă în procesul de luare a deciziilor care vor avea repercusiuni asupra componentei executive. Componenta executivă își manifestă dreptul de a alege în fața oportunităților create de planificările, strategiile, axele prioritare și măsurile stabilite de întregul complex de factori de decizie. Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală prezintă modalitatea de stabilire a cadrului de formulare și funcționare a Programului SAPARD, prin elaborarea instrumentului document, iar datorită complexității abordării, precizarea instituțiilor a căror implicare în formularea și implementarea măsurilor SAPARD a fost considerată relevantă datorită specializării tangențiale pe care o posedă. Astfel, pentru fiecare sector caracterizat de una

---

¹¹⁰ Conceptul de dezvoltare durabilă a căpătat amploare, fiind preponderent utilizat și implicat în fiecare dintre politicile europene, în urma stabilirii condițiilor în care se derulează procesul de dezvoltare economică și a repercusiunilor acestuia asupra mediului și a componentei umane care s-au analizat în cadrul întâlnirii de la Lisabona/Goteborg.

¹¹¹ Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006, p. 5.

din cele 11 măsuri elaborate și detaliate în Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, prin intermediul căror măsuri urmau să fie finanțate proiecte de dezvoltare în mediul rural, cele mai semnificative detalii au fost descrise și analizate de către specialiști din numeroase instituții ministeriale cum ar fi:

- *Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului* (MAPPM) care a contribuit la formularea termenilor și condițiilor implementării măsurilor 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.3, 3.5;
- *Ministerul Agriculturii și Alimentației* (MAA, în prezent MAPDR), care s-a implicat în elaborarea coordonatelor tuturor măsurilor, exceptând măsura privind infrastructura tehnico-edilitară rurală și măsura privind asistența tehnică, informarea și realizarea training-urilor de specialitate oferite beneficiarilor;
- *Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului și Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii*.¹¹²

Mai mult, pentru luarea deciziilor în privința funcționării cât mai optime a măsurilor și a selectării cât mai potrivite a beneficiarilor eligibili pentru finanțare prin Programul SAPARD, s-au efectuat întruniri între reprezentanți ai Autorității Responsabile cu Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, Direcția Generală pentru Dezvoltare Rurală și Programe și reprezentanți sociali¹¹³, în urma cărora s-au stabilit adaptările necesare definitivării documentului pentru implementarea Programului SAPARD în România. Gradul de dezvoltare economică a spațiului rural, la fel cum îl putem analiza și la nivel național, se sintetizează în *gradul de dezvoltare al forțelor de producție*¹¹⁴ între limitele teritoriale ale acestuia, fiind direct dependent de calitățile profesionale ale forței de muncă, de calitățile mijloacelor tehnologice utilizate, de gradul de dezvoltare al infrastructurii tehnico-edilitare și de comunicații și, nu în ultimul rând, de modul de organizare al spațiului productiv, al aparatului administrativ local și volumul și calitatea activităților economice practicate în acel spațiu.

Există mai multe teorii ale economiei non-agricole¹¹⁵, conform cărora economia rurală non-agricolă funcționează în baza a trei variabile: *bunuri (resurse)*, *activități și venituri*. Merită menționată definiția conform căreia economia rurală non-agricolă reprezintă toate activitățile asociate cu un venit care nu sunt agricole dar care se petrec în

---

¹¹² Idem 111, p. 11.

¹¹³ Reprezentanții sociali au fost selecționați pentru clarificarea detaliilor unor sectoare cheie ale agriculturii atât în planul producției cât și a procesării produselor agricole. Cele mai numeroase observații referitoare la sectorul industriei alimentare au insistat asupra eficientizării producției unor unități existente și prioritizării sectoarelor celor mai deficitare cum sunt industria vinului, a uleiurilor și grăsimilor vegetale, a cărnii și cerealelor. În acest sens, dintre reprezentanții prezenți merită menționați Patronatul Român de Morărit și Panificație, Organizația Patronală a industriei cărnii și frigului, Asociația Națională a Morarilor și Brutarilor, Organizația Patronală a Industriei de Ulei și Grăsimi Vegetale, Organizația Patronală "VINROM", Organizația Patronală a Industriei Laptelui. Cel de-al doilea sector cheie supus discuțiilor a fost reprezentat de sectorul exploatațiilor agricole în privința căruia s-au implicat Asociația Națională a Fermierilor din România, Federația Agricultorilor Privati din România și Organizația Patronală a Horticultorilor din România.

¹¹⁴ Surd V. (1997), *Geografia dezvoltării și a decalajelor economice contemporane*, Cluj-Napoca, p. 19.

¹¹⁵ Barret and Reardon, 2000; Swift (1998); Lanjouw and Sparrow, 1999; Davis and Pearce, 2001.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

spațiul rural, inclusiv producerea și procesarea produselor agricole¹¹⁶. În același timp, s-au individualizat trei factori care influențează economia non-agricolă: bunurile (resursele), strategia de dezvoltare a unei gospodării și politica macro-economică, și de asemenea 5 tipuri de capital¹¹⁷ (resurse): naturale, fizice, financiare, umane și sociale (în acest caz, relațiile de colaborare între autoritățile locale și cele centrale în administrarea spațiului, alocarea de comun acord a drepturilor care stabilesc regulile de funcționare).

Agricultura și dezvoltarea rurală în interdependență devin puncte cheie ale creșterii și dezvoltării economice românești. Pentru restructurarea agriculturii și dezvoltării rurale trebuie precizate trei resurse edificatoare: resursa funciară, resursa umană și spațiul rural. Momentul prezent al reformei funciare, în urma aplicării *Legii 18/1991*, s-a dovedit a fi mai prost gândit și gestionat decât momentul reformei agrare din 1945, rezultând într-o proporție debordantă de exploatații agricole, mici, fragmentate, insuficient mecanizate, producând la randamente de multe ori mai reduse, în comparație cu reprezentativele vest-europene. Integrarea în Uniunea Europeană necesită declanșarea unui proces determinat, programat pe termen lung, de restructurare a agriculturii, printr-o planificare coerentă și durabilă de dezvoltare rurală, schimbarea mentalității și stabilirea unor priorități. Este necesară ridicarea gradului de compatibilitate a structurilor și performanțelor producției agricole românești, de asemenea a resurselor naturale și umane, la standardele Uniunii Europene, pentru că, spațiul rural, în complexitatea lui, este un element definitoriu al României. Merită totuși menționat, deși nefructificat, factorul pozitiv, acela de a deține terenuri agricole de calitate ridicată. Un alt avantaj, derivat din dezavantajul de a nu avea putere financiară ridicată, constă în slaba chimizare a exploatațiile agricole din agricultură¹¹⁸, pentru că abundența fertilizatorilor nu reprezintă o soluție economică.

În primul rând, trebuie redresată necompetitivitatea rezultată din acțiunea a două componente (umană și funciară); aceasta se datorează stagnării comode a ruralului în anii de tranziție, fără îmbunătățiri funciare semnificative, fără reforme fundamentale decât cele pentru rezolvarea punctuală a anumitor probleme, aplicate subiectiv, favorizând anumite categorii de agenți economici în ceea ce privește alocarea bugetului. O a doua prioritate ar consta în modelarea exploatațiilor agricole; actualele gospodării individuale, autarhice, de

---

¹¹⁶ "Rural economy means all those activities that are not agricultural but are located in rural areas, including manufacturing, agro-processing", David and Pearce (2001), citat de Monica Janowski, Ana Bleahu, *Factors affecting rural non-farm economic activities*, p. 54.

¹¹⁷ Swift (1998), citat de Monica Janowski, Ana Bleahu, *Factors affecting rural non-farm economic activities*, p. 54. Resursa naturală este condiționată de cadrul fizico-geografic în care este localizată așezarea rurală; resursa fizică este reprezentată de infrastructura pe care se dezvoltă comunitatea rurală; resursa financiară este reprezentată, în acest caz, de ajutorul financiar nerambursabil acordat prin programul european SAPARD în perioada de pre-aderare; resursa umană, una din componentele cele mai importante ale spațiului rural românesc, este reprezentată de forța de muncă activă în continuă transformare profesională.

¹¹⁸ Cantitatea de îngrășăminte chimice utilizată în agricultură în anul 2000 a fost de aproape 3 ori mai mică decât în 1989, scădere semnalată și la îngrășămintele naturale. Consumul de pesticide a scăzut semnificativ în ultimii ani. La un hectar teren arabil reveneau în anul 2000, 36, 5 kg îngrășăminte chimice, cantitate în scădere de la un an la altul, ca urmare a dificultăților financiare ale producătorilor agricoli. Acest lucru se răsfrânge negativ asupra solului prin diminuarea conținutului nutritiv al acestuia, influențând implicit și randamentele culturilor. Sectorul privat a utilizat peste 70% din cantitatea totală de îngrășăminte chimice, ponderea fiind în creștere.

subzistență, care se caracterizează prin autoconsum, non-profit, resursă insuficientă, tehnologizare și mecanizare slabă calitativ și cantitativ; realizarea unirii în ferme mari sau mai mici, dar care însă, să fie compatibile cu piața externă, să răspundă direct nevoilor pieței¹¹⁹. Reforma agrară și privatizarea au transformat vechile cooperative și ferme de stat în structuri agricole private noi, care au fost clasificate în patru categorii de exploatare, după tipul de proprietate:

- *gospodăria individuală* - care reprezintă 80% din terenul agricol (10.054.000 ha);
- *asociația agricolă* – care reprezintă 12,7%, însumând 1.592.000 ha;
- *asociația familială* – cu un procent de 5,2% din teritoriul agricol (648.000 ha);
- *societatea pe acțiuni privată* – întrunind doar 1% din total (180.000 ha).

Pe baza datelor statistice privind structura exploatașilor agricole private, s-a creat o clasificare pe dimensiuni fizice a terenului, evidențiată în tabelul de mai jos, la nivelul anului 2000. Singura modalitate de a evolua este să dezvoltăm formele asociative de exploatare, prin cumpărare sau arendare, care să permită realizarea unor exploatașii de dimensiuni economice optim amplasate și organizate, cu stabilitate în teritoriu, astfel atrăgând și investițiile, la care se vor racorda și dotările tehnologice, cu un profil stabil și cu un plan eficace de dezvoltare. Nu putem să ne reîntoarcem în trecut, la o agricultură tradițională, pentru că, dacă luăm ca exemplu statele vestice, vom vedea că numai după zeci de ani de activitate de raționalizare, organizare și amenajare teritorială, țările europene au realizat exploatașii de mărime mijlocie și având un înalt grad de dotare și eficiență¹²⁰.

Tabel 5. Terenul agricol după tipul de proprietate și mărime în România

Sfârșitul anului	Gospodării individuale				Asociații agricole				Asociații agricole individuale			
	nr. '000	'000 (ha)	Dimens. medie	% din tot teren	Nr.	'000 (ha)	Dimens. medie	% din tot teren	Nr.	'000 (ha)	Dimens. medie	% din tot teren
1993	3,419	7,333	2,14	6.66	4,25	1,910	448	17.4	13,772	1,763	128	16.0
1994	3,578	7,905	2,21	70.3	3,970	1,771	446	15.8	13,741	1,537	112	13.7
1995	3,597	8,052	2,24	70.7	3,973	1,733	436	15.2	15,915	1,596	100	14.0
1996	3,625	8,348	2,30	72.3	3,759	1,752	466	15.2	15,107	1,440	95	12.5
1997	3,973	8,897	2,24	76.6	3,913	1,714	438	14.8	9,489	1,000	105	8.6
1998	3,946	9,182	2,33	78.5	3,578	1,558	435	13.3	7,175	950	132	8.1
1999	4,119	9,377	2,40	81.5	3,573	1,429	399	11.5	6,264	868	138	7.0
2000	4,259	10,054	2,36	80.1	3,724	1,592	427	12.7	6,836	648	95	5.2

Sursa: MAPDR, *Buletin Informativ, 1993-2001*¹²¹

¹¹⁹ Barbu, C.M. (2005), *Posibile politici de susținere ale dezvoltării durabile a agriculturii și spațiului rural în România*, Editura Matrix Rom, București.

¹²⁰ Bold, I., Crăciun, A. (1996), *Structuri agrare în lume*, Vol. 1-Europa, Editura Mirton, Timișoara, p. 8.

¹²¹ Citat de Dumitru, M., Diminescu Dana, Lazea, V., *Dezvoltarea rurală și reforma agriculturii românești*, Colecția de studii IER, Nr. 10-11, București, decembrie 2004.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

În prezent, în România, nivelul dotării tehnice este scăzut. Agricultură întâmpină dificultăți în creșterea ratei mecanizării proceselor tehnologice, din cauza structurii ofertei interne de mașini agricole, care nu este potrivită mărimii gospodăriilor agricole, iar aceste dificultăți se datorează, de asemenea, dificultăților financiare, legate de costul utilajelor agricole și de posibilitățile reduse de achiziție. Distribuția folosințelor agricole pe regiuni statistice este diferențiată în raport cu condițiile de relief, cu caracteristicile pedo-climatice și de pretabilitate la culturi. Pe ansamblu, structura de calitate terenurilor agricole arată că numai 25% prezintă un potențial productiv bun și foarte bun.

Agricultura reprezenta în 2000 principala ramură în ceea ce privește ocuparea populației, deținând 40,8% din totalul populației ocupate civile în economie. Agricultură a dobândit această poziție în acest deceniu, în special ca rezultat atât al procesului de scădere, în intervalul 1992-2000, a ponderii populației ocupate în industrie și construcții cu aproximativ 9,8 puncte procentuale, cât și creșterii ponderii populației ocupate în agricultură cu 8,7 puncte procentuale în același interval. În unele regiuni, agricultura și silvicultura domină întreaga economie regională. În anul 2000, agricultura participa cu 12,4% la crearea valorii adăugate brute.

Tabel 6. Evoluția ponderii sectorului privat în agricultură, la principalii indicatori economici (%)

Referințe	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Suprafața agricolă	12,6	69,8	70,3	69,9	70,1	70,3	70,4	70,5	70,8	77,6	95,7
Îngrășăminte chimice	9,2	49,6	49,8	56,3	60,8	65,1	65,1	70,8	73,1	79,8	84,6
Producția agricolă totală	56,1	79,3	80,8	84,5	86,4	86,1	86,3	89,5	90,4	93,3	94,7
Producția vegetală	56,0	81,6	80,9	86,8	87,4	88,1	87,6	90,2	90,2	91,7	92,6
Producția animală	56,3	74,8	80,5	80,6	84,9	83,2	84,4	88,2	90,7	96,2	98,1
Suprafața cultivată	28,4	78,9	80,0	78,5	79,4	81,4	80,9	81,6	82,5	84,2	87,6
Număr de tractoare	4,8	16,5	26,5	35,2	47,1	55,2	59,0	69,0	75,4	88,1	91,2

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică¹²²

Valoarea adăugată în agricultură a fost creată în proporție de peste 97% de sectorul privat, contribuția acestuia fiind de numai 61,3% în 1990. Producția agricolă totală a cunoscut o evoluție aproape ascendentă în perioada 1992-2000, datorată, în cea mai mare parte, producției vegetale, creșterile fiind susținute puternic de recoltele obținute de producătorii privați. Acordarea în continuare de către stat a subvențiilor la cumpărarea de utilaje agricole, a 100 de lei pentru fiecare hectar de teren cultivat pentru procurarea de semințe, pesticide etc., și a

¹²² După documentul MAPDR, Decalajele Agricole și Dezvoltarea Regională.

substanțelor de fertilizare a solului, a făcut posibilă creșterea producției agricole și în sectorul privat.

Evoluția producției agricole în perioada 1991-2000 a cunoscut oscilații de la an la an, datorate în principal variațiilor condițiilor climatice. Acestea au influențat în mod în special producția vegetală. Producția animală a fost influențată de desființarea unor complexe zootehnice, ca urmare a decapitalizării și, în prima fază a perioadei de tranziție, de desființare a unităților CAP. Preponderența sectorului cerealiier în structura producției este un aspect negativ al agriculturii românești. Ponderea suprafețelor cultivate cu cereale în toate regiunile este foarte ridicată, chiar dacă acestea nu au un sol propice unor astfel de culturi și o climă favorabilă. Producțiile medii la hectar în condițiile climatice nefavorabile rămân mult inferioare celor realizate în alte țări. Spre exemplu, în România, producția medie la hectar la cultura de grâu și secară a fost în 2000 de 2.295 kg, în timp ce producția medie la grâu a fost de peste 8.000 kg/ha în Belgia – Luxemburg, peste 7.000 kg/ha în Danemarca, Franța, Germania, Irlanda. La porumb, țara noastră înregistra un nivel al producției medii la hectar de 1.713 kg în 2000, în timp ce în unele țări cum ar fi: Italia, Austria, Franța, Grecia, Germania, Spania producțiile medii la hectar depășeau 8.000 kg.

Comparativ cu 1989, s-a înregistrat o reducere considerabilă a șeptelului, dar s-au constatat unele randamente superioare pe animal. Reducerea s-a manifestat, de asemenea, la stocul de animale de prăsilă. Comparativ cu anul 1989, s-a înregistrat o reducere considerabilă a efectivelor de animale: cu 48% la bovine, 44% la păsări, 36% la porcine și 27% la ovine. Numai cabalinele au înregistrat o sporire a efectivelor cu 23%. Reducerea s-a manifestat și la efectivele matcă, tendință deosebit de îngrijorătoare. Diminuarea lor sub nivelul actual, care reprezintă un minim tehnologic, poate conduce la compromiterea fondului genetic în zootehnie. Producțiile medii obținute în zootehnie sunt departe de progresul genetic și tehnologic înregistrat pe plan vest-european. Comparativ cu țările membre ale UE, aproape la toate speciile și categoriile de animale randamentele medii sunt inferioare. Între România și țările UE există decalaje marcante care relevă necesitatea unor măsuri radicale privind ameliorarea și furajarea animalelor. Dacă producțiile medii obținute în țările Uniunii Europene au ținut ritmul progresului genetic și tehnologic, nu același lucru se poate spune despre România.

Gradul ridicat de ruralitate al teritoriului național și extinderea suprafețelor cu terenuri agricole determină inevitabil insistarea asupra dezvoltării rurale prin prisma activităților agricole de producție și prelucrare și a activităților din domeniul forestier, însă pe fondul îmbunătățirilor de ordin tehnologic pentru a asigura creșterea calității produselor agricole exploatate și prelucrate. Oferta diversificării activităților economice în zonele rurale completează, de această dată, lista oportunităților pentru forța de muncă activă de a produce venituri complementare celor provenite din practicile curente, dar și pentru atragerea unui număr însemnat din populația urbană tânără și stabilirea acesteia în spațiul rural. Totuși, cele două direcții de dezvoltare economică, cea tradițională și cea alternativă, vor fi rezultatul comportamentului populației rurale, neputând trece neobservată trăsătura de constantă și obligativitate în practicile de exploatare a pământului, față de trăsătura de liber arbitru imprimată de activitățile alternative.

4. PROGRAMUL SAPARD – INSTRUMENT DE ASISTENȚĂ FINANCIARĂ PENTRU DEZVOLTAREA SPAȚIULUI RURAL

4.1. Definiție, condiții de funcționare, obiective, programarea, finanțarea

Programul SAPARD reprezintă un instrument financiar conceput și oferit de **Uniunea Europeană** pentru a ajuta statele candidate (țările care și-au depus cererea de aderare la Uniunea Europeană) în procesul de pre-aderare în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale. Agenția SAPARD România implementează Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR). Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală este documentul de bază care va contribui la implementarea aquis-ului comunitar în perioada de pre-aderare a României și este elaborat conform Reglementării (C.E.) 1268/1999 privind sprijinul pentru măsurile de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările aplicante din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare și Reglementării 2759/1999, care stabilește regulile pentru aplicarea Reglementării 1268/1999 privind sprijinul pentru măsurile de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările aplicante din centrul și estul Europei, astfel încât, după momentul integrării, țările candidate din Europa Centrală și de Est să fie pregătite din punct de vedere economic pentru participarea la Politica Agricolă Comună, dar mai ales să se poată adapta ușor modului de lucru specific structurilor europene. Perioada de asistență financiară nerambursabilă este oferită în perioada 2000-2006. Mai mult, se oferă posibilitatea de a ne însuși principiile de accesare a fondurilor structurale, inclusiv procedurile financiare și mecanismele de control ale Uniunii Europene. La data de 21 iunie 2000, Comisia Europeană a propus o alocare anuală orientativă pentru fiecare din țările candidate, în cadrul unei sume globale de aproximativ 520 milioane euro pentru fiecare an, pentru perioada 2000-2006. România are alocată o sumă anuală de aproximativ 153 milioane euro, ceea ce o situează pe locul doi, după Polonia, între țările beneficiare¹²³.

Programul este structurat pe patru axe prioritare și unsprezece măsuri, dintre care șase au fost acreditate până în decembrie 2003. Programul SAPARD din România a fost adoptat de către Comisia Europeană prin Decizia nr. 372/2000, pe baza Programului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR). Programul a devenit operațional odată cu acreditarea primelor măsuri (Măsura 1.1, 2.1 și 4.2) de către Comisia Europeană, respectiv 31 iulie 2002. Primele contracte de finanțare prin Programul SAPARD au fost încheiate în data de 18 februarie 2003. Conținutul fișelor tehnice ale măsurilor a fost aprobat prin HG nr. 668/2005. Măsurile Programului SAPARD au ca scop principal facilitarea implementării Acquis-ului Comunitar, reducerea unor deficiențe ce caracterizează agricultura în România, înainte de aderarea României la Uniunea Europeană.

În viitor, accentul în agricultură și în spațiul rural se va pune pe prioritățile identificate pentru perioada de pre-aderare, cum ar fi:

---

¹²³ Termeni de referință – Actualizarea Evaluării Intermediare a Programului SAPARD, p. 4.

- îmbunătățirea structurilor de prelucrare și marketing a produselor agricole și piscicole;
- controlul calității alimentelor;
- controlul veterinar și fito-sanitar;
- îmbunătățirea infrastructurii pentru dezvoltare rurală și agricultură;
- dezvoltarea economiei rurale și a resurselor umane.

Se consideră esențial să fie finanțate proiecte de dezvoltare rurală integrate, care să fie aplicate la nivel de comună (NUTS 5), asigurându-se astfel premise pentru un nou comportament antreprenorial și pentru desfășurarea unor activități în acord cu cerințele de mediu. Fondurile acordate conform reglementărilor comunitare asigură pregătirea treptată a fermierilor și procesatorilor români pentru a putea opera pe piața Uniunii Europene.

Scopul principal este de a asigura crearea unor produse competitive și de a se evita efectele negative ce pot apărea dacă România nu este pregătită din punct de vedere economic, instituțional și legislativ pentru aderare.

Elaborarea priorităților în cadrul strategiei de dezvoltare rurală s-a bazat pe următoarele două principii importante:

- **puternica corelare între priorități**, corelând măsurile corespunzătoare fiecărei priorități, mai ales în vederea obținerii unor rezultate cumulate care să asigure dezvoltarea lanțului de producție, stabilizarea pieței agroalimentare și, implicit, o dezvoltare integrată a spațiului rural;
- **promovarea prealabilă a anumitor priorități**, care să asigure dezvoltarea unor resurse în zonele cu potențial, precum și o bună orientare și administrare a fondurilor programului.

În cadrul *primului principiu*, prioritatea numărul unu nu poate fi pe deplin dezvoltată fără furnizarea de materii prime agricole. Aceste resurse trebuie să fie diversificate, stabile din punct de vedere cantitativ, de o calitate superioară și având prețuri competitive. Acestea sunt obiectivele urmărite în cadrul celei de a treia priorități. De asemenea, implementarea unui flux regulat de aprovizionare a unităților de prelucrare și comercializare este condiționată de existența unei rețele de infrastructuri suficiente și, mai ales, de existența unei rețele de căi de comunicație rurale dense, ceea ce va permite deservirea unităților de furnizare. Acest obiectiv vine în întâmpinarea obiectivului celei de a doua priorități. În final, crearea și funcționarea eficientă a unităților de producție sau de prelucrare sunt condiționate de instruirea agenților economici, care sunt necesari funcționării lor. Acest obiectiv este specificat și în cadrul celei de a patra priorități. Astfel, impactul primei priorități va fi atins prin implementarea în cadrul aceleași zone a măsurilor care aparțin celei de a doua, a treia și a patra priorități.

În cadrul celui de al *doilea principiu*, România favorizează, pe perioada primilor ani de derulare a Programului SAPARD, implementarea proiectelor de infrastructură, necesare funcționării unei economii în spațiul rural. În consecință, România a mobilizat 50% din fondurile comunitare în primii doi ani pentru proiecte de infrastructură pentru care studiile tehnice erau deja finalizate. Vor fi puse în practică cursuri de pregătire standard și

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

specifice încă de la începutul programului, în vederea viabilizării operațiilor referitoare la exploatațile agricole și la unitățile de prelucrare și marketing a produselor agricole și piscicole. Astfel, vor fi asigurate toate condițiile atât de necesare dezvoltării și modernizării unor ferme zootehnice și vegetale moderne, precum și capacitățile de prelucrare a produselor agricole în conformitate cu standardele UE. În plus, aceasta va servi la elaborarea studiilor și analizelor referitoare la piață, structurile de producție, zonele cu potențial variat de dezvoltare (turism rural, diversificarea producției, meșteșuguri tradiționale etc.). Suma disponibilă oferită prin intermediul programului este importantă, dar, datorită faptului ca problemele sunt substanțiale, impactul programului va fi relativ limitat în rezolvarea problemelor și în implementarea acquis-ului. Programul va avea de asemenea un impact pozitiv asupra pregătirii pentru aderare la UE.¹²⁴

Condițiile de implementare a unui astfel de program de dezvoltare au avut *calitate experimentală* datorită faptului că România nu a mai beneficiat de asistență financiară coordonată prin monitorizarea absorbției financiare temporale și evaluare a proiectelor implementate în teritoriu.

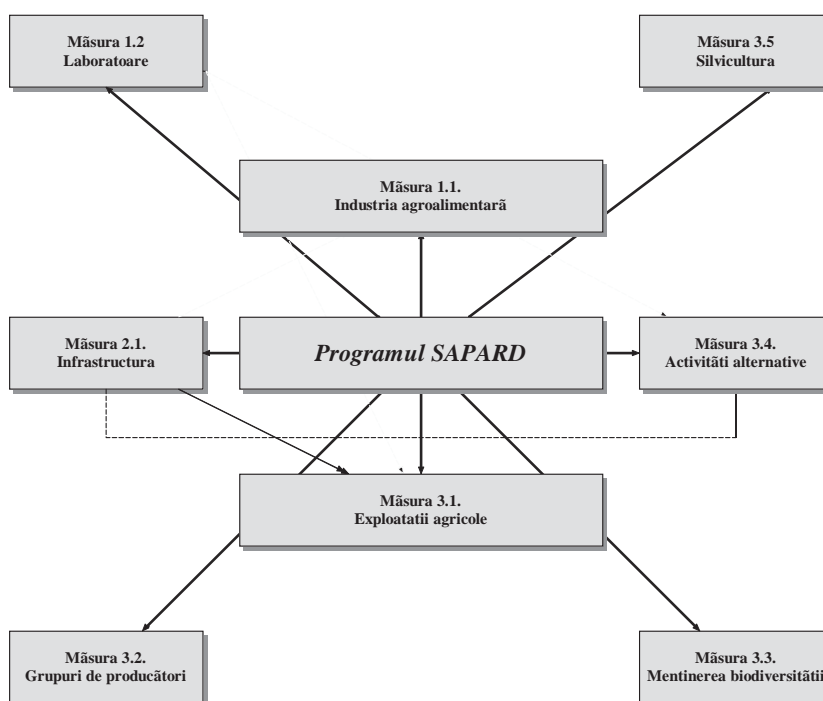

Fig. 8. Structura programului SAPARD. Priorități și complementarități

¹²⁴ Programul SAPARD, articol în format electronic postat la: <http://www.fonduri-finantari.eu/articol/programul-sapard>, Info Europa, 22.01.2008.

Considerăm o abordare deosebită a Programului (fig. 8), respectând structura inițială aprobată de Planul Național de Dezvoltare Rurală, dar, selectând subiectiv patru măsuri tehnice principale, care coincid unui obiectiv de realizare, situate central, și alte patru măsuri tehnice secundare, sau complementare care, într-o anumită măsură, completează, sau derivă în aplicare din cele patru măsuri principale. Astfel, Măsurile 1.1., 2.1., 3.1., și 3.4. se consideră a acoperi cele mai stringente probleme ale spațiului rural. Celelalte măsuri, Măsura 1.2., pentru crearea laboratoarelor de verificare a produselor și de certificare a siguranței din punct de vedere sanitar-veterinar, Măsura 3.5. *Silvicultura*, care, a avut un început de final, nereușind să absoarbă fondurile alocate, fiind declarată eligibilă doar la finele programului, Măsura 3.2. *Constituirea grupurilor de producători*, care constituie unul dintre obiectivele țintă ale Uniunii Europene, însă România nereușind să situeze acest obiectiv decât printre ultimele declarate eligibile, în anul 2006, probabil datorită consensului că populația rurală se considera nepregătită în fața fenomenului de asociere; și Măsura 3.3. *Conservarea biodiversității spațiului rural* concretizându-se doar în programe pilot selectate ca localizare la nivel național.

4.2. Axele prioritare și obiectivele aplicării programului SAPARD în România

Deși fără experiența derulării unui program atât de complex la nivel național, România a fost asistată de Comisia Uniunii Europene pentru a se organiza și a-și definitiva o structură organizatorică care să constituie un avantaj încă de la planificarea liniilor directe pe care să le urmeze în derularea procesului de dezvoltare rurală și de adaptare la legislația europeană.

AXA PRIORITARĂ 1 - Ameliorarea accesului la piețe și a competitivității produselor agricole și piscicole prelucrate

Obiectivele specifice se conturează în următoarele:

- ✓ orientarea producției în concordanță cu tendințele previzibile ale pieței sau încurajarea dezvoltării de noi piețe pentru produsele agricole, mai ales pentru prelucrarea și marketing-ul produselor obținute conform respectării standardelor de mediu în vigoare, iar în unele cazuri se pot utiliza produse biologice (în special pentru agricultura organică);
- ✓ îmbunătățirea calității produselor prelucrate și controlul calității produselor alimentare prin respectarea cerințelor minime de securitate alimentară în conformitate cu standardele UE;
- ✓ îmbunătățirea și controlul condițiilor sanitare;
- ✓ înființarea și întărirea procesatorilor privați de produse agro-alimentare și piscicole.

Măsura 1.1. „Îmbunătățirea prelucrării și comercializării produselor agricole și piscicole” a fost acreditată la data de 31 iulie 2002, prin Decizia Comisiei Europene 2002/638/EC și implementată în prima parte a derulării Programului. Aplicând art. 2 din

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Reglementarea Consiliului (CE) nr. 1268/1999, art. 3 din Reglementarea Comisiei Europene nr. 2759/1999 și art. 25 și 26 din Reglementarea Consiliului (CE) nr.1257/1999, măsura are ca obiectiv general sprijinul pentru investiții destinate îmbunătățirii și raționalizării procesării și comercializării produselor agricole și piscicole, în conformitate cu acquis-ul comunitar, contribuind astfel la creșterea competitivității și a valorii adăugate pentru aceste produse, fiind, în același timp, un sector cu un mare potențial în crearea de noi locuri de muncă. Această măsură se presupune a fi însoțită de privatizarea în curs a sectorului și reducerea capacităților supradimensionale din proprietatea statului.

Datorită faptului că sectorul procesării este situat în proporție de 85% în zona urbană, investițiile sprijinite prin această măsură ar trebui, de asemenea, să se adreseze acelor unități unde să se poată restructura și moderniza capacitățile de producție și, totodată, să se evite slaba utilizare a acestor capacități. Sprijinirea capacităților de procesare mici și mijlocii în spațiul rural este justificabilă atâta timp cât există un surplus de materie primă care poate fi absorbită de către unități din spațiul rural, fără diminuarea cantității de materii prime destinate unităților procesatoare din spațiul urban. Această măsură se pune în practică ținând cont de următoarele obiective operaționale:

- sprijinul acordat investițiilor pentru îmbunătățirea procesării și marketing-ului produselor agricole pe obiective și pe sectoare;
- sprijinul pentru investițiile de monitorizare a calității (controlul laboratoarelor uzinale);
- stimularea investițiilor ce au ca scop protejarea și îmbunătățirea mediului ca și, pentru sănătatea și bunăstarea animalelor („investiții verzi”).

Măsura 1.1 acordă prioritate sectoarelor de producție pentru care sunt necesare investiții importante pentru implementarea acquis-ului comunitar (lapte, carne, fructe și legume, vin, pește), dar nu exclude celelalte sectoare care reprezintă potențial important de pus în valoare (cereale și oleaginoase). În sectoarele mai sus amintite, sunt sprijinite numai modernizările capacităților existente. Se acordă prioritate acelor proiecte mai mari de 100.000 Euro, dar nu sunt excluse proiectele mai mici (între 30.000 și 100.000 Euro pentru acele proiecte amplasate în mediul rural și bazate pe piețe locale). Pregătirea profesională a acestui sector se susține prin măsura „Asistență tehnică” a Programului SAPARD.

Obiectiv general. Obiectivul general al Măsurii 1.1 este îmbunătățirea eficienței procesării și marketing-ului produselor agricole și piscicole, rezultând produse de înaltă calitate care să contribuie la implementarea acquis-ului comunitar, la creșterea competitivității și valorii adăugate a produselor și, în același timp, să contribuie la crearea de noi locuri de muncă¹²⁵. Privatizarea continuă și descreșterea capacităților excedentare din sectorul public vor însoți această măsură.

Măsura va contribui la:

- menținerea locurilor de muncă existente;

---

¹²⁵ Fișa tehnică la Ghidul solicitantului pentru Măsura 1.1, Anexa 3, p. 57.

- crearea de noi locuri de muncă;
- creșterea veniturilor în sector.

Implementarea măsurilor prevăzute se va face cu respectarea prevederilor art. 3 din Regulamentul nr. 2759/1999/CE, adoptat de Comisia Europeană.

Obiective specifice. În cadrul Măsurii 1.1 se urmăresc următoarele direcții:

- ✓ îmbunătățirea competitivității produselor agricole procesate;
- ✓ orientarea producției în acord cu tendințele previzibile de piață și încurajarea dezvoltării de noi piețe pentru produsele agricole;
- ✓ îmbunătățirea sau raționalizarea rețelelor de colectare și comercializare en-gros precum și a proceselor de prelucrare a produselor agricole și piscicole;
- ✓ îmbunătățirea prezentării și condiționării produselor agricole și piscicole pe piață (din punct de vedere calitativ și comercial);
- ✓ încurajarea unei mai bune utilizări a produselor semifinite și/sau eliminarea produselor secundare sau a deșeurilor;
- ✓ creșterea eficienței prin utilizarea de tehnologii moderne;
- ✓ favorizarea de investiții inovatoare;
- ✓ îmbunătățirea calității produselor prelucrate și a controlului calității produselor alimentare cu respectarea cerințelor minime ale securității alimentare cerute de Uniunea Europeană;
- ✓ îmbunătățirea și controlul condițiilor sanitare;
- ✓ promovarea unor metode de producție prietenoase mediului;
- ✓ apariția și consolidarea unor agenți economici privați competitivi;
- ✓ creșterea oportunităților de noi locuri de muncă în mediul rural și menținerea celor existente;
- ✓ crearea de „piețe verzi”, care au ca scop apariția unor noi segmente de consumatori, orientați pe consumul produselor agricole ecologice;

Obiective operaționale:

- sprijin pentru investiții vizând îmbunătățirea procesării și marketing-ului produselor agricole și piscicole, pe sectoare și pe obiective specifice;
- investiții stimulative vizând protecția și păstrarea mediului înconjurător, precum și igiena și bunăstarea animalelor („investiții verzi”);
- unitățile în care se realizează investițiile, la finalizarea acestora, vor fi în acord cu acquis-ul comunitar.

Măsura 1.2. „Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor”. În conformitate cu art. 2 din Reglementarea Consiliului (CE) nr. 1268/1999, măsura are ca obiectiv general implementarea acquis-ului comunitar în domeniul sanitar-veterinar, sănătatea plantelor, controlul calității produselor alimentare pentru a contribui la îmbunătățirea calității materiilor prime și a produselor finite agro-alimentare, precum și la îmbunătățirea competitivității pieței interne și a perspectivelor de

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

export. Pentru această măsură, sprijinul este asigurat în deplină complementaritate, atât din fonduri PHARE, cât și SAPARD.

Ținând cont de faptul că scopul acestei măsuri este construcția instituțională, majoritatea proiectelor sunt finanțate mai ales de programul PHARE. În situațiile în care programul PHARE nu a fost accesat, restul proiectelor sunt finanțate de programul SAPARD. În general, proiectele declarate eligibile pentru finanțare din programul SAPARD, reprezintă inițiative la nivel local și care nu necesită investiții ridicate. Programul PHARE se concentrează asupra următoarelor direcții:

- consolidarea instituțională și legislativă națională în acord cu cea europeană (acquis-ul comunitar) referitoare la investiții;
- finalizarea măsurilor și programelor aflate în desfășurare;
- modernizarea și operaționalizarea punctelor multifuncționale de control la trecerea frontierei de stat (inclusiv cele referitoare la punctele de inspecție a sănătății animalelor);
- proiecte de investiții cu o valoare eligibilă mai mare de 2 milioane Euro.

Această măsură necesită armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar după cum se precizează în cadrul măsurii. Această măsură a fost pusă în practică ținând cont de următoarele obiective operaționale:

- înființarea de noi laboratoare în sectorul public și privat;
- modernizarea, extinderea și înzestrarea cu echipamente a laboratoarelor existente publice și private;
- înființarea unui sistem de rețele informaționale și de comunicare pentru laboratoarele publice.

Laboratoarele publice finanțate în cadrul acestei măsuri sunt considerate ca fiind investiții în infrastructură care nu generează venit net semnificativ.

Obiectivul general. Implementarea acquis-ului comunitar în sectoarele sanitar-veterinar, fitosanitar, și pentru controlul calității produselor alimentare pentru a contribui la îmbunătățirea calității materiilor prime și a produselor agroalimentare finite și pentru creșterea competitivității acestora pe piața internă și în perspectiva exportului¹²⁶.

Obiective specifice:

- ✓ operaționalizarea și eficientizarea controlului sanitar-veterinar, fitosanitar și al produselor alimentare;
- ✓ adoptarea unor noi tehnici de analiză de laborator similare cu cele din UE;
- ✓ modernizarea unor laboratoare în vederea acreditării de către instituțiile abilitate.

Obiective operaționale:

- modernizarea, extinderea și dotarea cu echipamente a laboratoarelor publice deja existente;

---

¹²⁶ Fișa tehnică la Ghidul solicitantului pentru Măsura 1.2, Anexa 4, p. 51.

- înființarea sau modernizarea și dotarea unor rețele de informații și comunicare pentru laboratoarele publice.

AXA PRIORITARĂ 2 – Îmbunătățirea infrastructurilor pentru dezvoltarea rurală și agricolă

În conformitate cu art. 2 al Reglementării Consiliului (CE) nr.1268/1999, direcțiile generale au ca scop îmbunătățirea infrastructurii rurale, creșterea standardelor de viață și de muncă și menținerea populației în zonele rurale, prin promovarea următoarelor **obiective specifice**:

- ✓ îmbunătățirea accesului locuitorilor din spațiul rural la exploatații, îmbunătățirea comunicațiilor între zonele rurale și accesului la rețeaua națională de drumuri;
- ✓ îmbunătățirea condițiilor de igienă și sanitare ale locuințelor și ale activităților productive executate conform standardelor în vigoare;
- ✓ asigurarea consumului necesar de apă pentru culturile agricole și pentru animale în zonele cu deficit de umiditate, în termenii eficienței economice, prin creșterea capacității de folosire a sistemelor de irigații existente și prin reducerea pierderilor de apă din rețeaua de irigații;
- ✓ creșterea capacității de protecție a terenurilor agricole împotriva inundațiilor, prin dezvoltarea de noi canale și alte sisteme specifice și prin reabilitarea celor existente.

Măsura 2.1. „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”, acreditată la data de 31 iulie 2002 prin Decizia Comisiei Europene 2002/638/EC, a fost implementată în prima parte a derulării Programului.

Scopul acestei măsuri a fost să îmbunătățească accesul locuitorilor din spațiul rural la serviciile publice, să creeze condițiile necesare pentru modernizarea gradului de confort din zonele rurale, să îmbunătățească calitatea mediului și să diminueze sursele de poluare etc. Această măsură a fost pusă în practică ținând cont de următoarele **obiective operaționale**:

- construirea și modernizarea drumurilor locale comunale și a podurilor;
- construirea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă potabilă;

Îmbunătățirea managementului sistemelor de canalizare prin investiții la stațiile de tratare a apei. Acestei măsuri i s-a acordat o sumă mai mare în primii doi ani, ținându-se cont de nevoile acestui sector.

Implementarea acestei măsuri s-a realizat într-un mod integrat în scopul sprijinirii investițiilor corelate cu celelalte măsuri ale programului SAPARD. Investițiile finanțate în cadrul acestei măsuri sunt considerate ca fiind investiții în infrastructură care nu generează venit net semnificativ.

Obiectivul general. Măsura 2.1 mijlocește îmbunătățirea situației existente a infrastructurii din cadrul spațiului rural, îmbunătățirea atât a condițiilor de viață cât și a standardelor de muncă și menținerea populației în spațiul rural. Pe de altă parte, prin

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

această măsură se încearcă asigurarea refacerii și conservării infrastructurii de prevenire și de protecție împotriva inundațiilor.

Obiective specifice:

- ✓ ameliorarea accesului la rețeaua de drumuri comunale, județene, naționale, căi ferate, precum și la exploatațile agricole, obiective turistice de importanță națională sau alte obiective economice;
- ✓ sprijinirea activităților economice, comerciale și turistice prin dezvoltarea unei infrastructuri minimale;
- ✓ ameliorarea în conformitate cu standardele în vigoare a condițiilor igienico-sanitare ale locuitorilor și a activităților productive desfășurate;
- ✓ ameliorarea calității mediului și diminuarea surselor de poluare;
- ✓ asigurarea prevenirii și protecției împotriva inundațiilor.

Obiective operaționale:

- construirea și modernizarea drumurilor de interes local și a podurilor;
- construirea și modernizarea sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă;
- construirea sistemelor de canalizare a apei și investiții referitoare la stațiile de epurare a apei;
- reabilitarea digurilor existente de apărare împotriva inundațiilor;
- reabilitarea și consolidarea lucrărilor de stabilizare a terenurilor și prevenirea inundațiilor.

Astfel, se finanțează atât modernizări cât și construcții de drumuri de interes local, conform Legii 82/1998, privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 43/1997, privind regimul juridic al drumurilor de interes local care cuprinde:

*Drumurile rurale care asigură legătura dintre*¹²⁷:

- reședința de comună și satele componente;
- orașe și satele care le aparțin (de la sat la oraș);
- drumuri de legătură care asigură accesul satelor la drumurile județene/naționale și rețeaua de căi ferate;
- între sate (de la sat la sat).

Străzi - drumuri publice în interiorul localităților indiferent de denumire (stradă, bulevard, cale, chei, splai, șosea, fundătură, uliță etc.).

Toate aceste programe sunt în strânsă complementaritate, urmărindu-se ca prin derularea lor să se realizeze la nivel național o dezvoltare integrată.

Măsura 2.2. „Managementul resurselor de apă pentru agricultură” – nu s-a implementat.

---

¹²⁷ Drumurile dintre proprietăți sunt drumuri cu caracter public prevăzute în Planul General de Urbanism și sunt drumuri definitive. Drumurile pentru exploatarea agricolă sunt drumuri pe perioada campaniei agricole și nu pot fi finanțate prin Programul SAPARD.

În conformitate cu art. 2 din Reglementarea Consiliului (CE) nr.1268/1999, obiectivele generale ale acestei măsuri sunt asigurarea unui management durabil al resurselor de apă din mediul rural, menținerea și stabilizarea producției, conservarea și protejarea mediului și contribuția la creșterea veniturilor și sprijinirea angajaților din mediul rural.

Obiectivele operaționale din cadrul acestei măsuri se reflectă în reabilitarea și îmbunătățirea sistemului de irigații existent, ca și în reabilitarea și modernizarea sistemului de drenaj existent. *Următoarele obiective operaționale au fost propuse pentru a fi puse în practică:*

- reabilitarea și îmbunătățirea sistemului de irigații existent;
- reabilitarea și modernizarea sistemului de drenaj existent;
- reducerea pierderilor de apă în rețeaua de irigații.

Această măsură, împreună cu investițiile Societății Naționale de Îmbunătățiri Funciare, urma să fie implementată în zonele fără înaltă valoare naturală. Toate proiectele propuse în cadrul acestei măsuri trebuiau să prezinte o evaluare a impactului asupra mediului în conformitate cu Legea nr.137/1995 privind Protecția Mediului. Detaliile cu privire la implementarea acestei măsuri urmau să fie discutate împreună cu Comisia Europeană înainte de aplicarea măsurii, prevăzută pentru anul 2002. Investițiile promovate de administrație și finanțate în cadrul acestei măsuri sunt considerate ca fiind investiții în infrastructură care nu generează venit net semnificativ. Totuși, submăsura 3 a măsurii 2.1, a fost implementată cu ajutorul Administrației Naționale a Îmbunătățirilor Funciare care a devenit beneficiarul și executantul lucrărilor prevăzute pentru finanțare.

AXA PRIORITARĂ 3 - Dezvoltarea economiei rurale

În conformitate cu prevederile Reglementării Consiliului (CE) nr. 2759/1999 pentru aplicarea prevederilor Reglementării Consiliului (CE) nr.1268/1999 și a Reglementării Consiliului (CE) nr.1257/1999, această prioritate are ca obiective specifice sprijinul pentru investiții în exploatarea agricolă, înființarea grupurilor de producători, diversificarea activităților din zonele rurale, care vor ajuta adaptarea economiei rurale la acquis-ul comunitar, pentru îmbunătățirea veniturilor agricultorilor, ocuparea forței de muncă, și orientarea producției către economia de piață. *Obiectivele specifice* sunt orientate spre:

- ✓ scăderea costurilor de producție;
- ✓ ajustarea producției la nevoile pieței;
- ✓ asigurarea folosirii optime a forței de muncă disponibile prin încurajarea creării de noi locuri de muncă;
- ✓ îmbunătățirea și diversificarea producției;
- ✓ îmbunătățirea calității;
- ✓ promovarea și diversificarea activităților agricole;

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- ✓ stabilirea în comun a regulilor unitare referitoare la informații despre producție în special în recoltare și distribuția pieței, recunoscute oficial în țările candidate;
- ✓ conservarea mediului natural agricol care este potențial amenințat;
- ✓ protecția și îmbunătățirea resurselor forestiere printr-o mai bună valorificare a pădurii.

Măsura 3.1. „Investiții in exploatațile agricole”, acreditată la data de 5 decembrie 2003 prin Decizia Comisiei Europene 2003/846 EC, implementată în a doua parte a derulării Programului. Prioritățile măsurii se concretizează în mod particular pentru activarea potențialului agricol, valorificarea resurselor locale în vederea eficientizării sistemului de exploatare practicat, pentru a se asigura venitul producătorilor agricoli. Trebuie acordat sprijin pentru înființarea sau modernizarea investițiilor în conformitate cu acquis-ul comunitar. Exploatațile care au primit sprijin din partea Programului SAPARD trebuiau să fie în acord cu legislația națională în vigoare și dacă legislația suferea modificări pe perioada implementării proiectului trebuiau să fie în acord cu legislația în vigoare înainte de ultima plată. Implementarea acestei măsuri s-a realizat ținând cont de obiectivele operaționale, de promovare a investițiilor în sectorul animalelor și plantelor la nivelul fermei, pentru a îmbunătăți construcțiile din fermă și pentru a le dota cu noi utilaje și/sau animale de valoare genetică ridicată.

Obiective generale. În baza Măsurii 3.1 s-a asigurat sprijinul financiar pentru investiții în exploatații agricole private, vegetale și de creștere a animalelor, asigurând raționalizarea și reorientarea producției pentru creșterea calității produselor obținute prin aplicarea unor tehnologii competitive și care ar putea limita poluarea asupra mediului înconjurător. Această măsură va contribui la îmbunătățirea veniturilor producătorilor agricoli, la atragerea tinerilor în activitățile agricole prin îmbunătățirea condițiilor lor de viață și muncă, precum și la asigurarea condițiilor de igienă și bunăstare a animalelor¹²⁸. Implementarea măsurii s-a făcut în acord cu prevederile Articolului 2 din Regulamentul nr. 2759/1999/CE adoptat de Comisia Europeană și va asigura condițiile pentru implementarea acquis-ului comunitar în exploatațile agricole.

Obiective specifice:

- ✓ să modernizeze tehnologiile de cultură și să reducă costurile de producție;
- ✓ să diversifice producția și să îmbunătățească calitatea produselor agricole românești;
- ✓ să asigure îmbunătățirea raselor, respectarea condițiilor de igienă și de întreținere a animalelor;
- ✓ să reducă pierderile de producție și să crească eficiența exploatațiilor agricole;
- ✓ să promoveze diversificarea activităților agricole pentru a asigura o mai bună utilizare a forței de muncă în agricultură;

---

¹²⁸ Fișa tehnică la Ghidul solicitantului pentru Măsura 3.1, Anexa 3, p. 55.

- ✓ să asigure o mai bună valorificare a potențialului agricol al fiecărei zone;
- ✓ să faciliteze transferul exploatațiilor agricole către tineri;
- ✓ să protejeze, să conserve și să îmbunătățească mediul înconjurător natural, să asigure refacerea și conservarea calității solului;
- ✓ să stimuleze concurența.

Obiective operaționale:

- promovarea investițiilor în sectorul zootehnic și vegetal la nivelul fermei, pentru îmbunătățirea construcțiilor fermei;
- investiții în noi mașini și/sau animale cu valoare genetică ridicată;
- refacerea și ameliorarea plantațiilor de pomi și viță de vie.

Măsura 3.2. „Constituirea grupurilor de producători”

Obiectivul general al acestei măsuri este de a crește veniturile producătorilor care sunt membrii ai grupurilor de producători și care mențin și creează locuri de muncă în zonele rurale prin înființarea acestor grupuri. Scopul grupurilor de producători este de a-și comercializa în comun produsele și de a stabili reguli de producție comune. În consecință, trebuie îmbunătățite, de asemenea, calitatea și condițiile de comercializare ale produselor obținute de grupurile de producători.

Obiective specifice:

- ✓ concentrarea, specializarea și eficientizarea comercializării produselor agricole, silvice și piscicole, atât din punct de vedere economic, cât și al calității produselor oferite pieței;
- ✓ promovarea transparenței pe piață;
- ✓ adoptarea standardelor specifice produselor;
- ✓ adoptarea de comun acord a unor reguli unitare privind producția, pregătirea și distribuirea acestora pe piață, precum și a unor reguli, care în condițiile menținerii biodiversității, să contribuie la protecția mediului în zonele rurale.

Ținând cont de prevederile art. 6 al Reglementării Comisiei nr.2759/1999 au fost stabilite următoarele **obiective operaționale**¹²⁹:

- sprijin pentru încurajarea înființării și facilitarea operațiunilor administrative pentru grupurile de producători;
- stimularea în special a tinerilor fermieri (sub 40 de ani) pentru a se implica în înființarea grupurilor de producători;
- creșterea calității prin înființarea grupurilor de producători conduce la aplicarea tehnologiilor moderne și implicit la creșterea calității produselor.

Obiective operaționale. Se concretizează în stimularea constituirii grupurilor de producători pentru comercializarea produselor agricole, silvice și piscicole, prin susținerea financiară a activității administrative de înființare și funcționare pentru o perioadă de cel puțin 5 ani, cu efectuarea plăților direct proporțional cu rezultatele de producție.

---

¹²⁹ Fișa tehnică la Ghidul solicitantului pentru Măsura 3.2, Anexa 3, p. 45.

Măsura 3.3. „Metode agricole de producție destinate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural”. Dezvoltarea experienței practice a implementării măsurii de agromediu, atât la nivel administrativ cât și la nivel local, respectiv la nivelul fermei, în concordanță cu principiile Politicii Agricole Comune, va grăbi procesul de armonizare legislativă pe care România îl realizează ca și preluarea experienței statelor membre UE¹³⁰. MAPDR a început deja pregătirea contextului legal pentru implementarea măsurilor de agromediu fiind aprobate elementele majore ale legislației în acest domeniu, de exemplu O.G. nr. 34/1999 cu privire la producția organică și la certificarea acesteia.

În concordanță cu prevederile art. 22 al Reglementării Consiliului (CE) nr.1257/1999 sprijinul pentru măsurile de producție agricolă destinate protejării mediului și menținerii specificului rural (agro-mediu) vor contribui la multiplicarea acțiunilor pentru îndeplinirea obiectivelor în concordanță cu politicile comunitare referitoare la agricultură și mediu. În mod special, sprijinul oferit prin această măsură va promova ca obiectiv operațional punerea în practică a proiectelor pilot, vizând conversia la o agricultură organică, protecția zonelor cu biodiversitate specială/importantă naturală și menținerea/îmbunătățirea peisajului rural sau a mediului natural. Detaliile cu privire la implementarea acestei măsuri vor fi discutate împreună cu Comisia Europeană înainte de începerea aplicării măsurii, prevăzută pentru 2002. În cadrul măsurii de Asistență Tehnică va fi elaborat un studiu care va defini conceptul de practică agricolă obișnuită, activitățile care le depășesc și pierderea pe venit estimată. Acest studiu va stabili, de asemenea, zonele și condițiile de implementare.

Obiective generale. Obiectivele generale ale măsurii¹³¹ sunt orientate către:

- promovarea introducerii și utilizării continue a practicilor agricole prietenoase cu mediul și care merg dincolo de Bunele Practici Agricole, menționate în Anexa 3;
- dezvoltarea experienței practice, a abilităților și capacităților pentru implementarea măsurilor de agromediu, atât la nivel administrativ, cât și la nivelul fermei;
- intensificarea conștientizării noțiunii de agromediu de către fermieri.

Obiective specifice. Sprijinul acordat în cadrul acestei măsuri promovează:

- ✓ prevenirea și reducerea poluării apei și solului datorată practicilor agricole neadecvate;
- ✓ conservarea solului în zonele afectate de procese de eroziune, prin prevenirea pierderilor de sol și menținerea fertilității solului;
- ✓ conservarea biodiversității și a habitatelor semi-naturale, prin încurajarea utilizării practicilor agricole tradiționale;

---

¹³⁰ <http://euфинantare.info/sapard.html>

¹³¹ Fișa tehnică la Ghidul solicitantului pentru Măsura 3.3, Anexa 3, p. 67.

- ✓ o creștere a ponderii terenurilor care respectă standardele agriculturii ecologice;

Obiective operaționale. Sprijinul se acordă fermierilor sub forma unei prime compensatorii pentru:

- implementarea submăsurilor pilot pentru agricultura ecologică;
- conservarea solului și protecția împotriva eroziunii;
- conservarea biodiversității prin practici agricole tradiționale.

Măsura 3.4. „Dezvoltarea și diversificarea activităților economice pentru generarea de activități multiple și venituri alternative”, acreditată la data de 5 decembrie 2003 prin Decizia Comisiei Europene 2003/846 EC, a fost implementată în a doua parte a derulării Programului.

Obiective generale. Sprijinirea creării și/sau menținerii de locuri de muncă și generării de venituri alternative prin diversificarea activităților rurale legate de agricultură și silvicultură prin turism rural, alte tipuri de activități turistice în spațiul rural, acvacultură, meșteșuguri tradiționale, sericicultură, apicultură, procesarea fructelor de pădure și de arbuști fructiferi, melci și broaște și a plantelor medicinale și aromatice și de asemenea sprijinirea și dezvoltarea activităților de procesare a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate realizate în cadrul fermelor.

Obiective specifice:

- ✓ diversificarea activităților agricole și forestiere și a celor strâns legate de agricultură, care să asigure activități multiple;
- ✓ o mai bună valorificare a potențialului existent pentru producerea la nivelul fermei a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate, menținerea și continuarea acestor activități specifice cu rol multifuncțional.

Obiective operaționale:

- susținerea activităților agricole în mediul rural prin realizarea de servicii specifice;
- susținerea activităților specifice turismului rural, silvoturismului și a ecoturismului;
- menținerea și dezvoltarea activităților meșteșugărești tradiționale (artizanale);
- creșterea veniturilor alternative și a oportunităților de angajare pentru tinerii și femeile din mediul rural;
- dezvoltarea acvaculturii;
- dezvoltarea apiculturii, sericiculturii, cultivării ciupercilor, procesării fructelor de pădure și de arbuști fructiferi, melci și broaște și a plantelor medicinale și aromatice;
- dezvoltarea unui sistem integrat de producție și procesare a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate de origine vegetală și animală;
- susținerea proiectelor inițiate de tineri și de femei pentru toate activitățile menționate mai sus.

Măsura 3.5 „Silvicultura”

Obiective generale¹³²:

- menținerea și dezvoltarea funcțiilor economice, ecologice și sociale ale pădurilor în zonele rurale, în conformitate cu prevederile Regulamentului 1268/1999/CE adoptat de Consiliul Europei și art. 7 al Regulamentului nr. 2759/1999/CE adoptat de Comisia Europeană;
- promovarea unei administrări și dezvoltări durabile a pădurilor, întreținerea resurselor forestiere (lista speciilor acceptate pentru împăduriri este prevăzută în Anexa nr.1);
- atingerea obiectivelor prevăzute în Planul Național de Dezvoltare și în Programul de Guvernare 2001-2004.

Obiective specifice:

- ✓ creșterea accesibilității pădurilor în cadrul fondului forestier existent, pentru eficientizarea economică a recoltării masei lemnoase, reducerea impactului asupra mediului, efectuarea lucrărilor corespunzătoare de întreținere;
- ✓ extinderea suprafeței împădurite, creșterii valorii adăugate pentru produsele silvice și a venitului proprietarilor de păduri private;
- ✓ crearea de noi locuri de muncă, obținerea de profit, stabilizarea populației în zonă, dezvoltarea, modernizarea și re tehnologizarea utilajelor specifice activităților din sub-măsuri, micșorarea presiunii sociale asupra pădurilor existente;
- ✓ creșterea rolului pădurilor în redresarea mediului, împădurirea terenurilor agricole productive și neproductive, diminuarea efectelor secetei și limitarea deșertificării prin măsuri silvo-tehnice specifice, inclusiv prin constituirea perdelelor forestiere;
- ✓ o mai bună utilizare a terenurilor agricole, protejarea culturilor agricole, a căilor de comunicație și a așezărilor rurale, a lucrărilor hidroenergetice de gospodărire a apelor și a altor obiective sociale și economice prin crearea de perdele forestiere (împotriva vânturilor, zăpezilor, alunecărilor de teren, inundațiilor, și eroziunii solului);
- ✓ încurajarea investițiilor făcute de asociațiile de proprietari privați și de asociațiile consiliilor locale, în scopul scăderii costurilor administrării forestiere.

Obiective operaționale:

- suport financiar pentru persoane fizice, autorități locale și structuri asociative, deținătorii de păduri și terenuri agricole precum și pentru societățile private de exploatare, prelucrare primară a lemnului și a deșeurilor rezultate;

---

¹³² Măsura 3.5 Obiective generale și specifice, Anexa 3, Fișa Tehnică a Măsurii 3.5, p. 92.

- sprijinirea investițiilor în exploatațile forestiere aparținând proprietarilor privați sau consiliilor locale;
- îmbunătățirea exploatarei lemnului, transportării lemnului și produselor lemnoase, prelucrării primare și marketing-ului produselor forestiere;
- investiții în scopul îmbunătățirii valorii ecologice, economice și sociale a pădurii;
- sprijinirea costurilor de plantare și de întreținere a plantațiilor forestiere;
- sprijinirea investițiilor făcute de asociații de proprietari privați de păduri.

AXA PRIORITARĂ 4 - Dezvoltarea resurselor umane

În concordanță cu art. 2 al Reglementării Consiliului (CE) nr.1268/1999, cu art. 5 al Reglementării Comisiei (CE) nr.2759/1999 și cu Capitolul III, Titlul II al Reglementării Consiliului (CE) nr. 1257/1999, această prioritate are ca obiectiv general oferirea de asistență pentru pregătire profesională pentru a contribui la îmbunătățirea cunoștințelor și a competenței profesionale a fermierilor și a altor persoane implicate în activitățile agricole și silvice, precum și reconversia lor spre activități neagricole.

Obiectivele specifice ale acestei priorități sunt următoarele:

- ✓ pregătirea fermierilor pentru reorientarea calitativă a producției, pentru diversificarea activităților economice, pentru aplicarea acestor metode de producție care sunt consecvente cu protejarea și îmbunătățirea peisajului și a protecției mediului, a normelor care sunt aplicate în domeniul creșterii și sănătății animalelor, precum și pentru atingerea unui nivel de pregătire profesională care este necesar pentru managementul unor exploatați viabile.
- ✓ să se asigure că programul va fi cunoscut atât de beneficiar cât și de responsabilii cu implementarea lui (prin selecție, verificare și monitorizare);
- ✓ să asigure promovarea programului;
- ✓ să asigure pregătirea și formarea diferitelor autorități și organizații responsabile cu îndeplinirea programului;
- ✓ să elaboreze studiile necesare implementării măsurilor.

Măsura 4.1 „Îmbunătățirea pregătirii profesionale”, a fost acreditată la data de 5 decembrie 2003 prin Decizia Comisiei Europene 2003/846 EC, implementată în a doua parte a derulării Programului. Măsura este destinată pregătirii profesionale, îmbunătățirii cunoștințelor și competențelor profesionale ale fermierilor și ale altor persoane implicate în activități: agricole, industrie alimentară, piscicole, forestiere, acvacultură, management, protecția mediului, economie.

Printre *obiectivele operaționale* ale acestei măsuri se poate menționa:

- reorientarea calitativă a producției, inclusiv pentru înființarea grupurilor de producători;

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- practici productive compatibile cu menținerea peisajului rural, protecția mediului, standardele de igienă și bunăstarea animalelor, incluzând instruirea fermierilor care vor aplica măsura de agromediu;
- managementul fermelor viabile din punct de vedere economic și al fermelor de acvacultură;
- administrarea rețelelor de irigații de către membrii Asociațiilor Utilizatorilor de Apă;
- alte pregătiri profesionale: silvicultura și diversificarea activităților rurale în cazul producătorilor agricoli și deținătorilor de păduri.

Măsura se concentrează asupra instruirii, pe termen scurt, în sectoarele care se referă la acquis-ul comunitar: mediul înconjurător, igiena și calitatea, bunăstarea animalelor și pentru viabilitatea economică a exploatațiilor agricole și piscicole. Măsura de Asistență tehnică a programului SAPARD a avut scopul de a finanța pregătirea profesională pentru Măsura „*Îmbunătățirea prelucrării și comercializării produselor agricole și piscicole*”, iar programul PHARE și programele naționale pot eventual să susțină instruirea profesională pentru beneficiarii care nu sunt fermieri din cadrul Măsurii „*Diversificarea activităților economice*”.

Măsura 4.2 „Asistență tehnică”, este acreditată la data de 31 iulie 2002 prin Decizia Comisiei Europene 2002/638/EC, implementată în prima parte a derulării Programului.

În vederea îndeplinirii funcțiilor și atribuțiilor sale, Autoritatea de Management a beneficiat de finanțare prin Programul SAPARD prin implementarea măsurii 4.2 „Asistență tehnică”¹³³. În cadrul acesteia se preciza că, beneficiarul poate propune și implementa proiecte incluse în următoarele categorii de cheltuieli:

- a) cheltuieli pentru evaluarea intermediară solicitate în baza articolului 10, Secțiunea B din Acordul Multianual de Finanțare;
- b) alte cheltuieli necesare îndeplinirii responsabilităților Comitetului de Monitorizare;
- c) asistență de specialitate în vederea revizuirii liniilor principale ale Programului și a indicatorilor;
- d) experți care să ofere asistență și consultanță Comitetului de Monitorizare în privința implementării și funcționării aranjamentelor de monitorizare.

Implementarea măsurii de asistență tehnică este realizată în concordanță cu Manualul de Proceduri pentru implementarea măsurii 4.2 „Asistență tehnică”, elaborat în baza Fișei tehnice a aceleiași măsuri și cu Ghidul Comisiei Europene nr. F II 4/AWD(2001) privind asistența tehnică în cadrul Programului SAPARD.

---

¹³³ Termeni de referință – Actualizarea Evaluării Intermediare a Programului SAPARD, p. 4.

Obiective operaționale:

- asigurarea cunoașterii programului, atât de către beneficiari, cât și de către responsabili cu implementarea sa (promovare, selecție, verificare și monitorizare);
- asigurarea implementării programului în mod eficient, transparent și riguros, incluzând achiziționarea de echipament necesar monitorizării programului, echipamentul și lucrările interne ale comitetului de monitorizare;
- informarea beneficiarilor și marele public asupra programului;
- asigurarea instruirii și formării diferitelor autorități și organisme responsabile cu realizarea programului;
- efectuarea studiilor necesare implementării măsurilor și programului;
- asigurarea evaluării și controlului implementării programului;
- instruirea agenților care aparțin întreprinderilor de prelucrare și marketing finanțate prin Programul SAPARD;
- instruirea agenților responsabili cu implementarea programului.

Coordonarea procesului de dezvoltare rurală prin stabilirea unui set de obiective generale identificate cu direcțiile generale ale axelor prioritare, iar ulterior completarea acestora cu obiectivele specifice, particularizate prin crearea submăsurilor, se concretizează în teritoriu prin finanțarea activităților eligibile stabilite prin evaluarea cererilor de finanțare depuse de către beneficiari. Obiectivele operaționale, prin activitățile corespondente, devin vectorii de coordonare privind derularea finanțărilor.

4.3. Structura organizatorică instituțională

Organizarea procesului de dezvoltare rurală prin implementarea unui program cu perioadă de derulare limitată, dar care necesită planificarea la nivel național, implicând astfel descentralizarea procesului de decizie și monitorizarea activităților de finanțare a proiectelor depuse pentru contractare, astfel încât să determine ușurarea traseului parcurs de solicitant încă de la depunerea cererii de finanțare până la semnarea contractului pentru începerea investițiilor, a implicat organizarea organismelor de decizie la nivel național. Fiecare participant în procesul de dezvoltare rurală a României, în contextul integrării în Uniunea Europeană, a dispus de organisme de decizie la nivel național, regional sau județean, după cum urmează: Delegația Comisiei Europene în România, Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor, Agenția SAPARD, ulterior organizându-se Birourile Regionale pentru implementarea Programului SAPARD. După prima parte a perioadei de derulare a Programului, s-a procedat la organizarea unor noi organisme de decizie la toate nivelurile administrative cum sunt: Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP), Oficiul Județean de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (OJPDRP), Direcția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (DADR), Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA) și Agenția Națională de Consultanță Agricolă (ANCA). Fiecare dintre acestea are propria organizare și funcționare conform atribuțiilor stabilite prin actele

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

normative specifice¹³⁴. Prin reorganizarea structurii instituționale la mijlocul perioadei de implementare a Programului SAPARD se dorește ușurarea tranziției de la programul implementat în perioada de pre-aderare la următoarele programe pentru dezvoltare rurală în perioada 2007-2013.

Pentru implementarea tehnică și financiară a Programului SAPARD, Guvernul României a adoptat, la 14 septembrie 2000, Ordonanța de Urgență nr. 142/2000, aprobată prin Legea nr. 309/2001, care reglementează înființarea **Agenției SAPARD**, organism central, ca unitate în subordinea Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor, organizată la nivel central și la nivel regional (8 birouri regionale corespunzătoare celor 8 regiuni de dezvoltare ale țării)¹³⁵.

Astfel, **Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor** a reprezentat unitatea centrală de decizie subordonată Delegației Comisiei Europene în România, iar atribuțiunile ce îi reveneau cuprindeau următoarele¹³⁶:

- coordonarea programării și asigurarea monitorizării implementării Programului SAPARD;
- stabilirea în cooperare cu Agenția SAPARD a indicatorilor de monitorizare pe măsuri și submăsuri;
- analiza și prelucrarea informațiilor necesare pentru monitorizarea și evaluarea Programului SAPARD;
- raportarea informațiilor privind monitorizarea și evaluarea Programului SAPARD către Comitetul de Monitorizare pentru Programul SAPARD și Comisia Europeană;
- propuneri de soluții Comisiei Europene privind îmbunătățirea implementării Programului SAPARD, în consultare cu Agenția SAPARD și cu acordul Comitetului de Monitorizare pentru Programul SAPARD;
- analiza anuală, împreună cu reprezentanții Comisiei Europene, a rezultatelor implementării Programului SAPARD;
- analiza calității și a implicațiilor evaluărilor efectuate;
- organizarea evaluării intermediare și realizarea evaluării ex-post în cooperare cu Comisia Europeană și Comitetul de Monitorizare.

Delegația Comisiei Europene în România – organism de monitorizare a implementării Programului SAPARD a fost reprezentanța diplomatică a Comisiei Europene în România. Misiunea Delegației era să mobilizeze voința politică, expertiza și resursele financiare ale Uniunii Europene pentru a sprijini aderarea României în anul 2007. Delegația

---

¹³⁴ Caracterizarea instituțiilor înființate și organizate pentru implementarea Programului SAPARD în România s-a preluat din surse informative electronice; <http://www.fonduri-structurale-europene.ro/pndr/autoritatea-managemnt.html>

¹³⁵ Termeni de referință – Actualizarea Evaluării Intermediare a Programului SAPARD, p. 6.

¹³⁶ Termeni de referință – Actualizarea Evaluării Intermediare a Programului SAPARD, p. 3.

a cooperat cu Guvernul României și cu societatea civilă, atât la nivel central cât și local. Delegația Comisiei Europene în România și-a încetat activitatea la 1 ianuarie 2007, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană. De la aceeași dată funcționează Reprezentanța Comisiei Europene în România.

Mandatul Delegației Comisiei Europene în România constă în:

- monitorizarea evoluțiilor generale politice, economice, sociale și legislative, în special a celor cu impact asupra pregătirilor de aderare la Uniunea Europeană. Rezultatele acestei monitorizări reprezintă una din contribuțiile pe baza cărora Comisia a întocmit Rapoarte Anuale de țară, iar, începând cu 2005, raportul Anual de Monitorizare a Angajamentelor luate de România în timpul negocierilor;
- monitorizarea implementării programelor de pre-aderare - de rezultatele acestei monitorizări se ține cont în luarea deciziilor privind finanțările viitoare ale Uniunii Europene pentru România;
- Delegația Comisiei Europene în România, ca reprezentanță diplomatică, nu intervine în cazuri specifice ce țin de legislația națională a României, în care sunt implicate persoane fizice sau juridice române, și nici nu este arbitru în astfel de situații;
- Delegația Comisiei Europene în România sprijină eforturile de pregătire pentru aderare, dar nu se substituie autorităților române, care, în ultimă instanță, sunt singurele responsabile să se ocupe de îngrijorările cetățenilor lor;
- Delegația Comisiei Europene în România nu a fost principalul actor în procesul de negociere a aderării la Uniunea Europeană. Negocierile au avut loc în Bruxelles, între reprezentanții Guvernului României și cei ai statelor membre ale Uniunii Europene, cu sprijinul Comisiei Europene;
- Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale – organism central superior Agenției SAPARD, reprezentat prin Direcția Generală pentru Dezvoltare Rurală, conform Hotărârii de Guvern nr.385/2007, constituie Autoritatea de Management pentru Programul SAPARD și pentru Programul Național de Dezvoltare al României.

Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) reprezintă organismul acreditat, conform art. 6 al Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1290/2005, pentru implementarea măsurilor cu finanțare din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală, înființată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 13/2006 și având la bază structura Agenției SAPARD. Regulamentul intern de organizare și funcționare a fost aprobat prin Ordinul Ministrului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale nr. 113/2006, iar atribuțiile Agenției au fost aprobate prin Ordinul Ministrului nr. 137/2006, amendat prin Ordinul Ministrului nr. 669/2006. România are două agenții de plăți, una pentru efectuarea plăților acordate din FEADR, respectiv Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, iar cea de-a doua, Agenția de Plăți și Intervenție pentru

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Agricultură, pentru plățile aferente FEAGA. Astfel, conform art. 6, alin (3) al Regulamentului (CE) nr.1290/2005, a fost constituită Direcția pentru Coordonarea Agențiilor de Plăți care acționează ca unic interlocutor cu Comisia Europeană. Direcția pentru Coordonarea Agențiilor de Plăți a fost constituită ca direcție generală în structura APDRP și conform art. 16 al Regulamentului de organizare și funcționare al APDRP, aprobat prin Ordinul Ministrului nr. 669/2006, atribuțiile Direcției pentru Coordonarea Agențiilor de Plăți, conduse de un director general, numit prin ordin al ministrului, sunt exercitate independent față de toate instituțiile românești și de managementul acestora, implicate în implementarea Politicii Agricole Comune.

Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) are o structură formată din:

- o unitate centrală de coordonare;
- 8 Centre Regionale de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (CRPDRP), care corespund celor opt regiuni de dezvoltare, definite conform normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România;
- 42 Oficii Județene de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (OJPDRP).

În concordanță cu normele comunitare, *Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit* rămâne în totalitate responsabilă de legalitatea și respectarea termenelor de plată, inclusiv de protejarea intereselor financiare ale Uniunii Europene precum și de declararea cheltuielilor către Comisie și de gestionarea corespunzătoare a evidențelor contabile. APDRP este responsabilă de documentele aferente plăților efectuate și de documentele privind rezultatele verificărilor fizice și administrative solicitate prin legislația comunitară și va pune la dispoziția Comisiei documentele și informațiile disponibile. Pentru măsurile ce prevăd plăți pe suprafața agricolă, implementate de APIA, astfel de documente vor fi păstrate de aceasta conform delegării din partea APDRP, fiind astfel responsabilă de autorizarea plăților. Având în vedere acestea, APIA va raporta Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit asupra verificărilor efectuate, conținutului acestora și asupra măsurilor luate ca urmare a rezultatelor constatate.

Direcția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (DADR) reprezintă un departament de dezvoltare rurală, care desfășoară, la nivel local, activități corespunzătoare sarcinilor de implementare ale Planului Național pentru Dezvoltare Rurală. Conform art. 75 al Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1698/2005, Autoritatea de Management este responsabilă cu managementul și implementarea eficientă, efectivă și corectă a programului. Autoritatea de Management pentru PNDR a delegat o parte din funcțiile specifice Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, continuând să păstreze întreaga responsabilitate pentru managementul și implementarea eficientă și corectă a sarcinilor delegate. Prin Acordul Cadru de Delegare a funcțiilor legate de implementarea măsurilor din Programul Național de Dezvoltare Rurală susținute prin Fondul European

Agricol pentru Dezvoltare Rurală încheiat în data de 30 august 2006, Autoritatea de Management a delegat către Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit

Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA), sub forma organismelor județene APDRP, agenție acreditată, conform art. 6 al Regulamentului (CE) nr.1290/2005, pentru efectuarea plăților pentru măsurile finanțate din FEADR, a delegat o parte din funcțiile specifice aferente măsurilor ce implică plăți pe suprafață. Aceasta a fost constituită în baza Legii nr.1/2004, cu modificările și completările ulterioare. APIA este organizată pe trei niveluri: central, județean (42 sucursale județene) și local (322 centre locale). În vederea realizării sarcinilor delegate de către APDRP, APIA a dezvoltat un departament de dezvoltare rurală la nivel central.

Agenția Națională de Consultanță Agricolă (ANCA) a fost înființată și își desfășoară activitatea în baza Hotărârii Guvernului nr. 676/1998, cu modificările și completările ulterioare și a Ordonanței Guvernului nr. 22/2005 privind reorganizarea activității de consultanță agricolă, aprobată și modificată prin Legea nr. 77/2005. Agenția Națională de Consultanță Agricolă este instituție publică a administrației publice centrale, cu personalitate juridică, aflată în subordinea Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, finanțată de la bugetul de stat și din venituri proprii. ANCA se adresează producătorilor agricoli, cu precădere celor din fermele familiale mici și mijlocii, precum și specialiștilor și altor agenți economici din mediul rural. Agenția Națională de Consultanță Agricolă organizează acțiuni gratuite de popularizare, consultanță, asistență tehnică, instruire și pregătire profesională și asigură fluxul informațional necesar atât producătorilor agricoli din sectorul privat, cât și specialiștilor din agricultură. De asemenea, agenția promovează și pune în practică strategia și programele Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, inclusiv a programelor de cooperare internațională, sprijină producătorii agricoli în accesarea fondurilor financiare interne și internaționale și acordă consultanță investitorilor străini în vederea identificării posibilităților și oportunităților de investiții în agricultura românească. Agenția Națională de Consultanță Agricolă își desfășoară activitatea pe baza unei strategii pe termen mediu și lung, ale cărei obiective principale vizează: pregătirea pentru integrarea în Uniunea Europeană a populației rurale care desfășoară activități agricole, piscicole, silvice sau în domenii conexe agriculturii; popularizarea și mediatizarea practicilor agricole europene; diseminarea prevederilor legislative românești armonizate cu cele ale Uniunii Europene; mediatizarea și asigurarea însușirii de către producătorii agricoli și procesatori a sistemului european de siguranță și securitate alimentară, conform normelor de calitate; dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv, prin modernizarea și îmbunătățirea marketingului produselor agricole și piscicole; promovarea agriculturii ecologice, promovarea formelor de cooperare și asociative; crearea de parteneriate pe plan național și internațional. La nivel central, activitatea ANCA este condusă de un director general și de un director general adjunct. La nivel județean, agenția are în subordine 41 de Oficii Județene de Consultanță Agricolă (OJCA) și Oficiul Municipal de Consultanță Agricolă București (OMCA), iar la nivel

comunal funcționează 546 de Centre Locale de Consultanță Agricolă (CLCA), aflate în subordinea directă a OJCA. De asemenea, ANCA are în subordine Casele Agronomului.

4.4. Principii de funcționare

Instrumentul de asistență financiară pentru agricultură și dezvoltare rurală pentru perioada de pre-aderare SAPARD, deși nu este inclus în grupul fondurilor financiare structurale de asistență comunitară pentru dezvoltarea socio-economică integrată a statelor membre ale Uniunii Europene, se organizează și funcționează după aceleași principii¹³⁷, împreună cu celelalte două instrumente financiare pentru perioada de pre-aderare, ISPA și SAPARD, între care vom evidenția:

Principiul planificării, conform căruia sumele financiare propuse pentru finanțarea activităților incluse în prioritățile planului de dezvoltare rurală sunt planificate și reglementate conform Acordului Multianual de Finanțare pentru fiecare măsură implementată, pe care Comisia îl încheie cu țările candidate la aderare. Contribuția anuală a Comunității este stabilită prin Acordurile Anuale de Finanțare.

Principiul coordonării. *Coordonarea Instituțională* va fi asigurată de Ministerul Integrării Europene în calitate sa de Coordonator Național al Asistenței nerambursabile acordată de Comisia Europeană. Coordonatorul Național al Asistenței este responsabil pentru programarea și monitorizarea implementării Programelor PHARE, ISPA și SAPARD. Responsabilitatea pentru programarea SAPARD revine Ministerului Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului. *Coordonarea funcțională* va urma regulile stabilite de prevederile Regulamentului de Coordonare (1266/99) al Comisiei Europene precum și orientările Direcțiilor Comisiei Uniunii Europene (Direcția Generală Extindere, Direcția Generală pentru Dezvoltare Regională și Direcția Generală pentru Agricultură) privind coordonarea programelor PHARE, ISPA și SAPARD. Aceste reguli vor asigura coerența în utilizarea asistenței de pre-aderare, astfel încât se vor evita suprapunerile.

Principiul parteneriatului. Guvernul României acționează corespunzător, în scopul asigurării implicării partenerilor locali, regionali și naționali în toate fazele implementării. În acest fel, va exista și feedback-ul procesului implementării, care va duce la îmbunătățirea programării. Vor fi create structuri de parteneriat la nivel regional care să includă autoritățile regionale/locale parteneri economici și sociali precum și alte organizații cu activitate relevantă pentru dezvoltarea regională și rurală.

Principiul co-finanțării. La fel ca și în cazul Fondurilor Structurale și Fondului de Coeziune de care beneficiază țările membre ale Uniunii Europene, care respectă principiul adăitionalității, asistența financiară PHARE, ISPA și SAPARD este, de asemenea, menită să completeze și nu să înlocuiască efortul național. Co-finanțarea din bugetul de stat a

---

¹³⁷ Modul de implementare a programelor de dezvoltare rurală și regională, principiile de organizare și funcționare instituțională și administrativă sunt prezentate în Planul Național de Dezvoltare 2004-2006, anexa 4. Implementarea, p. 303.

contribuției financiare a Comisiei Europene se face în conformitate cu cerințele de co-finanțare stipulate prin Memorandumul de Finanțare sau de alte documente, încheiate sau convenite între Guvernul României și Comisia Europeană. Beneficiarii vor face eforturi pentru atragerea co-finanțării suplimentare și din alte surse.

4.5. Adresabilitatea Programului SAPARD

În condițiile delimitării inițiale a ajutorului financiar oferit țărilor candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană pe diferite domenii de finanțare, programul de dezvoltare rurală SAPARD, realizat prin finanțarea din instrumentul financiar cu același nume, s-a adresat dezvoltării rurale, implicit spațiului rural și populației locuitoare a aceluși spațiu de referință. Necesitatea derulării acestui program și în spațiul rural românesc a derivat din situația economică și socială a statului în momentul evaluării acestuia de către organismele Uniunii Europene, situație care s-a dovedit problematică cu preponderență în ceea ce priveau elementele de identificare și caracterizare a spațiului rural. Având în vedere poziționarea Politicii Agricole Comune, ca importanță între celelalte politici comunitare înainte de 2003, s-a considerat necesară inițierea unor măsuri active de implementare și ajustare a viitoarelor principii și legi (coordonate) ale politicii de dezvoltare rurală ce urma să funcționeze după momentul integrării încă din perioada de pre-aderare, pentru a ușura funcționarea procesului atât din punct de vedere al statului beneficiar, al populației beneficiare, al sectoarelor de activități economice afectate cât și al zonei instituționale, indubitabil în proces de transformare obligatorie.

Analizat prin prisma a trei paliere de acțiune, dezvoltarea economică rurală, componenta umană și componenta teritorială, programul SAPARD reflectă trăsături specifice de adresabilitate, trăsături care au rămas imprimate atât în timpul derulării programului, cât și după finalizarea implementării acestuia.

Programul încorporează și se încadrează între granițele prestabilite prin oportunitățile de dezvoltare ale spațiului rural, conforme cu disponibilitatea resurselor naturale, mijloc de dezvoltare a posibilelor activități economice active, aducătoare de venituri principale sau secundare. Prin formularea măsurilor și submăsurilor care se identifică cu anumite domenii de acțiune, programul se adresează precis anumitor domenii economice și sociale. Astfel, după cum sunt menționate în articolul 2, titlul 1 al Reglementării de Consiliu nr. 1268/1999, programul se adresează și finanțează proiecte de investiție pentru îmbunătățirea calității proceselor de de exploatare a terenurilor agricole, pentru îmbunătățirea procesului de prelucrare primară a produselor agricole, pentru îmbunătățirea activităților de control de calitate veterinar și fitosanitar al produselor agricole, pentru protejarea mediului și menținerea peisajului rural, pentru crearea unui mediu de dezvoltare economic alternativ alături de activitățile economice primare majoritare în spațiul rural, pentru păstrarea identității și tradiționalismului rural, pentru dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, pentru îmbunătățirea metodelor de utilizare

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

rațională a resurselor de apă și pentru îmbogățirea și conservarea patrimoniului forestier și conservarea și recoltarea fructelor de pădure.

Abordând în proporție echivalentă componenta umană, dacă considerăm limitele largi acordate acesteia în privința statutului de beneficiar, programul se adresează direct prin formularea unor măsuri specifice de finanțare a proiectelor care afectează majoritatea populației locuitoare și care își poate exprima disponibilitatea de deveni beneficiar al unui demers de formare a grupurilor de producători, sau pentru participarea la training-uri specializate, organizate de instituții și personal calificat pentru ridicarea calității profesionale a populației active. În mod indirect, prin declararea eligibilă a numeroase categorii de potențiali beneficiari, categorii fundamentate de un suport legislativ riguros formulat, prin decretarea acestora înaintea și în timpul derulării programului, modificările de ordin legislativ fiind mai mult decât necesare în condițiile îndeplinirii tuturor normelor impuse de funcționarea și existența acestora în mod echivalent cu structurile europene. Datorită importanței subiectului pentru clarificarea funcționării programului din punct de vedere al componentei active care activează efectiv procesul de dezvoltare prin inițierea de proiecte, analiza tipurilor de beneficiari va fi realizată sub forma unei categorii speciale de discuție, menționând la momentul de față doar tipurile și cadrul legislativ în care au fost definite și reglementate.

a) *Societăți comerciale cu capital privat* având categorii reglementate prin *Legea nr. 31/1990* privind societățile comerciale. Acestea includ următoarele categorii:

- **SNC** – societate în nume colectiv;
- **SCS** – societate în comandită simplă;
- **SA** – societate pe acțiuni;
- **SCA** – societate în comandită pe acțiuni;
- **SRL** – societate cu răspundere limitată.

b) *Societăți comerciale cu capital privat (SPR)* provenite din societățile înființate conform *Legii nr. 15/1990* privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale, cu modificările și completările ulterioare.

c) *Cooperative de consum (CC)* reglementate prin *Legea nr. 109/1996* privind organizarea și funcționarea cooperației de consum și a cooperației de credit și *Legea nr. 1/2005*.

d) *Cooperative meșteșugărești* înființate și reglementate prin *Legea nr. 1/2005*.

e) *Asociații și grupuri de producători cu personalitate juridică*, categorii reglementate prin *Legea nr. 338/2005* pentru aprobarea *Ordonanței Guvernului nr. 37/2005* privind recunoașterea și funcționarea grupurilor de producători, pentru comercializarea produselor agricole și silvice:

- **AS** – asociații de producători;
- **GP** – grupuri de producători.

f) Categoria beneficiarilor de tip *administrație*, specifici și eligibili doar pentru lucrările finanțate pentru modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare rurale:

- **CL** - *Consiliile locale* ale comunelor din România, organizate și devenite funcționale conform *Legii nr. 215/2001*;
- **ACL** - *Asociații*, cu statut juridic, *între Consiliile Locale* ale comunelor din România, reglementate prin *Legea nr. 215/2001*;
- **ANIF** - *Administrația Națională a Îmbunătățirilor Funciare* (fostă *Societatea Națională „Îmbunătățiri Funciare”*), înființată prin *Legea nr. 138/2004*, în timp ce condițiile de funcționare și organizare au fost reglementate prin *Hotărârea de Guvern nr. 1309/2004*.

g) *Producători agricoli individuali* – persoane fizice autorizate (**PFA**), categorie reglementată pentru înființare și funcționare prin *Legea nr. 300/2004*, adoptată în urma *Hotărârii de Guvern nr. 661/2001*.

h) *Asociații familiale cu profil agricol (AS)* – cadrul pentru funcționare și organizare fiind stabilit tot prin *Legea nr. 300/2004*.

i) *Societăți agricole (SA)* organizate și devenite funcționale odată cu aprobarea *Legii nr. 36/1990*.

j) *Asociații fără scop patrimonial (non-profit)*, inițiate și organizate numai pentru înființarea și dotarea cercurilor de mașini agricole, reglementate prin *Ordonanța de Guvern nr. 26/2000*.

k) *Proprietari individuali de pădure* - persoane fizice autorizate (**PFA**) – categorie de beneficiari care întrunesc caracteristici și reguli de organizare și funcționare stabilite prin *Legea nr. 18/1991*, *Legea nr. 1/2000* și *Legea nr. 300/2004*.

l) *Persoane fizice*, devenind eligibile pentru înscrierea pentru finanțare prin *Legea nr. 18/1991* și *Legea nr. 1/2000*; singura oportunitate de finanțare le este acordată pentru lucrări de împădurire a terenurilor, activitate specifică măsurii 3.5 *Silvicultura*.

m) *Unități de cult (UC)* - biserici, mănăstiri, reglementate prin *Art.186* din Statutul nr. 4593/1949 pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, aprobat de *Decretul nr. 233/1949*, cu modificările ulterioare;

n) *Unități de învățământ (UI)* – școli, organizate și funcționând conform *Legii nr. 84/1995* cu modificările și completările ulterioare; singura oportunitate de finanțare le este acordată pentru lucrări de împădurire a terenurilor, activitate specifică măsurii 3.5 *Silvicultura*.

o) *Asociații de proprietari de păduri private (APP)* reglementate prin *Ordonanța de Guvern nr. 26/2000*.

Principalul obiectiv în dezvoltarea rurală îl reprezintă *transformarea gospodăriilor țărănești de subzistență în ferme familiale de mărime mică (20-50 hectare) a căror producție să fie valorificată pe piață după modelul european*¹³⁸.

În ciuda acestui fapt, realitatea din teren relevă faptul că, deși având inițiativa creării unei ferme de creștere a animalelor pentru carne sau pentru lapte, posibilitatea intrării chiar pe piața autohtonă este o adevărată provocare pentru micii întreprinzători,

---

¹³⁸ Ziarul *Averea*, 3 noiembrie 2005.

care, în cel mai fericit caz, reușesc să funcționeze pe piața economică locală, concurând și aici cu marii actori economici care monopolizează în prezent piața alimentară românească.

4.6. Acoperirea geografică

Aspectul localizării investițiilor prin Programul pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală SAPARD prezintă detalii specifice fiecărui tip de activitate finanțată prin intermediul măsurilor declarate eligibile datorită condițiilor de integrare a acestora în spațiu dar și a obiectivelor vizate.

Deși specificitatea programului este aceea de a acorda asistență financiară pentru proiecte de investiții menite să dezvolte spațiul rural și să contribuie la îmbunătățirea calității vieții sociale și economice ale locuitorilor producători și beneficiari ai acestuia, în ceea ce privește amplasarea geografică a proiectelor în teritoriu, în cazul Măsurii 1.1 „*Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole*” acestea pot fi localizate atât în spațiul rural cât și în spațiul urban, în cel din urmă caz, numai dacă sunt proiecte de modernizare ale unor unități de producție, colectare sau depozitare deja existente.

Măsura 1.1 „*Îmbunătățirea prelucrării și marketing-ului produselor agricole și piscicole*”, declarată eligibilă în data de 31 iulie 2002, mijloc de realizare a obiectivelor stabilite prin Axa prioritară 1 a programului de dezvoltare privind îmbunătățirea accesului la piețe și a competitivității produselor agricole prelucrate, a constituit, indirect, obiect de discuție al capitolului 7 de negociere din Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană, Agricultură, prin adresarea acesteia sectorului de producție și prelucrare primară a produselor agricole. Stipularea perioadelor de tranziție necesare alinierii producției din sectorul industriei alimentare de prelucrare a produselor animaliere, cu precădere lapte și carne, redau situația deficitară a României în ceea ce privește calitatea procesului de producție, cifra minimă a unităților funcționale de pe piața autohtonă a producătorilor, atât din spațiul rural cât și din spațiul urban, determinând organele de decizie să introducă și opțiunea investițiilor în spațiul urban, pentru a încuraja racordarea activilor procesatori la cerințele Uniunii Europene prin *modernizarea și retehnologizarea unităților de tăiere a cărnii și respectiv celor de procesare a laptelui crud*¹³⁹.

În cazul Măsurii 2.1 „*Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale*”, proiectele de dezvoltare ale infrastructurii tehnico-edilitare, care constau în construcția și modernizarea drumurilor comunale, a rețelelor de canalizare și de distribuție a apei potabile, și nu în cele din urmă, construcția și modernizarea stațiilor de epurare, vor fi amplasate numai în spațiul rural, având în vedere faptul că zonele urbane sunt incluse într-un plan de dezvoltare finanțat prin alt instrument financiar de preaderare, ISPA, care este

---

¹³⁹ Închiderea negocierilor, Capitolul 7, Agricultură, p. 6, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, <http://www.mapam.ro/pages/ue/rez-cap7-agricultura.pdf>

orientat către finanțarea infrastructurilor mari. Nu lipsesc totuși investițiile în satele aparținătoare spațiului urban.

În ceea ce privește Măsura 1.2 „*Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor*” care se preocupă cu finanțarea proiectelor de înființare și modernizare a laboratoarelor direcțiilor sanitar-veterinare și pentru siguranța alimentelor, de analiză și control fitosanitar a produselor din industria alimentară, nu există limite de localizare a lor în teritoriu, datorită faptului că producția și procesarea produselor alimentare se realizează atât în spațiul rural cât și în cel urban. Scopul major este cel de a localiza cât mai optim cele două laboratoare necesare în cadrul fiecărei regiuni de dezvoltare¹⁴⁰, pentru a facilita accesul către unitățile active din această industrie, datorită gradului de perisabilitate ridicat al produselor procesate, care nu permite posibilitatea transportării lor la distanțe mari.

Proiectele de dezvoltare rurală din cadrul Măsurilor 3.1 „*Investiții în exploatațile agricole*” și 3.4 „*Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care să genereze activități multiple și venituri alternative*”, indiferent de activitatea pe care o vor promova, vor fi amplasate obligatoriu în spațiul rural, cu specificația că proiectele de modernizare a serelor, din cadrul Măsurii 3.1 pot fi amplasate și în zona periurbană a orașelor. Sunt încurajate proiectele de dezvoltare care sunt amplasate în spațiul rural montan¹⁴¹, mai ales prin gradul de finanțare nerambursabilă mai ridicat decât în cazul celorlalte zone.

În cazul Măsurii 3.4 Submăsura „*Turism rural*” și Submăsura „*Alte activități*” sunt încurajate proiectele care vor fi amplasate atât în spațiul montan cât și în județele unde cifra tractoarelor/ha este mai mare decât media pe țară¹⁴².

Pentru Măsura 3.3 „*Metode agricole de producție proiectate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural*”, planificarea de amplasare geografică a proiectelor s-a stabilit diferențiat în funcție de cele 3 submăsuri aprobate, fiecare dintre acestea prezentând condiții particulare de încadrare în teritoriu. Gradul de nouitate care rezidă în tipul de activități agricole promovate în acest caz a determinat stabilirea unor zone pilot pentru aplicarea proiectelor beneficiare de asistență financiară prin SAPARD.

---

¹⁴⁰ Conform Anexei 4, Ghidul Solicitantului, Măsura 1.2, s-a stabilit amplasarea laboratoarelor sanitar-veterinare în județele Suceava și Iași (regiunea Nord-Est), Constanța și Tulcea (regiunea Sud-Est), Prahova și Ialomița (regiunea Sud Muntenia), Dolj și Olt (regiunea Sud-Vest Oltenia), Hunedoara și Timiș (regiunea Vest), Cluj și Satu Mare (regiunea Nord-Vest), Brașov și Alba (regiunea Centru) și București (regiunea București-Ilfov); laboratorul fitosanitar al județului Mureș capabil să deservească beneficiari din județele Alba, Sibiu, Covasna, Harghita, Neamț, Suceava, Botoșani, Bistrița-Năsăud, Satu Mare și Maramureș.

¹⁴¹ Prin Ordinul comun nr.328/321/2004, s-au stabilit limitele spațiului montan în conformitate cu criteriile prevăzute în Hotărârea de Guvern nr. 949 din 5 septembrie 2002, cu precizarea includerii în acest spațiu a unui număr de 744 de unități administrativ-teritoriale, dintre care 21 municipii, 67 orașe, 656 comune și 2.973 sate amplasate în 28 de județe. Județele care se încadrează în zona montană prezentate în anexa HG nr. 949 sunt: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Buzău, Caraș-Severin, Cluj, Covasna, Dâmbovița, Gorj, Harghita, Hunedoara, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Prahova, Satu Mare, Sălaj, Sibiu, Suceava, Timiș, Tulcea, Vâlcea și Vrancea.

¹⁴² Anexa 1, Fișa Tehnică a Măsurii 1.1, Zonele prioritare pentru investiții în cadrul măsurii 3.4, p.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Submăsura „*Conservarea solului și protecția împotriva eroziunii*” și-a propus finanțarea proiectelor de activități de transformare a terenurilor arabile în suprafețe cu pășune, activități de amenajare de benzi înierbate pe teren arabil și activități de înființare de cultură verde ascunsă pe teren arabil după recoltare. Pentru aceste tipuri de activități s-au stabilit prioritare investițiile în zonele cu cel mai ridicat grad de eroziune al solurilor, după efectuarea studiilor specializate concluzionându-se faptul că un număr de 34 de județe din țară prezintă grad ridicat de eroziune a solului peste media admisă. Conform Ghidului solicitantului, p. 13, zonele pilot în care s-au stabilit prioritățile de implementare a proiectelor pentru prima submăsură cuprind 7 județe (Vrancea, Alba, Prahova, Dâmbovița, Vâlcea, Buzău și Bacău) care, prin valoarea indicatorilor cumulați, reflectă suprafețe afectate de eroziune în grad de 54% din suprafața agricolă. (vezi planșa 40).

În același timp, submăsura „*Conservarea biodiversității prin practici agricole tradiționale*”, a promovat o activitate pilot privind practicile tradiționale de cultivare a orezului în zone temporar inundate, activitate care prin natura sa necesită condiții naturale specifice, condiția obligatorie fiind accesul la apă, astfel pentru județele prevăzute cu cele mai favorabile condiții de aplicare a programului Brăila, Ialomița, Călărași, Constanța și Teleorman sursa de apă este fluviul Dunărea, iar pentru județele Olt, Dolj și Teleorman sursa de apă provine și din râurile interioare, Jiu și Olt; o altă activitate pilot regăsită în cadrul celei de-a doua submăsuri se adresează obiectivului de conservare a pășunilor și fânețelor alpine, pentru care amplasarea a fost din nou justificată prin studii și analize de specialitate, concluziile fiind favorabile pentru două zone:

a) Partea de Sud-Est a Transilvaniei - județele Sibiu, Brașov, Mureș, teritorii incluse în Programul Natura 2000¹⁴³.

b) Zona tampon a Parcului Național Retezat, cuprinzând teritorii aparținătoare județelor Hunedoara, Gorj și Caraș-Severin. Cea de a 3-a submăsură privind finanțarea activităților de agricultură ecologică a stabilit amplasarea proiectelor de investiții în 5 județe cu activitate agricolă tradițional ridicată și calitativ superioară datorită solurilor fertile favorabile în special culturilor vegetale, beneficiind de suprafețe agricole riguros organizate în exploatații cu specific vegetal (Călărași, Timiș, Galați, Arad) și cu specific de activități de creștere a animalelor (Suceava).

Măsura 3.2 „*Constituirea grupurilor de producători*” și măsura 3.5 „*Silvicultura*” condiționează beneficiarii programului de dezvoltare rurală prin obligativitatea amplasării proiectelor de investiții în spațiul rural al României conform legislației în vigoare¹⁴⁴.

---

¹⁴³ Programul Natura 2000 reprezintă instrumentul principal al Uniunii Europene de conservare a naturii în statele membre. Este o rețea de zone desemnate de pe teritoriul Uniunii Europene, unde specii vulnerabile de plante și animale, respectiv habitate importante trebuie protejate. Programul "Natura 2000" are la bază Directivele Uniunii Europene cu privire la Păsări și la Habitate, directive care au fost transpuse în România prin Legea nr. 345/2006 pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 236/2000.

¹⁴⁴ „Spațiul rural este constituit din toate comunele din România și este definit în articolul 5 al Legii 2/1968: „ comuna este unitatea administrativ-teritorială ce cuprinde populația rurală unită prin interese comune și tradiții. O comună este formată din unul sau mai multe sate după condiții economice, sociale, culturale, geografice și

4.7. Beneficiarii eligibili

Conform ghidurilor specifice de accesare a unui proiect cu finanțare prin Programul SAPARD, observăm selecția inițială a beneficiarilor, făcută încă de la stadiul de inițiere în detaliile unei cereri de finanțare. Prin menționarea condițiilor specifice¹⁴⁵ pe care beneficiarul este obligat să le îndeplinească, se produce o selecție, nu în mod deosebit discriminatorie, dar cu limite clare adresate unei anumite categorii de populație din spațiul rural. În concluzie, nu numai că se oferă avantaje certe potențialilor investitori sau întreprinzători tineri, dar cel mai important fapt îl constituie gradul de educație pe care îl dețin sau pe care au posibilitatea să-l dobândească prin cursuri specializate de training organizate de diferite asociații sau instituții, sau de centre de reconversie profesională. Prin aceste condiții de eligibilitate, ale beneficiarului¹⁴⁶ în primul rând, se urmărește popularea unui teritoriu cu resurse umane de calitate, atragerea tinerilor cu pregătire superioară din mediul urban, sau instruirea populației existentă deja în spațiul rural românesc.

Absorbția fondurilor SAPARD în teritoriu poate fi condiționată și de tipul de beneficiar care este eligibil pentru realizarea unui proiect de dezvoltare. Unul din criteriile după care se va evalua eficiența implementării în teritoriu a programului de dezvoltare rurală va fi disponibilitatea financiară a beneficiarilor, condițiile de contractare fiind aceleași pentru fiecare solicitant. Astfel, se ridică o problemă deosebită prin faptul că beneficiarii declarați eligibili trebuie să demonstreze accesul la suma financiară de care au nevoie pentru realizarea proiectului, ca mai apoi aceste plăți să fie plătite/decontate de către autoritatea contractantă, în acest caz, Agenția de Plăți. Prin urmare, se va realiza o corelație între tipul de beneficiar acceptat de fiecare măsură în parte și numărul de proiecte contractate.

Dintr-un total de 4588 de proiecte contractate pentru finanțare la nivel național se evidențiază cele inițiate prin atitudinea și puterea financiară a locuitorilor, atât individual sub forma Persoanei Fizice Autorizate sau Asociație Familială, cât și grupat, sau în asociere, deși cazurile de asociere în activitățile de exploatare agricolă s-au dovedit o provocare la care populația din mediul rural nu a avut reacția scontată, conform datelor înregistrate. Astfel, 301 beneficiari se înscriu în listele de finanțări sub forma asociațiilor familiale. Numărul beneficiarilor de tip PFA se dublează comparativ cu asociațiile familiale, ceea ce denotă individualismul devenit mod de viață după anul 1991, odată cu retrocedarea domeniilor funciare, înregistrându-se în final 601 de proiecte. În ceea ce privește fenomenul de asociere în agricultură, numărul inițiativelor ajunge la 84 de proiecte finanțate. În acest sens, majoritatea asociațiilor agricole pentru creșterea animalelor sau pentru bunele practici de exploatare a pământului și chiar persoanele fizice autorizate care au inițiat un astfel de proiect au beneficiat atât de ajutorul financiar nerambursabil prin programul SAPARD cât și de ajutorul financiar de la bugetul național.

---

demografice. Organizarea comunei asigură dezvoltarea economică, administrativă, culturală și socială a localităților rurale.” Citat din PNADR, p. 22.

¹⁴⁵ În “Ghidul solicitantului”, punctul B, “Informații cu caracter punctual”, se precizează astfel: “... în cazul proiectelor pe măsura 1.1 beneficiarul și/sau responsabilul tehnic al proiectului trebuie să dovedească o pregătire profesională...experiență profesională în domeniu de minim 3 ani, sau ca responsabilul tehnic de proiect va urma un curs de pregătire profesională...”; „în cazul proiectelor din cadrul măsurilor 3.1 și 3.4 beneficiarii (persoanele fizice și/sau responsabili tehnici) trebuie să dovedească o pregătire profesională, are cunoștințe profesionale în domeniu...”.

¹⁴⁶ „În România se impun o serie de politici structurale cu două ținte: una adresată producătorilor care optează pentru activități neagricole și alta adresată celor care au nevoie de ajutor pentru a-și exercita ocupația agricolă în condiții de rentabilitate”, citat din PNADR, p. 28.

Tabel 7. Beneficiarii eligibili pentru contractarea unui proiect finanțat prin SAPARD

Tip de măsură							
Măsura 1.1	Măsura 1.2	Măsura 2.1	Măsura 3.1	Măsura 3.2	Măsura 3.3	Măsura 3.4	Măsura 3.5
Asociații și grupuri de producători (cu personalitate juridică) AS, GP	Laboratoarele instituțiilor publice autorizate pentru a desfășura activități sanitar-veterinare, fitosanitare și de control al calității alimentelor.	Consilii locale ale comunelor	Producătorii agricoli individuali (PFA) ¹⁴⁷	Grupuri de producători agricoli ¹⁴⁸	Producători agricoli individuali (PFA)	Producători agricoli individuali (PFA) și Proprietari individuali de pădure (PFA)	Persoane fizice (PF) (L18/1991); Unități de cult (biserici, mănăstiri, etc.); Unități de învățământ (școli) ¹⁴⁹
Societăți comerciale cu capital privat cel puțin egal sau mai mare de 75% (SNC, SCS, SA, SCA, SRL) ¹⁵⁰		Asociații cu statut juridic între Consiliile Locale ale comunelor	Asociații agricole familiale (AS) ¹⁵¹	Grupuri de producători silvici	Producători agricoli individuali	Asociații familiale înregistrate și grupuri de producători (AS și GP)	Proprietari individuali de pădure (PFA); Persoane fizice autorizate (PFA)

¹⁴⁷ Conform Legii nr. 300/2004, art. 1, „*persoanele fizice...pot desfășura activități economice pe teritoriul României, în mod independent, sau pot constitui asociații familiale*”.

¹⁴⁸ Forme de asociere reglementate prin legea 277 din 23 iunie 2004, prin care se prevede constituirea, recunoșterea și funcționarea grupurilor de producători pentru comercializarea produselor agricole, silvice și piscicole formate prin asocierea din liberă inițiativă a producătorilor agricoli, piscicultori și silvici; grupurile de producători devin beneficiari eligibili cu condiția să fie legal constituite și recunoscute de MAPDR după data de 1.01.2004.

¹⁴⁹ Beneficiari eligibili numai pentru submăsura „Impăduriri”.

¹⁵⁰ Pentru clarificarea abrevierilor utilizate pentru definirea beneficiarilor Programului SAPARD, menționăm definițiile SNC - societate în nume colectiv, SCS - societate în comandită simplă, SA - societate pe acțiuni, SCA - societate în comandită pe acțiuni, SRL - societate cu răspundere limitată.

¹⁵¹ Conform Legii nr.36 din 30 aprilie 1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură, prin care se prevede că proprietarii de terenuri agricole care beneficiază de prevederile Legii fondului funciar nr. 18/1991, precum și alți proprietari de terenuri agricole pot să-și exploateze pământul și în forme de asociere cu scopul exploatarea terenurilor agricole, creșterii animalelor, aprovizionării, depozitării, condiționării, prelucrării și vânzării produselor, prestării unor servicii, precum și a altor activități.

Cooperative de consum (CC)		Administrația Națională a Îmbunătățirilor Funciare	Societăți agricole private sau asociații agricole cu personalitate juridică	Grupuri de producători piscicoli	Societăți agricole/asociații agricole fără personalitate juridică	Societăți comerciale, SNC, SCS, SA, SCA, SRL	Asociații familiale (AF)
			Grupuri de producători		Grupuri de producători cu personalitate juridică	Grupuri de producători, GP	Societăți comerciale cu capital integral privat ¹⁵² (SNC, SCS, SA, SCA, SRL)
			Societăți comerciale cu capital privat cel puțin egal sau mai mare de 75% (SNC, SCS, SA, SCA, SRL)		Societăți comerciale private, cu capital privat, cel mult egal sau mai mare de 75%	Cooperative meșteșugărești și Cooperative de consum (CC)	Consilii locale (CL) și asociații de consilii locale (ACL)
					Asociații familiale cu personalitate juridică	Societăți agricole (SA)	Forme asociative
							Societăți agricole (SA)

Sursa: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

¹⁵² Constituite în baza legilor 15/1990 și 31/1990.

4.8. Plafoane financiare de încadrare a proiectelor de investiții

Alocările financiare reprezintă un alt factor de determinare a absorbției fondurilor SAPARD în teritoriu. Există diferențe între alocările financiare în cadrul măsurilor acreditate, dar și în funcție de beneficiari și locația unde va fi amplasat proiectul (tabel 8).

Tabel 8. Plafoane financiare de încadrare a proiectelor de investiții

Măsura	Valori eligibile totale ale proiectelor ¹⁵³ (Euro)	Ajutorul public acordat ¹⁵⁴ (%)	Ajutorul public acordat Calamitat ¹⁵⁵ (%)	Gradul de intervenție		
				Teritoriu	Contribuția UE (%)	Buget național (%)
Măsura 1.1	30.000 - 4.000.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 2.1	100.000 - 1.000.000	100	100	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 3.1	5.000 - 500.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 3.4	5.000 - 200.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 3.5	6.000 - 1.000.000	100 ¹⁵⁶	-	-	75	25
		50 ¹⁵⁷	-	-	75	25
Măsura 3.2	20.000 - 10.000 ¹⁵⁸	100	-	-	75	25
				-	75	25
Măsura 3.3	¹⁵⁹	100	-	-	75	25

¹⁵³ Trebuie menționat că valorile totale eligibile ale proiectelor, decise prin regulamentul funcționării programului SAPARD, prezintă unele specificități conform submăsurilor. Astfel în cadrul măsurii 3.1, pentru submăsura înființării sau modernizării fermelor de creștere a animalelor și păsărilor, valoarea unui proiect eligibil poate ajunge la 2.000.000 Euro numai în cazul în care obiectivul final este implementarea *acquis-ului comunitar*, după realizarea investiției. În cazul măsurii 3.4, submăsura *Acvacultura*, proiectele declarate eligibile pentru finanțare pot ajunge la valoarea de 500.000 Euro cu scopul de a promova activitățile specifice de cultivare, creștere și prelucrare a produselor piscicole.

¹⁵⁴ Ajutorul public acordat se diferențiază în funcție de câțiva factori. În primul rând, ajutorul public este în valoare de 100% numai în cazul proiectelor neaducătoare de venituri după realizarea investiției. În al doilea rând ajutorul financiar este influențat și de locația unde este amplasat proiectul, în două direcții: prima, în cazul măsurii 1.1 submăsura zahăr și semințe oleaginoase unde contribuția publică este de 30%; a doua, în cazul măsurii 3.1, unde există câteva mențiuni pentru diferite categorii de aspecte care influențează nivelul de intervenție financiară: *locația* - spațiul montan (60% contribuție publică), *vârsta* - sub 40 de ani (55% contribuție publică), *vârsta și locația* - sub 40 de ani în spațiul montan (65% contribuție publică).

¹⁵⁵ Pentru proiectele inițiate în zonele afectate de calamități, mai precis, localitățile menționate în listele încadrate de Anexele 76 și 77 ale Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, proiecte care au fost declarate eligibile înainte de 30 iunie 2006; mențiune în varianta revizuită a Ghidului Solicitantului în conformitate cu modificările aduse la Acordul Multianual de Finanțare, Măsura 1.1, p. 5.

¹⁵⁶ Ajutorul public acordat și în procent de 100% nerambursabil se realizează doar în cazul submăsurii *Drumuri forestiere* cu beneficiari publici, caz în care bugetul aferent și condițiile de ajutor financiar prin Programul SAPARD se comportă la fel ca și în cazul măsurii 2.1. *Investiții în modernizarea infrastructurii rurale*.

¹⁵⁷ Ajutorul financiar nerambursabil în proporție de 50% se acordă beneficiarilor care realizează proiecte în cadrul celorlalte submăsuri (împăduriri, pepiniere, investiții pentru îmbunătățirea prelucrării primare a lemnului și marketingul produselor forestiere, gospodărirea pădurilor și drumuri forestiere private).

¹⁵⁸ S-au dat valorile maxime și minime ale plafoanelor financiare posibile a fi acordate pe un plan financiar pe cinci ani (maximul este pentru primul an, iar minimul pentru ultimul an), în care ajutoarele financiare vor fi acordate în rate fixe anuale pentru costurile de constituire și funcționare ale grupurilor de producători.

				-	75	25
Măsura 1.2	50.000 - 2.000.000	100	100	Necalamitat	75	25
				Calamitat	75	25

Sursa datelor: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

În ceea ce privește beneficiarii, ca și forță de muncă activă în spațiul rural, este încurajată către investiții categoria persoanelor tinere, cu vârsta de până la 40 de ani, care vor intra în categoria fermierilor tineri ce vor susține agricultura și celelalte activități economice alternative conexe practicate în spațiul rural. În același timp, sunt încurajate prin informare continuă administrațiile locale prin faptul că sunt în permanentă legătură cu instituțiile județene, regionale și chiar centrale, beneficiind de acces direct la informație, la training-uri, consiliere și workshop-uri organizate de un personal specializat. Administrațiile locale se doresc a fi și punctul de plecare a informării populației locuitoare a aceluși spațiu, având angajate persoane care au beneficiat de educație de nivel superior. În altă ordine de idei, administrațiile locale dispun de un buget alocat anual pentru investiții cu caracter local, din care pot să valorifice suma necesară realizării unui proiect de modernizare a infrastructurii tehnico-edilitare, mai ales ținând cont că rambursările financiare ar fi în proporție de 100%. Aceste investiții se încadrează în categoria proiectelor care nu sunt producătoare de venituri directe, facilitând o mai bună funcționare a activităților în spațiu.

4.9. Motivația aplicării Programului pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală SAPARD

Instrumentul financiar SAPARD pentru perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană, 2000-2006, se constituie într-un cadru particular de orientare a agriculturii și dezvoltării rurale naționale înspre modelul european comunitar de dezvoltare, prin restructurarea legislativă și administrativ-instituțională în acord cu prevederile corpului legislativ european, astfel încât la momentul aderării și încadrării României între statele membre europene obiectivul general și primordial, cel al adoptării *acquis-ului comunitar*, să fie îndeplinit în cadrul tuturor capitolelor de negociere (în prezentul caz, de referință sunt capitolul 7. Agricultură și capitolul 8. Piscicultura).

Obiectivele, motivația și modul de implementare al programului SAPARD, prin utilizarea instrumentului financiar SAPARD se realizează în conformitate cu obiectivele pilonului II al Politicii Agricole Comune, Politicii de Dezvoltare Regională, liniile directoare ale Agendei 2000 și concluziile Consiliului European de la Lisabona prin care s-au stabilit alocările financiare pentru statele aderante la statutul de membru al Uniunii, tipurile de fonduri structurale și de pre-aderare cu scopul de a facilita eforturile statului în restructurarea sectorului economic al agriculturii și demararea procesului de dezvoltare multilaterală a zonelor rurale românești.

¹⁵⁹ Plafonul de alocări financiare este stabilit în rate fixe anuale pe o perioadă de 5 ani pentru fiecare submăsură accesată, bugete care vor fi alocate în RON la rata de schimb din anul respectiv.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Pentru fiecare din măsurile solicitate prin Programul SAPARD în România, declarate eligibile și devenind operaționale în decursul perioadei de funcționare a programului, motivațiile reflectă sintetic obiectivele generale și specifice prin prezentarea succintă a disfuncționalităților de bază care caracterizează situația existentă a structurii vizate. Aspectele prezentate sunt detaliate în cadrul Anexelor specifice fiecărui Ghid al Solicitantului, elaborate în conformitate cu Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală.

Motivația implementării Măsurii 1.1 „*Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole*”, în anul 2002¹⁶⁰, rezidă în scopul general de „*a îmbunătăți performanțele producției agroalimentare din punct de vedere al standardelor de calitate și al diversificării gamei sortimentale a produselor prelucrate*”¹⁶¹, obiectiv determinat de un complex de factori și dezavantaje care se mențin nealterate în zonele rurale prin aceea că:

- în cadrul activilor din domeniul procesării, colectării și depozitării produselor agricole se menține o stare de dezorganizare și ineficiență pe piață, se înregistrează o calitate redusă a produselor manufacturate datorită gradului ridicat de uzură a utilajelor de prelucrare care determină, la rândul lor, pierderi ale materiei prime procesate, consum ridicat de energie și costuri mari de producție;
- mare parte din unitățile de prelucrare primară a produselor agricole sunt concentrate în aria periurbană a orașelor, numai 15% din totalul acestora fiind amplasate în spațiul rural, acest fapt contribuind la îngreunarea procesului de dezvoltare și de angrenare a populației rurale în producția materiei prime agricole datorită practicării prețurilor reduse la preluarea materiei prime de către marii procesatori care monopolizează sectorul industriei agroalimentare;
- lipsa de diversitate în sectorul de procesare agroalimentar, existând un număr redus de capacități industriale de prelucrare a unor produse cum sunt cerealele, semințele oleaginoase, sfecla de zahăr și plantele textile (inul și cânepa), fapt care reclamă crearea de noi produse finite bazate pe producția tradițională care să penetreze piața unică europeană. Sectoarele prioritare stabilite pentru activități de modernizare și inovare cuprind exploatarea produselor din lapte, carne, carne de pasăre și ouă, legume, fructe și cartofi, vinificație, pește și produse piscicole și plante textile.

Odată cu declararea eligibilității măsurii 1.2 „*Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor*”, în anul 2005¹⁶², se atinge unul

---

¹⁶⁰ Măsura 1.1 a reprezentat una din primele priorități în implementarea Programului SAPARD în România, împreună cu măsurile 2.1 și 4.2, fiind acreditate de Comisia Europeană prin Decizia CE/638/31.07.2002, Raport Anual de Implementare a Programului SAPARD în România pentru anul 2004, Agenția SAPARD, p. 17.

¹⁶¹ Fișa tehnică a Ghidului Solicitantului pentru Măsura 1.1, p. 58.

¹⁶² Raport Anual de Implementare a Programului SAPARD în România pentru anul 2004, Agenția SAPARD, p. 34.

din aspectele importante ale funcționării sectoarelor economice primare, secundare și de servicii, datorită dependenței acestora de cadrul instituțional pe care măsura îl promovează și impune. Costurile ridicate pe care le implică acțiunile de eficientizare a structurilor instituționale de control veterinar și fitosanitar, pe fondul inexistenței în teritoriu sau a lipsei dotărilor necesare pentru funcționare a celor existente, fac să apară relația de complementaritate între instrumente financiare diferite, dar care, prin conlucrare și colaborare financiară, pot crea funcțiunile necesare atât la nivel național cât și la nivel regional. De aceea este necesar să menționăm relația de complementaritate creată între instrumentul financiar PHARE și instrumentul financiar SAPARD pentru ajustarea lipsei structurii instituționale pentru controlul veterinar și fitosanitar al alimentelor cu privire la protecția consumatorilor și sănătății animalelor. Fondurile insuficiente oferite prin intermediul Programului SAPARD, care reușesc să acopere doar cheltuielile de modernizare a laboratoarelor regionale deja existente, prin achiziționarea mijloacelor tehnice de prelucrare a analizelor la standardele impuse de legislația europeană, sunt suplimentate în acest caz de fondurile PHARE care vor susține financiar instruirea specializată a personalului de laborator, înființarea institutelor naționale de referință și a punctelor de inspecție amplasate la frontiere¹⁶³, datorită noii ipostaze de graniță de Nord-Est a Uniunii Europene. Obiectivele și motivațiile măsurii 1.2 a Programului SAPARD completează obiectivele „Strategiei pentru îmbunătățirea infrastructurii de control veterinar și de control al alimentelor în sectorul public”, inițiată de Autoritatea Națională Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor pentru reorganizarea unităților de laborator publice și private județene în cadrul regiunilor de dezvoltare și dotarea cu aparatură de specialitate pentru a spori capacitatea tehnică și fizică de analiză, în condițiile creșterii circulației produselor agroalimentare în teritoriu, a importurilor de produse, dar și a dezvoltării sectorului de servicii turistice pentru care capacitățile existente se dovedesc insuficiente și neperformante.

Măsura 2.1 „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale” reprezintă structura suport a dezvoltării zonelor rurale. Situația existentă a infrastructurii de drumuri redusă cantitativ și cu caracter disproporțional de reprezentare în teritoriu, de calitate precară, corelată cu lipsa aproape în totalitate a infrastructurii edilitare de canalizare și stații de epurare și, nu în ultimul rând, rețeaua de apă potabilă în sistem centralizat insuficient dezvoltată pentru a deservi locuitorii spațiului rural, formulează cadrul și motivația de implementare a măsurii pentru dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare. Dacă inițial, în momentul declarării eligibile, în data de 31 iulie 2002, măsura 2.1 insistă asupra elementelor de infrastructură tehnico-edilitară (drumuri de interes local, sisteme de distribuție a apei potabile, sisteme de canalizare și epurare a apei menajere), condițiile climatice nefavorabile din perioada aprilie-septembrie 2005 au determinat autoritățile să introducă o nouă submăsură de finanțare, esențială pentru rezolvarea situațiilor critice din

---

¹⁶³ Fișa tehnică a Ghidului Solicitantului pentru Măsura 1.2, p. 53.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

zonele calamitate¹⁶⁴, a lucrărilor de reabilitare a digurilor de protecție împotriva viiturilor, de întărire și protejare a terenurilor împotriva proceselor de eroziune declanșate în urma inundațiilor.

Obiectivele de activitate ale măsurii 3.1 „*Investiții în exploatațile agricole*” au fost stabilite în urma analizei detaliate ale activităților agricole de exploatare a pământului și de creștere a animalelor, sectoare de activitate care prezintă numeroase dificultăți privind practicarea în mod organizat și cu randamente de producție ridicate cantitativ și calitativ. Aspectele analizate au cuprins atât trăsături ale fermierilor producători, cât și aspecte ale tehnologiei de exploatare, calitatea terenurilor, tipurile de culturi specializate și calitatea raselor predominante în șeptelul național. Astfel, îmbătrânirea demografică, caracteristică dominantă a populației de la sate (*aproximativ 20% din totalul fermierilor au vârsta mai mare de 65 de ani*¹⁶⁵), dotarea mecanizată insuficientă și de calitate redusă a fermelor agricole (numărul mic al tractoarelor/ha și cu grad de uzură ridicat, la fel ca și în cazul mașinilor și echipamentelor agricole specializate pe diferite tipuri de culturi), valorificarea haotică a exploatațiilor și gradul de îmbătrânire a speciilor pomicole, viticole sau legumicole cultivate reflectă necesitatea înnoirii atât a speciilor de plante cât și a metodelor de exploatare; în același timp, rasele de animale care predomină în fermele autohtone nu prezintă potențial genetic ridicat, fiind necesară *înnoirea șeptelului cu 60 – 70 de mii juninci cu înalt potențial genetic, numai 25% din aceste animale putând fi asigurate prin Programul SAPARD*¹⁶⁶. Măsura 3.1 a intrat sub managementul Agenției SAPARD în urma acreditării la data de 5 decembrie 2003, făcând parte din grupul al doilea prioritar împreună cu măsurile 3.4 și 4.1. Declararea eligibilității s-a acordat de către Comisia Europeană prin Decizia CE/846/2003.

Măsura 3.2 „*Constituirea grupurilor de producători*” se preocupă în mod evident de modul de exploatare a terenurilor agricole prin încercarea de a organiza prin asociere producătorii și fermierii agricoli individuali în grupuri compacte care să dovedească randamentul, calitatea și cantitatea de producție necesare pentru încadrarea activităților economice de exploatare agricolă în standardele europene. Exploatațiile agricole sunt în atenția autorităților naționale încă de la începuturile procesului de retrocedare a terenurilor, prin aplicarea Legii 18/1991, în urma căreia au rezultat o multitudine de proprietăți private dezorganizate și neproductive. Organizarea producătorilor și fermierilor în grupuri de producători a rezultat din necesitatea creării eficienței economice printr-o „*mai bună gestionare a capitalului și a forței de muncă, prin protejarea intereselor producătorilor de piață și în relațiile cu statul*”.¹⁶⁷ Sectoarele de activitate specializate, considerate prioritare și prevăzute a deveni operaționale, sunt menționate detaliat precizând situația existentă, la nivelul anului 2002, a productivității la hectar și ponderea importantă a proprietății private

¹⁶⁴ Fișa tehnică a Ghidului Solicitantului pentru Măsura 2.1, p. 65-69.

¹⁶⁵ Fișa tehnică a Ghidului Solicitantului pentru Măsura 3.1, p. 55.

¹⁶⁶ Idem 164.

¹⁶⁷ Fișa tehnică a Ghidului Solicitantului pentru Măsura 3.2.

din cadrul exploatațiilor dar și gradul redus de asociere, care se constituie în necesitatea reală pentru constituirea grupurilor de producători. Lista produselor agricole abundă datorită diversității resurselor naturale disponibile pe întreg teritoriul național, și le vom reda în ordinea priorităților: cereale, plante medicinale, tutun, hamei, legume, cartofi, livezi de pomi fructiferi, vița de vie, exploatațiile floricole și horticole de câmp și de seră, lapte, carne, ouă de consum, familii de albine (miere), piscicultura și fondul forestier.¹⁶⁸

Măsura 3.3 „*Metode agricole de producție proiectate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural*” reprezintă modalitatea de implementare a conceptului de agricultură ecologică și a noțiunilor de protecție a solurilor și conservare a biodiversității. Reprezintă o măsură pilot, și de aceea beneficiază de condiții diferite de implementare comparativ cu celelalte măsuri ale programului, de asemenea stabilindu-se anumite zone prioritare din zona montană sau colinară, unde fenomenul de eroziune a solurilor este cel mai frecvent (aproximativ 7 milioane ha), unde pășunile prezintă o multitudine de specii botanice locale încă prezervate, iar apa nu este afectată în proporții mari de poluare. Ceea ce a contribuit la implementarea acesteia a fost gradul de fertilitate scăzut al solurilor și gradul ridicat de fărâmițare a terenurilor exploatabile în urma practicării agriculturii intensive și a mijloacelor de exploatare nepotrivite care au determinat degradarea solurilor și a calităților nutritive ale acestora. Măsura 3.1 poate fi abordată prin corelația a trei elemente „sol – biodiversitate – apă”, fiecare dintre acestea prezentând importanță majoră pentru viitoarele practici agricole, putând constitui etapa premergătoare Programului Național de Agromediu, elaborat de Ministerul Agriculturii Pădurilor și Dezvoltării Rurale, în vederea adoptării *acquis-ului comunitar* în domeniul agriculturii ecologice și a altor practici agricole menite să protejeze mediul.

Constituirea grupurilor de producători și utilizarea unor metode agricole menite să protejeze mediul și să conserve peisajul rural au reprezentat două din ultimele măsuri acreditate ale Programului SAPARD împreună cu măsurile 1.2 și 3.5, planificate să fie implementate începând cu anul 2006. În urma întâlnirii bilaterale¹⁶⁹ dintre Comisia Europeană și Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, Bruxelles, în decembrie 2004, după analizarea situației implementării proiectelor finanțate prin fondul de pre-aderare și în urma evaluării absorbției financiare și a necesarului mărit de buget alocat pentru măsurile deja acreditate, s-a concluzionat ca fiind necesară revizuirea obiectivelor și cerințelor către beneficiari. În cazul măsurii 3.3 s-a stabilit finanțarea doar la nivel

---

¹⁶⁸ Anexa 5, Fișa tehnică a Măsurii 3.2.

¹⁶⁹ Pentru monitorizarea atentă a programului de asistență financiară SAPARD, MAPDR împreună cu Delegația Comisiei Europene din România prezentau periodic rapoarte de evaluare a programului și luau parte la întâlnirile de decizii cu reprezentantul Uniunii Europene la Bruxelles; astfel, în urma întâlnirii de la mijlocul perioadei de implementare s-au decis următoarele: renunțarea la implementarea măsurii 2.2 „*Managementul resurselor de apă*” și, implicit, nefinanțarea acesteia datorită stadiului înaintat al derulării programului și necesarului de resurse financiare ridicat pentru realocarea bugetului în cazul măsurii 3.1 în valoare de 500.000 Euro, mărirea bugetului prin realocare și în cazul măsurii 1.1; selectarea celor mai potrivite investiții în cazul măsurii 3.5, fiind aprobate pentru finanțare nerambursabilă 100% doar proiectele pentru amenajare a drumurilor la care populația satelor va avea acces direct, renunțând la unele cheltuieli privind pepinierele și arbuștii folosiți la reîmpădurire; diminuarea numărului de laboratoare propuse spre finanțare doar la cele publice de referință și dotarea acestora cu echipamente la nivel european.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

experimental a unor proiecte pilot pentru a observa desfășurarea și eficiența acestora în teritoriu.

Metoda dezvoltării rurale propuse prin elaborarea Măsurii 3.4 „*Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care să genereze activități multiple și venituri alternative*” presupune revitalizarea zonelor rurale prin promovarea pluriactivității, prin diversificarea activităților economice, păstrarea tradițiilor și, nu în ultimul rând, dezvoltarea turismului rural, dar și în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, insistându-se asupra protejării mediului înconjurător și conservării resurselor naturale disponibile. Acest deziderat reprezintă reacția la permanentizarea și constanța în practicarea agriculturii în zonele rurale, activitate principală, caracteristică și potrivită unui spațiu cu suprafețe agricole întinse, dar neproductivă datorită lipsei forței de muncă tinere și, în ansamblu, redusă numeric și lipsei mijloacelor mecanizate de exploatare. Diversificarea activităților economice prin crearea de noi ferme cu profil tradițional dar cu resurse nevalorificate în ultimii ani (ferme apicole, piscicole, ferme de melci și ciuperci) sunt menite să atragă forța de muncă tânără oferindu-le venituri alternative. Conservarea tradițiilor din mediul rural prin încurajarea inițierilor de activități meșteșugărești și de artizanat și promovarea turismului rural prin valorificarea potențialului natural deosebit de care dispune țara noastră, în mod special spațiul montan reprezintă alte valențe care au determinat existența și adoptarea acestei măsuri pentru dezvoltarea zonelor rurale. Măsura 3.4 a fost declarată eligibilă la 5 decembrie 2003, urmând a fi implementată începând cu anul 2004, iar la finalul primului an de implementare a fost reanalizată, datorită cererilor de finanțare numeroase, prin stabilirea elaborării unei analize teritoriale privind potențialul turistic al zonelor vizate privind dezvoltarea durabilă.

Măsura 3.5 „*Silvicultura*”, acreditată în penultimul an de funcționare a programului, atrage atenția asupra modului de utilizare și protecție a suprafețelor de teren împădurite, sau propuse spre împădurire (amenajarea pepinierelor) de pe teritoriul României, în funcție de tipul de proprietate în care acesta se află, asupra volumului de lemn recoltat și procesat în condițiile unui sector industrial în regresie și pe fondul limitării exportului de material lemnos brut și asupra infrastructurii de drumuri forestiere (drumuri de acces), în condițiile în care drumurile de acces pentru exploatare sau pentru vizitarea unor obiective cu potențial turistic este foarte slab dezvoltat. Datorită fondurilor limitate, prioritățile privind aprobarea spre finanțare a cererilor eligibile au fost stabilite ca fiind drumurile la care populația rurală ar avea acces direct. De aici, procentual, amenajarea drumurilor forestiere s-a dovedit obiectivul care a înregistrat cele mai multe finanțări, însumând 72,4% din totalul bugetului alocat, urmat de investițiile în dotarea cu mijloace tehnice a centrelor de prelucrare primară a lemnului cu 23,8%, restul de doar 3,8% fiind acordate finanțări pentru realizarea de îmbunătățiri funciare și acoperirea cu vegetație forestieră a unor suprafețe neînsemnate în raport cu necesitățile reale din teritoriu.

5. IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI SAPARD ÎN ROMÂNIA

5.1. Măsura 1.1. „Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole”

5.1.1. Industria agroalimentară

Industria agroalimentară capătă din ce în ce mai mare importanță în cadrul economiei europene odată cu introducerea treptată în cadrul granițelor comunitare de noi teritorii structurate, cu proporție evident discordantă a spațiului urban cu cel rural. Treptat, Uniunea Europeană devine o unitate teritorială în care ponderea spațiului rural devine majoritară, fapt care determină exploatarea avantajelor acestuia în folosul comunității. Pentru fortificarea spațiului rural, prin popularea acestuia ca reacție împotriva procesului de depopulare în favoarea spațiilor urbane care concentrează, până la suprapopulare, o mare parte a populației și a activităților economice importante, se încearcă o descentralizare a forțelor de producție dinspre urban spre rural. Tendințele de strămutare ale populației în zonele rurale atrag după sine necesitatea creării unui spațiu aducător de venituri, care să dispună de dotările tehnico-edilitare și infrastructurale, atât de necesare, pentru îmbunătățirea și menținerea standardelor de locuire aproape echivalente cu cele ale zonelor urbane.

Evidențierea raportului rural-urban, în care ruralul predomină, cu un procent de 89% din teritoriul național (212.700 km² în anul 1999), dar concentrând doar 45% (10,14 milioane locuitori la nivelul anului 1999) din populația țării¹⁷⁰, determină România să aplice aceleași măsuri de revitalizare a spațiului rural, prin fortificarea și exploatarea posibilelor sectoare economice funcționale. Evoluția economică a țării începând cu industrializarea de după anul 1945, prin aplicarea planurilor de dezvoltare cincinale, după modelul sovietic de dezvoltare, reflectă o similaritate aproape echivalentă privind deconcentrarea ramurilor industriale din marile centre urbane și înspre zonele rurale sau centrele urbane de dimensiune mai redusă, politică aplicată mai ales în cazul industriei alimentare pe principiile costurilor scăzute, accesului la dotările necesare și apropierea de centrele de desfacere și de consum ridicat. Modelul european de dezvoltare, de asemenea, promovează dezvoltarea multilaterală, mai ales a industriilor ușoare și a industriei agroalimentare și pe principiul dezvoltării echilibrate a tuturor teritoriilor, fie acestea urbane, fie rurale, dar cu scopul primordial de a reduce la minimum disparitățile formate atât în urma evoluției dezechilibrate a zonelor, datorită favorizării unor ramuri economice pe perioade îndelungate de timp, cât și datorită condițiilor naturale restrictive care caracterizează acele spații.

Pentru a justifica localizarea unităților de prelucrare, depozitare și colectare finanțate prin intermediul Măsurii 1.1 trebuie să corelăm rezultatele și cu activitățile de producție primară finanțate prin intermediul Măsurii 3.1. „Investiții în exploatarea agricole”. Astfel, dacă la nivel național se observă concentrări de investiții pe areale restrânse sau

---

¹⁷⁰ Conform datelor statistice din 2003, în anul 2002, ponderea populației rurale era de 53,3% la nivel național, regiunile cu cele mai ridicate valori fiind Nord-Est cu 59,2% populație rurală și Sud-Muntenia cu 59,4%. Ponderea cea mai scăzută a populației rurale o deține Regiunea Vest cu o valoare de 38,3%.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

întinse, în cadrul regiunilor într-un anumit sector de specialitate nu putem totuși generaliza rezultatul asupra tuturor sectoarelor de activitate specializate, datorită posibilității dezvoltării zonei sau unității administrative județene pe o anumită ramură agricolă. Explicația o găsim doar dacă evaluăm cantitativ proporția investițiilor realizate prin intermediul fiecărei submăsuri. La nivel național, impactul rezultatelor materiale determinate de implementarea programului SAPARD în teritoriul românesc, realizându-se contractări în decursul perioadei 2002-2006, este de natură pozitivă, scopul principal al programului sau al autorităților fiind acela de a avea succes în absorbția, în totalitate, a fondurilor alocate acestui sector de activitate.

Dacă însă evaluăm rezultatele programului pe principiul descreșterii proporționale a efectelor în raport cu reducerea nivelului scalar de analiză, atunci rezultatele devin mai puțin vizibile, efectele pozitive dispărându-se atât în privința concentrării sau disipării teritoriale, a input-ului financiar de care a beneficiat un areal (sau unitate administrativă județeană sau regională) și, nu în ultimul rând, de delimitarea, obligatorie de realizat, în final, în cadrul unor sectoare efectele fiind aproape ne semnificative. În același timp, procesul este reversibil în cazul analizei impactului unei singure unități la nivel scalar diferit. Din nou, procesul de evaluare capătă valențe de proporționalitate, efectele pozitive simțindu-se la nivel de localitate, comună și aria înconjurătoare, la nivel județean, regional și mai ales național, avantajele înființării unei astfel de capacități industriale fiind aproape imperceptibilă.

Localizarea unităților create sau reabilite prin proiecte de investiție realizate prin cofinanțare SAPARD în cadrul unităților fizico-geografice reflectă faptul că numărul total de 453 de unități de prelucrare nou înființate sau modernizate din toate ramurile industriei agroalimentare se concentrează în Podișul Sucevei (județul Suceava), la contactul dintre Podișul Sucevei cu Câmpia Moldovei (județul Botoșani) și în nordul Câmpiei Moldovei (județul Botoșani), nord-estul (județele Bistrița-Năsăud și Mureș) și sud-vestul Podișului Transilvaniei (județele Alba, Sibiu și Hunedoara), sectorul nordic al Subcarpaților de Curbură (județul Bacău), zona central-estică a Podișului Central Moldovenesc (județul Vaslui), Câmpia Română în zona Câmpiei Râmnicului (județul Vrancea - jumătatea estică, județul Buzău - SE), Câmpiile Găvanu-Burdea (Câmpia Săratei – județul Prahova, Câmpia Vlăsiei – județul Ilfov, Câmpia Titu-Gherghița – județele Dâmbovița și Argeș), nordul subcarpaților Getici (de la est la vest – județele Argeș, Vâlcea și Gorj), Câmpia Olteniei (Câmpia Desnățuiului și Câmpia Romanațiului – județele Dolj și Olt), jumătatea sudică a Podișului Dobrogei (județul Constanța), jumătatea sudică și nord-vestul Câmpiei Banatului și Crișurilor (județele Timiș și Bihor), Depresiunea Brașovului (județele Brașov și Covasna) și nord-vestul Câmpiei Someșului (județul Satu Mare).

Pentru o apreciere corectă a evoluției fiecărui sector de activitate specializat pe un anume produs agricol, vom descrie repartitia teritorială raportându-ne constant la situația sectorului industriei agroalimentare înainte de anii '90, perioadă de evoluție economică în context de schimbări socio-economice și politice care au determinat statul să formuleze o politică de dezvoltare și sistematizare a teritoriului conformă necesităților curente. *„Deoarece în perioada 1990-1998, producția agricolă nu a scăzut cu mai mult de 15% anual (1992) - în condiții de absorbție sporită de forță de muncă din sectoarele neagricole*

și de restrângere puternică a utilizării inputurilor intermediare - agricultura (implicit a sectorului primar) a fost singura ramură a economiei naționale care a marcat o creștere a valorii adăugate brute. Pe această bază a crescut ponderea sectorului primar în economia națională¹⁷¹”.

Dacă în perioada celui de-al doilea război mondial, în anul 1938, industria alimentară participa cu 32,4% la producția industrială a țării, aceasta caracterizându-se, însă, prin slaba diversitate a produselor prelucrate și repartizată neuniform în teritoriu, cele trei subramuri dominante fiind industria cărnii - 35,7%, industria băuturilor - 24,3% și industria morăritului - 22,4%, ponderea rămasă fiind repartizată în cadrul subramurilor de exploatare a zahărului, tutunului, peștelui și a uleiurilor vegetale, în condițiile în care industria de prelucrare a lactatelor era nesemnificativă, în anii socialismului industria agroalimentară a câștigat importanța îndreptățită, ponderea contribuției acesteia în cadrul economiei naționale devenind semnificativă¹⁷². În contextul socio-economic și politic actual, de încadrare a economiei naționale în unitatea economică europeană, politica de dezvoltare sectorială prevede dezvoltarea tuturor ramurilor de importanță pentru integrarea pe piața agroalimentară comunitară, insistând asupra sectoarelor de prelucrare a produselor din lapte, carne, carne de pasăre și ouă de consum, pește, fructe și legume, cereale, vin, plante oleaginoase, zahăr și plante textile. Datorită *echivalenței relative* între procesul de modernizare și fortificare al industriei alimentare din perioada de după 1945 și datorită similarității de abordare a planurilor și strategiilor de dezvoltare, devine vizibilă diferența între modelele de dezvoltare și planificare urmate, beneficiarii rămânând oarecum neschimbați, însă, modul de aplicare al politicii este diferit, scopul totuși rămânând același, cel de dezvoltare al sectorului de prelucrare agroalimentar, de dislocare a industriei agroalimentare de concentrările din zonele urbane, crearea de noi locuri de muncă în spațiul rural, în special pentru forța de muncă feminină activă, astfel conturându-se viitorul *tradițional agricol, atât în sectorul de producție cât și în cel de prelucrare*. Pe parcursul analizei evoluției subramurilor sus-menționate și a distribuției teritoriale, ca urmare a absorbției fondurilor SAPARD, ne vom raporta la rezultatele și la starea economică din perioada dinaintea decadei de tranziție, pentru a distinge comparativ tendințele de schimbare sau stagnare prin evoluție a sectorului producției în domeniul agriculturii, în contextul unui viitor comun european funcțional. Politica europeană de dezvoltare a agriculturii și, implicit, de dezvoltare rurală, subliniază aspectele de repopulare a spațiilor rurale, obiectiv dificil de îndeplinit în condițiile unui spațiu rural neproductiv, insistându-se pe principiul modificării centrelor de prelucrare și fortificarea centrelor și zonelor de producție prin angajarea unui sector important al forței de muncă active, încurajând, prin avantajul vârstei, populația tânără de până în 40 de ani.

Actuala politică de dezvoltare rurală în domeniul industriei agroalimentare prevede alocări financiare de ajutorare a procesului de tranziție și adaptare la piața unică și de îndeplinire a standardelor de calitate reclamate de legislația în domeniu. În cazul perioadei de pre-aderare s-a decis utilizarea de către România a instrumentului financiar SAPARD, organizat sub forma unui program de dezvoltare care a funcționat conform formulării Planului Național pentru

¹⁷¹ *Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006*, p. 23.

¹⁷² *Traat de Geografia României, Geografia umană și economică*, Institutul de Geografie, Universitatea din București, Vol. II, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984, p. 292.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Agricultură și Dezvoltare Rurală, document justificativ obligatoriu de elaborat de către România înaintea perioadei de pre-aderare, în care se subliniau sectoarele de necesitate, situația existentă a economiei la nivel național și regional, subliniindu-se disfuncționalitățile cele mai pregnante în contextul disparităților evidente între cele 8 regiuni de dezvoltare. Documentația oferită Comisiei Europene a contribuit la decizia acesteia de stabilire a alocărilor financiare, prin semnarea Acordului Multianual de Finanțare 2000-2006¹⁷³, semnat la data de 2 februarie 2001, în directă corelație cu necesitățile reale și cu puterea financiară de susținere a bugetului public de finanțare nerambursabilă a statului în cauză, hotărându-se astfel alocarea unui procent de 36% din bugetul total de 1.072 de milioane de Euro Măsurii 1.1 „Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole” pentru perioada 2000-2006, primele contractări ale proiectelor declarate eligibile fiind realizate la sfârșitul anului 2002.

Pe de altă parte, situația existentă prezentată în rezultatele negocierilor din sectorul industriei alimentare și, ca urmare, imposibilitatea actorilor economici autohtoni de a intra pe piața comunitară, practic doar un număr infim de unități fiind eligibile pentru funcționare la nivel național, îndeplinind condițiile și standardele de calitate impuse prin utilizarea mijloacelor tehnologice noi și nepoluante și înregistrând producții ridicate, a fost un alt factor determinant al deciziei de prioritizare a măsurii de finanțare a modernizărilor capacităților existente atât în spațiul rural cât și în cel urban și de înființare a altora noi în spațiul rural, conturându-se *trăsătura de flexibilitate a locației* privind aplicabilitatea proiectelor de investiții din cadrul Măsurii 1.1 în teritoriu.

Tabel 9. Alocări financiare anuale stabilite prin Programul SAPARD în cadrul Măsurii 1.1, la nivel național (Euro)

Ani	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Buget indicativ/alocări financiare	52.806.925	52.292.404	28.700.000	29.841.036	39.173.197	64.353.221	56.033.033
Buget public absorbit la nivel național	-	-	16.994.362	26.440.082	30.943.046	118.636.436	142.831.997

Sursa: Agenția SAPARD

Stabilirea priorităților pentru acceptarea investițiilor și promovarea și dezvoltarea ramurilor specializate în sectorul prelucrării produselor agricole este ilustrată de procentul maxim de acordare a alocărilor financiare în cadrul fiecărei submăsuri, după cum urmează: sectoarele asistate financiar prin intermediul măsurilor carne și produse din carne și lapte și produse din lapte au devenit prioritare prin alocarea fiecăreia unui procent indicativ de 23% din total, sectorul fructe-legume a beneficiat de 16%, cerealele de 10%, cu mențiunea nedepășirii plafonului de 25,6 milioane de euro din bugetul public nerambursabil, vin și produse viticole 9%, plante textile și pește și produse piscicole - 6%, zahăr - 4% și semințe oleaginoase 3%¹⁷⁴. Deși, în ansamblu, implementarea și funcționarea programului de dezvoltare rurală SAPARD s-a produs pe baza inițiativei antreprenoriale a locuitorilor din

¹⁷³ Document de decizie oficial, semnat de Comisia Europeană și Guvernul României, în vederea implementării Programului SAPARD în România pentru perioada 2000-2006, ratificat prin Legea 316/2001, prin care se oferă suma nerambursabilă hotărâtă individual în conformitate cu necesitățile statului aderant.

¹⁷⁴ Date prezentate în Ghidul solicitantului pentru măsura 1.1, Agenția SAPARD, România.

zonele rurale și, în acest caz, al dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii din cadrul industriei agroalimentare, fiind acceptate și proiecte de investiții în stabilimente industriale localizate în aria periurbană a centrelor urbane, totuși, coordonarea prin acceptarea proiectelor de investiții ca fiind eligibile pentru finanțare s-a realizat luând în considerare prioritățile stabilite pentru localizarea în cele mai potrivite locații a unităților de procesare după tipurile de produse agricole incluse în program.

5.1.2. Priorități în crearea unităților de prelucrare primară a produselor agricole în cadrul regiunilor de dezvoltare

O variantă de analiză a implementării Măsurii 1.1. de dezvoltare a activităților din industria alimentară este aceea de a identifica zonele cu potențial ridicat, mediu sau scăzut pentru ramurile de prelucrare a produselor agricole care se vor contura după zonele prioritare deja stabilite prin Planul Național de Dezvoltare. După analiza informațiilor privind zonele prioritare pentru investițiile în sectorul de prelucrare agroalimentar, se pot contura areale sau regiuni cu potențialul cel mai ridicat de dezvoltare pe baza industriei alimentare dispunând de resursele agricole necesare, corelând astfel și cu activitatea fermierilor în exploatațile agricole. În același timp se vor suprapune zonele care prezintă factori favorizanți pentru dezvoltare, stabilite în urma analizei teritoriale, concretizate în lucrarea „*Carta Verde a dezvoltării rurale în România*” și zonele defavorizate asistate prin politica de dezvoltare regională, areale definite prin lipsa activităților economice de producție și aducătoare de venituri.

Zonele prioritare propuse pentru investițiile cofinanțate prin Măsura 1.1. „*Îmbunătățirea prelucrării și comercializării produselor agricole*” reflectă, de fapt, funcționalitatea probabilă a unor subsectoare de activități economice, insistând asupra unor produse alimentare care prezintă potențial de prelucrare ridicat, mediu sau scăzut, în timp ce prioritățile stabilite de către specialiști au menirea de a ghida investitorii către activități economice cu productivitate ridicată și cu potențial de dezvoltare. Astfel, în cadrul Măsurii 1.1 județele regiunii prezintă potențial de dezvoltare în mod diferențiat.

Rezultatele implementării Programului SAPARD în modernizarea și înființarea de IMM-uri în sectorul industriei alimentare prezintă valorile cele mai ridicate în sectorul procesării cărnii, urmat de sectorul de prelucrare a laptelui și produselor din lapte, respectiv sectorul depozitării și prelucrării fructelor și legumelor.

Tabel 10. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Nord-Est

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Botoșani – lapte bovine, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), pește și produse piscicole, zahăr, cânepă pentru fibră; Suceava – lapte bovine, carne bovine, legume, cartofi, zahăr, in și cânepă, cânepă pentru fibră; Neamț – lapte bovine, carne bovine, cartofi, zahăr, in și cânepă, cânepă pentru fibră; Iași - cereale, soia, lapte	Botoșani – cereale, floarea-soarelui, soia, legume, cartofi; Suceava – lapte ovine, carne porcine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), fructe, pește și produse piscicole; Neamț – cereale, soia, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, legume, fructe, pește și produse piscicole; Iași – floarea-soarelui, carne porcine; Bacău – cereale, lapte ovine, carne	Botoșani – carne porcine, fructe, vin, in pentru fibră; Suceava – cereale, floarea-soarelui; Neamț – floarea-soarelui, carne pasăre (inclusiv ouă), vin; Iași – in pentru fibră; Bacău – floarea-soarelui, in pentru fibră; Vaslui - soia, lapte bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, cartofi, fructe, in pentru fibră.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

bovine, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, cartofi, fructe, vin, pește și produse piscicole, zahăr, cânepă pentru fibră; Bacău – lapte bovine, carne bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume; Vaslui – vin, cânepă pentru fibră.	ovine, cartofi, fructe, vin, pește și produse piscicole, zahăr, cânepă pentru fibră; Vaslui – cereale, floarea-soarelui, lapte ovine, carne ovine, pește și produse piscicole, zahăr.	
---	---	--

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

Tabel 11. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud-Est

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Galați – floarea-soarelui, soia, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, vin, zahăr, in pentru fibră; Brăila – cereale, floarea-soarelui, soia, carne porcine, in pentru fibră; Vrancea – vin, cânepă pentru fibră; Buzău – cereale, floarea-soarelui, carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), vin; Constanța – cereale, floarea-soarelui, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), vin, pește și produse piscicole, in pentru fibră; Tulcea – floarea-soarelui, soia, lapte ovine, carne ovine, vin, pește și produse piscicole.	Galați – cereale, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, pește și produse piscicole, cânepă pentru fibră; Brăila – carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), vin, pește și produse piscicole, cânepă pentru fibră; Vrancea – cereale, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, fructe; Buzău – lapte bovine, lapte ovine, carne porcine, legume, fructe, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Constanța – soia, lapte ovine, carne porcine, legume; Tulcea – cereale.	Galați – lapte bovine, carne porcine, cartofi, fructe; Brăila – lapte bovine, legume, cartofi, zahăr; Vrancea – carne porcine, cartofi, pește și produse piscicole, zahăr, in pentru fibră; Buzău – soia, lapte ovine, cartofi, zahăr; Constanța – lapte bovine, carne bovine, cartofi, fructe; Tulcea - carne bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, cartofi.

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD.

Tabel 12. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud-Muntenia

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Călărași – cereale, floarea-soarelui, soia, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), pește și produse piscicole; Ialomița – cereale, floarea-soarelui, soia, pește și produse piscicole, in pentru fibră; Teleorman – cereale, floarea-soarelui, lapte ovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă); Giurgiu - nu s-a înregistrat potențial ridicat pentru nici un subsector economic de prelucrare	Călărași – carne ovine; Ialomița – carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume; Teleorman – soia, lapte bovine, carne bovine, carne ovine, legume, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Giurgiu – cereale, floarea-soarelui, lapte bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Argeș – cereale, floarea-soarelui, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă),	Călărași – lapte bovine, lapte ovine, carne bovine, legume, cartofi, fructe, vin; Ialomița – lapte bovine, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, cartofi, fructe, vin; Teleorman – cartofi, fructe, vin; Giurgiu – soia, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, cartofi, fructe, vin; Argeș – floarea-soarelui, cartofi, pește și produse piscicole; Prahova - lapte ovine, carne porcine, carne ovine, legume, cartofi, zahăr;

Argeș – lapte bovine, carne bovine, fructe; Prahova – vin; Dâmbovița - carne bovine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, fructe, pește și produse piscicole.	legume, vin, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Prahova – cereale, lapte bovine, carne bovine, carne pasăre (inclusiv ouă), fructe, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Dâmbovița - lapte bovine, cartofi.	Dâmbovița - cereale, floarea-soarelui, carne porcine, carne ovine.
---	---	---

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

Tabel 13. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud-Vest Oltenia

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Dolj – cereale, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, vin; Gorj – carne bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă); Olt – cereale, carne pasăre (inclusiv ouă), legume; Vâlcea – carne bovine, carne porcine, fructe; Mehedinți – vin.	Dolj – floarea-soarelui, soia, lapte bovine, carne bovine, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Gorj – legume, fructe, in pentru fibră; Olt – floarea-soarelui, lapte bovine, lapte ovine, carne bovine, carne porcine, carne ovine, fructe, vin, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Vâlcea – cereale, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, vin, pește și produse piscicole, in pentru fibră; Mehedinți – lapte ovine, carne ovine, pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră.	Dolj – cartofi, fructe; Gorj – cereale, lapte bovine, lapte ovine, carne ovine, cartofi, vin, pește și produse piscicole, cânepă pentru fibră; Olt – soia, cartofi; Vâlcea – lapte bovine, lapte ovine, carne ovine, cartofi, cânepă pentru fibră; Mehedinți – cereale, floarea-soarelui, lapte bovine, carne bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, cartofi, fructe.

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

Tabel 14. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Vest

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Arad – cereale, soia, carne porcine, legume, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Caras-Severin – lapte ovine, carne ovine, fructe, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Timiș – cereale, floarea-soarelui, soia, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, legume, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Hunedoara – cartofi.	Arad – floarea-soarelui, lapte ovine, carne bovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), fructe, vin, pește și produse piscicole, zahăr; Caras-Severin – cartofi, pește și produse piscicole; Timiș – carne bovine, carne pasăre (inclusiv ouă), cartofi, fructe, vin, pește și produse piscicole; Hunedoara – lapte bovine, carne bovine, carne pasăre (inclusiv ouă), fructe, in pentru fibră.	Arad – lapte bovine, cartofi; Caras-Severin – cereale, floarea-soarelui, lapte bovine, carne porcine, legume, vin; Timiș – lapte bovine, zahăr; Hunedoara – cereale, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, legume, vin, pește și produse piscicole, zahăr.

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

Tabel 15. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Nord-Vest

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
Satu Mare – carne porcine, zahăr, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Bihor – lapte bovine, carne bovine, carne porcine, carne pasăre (inclusiv ouă), pește și produse piscicole, in pentru fibră, cânepă pentru fibră;	Satu Mare – cereale, floarea-soarelui, lapte bovine, carne bovine, legume, cartofi, fructe; Bihor – cereale, floarea-soarelui, legume, cartofi, fructe, vin, zahăr; Maramureș – lapte ovine, carne porcine, carne ovine; Bistrița-Năsăud – lapte bovine,	Satu Mare – soia, lapte ovine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), vin, pește și produse piscicole; Bihor – soia, lapte ovine, carne ovine; Maramureș – cereale, floarea-soarelui, carne pasăre (inclusiv

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

<p>Maramureș – lapte bovine, carne bovine, cartofi, fructe, in pentru fibră; Bistrița-Năsăud - lapte ovine, carne bovine, carne ovine, cartofi, in pentru fibră; Sălaj – fructe, in pentru fibră, cânepă pentru fibră; Cluj – lapte bovine, lapte ovine, carne bovine, carne porcine, carne ovine, legume, cartofi, fructe, zahăr, in pentru fibră.</p>	<p>fructe, pește și produse piscicole; Sălaj – carne bovine, cartofi, vin; Cluj – cereale, pește și produse piscicole.</p>	<p>ouă), legume, pește și produse piscicole, cânepă pentru fibră; Bistrița-Năsăud – cereale, floarea-soarelui, carne porcine, legume, vin, cânepă pentru fibră; Sălaj – cereale, floarea-soarelui, lapte bovine, lapte ovine, carne porcine, carne ovine, carne pasăre (inclusiv ouă), legume, pește și produse piscicole, zahăr; Cluj - floarea-soarelui, carne pasăre (inclusiv ouă), vin, cânepă pentru fibră.</p>
--	--	---

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

Tabel 16. Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Centru

Potențial ridicat	Potențial mediu	Potențial scăzut
<p>Mureș – cereale, lapte ovine, carne bovine, ovine, porcine, legume, cartofi, zahăr, in și cânepă pentru fibră; Alba – carne bovine, păsări (inclusiv ouă), vin, pește; Sibiu – carne ovine; Brașov - cartofi, in pentru fibră; Covasna – cartofi, zahăr, in pentru fibră; Harghita – cartofi, in pentru fibră.</p>	<p>Mureș – lapte bovine, păsări (inclusiv), fructe, vin, pește și produse piscicole; Alba – cereale, lapte bovine și ovine, carne ovine, legume, cartofi, pește și produse piscicole, zahăr, in pentru fibră; Sibiu – lapte ovine, cartofi, in pentru fibră; Brașov – lapte bovine și ovine, carne bovine, ovine și porcine, păsări (inclusiv ouă), pește și produse piscicole, zahăr; Covasna – nu s-a înregistrat potențial mediu pentru nici un subsector economic de prelucrare; Harghita – lapte bovine și ovine, carne bovine.</p>	<p>Mureș – floarea soarelui; Alba – floarea soarelui, carne porcine, fructe, cânepă pentru fibră; Sibiu – cereale, lapte bovine, carne bovine, carne porcine, legume, fructe, pește și produse piscicole, zahăr, cânepă pentru fibră; Brașov – cereale, legume, fructe, cânepă pentru fibră; Covasna – cereale, lapte bovine și ovine, carne bovine, porcine și ovine, păsări (inclusiv ouă), legume, fructe, cânepă pentru fibră; Harghita - cereale, carne porcine, ovine, păsări (inclusiv ouă), legume, fructe, zahăr, cânepă pentru fibră.</p>

Sursa: Ghidul solicitantului, Agenția SAPARD

5.1.3. Distribuția teritorială a investițiilor în cadrul Măsurii 1.1

Dezvoltarea rurală se va identifica cu punctele teritoriale de producție ridicată și, în mod firesc, pentru dezvoltarea acestora apar în mod necesar zone de furnizare a materiei prime pentru prelucrarea produselor agricole situate în aria apropiată aceluiași centre de producție în funcție de profilul de specialitate al unităților de procesare. La nivel național se vor contura areale specializate pe subramuri ale industriei agroalimentare dar și areale cu funcții complexe potrivit diversității produselor agricole procesate datorită avantajelor create de cadrul natural, a populației locuitoare specializate dar și a condițiilor economice favorabile dezvoltării.

Pe plan național, valorile cele mai ridicate ale investițiilor sunt înregistrate în regiunea Centru cu 19,10% din buget, iar minimum este alocat regiunii București-Ilfov cu 6,67% din investiții. Necesitatea înființării unor noi unități de prelucrare a produselor agroalimentare este prezentă la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, astfel că balanța

investițiilor nu a fost foarte înclinată în sens negativ decât în cazul regiunilor Nord-Vest și Sud-Vest Oltenia, care au dovedit investiții destul de reduse, cu ponderi de 7,92% și respectiv 7,65%; regiunile Sud-Est și Sud-Muntenia apar fiecare cu valori similare în jurul a 16% absorbție din bugetul total alocat acestei măsuri, urmate îndeaproape de regiunea Vest cu 12,35%. La nivel județean însă, cel mai ridicat număr de investiții îl înregistrează județul Prahova și județul Ilfov (împreună cu municipiul București), ambele cu un număr de 25 de proiecte contractate, urmate de județele Suceava, Vrancea, Alba și Timiș cu 19 proiecte; minimele investițiilor au fost realizate de județul Mehedinți prin contractarea unui singur proiect, Gorj, Giurgiu, și Sălaj cu câte două și trei proiecte contractate (fig. 9).

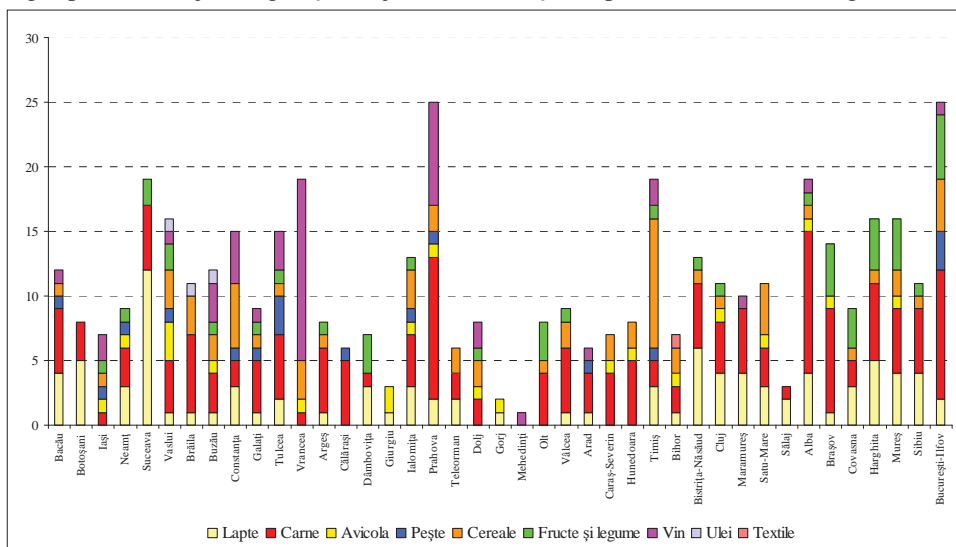

Fig. 9. Concentrarea investițiilor în infrastructura industriei agroalimentare la nivel județean

5.1.3.1. Submăsura „Lapte și produse din lapte”

Pentru identificarea noilor centre de procesare în industria lactatelor și a zonelor cele mai favorabile pentru permanentizarea acestei funcțiuni de producție privim îndeaproape, de asemenea, repartiția în teritoriu a acestora și corelăm cu activitățile tradiționale de creștere a animalelor, activități asistate financiar prin submăsura – *ferme zootehnice de vaci pentru lapte*, a măsurii 3.1. „Investiții în exploatațiile agricole”. Arealele ocupate cu aceste activități pot fi concentrate în jurul centrelor de prelucrare dar și în zone mai îndepărtate, fapt care va crea oportunitatea localizării viitoarelor investiții în sectorul industriei agroalimentare de prelucrare primară a produselor agricole.

Investițiile înregistrate în domeniul industriei lactatelor au totalizat modernizarea și înființarea a 94 de unități de prelucrare și depozitare a laptelui și produselor din lapte în țară, repartizate sub formă concentrată sau dispersată remarcându-se astfel zone de interes în dezvoltarea acestei activități (vezi planșa 4). Între zonele în care observăm concentrarea proiectelor de inițiere sau dezvoltare a activităților în acest subsector al prelucrării produselor alimentare din lapte putem menționa județele Suceava, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Harghita, iar cu un număr de 4 proiecte de investiție pentru fiecare, județele Alba, Bacău, Maramureș, Mureș și Sibiu.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Deși submăsura Programului SAPARD pentru investiții în acest domeniu a prezentat interes în aproape întreg teritoriul național, considerăm important de menționat și lipsa acestor inițiative, în totalitate, în cazul județelor Călărași, Caraș-Severin, Dolj, Hunedoara, Iași, Mehedinți, Olt și Vrancea, unități administrative care pun accent pe dezvoltarea acestora și în alte subramuri ale economiei, din lipsa tradiției în domeniul prelucrării acestor produse, sau aflându-se în dependență față de alte zone cu capacitate mai mare de a oferi materia primă neprelucrată, dezvoltându-se în zone cu avantaj de structură funciară, mai rentabile fiind investițiile în alte domenii de activitate.

Județul Suceava se remarcă prin numărul cel mai ridicat de proiecte, în număr de 12 (concentrate în jumătatea vestică), amplasate în 8 comune și 3 localități urbane, rezultând 4 unități modernizate de procesare a produselor din lapte în municipiul Câmpulung Moldovenesc, municipiul Suceava și orașul Gura Humorului. Celelalte proiecte de investiție s-au concretizat în apariția unui nou centru de colectare la Frătăuții Vechi, în noi centre de producere a diferitelor tipuri de brânză și a altor produse din lapte la Dorna Arini, Dorna Candrenilor, Bosanci, Frumosu, Forăști, Bălcești și comuna Ciprian Porumbescu. Următorul județ care s-a dovedit activ în acest domeniu este reprezentat de Bistrița-Năsăud (concentrările fiind în jumătatea vestică a unității administrative), înregistrând un număr de 6 proiecte de succes, aici predominând investițiile noi în comunele Monor, Lunca Ilvei, Teaca și Șieu-Măgheruș și 2 investiții în modernizarea a două unități în orașul Beclean și în comuna Monor. Interesul s-a manifestat, de asemenea, în zona prelucrării produselor lactate.

Cu un număr de 5 unități de prelucrare noi și modernizate se remarcă județele Botoșani și Harghita, fiecare dintre acestea încercând o valorificare a potențialului natural oferit de zona geografică în care se află și oportunitatea de a-și crea propriile unități de prelucrare pentru creșterea nivelului de activitate de prelucrare în acest sector, acest fapt aducând beneficii directe locuitorilor producători și deserviți. Astfel, în județul Botoșani inițiativele inovatoare sunt reflectate de proiecte de investiții în spațiul rural în comunele Șendriceni, Răchiți și Văculești, iar modernizările unor unități deja existente în comunele Păltiniș și Vlăsinești demonstrează încercările actorilor locali de a se alinia la standardele de producție și comercializare comunitare. Județul Harghita și-a îndreptat investițiile înspre modernizarea fabricilor deja existente în două localități urbane, Miercurea Ciuc și Odorheiul Secuiesc, restul de 3 proiecte de investiție plasându-se în spațiul rural, în comunele Remetea, Mărtiniș și Lupeni, dintre care doar un proiect s-a finanțat pentru crearea unei noi unități de prelucrare.

Din categoria județelor cu număr mediu de proiecte de investiție înregistrat, menționăm județul Alba cu 3 modernizări și o investiție nouă, localizându-se în municipiul Alba Iulia, și comunele Galda de Jos, Lopadea Nouă și Unirea. Județul Bacău înregistrează două înființări de fabrici de prelucrare a laptelui în comunele Târgu Trotuș și Negri, în timp ce în municipiul Bacău s-au efectuat modernizările a două unități deja existente. Județul Maramureș se remarcă prin activitate de prelucrare în spațiul rural, evidențiindu-se inițiative în acest sens în comunele Satulung, Bârsana, Copalnic-Mănăștur și Boiu Mare. Investițiile în modernizarea și crearea unor noi unități de prelucrare a laptelui în județul Mureș s-au repartizat în mod egal între rural (comunele Fărăgău și Ibănești) și urban

(municipiul Târgu Mureș și orașul Sovata). Ultimul județ din categoria cu un număr mediu de proiecte contractate și finanțate în cadrul submăsurii lapte și produse din lapte este județul Sibiu, care a înregistrat investiții amplasate doar în spațiul rural, în comunele Micăsasa, Loamneș, Cristian și Șura Mică.

5.1.3.2. Submăsura „Carne și produse din carne”

Absorbția financiară în acest domeniu reflectă importanța sectorului pentru populația rurală cât și urbană în privința consumului ridicat al alimentelor provenite din carne, de unde rezultă și cererea ridicată, fiind necesare atât producția ridicată cât și prelucrarea în unități specializate la standarde de calitate ridicate. Necesitatea unei perioade de tranziție de trei ani pentru sectorul de prelucrare a cărnii și produselor din carne, stabilită în urma negocierilor din cadrul capitolului 7. Agricultură, subliniază deficiențele majore existente în acest sector, iar realitatea prezentată de situația unităților de procesare la nivel național a reprezentat unul din factorii care au determinat *trăsătura de flexibilitate a locației* privind aplicabilitatea proiectelor de investiții din cadrul Măsurii 1.1 în teritoriu.

Cea de-a doua submăsură de interes major în care s-au înregistrat cifre ridicate ale investițiilor pe întreg teritoriul țării, prin maximum de 162 de proiecte contractate în acest sens, demonstrează tendințele de dezvoltare a activităților de procesare a cărnii și produselor din carne în majoritatea unităților administrative județene din țară. Remarcăm vârful de absorbție financiară în județele Alba, Prahova, Brașov, Ilfov, iar o cifră medie fiind înregistrată de județele Brăila, Harghita, Argeș, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Călărași, Sibiu, Suceava, Tulcea și Vâlcea (vezi planșa 5).

Există, totuși, câteva cazuri în care nu s-au efectuat investiții în acest sector alimentar și aici putem menționa județele Giurgiu, Gorj și Mehedinți, acestea, de altfel, neînregistrând vârf de absorbție în nici o altă ramură a industriei alimentare. Pentru a evidenția încercările de localizare a industriei de prelucrare a produselor agricole în spațiul rural românesc pentru crearea de facilități pentru producători și consumatori și, nu în ultimul rând, pentru crearea de noi locuri de muncă și evitarea costurilor ridicate de preluare a materiei prime pentru procesare din zone aflate la distanțe mari de centrele urbane mari producătoare de produse din carne, s-a avut în vedere faptul că este considerat unul din produsele principale comercializate și care înregistrează consum ridicat pe piață.

Astfel, două județe din țară înregistrează maxime de câte 11 proiecte de înființare sau modernizare a unităților de depozitare și prelucrare a cărnii de porc și de vită, respectiv județele Alba și Prahova. În cazul județului Alba investițiile în sectorul cărnii sunt aproape 50%, amplasate în ariile periurbane ale orașelor și municipiilor (Alba Iulia - 3, Cugir, Blaj), iar alte 6 proiecte sunt amplasate în spațiul rural în comunele Ighiu, Miraslău, Săsciori și Sântimbru. În privința caracterului de nouitate, 5 din 11 proiecte sunt investiții noi, restul reprezentând modernizări ale capacităților existente. Pe de altă parte, județul Prahova prezintă 4 proiecte în spațiul urban în orașele Mizil, Bușteni și Sinaia, restul până la 11 fiind amplasate în spațiul rural, 4 în comuna Filipeștii de Pădure, comună cu tradiție și activă în multe ramuri industriale, 2 în comuna Ceptura și 1 în comuna Măgureni. În cazul județului Prahova inițiativele de înființare a unităților noi sunt majoritare, înregistrându-se doar 3 proiecte de modernizare a capacităților deja existente. Județul Brașov se remarcă între locațiile de concentrare a unităților de producție, însumând un număr de 8 proiecte de

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

finanțare, localizate în principal în zonele periurbane ale municipiilor Brașov și Săcele, existând însă activități și în spațiul rural în comunele Ucea de Jos, Poiana Mărului, Sercaia și Feldioara. Județul Ilfov face parte din categoria zonelor în care populația a inițiat activități de prelucrare și depozitare a cărnii și produselor din carne, cumulând 7 proiecte contractate majoritar ca investiții noi, în comunele Tunari, Dragomirești-Vale, Popești-Leordeni, Pantelimon și Găneasa și în două centre urbane, Buftea și Chitila.

Interesul mediu în accesarea de proiecte în cadrul acestei submăsurii distinge o altă categorie de județe cu activitate predominantă în sectorul agroalimentar de carne și produse din carne. Menționăm aici județul Brăila cu un număr de 4 proiecte în cadrul municipiului Brăila și doar 2 investiții în comunele Chișcani și Vadeni; județul Harghita cu investiții doar în spațiul urban (municipiile Odorheiu Secuiesc și Miercurea Ciuc, orașele Gheorghieni și Bălan), ceea ce demonstrează tendința de menținere a unităților de producție în zonele care prezintă cele mai mari avantaje din punct de vedere al dotărilor tehnice la care prezintă acces mai facil; județul Argeș se evidențiază cu accesarea a 3 proiecte în aria periurbană a municipiului Pitești și alte 2 în comunele Ștefănești și Schitu-Golești; județul Hunedoara, similar județului Harghita, înregistrează proiecte de modernizare în spațiul urban (municipiile Deva, Hunedoara și Brad), un singur abator mixt de porcine și bovine și fabrica de produse din carne „Retezat”, fiind localizat în comuna Sălașu de Sus; județul Maramureș prezintă investiții în dotarea abatoarelor și fabricilor de preparare, ambalare și marketing-ul produselor din carne în municipiile Sighetu Marmației și Baia Mare și orașul Baia Sprie și în comunele Ardușat și Recea; județul Mureș apare cu investiții în spațiul urban predominant (Târgu Mureș, Sighișoara, Reghin) și doar o singură investiție în comuna Gurghiu; județul Bacău, zonă cunoscută în țară pentru producția de semipreparate din carne, a acumulat un număr de 2 proiecte în municipiul Bacău, 1 în municipiul Onești și 2 în comunele Răcăciuni și Oituz; județul Bistrița-Năsăud, din nou, apare cu 4 investiții în spațiul urban, remarcându-se municipiul Bistrița și doar un proiect de înființare a unui abator de bovine în comuna Șieu-Măgheruș; județul Călărași predomină în investiții în spațiul rural pentru modernizarea de abatoare și secții de procesare a cărnii în comunele Frumușani (2), Dragalina și Cuza Vodă și doar un proiect de modernizare în municipiul Călărași; județul Sibiu în mod evident concentrează proiectele de investiții în centrele urbane Mediaș și Sibiu, fiecare înregistrând câte două, și doar un proiect inițiat în comuna Poplaca pentru înființarea unei fabrici de prelucrare carne; județul Suceava, care a înregistrat maximul de investiții în domeniul lactatelor, prezintă din nou o situație propice, medie în raport cu celelalte județe, în sectorul prelucrării cărnii roșii și a produselor din carne, investițiile localizându-se majoritar în spațiul rural în comunele Scheia, Dragoiești, Horodnic de Jos și Liteni, o singură investiție fiind prezentă în municipiul Suceava; județul Tulcea prezintă o situație similară județelor Sibiu, Bistrița-Năsăud, Mureș, Hunedoara și Harghita având investițiile amplasate în spațiul urban, predominând modernizările, 4 dintre acestea în municipiul Tulcea și doar o investiție nouă în comuna Stejaru; ultimul județ din categoria unităților administrative care au înregistrat o cifră medie a bugetului absorbit este județul Vâlcea, care a înregistrat investiții doar în spațiul rural, predominând rețehnologizările necesare funcționării la capacități sporite și la ridicarea calității produselor prelucrate în comunele Vlădești, Bujoreni (2), Berislăvești și Mihăești.

5.1.3.3. Submăsura „Carne de pasăre și ouă”

În cadrul submăsurii prin intermediul căreia s-au finanțat proiecte de investiție pentru creșterea calității procesării cărnii de pasăre, depozitării și distribuției de ouă nu s-a manifestat un interes major în țară, înregistrându-se la nivel național un număr de 21 de proiecte contractate, 10 dintre acestea amplasate în spațiul rural și 11 în centrele urbane (vezi planșa 6). Dintre acestea, 15 investiții s-au axat pe modernizarea capacităților existente (stații pentru depozitare ouă, abatoare de păsări), în timp ce investițiile noi s-au evidențiat în comunele rurale Dumbrava Roșie (Neamț) – abator de păsări și carmangerie, comuna Ion Neculce (Iași) – abator de păsări, comuna Râsuceni (Giurgiu) – abator de păsări, comuna Sântandrei (Bihor) – unitate de tranșare a cărnii de pasăre și fabrică de carne, preparate și produse din carne, comuna Florești (Cluj) – un nou abator de păsări și comuna Galda de Jos (Alba) – investindu-se în achiziția de utilaje pentru dotarea unui abator de păsări. În general, există mai multe cazuri de absență a acestora în teritoriu, județele fără activitate în acest sector ajungând la o cifră de 24, incluzând în această categorie: Arad, Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Brăila, București, Ilfov, Călărași, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Galați, Harghita, Maramureș, Mehedinți, Olt, Sălaj, Sibiu, Suceava, Teleorman, Timiș, Tulcea și Vâlcea. În același timp, restul de aproape 50% din unitățile administrative județene din țară nu au excelat în absorbția fondurilor, cel mai mare număr de proiecte fiind finanțat în județul Vaslui (3), dintre care 2 în municipiul Vaslui și unul în comuna Munteni de Jos și județul Giurgiu (2), localizate în orașul Mihăilești și comuna Râsuceni, județele neamintite anterior menținându-se la minimul de un proiect.

5.1.3.4. Submăsura „Pește și produse piscicole”

Dintre submăsurile cel mai puțin solicitate pentru finanțare se remarcă sectorul de activitate din domeniul piscicol care a reușit să însumeze la nivel național 17 proiecte contractate (vezi planșa 7). Investițiile s-au sintetizat în 7 proiecte de modernizare a fabricilor de produse piscicole în municipiul Vaslui (Vaslui), orașul Hârșova (Constanța), a secțiilor de procesare carne de pește în municipiul București, comuna Afumați (Ilfov), modernizarea unităților de depozitare pentru refrigerare și congelare pește în municipiul Galați (Galați) și municipiul Slobozia (Ialomița). Investițiile noi depășesc numeric pe cele pentru modernizare și sunt amplasate în județul Tulcea (comunele Sfântu Gheorghe, Jurilovca - 2 și Frecăței), concentrându-se în înființarea de fabrici de conserve de pește și puncte de colectare a peștelui, construcția și amenajarea unui antrepozit frig pentru procesarea peștelui; alte investiții noi putem localiza în comunele Dumbrava Roșie (Neamț), Podu Iloaiei (Iași) și Ciorogârla (Ilfov) prin înființarea de depozite pentru pește și produse din pește, comuna Bănești (Prahova), Remetea Mare (Timiș), municipiul Călărași și orașul Buhuși investind pentru deschiderea unor noi unități de procesare pește și de producție a produselor din pește.

5.1.3.5. Submăsura „Cereale și produse cerealiere”

Sectorul agricol cerealiere s-a aflat pe locul trei între preferințele beneficiarilor în accesarea de fonduri SAPARD, însumând o cifră totală la nivel național de 65 de proiecte contractate. Înainte de a menționa localitățile sau județele cele mai active în această subramură a industriei de prelucrare trebuie să ilustrăm zonele în care nu sunt prezente astfel de investiții, cum sunt județele Arad, Brașov, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Gorj, Mehedinți, Neamț, Sălaj și Suceava. (vezi planșa 8) Situația cea mai bună din punct de vedere al input-

ului financiar venit prin această submăsură o înregistrează județul Timiș prin co-finanțarea unui număr de 10 proiecte, toate cu obiectivul direct de a moderniza capacități de preluare și depozitare a cerealelor (comunele Boldur, Jebel, Sânnicolau Mare, Sânanđrei - 3, municipiul Timișoara), de a moderniza unități de morărit (comunele Cenei, Sânanđrei, Săcălăz și Jimbolia). Următorul județ activ este reprezentat de Constanța, cu investiții în domeniul depozitării prin modernizarea silozurilor de grâu și făină de moară, a procesării primare a cerealelor prin re tehnologizare a tehnologiei de prelucrare, prin achiziția de mijloace de transport și îmbunătățirea marketing-ului produselor cerealiere. Aici s-au realizat 5 proiecte de finanțare, 3 dintre acestea fiind localizate în municipiul Constanța, celelalte fiind amplasate în comunele Cogealac și Adamclisi. Cu un număr de 4 proiecte finanțate merită menționat județul Satu Mare, cu două finanțări în cadrul comunei Botiz pentru extinderea și modernizarea unei mori industriale de porumb și de dotare cu instalații și silozuri de depozitare, condiționare, ambalare și control al produselor finite, și alte două contractări ale aceleași firme, SC Promat Comimpex SRL, în orașul Tășnad pentru modernizarea și dezvoltarea depozitului de cereale existent. Cu o cifră medie de 3 proiecte contractate fiecare se înscriu județele Brăila, Ialomița, Vaslui și Vrancea, iar un număr de 2 proiecte de investiție, întrunesc județele Bihor, București, Buzău, Caraș-Severin, Dolj, Hunedoara, Ilfov, Mureș, Prahova, Teleorman și Vâlcea. Celelalte județe au înregistrat fiecare câte un singur proiect, investițiile concentrându-se asupra modernizării silozurilor pentru depozitarea cerealelor și a re tehnologizării procesului de prelucrare a acestora.

5.1.3.6. Submăsura „Fructe și legume”

Potențialul pe care îl prezintă sectorul procesării, comercializării și depozitării fructelor și legumelor apare evidențiat și în numărul de proiecte de investiție contractate, la nivel național însumând un număr de 44 de proiecte, distribuite în cadrul celor 23 de județe active în acest subsector economic. Pentru maximul de proiecte înregistrat la nivel județean se înscriu 3 județe, Brașov, Harghita și Mureș, județe cu tradiție în cultivarea fructelor, legumelor și mai ales a cartofilor. Aici menționăm și județul Ilfov, care se detașează cu 5 proiecte de finanțare, considerându-l separat pentru funcția agricolă pe care o deține și specificul de depozitare și procesare a majorității produselor agroalimentare. Mai merită menționate inițiativele din acest subsector economic din județele Covasna, Dâmbovița și Olt, fiecare dintre acestea înregistrând câte 3 proiecte contractate, și județele Suceava și Vaslui cu câte 2 proiecte fiecare. Restul proiectelor de finanțare apar dispersat în teritoriu. Finanțările în zona colectării, depozitării și procesării primare a fructelor și legumelor apar proporțional dedicate în scopul modernizării și înființării de depozite frigorifice și secții de procesare a fructelor și legumelor. (vezi planșa 9). Pentru a scoate în evidență concentrările de investiții vom enumera câteva din centrele principale din fiecare județ. Astfel, județul Brașov se remarcă prin 2 proiecte în comuna Sânpetru, finanțându-se crearea unui depozit nou de legume-fructe și modernizarea altuia existent prin re tehnologizarea procesului de ambalare și comercializare legume și fructe, iar în municipiul Codlea a fost inițiată o investiție în sectorul cartofilor; în orașul Ghimbav înființarea unui depozit nou de legume și fructe. Județul Harghita se remarcă prin proiectarea și construcția unui depozit nou de fructe de pădure în comuna Siculeni, înființarea unei secții de prelucrare și conservare

legume în comuna Brădești, iar în centrele urbane Cristuru Secuiesc și Odorheiu Secuiesc două unități de prelucrare a legumelor și fructelor. Județul Mureș menține cifra categoriei în care este plasat cu investiții în comunele Batoș și Breaza și municipiul Reghin. Județul Ilfov se remarcă prin îmbunătățirea situației existente a depozitelor de legume și fructe în comunele Pantelimon, Afumați și prin modernizarea a două unități de procesare a cartofilor, una aparținând unei firme cunoscute pe piața națională, SC Star Foods E. M. SRL, în comuna Popești-Leordeni, iar cealaltă localizată în comuna Ștefănești de Jos, investiție nouă pentru depozitarea și procesarea legumelor și fructelor. Lipsa activităților din această ramură agricolă se face simțită în județele Arad, Bacău, Bihor, Botoșani, Brăila, București, Călărași, Caraș-Severin, Constanța, Giurgiu, Gorj, Hunedoara, Maramureș, Mehedinți, Prahova, Sălaj, Satu Mare, Teleorman și Vrancea.

5.1.3.7. Submăsura „Vin”

Sectorul viticol necesită finanțări importante în privința adaptării la aquis-ul comunitar, ținând cont și de perioada de tranziție considerată necesară pentru schimbarea viilor hibrid. Doar o parte din județele României realizează activități importante în sectorul vinificației, însumând o cifră de 46 de contractări pentru cofinanțare și acestea sunt distribuite inegal în: Vrancea (14), Prahova (8), Constanța (4), Tulcea (3), Buzău (3), Timiș, Dolj și Iași cu câte 2 proiecte, restul declarând doar câte o singură accesare. (vezi planșa 10). Vârful absorbției, înregistrat de județul Vrancea, s-a concretizat în finanțarea a 14 proiecte în domeniul viticol, insistându-se asupra înființării unor noi centre de vinificație, modernizarea prin re tehnologizare a prelucrării strugurilor și de depozitare și îmbuteliere a vinului. Cele mai active localități rurale sunt reprezentate de comunele Vârtescoiu (2), Jariștea (2), Câmpineanca (2), Dumbrăveni, Cotești și Slobozia Bradului; dintre centrele urbane municipiul Focșani și orașul Odobești au înregistrat fiecare câte două investiții. Prahova este cel de-al doilea județ în ierarhie, după suma investițiilor realizate, 8 unități beneficiind de cofinanțare pentru îmbunătățirea calității procesului de producție, îmbuteliere, ambalare și depozitare în domeniul viticol, unul singur în municipiul Ploiești, de această dată predominând investițiile în spațiul rural în comunele Ceptura (4), Gura Vadului (2) și comuna Urlați. Județul Constanța, cu un număr de 4 proiecte își găsește investițiile în comunele Basarabi, Cumpăna și orașul Cernavoda. Județul Buzău a beneficiat de asemenea de 3 proiecte de finanțare, 2 dintre acestea localizate în comuna Săhățeni și unul în comuna Vernești.

5.1.3.8. Realocări financiare pentru proiecte din zonele calamitate

S-au alocat fonduri suplimentare pentru proiectele care s-au încadrat în zonele calamitate de inundațiile din perioada aprilie – septembrie 2005. În decursul anului 2006, s-a realizat contractarea unui număr de 2 proiecte de investiții pentru modernizarea a două unități de procesare în sectorul cerealier, proiecte localizate în comunele Vulpeni¹⁷⁵ (județul

---

¹⁷⁵ Comuna Vulpeni (satele Cotorbești, Groșani, Mardale, Simniceni, Ploșorelu) face parte din cele 32 comune (81 sate) ale județului Olt, care, în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare între 10 și 30%, Anexa 76, Cap. VIII, PNADR.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Olt) și Uivar¹⁷⁶ (județul Timiș), și înființarea unui abator mixt de procesare a cărnii în comuna Galda de Jos¹⁷⁷ (județul Alba), beneficiind de cofinanțare de 75% prin Programul SAPARD.

Volumul contractărilor înregistrate până în anul 2006 pentru finanțarea proiectelor de investiție în domeniul industriei agroalimentare poate fi explicat, conform autorităților evaluatoare ale implementării unui astfel de program de dezvoltare, prin existența unor impedimente cum ar fi:¹⁷⁸

a) proporția încă ridicată de întreprinderi de stat, sau întreprinderi aflate încă în proprietatea statului cu peste 25%;

b) proporția însemnată (85%) de industrii situate în zone urbane, unde nu se permite decât modernizarea capacităților existente;

c) datoriile firmelor, care le fac incapabile să dovedească fezabilitatea financiară, deși proiectul ar putea fi viabil din punct de vedere economic;

d) rata diferită de co-finanțare, care creează un număr mai mic de stimulente în sectoarele agroalimentare care privesc o rată de co-finanțare mai scăzută, respectiv cereale, oleaginoase și zahăr.

5.1.4. Relocalizarea industriei agroalimentare

Disproporționalitatea dintre spațiul rural și spațiul urban în România este determinată de încadrarea a 89% din teritoriul în zonele rurale, agricultura fiind ocupația dominantă, constantă în acest spațiu, de unde și necesitatea integrării atât a populației locuitoare cât și a sectoarelor economice active în sistemul socio-economic european.

Sectorul producției agroalimentare a beneficiat de atenție sporită, oferindu-i-se primordialitate prin alocarea unui buget consistent și prioritate în declararea eligibilității măsurii corespondente, în cazul nostru Măsura 1.1 „*Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole*”. Astfel, beneficiind de 36% din bugetul total SAPARD, se situează ca prioritate pe locul I, iar dacă luăm în considerare comparativ doar Măsura 3.1, cu care vom corela activitățile finanțate prin intermediul Măsurii 1.1, atunci procentul de 28% va reflecta importanța sectorului de colectare, depozitare și procesare primară a produselor agricole pentru a atinge dezideratul unei economii primare funcționale în zonele rurale.

Crearea oportunităților de investiție în domeniul industriei agroalimentare a fost facilitat în momentul declarării eligibile, în cadrul primei runde de evaluări, a măsurilor adoptate de România, în data de 31 iulie 2002, măsura devenind operațională odată cu primele contractări din decembrie, anul 2002. Obiectivele generale și specifice cât și cele operaționale, stabilite prin intermediul acestei măsuri, sunt în directă corelație și se

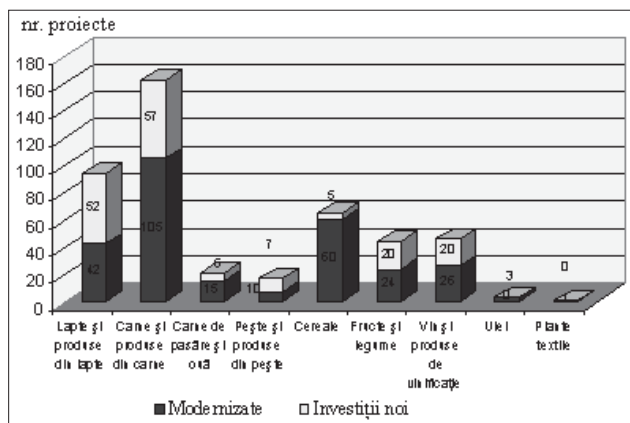
---

¹⁷⁶ Comuna Uivar face parte din cele 6 comune (11 sate) ale județului Timiș, care, în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare mai mare de 30%, Anexa 77, Cap. VIII, PNADR.

¹⁷⁷ Comuna Galda de Jos (satul omonim), județul Alba, face parte din lista celor 10 comune și a satelor componente, care, în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare între 10 și 30%, Anexa 76, Cap. VIII, PNADR; în același timp, satul Mesența, din cadrul aceleiași comune, a fost încadrat în categoria localităților afectate în proporție de peste 30%, listă prezentă în Anexa 77, Cap. VIII, PNADR.

¹⁷⁸ Evaluarea Programului SAPARD la mijlocul perioadei de implementare 2000-2003, Ministerul Integrării Europene, Raport final.

încadrează în axa prioritară 1 a programului SAPARD, dar se integrează și în axa prioritară 1 a pilonului II al Politicii Agricole Comune, dezvoltarea rurală.

Fig. 10. Proportia proiectelor de investiție pentru modernizare sau înființare de noi unități de prelucrare în industria alimentară. Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Asistența financiară pentru zonele rurale acordată României în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană, cu derularea programului omonim între anii 2000 – 2006, se reduce la scopul primordial de a transforma spațiul rural

românesc într-un spațiu productiv, caracterizat prin diversitate și pluriactivitate, obiectiv condiționat de ralierea legislației naționale la cea europeană, toate statele candidate având îndatorirea ca, până la semnarea tratatului de aderare, să închidă toate capitolele de negociere, acest fapt fiind posibil numai prin adoptarea acquis-ului comunitar din acel sector în totalitate. Politica socio-economică complexă a Uniunii Europene sprijină și promovează inovația și tehnologia performantă și producția de calitate și competitivă. Unul din cele mai importante capitole de negociere din Tratatul de Aderare dintre Uniunea Europeană și România a fost capitolul 7. Agricultură și adoptarea acquis-ului comunitar. Importanța a fost dată de dificultățile existente în acest sector de activitate economică. Din rezultatele negocierilor acestui capitol făcute publice reies justificările aduse cererilor de perioade de tranziție pentru unele dintre sectoarele industriei agroalimentare de maximă importanță atât pentru piața economică internă cât și pentru accesul producătorilor din aceste sectoare de activitate pe piața unică europeană: lactate și carne.

Dacă, prin încheierea capitolului de negociere al agriculturii, s-a stabilit o perioadă de tranziție de 3 ani, până în 31.12.2009, pentru alinierea unităților de procesare din industria alimentară la standardele europene, pentru ca, după aderare, începând cu anul 2009, sectorul industriei alimentare de procesare primară a produselor agricole să se poată încadra în cotele de producție stabilite, motivația și justificarea au survenit în urma situației deficitare a unităților de producție de lapte și produse din lapte și carne și produse din carne la nivelul anului 2002. În documentul¹⁷⁹ care prezintă rezultatele finale ale capitolului al 7-lea Agricultură, se prezintă detaliat situația existentă pe subsectoare de producție, incluzând alături de sectoarele de producție vegetală, zootehnică și dezvoltare rurală în ansamblu, sectorul industriei alimentare care prezenta situația detaliată atât a unităților de procesare a cărnii și produselor din carne: după tipul de carne (incluzând categoria cărnii roșii, cărnii de pasăre, a vânatului), după activitatea principală (de abatorizare, procesare, tranșare și depozitare) și după capacitatea de procesare (capacitate mare și mică), cât și a unităților de

¹⁷⁹ Referința e reprezentată de sinteza documentului care prezintă rezultatele capitolului de negociere al agriculturii, disponibil pe site-ul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării rurale, www.mapam.ro.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

procesare, colectare și depozitare a laptelui și produselor din lapte după mărime, în termenii acceptării acestora pentru funcționare după aderarea la Uniunea Europeană. Totalizând datele prezentate, la nivel național, în anul 2003, rezulta o cifră de 27 de unități de procesare carne și produse din carne care îndeplineau termenii și condițiile de funcționare înainte de aderare. Dintre acestea sectorul cărnii roșii și carne de vânat deținea 17 unități, sectorul procesării cărnii de pește – 7, în timp ce sectorul avicola înregistra doar 10 unități conforme. Ramura industriei lactatelor prezenta un număr de doar 18 unități de procesare lapte, care funcționau în conformitate cu standardele cerute de Uniunea Europeană. Se preconiza, pe de altă parte, o adaptare a unui număr de 114 dintre unitățile existente (carne roșie – 66 de unități, carne de pasăre – 7, pește – 6, iar în sectorul lactatelor - 35) la condițiile cerute până la momentul aderării și s-a evaluat estimativ ca pe perioada tranziției un număr de alte 67 de unități să intre în procesul de modernizare și re tehnologizare și aliniere la cerințele europene. Din nou, acestea erau distribuite inegal între ramurile prelucrării produselor agricole, 28 de unități fiind listate pentru sectorul lactatelor, 2 unități pentru capacități de procesare a cărnii de pasăre și 37 de unități pentru procesare și abatorizare a cărnii roșii. Având în vedere aceste rezultate, considerăm de importanță semnificativă menționarea *procentului proiectelor de modernizare a unităților existente de producție în raport cu apariția altora noi*. Deși **scopul principal** al Programului SAPARD a fost acela de a transforma sectorul industriei alimentare într-un sector productiv și competitiv, s-a încercat **localizarea** acestuia în spațiile rurale pentru evitarea apariției concentrărilor în spațiul urban și determinarea demarării unui proces de activare a funcției productive și de procesare a ruralului și detașarea economică a acestuia față de centrele urbane mari.

Concluziile insistă asupra capacităților de colectare, depozitare și prelucrare existente, după calitatea producției, cantitatea producției și numărul acestora în teritoriu. Nu se face încă separarea între amplasamentul acestora în spațiul rural sau urban, ci doar pe tipuri de specializări. Odată ce au fost selectate sectoarele care prezentau la nivelul anului 2002 cele mai grave disfuncționalități, analiza se poate concentra asupra acestora, dar nu neglijând și celelalte produse agricole, la fel de importante, dar trecute cu vederea datorită capacităților aproape inexistente de procesare cât și a activităților de producție primară reduse. Sectoarele cele mai importante asupra cărora s-au concentrat majoritatea discuțiilor și analizelor au fost sectorul carne și produse din carne, lapte și produse din lapte și vin și produse de vinificație. Aspectul major care necesita rezolvare era adoptarea acquis-ului comunitar în vederea funcționării acestora pe piața industrială economică națională și integrarea acestora în piața europeană de producție, prin îndeplinirea cerințelor, regulamentelor și standardelor Uniunii Europene. De aici, capacitățile de producție urmând un traseu linear, procesul de producție de calitate la nivel național devenind ulterior acceptat și adoptat la nivel european, îndeplinind standardele de producție comunitare.

Aspectul principal de care ne ocupăm în acest studiu este *gradul de flexibilitate spațială* al Măsurii 1.1 din cadrul programului SAPARD, program dedicat prin excelență spațiului rural și locuitorilor acestuia. Justificarea trăsăturii de flexibilitate stă în motivația prezentată în fișa tehnică a măsurii, unde se precizează că „*amplasarea a numai 15% din ramurile industriei agroalimentare în zonele rurale nu favorizează prelucrarea locală a*

produselor agricole, fapt ce determină costuri ridicate la transport și pierderi importante de produse". Acceptarea investițiilor în spațiul urban, așadar, s-a motivat datorită *concentrării mari de unități de prelucrare în marile centre urbane sau în zona lor periurbană și datorită situației de neconformitate a majorității capacităților de procesare în privința funcționării și producției în acord cu standardele Uniunii Europene și protecția mediului, deficiențele rezultate în urma negocierilor din acest sector fiind majore, îmbunătățirea situației existente fiind practic imposibilă fără ajutor financiar.*

Tabel 17. Localizarea investițiilor din industria agroalimentară pe specializări

Submăsura	Județe aplicante	Total protejate	Modernizări	Investiții noi	Proportia urban/rural (%)	Tendențe
Lapte și produse din lapte	34	94	42	52	44,68/ 55,32	menținere în spațiul urban; tendință ridicată de relocalizare a unităților de producție în spațiul rural
Carne și produse din carne	39	162	105	57	64,81/ 35,19	grad ridicat de menținere în spațiul urban; tendință modestă de relocalizare în spațiul rural
Carne de pasăre și ouă	18	21	15	6	71,43/ 28,57	grad ridicat de menținere în spațiul urban;
Pește și produse din pește	14	17	7	10	41,18/ 58,82	tendențe de relocalizare a unităților de producție în zona de preluare a materiei prime
Cereale	32	65	60 180	5	92,31/ 7,69	amplasare majoritară în spațiul rural
Fructe și legume	23	44	24	20	54,55/ 45,45	proporție echilibrată rural-urban
Vin și produse de vinificație	16	46	26 181	20	56,52/ 43,48	tendențe mari de relocalizare în spațiul rural
Ulei	3	3	3	0	100,00/ 0,00	100% în spațiul rural
Plante textile	1	1	0	1	0,00/ 100,00	spațiul urban

În localizarea unităților de colectare, depozitare și prelucrare primară a produselor agricole se iau în considerare un complex de factori de natură geografică, socială, economică, care influențează diferit amplasarea industriilor de specializări diferite în teritoriu: *sursele de materii prime și gradul de perisabilitate* al acestora sau a produselor semifinite și finite, *costul transportului* (costul distanței) atât față de zona de furnizare a materiei prime agricole, cât și față de zonele de desfacere și de deservire pentru consum a produselor finite, *mărimea centrelor de consum, gradul de cerere* în zona înconjurătoare sau *de influență* a centrului de prelucrare, *necesarul de apă industrială și de energie electrică* în procesul de producție, *disponibilul de forță de muncă calificată*, în special feminină¹⁸². Fiecare tip de spațiu de localizare a procesării în industria agroalimentară, fie că este rural sau urban, prezintă

¹⁸⁰ Din cifra totală de proiecte de investiții pentru modernizare în sectorul *cereale*, un număr de 35 au fost amplasate în spațiul rural, procentul de unități de producție devenind astfel de 61,53% în spațiul rural.

¹⁸¹ Din cifra totală de proiecte de investiții pentru modernizare în sectorul *vin*, un număr de 16 au fost amplasate în spațiul rural, procentul de unități de producție devenind astfel de 78,26% în spațiul rural.

¹⁸² *Geografia României, Geografia umană și economică*, op. cit., p. 293.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

avantaje și dezavantaje care reies din motivațiile multiple de amplasare a unităților industriale în spațiul rural.

Motivația amplasării industriei de prelucrare a produselor alimentare în spațiul rural se concretizează în:

- reducerea costurilor de transport a materiei prime pentru procesare către centrele urbane unde este localizată unitatea de procesare;
- apropierea față de zonele de producție și colectare a materiei prime procesate;
- evitarea aglomerării zonelor industriale urbane cu unități de procesare primară a produselor agricole care contribuie la creșterea nivelului de deteriorare a mediului;
- evitarea fenomenului de navetism a populației active din aria periurbană;
- crearea de noi locuri de muncă și oportunități de angajare a tinerilor și forței de muncă feminine din zonele rurale;
- îmbunătățirea calității personalului angajat prin organizarea de cursuri de calificare pentru angajarea în unități de procesare specializate;
- îmbunătățirea calității infrastructurii prin investițiile în construcția sistemelor de alimentare cu apă potabilă și a rețelelor de evacuare a apelor uzate, modernizarea drumurilor de acces pentru facilitarea transportului produselor agricole primare către centrele de colectare sau prelucrare, astfel comunitatea locală putând beneficia de condițiile create.

Plafoanele financiare maxime, de 2 milioane de Euro, încurajează preponderent realizarea de noi întreprinderi mici și mijlocii cu capacitate modestă de prelucrare, dar cu posibilitatea unei funcționări la capacități ridicate, dacă sunt localizate în zonele de producție a materiei prime, asigurând avantaj atât în domeniul procesării și dezvoltării industriei rurale alimentare, cât și aducând beneficii unor comunități locale într-un areal restrâns prin crearea de noi locuri de muncă și prin preluarea produselor agricole exploatate de către actorii locali activi în agricultură.

Avantajele realizării de investiții noi, pentru crearea de capacități de prelucrare primară a produselor agricole prin programul de finanțare SAPARD sunt importante datorită condițiilor de eligibilitate pe care trebuie să le întrunească investitorii la finalul realizării proiectului. Se asigură, așadar, prin obligativitatea contractului, o producție de calitate, cu mijloace tehnologice avansate, preluate doar din state europene, produse conform cerințelor legislative și nepoluante. Numărul restrâns al forței de muncă nou angajate, datorită tehnologiei avansate prezintă însă avantajul promovării de personal calificat, îmbunătățind astfel calitatea populației locale. Spațiul rural este un câmp fertil, neexploatat la capacitatea maximă, având în continuare potențial ridicat de fructificare prin încurajarea producătorilor privați, sub orice formă de organizare a exploatațiilor agricole, de a practica agricultura în manieră intensivă. Într-o optică idealistă, s-ar putea constitui rețele de procesare pe areale întinse, regionale în spațiul rural, dependente de spațiul urban numai pentru desfacerea surplusului de produse procesate. Cu toate acestea, mare parte din investițiile realizate în sectorul industriei alimentare sunt localizate în ariile periurbane¹⁸³ ale

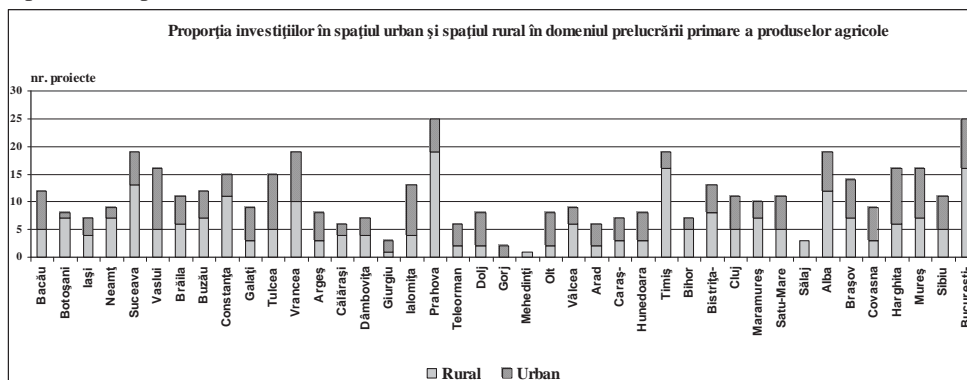
---

¹⁸³ Trebuie menționat că pe teritoriul administrativ al unor orașe și municipii - care, conform legii de organizare administrativă a teritoriului țării, este considerat urban - se află încă 341 de localități care au caracteristici rurale, numite chiar sate, dar ele intră, numai din punct de vedere administrativ, în componența spațiului urban. PNADR 2000-2006 (p. 22).

orașelor sau chiar în orașele mici, nou înființate din anul 2000 până în prezent. Din rezultatele investițiilor pentru modernizări rezultă că agenții economici au preferat să modernizeze capacitățile industriale existente, dar neproductive și cu riscul de a fi scoase din uz, prin interzicerea funcționării de la 1 ianuarie 2007.

Deși zonele rurale reclamă investițiile noi, în primul rând prin încurajarea populației locale de a-și moderniza fermele agricole vegetale sau animale, iar în al doilea rând datorită forței de muncă existente și pentru a micșora fenomenul navetismului, puțini investitori au ales să se apropie de materia primă și de forța de muncă în defavoarea accesului mai facil la dotările tehnico-edilitare și apropierea față de centrele de consum. În concluzie, dezavantajul lipsei de investiții în zonele rurale are mai multe fațete, atât în privința producătorilor, a forței de muncă active, în special feminină care predomină în categoria neocupată și materia primă neprelucrată perisabilă care, prin deteriorările semnificative cantitativ, determină pierderi de ambele părți. Zonele rurale care au beneficiat de apariția unor centre de prelucrare primară a produselor agricole sunt puține la număr, printre acestea putând menționa localități rurale din județele Suceava, Botoșani, Timiș, Constanța, Maramureș, Vrancea și Neamț.

Dacă, însă, analizăm fiecare ramură de procesare, concluziile sunt mai relevante și, în același timp, ridică semne de întrebare în privința capacității ruralului de a se dezvolta, în timp ce aspectele de modernizare sau de inovație devin, brusc, nesemnificative, întărind din nou efectul invers proporțional între scara teritorială și efectele programului. Cel mai frecvent, beneficiarii au fost, în mare parte, SRL, SA și mai puțin SNC, agenți economici privați, cu capacitate de prelucrare diferită.

Fig. 11. Proportia investițiilor în spațiul urban și rural în domeniul prelucrării primare a produselor agricole

Este important de precizat că, dacă proiectele de investiții pentru modernizare sugerau menținerea pe piața economică a unor vechi agenți economici, putem concluziona, din analiza beneficiarilor, că marile grupuri cu tradiție în industria agroalimentară, care predomină piața agroalimentară în prezent, au solicitat și beneficiat de ajutor financiar nerambursabil pentru deschiderea unor noi mici secții de prelucrare specializată pe produse de specialitate în zone studiate în prealabil din zona tradițională de preluare a materiei prime și care dispuneau atât de produsele agricole, cât și de forța de muncă necesară. Un astfel de proiect de investiție aduce beneficii atât comunității locale cât și beneficiarului direct procesator, comunității, prin crearea de noi locuri de muncă și diminuarea distanței între punctele de colectare sau prelucrare a produselor agricole și procesatorului, care și-a extins atât aria de exploatare pentru materie

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

primă, cât și zona de desfacere, prin mărirea capacității de producție și locație mai apropiată de alte centre de consum. Să nu uităm că una din condițiile esențiale pentru a accesa un proiect cu finanțare SAPARD era disponibilitatea de fonduri financiare necesare acoperirii a 50% din investiție.

Având în vedere că fermele de producție vegetală și animală existente, în proprietate individuală privată (persoană fizică autorizată sau asociație familială), sunt de capacitate mică și medie, ceea ce determină rată redusă de producție, prin modernizare reușind să se mențină doar pe piața locală, acestea nu au puterea financiară să asigure transportul către procesator pentru produsele rezultate în surplus minim, pe lângă cele care acoperă necesarul de consum din gospodărie, sau prețul oferit de marile unități de procesare din zone, înființând centre de colectare locale, este derizoriu, astfel descurajând mulți dintre fermierii existenți. Scopul Politicii Agricole Comune și, implicit, al dezvoltării rurale este cel de a dezvolta multilateral spațiul rural, între toate tipurile de investiții existând corelații directe. De altfel, pentru dezvoltarea industriei agroalimentare este necesar să se dezvolte și activitățile producătoare, prin înființarea de ferme productive, protejând mediul înconjurător, zonele rurale devenind zone de atracție atât pentru populația tânără cât și pentru noii investitori din sectorul de prelucrare.

Tabel 18. Situația proiectelor contractate prin Măsura 1.1, la nivel regional, pe submăsuri

Submăsura	Nord-Est	Sud-Est	Sud-Muntenia	Sud-Vest Oltenia	Vest	Nord-Vest	Centru	București-Ilfov	România
Lapte	25	8	11	2	4	20	21	2	93
Carne	21	21	28	11	14	20	37	10	162
Avicola	5	2	4	2	2	3	3	0	21
Pește	4	5	3	0	2	0	0	3	17
Cereale	5	15	8	5	14	8	6	4	65
Fructe și legume	6	3	5	5	1	2	17	5	44
Vin	4	25	8	3	3	1	1	1	46
Ulei	1	2	0	0	0	0	0	0	3
Plante tehnice	0	0	0	0	0	1	0	0	1

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

O altă *disfuncționalitate* care poate fi ajustată prin permeabilitatea spațiului rural în fața noilor procesatori și producători, cât și prin amplasarea unităților la distanțe variabile față de centrele urbane, acoperind și arealele din ruralul propriu-zis, neexploatat încă, este trăsătura de *producție dezorganizată*, haotică a produselor agricole, *locuitorii exploatare resursele naturale neplanificat și neproductiv*.

5.1.5. Studiu de caz: S.C. LaDorna Cheese SRL

Denumirea proiectului: „Investiție nouă pentru o fabrică pentru producerea brânzei de vaci de tip „cottage”.

Localizare: Satul Ortoaia, Comuna Dorna Arini, Județul Suceava (planșa 11).

Analiza studiilor de caz în cadrul fiecărei măsuri principale a Programului SAPARD s-a concretizat într-o selectare și organizare a principalelor elemente de realizare și de impact asupra comunității în care au fost localizate. Informațiile punctuale furnizate de beneficiari își

vor găsi completarea în contextul socio-economic general al spațiului rural românesc, datorită încadrării acestora, fie în domeniul producției sau al prelucrării produselor agroalimentare, fie în sectorul serviciilor de turism, activități economice practicate în prezent în zonele rurale. Comportamentul beneficiarilor studiați ca model de inițiativă la nivel local poate constitui punctul de reper pentru viitoarele programe de dezvoltare, la un nivel teritorial mai redus și funcționând pe principiul coordonării directe.

În cazul de față vom ilustra proiectul realizat de beneficiarul S.C. LaDorna Cheese, prin depunerea fișei de finanțare pentru asistența financiară prin Programul SAPARD, un caz de dezvoltare a infrastructurii de procesare în domeniul lactatelor, sector aflat în dificultate atât din punct de vedere al numărului unităților existente în teritoriu, dar și din punct de vedere al calității procesului tehnologic de procesare al unităților existente. Obiectivul realizat funcționează la un grad de automatizare și standarde de calitate superioare, datorită condiției impuse prin contractarea pentru finanțare, aceea de a achiziționa utilajele necesare procesului tehnologic din statele Uniunii Europene, având calitate și randament ridicat.

a) *Motivul realizării proiectului* (pentru alte venituri, pentru valorificarea capitalului existent, pentru reducerea șomajului în zonă) – în cazul de față, beneficiarul fiind unul din actorii economic de bază de pe piața agroalimentară, motivația a constat în valorificarea materiei prime lactate existentă în zonă, procesatorul având oportunitatea co-finanțării prin SAPARD și având și disponibilitatea financiară de a investi în introducerea unui nou produs pe piața lactatelor, pentru a diversifica gama de produse și a crea locuri noi de muncă în spațiul rural;

b) *Tipul de beneficiar* – Programul SAPARD a dovedit o largă arie de adresabilitate între potențialii beneficiari la nivel local; în cazul acestui proiect, beneficiarul este reprezentat de microîntreprinderea S.C. LaDorna Cheese S.R.L.

c) *Numărul de locuri de muncă nou create și forța de muncă angajată* (obiectivul Programului a fost să dezvolte activitățile economice în zonele rurale pentru stabilizarea și atragerea populației în acele zone; orice beneficiar trebuia să dovedească, prin planul de afaceri atașat la studiul de fezabilitate, oportunitățile oferite pentru populația activă locală; deși spațiul rural are deficiențe în ceea ce privește forța de muncă calificată, micii întreprinzători pot oferi training-uri de specialitate pentru personalul tehnic) – în cazul unității de prelucrare și producției a brânzei de tip „cottage” colectivul de muncă angajat a fost din zona apropiată, din care 23 de persoane au fost angajate în funcția de operatori pe diferite utilaje, din care 6 nu au mai avut un serviciu anterior. Personalul angajat necalificat a urmat cursurile de preparator produse lactate. Au fost 7 persoane care au fost angajate din șomaj.

d) *Profilul întreprinderii* – unitățile industriale modernizate sau nou înființate prin intermediul co-finanțării SAPARD în cadrul măsurii 1.1. pot avea profil de colectare, depozitare, procesare și desfacere a produselor agroalimentare. S.C. LaDorna Cheese reprezintă o unitate de prelucrare a laptelui, producătoare a brânzei de vaci de tip „cottage”.

e) *Aprovizionarea cu materie primă pentru producție* – s-a avut în vedere localizarea unității de producție și aria de acoperire pe care o deține prin preluarea materiei prime pentru procesare. Determinarea spațiului de influență al unei întreprinderi sau microîntreprinderi se realizează în funcție de distanța față de:

- furnizorii de materie primă;
- locațiile de procesare;
- locațiile care formează piața de desfacere.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Cazul analizat face parte din investițiile noi care, având capacitate mai mică de prelucrare și acces limitat pe piața locală și regională, în mod firesc ar acoperi o zonă destul de redusă ca întindere. Totuși, fiind parte a Grupului LaDorna, care mai cuprinde fabricile Dorna S.A., Dorna Brânzeturi, Dorna Agri, Lactate Dobrogene, accesul la materia primă a fost mult mai facil datorită vechimii practicilor de creștere a animalelor pentru lapte din zonă și a producției de brânzeturi în zonă care se realizează începând cu anul 1960, cu produse precum: șvaițer, cașcaval (Dalia, Trapist, Vidraru), brânzeturi topite (cu smântână, cu șvaițer, pentru copii), prin deschiderea liniei de producție de lapte UHT de la Floreni, complet automatizată, din comuna Dorna Candrenilor, județul Suceava, în anul 1998 și înființarea S.C. Dorna Lactate SA, unde s-a început procesul de prelucrare a laptelui din zonă.

Astfel, *aprovizionarea cu materia primă* în vederea procesării se face de la principalele centre de colectare: *Ortoaia (Dorna Arini), Broșteni, Izvoarele Sucevei, Benea, Breaza și Chiril*, acoperind aproximativ 100 de centre de colectare secundare. Aceste centre existau și înainte de investiția SAPARD, bineînțeles suferind unele modernizări în timp. La capitolul recepție cantitativă, trebuie menționat că transportul laptelui se realizează cu cisternele proprii pentru realizarea transferului laptelui de la centralele de recepție și răcire la fabrica de procesare în condiții optime datorită gradului ridicat de perisabilitate a laptelui.

Centrele de recepție și răcire a laptelui sunt grupate în trei mari zone de preluare: **1) Zona Dorna (Vatra Dornei):** Neagra Șarului, Șaru Dornei, Panaci, Gura Negri, Ortoaia, Broșteni, Poiana Negri, Poiana Stampei, Dorna Candrenilor, Floreni; **2) Zona Campulung Moldovenesc** (Izvoarele Sucevei, Benea, Breaza, Fundu Moldovei, Moldovita, Vatra Moldoviței, Vama, Frasin, Stulpicani); **3) Zona Rădăuți** (Calafindești, Vicovul de Sus și Vicovul de Jos, Siret, Frătăuți); **Suceava** - 2 ferme.

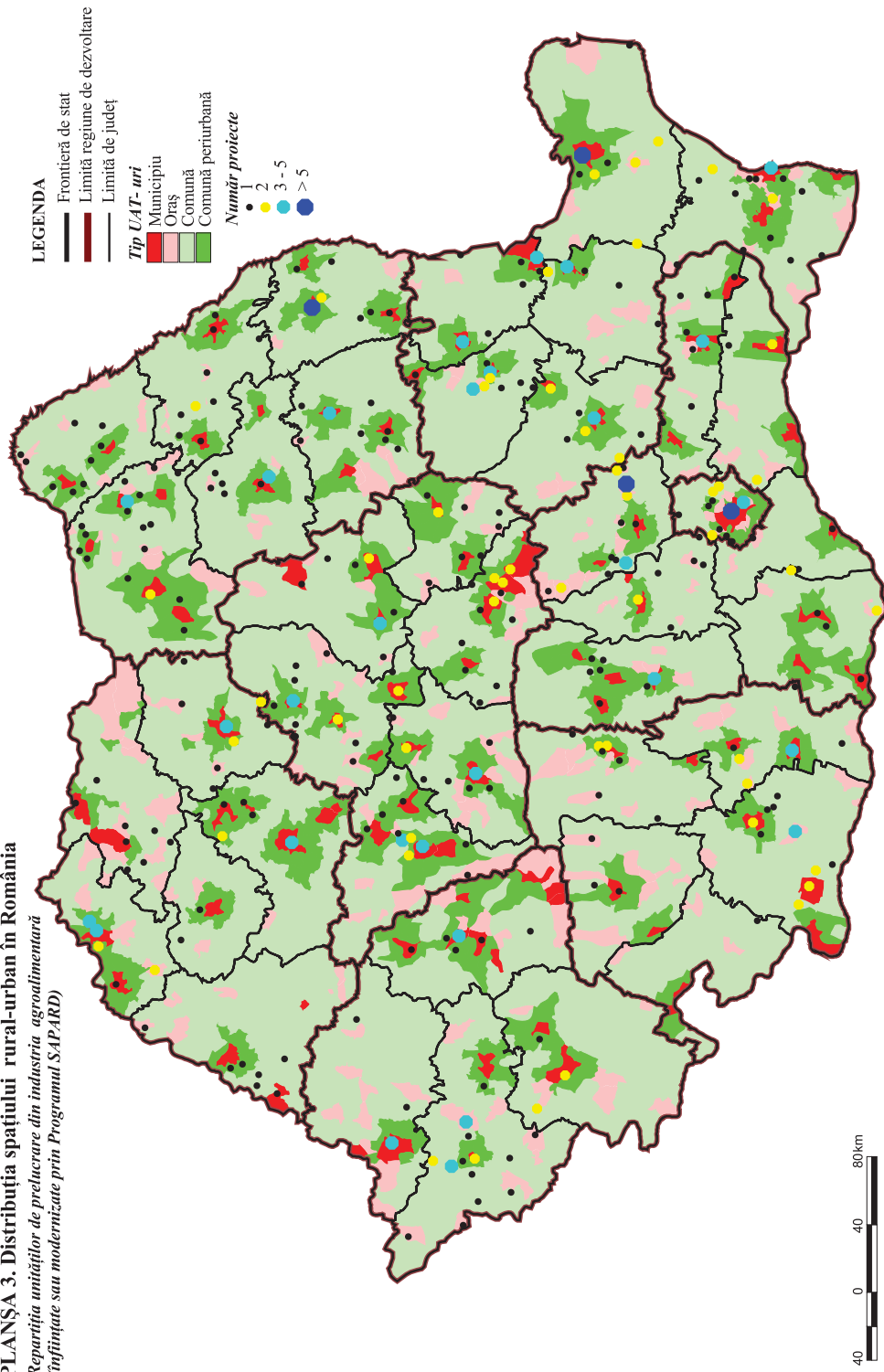
Furnizorii de materiale suplimentare pentru ambalare provin din mai multe județe ale țării, între care menționăm: **Sibiu** (S.C. Greiner SA), **București** (S.C. Internova SA), **Miercurea Ciuc** (S.C. Dunapack SRL), **Brașov** (Oniros International SRL), **Cluj** (Kerry Polonia, MTC Romania Impex) și **București** (Johnson Diversy Romania).

Rețeaua de distribuție a produselor este proprie, adică **depozite** sunt în țară la **București, Iași, Galați, Constanța, Craiova, Timișoara, Brașov, Sibiu, Cluj, și Bacău**, de la care se face distribuția mai departe către supermarket-uri, în general: CORA, METRO, BILLA, CARREFOUR, SELGROS etc.

Produsele secundare, semifabricatele, care rezultă din procesul tehnologic, sunt livrate la secția de brânzeturi topite din cadrul *grupului LaDorna*, unde sunt valorificate. Cantitățile sunt mici datorită faptului că unitatea produce strict pe comandă fermă din partea departamentului comercial.

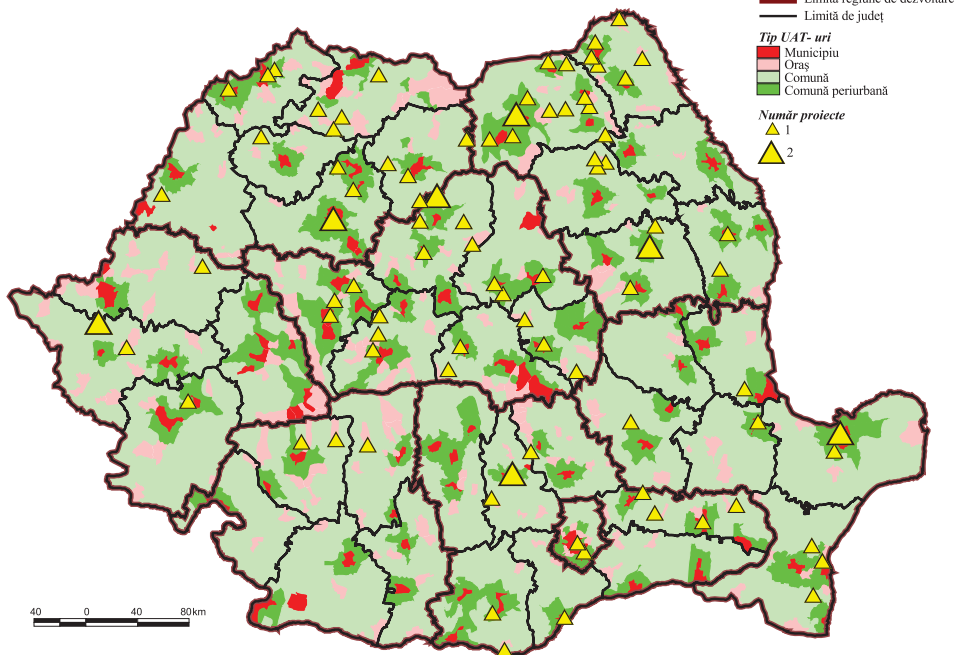
Fiind proiect de investiție nouă în zonă rurală, întreprinzătorul a necesitat să realizeze investiții pentru racordarea unității la toate tipurile de infrastructură: *apă, canalizare, drum, energie electrică, telefonie, internet*. Unitatea s-a construit din temelie, fiind necesară racordarea la utilități (apă potabilă, canalizare, energie electrică, telefonie, internet). Rețeaua de apă este proprie și se face de la un bazin situat la circa 3 km de secție. De aceste utilități nu beneficiază locuitorii comunei.

PLANȘA 3. Distribuția spațiului rural-urban în România
*Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară
(înfințate sau modernizate prin Programul SAPARD)*

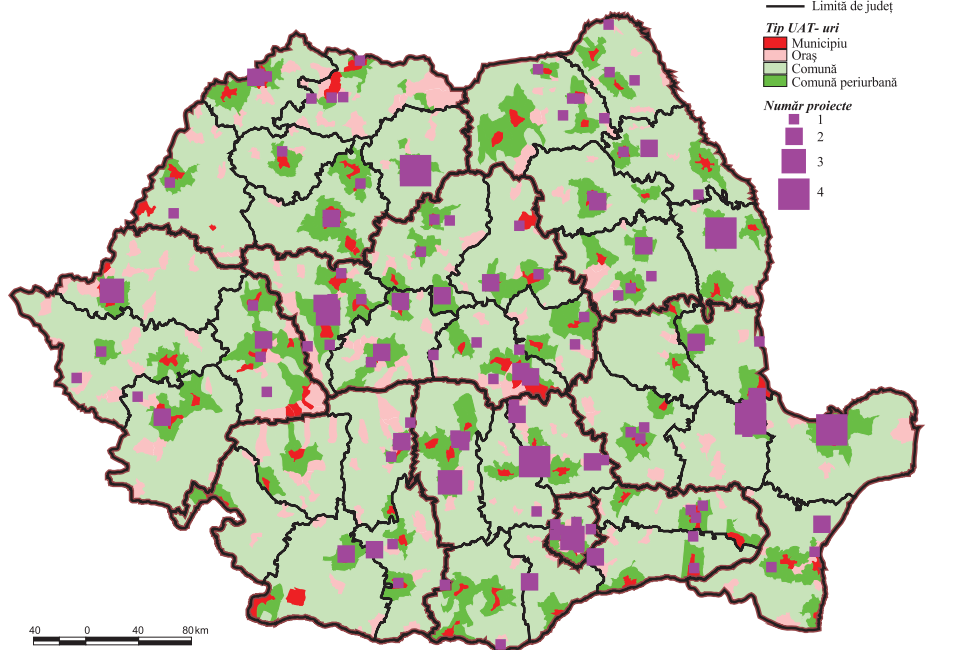
PLANȘA 4. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (lactate)
(înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)

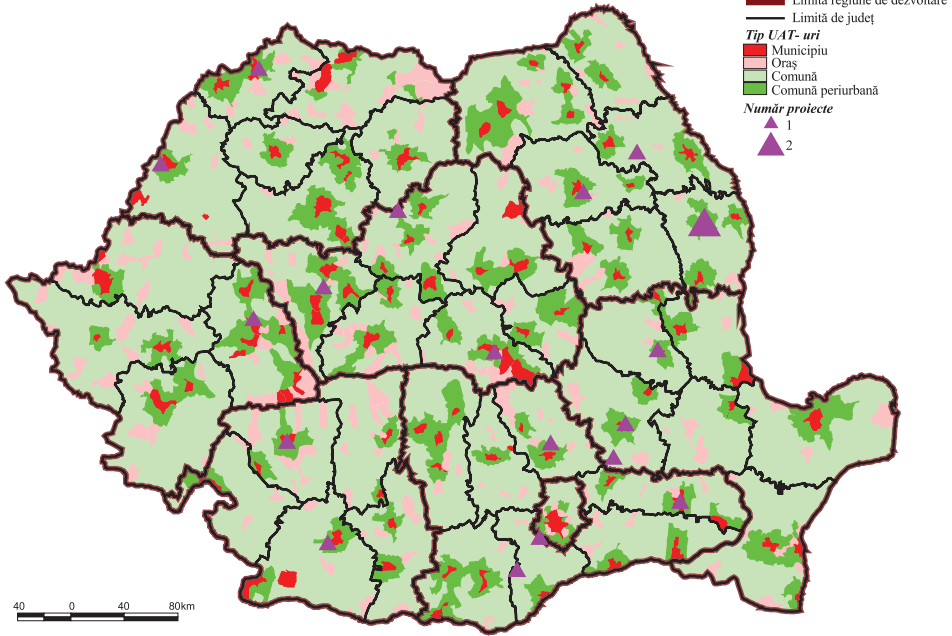
PLANȘA 5. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (carne)
(înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)

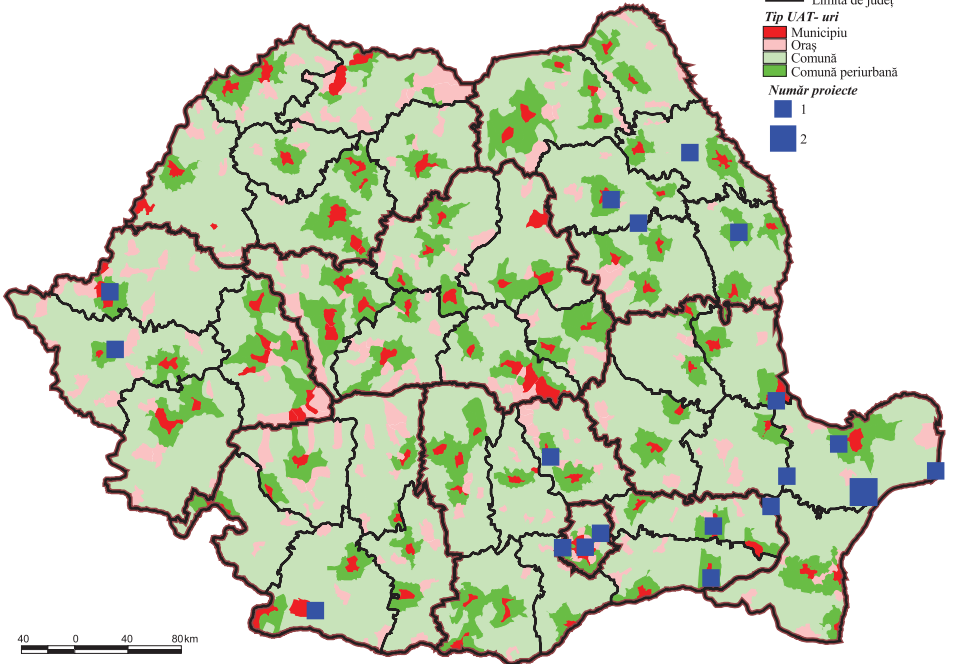
PLANȘA 6. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (carne de pasăre)
(înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)

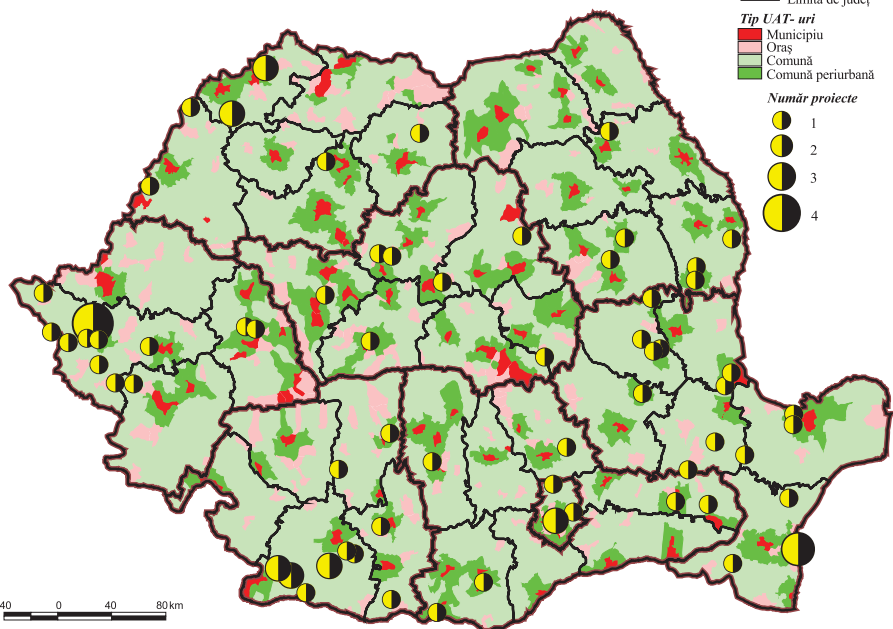
PLANȘA 7. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (pește)
(înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)

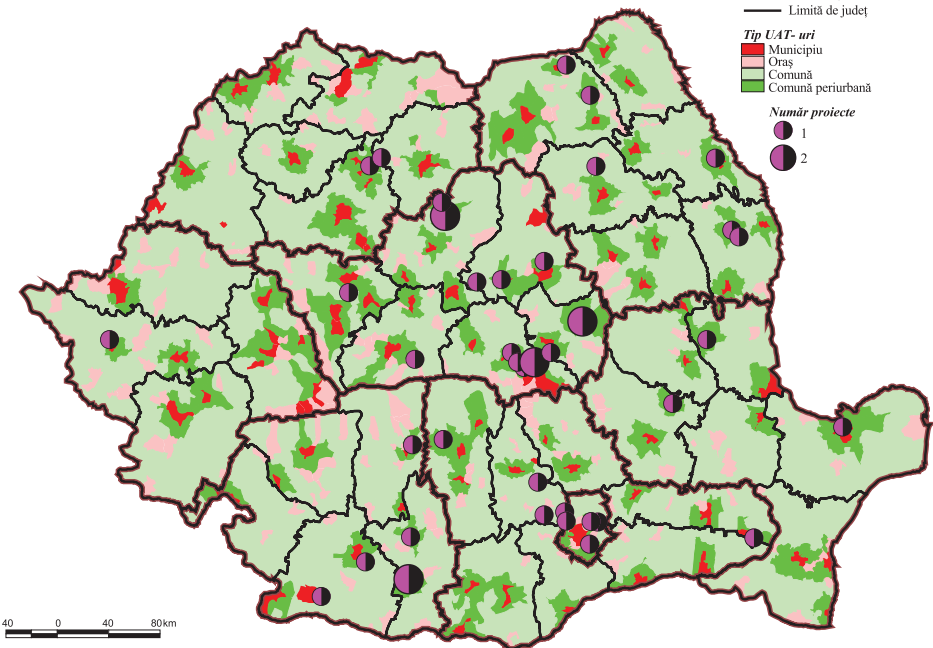
PLANȘA 8. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (cereale)
(înfînțate sau modernizate prin Programul SAPARD)

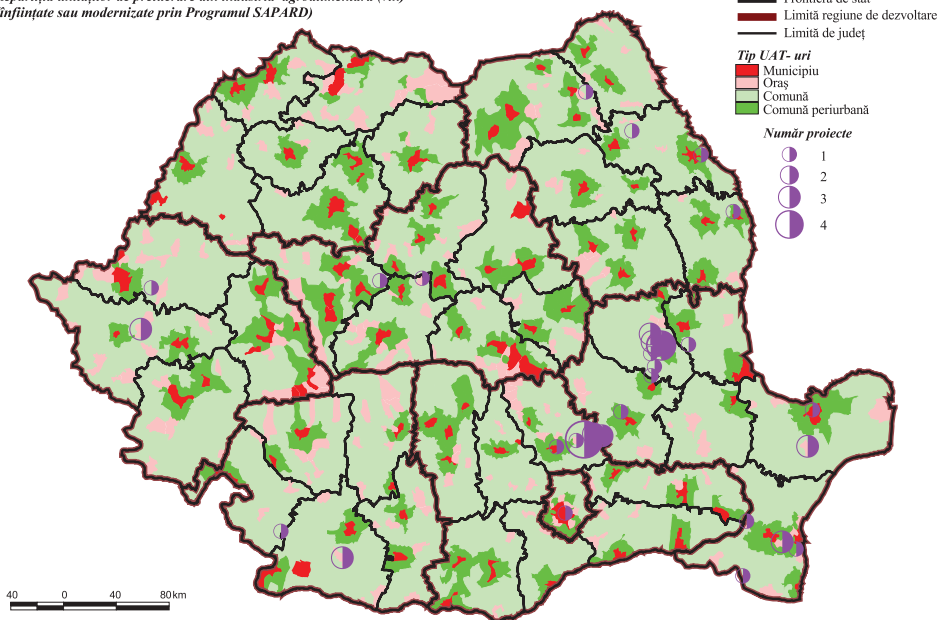
PLANȘA 9. Distribuția spațiului rural-urban în România

Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (fructe-legume)
(înfînțate sau modernizate prin Programul SAPARD)

PLANȘA 10. Distribuția spațiului rural-urban în România

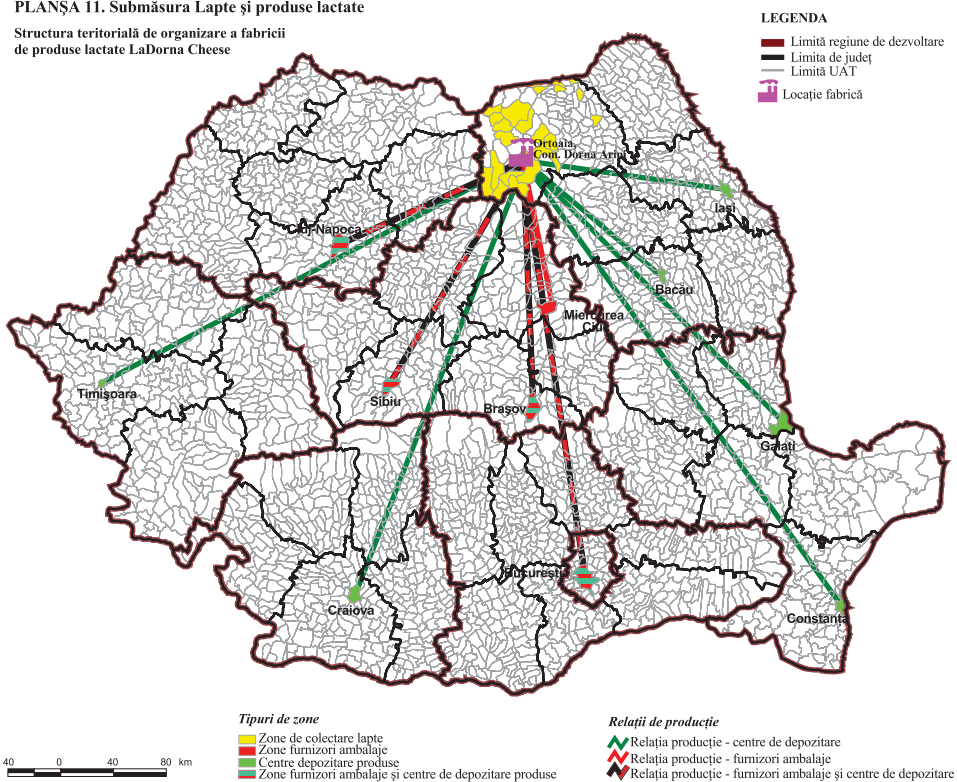
Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (vin) (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)

40 0 40 80 km

PLANȘA 11. Submăsura Lapte și produse lactate

Structura teritorială de organizare a fabricii de produse lactate LaDorna Cheese

40 0 40 80 km

5.2. Măsura 2.1 „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”

Măsura 2.1. „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”, una din măsurile de bază ale programului SAPARD, urmărește ameliorarea accesului la rețeaua de drumuri comunale, județene, naționale, căi ferate, precum și la exploatațiile agricole, obiective turistice de importanță națională sau alte obiective economice, sprijinirea activităților economice, comerciale și turistice prin dezvoltarea unei infrastructuri minimale, ameliorarea condițiilor igienico-sanitare ale locuitorilor și a activităților productive desfășurate în conformitate cu standardele în vigoare, ameliorarea calității mediului și diminuarea surselor de poluare.

Ultimul obiectiv specific, mai nou integrat în obiectivele acestei măsuri, îl reprezintă cel de asigurare a prevenirii și protecției împotriva inundațiilor. Activitățile practice din cadrul Măsurii 2.1 au constat în: construirea și modernizarea drumurilor de interes local și a podurilor, construirea și modernizarea sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă, construirea sistemelor de canalizare a apei și investiții referitoare la stațiile de epurare a apei, reabilitarea digurilor existente de apărare împotriva inundațiilor, reabilitarea și consolidarea lucrărilor de stabilizare a terenurilor și de prevenire a inundațiilor.

Preocupările manifestate de specialiști și prioritățile stabilite de organismele comunitare în direcția dezvoltării infrastructurii tehnice locale se reflectă în bugetele alocate pentru finanțarea acestor tipuri de proiecte. Mai mult, în ciuda sumelor atribuite anual, interesul manifestat de administrațiile locale, în urma necesităților stringente existente în spațiul rural, s-a dovedit a fi mult mai ridicat prin absorbția rapidă a tuturor fondurilor disponibile, cererile fiind mult mai mari decât disponibilitățile de asistență financiară.

Se observă concentrări de proiecte de modernizare a infrastructurii de drumuri în anumite zone și localități care, pentru perioade îndelungate de timp, nu au reprezentat prioritățile altor administrații și care au avut oportunitatea de se înscrie în lista beneficiarilor pentru a-și îmbunătăți calitatea sistemelor de transport, comunicații, producție și deservire economică și condițiile de viață ale locuitorilor acestora. (vezi planșa 12). În cadrul acestei măsuri a programului SAPARD s-a reușit finanțarea unui număr de 771 de proiecte contractate, absorbția financiară realizându-se abrupt în decursul primului an de selecție (2002) pentru contractare, bugetul alocat devenind insuficient. Mai târziu, în anul 2006, în urma cererilor abundente pentru finanțări ale unor proiecte declarate eligibile și rămase pe lista de așteptare, s-a decis ca din fondurile alocate altor măsuri care nu au prezentat interes pentru populația rurală și nu au înregistrat cereri, bugetele rămânând nealocate, acele părți de buget să fie realocate în cadrul altei submăsuri, în cazul nostru, Măsura 2.1. *Modernizarea infrastructurii rurale*. În același timp, datorită condițiilor climatice nefavorabile care au determinat producerea calamităților pe teritoriul României, instituțiile Europene au decis suplimentarea fondurilor alocate și, mai mult, ridicarea procentului de cofinanțare.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Dacă până atunci, bugetul alocat de partea Europeană reprezenta 50% din suma totală investită, din acel moment, pentru proiectele inițiate în cadrul zonelor calamitate, ajutorul financiar consta în 75% din bugetul necesar. *Nota de fundamentare - H.G. nr. 203/16-02-2006* precizează detaliile Hotărârii Guvernului nr. 203/2006 privind suplimentarea alocărilor financiare pentru Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale din Fondul de rezervă bugetară de la bugetul de stat prevăzut pentru anul 2006. Astfel, în urma întâlnirii autorităților naționale cu cele ale instituțiilor Europene se modifică fișa tehnică a Măsurii 2.1 privind modernizarea infrastructurii rurale „*pentru proiectele de infrastructură tehnico-edilitară afectate de inundațiile severe care au avut loc în perioada aprilie - septembrie 2005, precum și completarea cu o nouă submăsură de prevenire și protecție împotriva inundațiilor*”.

Ca urmare a delimitării zonelor afectate într-un grad mai mare de 5% și cu risc ridicat de a fi din nou afectate de inundații și alunecări de teren, s-a propus efectuarea analizelor și a unor noi studii de fezabilitate pentru zonele declarate calamitate prin Hotărârea Guvernului nr. 1512/2005 de către administrațiile locale pentru refacerea proiectelor de investiții în regim financiar diferit față de celelalte proiecte din cadrul aceleiași măsuri, privind alocările financiare nerambursabile. În anexele 76 și 77 ale Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală sunt prezentate listele localităților calamitate¹⁸⁴, cu un grad de afectare între 10% și 30% și cele cu grad de afectare mai mare de 30%.

Precizarea formulării unei noi submăsuri în cadrul măsurii 2.1 privind infrastructura tehnico-edilitară din spațiul rural presupune alocarea unor fonduri financiare suplimentare pentru areale care au fost clasificate ca având un grad înalt de risc de inundare și alunecări de teren, a căror studii de fezabilitate și coordonare a lucrărilor să fie realizată de către Autoritatea Națională pentru Îmbunătățiri Funciare, iar contribuția privată pentru întregirea sumei necesare lucrărilor de modernizare să fie suplimentată de la bugetul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale. Anexa 4 a Ghidului Solicitantului menționează lista proiectelor propuse să fie finanțate în cadrul submăsurii „*Infrastructura de prevenire și protecție împotriva inundațiilor*”, redată în continuare, cu mențiunea că Autoritatea Națională pentru Îmbunătățiri Funciare a reușit să realizeze proiectele de combatere a efectelor de degradare în arealele stabilite ca și priorități, lucrările fiind contractate în decursul anului 2006, sumele investite atingând cifra de 41.599.178,47 Euro de la bugetul SAPARD.

Măsura pentru modernizarea infrastructurii rurale a propus asistarea financiară a activităților și lucrărilor în ceea ce privește fiecare tip de infrastructură tehnico-edilitară, creându-se astfel o structură pe 3 submăsuri, cu mențiunea că, începând cu anul 2006, în urma Hotărârii de Guvern nr. 203/2006, s-a introdus o nouă submăsură privind lucrările de

¹⁸⁴ În urma inundațiilor repetate din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost afectate într-un grad mai mare de 30% un număr de 71 de comune, 118 sate din 24 de județe. Cu un grad de afectare între 10% și 30% lista cumulează un număr de 520 de comune, 1093 de sate din 38 de județe.

ameliorare a terenurilor degradate și amenajare a digurilor de protecție împotriva inundațiilor.

Analiza efectelor rezultate în urma implementării programului pentru agricultură și dezvoltare rurală SAPARD în domeniul infrastructurii va urma traseul imprimat de structurarea inițială a sectorului de investiții, în cadrul a patru submăsuri, fiecare dintre acestea prezentând o anumită specificitate în cadrul regiunilor de dezvoltare și a județelor componente.

Tabel 19. Proiecte propuse pentru finanțare – beneficiar ANIF

Nr. crt.	Regiune de Dezvoltare	Buget alocat prin Programul SAPARD	Denumire proiect de investiție
1.	Nord - Est	8.045.196,47 Euro	1. Lucrări de consolidare și amenajare a torentului Vutcani, județul Vaslui
			2. Reabilitarea complexului hidrotehnic acumulara Șomuz I, județul Suceava
			3. Reabilitarea complexului hidrotehnic acumulara Grănicești, județul Suceava
			4. Amenajare terenuri pentru prevenire inundații în bazinul hidrografic Sitna, subbazinul Burla, perimetrul V - Sulița, județul Botoșani
			5. Lucrări de consolidare a zonelor cu alunecări și reabilitarea amenajărilor existente pentru regularizarea scurgerilor de apă pe versanți în Bistrița, subbazinul Români, zona Orbic – Buhuși, județul Bacău
			6. Reabilitarea și completarea lucrării de prevenire a inundațiilor pe torentul Dodești, sistem hidroameliorativ Elan, județul Vaslui
			7. Lucrări de prevenire și combatere a alunecărilor de teren în zona Reditu - Aldei, județul Iași
			8. Lucrări de prevenire și combatere a alunecărilor de teren din zona bazinului hidrografic Prut, subbazinul Valea lui Ivan, județul Vaslui
2.	Sud - Est	7.755.455,37 Euro	1. Protecția digului incintei Insula Mare a Brăilei împotriva eroziunilor de mal în zona Salcia-Grădina, pe brațul Măcin, județul Brăila
			2. Consolidarea brațului Măcin - Dunăre și combaterea eroziunii de mal, km 83+650, județul Constanța
			3. Consolidare și reabilitare supratraversare (estacadă) râu Buzău, județul Buzău
3.	Sud Muntenia	18.537.505,75 Euro	1. Amenajare terenuri pentru prevenire inundații în subbazinul Valea Târsei mal stâng, zona Breaza, județul Prahova
			2. Consolidare de mal Borcea – Dunăre, în zona Luciu - Giugeni, județul Ialomița
			3. Amenajarea terenurilor afectate de alunecări în zona Sudiți – oraș Fieni, jud. Dâmbovița
			4. Reabilitarea lucrărilor de apărare împotriva inundațiilor la Dunăre, în incinta Oltenița - Surlari - Dorobanțu, km 422 - 426, județul Călărași

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

4.	Sud - Vest Oltenia	2.406.429,91 Euro	1. Lucrări de prevenire și combatere a alunecărilor de teren în zona Păușești-Măglaș primul nivel, județul Vâlcea
			2. Prevenirea și combaterea alunecărilor de teren și a excesului de umiditate în bazinul hidrografic Topolnița, zona Gornovița Costești, județul Mehedinți
			3. Amenajarea terenurilor alunecate în zona localității Brateș - Bala, județul Mehedinți
5.	Nord - Vest	1.197.441,4 Euro	1. Lucrări de prevenire și combatere a alunecărilor de teren în bazinul hidrografic Someșul Mic, subbazinul Bonțida, județul Cluj
			2. Amenajarea terenurilor alunecate și eliminarea excesului de umiditate în zona localităților Poiana Măgura – Câmpia, județul Sălaj
6.	Centru	3.657.149,57 Euro	1. Completarea și extinderea lucrărilor de amenajare a terenurilor în pantă afectate de alunecări, din zona de nord a municipiului Mediaș, județul Sibiu
			2. Reabilitarea lucrărilor de apărare în zona Brețcu - Ojdula, județul Covasna
			3. Amenajare terenuri pentru prevenire inundații și regularizarea scurgerilor de apă pe versanți în bazinul hidrografic Ampoi, zona Pătrunjeni, oraș Zlatna, județul Alba
			4. Reabilitarea lucrărilor de prevenire a inundațiilor și regularizarea scurgerilor pe versanți în bazinul Curciu - Dârlos, județul Sibiu

Sursa: Ghidul Solicitantului pentru Măsura 2.1, Fișa Tehnică, cu modificări

Concluziile se vor raporta la situația existentă în anul 2000, prezentând disfuncționalitățile din spațiul rural, reflectând gradul de confort al locuitorilor și oportunitățile de creare a unui mediu stabil din punct de vedere al dotărilor necesare pentru dezvoltarea și atragerea investițiilor.

Structura Măsurii 2.1 privind infrastructura s-a concretizat în formularea a 4 submăsuri pentru evidențierea clară a investițiilor în fiecare domeniu, și mai ales, datorită alocărilor financiare repartizate conform deciziei instituțiilor Europene, diferențiat în conformitate cu prioritățile stabilite prin Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală. Conform Fișei tehnice a Ghidului Solicitantului, submăsurile sunt formulate după cum urmează:

- *construirea și modernizarea drumurilor de interes local și a podurilor (50% din fondurile alocate);*
- *construirea și modernizarea sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă (35% din fondurile alocate);*
- *construirea sistemelor de canalizare a apei și investiții referitoare la stațiile de epurare a apei (11,7% din fondurile alocate);*
- *reabilitarea și consolidarea lucrărilor de stabilizare a terenurilor și prevenirea inundațiilor (6,6% din totalul bugetului alocat).*

Abordarea dificultăților unui obiectiv de maximă necesitate pentru amenajarea locală și regională a reprezentat întotdeauna una din prioritățile specialiștilor în construirea unei strategii oportune de dezvoltare a unui spațiu. Astfel, infrastructura de drumuri comunale, cât de altfel și racordarea la rețeaua de apă potabilă, canalizare și stații de epurare au fost stabilite ca și obiective complexe de finanțare prin programul de asistență comunitară a spațiului rural românesc.

Repartiția cantitativă a investițiilor în infrastructura locală în cadrul regiunilor de dezvoltare constituie unul din rezultatele distincte ale acestui studiu, analiza reușind să surprindă egalitatea raportului privind bugetul financiar alocat Măsurii 2.1 a programului SAPARD la nivel național și gradul de absorbție a investițiilor la nivel regional. Concluziile cercetării se comportă ca o interrelaționare a două binomuri distincte, unul al priorității-necesității care reflectă funcționalitatea programului, și cel sintetizat în deziderat-rezultat evidențiind în esență eficacitatea programului.

Temperarea procesului de dezvoltare a României în contextul susținerii financiare tehnice și logistice din partea Uniunii Europene este, la modul general, generată de existența unei slabe infrastructuri de transport la toate nivelele teritoriale. Spațiul geografic sau administrativ, în oricare situație de abordare, reprezintă un complex funcțional determinat de relațiile de funcționare sau de evoluție al componentelor sale. Orice activitate sau proces care are loc la nivelul acestui sistem are nevoie de axe de acces sau de circulație care la rândul lor să creeze canale de dezvoltare, zone de creștere economică sau puncte de sprijin local în teritoriu. Situația reală existentă în cadrul regiunilor de dezvoltare reflectă obiectiv gradul de dezvoltare a componentelor județene prin cifre statistice caracteristice fiecărui tip de infrastructură.

În urma analizei cantitative a rezultat un total de 771 proiecte contractate la nivel național, din care cea mai mare proporție a investițiilor de 48,81% o concentrează submăsura pentru modernizarea infrastructurii de drumuri (388), urmată îndeaproape cu 34,09% de infrastructura de apă potabilă (271), în timp ce proiectele de investiții pentru realizarea de rețele de canalizare și înființarea de stații de epurare a reușit să înregistreze un număr de 88 de proiecte, cumulând 11,07% din buget. La totalul calculat pentru primele 3 submăsuri adăugăm cele 24 de proiecte din cadrul submăsurii 4 (angajând 3,02% din buget), contracte realizate în anul 2006 de Autoritatea Națională pentru Îmbunătățiri Funciare, însumându-se astfel 795 de proiecte de investiții în modernizarea infrastructurii rurale pe întreg teritoriul național.

Un alt aspect care trebuie menționat în cazul infrastructurii tehnico-edilitare este cel al situației anului 2006 când, în urma calamităților din anul 2005, s-au declarat eligibile și s-au contractat alte 83 de proiecte de investiții pentru finanțarea lucrărilor de reabilitare a drumurilor sătești și comunale, de consolidare și reconstrucție a podurilor pentru menținerea legăturii de comunicație între localitățile rurale, de reabilitare a sistemelor de alimentare cu apă potabilă și de construcție a stației de epurare. Procentual, ponderea au deținut-o județele cu grad înalt de afectare în urma inundațiilor, cele mai multe investiții revenind județelor Botoșani, Bacău, Buzău, Teleorman, Vâlcea, Argeș, Dolj, Vrancea,

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

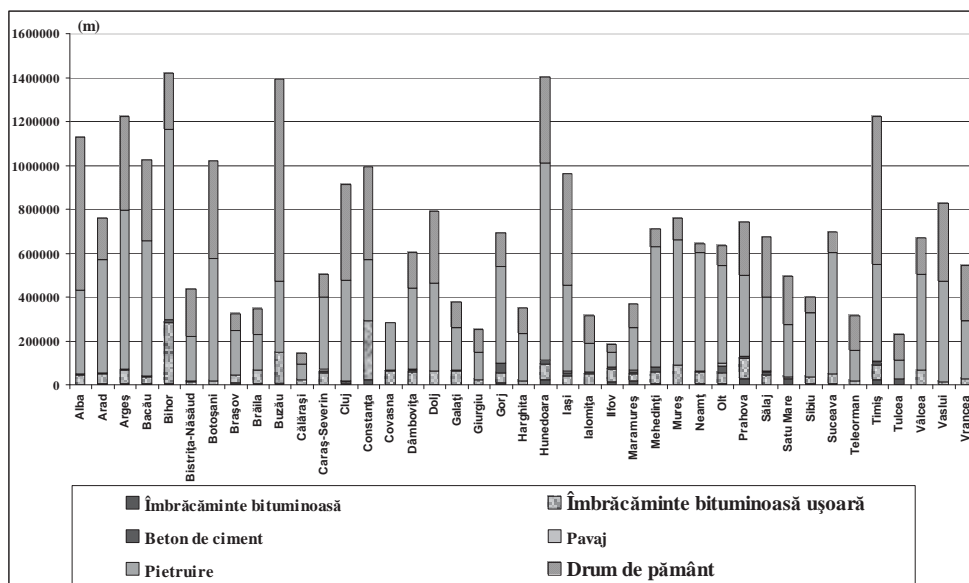
Prahova și Mureș. Din punct de vedere al sectorului de infrastructură modernizat au avut întâietate proiectele pentru reabilitarea drumurilor de interes local (59 proiecte), apoi reabilitarea rețelelor de alimentare cu apă potabilă (19 proiecte). La momentul încheierii perioadei de funcționare a Programului SAPARD și preluarea măsurilor de finanțare în domeniul infrastructurii de către Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, care va funcționa în perioada 2007-2013, situația la nivel național se prezenta sub forma a 878 de proiecte contractate urmând a fi finalizate cel târziu la finele anului 2007.

Realizările înregistrate în cadrul fiecărei regiuni de dezvoltare reflectă astfel necesitățile dar și accentul pus pe dezvoltarea infrastructurii prin depunerea cererilor de finanțare și alocarea de la bugetul local a bugetelor necesare pentru realizarea investițiilor. Demersurile pentru contractarea proiectelor de investiție au avut câteva trăsături specifice. Astfel, între 1 august și 30 noiembrie 2002, în cadrul Măsurii 2.1 s-au depus proiecte care aveau valori însumate mult peste suma alocată. Interesul comunităților rurale a fost foarte mare datorită facilităților primite (decontarea studiilor de fezabilitate dacă proiectul era eligibil, rambursarea 100% a cheltuielilor eligibile, credite pentru Consiliile Locale garantate de guvern, cota zero la TVA), astfel că depunerile au acoperit valoarea alocată în proporție de 250%. Astfel, la sfârșitul lunii noiembrie anul 2002, s-au sistat depunerile de proiecte în cadrul acestei măsuri și s-au început contractările pentru proiectele declarate eligibile în ordinea de depunere pe sesiuni lunare, în ordinea descrescătoare a punctajelor acordate și în limita sumelor pe submăsuri (drumuri – 50%; apă – 30%; canalizare cu stații de epurare 15%, din cei aproximativ 400.000.000 Euro alocați Măsurii 2.1). Proporția celor selectați, din cererile de finanțare eligibile depuse, a fost foarte bună la canalizare (> 90%), bună la alimentare cu apă și slabă la drumuri, însemnând că ponderea depunerilor a fost mai mare decât ponderea alocărilor. Agenția a stabilit sesiuni de câte o lună calendaristică și s-au făcut depuneri până s-a ajuns la concluzia că propunerile deveniseră mai mult decât suficiente, iar selecția proiectelor s-a făcut după ce s-au încheiat depunerile, dar începând cu sesiunea august 2002, după principiul „*primul venit primul servit*”. Beneficiarii care au depus cererile de finanțare de timpuriu au semnat primii contractele și au început primii realizarea proiectelor. Ponderea cea mai ridicată a contractelor s-a înregistrat în exteriorul arcului carpatic, datorită depunerilor de cereri numeroase în primele 2 luni, august – septembrie 2002.

5.2.1. Submăsura „*Drumuri în localitățile rurale*”

Una din condițiile de bază pentru dezvoltarea așezărilor din punct de vedere economic este reprezentată de o bună gestionare și întreținere a calității drumurilor de interes local, reușindu-se menținerea legăturilor cu localitățile învecinate și favorizarea accesului la drumurile județene și naționale, permițând sectoarelor economice să se dezvolte coerent, fără a fi inhibitate de lipsa facilităților de comunicație și transport. Modernizarea infrastructurii locale de drumuri creează accesibilitatea practicării

transporturilor pe distanțe scurte, care implică costuri mai mici, creează premisele conturării unor nuclee de colectare, depozitare și prelucrare în spațiile rurale. În același timp, obiectivul principal în urma modernizării drumurilor locale este cel de a descongiona transporturile pe distanțe mai mari și concentrarea acestora către spațiile urbane. În acest fel, transportul produselor perisabile rezultate din industria alimentară nu este afectat și nu devine mai costisitor. Modernizarea infrastructurii de drumuri devine baza pe care se formează economia rurală, în direcția formării și amplasării IMM-urilor din industria alimentară în zone îndepărtate de ariile urbane și crearea de piețe noi alimentare cu arie locală de deservire. După cum am menționat anterior, modernizarea drumurilor locale au reprezentat punctul de atracție al Măsurii 2.1, reușind să realizeze absorbția tuturor fondurilor alocate în timp foarte scurt, dar și diferențiat în cadrul județelor. (vezi planșa 13). Cele mai mari valori ale investițiilor sunt evidente în cazul județelor Suceava (43), Iași (26), Neamț (21), Bacău (22), Vaslui (18), Constanța (19), Olt (20), Vâlcea (17), Prahova (17). Minimele investițiilor la nivel județean sunt înregistrate de județele Ilfov, Sibiu, Covasna, Bistrița-Năsăud și Arad cu câte un proiect și județele Brașov, Mehedinți, Satu Mare care nu au realizat nici o investiție în acest domeniu (fig. 12).

Fig. 12. Ponderea drumurilor pe tipuri de îmbrăcăminti la nivel județean

Sursa: Ministerul Transporturilor

Pentru a evidenția situația kilometrului modernizat și modul de distribuție a fondurilor în teritoriu, considerăm că este necesar să prezentăm situația drumurilor comunale conform clasificărilor făcute și publicate în Monitorul Oficial Nr. 338 bis, din 20 iulie 2000.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Tabel 20. Situația drumurilor comunale pe tipuri de îmbrăcămînți la nivel județean

Județ	Număr drumuri comunale	Lungimea totală a sectoarelor de îmbrăcămînți (km)	Îmbrăcămînți bituminoasă (km)	Îmbrăcămînți bituminoasă ușoară (km)	Beton de ciment (km)	Pavaj (km)	Pietruire (km)	Drum de pământ (km)
Alba	197	1.130,290	0	45,163	5,500	0	379,579	700,048
Arad	114	759,065	4,800	46,820	4,300	0,300	516,145	186,700
Argeș	225	1.220,952	6,598	61,622	4,050	0,550	724,202	423,930
Bacău	210	1.022,800	3,700	34,090	2,985	0	614,105	367,920
Bihor	245	1.421,245	3,000	280,781	10,914	2,774	865,531	258,245
B.-Năsăud	83	433,926	0	12,120	7,850	0	200,736	213,220
Botoșani	171	1.022,148	0	16,100	0	0	560,284	445,764
Brașov	61	322,645	8,255	35,724	1,725	0,723	201,819	74,399
Brăila	44	347,000	4,020	62,610	0	0	162,120	118,250
Buzău	244	1.393,370	2,500	145,850	1,630	0	321,840	921,550
Călărași	37	145,225	0	20,764	2,400	1,000	70,833	50,228
C. Severin	82	501,300	0	53,800	11,050	5,000	328,850	102,600
Cluj	178	912,683	3,650	8,245	3,850	0,600	460,853	435,485
Constanța	97	995,100	20,700	269,600	0	0	278,900	425,900
Covasna	56	284,387	0	63,974	1,900	1,664	214,399	2,450
Dâmbovița	130	604,260	0	60,355	8,440	2,597	367,962	164,906
Dolj	118	790,853	0	63,931	1,175	0,575	397,241	327,931
Galați	77	378,050	0	64,310	3,700	0,310	193,100	116,630
Giurgiu	47	249,979	0	22,413	0	0	127,641	99,925
Gorj	116	692,721	9,300	44,656	43,590	0	442,125	153,050
Harghita	81	352,894	0	18,073	0,730	0	213,430	120,661
Hunedoara	296	1.401,108	22,162	71,353	18,316	0	898,904	390,373
Iași	150	960,923	0	42,188	13,765	7,370	390,690	506,910
Ialomița	55	315,750	0	48,200	8,700	0	132,420	126,430
Ifov	40	185,258	11,800	59,218	11,958	0	63,327	38,955
Maramureș	71	370,418	15,940	32,997	10,014	8,570	192,997	109,900
Mehedinți	131	711,073	3,870	55,131	22,005	0,480	547,857	81,730
Mureș	169	759,649	0,600	89,004	0,847	1,832	569,593	97,773
Neamț	124	644,415	3,390	52,980	1,134	5,615	536,898	44,398
Olt	123	633,906	2,678	53,235	29,766	14,979	442,476	90,772
Prahova	206	740,794	28,639	92,177	7,706	4,038	367,554	240,680
Sălaj	116	675,850	0	45,665	13,730	1,300	337,905	277,250
Satu Mare	81	497,038	28,463	8,270	0	0,800	237,994	221,511
Sibiu	70	399,251	3,500	32,270	0	0,152	292,142	71,187
Suceava	98	696,537	3,840	46,247	0	0	550,169	96,281
Teleorman	46	313,370	0	17,511	0	0	138,190	157,669
Timiș	176	1.221,900	20,350	71,450	13,300	1,000	440,100	675,700
Tulcea	37	231,229	27,369	0	0	0	85,166	118,694
Vâlcea	157	671,546	0,858	65,256	2,835	0,300	433,125	169,172

Vaslui	157	826,752	0	14,305	0	0	458,037	354,410
Vrancea	101	543,150	2,000	23,360	0	0	268,390	249,400
România	5017	27.780,810	241,982	2.351,818	269,865	62,529	15.025,629	9.828,987

Sursa: Ministerul Transporturilor

Datorită stării precare a drumurilor comunale în teritoriu nu putem face o evaluare clară și să subliniem prioritatea stabilită de consiliile locale în privința tipului de îmbrăcămînți care au fost favorizate. Totuși, ne vom referi la proporția drumurilor de pământ din fiecare județ, condiție relevantă pentru a reflecta situațiile cele mai critice la nivel național. Lungimea rețelei de drumuri comunale din România este de 27.780,810 kilometri din care 35,38% este reprezentată de lungimea drumurilor de pământ (9.828,987 kilometri), ponderea cea mai ridicată, de 54,09%, după tipurile de îmbrăcămînți, fiind înregistrată de drumurile pietruite care însumează 15.025,629 kilometri la nivel național.

Regiunea de Dezvoltare Nord-Est

Județul Bacău, unitate administrativă din categoria județelor cu lungime semnificativă a rețelei de drumuri comunale de 1.022,800 kilometri, dar cu situație procentuală medie privind ponderea drumurilor de pământ din total (35,97%), se înscrie în lista județelor care au beneficiat de cele mai mari valori ale investițiilor financiare în reabilitarea infrastructurii de drumuri comunale, administrațiile locale reușind să contracteze proiecte pentru modernizarea a 101,224 (92,724) kilometri de drumuri de interes local, consolidări și refaceri de poduri și podețe. Acest lucru rezultă în reducerea cu aproape o treime a lungimii drumurilor cu calitate precară. Situația comunei Răcăciuni este de ordin special, în urma inundațiilor, mare parte din drumul modernizat fiind refăcut pe o lungime de 8,5 km. Comunele în care s-au finanțat proiecte pentru modernizarea drumurilor locale și lucrările aferente: Răcăciuni (DC 110), Dofteana (DC 149), Cașin (DC 127), Poduri (DC 175A, DC 176), Lipova (DC 26B), Hemeiuș (DC 194), Răchitoasa (DC 50), Balcani (DC 186), Orbeni (DC 108), Filipeni (DC 74), Asau (DC 146), Agăș (DC 135), Traian, Parincea, Plopana (DC 27, DC 28), Roșiori, Oncești (DC 73), Gaiceana, Berzunți și Răcăciuni, care a înregistrat, de asemenea, un proiect finanțat în caz de refacere a lucrărilor calamitate, așezare afectată de inundațiile prezente în decursul anului 2005. Totalul bugetului european absorbit de județul Bacău a fost de 15.998.318,7 Euro.

Județul Botoșani, cu o lungime a rețelei de drumuri comunale de 1,022.148 kilometri, din care aproximativ 43% sunt drumuri de pământ, fapt care localizează județul în categoria celor cu situație deficitară în privința calității infrastructurii, a însumat finanțări pentru reabilitarea a aproximativ 79,988 kilometri de drum în condițiile în care comuna Dersca a beneficiat de lucrări de reparație a proiectului inițial de modernizare a drumului comunal 77, drum afectat de inundațiile din anul 2005, pe o lungime de 3,394 km. Investițiile au constat în lucrări de modernizare a drumurilor în comunele Călărași, Corni (DC 55A), Avrameni (DC 10), Dersca (DC 77), Dobârceni (DC 24), George Enescu (DC 80), Gorbănești, Hudești, Suharău și refacerea drumurilor locale în orașul Flămânzi.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Absorbția unui buget de 9.125.879,391 Euro denotă interesul vădit al consiliilor locale pentru refacerea infrastructurii ca prioritate în planurile de dezvoltare locală.

Județul Iași a absorbit 23.605.491 Euro, buget alocat pentru finanțarea a 26 de proiecte contractate de administrațiile locale ale comunelor Lungani, Coștulenii, Horlești, Popești (DC 36), Belcești, Țigănași (DC 8), Erbiceni, Cotnari, Dumești (DC 36), Bălțați (DC 116), Sirețel (DC 148), Mircești (DC 84A), Holboca (DC 20), Todirești, Comarna (DC 44), Roșcani (DC 7), Brăești (DC 94), Vlădeni (DC 3, DC 7), Dagâța (DC 78A), Cucuteni, Schitu Duca (DC 57), Popricani (DC 10), Tutora, Focuri (DC 140) și comuna Bârnova, cumulându-se un număr de aproximativ 134,394 kilometri reabilitați de drumuri comunale, vicinale și străzi. Județul Iași, situându-se pe locul al 4-lea în țară privind gradul de degradare și dificultate în circulația pe drumurile comunale, iar drumurile de pământ depășind jumătate din lungimea rețelei de drumuri comunale, a reușit să amenajeze aproape o cincime din aceste sectoare, ajutorul financiar prin intermediul Programului SAPARD fiind valorificat eficient.

Județul Neamț a absorbit 15.420.926 Euro alocați pentru implementarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii de drumuri în comunele Ceahlău (DC 151), Răucești (DC 7), Vânători-Neamț, Războieni, Borlești, Sagna, Gârcina (DC 145), Girov (DC 37, DC 39), Fărcașa (DC 15), Trifești (DC 90, DC 91), oraș Roznov (DC 108), Petricani, Tarcău (DC 135), Bălțătești (DC 167), Cordon (DC 51), Secuieni, Crăcăoani (DC 163). În acest sens, putem însuma o valoare aproximativă a drumurilor modernizate la 65, 571 kilometri. Cifra ridicată a tronsoanelor de drum vine în completarea valorii reduse a drumurilor de pământ din județ, de aproximativ 6,89%, înaintea implementării Programului SAPARD, județul situându-se pe locul al 2-lea în țară, după județul Covasna privind calitatea și gradul de modernizare al drumurilor comunale.

Județul Suceava se situează în prim plan privind reabilitarea drumurilor comunale, înregistrând 56 de proiecte de investiție, absorbind 35.909.408 de Euro din alocațiile financiare ale Programului SAPARD. Comunele care au reușit să acceseze finanțarea proiectelor de acest tip sunt: Fântânele, Bălcăuți, Zvoriștea (DC 35), Calafindești (DC 39), Sulița (DC 86), Bâlca, Boroaia, Broșteni (DC 77), Volovăț, Siminicea, Panaci, Gălănești, Horodnic de Jos (DC 46), Vicovu de Sus, Râșca, Rădășeni, Arbore, Bogdănești (DC 13), Șaru Dornei (DC 82), Marginea, Dorna Arini, Adâncata, Cornu Luncii, Vadu Moldovei (DC 9, DC 10, DC 11), Dărmănești, Iacobeni, Sadova, Bunești, Horodniceni, Zamostea (DC 36), Dolhești, Bosanci, Sucevița, Udești, Dolhasca, Cajvana, Todirești, Stulpicani, Boroaia, Mușenița. Comunele Bălcăuți, Arbore și Râșca au repetat procesul de reabilitare a drumurilor în urma inundațiilor. Situația existentă a infrastructurii de drumuri comunale înainte de implementarea Programului SAPARD, conform datelor publice, situa județul pe o poziție bună în clasamentul elaborat în privința calității drumurilor pe tipuri de îmbrăcăminte, drumurile de pământ înregistrând o pondere de doar 13,82% din total, în acest caz efectele programului devenind evidente în teritoriu prin cantitate.

Județul Vaslui a beneficiat de un buget pentru finanțare în valoare de 13.762.898 Euro pentru implementarea a 18 proiecte de reabilitare a drumurilor locale în comunele Pochidia, Banca (DC 58, DC 60), Bunești (DC 69A), Albești (DC 164), Hoceni (DC 166), Bogdănița (DC 86), Botești, Lipovăț (DC 90), Dimitrie Cantemir, Pungești, Solești, Ștefan cel Mare, Puiești (DC 95), Miclești (DC 12), Pădureni (DC 51), Stăniliești, Găgești (DC 56), Pogana (DC 138, DC 83) realizându-se îmbunătățiri ale calității drumurilor pe o distanță de aproximativ 111,072 kilometri. Situația drumurilor de pământ este însă una precară, reprezentând aproximativ 42,87% din totalul rețelei de drumuri comunale.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est

Județul Brăila, cu o rețea a drumurilor comunale redusă, întinzându-se pe o distanță de 347 kilometri, din care 34% reprezintă drumuri de pământ, înregistrează investiții modeste, suma investită totalizând 2.249.560, 883 Euro.

Județul Buzău, pe primul loc în țară în ceea ce privește proporția drumurilor de pământ de 66,14% din totalul lungimii de 1.393,370 kilometri, a înregistrat contractări de proiecte pentru modernizarea a aproximativ 72,55 km de drumuri, incluzând aici și două proiecte care au constat în refacerea lucrărilor în urma calamităților. Putem observa primul caz de asociere a două consilii locale în beneficiul locuitorilor comunelor pentru modernizarea drumului comunal DC 182 pe o lungime de 6 km afectat în urma inundațiilor. Celelalte comune care au beneficiat de asistență financiară sunt: Pânătau (DC 72, DC 73), Podgoria (DC 148), Odăile (DC 94), Zărnești (DC 106, DC 131), Colți (DC 71), Brăești, Lopătari (DC 159), Amaru (DC 36), Bisoca, Smeeni (DC 166, DC 190), prin investirea unei sume de 8.368.240,839 Euro.

Județul Constanța a beneficiat de fonduri pentru asistența financiară în valoare de 16.112.559,67 Euro pentru modernizarea drumurilor comunale, de pământ în cadrul a 18 comune între care menționăm Poarta Albă, Mereni, Castelu, Pecineaga, Saraiu, Tuzla, Cobadin, Albești, Independența, Limanu, Ostrov, Mihai Viteazu, 23 August, Topalu, Cogealac, Valul lui Traian, Saraiu și amenajarea de drumuri de pământ în intravilanul orașului Băneasa. Numărul de kilometri modernizați nu pot fi precizați datorită lipsei informațiilor în acest sens. Suma investită reflectă în acest caz necesitatea ridicată a lucrărilor de reabilitare a stării drumurilor comunale, dat fiind faptul că aproximativ 42,80% din totalul județean rural de 995,100 kilometri este reprezentat de drumuri de pământ.

Județul Galați reflectă activitatea administrațiilor locale prin înregistrarea unui număr de 12 proiecte pentru finanțarea lucrărilor de reabilitare a drumurilor comunale în comunele Frumușița, Corod, Bălășești, Vârlezi, Băneasa, Suceveni, Drăgănești, Slobozia Conachi, Tudor Vladimirescu, Matca, Vânători și asociația consiliilor locale ale comunelor Barcea și Umbrărești. O cifră reală a numărului de kilometri de drum modernizați nu s-a putut calcula din lipsa informațiilor necesare. Dat fiind faptul că o treime din drumurile comunale gălățene sunt drumuri de pământ, cifra medie a investițiilor nu a reușit să reducă semnificativ lungimea drumurilor cu stare degradată din spațiul rural.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Tulcea se înscrie în lista județelor beneficiare ale acestei sumăuri a programului de asistență financiară cu numai două proiecte de investiție pentru modernizarea drumului comunal Ceatalchioi - Pardina și pentru construcția unui drum local nou în comuna Crișan, totalizând un buget de 1.957.471,31 Euro. Dacă privim din punct de vedere al ponderii drumurilor de pământ de 51,33% din totalul rețelei comunale de drumuri clasificate după tipul de îmbrăcămînți, județul Tulcea nu a reușit să canalizeze atenția înspre modernizarea infrastructurii de drumuri, efectele unui astfel de program devenind practic inesizabile.

În *județul Vrancea* investițiile au totalizat 8.139.735,79 Euro pentru implementarea proiectelor pentru dezvoltarea infrastructurii de drumuri în comunele Nanești (DC 202), Corbița (DC13), Cotești (DC 204), Sihlea (DC 186), Slobozia Bradului, Vârtescoiu (DC 142), Timboești (DC 175), Câmpineanca (DC 142), Jariștea, Poiana Cristei (DC 153), Tănăsoaia (DC 9, DC 10), împreună cu refacerea lucrărilor de modernizare în comuna Vârtescoiu datorită afectării drumurilor locale 142 și 144 în urma inundațiilor. Însurat, s-au efectuat refaceri ale îmbrăcămînților de drum pe sectoare de 40,94 kilometri, în condițiile în care ponderea drumurilor de pământ reprezintă 45,92% din totalul lungimilor pe îmbrăcămînți.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia

Județul Argeș, unul din județele cu cel mai ridicat număr de kilometri ai rețelei de drumuri comunale din țară, dar cu o situație medie a calității drumurilor, îmbrăcămînțile de pământ fiind în procent de 34,72%, caracteristice pe o lungime de 423,930 kilometri, se înscrie cu rată medie de absorbție a fondurilor dedicate modernizării infrastructurii de drumuri, realizând modernizarea unei lungimi totale de 39,986 km de drumuri locale în comunele Poienarii de Argeș (DC), Ciomăgești (DC 187; DC 188), Vlădești (DC 7), Țițești (DC 84), Cetățeni (DC 30), Cicănești, Hârtiești (DC 49), Băiculești (DC210), Berevoiești, Drăganu Olteni (DC179) și Mihăești (DC44). Suma totală investită prin Programul SAPARD a fost de 8.148.437, 409 Euro.

Județul Călărași prezintă cea mai redusă lungime a rețelei de drumuri comunale din țară, din care aproximativ 54% sunt drumuri pietruite și 34,59% sunt drumuri de pământ. Activitatea de modernizare nu a fost una intensă, dar se remarcă prin inițiativa comunelor Vlad Țepeș, Frâsinet, Ciocănești, Radovanu, Belciugatele și Frumușani pentru realizarea de proiecte cu finanțare prin SAPARD pentru întreținerea infrastructurii de drumuri locale și refacerea drumurilor aflate în stare fizică critică. În acest județ, suma absorbită a fost de 4.454.484,81 Euro.

Județul Dâmbovița, cu 27,12% proporția drumurilor de pământ din totalul rețelei de drumuri comunale, înregistrează 13 proiecte contractate, absorbind un buget în valoare de 10.073.074,28 de Euro, privind modernizarea drumurilor locale în comunele Crevedia (DC 158), Vulcana Băi (drumuri de interes local), Butimanu (DC 157 și DC 159), Uliești (drumuri de interes local), Pietroșița (drumuri de interes local), Runcu (drumuri de interes

local), Potlogi (tronson din DC 68), Dobra și Tărtășești (drumuri de interes local), Mogoșani (DC 71), Conțești (DC 42) și Runcu (DC 134). În urma acestor proiecte de investiții administrațiile locale au reușit să îmbunătățească starea precară a aproximativ 73,72 kilometri de drum de interes public local.

În ciuda procentului ridicat de 39,97% a drumurilor de pământ, *județul Giurgiu* și-a realizat câteva obiective de dezvoltare a infrastructurii de drumuri prin intermediul a doar 6 proiecte de finanțare a lucrărilor pentru îmbunătățirea stării drumurilor de interes local în comunele Oinacu, Goșinari, Vânătorii Mici, Crevedia Mare, Râșuceni și pe teritoriul a două comune care au colaborat la un proiect de investiție, Joița și Săbăreni (DC 143A – 2,307 km și DC 143 – 1,100 km). Investițiile financiare au totalizat 5.013.282, 63 Euro.

Județul Ialomița, în ciuda ponderii ridicate a drumurilor de pământ în spațiul rural de 40,04%, a înregistrat 1.485.641,42 Euro investiții în modernizarea străzilor din comuna Movilița și Drăgoești în asociere și modernizarea drumului comunal DC 10, pe o distanță de 2 km în comuna Jilavele. În acest sector impactul Programului SAPARD este foarte redus, evident fiind doar la nivel local.

Județul Prahova, absorbind 13.354.910 Euro din bugetul alocat infrastructurii la nivel național, cu ajutorul căruia a realizat 17 proiecte de investiții pentru reabilitarea a aproximativ 70 de kilometri de drumuri comunale, se situează între județele cu activitate de regim mediu de interes în această privință. Beneficiarii au fost reprezentați de comunele Măgurele, Râfov, Blejoi, Drăgănești, Sângeru (DC 71), Albești-Paleologu (DC 68, DC 75), Berceni, Izvoarele (DC 20, DC 21), Mănești (DC 25A), Bărcănești, Iordăcheanu (DC 60), Cocorăștii Mislii (DC 9), Șotriale, Adunați, Cărbunești, Ștefești, Gherghița (DC 93).

Județul Teleorman a înregistrat 8.822.688 Euro investiții în modernizarea infrastructurii de drumuri de interes local, în cadrul a 12 proiecte contractate de administrațiile comunelor Drăgănești-Vlasca, Viișoara (DC 9), Segarcea, Didești, Vitănești, Tătărăștii de Jos (DC 131), Dobrotești (DC 48), Brânceni (DC 10) și asociațiile comunelor Plopii Slăvitești și Beciu, Putinelu și Salcia (DC 35), Troianul și Peret (DC 41), Slobozia Mândra și Uda Ciocociov. S-a realizat reabilitarea unor sectoare de drum în lungime de aproximativ 63,75 kilometri, cifră care poate reprezenta o treime din necesitățile reale indicate de valoarea procentului de 50,31% a drumurilor de pământ din teritoriu, situând județul între primele poziții care denotă necesitatea ridicată a investițiilor în acest domeniu.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia

Județul Dolj se înscrie în absorbția financiară națională cu o alocare a bugetului de 5.559.240,87 Euro distribuiți în cadrul a 6 proiecte de modernizare a drumurilor comunale aparținătoare comunelor Almăj, Secu, Țuglui, Vârvoru de Jos, Podari și Bucovăț. Investițiile realizate au rezultat în pietruirea a aproximativ 18,7 km de drumuri locale și străzi. Situația drumurilor comunale de pământ cu o pondere de aproximativ 41,47% din 790.853 de kilometri, dovedește necesitatea unei cantități mai mari de fonduri destinate modernizării infrastructurii, dată fiind absorbția redusă din bugetul SAPARD în perioada funcționării programului.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Gorj se numără printre unitățile județene care au înregistrat investiții ridicate în acest domeniu de interes, reușind astfel să asimileze 8.695.778,19 Euro în cadrul proiectelor contractate, având ca beneficiar comunele Plopșoru (DC 48), Roșia de Amaradia (DC 29), Țânțăreni (DC 51), Bumbăști-Pițic (DC 26), Alimpești, Bălănești (DC 15), Ciuperceni (DC 104), Negomir (DS 70 și DS 75), Baia de Fier (DC 34), Jupânești (DC 44), Padeș și comuna Bustuchin, au reușit să refacă calitativ tronsoane de drum pe o distanță de aproximativ 49,415 km. Raportat la situația existentă a drumurilor comunale de pământ, cu o pondere de 22,09% din totalul lungimii rețelei județene, administrațiile locale au avut succes în reducerea cu o treime a sectoarelor de îmbrăcămînți impracticabile în condiții climatice nefavorabile.

Județul Olt a prezentat investiții care au necesitat 12.328.907 Euro de la bugetul SAPARD, realizându-se 16 proiecte în urma cărora s-au reabilitat 97,926 kilometri de drumuri în cadrul comunelor Milcov (DC 89, DC 92), Urzica (DC 135), Vitomirești (DC 15), Izbiceni, Nicolae Titulescu, Voineasa (DC 154B, DC 154A), Strejești (DC 20), Sprâncenata (DC 120), Bârza (DC 155), Pârscoveni (DC 161), Grădinari (DC 21), Curtișoara (DC 26), Dobrun (DC 154, DS 24, DS 23, DS 31, DS 29, DS 37, DS 3), Bobicești (DC 12), Oboga (DC 2), Vâlcele.

Situația drumurilor de pământ comunale nu poziționau județul pe o poziție tocmai deficitară în privința calității, dar având în vedere atenția administrațiilor locale către modernizarea infrastructurii de drumuri, atenția ne-a fost îndreptată și asupra lungimii tronsoanelor de drum pietruit sau cu alt tip de îmbrăcămînți care necesitau lucrări imediate de reabilitare.

Județul Vâlcea se încadrează în grupa județelor care au manifestat interes major pentru reabilitarea rețelei de drumuri comunale, realizând o absorbție financiară de 14.777.146,52 Euro, deși din punct de vedere al statisticilor oficiale nu se încadra în categoria județelor cu o situație critică a drumurilor comunale. Între comunele beneficiare se numără comuna Măciuca (DC 719), comuna Stroești (DC 132), comuna Tetoiu, comuna Slătioara (DC 137), comuna Mihăești, comuna Stoenești (DC 160), comuna Prundeni, comuna Tomșani, comuna Ionești (DC 102), Lungești (DC 54), comuna Măldărești, comuna Amărăști, comuna Roșiile, comuna Livezi (DC 75), comuna Zatreani (DC 74), comuna Galicea (DC 177), comuna Olanu (DC 43), comuna Cernișoara și comuna Stoenești din nou, primind de această dată finanțare pentru refacerea proiectului de reabilitare a drumului modernizat în urma calamităților.

Regiunea de Dezvoltare Vest

Județul Arad – se include în categoria județelor cu stare calitativă mai ridicată a drumurilor comunale, drumurile de pământ reprezentând doar 24,60% din total, în același timp modernizarea acestora nereprezentând una din prioritățile administrațiilor locale în perioada de pre-aderare, în acest sens înregistrându-se doar un proiect de modernizare drumuri de interes local în comuna Conop, în valoare de 813.168 Euro.

Județul Caraș-Severin, situându-se pe o poziție bună între celelalte componente județene din țară, cu doar aproximativ 20% drumuri de pământ din rețeaua de drumuri comunale totală, a absorbit un buget de 6.645.844, 861 Euro pentru reabilitarea drumurilor de interes local din comunele Lupac (DC 75), Maureni (DC 83A), Buchin (DC 13), Vermeș (DC 84), Garnic (DC 49), Ezeriș, Târnova (DC 89), Zorlențu Mare, Firliug (DC 133), Păltiniș și Ezeriș, pe o distanță de aproximativ 59,1 kilometri, reușind astfel să reducă la jumătate lungimea de drumuri totale nemodernizate.

Județul Hunedoara surprinde în mod pozitiv cu investiții în valoare de 5.623.863,31 Euro, cu care s-au finanțat proiecte derulate în cadrul administrațiilor comunelor Vața de Jos (DC 1, DC 1A, DC 172, DC 173, DC 174, DC 174A), Buceș (DC 13A, DC 13B, DC 14A), Răchitova, Totești (DC 83A, DC 86B), Romoș, Bucuresci (DC 15, DC 18, DC 18A) și două comune aflate în asociere pentru reabilitarea unor tronsoane a drumurilor DC 166 și DC 165. După implementarea acestor proiecte s-a realizat modernizarea a aproximativ 65,885 km de drum. De remarcat este cazul administrației comunei Vața de Jos, unitate încadrată în zona defavorizată Brad, care a insistat pe obiectivul reabilitării drumurilor de interes local, ca premisă pentru refacerea mediului investițional local.

Județul Timiș, care se situează pe locul al 3-lea în țară privind calitatea precară a lungimilor de drumuri comunale, prezentând un procent de 55,30% drumuri de pământ, a angajat doar 6.392.124 Euro, pentru modernizarea drumurilor din comunele Victor Vlad Delamarina, Giulvăz (DC 192), Balint (DC 89), Racovița, Dumbrava, Barna (DC 123, DC 125) și comuna Mănăștiur (DC 95, DC 99). Astfel, Programul SAPARD nu a reușit să modifice, decât local, situația de ansamblu a calității drumurilor comunale.

Regiunea de Dezvoltare Centru

Situația drumurilor comunale la nivelul anului 2000 prezenta cifre diferite a kilometrilor de drum comunal și a tipurilor de îmbrăcămînți în cadrul județelor regiunii de dezvoltare Centru. Lungimea sectoarelor de îmbrăcămînți prezintă importanță mai ales pentru evidențierea existenței încă a drumurilor de pământ care devin impracticabile, de cele mai multe ori la schimbările climatice. În schimb, nu putem demonstra că sectoarele de drum acoperite cu diferite tipuri de îmbrăcămînți nu se pot prezenta într-o formă avariata și să necesite modernizări.

Se remarcă lungimea diferită a rețelei de drumuri comunale în cadrul fiecărui județ și ponderea lungimilor de îmbrăcămînți diferită în fiecare caz, putând astfel să delimităm care dintre aceste unități administrative au fost favorizate indirect de poziția mai bună în ierarhia din punct de vedere al infrastructurii tehnice de drumuri.

Privind îndeaproape lungimea drumurilor comunale existente în cadrul județelor componente ale regiunii, observăm numărul cel mai ridicat de kilometri prezent în județul Alba cu o valoare de 1130,290 km, urmat la distanță apreciabilă de județul Mureș cu o rețea de drumuri comunale cu lungimea de 759,649 km, celelalte județe având valori apropiate, deci situându-se la o primă vedere la același nivel de dotare. În schimb, lungimea

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

drumurilor de pământ, care reprezintă aspectul către care ne îndreptăm atenția, evidențiază diferențe reale între județele analizate. Ponderea drumurilor de pământ din totalul lungimilor drumurilor comunale relevă elocvent necesitățile de modernizare din teritoriul repartizându-se astfel prioritățile; în urma acestora județul Covasna are cea mai bună situație a drumurilor de pământ, cu valoarea de 2,450 km dar și cu cea mai redusă lungime a rețelei de drumuri comunale; în același timp situația cea mai precară o prezintă județul Alba cu aproximativ 60% drumuri comunale de pământ din totalul rețelei de drumuri.

Proiectele de investiții pentru modernizarea drumurilor comunale în cadrul județului Alba au cumulat un număr total de 41,45 km, cele mai active comune care au realizat cele 8 proiecte de investiție pentru modernizarea drumurilor comunale fiind comuna Sohodol, comuna Mogoș, comuna Ciuruleasa, comuna Sălcuia și comuna Meteș; în plus s-au mai efectuat modernizări de drumuri de interes local în 3 comune, care au constat în modernizarea de artere principale de acces în comuna Șibot, în comuna Mihalt și în comuna Unirea.

Județul Brașov nu a participat activ în procesul de modernizare a infrastructurii de drumuri, fapt care denotă ori o situație mai precară a altor aspecte ale infrastructurii și accentuare acestora, ori o derulare mai anevoioasă a procesului de informare și demarare a acțiunilor la nivel local. Situația drumurilor de pământ nu se prezintă realmente critic, dar situarea acestuia pe o poziție nu tocmai fruntașă privind cel mai mic număr de kilometri de drum nemodernizați, raportându-ne doar la această categorie, ne înclină să considerăm că atenția administrațiilor locale a fost îndreptată în alte direcții de dezvoltare sau că nu s-au încadrat în condițiile tehnice de eligibilitate cerute de program.

Proiectele de investiții pentru modernizarea drumurilor comunale în *județul Covasna* au cumulat un număr de 13,5 km de drum cu îmbrăcăminte asfaltică ușoară (DC 17 Boroșneu Mare – Zagon), realizat prin colaborarea a două consilii comunale aparținând comunelor Zagon și Boroșneu Mare. Singurul proiect finanțat pentru modernizarea unui drum comunal prezent la nivelul *județului Covasna* reflectă un prim caz de asociere a două administrații locale cu un interes comun realizând astfel modernizarea unei lungimi mai mari de drum și reușind să acopere simultan necesitățile a două unități administrative comunale. Trebuie menționat că județul Covasna ocupă cea mai bună poziție în ceea ce privește situația drumurilor de pământ, având un număr de doar 2,450 km dintr-un total de 284,387 km lungime de drumuri comunale.

Proiectele de investiții pentru modernizarea drumurilor comunale în *județul Harghita* au totalizat un număr de 28,84 km în cadrul a 4 proiecte pe raza comunei Feliceni, comuna Mugeni și comuna Șimonești, ultimul proiect fiind de consolidare a drumurilor comunale afectate de inundații de pe teritoriul comunei Feliceni.

În județul Mureș consiliile locale au accesat 6 proiecte de modernizare a drumurilor comunale totalizând un număr de 30,65 km pe teritoriul comunelor Nadeș, Brîncovenești, Crăciunești, Vârgata, Lunca și Cuci. În cadrul județului Sibiu a fost

contractat doar un singur proiect de investiție pentru amenajarea drumurilor de interes local din cadrul comunei Moșna.

Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov

Județul Ilfov a înregistrat o singură investiție în domeniul modernizării infrastructurii de drumuri, în comuna Nuci, în valoare de 994.629,00 Euro, cu ajutorul cărora s-au modernizat drumurile comunale 10A, 21A, DC 8, tronsoane care au totalizat 9,94 kilometri.

Modernizarea infrastructurii de drumuri constituie unul din obiectivele directe de actualitate în cadrul politicilor de dezvoltare rurală, regională și județeană, fiecare dintre acestea alocând sume importante din bugetele aferente în acest sens. Pe de altă parte, politicile Europene au constituit fonduri de finanțare nerambursabilă pentru modernizarea infrastructurii, în prim plan apărând drumurile comunale, drumuri de interes local, drumuri private și nu în ultimul rând rețeaua de apă potabilă și de canalizare a localităților. Programul SAPARD a alocat un buget de 557.362.795 Euro, distribuiți pentru o perioadă de 7 ani, buget care a fost utilizat de fiecare dintre regiunile de dezvoltare românești până la epuizare.

Distribuția alocărilor financiare s-a realizat în ordinea cererilor și a depunerii proiectelor de investiții de către administrațiile locale. La nivel național, absorbția financiară în cadrul Măsurii 2.1 „*Modernizarea infrastructurii rurale*” prezintă valori diferite pentru fiecare regiune de dezvoltare, Regiunea de Dezvoltare Centru reușind să angajeze 8% din totalul bugetului alocat, poziționându-se între ultimele locuri în țară, împreună cu regiunile Nord-Vest și Vest.

Cele mai mari investiții s-au realizat în cadrul regiunilor Nord-Est și Sud-Muntenia, cu 28% și respectiv 20% din fonduri absorbite. În cele ce urmează, se va putea observa gradul de inițiativă al actorilor locali, în funcție de necesitățile și posibilitățile fiecăruia reușind să absoarbă cantități financiare diferite și accentuând asupra uneia dintre submăsuri.

5.2.2. Submăsura „*Infrastructura de apă*” – sisteme de alimentare, canalizare și stații de epurare

Cea de a doua și a treia submăsură a priorității de dezvoltare a infrastructurii tehnice rurale se concretizează în construcția sistemelor locale de alimentare cu apă potabilă și stații de epurare și rețele de canalizare a localităților rurale, dat fiind faptul că mare parte din satele și comunele României înregistrează lacune ridicate în privința dotărilor necesare în acest sens. Totuși, investițiile în această direcție au fost mai scăzute decât în cazul drumurilor, realizându-se contractări în cazul unui număr de 271 de proiecte la nivel național (35,1%), distribuite inegal în funcție de necesitățile prioritare considerate de consiliile comunale. (vezi planșele 14, 15).

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

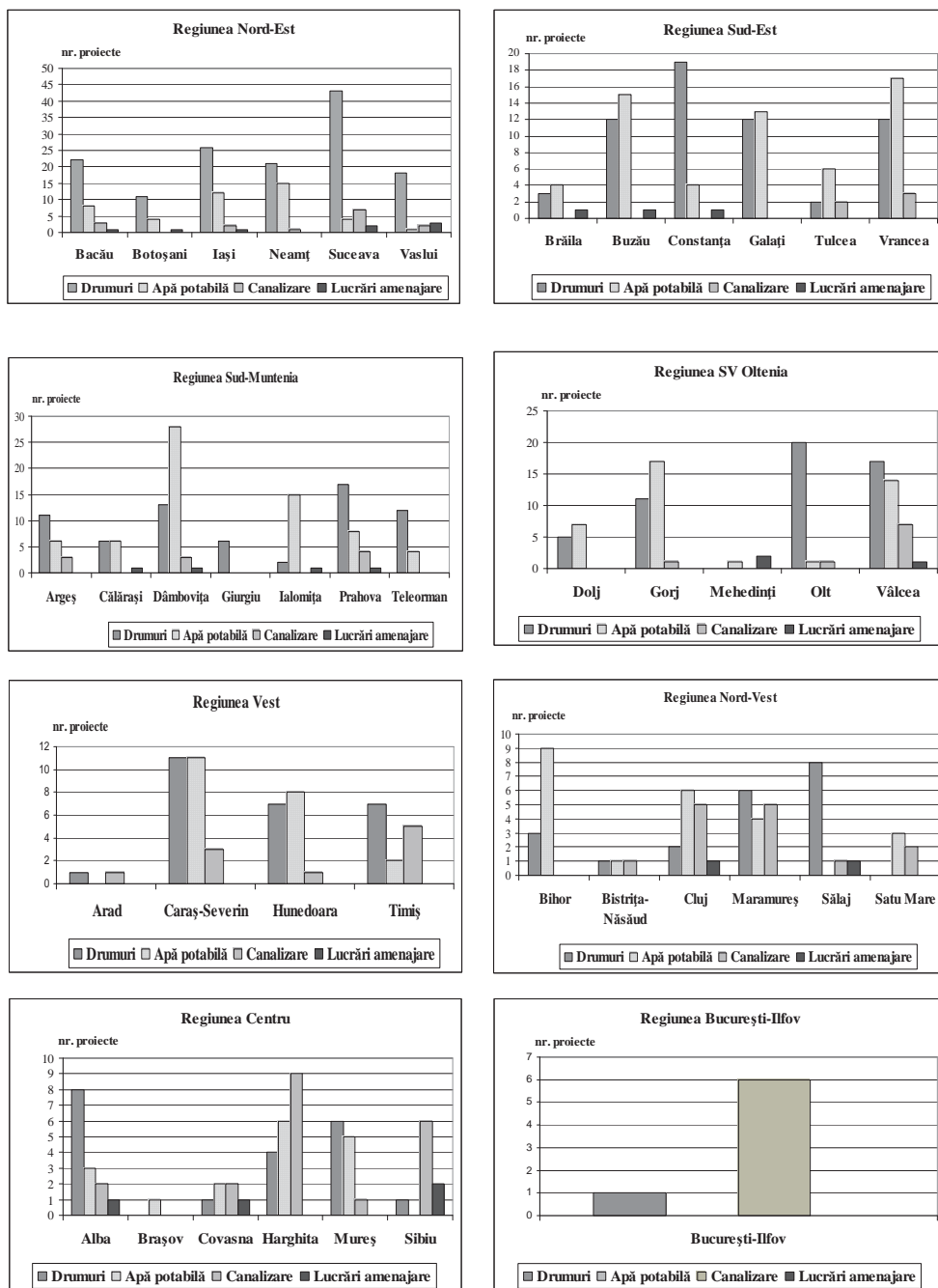

Fig. 13. Situația comparativă a reabilitării drumurilor comunale prin proiecte cu finanțare SAPARD (regiuni)

De asemenea, diferența cantitativă în inițierea proiectelor pentru extinderea, întreținerea și construcția rețelelor de canalizare și a stațiilor de epurare, a determinat înregistrarea a doar 88 de proiecte de investiție (11,4%), lăsând loc unui ecart semnificativ în raport cu celelalte două submăsuri.

Prioritățile de acordare a ajutorului financiar 100% rambursabil nu se schimbă, acestea fiind valabile de asemenea și în cazul submăsurii canalizare și stații de epurare.

Distribuția proiectelor de investiție în teritoriu este prezentată în cele ce urmează reușind să deducem creșterea numărului localităților racordate la rețeaua de alimentare cu apă potabilă și a celor beneficiare ale stațiilor de epurare pentru apele menajere.

Regiunea de Dezvoltare Nord-Est

În județul Bacău administrațiile locale au inițiat 8 proiecte de construcție a sistemului de alimentare cu apă potabilă a localităților din cadrul comunelor Filipești (satele Filipești, Cârliși și Galbeni), Parava (integral), Berești-Bistrița (integral), Sascut (satele Sascut Târg, Sascut Sat, Schineni și Bălcuța), Târgu Trotuș (sat Târgu Trotuș), Ștefan cel Mare (integral), Urechești (integral), Ghimeș-Făget (satele Făget, Bolovăniș, Tărhăuși și Ghimeș), investind un buget de 5.050.490,38 Euro. În cazul proiectelor de investiții pentru construcția sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare s-au înregistrat 3 inițiative ale comunelor Fărăoani, Podu Turcului și Căiuți, toate satele aparținătoare beneficiind de aceste dotări. Bugetul alocat acestor lucrări a fost de 2.735.814,9 Euro.

Județul Botoșani a inițiat lucrări de construcție doar pentru alimentarea cu apă potabilă a satelor componente comunelor Ungureni (Ungureni, Durnești, Sapoveni, Epurenii, Vicoleni, Plopenii Mari și Plopenii Mici), Copalău (Copalău, Cerbu și Cotu), Manoleasa (Liveni, Loturi și Iorga) și a asociației dintre comunele Albești și Todireni (Albești, Buimăceni, Jijia, Todireni și Cernești), investind un buget total de 3.361.265,13 Euro pentru aceste lucrări.

Județul Iași înregistrează 12 proiecte pentru execuția lucrărilor de extindere a rețelei locale de alimentare cu apă potabilă, investiții care sunt simțitor mai mici decât în cazul lucrărilor pentru refacerea drumurilor comunale. Totuși, bugetul absorbit a fost de 10.834.979,64 Euro, de care au beneficiat consiliile comunelor Miroslovești (satele Miroslovești, Soci, Verseni, Mitești și Ciohorani), Lețcani (satele Lețcani, Cogeasca, Bogonos, Cucuteni), Strunga (Strunga, Hăbășești, Fărcășeni, Cucova, Brătulești și Fedeleșeni), Ipatele (satele Ipatele, Cuza Vodă, Bacu și Alexești), Bivolari, Golăești (satele Golăești, Podu Jijiei, Cilibiu și Grădinari), Plugari (satele Plugari, Plugarii Vechi, Onești și Boroșoaia), Gropnița, Tanșa, Deleni (satele Poiana, Feredeni, Slobozia și Deleni Vale), Victoria și Andrieșeni (sistem de alimentare cu apă extins de pe teritoriul județului Botoșani pentru a alimenta satele Andrieșeni, Glăvănești, Buhăieni, Fântânele, Spineni și Iepurenii ale comunei Andrieșeni și județul Iași). În cazul rețelelor de canalizare au fost implementate două proiecte de investiție ale comunelor Hălăucești și Răducăneni (satele Răducăneni, Isaiia și Bohotin), ambele fiind investiții în lucrări noi, în valoare de 1.647.185,66 Euro.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Neamț se înscrie în categoria județelor cu interes ridicat în refacerea vechilor sisteme de alimentare cu apă potabilă dar și dotarea localităților rurale cu acest tip de dotări pentru îmbunătățirea calității vieții locuitorilor și crearea condițiilor propice pentru dezvoltarea activităților economice în zonele rurale. S-au înregistrat 15 proiecte de investiție în comunele Poiana Teiului (satele Poiana Largului, Topolicești și Poiana Teiului), Borca (Borca, Sabasa și Soci), Hangu (Hangu, Chirișeni și Grozăvești), Grumăzești, Tașca, Pângărați, Zănești, Ștefan cel Mare (satele Ștefan cel Mare, Cârliși, Dusești, Soci și Bordea), Bârgăuani, Viișoara, Dulcești (Ruginoasa și Bozienii de Sus), iar comunele Hangu, Tașca, Alexandru cel Bun (fostă Viișoara) și comuna Borca beneficiind de refacerea lucrărilor anterioare afectate de inundații. Investițiile au totalizat fonduri necesare de 8.868.828,66 Euro. Un singur proiect a fost finanțat pentru construcția sistemului de canalizare și stație de epurare în comuna Horia, în valoare de 983.585,66 Euro.

Județul Vaslui, deși cu un număr impresionant de lucrări finanțate prin Programul SAPARD pentru refacerea stării drumurilor de interes local, în cazul submăsurilor privind apa potabilă și menajeră, a reușit să înregistreze 1 proiect în primul caz, și 2 proiecte în cel de-al doilea caz. Bugetul utilizat în cazul proiectelor pentru lucrări de canalizare din comunele Murgeni și Fălciu a fost de 1.594.083,37 Euro, în timp ce lucrările necesare construcției a sistemului de alimentare cu apă potabilă a satelor comunei Lunca Banului (Lunca Banului, Oțetoaia, Broșcoțeni, Focșa) au necesitat suma de 585.168,75 Euro.

Județul Suceava, după absorbția vertiginoasă a celui mai mare buget de investiții, înregistrând cel mai înalt nivel al contractărilor în cazul infrastructurii de drumuri comunale, de această dată reușește să contracteze 4 proiecte pentru finanțarea lucrărilor de alimentare cu apă potabilă a satelor aparținătoare comunelor Forăști (sat Forăști), Grănicești (sat omonim), Vama (Vama, Prisaca Dornei și Strâmtura) și Salcea (satele Salcea, Plopeni și Văratec), totalizând investiții în valoare de 2.202.808,82 Euro. Proiecte contractate pentru efectuarea lucrărilor în domeniul canalizării, le depășesc numeric și valoric pe cele anterioare, administrațiile locale a 7 comune beneficiind de un buget total de 5.470.958,528 Euro pentru realizarea racordării localităților rurale aparținătoare comunelor Putna, Dumbrăveni, Ipotești, Baia, Liteni, Drăgușeni și Mănăstirea Humorului la rețelele de canalizare și stațiile de epurare nou construite.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est

Județul Brăila insistă asupra proiectelor de investiție în lucrări de alimentare cu apă potabilă a localităților comunelor Racovița (extindere a sistemului de alimentare în comună), Tufești (integral), Mircea Vodă (integral) și Vișani (satele Vișani și Căineni Băi), folosindu-se de un buget de 1.907.284,03 de Euro. Proiecte pentru cea de a treia submăsură a Măsurii 2.1 nu s-au înregistrat.

Județul Buzău se află printre principalii beneficiari ai acestei măsuri tehnice, iar dacă rețelele de canalizare și stațiile de epurare nu au prezentat interes, în schimb, în cazul

infrastructurii de apă potabilă, a înregistrat finanțări pentru lucrări de modernizare a rețelelor de alimentare în comunele Merei, Măgura, Pârscov și Săgeata, în timp ce în comunele Mânzălești, Chiojdu, Gura Teghii, Pietroasele, Topliceni, Bozioru, Bălăceanu, Cernătești, Valea Salciei (satele Modreni și Valea Salciei), Cislău și Boldu au înființat rețele noi. Bugetul total absorbit în cadrul acestor proiecte a fost de 10.655.867,79 Euro.

Județul Constanța prezintă 4 proiecte pentru finanțarea lucrărilor de racordare la sistemul de alimentare cu apă potabilă a localităților rurale din cadrul comunelor Cumpăna, Costinești, Siliștea și Crechezu, investindu-se un buget de 2.045.365,76 Euro.

Județul Galați nu-și stabilește ca priorități extinderea rețelei de canalizare și stații de epurare, ci doar înregistrează investiții consistente în cazul construcției sistemelor de alimentare cu apă potabilă a comunelor Munteni, Bălăbănești, Piscu, Grivița, Tulucești (extindere sistem deja existent), Fântănești, Cosmești, Șendreni, Nămolosa, Scânteiești (extindere sistem deja existent), Certești, Reditu și Ghidigeni (extindere sistem existent), absorbind un buget de 8.097.956, 64 Euro.

Județul Vrancea prezintă o situație pozitivă în ceea ce privește activitatea administrațiilor locale pentru accesarea fondurilor de finanțare a lucrărilor de construcție a sistemelor de alimentare cu apă potabilă. Astfel, s-au înregistrat 17 proiecte, în valoare totală de 8.544.438,43 Euro în comunele Milcovu, Jitia, Vintileasca, Dumitrești, Reghiu, Păunești, Andreiașu de Jos, Cârligele, Dumbrăveni, Vrâncioaia, Tifești, Fitionești, Răcoasa, Dumitrești (refacere lucrări calamitate), Reghiu (refacere lucrări calamitate) și Bordești. În cazul rețelelor de canalizare, interesul a fost mai scăzut, realizându-se lucrări în cadrul a 3 proiecte, având beneficiari comunele Gugești, Tulnici și Vidra. Investițiile au totalizat 2912742.01 Euro.

Județul Tulcea înregistrează cele mai multe investiții în cazul alimentării localităților cu apă potabilă; astfel, cele 6 proiecte au însumat cheltuieli în valoare de 5013371.948 Euro, distribuiți între administrațiile comunelor Mahmudia, Topolog, Casimcea, Somova, Turcoaia și Sarichioi. În cazul proiectelor pentru extinderea rețelelor de canalizare au fost înregistrate investiții în valoare de 1923271.64 Euro în cadrul comunelor Jurilovca și Baia.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia

Județul Argeș se remarcă printr-un număr destul de ridicat al proiectelor pentru alimentarea cu apă potabilă a comunelor Mozăceni (Satele Mozăceni și Babaroaga), Poiana Lacului (satele Păduroiu din Deal, Păduroiu din Vale, Cepari, Gărdinești, Dealu Orașului, Dinculești, Samara și Metofu), Corbeni (integral), Stâlpeni (integral), Cocu (Făcăletești, Cocu, Popești, Crucișoara, Richițele de Jos, Richițele de Sus, Bărbătești) și Vedea (integral), toate fiind lucrări noi. În cazul comunei Cocu, rețeaua de alimentare cu apă potabilă este conectată la sursa de apă a municipiului Pitești. În cadrul acestor lucrări s-a dispus de un buget de 4.528.971,795 Euro. În ceea ce privesc proiectele de investiții pentru dotarea localităților cu stații de epurare și rețele de canalizare acestea au fost în număr de 3, însumând un buget de 2.824.736,8 Euro. Beneficiari au fost administrațiile comunelor

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Lerești, Bascov și Mărăcineni, toate reușind să racordeze localitățile componente integral la aceste facilități.

Județul Călărași urmează modelul județului precedent realizând lucrări de dotare a infrastructurii de apă potabilă în valoare de 1.631.182,57 Euro în comunele Dragalina (integral), Alexandru Odobescu (satul Gălățui), Grădiștea (integral), Spanțov (integral), Sărulești (satele Sărulești-Gară și Săndulița) și Mitreni (satele Mitreni și Valea Roșie).

Județul Dâmbovița pune accent pe dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă reușind să acceseze 28 de proiecte, cea mai mare cifră la nivel național, investindu-se astfel 21.795.858,17 Euro în lucrări de amenajare și reabilitare a rețelei de apă potabilă în localitățile comunelor Valea Mare (integral), Valea Lungă (integral), Bucșani (integral), Răzvad (integral), Dărmănești (integral), Voinești (extindere în interiorul comunei), Ulmi (integral), Lucieni (integral), Bilciurești (integral) Văleni-Dâmbovița (modernizare și extindere a sistemului existent), Cojasca (integral), Malu cu Flori (integral), Bezdead (extindere și modernizare a sistemului existent), Produlești (integral), Mănești (integral), Finta (integral), Șotânga (extindere și modernizare a sistemului existent), Morteni (integral), Tătărani (satele Tătărani, Priboiu și Căprioru), Aninoasa (extindere a rețelei pe teritoriul comunei), Vișinești (integral), Brănești (modernizare a sistemului existent), Glodeni (integral), Ludești (integral), Iedera (integral), Petrești (integral), I. L. Caragiale (integral) și Gura Șuții (integral). Proportia investițiilor noi din totalul proiectelor contractate demonstrează în primul rând necesitatea acestor așezări de a avea acces mai facil la apă potabilă, dat fiind că zona geografică în care se situează nu le oferă condiții de surse abundente de apă potabilă, și faptul că administrațiile locale nu au ezitat de oportunitatea care li s-a oferit pentru a îmbunătăți calitatea vieții locuitorilor acestor comune. Disproporțional cu numărul de proiecte înregistrat pentru submăsura alimentare cu apă potabilă, totuși rețelele de canalizare și stațiile de epurare nu și-au găsit de această dată prioritatea, doar 2 proiecte în valoare de 1.958.960,62 Euro fiind accesate de administrațiile comunelor Doicești și Gura Ocniței.

Județul Giurgiu – nu există proiecte pentru sistemele de apă potabilă, canalizare și stații de epurare.

În *Județul Ialomița* predomină investițiile în lucrări de construcție, modernizare și extindere a sistemelor de alimentare cu apă potabilă a localităților rurale aparținătoare comunelor Perieți, Balaciu, Gârbovi, Mihail Kogălniceanu, Munteni-Buzău, Cocora, Scânteia, Grivița, Vlădeni, Stelnica (satele Stelnica și Maltezi), Valea Măcrișului, Fierbinți (satele Fierbinți Târg, Fierbinții de Sus, Fierbinții de Jos și Grecii de Jos), Sinești (satele Sinești, Cătrunești și Lilieci), Ciulnița, și comunele aflate în asocieră, Cosâmbești și Mărculești (satele Cosâmbești, Gimbașani și Mărculești). Valoarea totală celor 15 proiecte contractate atinge suma de 9.097.127,023 Euro asigurată prin Programul SAPARD. În cadrul submăsurii de gestionare a apelor menajere nu s-au efectuat investiții.

Județul Prahova se menține activ în activitățile de construcție și modernizare a infrastructurii rurale cu 8 proiecte de investiție pentru alimentarea cu apă potabilă a

localităților aparținătoare comunelor Cornu, Jugureni, Brebu, Vâlcănești (sistem de alimentare care deservește în prezent 3 comune – Vâlcănești, Cosminele și Dumbrăvești), Fântânele, Chiojdeanca, Valea Doftanei și Poiana Câmpina, totalizând absorbția unui buget SAPARD în valoare de 5.593.946,23 Euro. Construcția rețelelor de canalizare a fost susținută financiar în cadrul celor 4 comune beneficiare, Valea Călugărească, Florești, Păulești și Bucov (satele Bucov și Pleașa), cu un buget de 3.851.334,38 Euro.

Județul Teleorman își canalizează prioritățile înspre construcția sistemului de racordare la apă potabilă pentru asigurarea alimentării populației care locuiește în localitățile aparținătoare comunelor Lisa (satele Lisa și Vânători), Furculești, Blejești (satele Blejești, Baciș și Sericu) și Băbăița și Frăsinet în asociere (pentru satele Băbăița, Frăsinet, Merișani și Clănița). Proiectele inițiate au avut o valoare totală de 3.376.429,368 Euro.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia

Județul Dolj înregistrează investiții în cadrul a 7 proiecte contractate de consiliile locale ale comunelor Bechet, Drăgotești, Celaru, Amărăștii de Jos, Galicea Mare, Malu Mare și Giubega, care au constat în lucrări de execuție a sistemelor de alimentare cu apă potabilă a localităților componente. În cazul submăsurii prin care se putea mijloci finanțarea lucrărilor pentru canalizare și stații de epurare, nu s-au înregistrat investiții. Suma totală investită a fost de 4.016.730, 257 Euro.

Județul Gorj reprezintă unul din județele care au manifestat interes vădit pentru refacerea infrastructurii tehnice, reușind să contracteze un număr de 17 proiecte pentru finanțarea lucrărilor de construcție și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă a localităților aparținătoare comunelor Urdari (satele Urdari, Hotăroasa, Fântânile), Bărbătești (integral), Turburea (integral), Crasna (satele Aninișu din Deal și Aninișu din Vale), Arcani (integral), Runcu (integral), Schela (integral), Prigoria (integral), Săcelu (integral), Polovragi (integral), Călnic (satele Călnic, Călnicu de Sus, Didilești, Hodoreasca, Pieptani), Cătunele (integral), Glogova (integral), Mușetești (integral), Tismana (integral) și Cruset (integral), proiecte în valoare de 11.581.690,72 Euro. În cazul celei de a treia submăsurii prin mijlocul căreia s-ar fi putut mijloci accesul populației și agenților economici la rețele de canalizare și stații de epurare, s-a realizat un singur proiect având ca beneficiar consiliul local al comunei Drăgutești, în valoare de 732.598,49 Euro, executându-se lucrări de modernizare și extindere a rețelei de canalizare în satul Iași al comunei menționate.

Județul Mehedinți a înregistrat investiții reduse în domeniul infrastructurii tehnice a localităților rurale, singurul proiect pentru construcția sistemului de alimentare cu apă potabilă fiind amplasat în comuna Podeni, fiind în valoare de 909.307,50 Euro, deservind localitățile Gornenți și Malarișca.

Județul Olt, în ciuda gradului de inițiativă manifestat în privința modernizării drumurilor de interes local, înregistrează câte un proiect pentru distribuția apei potabile și gestionarea apei menajere; astfel primul proiect în cadrul submăsurii apă potabilă a avut ca beneficiar comuna Cârlogani, proiect în valoare de 465.311,35 Euro, iar cel de-al doilea

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

proiect, în cadrul submăsurii canalizare a avut ca beneficiar consiliul local al comunei Osica de Sus, proiectul necesitând fonduri însumând 470.176,70 Euro.

Județul Vâlcea se remarcă prin numărul ridicat de proiecte pentru dotarea așezărilor rurale cu sisteme de alimentare cu apă potabilă. Cele 14 comune beneficiare au primit fonduri nerambursabile în valoare de 8.832.201,176 Euro, distribuite între acestea: Boișoara, Fântâțești, Ștefănești, Perișani, Sirineasa, Milcoiu, Popești, Lăpușata, Șutești, Grădiștea, Nicolae Bălcescu, Stănești; în cazul comunelor Sirineasa și Boișoara s-au oferit finanțări pentru refacerea lucrărilor afectate de inundații (inundațiile din perioada aprilie - septembrie conform *HG. 1512/2005*). Investițiile din cadrul submăsurii canalizare și stații de epurare în mediul rural însumează valoarea de 5.521.933,07 Euro, distribuiți în cadrul comunelor Vaideeni, Roești, Valea Mare, Lădești, Sălătrucel, Bunești și pentru refacerea lucrărilor din comuna Roești, lucrări afectate de calamitățile naturale.

Regiunea de Dezvoltare Vest

Județul Arad nu înregistrează investiții în cadrul submăsurii pentru alimentarea cu apă potabilă a localităților rurale, iar în cazul submăsurii de canalizare și stații de epurare există o singură inițiativă, cea a comunei Dezna care, cu suma de 999.304,25 Euro, a reușit să realizeze lucrările pentru construcția rețelei de canalizare menajeră în localitățile Dezna, Neagra și Slatina de Criș, și, de asemenea, stația de epurare aferentă comunei.

Județul Caraș-Severin înregistrează o absorbție ridicată de fonduri în sectorul alimentării cu apă potabilă, de 8.626.260,56 Euro repartizați în comunele Sichevița (satele Sichevița și Gornea), Prigor (satele Prigor, Borlovenii Vechi și Partas), Berzasca (integral), Grădinari (Grădinari), Zăvoi (satele Măru, Măgura, Zăvoi și Valea Bistrei), Obreja (satele Obreja, Iaz și Ciuta), Berzovia (integral), Eftimie Murgu (integral), Turnu Ruieni (satele Borlova, Turnu Ruieni și Zervești), Cornea (integral și satele Crusovăț și Cuptoare) și Bucușnița (Golet, Bucușnița, Petroșnița și Vălișoara). În ceea ce privește investițiile din cadrul submăsurii 3, canalizare și stații de epurare, proiectele au însumat un buget de 1860917.371 Euro prin intermediul cărora s-au finanțat lucrări de canalizare menajeră și stații de epurare în localitățile omonime comunelor Domașnea și Armeniș.

Județul Hunedoara apare ca unitate administrativă activă în cadrul celor trei submăsuri ale infrastructurii rurale, proiectele din domeniul apei potabile fiind numeroase, toate investiții noi, în valoare totală de 6.356.413,118 Euro. Beneficiarii direcți ai acestor proiecte sunt comunele Beriu (alimentarea satelor Beriu, Sibișel, Sereca și Castău), Rapoltu Mare (satele Rapoltu Mare, Bobâlna, Folt și Boiu), Boșorod (satele Boșorod și Chidiț), Baia de Criș (satele Baia de Criș, Râșca, Baldovin, și Râșculița), Bâru (satele Bâru, Livadia și Petros), Pui (integral), Bretea Romană (satele Batalar, Bretea Romană, Covragiu, Gantaga, Măceu, Ocolîșu Mare, Plopi, Vâlcele și Vâlcele Bune) și Turdaș (integral). În sectorul apelor menajere s-a înregistrat un singur proiect de investiție, în valoare de 991.671,37 Euro, în cadrul comunei Băcia, realizându-se racordarea la sistemul de canalizare a satelor Băcia, Petreni și Tâmpa.

Județul Timiș pune accentul pe rezolvarea deficiențelor în sistemul de gestionare a apei menajere, investind în acest sens în cadrul a 5 proiecte având ca beneficiari consiliile locale Nădrag (localitatea omonimă), Giroc (satele Giroc și Ghisoda), Ghiroda, Giera (satele Giera și Toager) și Coșteiu (satele Coșteiu, Țipari și Paru), cu o valoare totală financiară de 4.494.079,043 Euro; alte două administrații, ale comunelor Lenauheim (satele Grabat și Bulgăruș) și Variaș (satele Variaș, Gelu și Sânpetru Mic) realizând lucrări de alimentare cu apă potabilă în valoare de 1.342.685,711 Euro.

Regiunea de Dezvoltare Centru

În ansamblu, conform cifrelor financiare înregistrate, Regiunea de Dezvoltare Centru și-a stabilit ca prioritate crearea de noi rețele de canalizare și stații de epurare, investițiile însumând 19.394.584 Euro, pe locul al doilea ca prioritate situându-se obiectivul modernizarea infrastructurii de drumuri, proiectele de investiții absorbind 17.305.737 Euro, iar proiectele pentru racordarea localităților la rețeaua de apă potabilă angajând un buget de 10.358.750 Euro. Conform numărului de proiecte de investiții contractate în anii 2002 și 2006, regiunea prezintă din nou proporționalitate între obiectivele de modernizare și investiții noi înregistrând un număr de 21 de proiecte pentru modernizarea infrastructurii de drumuri, 20 de proiecte pentru crearea de rețele de canalizare și stații de epurare și un număr de 17 proiecte pentru conectarea localităților la rețeaua de alimentare cu apă potabilă.

Axa prioritară de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare rurale s-a concretizat în trei direcții de acțiune care să acopere necesitățile existente la nivelul ruralului românesc. Deși încă nu se poate discuta de o dezvoltare echilibrată sau echivalentă a așezărilor rurale în raport cu așezările urbane, totuși necesitatea existenței dotărilor similare constituie un aspect important pentru relansarea socio-economică a spațiului rural. Condițiile amplasării a unor astfel de utilități sunt de multe ori dificile, tendința administrațiilor locale a fost de a ocoli aceste demersuri. Axa de dezvoltare a infrastructurii tehnice cuprinde alte două aspecte importante, dezvoltarea rețelelor de alimentare cu apă potabilă a localităților și crearea de rețele de canalizare și stații de epurare în spațiul rural. În cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru nu lipsesc proiectele de investiții pentru construirea unor sisteme locale de alimentare cu apă potabilă a localităților, chiar dacă acestea nu sunt racordate la rețeaua județeană.

Județul Alba a înregistrat un număr de 3 proiecte de investiții noi pentru crearea de rețele de alimentare cu apă potabilă ale comunelor Galda de Jos cu toate localitățile aferente, Sântimbru, în satele Sântimbru, Galțiu, Coșlariu, și a localităților comunei Cricău. *Județul Brașov* a reușit să contracteze un singur proiect acesta fiind de modernizare a unei rețele existente de distribuție a apei potabile în comuna Budila. *Județul Covasna* a înregistrat un număr de 2 proiecte de investiții noi, creându-se condiții de acces la apa potabilă în două comune: comuna Brăduț în localitățile Brăduț, Filia, Tălișoara și a comunei Cătălina în toate satele componente. *Județul Harghita* a înregistrat cel mai mare număr de proiecte de investiții în cadrul acestei submăsuri, 6 comune beneficiind de sisteme noi de

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

racordare la rețeaua de apă potabilă, între care menționăm comuna Vârșag, comuna Mărtiniș, cu satele Mărtiniș, Sânpaul, Petreni și Rareș, comuna Dealu, cu satul Dealu, alimentarea cu apă a satelor Cârța, Ineu, Tomești în comuna Cârța, și nu în ultimul rând lucrările de remediere în urma inundațiilor din luna august 2005 aferente alimentării cu apă a localităților comunei Mărtiniș, în satele Mărtiniș, Sânpaul, Petreni și Rareș. *Județul Mureș* se situează pe locul al doilea în ceea ce privește numărul de proiecte contractate în acest domeniu, cu un rezultat de 5 lucrări în comunele Rîciu, Chețani în localitățile Chețani și Hădăreni, comuna Apold, comuna Band în satele Band, Mărășești și Valea Rece, comuna Iclânzul cu satele Iclânzul, Mădărășeni, Iclandul Mare și Căpușu de Câmpie. *Județul Sibiu* nu a înregistrat nici o investiție nouă în cadrul submăsurii de racordare a localităților la rețeaua de apă potabilă.

În ceea ce privește rețeaua de canalizare a localităților și înființarea de stații de epurare problematica este una stringentă, necesitățile fiind ridicate în vreme ce lucrările de amenajare implică investiții ridicate și care, de cele mai multe ori, nu reușesc să fie acoperite de la bugetul local. Și în cadrul acestei direcții s-au efectuat investiții finanțate de la bugetul alocat prin Programul SAPARD. Astfel, județul Alba a înregistrat un număr de 2 proiecte realizând amenajarea a două stații de epurare și rețele de canalizare menajeră care să deservească comunele Ighiu și Vințu de Jos integral, două comune de altfel active pe tot parcursul perioadei de finanțare prin Programul SAPARD în diferite alte direcții. Județul Brașov apare din nou pe ultima poziție în ceea ce privește investițiile în infrastructura tehnică neînregistrând nici un proiect în acest sens. Județele Covasna și Mureș, asemenea județului Alba, înregistrează un număr de 2 proiecte fiecare îmbunătățind confortul locuirii comunităților locale din comunele Ghidfalău, în localitățile Ghidfalău și Zoltan și Sita Buzăului, în localitatea Sita Buzăului, din județul Covasna, prin dotarea cu canalizare și stație de epurare a apelor uzate. Județul Mureș înregistrează o investiție nouă pentru canalizare în sistem centralizat în comuna Sântana de Mureș cu satele aparținătoare Sântana, Curteni, Chinari și Bârdești, și un proiect de extindere a rețelei de canalizare menajeră a localității Cristești din comuna Cristești. Județul Harghita se situează pe poziție fruntașă de această dată, înregistrând un număr de 9 proiecte de investiții noi. Merită menționate două situații de asociere pentru crearea de condiții mai bune ale comunităților locale, cele ale consiliilor locale ale comunelor Corbu și Tulgheș, și cea a comunelor Suseni, Ciumani, Joseni facilitând racordarea la rețeaua de canalizare menajeră a localităților Suseni, Ciumani, Joseni și Borzont.

Celelalte proiecte de investiții au fost localizate în comuna Zetea, cu satul Zetea, comuna Brădești, cu localitățile Brădești, Satu Mare și Târnovița, localitățile comunei Lupeni, comuna Frumoasa în localitățile Frumoasa, Nicolești și Bârzava, comuna Voșlobeni și realizarea de rețele magistrale de canalizare menajeră în localitățile Praid și Corund. Județul Sibiu se situează pe locul al doilea între județele regiunii în ceea ce privește investițiile din cadrul submăsurii canalizare și stații de epurare, cu un număr de 6 proiecte în localitățile Turnu Roșu, Cristian, Orlat, Gura Râului, Slimnic și Șeica Mare.

În urma stabilirii priorităților de lucrări¹⁸⁵ pentru prevenirea inundațiilor în zonele afectate de calamități s-au efectuat lucrări în cadrul a 4 proiecte gestionate de către Administrația Națională a Îmbunătățirilor Funciare, totalizând investiții de 3.657.149 Euro; în județul Alba - amenajarea terenurilor pentru prevenirea inundațiilor și regularizarea scurgerilor de apă de pe versanți în bazinul hidrografic Ampoi, zona Pătrunjeni, oraș Zlatna; în județul Covasna - reabilitarea lucrărilor de apărare în zona Brețcu – Ojdula; și în județul Sibiu două proiecte constând în completarea și extinderea lucrărilor de amenajare a terenurilor în pantă afectate de alunecări, din zona de nord a municipiului Mediaș și reabilitarea lucrărilor de prevenire a inundațiilor și regularizarea scurgerilor pe versanți în bazinul Curciu-Dârloș.

Concluzionând studiul concretizat în jurul unei realități teritoriale prezente în oricare zonă a României, dar detaliată în cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru, încercăm să redăm rezultate clare ale acțiunilor efectuate de către administrațiile locale, care, cumulativ, formulează un grad de specificitate între celelalte regiuni de dezvoltare dar și o individualitate a județului între celelalte județe componente.

De remarcat este evoluția județului Harghita care demarează decisiv procesul de dezvoltare a infrastructurii reușind să asimileze 14.272.870 Euro, situându-se astfel pe primul loc în activitatea de modernizare și investiții noi în cadrul regiunii. Acesta este urmat îndeaproape de județele Alba și Mureș, fiecare cu 12.251.695 Euro și respectiv 10.329.404 Euro. Ultima poziție, privind gradul de implicare a autorităților locale în îmbunătățirea condițiilor de viață ale locuitorilor dar și pentru facilitarea investițiilor în domenii economice diverse aducătoare de venituri alternative, este ocupată de județul Brașov cu investiții însumând doar 234.503 Euro.

Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov

Județul Ilfov prezintă investiții doar în sectorul rețelelor de canalizare și construcției stațiilor de epurare în 6 comune, suma necesară utilizată fiind de 5.145.993,353 Euro. Lucrările au constat în modernizarea rețelei de canalizare și a stației de pompare în comuna Snagov, extinderea rețelelor în orașul Chitila și comuna Voluntari, construcție nouă de rețea de canalizare în comunele Moara Vlăsiei, Chiajna și Dragomirești-Vale.

5.2.3. Studiu de caz – reabilitarea infrastructurii tehnico-edilitare în Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest

Analiza absorbției financiare pentru investițiile realizate de administrațiile locale la nivel național reflectă sintetic procentul de reabilitare a infrastructurii rutiere, de apă potabilă și apă menajeră în funcție de capacitatea beneficiarilor de a realiza proiecte în conformitate cu cerințele prevăzute în contractele de finanțare și de încadrare în condițiile de eligibilitate cerute de program. Pentru a ilustra cât mai elocvent modificările structurale

---

¹⁸⁵ Anexa 4 - Lista proiectelor propuse să fie finanțate în cadrul submăsurii Infrastructură de prevenire și protecție împotriva inundațiilor, Ghidul Solicitantului, Măsura 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii rurale, Agenția SAPARD.

rezultate în urma implementării programului SAPARD, prin intermediul Măsurii 2.1 „Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii”, la un nivel scalar mai redus, dar cu rezultate specifice și detaliate, vom prezenta situația contractărilor de proiecte în cazul regiunii de dezvoltare Nord-Vest, subliniind asupra situației financiare, a numărului de populație cu acces la aceste facilități, a lungimii de rețele de drumuri, de apă și canalizare modernizate sau nou construite, pentru crearea sau fortificarea bazei materiale de susținere a dezvoltării ulterioare din punct de vedere socio-economic. Ne-am oprit la acest studiu de caz la nivel regional datorită accesului limitat la informațiile necesare din teritoriu, în acest caz datele fiind furnizate pentru clarificarea unor concluzii ilustrative.

La nivel de țară s-au construit sau modernizat, cu mențiunea că unele proiecte sunt încă în curs de realizare, aproximativ 2558 km drumuri comunale, vicinale sau străzi, aproximativ 4918 km de conducte de alimentare cu apă și 863 km de canalizare.

În Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest s-au realizat proiecte de amenajare a tuturor categoriilor de drum din lista celor eligibile (drumuri comunale, vicinale sau străzi), toate fiind drumuri de interes local.

Județul MARAMUREȘ

Județul Maramureș se remarcă prin construcția de noi drumuri de interes local în cadrul a 5 proiecte contractate din 6 în total. Noile drumuri se explică prin necesitatea facilitării accesului între localități izolate în cadrul aceleiași comune, și între localitățile a două comune diferite, cum ar fi exemplul drumului intercomunal care creează legătura între localitatea Copalnic Mănăștur din comuna omonimă și localitatea Dealu Corbului din Comuna Vima Mică. În urma implementării acestui proiect, s-a facilitat circulația la nivel local pentru aproximativ 100 de persoane din comuna Vima Mică, împreună cu alte 786 de persoane locuitoare ale satelor Preluca Veche, Dealu Corbului, Copalnic Mănăștur. Cazurile de construcții noi de drumuri sunt prezente în comuna Cicârlău, care a reușit finanțarea construcției unui drum nou în intravilan din DN 1C care leagă localitățile Cicârlău și Bârgău, având lungimea de 3 kilometri, la care se asigură accesul pentru aproximativ 4023 de locuitori; comuna Bârsana, care a contractat lucrările construcției drumului comunal între localitățile Bârsana și Bradova pe o lungime de 5 kilometri, facilitează relații socio-economice pentru aproximativ 10.000 de persoane, dintre care cei 41347 locuitori ai comunei Bârsana; comuna Călinești beneficiază de un nou drum de interes local între localitățile aparținătoare, Văleni și Secătura, în lungime de 3 kilometri, deservind un număr de 6000 de locuitori; comuna Budești a investit în construcția unui drum nou de interes local din localitatea Budești pentru a permite accesul pe valea Coșăului, pentru un efectiv de 3998 de locuitori. Administrația comunei Cernești reușește implementarea unui proiect de modernizare a mai multor sectoare de drumuri comunale, însumând 18,7 km, la care au acces un număr de 3511 locuitori, rezidenți ai satelor Cernești, Fânațe, Ciocotiș și Brebeni. Bugetul total investit în cadrul județului Maramureș, în cazul submăsurii – modernizare

drumuri de interes local - se ridică la valoarea de 5.193.856,10 Euro, în acest caz județul ne mai beneficiind de realocări de fonduri în anul 2006.

Submăsura care prevede dotarea așezărilor din zonele rurale cu sisteme centralizate de apă potabilă în județul Maramureș prezintă proporții ușor inferioare comparativ cu inițiativele din domeniul infrastructurii de transport. Totuși, s-au realizat 4 proiecte de investiții în cazul Comunelor Ruscova, Dragomirești și Rozavlea în anul 2002, în timp ce ultimul proiect de investiții finanțat, în anul 2006, a implicat asocierea a două administrații, a comunelor Suciu de Sus și Groșii Țibleșului pentru a dota localitățile aparținătoare cu apă potabilă. Datele sintetizate în tabelul 21 reflectă cantitativ valoarea investițiilor, populația beneficiară și lungimea rețelei de conducte de alimentare comparativ cu celelalte județe ale regiunii.

Județul SĂLAJ

Datele înregistrate la nivelul Ministerului Transporturilor, pentru anul 2002, subliniază o pondere de 41,02% a drumurilor de pământ din totalul sectoarelor de drumuri comunale având o lungime de 675,85 de kilometri, ceea ce conferă județului Sălaj o poziție medie în ierarhia județeană, în privința situației drumurilor nemodernizate, fapt ce denotă asistență financiară suficient de necesară. Totuși, în acest caz, proiectele de investiție nu abundă în cazul drumurilor de interes local, în prima perioadă a asistenței financiare finanțându-se doar derularea a 3 proiecte, administrațiile locale interesate, beneficiind ulterior de o contribuție semnificativă, o dată cu realocarea fondurilor în cadrul acestei măsuri tehnice, în anul 2006. Astfel, Comuna Cuzaplac reușește implementarea proiectului de investiție în urma căruia 15,3 kilometri de sectoare de drumuri comunale au fost modernizate, de acestea beneficiind locuitorii satelor aparținătoare: Cubleșu (33 locuitori), Petrindu (523 locuitori), Stoboru (22 locuitori) și Tămașa (383 locuitori). Comuna Sâg își modernizează artele rutiere locale și a drumului de conexiune cu rezervația peisagistică Tușa-Barcău, însumându-se 13 kilometri, populația beneficiară beneficiară fiind de 3420 locuitori, ai satelor Sâg, Sârbi, Tușa, Mal și Fizeș. Cea de a treia administrație locală beneficiară de asistență financiară în prima tranșă de alocări a aparținut comunei Chieșd. Proiectul menționează modernizarea de drumuri, străzi și ulițe în satele Chieșd și Sighetu Silvaniei, având o populație beneficiară de aproximativ 2700 de locuitori. O dată cu reeșalonarea fondurilor disponibile, în anul 2006, se înscriu pe lista beneficiarilor și administrațiile comunelor Ip, Măieriște, Crișeni, Hămăjd, Gârbou (DC 46) și Camăr. Valoarea cantitativă a sectoarelor de drum modernizate se situează în jurul a 10 kilometri în fiecare dintre comunele menționate.

Submăsura de investiții în construirea de rețele de alimentare cu apă potabilă lipsesc în cazul județului Sălaj, doar în cazul submăsurii de finanțare a proiectelor de înființare a stațiilor de epurare și canale de colectare înregistrându-se inițiativa comunei Sărmășag, dotată fiind cu 6,45 kilometri de conducte legate la rețeaua de canalizare de care beneficiază o populație de 5000 de locuitori. Proiectul a necesitat investiția sumei de 827.812,43 de Euro.

Județul CLUJ

Activitatea redusă în domeniul modernizării infrastructurii de drumuri în cazul acestui județ nu poate fi explicată prin ponderea redusă a drumurilor de pământ, ci doar prin lipsa inițiativei administrațiilor locale pentru investiții, sau prin neîncadrarea în condițiile de eligibilitate impuse pentru contractarea unui proiect, dat fiind faptul că aproximativ 47,71% din drumurile de interes local sunt drumuri de pământ, situație nefavorabilă atât la nivel local cât și la nivel regional. Majoritatea investițiilor se înregistrează în a doua parte a perioadei de asistență financiară, prin realocarea de fonduri în anul 2006. Primul proiect finanțat aparține comunei Baci, cu satul beneficiar Suceagu (DC 141 – DN 1F), urmat de proiectul comunei Gârbou (DC 140), cel al comunei Geaca (DC 30) și al comunei Măguri Răcățiu (DC 110). Lungimile sectoarelor de drum modernizate și populația deservită prin acestea sunt menționate în tabelul 21

Județul Cluj prezintă o situație mai bună a finanțărilor în scopul alimentării cu apă a localităților rurale înregistrându-se investiții în valoare de 4.828.292,56 Euro pentru proiecte inițiate de comunele Fizeșu Gherlii, Căianu, Jucu, Aluniș, Cornești și comuna Dăbâca. Proporțional, se înregistrează investiții și în domeniul construcției sistemelor de canalizare localităților aparținătoare comunelor Aghireșu, Apahida, Gilău, Căpușu Mare, Băișoara, de altfel comune de mărime mare, cu grad ridicat de dezvoltare și număr ridicat de locuitori, care s-au dezvoltat în imediata apropiere a municipiului Cluj-Napoca și cărora le deveneau mai mult decât necesare aceste dotări publice. Totalul bugetului absorbit în județul Cluj este de 4.459.099, 90 Euro. Detaliile referitoare la localitățile beneficiare ale rețelelor de alimentare cu apă potabilă, cât și a rețelelor de canalizare și stații de epurare sunt menționate în tabelul 21

Județul BIHOR

Județul Bihor, cu o lungime a drumurilor comunale de 1.421,245 kilometri, nu a înregistrat investiții semnificative în domeniul infrastructurii de drumuri, rezultat evaluat bazându-ne și pe prezumția ponderii destul de reduse a drumurilor de pământ în teritoriu, predominând drumurile pietruite în proporție de 60,90% (865,53 kilometri), ceea ce a determinat autoritățile locale să-și îndrepte atenția spre realizarea altor obiective de interes local. Totuși, raportat la totalul de 258,245 kilometri de drum de pământ, s-au efectuat modernizări a 15,050 km de drum comunal, însumând 2.637.380,49 Euro prin inițiativa administrației comunei Uileacu de Beiuș (DC 211 din DJ 709/A — DN 76). Cu ajutorul realocărilor de fonduri din anul 2006, alte două unități teritoriale comunale au efectuat cu succes lucrările de modernizare a DC 246 în administrația comunei Cărpinet și a străzilor din comuna Lugașu de Jos.

La nivel județean, s-au înregistrat investiții în proiecte privind alimentarea cu apă potabilă a comunelor Pietroasa (satele Pietroasa, Gurani, Cociuba Mică, Chișcău și Măgura), Sânmartin (localitatea omonimă), Popești (satele Popești, Varviz, Voivozi, Cuzap, Budoii), Tinca (integral), Suplacu de Barcău (satele Suplacu de Barcău, Dolea, Foglaș,

Vâlcele, Valea Cerului Derna (satele Derna și Sacalasău), Șuncuiuș (integral) și comuna Batar (satele Batar, Talpoș, Tăut, Arpășel); merită menționat cazul asociației comunelor Hidișelu de Sus, Drăgești și Ceica pentru realizarea unei rețele zonale de alimentare cu apă potabilă ale tuturor satelor componente. Toate lucrările s-au realizat cu un buget de 7.905.164,095 Euro. Județul Bihor a înregistrat un singur proiect de investiție pentru lucrări de canalizare și construcția de stații de canalizare la nivelul comunei Tileagd, în valoare de 999.997,80 Euro.

Județul SATU MARE

Situarea județului pe unul din ultimele locuri ale ierarhiei la nivel național, din punct de vedere al proporției drumurilor de pământ de aproximativ 45% din lungimea totală a drumurilor comunale, aduce în prim plan acordarea finanțării a doar un proiect de investiție în cadrul submăsurii drumurilor de interes local, având ca beneficiar comuna Gherța Mică. Acest fapt plasează județul pe ultimul loc în ceea ce privește investițiile în cadrul regiunii Nord-Vest, după Bihor și Cluj. Situația se compensează sensibil privind raportul alocării de fonduri în privința submăsurilor de asistare a lucrărilor de alimentare cu apă potabilă înregistrate în anul 2002, cât și de reabilitare a rețelelor de canalizare efectuate în urma aprobării bugetului realocat din anul 2006. între comunele beneficiare merită menționate Târna Mare (integral), Odoreu, Turț și Homoroade cu referire la dotarea cu apă potabilă, respectiv inițiativa complexă de realizare a unei rețele de canalizare și stație de epurare la nivel zonal, localizată în comuna Tileagd, prin realocarea de fonduri în anul 2006.

Județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Deși cu aproape 50% drumuri de pământ din lungimea totală a rețelei de drumuri comunale de 433,926 kilometri, situându-se astfel în categoria județelor cu situație precară a infrastructurii de drumuri comunale, acest județ a înregistrat un singur proiect de investiție în comuna Șieu Odorhei, abia în cea de a doua parte a Programului, În anul 2006. Investiția de 969.095,00 Euro a constat în construirea unui pod din beton armat peste râul Șieu în localitatea Cristur Șieu, pentru localitățile beneficiare Coasta și Cristur Șieu, pe drumul comunal DC 28, la kilometrul 2+550, având o lungime totală de 105 m. Populația căreia i se facilitează accesul și comunicația întrunește o valoare de 2562 locuitori.

Județul Bistrița-Năsăud a înregistrat investiții echivalente cantitativ, la fel ca și în cazul infrastructurii de drumuri, acesta înregistrând câte un proiect pentru alimentarea cu apă potabilă și pentru canalizare, respectiv în comunele Silivașu de Câmpie (integral) și Rodna (canalizare în localitatea Rodna). Comuna Rodna a investit 805.479,80 Euro, pe când comuna Silivașu de Câmpie o cifră apropiată, de 801.969,38 Euro pentru lucrările aferente. Prin realocările de fonduri din anul 2006, merită menționate activitățile administrației locale Nușeni și a comunei Urmeniș privind alimentarea cu apă potabilă integral în localitățile componente.

Sumele acordate pentru obiectivele propuse în domeniul infrastructurii s-au dovedit insuficiente pentru cererea abundentă de finanțări în directă corelare cu situația

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

reală existentă și, pe de altă parte, demonstrată de absorbția financiară realizată într-un timp foarte scurt angajându-se astfel întreaga sumă alocată pentru toate sesiunile de proiecte programate pentru întreaga perioadă de asistență financiară. Importanța acestor trei componente în cadrul axei de dezvoltare a infrastructurii rurale este ilustrată și prin contractările realizate de administrațiile locale. Ce mai derivă de aici este atât necesitatea cât și prioritizarea acestui aspect, al infrastructurii de drumuri ca și condiție de bază a dezvoltării locale ulterioare. Dependența acută de investiții realizate numai cu ajutor financiar european sau național, împreună cu gradul de implicare al administrațiilor locale în realitatea rurală, au făcut ca diferențierile de atitudine să delimiteze alte câteva coordonate:

- numărul ridicat de proiecte de investiții pentru modernizarea drumurilor;
- având în vedere amploarea problematicii în contextul economico-social actual teritorial s-a considerat mai mult decât oportună asistența financiară în perioada de pre-aderare, urmând ca în perioada 2007-2013 procesul de dezvoltare rurală să demareze de la un statut superior altor localități care nu au accesat un astfel de proiect de investiție;
- inițiativele cu rezultate de succes în extinderea sau înființarea de rețele de canalizare și stații de epurare reprezintă un factor de noutate dar cu posibilități de extindere în viitor;
- preferabilitatea administrațiilor locale pentru infrastructura de drumuri în general – fapt dovedit prin sumele contractate net superioare celorlalte două submăsuri, dar în cazul Regiunii de Dezvoltare Centru situația fiind echivalentă cu submăsura rețele de canalizare și stații de epurare;
- îmbunătățirea situației drumurilor la nivel județean creează premisa diminuării cel puțin sectoriale a disparităților interjudețene în cadrul unei regiuni și în același timp diminuarea disparităților interregionale la nivel național;
- în același timp, crearea unor condiții mai bune de igienă a locuitorilor așezărilor rurale reprezintă un prim pas în conștientizarea beneficiilor aduse de dotările specifice urbanului și adaptate ruralului unui standard viață ridicat și crearea oportunităților pentru dezvoltarea altor activități economice funcționale numai în condiții de acces nemijlocit la rețelele de apă potabilă și canalizare și la drumuri conectate la rețeaua de drumuri județene și naționale.

Programul SAPARD, care a facilitat asistența financiară planificată pentru o perioadă de 7 ani, s-a dovedit a fi eficient dar insuficient. Absorbția financiară într-un timp foarte scurt a bugetului alocat, ultimele contractări realizându-se în anul 2002, denotă impactul puternic creat asupra comunităților locale, necesitățile ridicate prezente în spațiul rural, dar și insuficiența financiară pentru acoperirea tuturor cererilor de finanțare. O redistribuire a fondurilor pe viitor poate reprezenta o posibilitate pertinentă, dar probabil inechitabilă față de celelalte aspecte ale dezvoltării socio-economice rurale.

Tabel 21. Proiecte de reabilitare infrastructură locală, finanțate prin SAPARD (Nord-Vest)

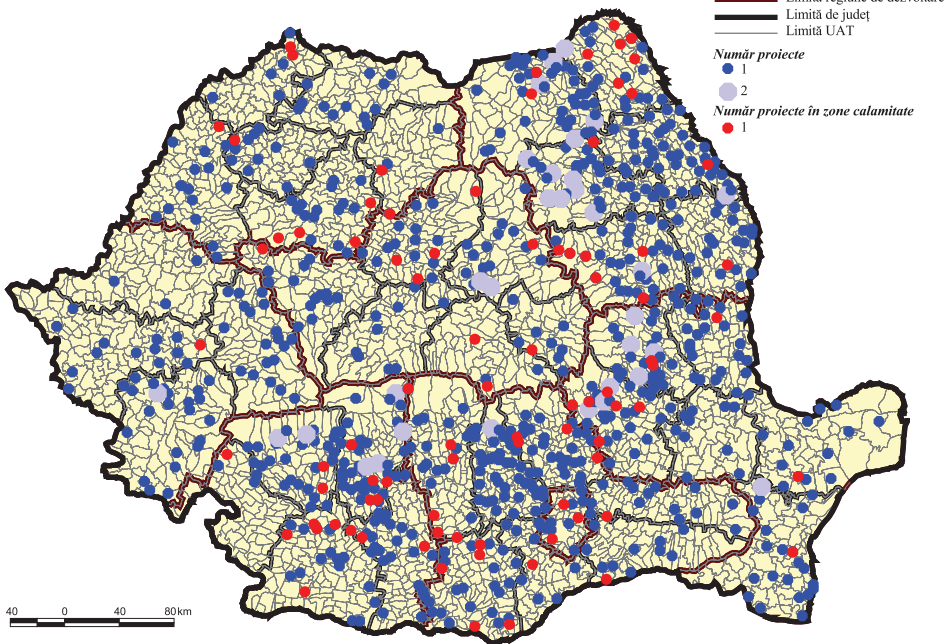
Nr. crt	An investiție	Tip proiect	Județ	Beneficiar (administrația locală)	Localități beneficiare	Populație beneficiară (nr. locuitori)	Lungime rețea (km)	Investiție financiară (Euro)
1.	2002	Drum nou DN IC	Maramureș	Cicârlău	Cicârlău, Bărgău	4023	3	860.577,48
2.	2002	Modernizare drumuri	Maramureș	Cernești	Cernești, Fănațe, Ciocotiș, Brebeni	3511	18,7	959.212,18
3.	2002	Drum nou	Maramureș	Bărsana	Bărsana	10000	5	843127,79
4.	2002	Drum nou	Maramureș	Budești	Budești, Sârbi	3998	4	854.285,00
5.	2002	Drum nou	Maramureș	Călinești	Văleni, Secătura	6000	3	845.076,14
6.	2002	Drum nou intercomunal	Maramureș	Copalnic-Mănăstur, Vima Mică	Preluca Veche, Dealu Corbului, Copalnic Mănăstur	786 + 101	8,315	831.577,46
7.	2002	Modernizare drumuri	Sălaj	Cuzaplac	Cubleşu, Petrindu, Stoboru, Tămașa	1050	15,3	929.143,72
8.	2002	Modernizare drumuri	Sălaj	Chieșd	Chieșd, Sighetu Silvaniei	2700	20,68	836.948,50
9.	2002	Modernizare drumuri	Sălaj	Săg	Săg, Sârbi, Tușa, Mal, Fizeș	3420	13	
10.	2006	Modernizare drumuri	Sălaj	Ip	Ip, Coșnicu de Sus, Coșnicu de Jos, Zăuan, Zăuan-Băi	3921	10,69	999.827,84
11.	2006	Modernizare drumuri	Sălaj	Măteriște	Măteriște, Griurtelec Șimleului, Uileacu Șimleului, Mălădia	3553	10,495	999.992,50
12.	2006	Modernizare drumuri	Sălaj	Crișeni	Crișeni, Gârceiu, Cristur Crișeni	2598	19,42	992.902,80
13.	2006	Modernizare drumuri	Sălaj	Hălmăjd	Hălmăjd, Aleuș, Ceușa, Drighiu	2624	7,68	999.000,00
14.	2006	Modernizare drumuri (DC 46)	Sălaj	Gârbou-Solomon	Gârbou, Popteleac, Calacea	2454	11,3	939.497,12
15.	2006	Modernizare drumuri	Sălaj	Camăr	Camăr	8000	18,6	999.992,00
16.	2002	Drum nou DC 141 - DN 1F	Cluj	Baciu	Suceagu	8185	3,3	906.502,92
17.	2006	Modernizare drumuri DC 140	Cluj	Gârbău	Gârbău - Turea	2629	4,25	999.896,5

18.	2006	Modernizare drumuri DC 30	Cluj	Geaca	Geaca-Legii-Petea	3561	4,5	801.399,98
19.	2006	Modernizare drumuri DC 110	Cluj	Măguri Răcățiu	Măguri Răcățiu, Muntele Rece	1578	5	994.773,04
20	2002	Modernizare drumuri DC 211 din DJ 709/A	Bihor	Uileacu de Beiuș	Prisaca și Uileacu de Beiuș	10200	5,780	642.204,52
21.	2006	Modernizare drumuri DC 246	Bihor	Cărpinet	Cărpinet, Izbuc, Ponoarele, Mânăstirea Izbuc	1951	9,785	995.774,97
22	2006	Modernizare drumuri	Bihor	Luğașu de Jos	Luğașu de Jos, Luğașu de Sus și Urvind	3314	5,76	999.401,00
23	2002	Modernizare drumuri DC 8	Satu Mare	Gherța Mică	Gherța Mică, Călinești Oaș	8199	6,2	897.047,50
Total proiecte de investiții în drumurile de interes local în cadrul regiunii Nord-Vest: 23 de proiecte contractate								
Total kilometri sectoare de drum modernizate sau noi: 213,76 kilometri								
Total localități beneficiare: 69 de sate componente								
Total populație beneficiară: 98356 locuitori								
1.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Maramureș	Ruscova	Ruscova	2570	5,455	521.101,32
2.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Maramureș	Dragomirești	Dragomirești	10.000	18,78	555.090,23
3.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Maramureș	Rozavlea	Integral	4100	7,95	383.905,81
4.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Maramureș	1. Suciu de Sus, 2. Groși Țibleșului	1. Suciu de Sus și Suciu de Jos; 2. integral	6451	41,5	998.581,92
5.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Fizeșu Gherlii	Fizeșu Gherlii, Bont și Săcălia	2860	21,9	544.590,57
6.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Căianu	Căianu Vămă, Căianu Mic, Văleni, Căianu	1286	26,6	916.413,63
7.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Jucu	Gădălin și Visea	1693	23,52	387.071,61
8.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Valea Ierii	Valea Ierii	1009	10,9	655.412,51
9.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Aluniș	Aluniș și Ghirolt	1178	30,71	999.792,25
10.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Cornești	Cornești, Stoiama, Morău, Lujeștii și Fundătura	1019	18,8	981.186,24

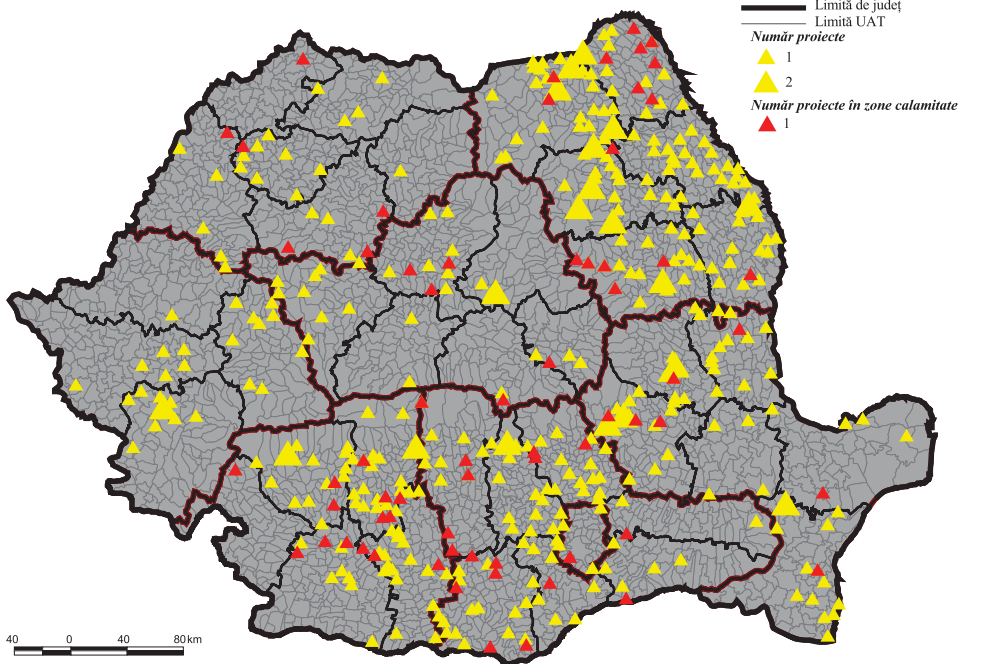
11.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Cluj	Dăbâca	Luna de Jos și Dăbâca	1743	28,3	999.238,26
12.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Bihor	Pietroasa	Pietroasa, Gurani, Cociuba Mică, Chișcău și Măgura	3210	22,39	808.544,08
13.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Sănmartin	Sănmartin, Băile Felix, Haieș, Rontău	4787	7,8	990.231,05
14.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Popești	Popești, Varviz, Votovozi, Cuzap, Budoii	7142	38,3	955.442,27
15.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Tinca	Integral	7620	15,835	872.827,82
16.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Suplacu de Barcău	Suplacu de Barcău, Dolea, Foglaș, Vâlcele, Valea Cerului	4025	25,81	681.829,80
17.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Bihor	Hidișelu de Sus (proiect extindere zonală)	Hidișelu de Sus, Drăgești, Tașcal, Ceica	11567	50,535	961.715,58
18.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Derna	Derna și Săcălășău. Au rămas neracordate la rețeaua de apă potabilă localitățile Dermișoara, Săcălășău-Nou, Tria	1680	18,82	87.569,88
19.	2002	Reabilitare rețea - apă potabilă	Bihor	Șuncuiuș	Integral	1832	13,1	760.097,36
20.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Bihor		Batar, Talpoș, Tăut, Arpășel	5230	35	998.836,25
21.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Satu Mare	Târna Mare	Târna Mare, Bocicău și Valea Seacă	3753	18,31	891.180,85
22.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Satu Mare	Odoreu	Odoreu și Berindău	2638	13,15	168.554,76
23.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Satu Mare	Homoroade	Homorodu de Mijloc, Homorodu de Sus și Chilia	1538	9,94	342.184,60
24.	2002	Rețea nouă - Apă potabilă	Satu Mare	Turț	Integral	5500	20,8	644.728,00
25.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Bistrița-Năsăud	Silivașu de Câmpie	Silivașu de Câmpie	1287	11,84	801.969,38
26.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Bistrița-Năsăud	Urmeniș	Urmeniș	1800	15,415	858.997,49
27.	2006	Rețea nouă - Apă potabilă	Bistrița-Năsăud	Nușeni	Feteac, Nuseni, Beudiu, Rusu de Sus	2270	26	982985,65

Total proiecte de investiții în construirea și reabilitarea rețelei de alimentare cu apă potabilă în cadrul regiunii Nord-Vest: 27 de proiecte contractate								
Total kilometri rețea de conducte: 577.46 kilometri conducte								
Total localități beneficiare: 71 sate componente								
Total populație racordată la rețeaua de alimentare cu apă potabilă: 89798 locuitori								
1.	2002	Canalizare	Maramureș	Sălsig	Sălsig și Gărdani	3480	25,95	999.813,75
2.	2002	Canalizare	Maramureș	Ulmeni	Ulmeni, Manău	3575	7	926.335,29
3.	2002	Canalizare	Maramureș	Săcălășeni	Săcălășeni, Colțau și Cătălina	2800	8,85	824.181,48
4.	2002	Canalizare	Maramureș	Fărcașa	Fărcașa	3833	11,625	919.397,65
5.	2006	Canalizare	Maramureș	Lăpuș	Lăpuș	4500	5	999.977,71
6.	2002	Canalizare	Sălaj	Sărmășag	Sărmășag	5000	6,45	827.812,43
7.	2002	Canalizare	Cluj	Aghireșu Fabrici	Aghireșu Fabrici	3422	5,44	850.298,23
8.	2002	Canalizare	Cluj	Apahida	Apahida și Sânnicoară	6500	13,4	802.677,4
9.	2002	Canalizare	Cluj	Gilău	Gilău	6150	12,6	868.834,99
10.	2002	Canalizare	Cluj	Căpușu Mare	Căpușu Mare și Căpușu Mic	1847	15,15	952.820,90
11.	2006	Canalizare	Cluj	Băișoara	stațiunea turistică Muntele Băișorii	2000	10,59	984.468,38
12.	2006	Canalizare	Satu Mare	Livada	Livada	5020	8,7	590.274,37
13.	2006	Canalizare	Satu Mare	Tileagd	Integral	5900	6	999.997,80
14.	2002	Canalizare	Bistrița Năsăud	Rodna	Integral	6400	12,7	805.479,80
Total proiecte de investiții în construirea și reabilitarea rețelei de canalizare și stații de epurare în cadrul regiunii Nord-Vest: 14 proiecte contractate								
Total kilometri rețea de conducte canalizare/stații de epurare: 149.455 kilometri conducte de colectare a apelor menajere								
Total localități beneficiare: 20 de sate componente								
Total populație racordată la rețeaua de canalizare: 60427 locuitori								

PLANȘA 12. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

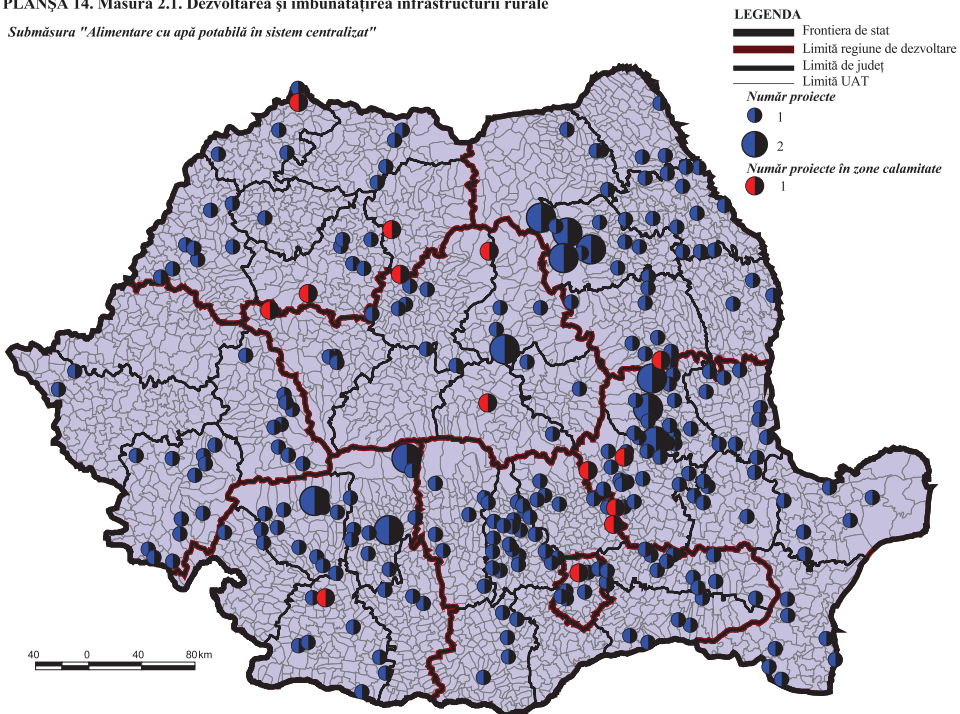

PLANȘA 13. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
Submăsura "Drumuri în zonele rurale"

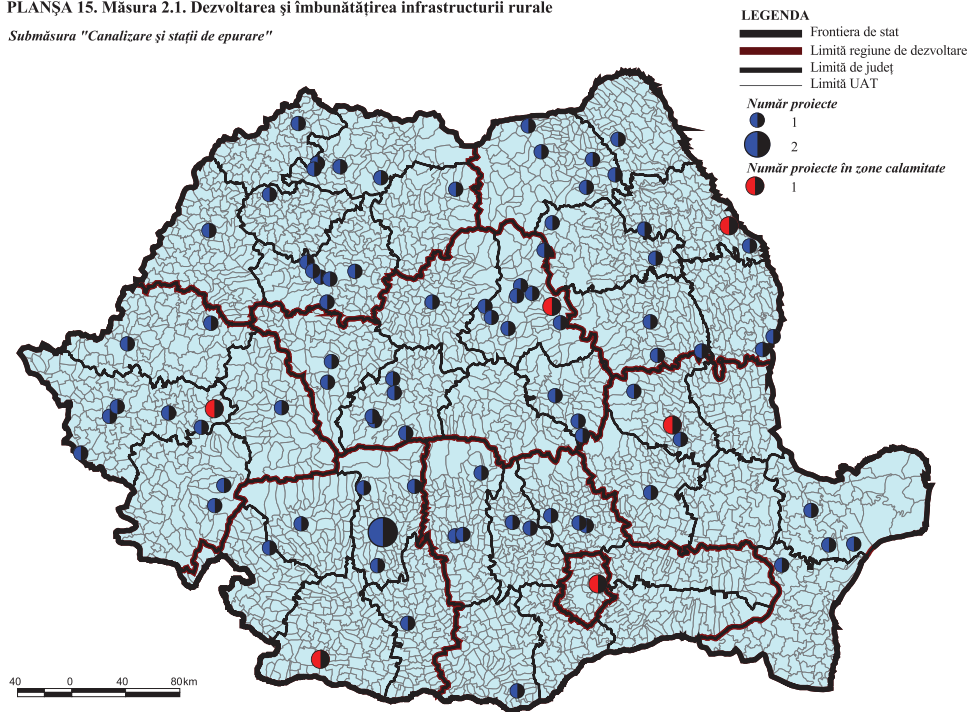
PLANȘA 14. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

Submăsura "Alimentare cu apă potabilă în sistem centralizat"

PLANȘA 15. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

Submăsura "Canalizare și stații de epurare"

5.3. Măsura 3.1. "Investiții în exploatațile agricole"

Putem percepe fenomenul de dezvoltare rurală, pe axa dezvoltării activităților agricole, din punct de vedere al tradiționalului agricol în România, exemplificând și ilustrând specificitatea sectoarelor agricole existente în perioadele evoluției statului ca teritoriu productiv și menținându-se analiza și în perioada actuală a tranziției și transformării sectorului agricol.

Temporalitatea productivității în țara noastră a fost determinată în mare măsură de regimurile politice, desprinzându-se caracteristica unei periodicități cu caracter pozitiv, stagnant, sau chiar negativ a evoluției ruralului. Chiar dacă *rural* nu se asociază în mod direct și singular cu *agricol*, pentru că nu putem susține echivalența termenilor datorită caracteristicilor multiple ale spațiului rural, totuși nu putem omite faptul că trăsătura agricolă a ruralului reprezintă majoritatea procentuală în ceea ce privește funcția dominantă a așezărilor și cea care reprezintă bază materială a locuitorilor aceluia spațiu.

Considerăm, deci, utile caracterizarea și exemplificarea elementelor de importanță pentru ilustrarea activităților care au fost stabilite prioritare, odată prin decizia specialiștilor în formularea Planului Național de Dezvoltare Rurală 2000-2006, în contextul aderării la Uniunea Europeană, și în al doilea rând prin decizia populației rurale de a-și continua activitatea în domeniul cultivării pământului sau al creșterii animalelor, în condițiile accesului la practici alternative. Măsura 3.1 „Investiții în exploatațile agricole” a Programului de asistență financiară SAPARD în perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană a înregistrat cel mai ridicat număr al investițiilor, ceea ce denotă interesul încă ridicat al agricultorilor de a-și îmbunătăți calitatea tehnicilor exploatarei pământului și de a se dezvolta conform cerințelor pieței prin creșterea productivității și calității produselor obținute fie acestea utilizate ca materie primă pentru procesare în unitățile agroindustriale, fie ca produse agricole potrivite pentru a fi scoase pe piață.

Când analizăm dezvoltarea rurală, și, în acest sens, dezvoltarea agriculturii, nu putem studia doar aspectele legate de inputul financiar consistent distribuit populației beneficiare care și-a exprimat necesitatea prin realizarea unui proiect de finanțare, ci și prin analiza potențialului agricol al mediului geografic diferit, de care beneficiază o unitate administrativă de nivel județean sau regional. Un alt aspect important al dezvoltării rurale îl reprezintă tendințele actuale de dezvoltare a activităților considerate prioritare, și deci, potențiale, rezultate din analiza calitativă a sectoarelor de activități predominante în modelele de dezvoltare locale, definite de beneficiarii Programului SAPARD. Orice proiect de finanțare se poate constitui într-un model local în sens pozitiv sau mai puțin reușit. Modelele de implementare pozitivă a unui proiect de finanțare cu finalitate îmbucurătoare pentru beneficiar, în cele mai multe cazuri, asociază familială sau persoană fizică, reușește de multe ori să antreneze în demersul său individual alți actori locali care pot contribui la ridicarea standardului de calitate a producției agricole și a vieții acestora în spațiul rural. Exemplele semnificative de concentrări de proiecte de investiție, în cadrul aceluiași sector,

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

al practicilor de cultivare a pământului sau creștere a animalelor, pe teritoriul țării, merită a fi justificate drept fiind *modele de atitudine individuală* sau *asociată* demne de urmat.

Cu privire la analiza calitativă a activităților agricole practicate în spațiul rural, rezultatele se vor determina considerând atât tipul de activitate, cât și numărul de contractări realizate în acest sens. Rezultatele acestei analize se vor corobora cu analiza tipului de beneficiar care a aplicat pentru realizarea lucrărilor de modernizare a exploatațiilor existente sau de demarare a unor noi activități în domeniu, datorită situației tipului de proprietate dominant privat din agricultură.

Procedeele de analiză detaliată a unui astfel de proces de dezvoltare prin proiecte de investiție cu finanțare europeană se constituie într-o metodă statistică de calcul și clasificare dificil de urmărit de la nivelul administrativ *comunal* până la nivel *național*. Minuțiozitatea cu care au fost identificate fiecare dintre inițiativele locale din teritoriu dorește a exprima importanța unui astfel de proces de dezvoltare național pentru actorul local care locuiește și își practică activitatea la nivel local. Concentrările de proiecte de investiție în anumite areale rurale reliefează gradul de diseminare a informațiilor la nivel local, zonele cu tradiție în practici agricole de diferite tipuri, gradul de inițiativă manifestat înspre dezvoltare dar și puterea financiară a populației. În urma unui astfel de studiu rezultă o structurare a activităților de exploatare agricolă și de creștere a animalelor, dar și o distribuție teritorială concretă în cadrul unităților administrative dar și a unităților fizico-geografice.

Tabel 22. Alocări financiare și absorbție financiară în cadrul Măsurii 3.1 în România (Euro)

Ani	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Buget indicativ/alocări financiare	0,00	0,00	53.489.248	52.088.236	51.860.117	44.641.378	51.483.149
Buget absorbit la nivel național	0,00	0,00	0,00	1.265.708	23.545.732	61.146.060	146.492.229

Sursa: Agenția SAPARD

Toate aceste aspecte vizate se doresc a rezulta într-o detașare de analiza cantitativă și calitativă de tip individual, încercându-se o împreunare a caracteristicilor care să ilustreze un cadru al dezvoltării suficient de detaliat încât să se constituie în baza și cadrul de aplicare al noilor politici și programe de dezvoltare rurală, după perioada de pre-aderare. Ponderea dezvoltării activităților de exploatare agricolă și a inițiativelor manifestate pot fi interpretate și din punct de vedere al gradului de necesitate a modernizării proceselor tehnologice de producție din acel spațiu, dar, pe de altă parte, pot fi privite ca o întărire a unui proces cu funcționare tradițională, care doar necesită fortificare. Pentru acest lucru se vor identifica și zonele tradiționale de utilizare și exploatare a pământului pentru a observa dacă există diferențieri de ordin calitativ între tendințele practicilor agricole actuale și cele manifestate în trecut.

Între obiectivele propuse pentru modernizarea exploatațiilor agricole pot fi menționate sintetic ca fiind necesități de:

- instituire a unui cadru organizat al activităților agricole;
- creștere a eficacității cultivării terenurilor arabile;
- creștere a numărului de mașini a parcului agricol (achiziționarea utilajelor agricole necesare exploatațiilor vegetale);
- menținere și îmbunătățire a produselor agricole cultivate de calitate ridicată și în conformitate cu cerințele pieței agricole europene;
- de menținere a unui cadru natural protejat și conservarea biodiversității prin promovarea practicilor agricole menite să protejeze mediul;
- stabilire a perimetrelor cu potențial de dezvoltare probat de abundența proiectelor de investiție într-un anumit subsector de activitate agricolă;
- creștere a efectivelor de animale de rasă și crearea mediului de creștere conform cerințelor sanitar-veterinare stabilite prin legislația europeană;
- creștere a eficienței economice prin diversificarea activităților agricole practicate în spațiul rural (multitudinea de submăsuri acreditate pentru a mijloci investițiile, submăsuri formulate conform specificității fiecărui sector de activitate – culturi de câmp, cereale, pomicultură, horticultură, viticultură, sere floricole și legumicole, ferme zootehnice de vaci pentru lapte, ferme zootehnice pentru creșterea ovinelor, ferme zootehnice pentru creșterea porcinelor, ferme de păsări, ferme cu profil mixt);
- creare a tipologiei de ferme de producție ridicată, diversificată și specializată – datorită individualității prin care este caracterizată gospodăria rurală actuală, privată, deseori cu un volum al producției neînsemnat cantitativ, pentru consumul propriu; apare necesitatea de a aplica acest program de finanțare cu caracter de ajutor individual, pentru tinerii fermieri, neînlăturând însă, posibilitatea înființării grupurilor de producători, și a asociațiilor agricole menite să fortifice sectorul agricol prin putere mai mare de productivitate și calitate; în acest sens s-a individualizat de asemenea Măsura 3.2 „*Constituirea grupurilor de producători*” a Programului SAPARD, cu scopul de a încuraja formele legale de asociere în exploatarea terenurilor agricole.

Activitatea agricolă a locuitorilor din spațiul rural trebuie susținută în vederea adaptării acestora la noua piață unică europeană. Motivația stă în tipul de productivitate pe care legislația în vigoare îi va obliga să o practice și în nivelul ridicat de competitivitate pe care trebuie să o demonstreze. Aspecte ale Politicii Agricole Comune sunt integrate în măsurile prin intermediul cărora se acordă ajutor financiar fermierilor prin intermediul Programului SAPARD. Aceste aspecte vor fi obligatorii pentru o bună funcționare a agriculturii după momentul integrării. O serie de condiții de îndeplinit în perioada de pre-aderare și facilitarea accesului la tipurile de asistență financiară disponibile constituie avantaje ale statului aderant. Axa de dezvoltare a sectorului rural privind exploatațiile

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

agricole a înregistrat cele mai numeroase inițiative, comparativ cu celelalte măsuri ale programului, fapt ce denotă gradul de necesitate existent în rândurile fermierilor, oportunitățile oferite și acceptate de către tinerii fermieri din spațiul rural în urma promovării informaționale ale beneficiilor directe sau indirecte mijlocite. Exploatațiile agricole cu tehnologie modernă, eficiență mărită, și costuri reduse reprezintă unul din scopurile specifice ale Măsurii 3.1, la care adăugăm diversificarea producției și îmbunătățirea calității produselor agricole românești; promovarea unor rase de animale de calitate și oferirea unor condiții optime de întreținere a acestora, asigurarea unei mai bune valorificări a potențialului agricol al fiecărei zone, încurajarea tinerilor fermieri către agricultură, protecția mediului și a solului și, nu în cele din urmă, promovarea competitivității. Între obiectivele operaționale ale Măsurii 3.1 subliniem promovarea investițiilor în sectorul animal și vegetal la nivelul fermei, pentru îmbunătățirea construcțiilor fermei (pentru sectorul vegetal și animal), investiții în noi mașini și/sau animale cu valoare genetică ridicată, refacerea și ameliorarea plantațiilor de pomi și viță de vie.

Investițiile în exploatațiile agricole surprind o gamă de specializări pentru care fermierii au oportunitatea de a opta în continuarea practicilor agricole aducătoare de venituri. Fișa tehnică a Măsurii 3.1 „*Investiții în exploatațiile agricole*” detaliază sectoarele specializate care beneficiază de asistență financiară, precizând și elementele tehnice de detaliu pentru care cheltuielile pot fi subvenționate de la bugetul european. Atenția ne-o îndreptăm însă asupra categoriilor de *activități de exploatare a pământului*, sub forma unei largi varietăți a culturilor organizate în *ferme de producție vegetală*, între care menționăm:

- culturile de câmp;
- horticultura (din care floricultura 1,5%);
- viticultura;
- pomicultura;
- exploatații în sere legumicole și floricole.

Sectorul *creșterii animalelor*, pe de altă parte, include toate tipurile principale de *ferme zootehnice* existente funcționale și caracteristice prin tradiție spațiului rural românesc:

- ferme de vaci pentru lapte/bivolite;
- ferme de porci;
- ferme de păsări ouătoare și pui pentru carne;
- ferme de oi/capre;
- îngrășătorii de berbecuți;
- de creștere și îngrășare taurine;
- alte ferme cu profil mixt.

Datorită analizei detaliate dedicată acestui program și a modificărilor structurale induse de acesta atât componente teritoriale cât și celei umane, fiecare dintre aceste submăsuri, cărora li s-a acordat prioritate atât prin fondurile alocate, cât și prin gradul de

investiție și realizare a proiectelor de către beneficiari, îi vom acorda atenție deosebită pentru a ilustra diferențele sau analogiile teritoriale între situația activităților prestate în domeniul respectiv conform practicilor agricole tradiționale înainte de decada de tranziție, și cele ale situației existente la momentul implementării acestui program de redresare a agriculturii, cu rezultatele palpabile din teritoriu la finalul perioadei de pre-aderare la Uniunea Europeană.

Planificarea finanțărilor și priorităților de investiție în cazul Măsurii 3.1 a fost realizată în acord cu situația existentă a fondului funciar pe județe și regiuni pe tipuri de folosințe ale terenului, pentru a ilustra potențialul fiecărui județ pentru susținerea activităților de exploatare agricolă la nivelul anului 2002. Având în vedere că Măsura 3.1 a fost declarată eligibilă în anul 2003, primele contractări au avut loc în anul 2003, și acest lucru doar în cazul Regiunii de Dezvoltare Vest (în județele Timiș și Caraș-Severin) și Regiunea Sud-Muntenia (județul Ialomița), urmând ca, în anul 2004, să se demareze propriu-zis procesele de contractare ale majorității beneficiarilor declarați eligibili.

Repartiția geografică tradițională a terenurilor cu folosință arabilă¹⁸⁶, din totalul terenurilor agricole la nivel național, majoritar în cadrul unităților fizico-geografice de câmpie (Câmpia Română, Câmpia Banato-Crișană și jumătatea sudică a Podișului Dobrogei), în proporție echilibrată între celelalte folosințe ale terenului agricol în zona Piemontului Getic, Câmpiei Transilvaniei, Podișului Târnavelor și Podișul Someșan, iar cu cea mai slabă prezență în zonele montane și de contact între zonele subcarpatice și carpatice, ne va ajuta să identificăm motivația ratei de absorbție a fondurilor pentru îmbunătățirea exploatațiilor agricole în mod inegal pe suprafața teritoriului României din punct de vedere administrativ (vezi planșa 16). În același timp, proporția suprafeței agricole după toate tipurile de folosințe devine inegală în cadrul unităților administrative județene fapt ce va demonstra dezvoltarea sau insistarea asupra anumitor specializări ale sectorului cultivării plantelor sau al creșterii animalelor.

Ponderele terenurilor agricole cu folosință arabilă în cadrul județelor, în anul 2002, evidențiază disparități semnificative între județe, putându-se realiza o ierarhizare a acestora în cadrul a 4 clase de valori, județele fiind enumerate în ordine crescătoare a valorilor:

- *cu pondere ridicată a terenurilor arabile (>75%), județele Tulcea, Galați, Dolj, Constanța, Brăila, Olt, Teleorman, Ialomița, Giurgiu, Ilfov și Călărași;*
- *cu pondere medie-ridică a terenurilor arabile (61-75%), județele Bihor, Mehedinți, Buzău, Iași, Arad, Satu Mare, Dâmbovița, Vaslui, Timiș și Botoșani;*
- *cu pondere medie a terenurilor arabile (41-60%), județele Alba, Gorj, Cluj, Covasna, Argeș, Sălaj, Suceava, Prahova, Mureș, Bacău, Vrancea și Neamț;*

---

¹⁸⁶ În *Geografia României*, vol. II – *Geografia umană și economică*, p. 331, Gheorghe Iacob clasifică repartitia terenurilor arabile în cinci categorii de frecvență ale apariției terenurilor arabile în cadrul marilor unități de relief (I. > 80%, II. 60%-80%; III. 50%-60%; IV. 20%-40% și V. < 20%).

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- *cu pondere redusă a terenurilor arabile (20-40%), județele Harghita, Hunedoara, Maramureș, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud, Vâlcea, Sibiu și Brașov.*

Clasificarea județelor după ponderea terenurilor arabile din totalul terenurilor agricole reflectă, încă din stadiul inițial de analiză, o oarecare formă a distribuției posibilelor investiții în exploatațile agricole, valorile reale înregistrate la finalul implementării Programului depinzând în cea mai mare parte de activii economici din zonele rurale care efectuau deja activități agricole de cultivare a plantelor în exploatații individuale, având oportunitatea de a beneficia de ajutor financiar nerambursabil pentru achiziționarea de utilaje agricole pentru îmbunătățirea productivității și chiar de a se asocia sub oricare formă recunoscută legal¹⁸⁷. Specializările agricole asupra cărora ne vom îndrepta atenția vor fi: culturile de câmp, exploatațile legumicole și cultura cerealelor care a reprezentat o categorie specială în cadrul acestei măsuri. *Culturile de câmp* s-au dovedit a fi punctul de atracție al Măsurii 3.1, prin procentul ridicat de cereri de finanțare și de realizări de investiții, reușind să absoarbă 62,01% din totalul bugetului alocat acestui sector propus pentru dezvoltare. (vezi planșa 29). *Exploatațiile legumicole*, în care au fost incluse și exploatațile floricole, reușesc să înregistreze un procent de absorbție destul de modest, 3,69%, pentru ca sectorul *culturilor cerealiere* să devină cel mai slab sector de interes pentru cultivatori cu un procent de 0,10%, înregistrându-se doar două proiecte de investiție la nivel național în județele Vrancea și Buzău, ambele în Regiunea de Dezvoltare Sud-Est. *Serele floricole*, în schimb, au înregistrat valori de 2,51% la nivel național. (vezi planșa 21).

În cazul *sectorului agricol de creștere a animalelor* ne vom raporta la ponderea terenurilor agricole care includ pășunile și fânețele, la nivel județean, pentru a motiva dezvoltarea sau îmbunătățirea activităților de întreținere și exploatare a acestora, în primul rând justificate prin valoarea nutritivă a acestora și capacitatea de susținere a unei capacități ridicate de capete de animale prin întinderile destul de semnificative pe cuprinsul teritoriului unor unități administrative județene care produc cea mai mare parte a furajelor necesare. Un alt aspect important de reținut este că prezența acestor sectoare de teren este variabilă atât din punct de vedere zonal cât și altitudinal, conform clasificării realizate de Florica Bordânc, în capitolul „*Pășunile și fânețele naturale*”¹⁸⁸:

- *pășuni de luncă* (distribuite în lungul Dunării și al principalelor râuri);
- *pășuni de stepă* (în cadrul câmpiilor) – ocupă suprafețe restrânse;
- *pășuni și fânețe de dealuri și podișuri* – extindere pe aproape 40% din terenul agricol;

---

¹⁸⁷ Măsura 3.1 „Investiții în exploatațile agricole” a susținut o arie extinsă de beneficiari eligibili pentru finanțare, fiecare dintre aceștia beneficiind de statut legal stabilit prin acte normative, cum sunt: producători agricoli individuali – persoane fizice autorizate, asociații familiale cu profil agricol, societăți agricole, societăți comerciale și grupuri de producători.

¹⁸⁸ *Geografia României*, p. 377.

- *pășuni și fânețe montane* – cu frecvență ridicată, cuprinzând aproximativ 80% din suprafața totală.

Din punct de vedere al distribuției teritoriului agricol după modul de folosință, în cazul pășunilor și fânețelor, la nivel județean, putem realiza două seturi de clasificări, în funcție de fiecare indicator, urmând ca, după suprapunerea acestora, să reflectăm cadrul în care s-au realizat investițiile în cazul submăsurilor care au mijlocit finanțarea lucrărilor de înființare și modernizare a fermelor zootehnice. Astfel, în funcție de ponderea terenurilor acoperite cu pășuni rezultă următoarele grupe de județe care prezintă premise pozitive sau mai slabe pentru dezvoltarea sectorului de creștere a animalelor, acestea fiind prezentate în ordine crescătoare a valorilor cuprinse în fiecare categorie specifică:

- *cu pondere ridicată a pășunilor* (>36% din terenul agricol), județele Călărași, Ilfov, Giurgiu, Ialomița, Teleorman, Olt, Brăila, Constanța, Dolj și Galați;
- *cu pondere medie - ridicată a pășunilor* (26-36% din terenul agricol), județele Tulcea, Vrancea, Dâmbovița, Timiș, Satu Mare, Botoșani, Vaslui, Buzău, Iași, Neamț și Arad;
- *cu pondere medie - scăzută ridicată a pășunilor* (16-26% din terenul agricol), județele Suceava, Mehedinți, Bacău, Prahova, Bihor, Mureș, Argeș, Maramureș, Sălaj, Covasna, Sibiu, Gorj, Alba și Harghita;
- *cu pondere redusă a pășunilor* (1-15% din terenul agricol), județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Brașov, Hunedoara, Vâlcea și Caraș-Severin.

Din punct de vedere al suprafețelor ocupate cu fânețe naturale, structura claselor de județe, după tipul de potențial de exploatare minim sau ridicat, se prezintă structural diferit față de structura clasificării după proporția pășunilor din totalul teritoriului agricol. Dacă privim terenurile cu fânețe ca un atribut al celor cu proporție ridicată a terenurilor furnizoare de materie primă agricolă, rezultă un cumul de factori pozitivi pentru stabilirea unor zone cu potențial de dezvoltare economică prin practicarea activităților specifice de creștere a animalelor.

- *cu pondere minimă a fânețelor* (0-1,00% din terenul agricol), județele Constanța, Tulcea, Brăila, Ialomița, Giurgiu, Călărași, Ilfov, Olt, Teleorman, Galați și Dolj;
- *cu pondere scăzută a fânețelor* (1,00-10% din terenul agricol), județele Vaslui, Mehedinți, Botoșani, Timiș, Arad, Iași, Buzău, Dâmbovița, Bihor și Satu Mare;
- *cu pondere medie a fânețelor* (11-20% din terenul agricol), județele Prahova, Bacău, Vâlcea, Vrancea, Argeș, Sălaj, Neamț, Mureș, Gorj, Covasna, Cluj, Caraș-Severin și Brașov;
- *cu pondere ridicată a fânețelor* (>20% din terenul agricol), județele Suceava, Alba, Bistrița-Năsăud, Sibiu, Hunedoara, Maramureș și Harghita.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Varietatea de activități oferită de *sectorul creșterii animalelor* prin speciile diversificate care au făcut obiectul mai multor submăsurii ale Programului (ferme zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte, ferme de creștere și îngrijire taurine, ferme de porci, ferme de ovine și caprine, ferme de îngrijire a berbecuților și chiar oportunitatea de a înființa ferme cu profil mixt), a făcut ca rezultatul cantitativ al implementării Programului SAPARD în zonele rurale ale României să cumuleze un procent de 20,77% din bugetul public alocat întregii măsuri. Bineînțeles, disproporția dintre realizările din cadrul specializărilor apare pregnant când detaliem situația proiectelor de investiție după profilul specific: ferme zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte – 14,06%, ferme de creștere și îngrijire taurine – 0,41%, ferme de porci – 3,64%, ferme de ovine și caprine – 1,33%, ferme de îngrijire a berbecuților – 0,51%, ferme cu profil mixt – 0,82%. Astfel, dacă la nivel național, în ansamblu, procentul de proiecte finanțate pentru promovarea activităților în sectorul zootehnic devine din ce în ce mai redus cu cât particularizăm specializarea fermei modernizate sau nou înființate. (vezi planșele 17, 18, 25, 26, 27, 28). De aici, rezultatele minimale înregistrate la nivel județean, prezentate în subcapitolele următoare, demonstrează din nou slaba activitate de producție organizată și la standarde europene a activilor din mediul rural.

Zonele pomicole tradiționale, cu proporție ridicată a terenurilor utilizate pentru cultivarea pomilor fructiferi, pot reprezenta baza de la care putem surprinde modificările survenite în timp. Dacă în perioada înainte de 1990, regiunile cele mai intens exploatate din punct de vedere pomicol erau reprezentate de 3 mari unități¹⁸⁹ (Regiunea pomicolă sudcarpatică, Regiunea pomicolă bănățeană, Regiunea pomicolă nord-vestică), cu proporție ridicată a livezilor cultivate cu pomi fructiferi, situația actuală nu se mai suprapune, multe din vechile exploatații fiind îmbătrânite, neproductive sau chiar neutilizate.

Regiunea pomicolă sudcarpatică, cu cea mai mare proporție a terenurilor pomicole, cuprindea din punct de vedere administrativ județele Gorj, Vâlcea, Argeș, Dâmbovița, Prahova și Buzău, jumătatea nordică a județului Mehedinți, Dolj și Olt.

Regiunea pomicolă bănățeană ocupând un teritoriu mai restrâns, cuprinzând bazinele hidrografice ale râurilor Mureș (sectorul inferior), Bega, Timiș, Caraș, Nera și Cerna, reprezintă a doua regiune pomicolă cu potențial de dezvoltare în sectorul producției de fructe cuprinzând județele Arad, Timiș, Caraș-Severin, Hunedoara; se suprapune peste Regiunea de Dezvoltare Vest.

Regiunea pomicolă nord-vestică cu întindere teritorială mai extinsă, dar cu centre de cultivare disipate, cuprinde teritoriile județelor Bistrița-Năsăud, Maramureș, Cluj, Sălaj și Satu-Mare, suprapunându-se în parte Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest.

Situația terenurilor agricole ocupate cu livezi în anul 2002 reflectă din nou o repartizare inegală în cadrul unităților administrative județene, datorate cadrului fizico-

---

¹⁸⁹ Ion Iordan, capitolul Terenurile pomicole, *Geografia României*, vol. II – *Geografia umană și economică*, p. 368.

geografic, condițiilor climatice și păstrării tipului de folosință a terenurilor în decursul anilor. Cu cele mai mici valori procentuale ale terenurilor ocupate cu livezi (< 1,00%) se înscriu aproape o treime din județele României (Călărași, Ialomița, Teleorman, Brăila, Harghita, Giurgiu, Tulcea, Alba, Galați, Covasna, Botoșani, Constanța, Vaslui, Brașov și Neamț); cu proporție medie a terenurilor utilizate pentru pomicultură (1-2%) surprindem grupul județelor Hunedoara, Bacău, Arad, Timiș, Mureș, Dolj, Vrancea, Olt, Ilfov, Sibiu și Bihor; iar cu cea mai mare întindere a terenurilor ocupate cu livezi (2-7%) se înregistrează județele Iași, Satu Mare, Buzău, Mehedinți, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud, Dâmbovița, Gorj, Vâlcea și Prahova, de altfel menționate ca făcând parte din marile regiuni pomicole ale țării în trecut.

Rezultate teritoriale la nivel național pentru submăsura „*Pomicultura*” prezintă investiții în valoare de aproximativ 3,59% din bugetul total distribuit pentru inițiativele din domeniul exploatațiilor agricole la nivel național, sectorul agricol pomicol situându-se printre ultimele preferințe ale populației din zonele rurale. Totuși, detalierea proiectelor contractate în cadrul județelor, inclusiv la nivel comunal, va scoate în evidență cel puțin câteva centre locale care, prin atitudinea populației locuitoare și prin accesarea fondurilor de finanțare comunitare, vor avea oportunitatea de a se profila sau a deveni modele de dezvoltare și de angrenare a forței de muncă locale în activități de producție viabile la standarde europene (vezi planșa 22).

Exploatațiile viticole dezvoltate în ultimii ani dovedesc o slabă productivitate atât cantitativ, cât și calitativ, datorită îmbătrânirii plantațiilor cât și deteriorării acestora datorită condițiilor naturale neprielnice. Predominarea hibrizilor de viță de vie producători, cu rezultate inferioare calitativ au determinat formularea cererii de acordare a unei perioade de tranziție de 8 ani¹⁹⁰ pentru producătorii din sectorul viticol pentru a înlocui soiurile existente cu soiuri nobile, calitativ superioare. Datorită faptului că există un număr restrâns de județe care beneficiază de prezența teritoriilor cultivate în scop viticol în procent semnificativ din teritoriul agricol, între acestea menționând: Vrancea (10,79%), Galați (5,4%), Buzău (3,87%), Vaslui (3,75%), Prahova (3,68%), Mehedinți (3,22%), accentul în declararea eligibilității proiectelor depuse spre finanțare a fost probabil exprimat în favoarea acestora. (vezi planșa 24). În cazul activităților de *viticultură*, s-au realizat investiții în valoare de 3,28% din bugetul public SAPARD, la nivel național.

Ocupație agricolă practică de aproape orice locuitor al spațiului rural în gospodăria proprie, *creșterea păsărilor pentru carne*, dar în special pentru ouă, reprezintă o activitate de bază care capătă din ce în ce mai mare importanță, datorită, în primul rând, creșterii consumului populației de carne de pui, aportului scăzut de grăsimi, iar în al doilea rând prin înființarea de unități de producție de capacitate ridicată, utilizând tehnologie de calitate. Dacă până în perioada de tranziție majoritatea fermelor de creștere a puilor pentru

¹⁹⁰ La închiderea capitolului 7. Agricultura din Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană, România a reușit să negocieze un set de cerințe considerate necesare pentru alinierea anumitor sectoare agricole aflate în dificultate; între acestea, sectorului viticulturii i s-a aprobat o perioadă de tranziție de 8 ani, până la data de 31 decembrie 2014, pentru înlăturarea viilor hibride (*Reglementarea 1493/99*).

carne și a găinilor ouătoare se aflau în proprietatea statului, mare parte dintre acestea s-au desființat ori au trecut în proprietate privată. Piața agroalimentară autohtonă este monopolizată practic de un număr restrâns de unități de producție industrială¹⁹¹, care promovează produse de calitate, dar la prețuri destul de ridicate datorită slabei concurențe. Micii investitori întâmpină dificultăți în procesul de înființare a unei astfel de ferme de producție avicolă, datorită costurilor ridicate ale echipamentelor tehnologice, fapt ce reprezintă un aspect foarte important datorită sensibilității procesului de întreținere și creștere a puilor pentru carne. Puterea financiară a activilor deja instalați pe piața de producție agroalimentară face ca majoritatea procentuală a realizărilor să fie atribuită unor ferme deja existente, dar care necesită re tehnologizare pentru a fi acceptate ulterior în câmpul de producție. Astfel, submăsura „*Avicultura*” a înregistrat lucrări de modernizare și re tehnologizare finanțate cu 4,00% din bugetul total, la nivel național, analiza distribuției teritoriale exemplificând elocvent poziționarea acestora în cadrul regiunilor și județelor prin localizarea la nivel comunal. (vezi planșa 19). Pentru a demonstra *nivelul ridicat al gospodăriilor individuale, și gradul redus de asociere* în practicile agricole vom determina ponderea fermelor mici în raport cu exploatațiile mari (ferme de stat, asociații agricole, ferme comerciale) și chiar asociații familiale din numărul total de proiecte care au fost inițiate în cadrul exploatațiilor agricole. În cazul în care fermele familiale predomină, inițiate de o persoană fizică autorizată, rezultă trăsătura cea mai elocventă a Programului de dezvoltare rurală SAPARD, cea de *individualitate*. Prin numărul ridicat de gospodării individuale private, prin tipul de beneficiar eligibil pentru investițiile co-finanțate prin Program și prin rezultatele cantitative elocvente este exprimat suficient individualismul programului – care, inevitabil, depinde în amploare și concentrare doar de gradul de inițiativă antreprenorială a locuitorilor din zonele rurale. Pe de altă parte, activitățile de modernizare sau investiții noi în cadrul oricărui tip de fermă specializată în agricultură sau creșterea animalelor, și concentrarea acestora într-un anumit areal, sau județ, depinde și de gradul de ruralizare al acelei unități analizate. Valorile înregistrate în cadrul regiunilor de dezvoltare sunt variabile în esență ca și „*consecințe ale predominanței persoanelor în vârstă în sectorul agricol, ceea ce creează un climat mai puțin receptiv la inovare, în timp ce spiritul antreprenorial și dorința de a crea ferme familiale puternice și competitive sunt mai puțin prezente*”¹⁹². Astfel, în ceea ce privește beneficiarii formei de asistență financiară nerambursabilă pentru realizarea proiectelor de investiție în cadrul exploatațiilor agricole, la nivel național, forma cea mai frecventă de colaborare a fermierilor a fost aceea de *asociație familială* în procent de 18%, asocierea sub forma *asociațiilor agricole* fiind destul de redusă, de 4%. Proporția cea mai mare a solicitanților pentru finanțarea proiectelor de amenajare a exploatațiilor agricole și de modernizare a fermelor zootehnice este reprezentată de microsocietăți comerciale, înregistrând valori de aproximativ 59,34%. Tot

¹⁹¹ Între acestea menționăm Grupul industrial Agricol Internațional, Bacău.

¹⁹² Profilul regiunii de Dezvoltare Nord-Vest, Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest, p. 14.

cu un procent majoritar se înscriu și proiectele de modernizare în fața celor de inițiere a unor noi activități agricole, demonstrând accentul pus pe păstrarea vechilor exploatații dar și necesitatea ridicată a achiziționării de mașini și utilaje agricole performante pentru îmbunătățirea procesului de producție.

Tabel 23. Structura agricolă a terenurilor la nivel județean

Județ	Suprafața totală (ha)	Suprafața agricolă (ha)	Teren arabil (ha)	Pășuni (ha)	Fânețe (ha)	Vii (ha)	Livezi (ha)	Suprafața cultivată (ha)
Alba	624157	328686	132961	117455	72227	4455	1588	124039
Arad	775409	511564	348670	128145	25304	3692	5753	334042
Argeș	682631	344944	171716	103158	45807	1265	22998	164715
Bacău	662052	323468	184628	87528	40247	7614	3451	183417
Bihor	754427	499325	304072	137748	43784	4436	9285	290113
B. Năsăud	535520	298922	100052	119706	69041	702	9421	99630
Botoșani	498569	392905	298477	75146	14769	1847	2666	284225
Brăila	476576	388435	345911	33472	74	7830	1148	313849
Brașov	536309	297332	118118	119890	56575	188	2561	102745
Buzău	610255	402370	257400	89475	28833	15553	11109	248633
Călărași	508785	426780	413135	5344	134	7856	311	401432
C.-Severin	851976	398158	127168	183392	74704	842	12052	118049
Cluj	667440	424557	178405	162797	78779	407	4169	167371
Constanța	707129	568358	487354	61816	0	15176	4012	443417
Covasna	370980	186416	86331	65009	33814	0	1262	86467
Dâmbovița	405427	249284	174611	44192	20401	581	9499	166382
Doj	741401	585654	487369	68521	2956	18332	8476	453330
Giurgiu	352602	277135	259642	8805	85	7599	1004	249926
Gorj	560174	246350	100500	86038	40997	7485	11330	101650
Harghita	663890	406436	92729	148156	164058	77	1416	92729
Hunedoara	706267	346720	88049	155123	99875	63	3610	84703
Ialomița	445289	373839	348936	18125	85	6307	386	332282
Iași	547558	380997	253491	88109	19651	11706	8040	248840
B.-Ilfov	182115	117965	110921	2907	38	2075	2024	102082
Maramureș	630436	311190	83826	101064	119884	246	6170	83626
Neamț	589614	283789	170473	69394	40108	1111	2703	170327
Olt	549828	438551	393113	29674	316	8119	7329	363600
Prahova	471587	279045	144082	75638	32277	10277	16771	140145
Sălaj	386438	240781	122603	78314	32566	2578	4720	118319
Satu Mare	441785	317500	219641	57905	28323	3651	7980	199107
Sibiu	543248	306779	116309	107024	75402	2759	5285	92701
Suceava	855350	349131	179859	91108	74819	0	3345	179859
Teleorman	578978	497549	454036	31204	717	11072	520	436459
Timiș	869665	702168	532858	126152	29503	4314	9341	485839
Tulcea	849875	362518	289743	60525	61	10532	1657	248722
Vaslui	531840	401131	288080	87349	7664	15027	3011	280447

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Vâlcea	546477	246265	83541	112755	31361	4048	14560	83377
Vrancea	485703	255601	148004	43108	33009	27567	3913	146430
Galați	446632	358658	292967	43797	598	19384	1912	277840
Mureș	671388	414764	222495	119228	64042	3399	5600	203709
Mehedinți	493289	294565	186242	79629	10686	9472	8536	176016
România	23809071	14836585	9398518	3423925	1513574	259644	240924	8880591

Sursa: Anuarul statistic al României, 2003

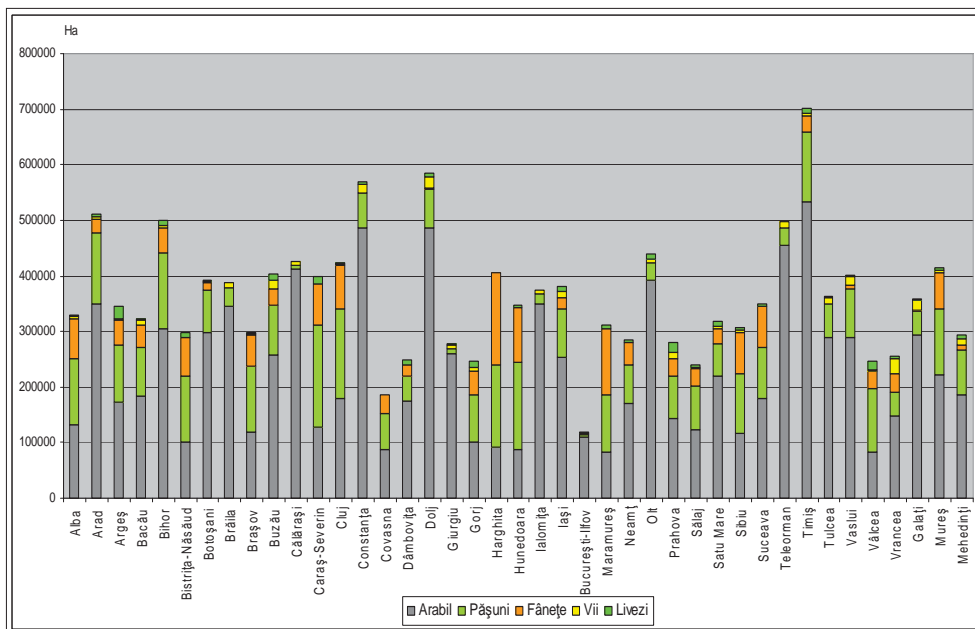

Fig. 14. Structura fondului funciar în România, la nivel de județe

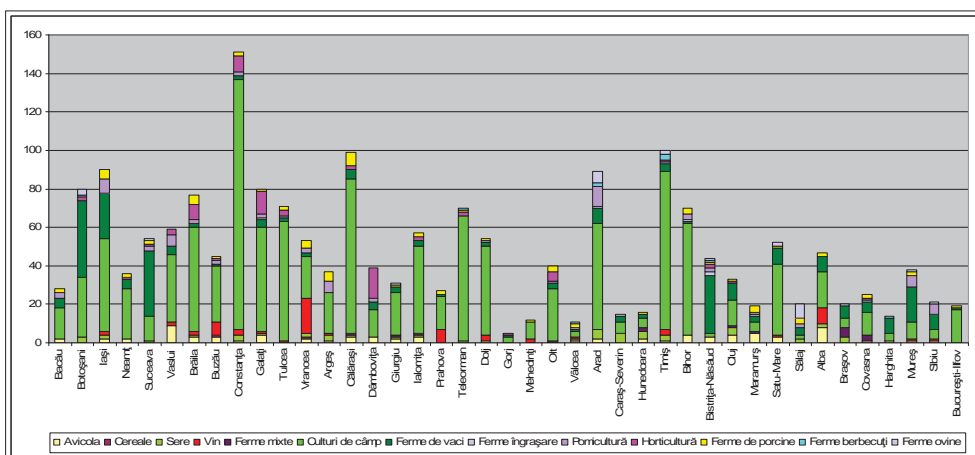

Fig. 15. Distribuția teritorial-administrativă a fondurilor alocate pentru investițiile în exploatațile agricole

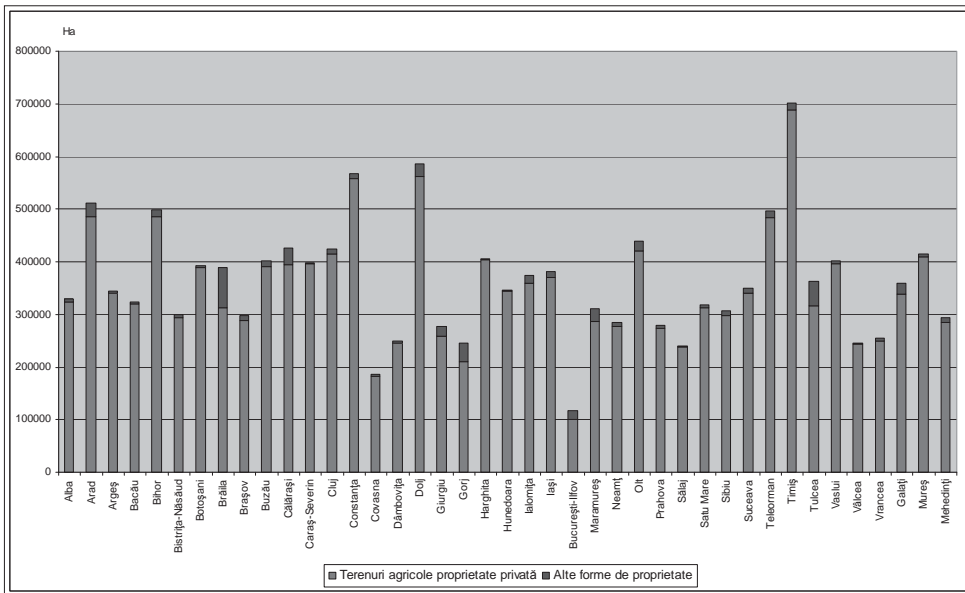

Fig.16. Proportia suprafeței agricole și neagricole în România la nivel de județe

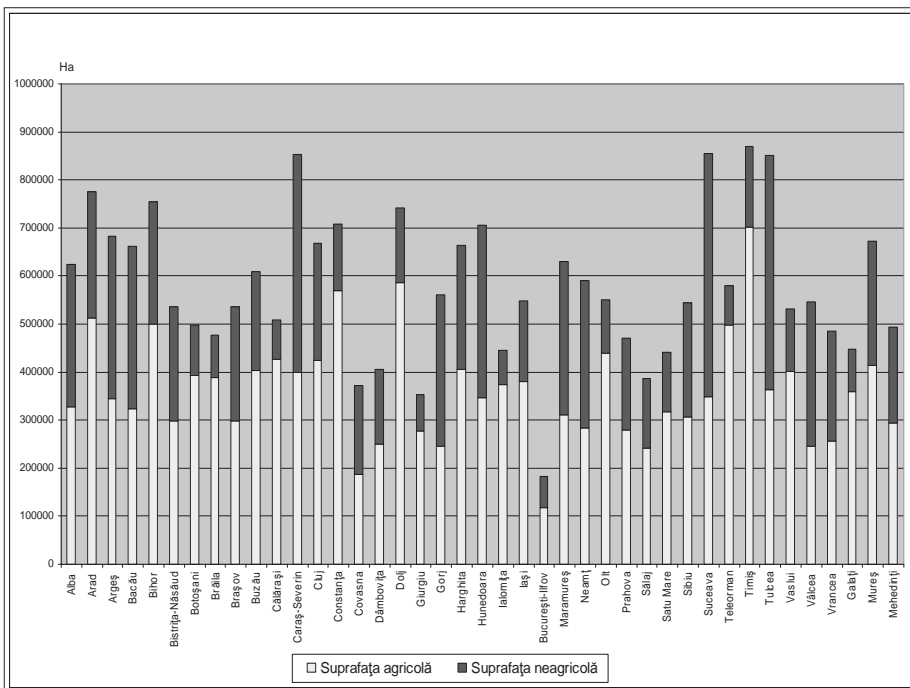

Fig. 17. Ponderea terenurilor agricole cu proprietate privată în România, la nivel județean

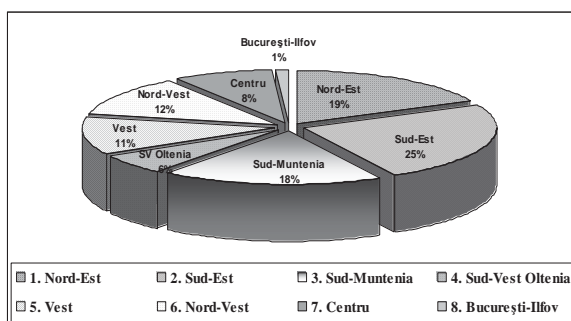
Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Tabel 24. Proportia investițiilor pe specializări ale agriculturii, la nivel regional

Regiune	Nord -Est	Sud - Est	Sud - Muntenia	Sud - Vest Oltenia	Vest	Nord - Vest	Centru	București - Ilfov	România
Submăsura									
Avicola	15	13	12	2	5	19	12	0	78
(%)	4,3	2,7	3,3	1,6	2,3	8,0	7,3	0,0	4,0
Cereale	0	2	0	0	0	0	0	0	2
(%)	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Sere	6	7	7	1	17	6	5	0	49
(%)	1,7	1,5	1,9	0,8	7,7	2,5	3,0	0,0	2,5
Vin	4	32	8	6	3	1	10	0	64
(%)	1,2	6,7	2,2	4,9	1,4	0,4	6,1	0,0	3,3
Ferme mixte	0	0	3	1	2	2	8	0	16
(%)	0,0	0,0	0,8	0,8	0,9	0,8	4,8	0,0	0,8
Culturi câmp	169	351	264	88	148	117	54	17	1208
(%)	48,7	73,6	73,3	72,1	67,3	49,2	32,7	89,5	62,0
Ferme de vaci	112	13	16	7	17	55	53	1	274
(%)	32,3	2,7	4,4	5,7	7,7	23,1	32,1	5,3	14,1
Ferme taurine	0	1	0	0	1	4	2	0	8
(%)	0,0	0,2	0,0	0,0	0,5	1,7	1,2	0,0	0,4
Pomicultura	18	11	8	3	11	8	11	0	70
(%)	5,2	2,3	2,2	2,5	5,0	3,4	6,7	0,0	3,6
Horticultura	7	32	22	6	1	3	1	0	72
(%)	2,0	6,7	6,1	4,9	0,5	1,3	0,6	0,0	3,7
Ferme porcine	11	15	18	7	1	12	6	1	71
(%)	3,2	3,1	5,0	5,7	0,5	5,0	3,6	5,3	3,6
Ferme berbec.	1	0	1	1	5	1	1	0	10
(%)	0,3	0,0	0,3	0,8	2,3	0,4	0,6	0,0	0,5
Ferme ovine	4	0	1	0	9	10	2	0	26
(%)	1,2	0,0	0,3	0,0	4,1	4,2	1,2	0,0	1,3
Total proiecte	347	477	360	122	220	238	165	19	1948
(%)	17,8	24,5	18,5	6,3	11,3	12,2	8,5	1,0	100,0

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Regiunea de Dezvoltare Nord-Est. Totalul investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole poziționează regiunea Nord-Est pe locul al treilea în ierarhia regională în privința activității producătorilor din domeniul agriculturii cu un procent de 17,8% din totalul investițiilor la nivel național, distribuite în cadrul unui număr total de 347 de proiecte.

Fig. 18. Ponderea investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole la nivel regional

Sectorul culturilor de câmp au avut întâietate în ceea ce privește beneficiarii activi, reușind să cumuleze 48,7% din bugetul total absorbit, urmat de sectorul fermelor

zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte (32,3%). La distanță valorică apreciabilă situăm celelalte sectoare de specialitate cum sunt avicola (4,3%) și exploatațiile pomicole (5,2%). Ponderi minime sunt înregistrate de specializările sere floricole, vin, exploatațiile legumicole și fermele zootehnice de creștere a ovinelor și porcinelor. Nu s-au realizat investiții în cadrul submăsurilor cereale, ferme mixte, ferme zootehnice de creștere și îngrășare taurine.

Județul Bacău a înregistrat 28 de proiecte de investiții, dintre care una a fost pentru înființarea unei plantații de căpșuni în comuna Itești, având ca beneficiar o persoană fizică autorizată (PFA); 2 proiecte au fost elaborate pentru înființarea unor microferme de creștere a păsărilor ouătoare în comunele Mărgineni și Luizi Călugăra, 5 proiecte de investiții pentru înființarea și modernizarea fermelor zootehnice de vaci pentru lapte, localizate în comunele Agăș (2), Negri, Răcăciuni și Damienesti, având ca beneficiari asociații familiale în 3 din cele 5 cazuri, 2 fiind SRL-uri; proiecte de investiții în dezvoltarea fermelor zootehnice de creștere și îngrășare a suinelor în comunele Răcăciuni și Filipești, 3 proiecte de investiții pentru modernizarea și întreținerea exploatațiilor pomicole localizate în Comuna Berești-Bistrița și Municipiul Onești; submăsura care a prezentat cele mai multe investiții a fost pentru modernizarea culturilor de câmp, cele 16 proiecte fiind amplasate în comunele Saucești (2), Traian (2), Vultureni, Luizi Călugăra, Prăjești, Plopana, Bârsănești, Filipești, Parincea, Orbeni, Roșiori și Izvoru Berheciului. Tipul de beneficiar de forma persoanei fizice autorizate este cel mai frecvent întâlnit (în 12 din cele 16 contractări), motivația stând atât în costurile financiare mai scăzute în cazul practicării activităților agricole, în al doilea rând în multitudinea de exploatații agricole mici care necesită ajutor financiar pentru o mai bună funcționare, tendința de a nu implica forță de muncă suplimentară în activitățile agricole datorită surplusului de costuri, și, nu în ultimul rând, caracterul independent al locuitorului din spațiul rural care evită orice asociere, în cele mai multe cazuri sprijinindu-se pe suportul familiei în prelucrarea pământului. Există, totuși, 2 exemple de asociații familiale în comunele Roșiori și Parincea, care au colaborat pentru achiziționarea utilajelor agricole și a mașinilor agricole necesare funcționării optime a fermelor.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Botoșani a înregistrat 80 de proiecte contractate în cadrul acestei submăsuri, situându-se în fruntea absorbției financiare, distribuite inegal în cadrul submăsurilor, dar reușindu-se o evidențiere a tipului de practici agricole dominante în zona geografică aferentă și potențialul lor de dezvoltare.

Tabel 25. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Nord-Est, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Bacău	28	2	0	0	0	0	16	5	0	3	0	2	0	0
Botoșani	80	0	0	3	0	0	31	40	0	0	2	0	1	3
Iași	90	2	0	2	2	0	48	24	0	7	0	5	0	0
Neamț	36	2	0	0	0	0	26	5	0	0	1	2	0	0
Suceava	54	0	0	1	0	0	13	34	0	2	1	2	0	1
Vaslui	59	9	0	0	2	0	35	4	0	6	3	0	0	0

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Astfel, în ordine crescătoare a valorii cantitative s-au înregistrat 1 proiect pentru înființarea unei crescătorii de berbecuți în comuna Ungureni; 2 proiecte de investiții în exploatații legumicole, având ca beneficiari persoane fizice autorizate în comunele Roma și Cristești; 3 proiecte de investiții pentru înființarea unor complexe de sere localizate în comunele Tudora și Balușeni, iar cel de-al treilea în zona periurbană a municipiului Botoșani; tot cu 3 proiecte se înscrie și subsectorul fermelor de ovine amplasate în comunele Balușeni și Vorniceni, iar una în localitatea Botoșani; la distanță vizibilă de interes în accesarea proiectelor se situează investițiile în modernizarea culturilor de câmp, sector în care se înregistrează 31 de proiecte, beneficiarii fiind localizați în comunele Concești, Trusești (2), municipiul Dorohoi, Hilișeu-Horia (2), Comunele Bucecea (2) și Leorda prin investiția realizată pentru exploatații prezente în ambele comune, Rădăuți-Prut (2), Corlățeni, Santa Mare, Brăești, Todireni, Albești, Avrameni, Concești (2), Corni, Cristești, Curtești, Dersca, Dingeni, Ibănești (2 PFA), Păltiniș (2), Pomârla, Răchiți, Stăuceni și orașul Săveni; cu valoarea maximă de proiecte înregistrată în județul Botoșani se înscrie submăsura prin care s-au asistat financiar proiectele de investiție pentru înființarea și modernizarea eurofermelor zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte; cele 40 de proiecte contractate au fost inițiate de locuitorii comunelor Broscăuți, Căndești (2 – două asociații familiale situate în același sat al comunei), Cordăreni, Coșula, Cotușca, Cristești, Curtești (2 – două asociații familiale situate în același sat al comunei), Dingeni, Dobârceni (2 asociații familiale ale aceleiași familii în aceeași localitate), Gorbănești, Hanești, Hlipiceni (2 asociații familiale), Manoleasa, Mihai Eminescu, Mihălășeni,

Mileanca, Mițoc, Rauseni (3 asociații familiale), Roma (2), Șendriceni (2), Suharău, Todireni, Trusești, Vârfu Câmpului, Vlăsinești, Vorniceni (3 în cadrul aceleiași localități), Vorona, Bucecea, oraș Darabani (locuitori ai satelor aparținătoare orașului). Dintre proiectele de investiție care au necesitat cofinanțare SAPARD 39 au fost investiții noi. Principalii beneficiari au fost reprezentați de asociațiile familiale.

Județul Iași depășește numeric inițiativele de investiții în exploatațile agricole înregistrând 90 de proiecte contractate, maximul fiind înregistrat de submăsura culturi de câmp cu 48 de proiecte, urmată de submăsura care mijlocește finanțarea înființării și modernizării fermelor zootehnice de vaci pentru lapte cu 24 de proiecte. Celelalte submăsuri au valori modeste, 2 proiecte înregistrându-se pentru înființarea fermelor de păsări, investiții localizate în orașul Podu Iloaiei (modernizarea a patru hale de creștere pui de carne) și Comunele Miroslava, Războieni și orașul Târgu Frumos, implicate într-o investiție pentru modernizarea fermelor aceleiași firme amplasate în acele locații; construcția serelor de flori și legume a fost localizată în comunele Dumești și Bălțați, iar pentru modernizarea fermelor viticole prin achiziționarea de utilaje agricole s-au înregistrat două proiecte de investiții în comunele Cotnari și Răducăneni; fermele pentru creșterea porcinelor au înregistrat o creștere a cererilor față de județul Botoșani, cu un număr de 5 proiecte de modernizare și construcție amplasate în comunele Coarnele Caprei, Ciorțești și Focuri, și în orașele Târgu Frumos (comuna Ion Neculce) și Podu Iloaiei; în ceea ce privește exploatațile pomicole s-au înregistrat 7 inițiative de înființare de plantații pomicole pe teritoriul comunelor Probota, Cotnari, Deleni, Butea, Bălțați și 2 în zona orașului Târgu Frumos; revenind la fermele zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte, submăsură care a prezentat interes major în această regiune, s-au înregistrat 24 de proiecte distribuite în comunele Golăiești (5 inițiative ale asociațiilor familiale localizate în satele comunei), Hălăucești, Heleșteni (3 proiecte de investiție în același sat omonim, având ca beneficiari asociații familiale), Movileni (4 investiții în satul Larga Jijia din comună, beneficiarii fiind asociații familiale), Popești (6 investiții noi în înființarea eurofermelor zootehnice în satele aparținătoare comunei; beneficiarii se împart între categoria firmelor SRL și asociațiile familiale), Ruginoasa (2 AF), Trifești (2 asociații familiale ale aceleiași familii), Ungheni și Voinești. Demnă de observat este concentrarea evidentă a proiectelor într-un număr restrâns de locații, fapt ce demonstrează efectul multiplicator care s-a manifestat asupra populației locuitoare aceleiași comune. Pe de altă parte putem lua în considerare și gradul de informare al populației acestor zone rurale asupra beneficiilor și oportunităților care le sunt oferite prin programul de asistență financiară SAPARD și poate puterea financiară mai ridicată a beneficiarilor. Un lucru cert însă nu poate fi omis, cel de predominare a beneficiarilor de tip asociație familială care lasă loc unei colaborări viitoare și de premisă a formării unor grupuri de producători pentru ridicarea calității producțiilor agricole și pentru eficientizarea procesului de exploatare. În ultimul plan, prezentăm situația modernizărilor culturilor de câmp, submăsură nelipsită de importanță și care a avut adresabilitate directă către micii fermieri, oferindu-le ajutor financiar pentru investiții

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

minime pentru achiziționarea utilajelor agricole mai mult decât necesare, având în vedere situația parcului agricol existent la nivelul anului 2002. Astfel, comunele în care s-au înregistrat cereri de finanțare finalizate cu achiziția utilajelor agricole necesare au fost Andrieșeni, Aroneanu (2), Bălțați (2), Belcești, Bivolari, Cristești, Hălăucești, Hărmănești, Holboca (2), Ipatele, Mircești, Mironeasa, Miroslava, Miroslovești (2), Movileni (2), Plugari (2), Popricani, Răducăneni (2), Șipote (6 asociații familiale), Stolniceni, Tibana, Țibănești, Țigănași (3 proiecte având ca beneficiari Societăți Agricole), Todirești, Traian, Valea Seacă, Victoria, Vlădeni (3, majoritar asociații familiale), comunele Mogoșești, Mircești și Hălăucești, beneficiare ale unui proiect inițiat de firma beneficiară a fermelor amplasate în acele locații, și orașul Târgu Frumos (2). În investițiile în exploatațile agricole, submăsura culturi de câmp, s-au remarcat inițiativele firmelor mai mari care dețin în proprietate ferme agricole vegetale, dar și inițiativele asociațiilor familiale, în număr de 14; apar investițiile societăților agricole concentrate într-o singură locație, în comuna Țigănași.

Județul Neamț înregistrează un număr destul de redus de investiții (36) în exploatați agricole, păstrând un dezavantaj comparativ cu județele aceleiași regiuni de dezvoltare. Totuși și această unitate administrativă păstrează valori ridicate în cazul modernizării exploatațiilor de câmp, înregistrând 27 de proiecte. Se mai observă, în număr restrâns, inițiative în domeniul serelor de flori și arbuști ornamentali, în care s-a finanțat un proiect în municipiul Roman, în domeniul avicol (2 proiecte localizate în comuna Dumbrava Roșie și orașul Târgu Neamț), în sectorul fermelor de creștere și îngrijire a porcinelor, investiții localizate în municipiul Roman și în comuna Girov; submăsura de finanțare a proiectelor de înființare și modernizare a fermelor de vaci pentru lapte a înregistrat 5 contractări pentru beneficiari din comunele Făurei, Pipirig, Ruginoasa și Răucești (2), majoritatea fiind asociații familiale. Submăsura prin intermediul căreia se finanțează achiziția de utilaje agricole pentru exploatați a înregistrat proiecte în comunele Bahna (2), Borlești, Botești, Cordon, Costișa, Dochia, Dragomirești, Dulcești (2), Grumăzești, Horia, Icușești, Mărgineni, Ruginoasa, Săvinești, Secuieni (2), Ștefan cel Mare (2), Trifești (2), Tupilați, Zănești, Sagna și Cordon. În ceea ce privește tipurile beneficiarilor se observă o concentrare a tipului PFA numai în domeniul culturilor de câmp, iar asociațiile familiale, în număr restrâns, au investit în modernizarea proceselor de exploatație a culturilor de câmp și în înființarea fermelor zootehnice.

Județul Suceava, al treilea județ ca activitate în cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord-Est, se înscrie cu 53 de proiecte contractate în cadrul acestei măsuri, accentul fiind pus, ca și în cazul județului Botoșani, pe dezvoltarea activităților de creștere a animalelor în ferme zootehnice, cu preponderență vaci pentru lapte. Celelalte submăsuri accesate în cadrul județului au avut valori mai reduse, sectorul culturilor de câmp realizând 13 investiții în comunele Bunești, Forăști (3), Horodnic de Jos, Milișăuți, Mitocu Dragomirnei, Rădășeni, Salcea, Siminicea, Todirești și Vulturești; un proiect de investiție a fost realizat pentru înființarea unei sere legumicole în comuna Mitocu Dragomirnei, un proiect de

finanțare pentru modernizarea unei ferme pomicole în comuna Horodniceni și unul pentru modernizarea unei ferme legumicole în comuna Fântânele, 2 proiecte pentru înființarea a două ferme zootehnice de îngrășare a porcinelor în comunele Milișăuți și Moara, și un proiect pentru construcția și dotarea eurofermei de ovine din comuna Slatina. Submăsura cu cele mai numeroase accesări de fonduri este reprezentată de fermele de vaci pentru lapte și acestea sunt localizate în comunele Adâncata, Cornu Luncii, Dărmănești, Dorna Candrenilor, Dornești, Dragoiești, Fântâna Mare, Fântânele (2), Forăști (3), Fundu Moldovei (2), Grănicești (2), Hanțești, Horodniceni (2), Izvoarele Sucevei, Mușenița, Panaci, Șaru Dornei (2), Șerbăuți, Vadu Moldovei, Zvoriștea (2) și orașele Dolhasca și Liteni (2). Aspectele privind beneficiarii reflectă creșterea procentului persoanelor fizice autorizate, dar și menținerea numărului asociațiilor familiale în comparație cu numărul în scădere al firmelor.

Județul Vaslui reușește să acceseze un număr ușor mai ridicat de proiecte decât Sucevei, fapt ce îl ridică pe poziția penultimă din punct de vedere al activității de modernizare și inițiere a activităților agricole în spațiul rural al regiunii de dezvoltare Nord-Est, în acest caz județul Neamț situându-se pe ultimul loc.

Din totalul de 59 de proiecte, cele mai mari investiții se înscriu în cadrul submăsurii culturi de câmp cu 35 de proiecte amplasate dispersat în cadrul comunelor Albești, Băcani, Bălteni, Banca (3), Berezeni, Dimitrie Cantemir, Drânceni, Duda-Epureni, Fălcu (3), Grivița, Miclești, Murgeni (4), Puiști, Stăniliești, Tutova (4), Văleni, Vetrișoia (2), Vulturești, Vutcani, Zorleni, Arsura și orașul Negrești.

În cadrul celorlalte submăsuri s-au înregistrat investiții relevante (13) în cazul fermelor de păsări în comunele Pogana (2 proiecte de investiție ale aceleiași firme în două etape), Zorleni (3, din care 2 proiecte ale aceleiași firme), banca, Lipovăț, Lunca Banului și Munteni de Jos; în cazul plantațiilor pomicole s-au înregistrat 6 proiecte pentru extindere, modernizări și înființări de plantații pomicole în comunele Botești, Laza, Munteni de Jos, Pogana, Tutova și Vulturești (2); în cazul exploatațiilor legumicole s-au realizat investiții pentru modernizare în comunele Grivița, Stăniliești și Banca; fermele zootehnice de vaci pentru lapte au avut prezență slabă în lista contractărilor cu un număr de 45 proiecte localizate în comunele Oltenești, Banca (2) și Pungești, iar aceeași situație se remarcă și în cazul exploatațiilor viticole, în acest sector realizându-se doar 2 investiții în comunele Băcani, Pogana și Miclești.

Fermele de păsări nu și-au găsit investitorii în județele Suceava și Botoșani. În schimb, proiecte de investiții a înregistrat județul Bacău prin înființarea a două microferme de creștere a păsărilor ouătoare, proiecte în valoare de 136.428,7965 Euro de la Programul SAPARD.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est. Regiunea Sud-Est a fost cea mai activă unitate în decursul implementării măsurii 3.1. „Investiții în exploatațiile agricole” cu valori de absorbție a bugetului de 24,5%, la nivel național, iar în cadrul specializărilor culturile de

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

câmp deținând 73,6 % din totalul bugetului absorbit, acest sector având cele mai mari valori, apropiate acesteia, în regiunea București-Ilfov.

Culturile de câmp sunt cele care individualizează procesul de dezvoltare al regiunii Sud-Est, dat fiind faptul că nici o altă specializare din cadrul agriculturii nu a mai înregistrat valori atât de ridicate (cereale, sere floricole, ferme avicolă). Cu valori de până la 5% din bugetul absorbit putem menționa investițiile în modernizarea sau înființarea exploatațiilor viticole și legumicole cu aceleași valori de 6,7%.

Sectorul creșterii animalelor nu a prezentat interes, majoritatea specializărilor neînregistrând nici un proiect de investiție, în afara fermelor zootehnice de creștere a porcinelor (3,1%) și a vacilor pentru lapte (2,7%).

Județul Brăila înregistrează un număr total mediu de 78 proiecte de investiții care sunt repartizate în cadrul submăsurilor disproporțional, cele mai numeroase accesări de fonduri fiind pentru modernizarea procesului de exploatare a culturilor de câmp, submăsură care a reușit să capteze atenția a 54 de beneficiari; cifrele scad în privința celorlalte subsectoare de activități, în domeniul fermelor avicola fiind doar 3 contractări pentru beneficiarii din comuna Vadeni, iar două proiecte aparțin aceleași firme, localizate în orașul Ianca, pentru modernizarea a 5 hale de creștere găini ouătoare; s-au mai înregistrat 2 proiecte pentru construcția a două sere în comunele Movila Miresii și comuna Tudor Vladimirescu, alte două proiecte pentru modernizarea plantațiilor viticole prin achiziția utilajelor agricole performante pentru exploatațiile din comuna Cireșu și orașul Însurăței, și de asemenea două proiecte pentru reabilitarea exploatațiilor pomicole de pe teritoriul comunei Cazașu și a orașului Însurăței; același rezultat s-a înregistrat și în sectorul creșterii animalelor, submăsura ferme de vaci pentru lapte înregistrând doar două inițiative localizate în comuna Siliștea și orașul Ianca; în cazul fermelor de porcine, cifra investițiilor se ridică la 5, realizându-se lucrări de modernizare și înființare de unități de reproducție, creștere și îngrășare porcine în orașul Ianca, comunele Siliștea, Tichilești și Tufești; submăsura investiții în exploatații legumicole înregistrează 8 cereri de finanțare contractate, de care au beneficiat locuitori ai comunelor Tudor Vladimirescu (3), Tichilești, Vadeni, Gropeni, Grădiștea și Chișcani; culturile de câmp și modul lor de exploatare, caracterizat prin insuficiența tehnică și tehnologică, a determinat numărul ridicat disproporțional în cadrul județului ajungându-se la 54 beneficiari ai proiectelor, localizați în comunele Bordei Verde, Chișcani (4), Cireșu (2), Dudești, Frecăței, Grodiștea, Gropeni, Mircea Vodă, Movila Miresii, Racovița, Romanu, Salcia Tudor, Siliștea (3), Stăncuța, Șutești, Tichilești (5), Traian (12), Tudor Vladimirescu (4), Unirea, Vadeni, Vișani, Viziru (2), orașele Ianca (3) și Însurăței (2).

Județul Buzău înregistrează doar 45 de proiecte în total, fapt care îl plasează pe ultimul loc în privința investițiilor în exploatațiile agricole în cadrul regiunii de care aparține. De asemenea, înregistrează cel mai ridicat număr de proiecte în sectorul culturilor de câmp, sector în care cele 29 de proiecte au fost distribuite teritorial în comunele Amaru, Boldu, Bozioru, Brădeanu, Cilibia, Florica, Gălbinași, Gherghesa, Merei, Padina (6), Poșta

Câlnău, Săgeata (4 – din care 2 proiecte ale unei societăți agricole), Scutelnici (2), Stâlpu, Vâlcelele, Zărnești, Ziduri (2) orașul Pogoanele și municipiul Râmnicu Sărat. Diferența până la cifra totală de proiecte s-a distribuit între submăsurile exploatații viticole (7 proiecte pentru modernizare în comunele Năeni, Vernești-2, Topliceni, Săhăteni-2 și Podgoria), ferme de păsări (3 proiecte localizate în comunele Merei și Gherășeni, și unul în municipiul Buzău), exploatații pomicole (2 proiecte în comunele Podgoria și Cozieni), iar submăsurile exploatații cerealiere, ferme de vaci pentru lapte, exploatații legumicole și ferme de îngrășare porcine înregistrând câte un proiect de investiție fiecare în comunele Săhăteni, Gălbinași, Merei și Podgoria.

Tabel 26. Proiecte realizate prin cofinanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Est, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare faurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Brăila	77	3	0	1	2	0	54	2	0	2	8	5	0	0
Buzău	45	3	1	0	7	0	29	1	0	2	1	1	0	0
Constanța	151	1	0	3	3	0	130	2	0	2	8	2	0	0
Galați	80	4	0	1	1	0	54	4	1	2	12	1	0	0
Tulcea	71	0	0	0	1	0	62	2	0	1	3	2	0	0
Vrancea	53	2	1	2	18	0	22	2	0	2	0	4	0	0

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Județul Constanța, prin cantitatea fondurilor absorbite și prin activitățile abundente ale actorilor economici locali, reușește să se plaseze pe primul loc în țară, cu 151 de proiecte contractate, având majoritatea proiectelor în cadrul submăsurii culturi de câmp (130). În acest caz, distribuția teritorială se prezintă la nivelul comunelor ilustrând cele mai active unități administrative locale în care s-au concentrat cele mai multe investiții: Adamclisi, Agigea, Albești, Amzacea (3), Bărgănu (2), Castelu (6 – 2 ale aceleiași firme), Cerchezu (2), Chirnogeni (4), Ciocârlia, Cobadin (8), Cogealac (4), Comana (2), Corbu (2), Cumpăna (2), Cuza Vodă (2), Deleni (2), Dumbrăveni (2), Fântânele (2), Ghindărești (3), Independența (2), Istria (3), Lipnița (6), Lumina, Mereni (8), Mihai Viteazu (3), Mihail Kogălniceanu (6), Mircea Vodă, Nicolae Bălcescu (6), Oltina (5), Ostrov, Pecineaga, Peștera (4), Poarta Albă (3), Săcele (4), Siliștea (2), Tichilești, Topalu, Topraisar (5), Tortoman, Tuzla (2), Valul lui Traian. Un număr de 8 proiecte se finanțează în cadrul măsurii pentru achiziția utilajelor pentru modernizarea exploatațiilor legumicole în comunele Palazu Mare (3), Nicolae Bălcescu (2), orașul Ovidiu (2) și comuna Deleni. Sectorul serelor și al exploatațiilor viticole au înregistrat fiecare câte trei contractări de proiecte, în primul caz investițiile fiind amplasate în comuna Ostrov și orașul Ovidiu (2), iar în cazul al doilea investițiile s-au dispersat pe teritoriul comunelor Lipnița, Cogealac și

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

orașul Ovidiu. Cu câte două proiecte de investiție se înscriu măsurile ferme de creștere și îngrășare porcine, ferme de creștere a vacilor pentru lapte și exploatațiile pomicole. Repartiția teritorială în primul caz este reprezentată de comuna Cogealac și orașul Năvodari, în cel de-al doilea caz de comunele Cobadin și Cogealac, iar în cazul al treilea de comunele Lipnița și Ostrov. În final, menționăm că fermele de creștere a păsărilor nu au prezentat interes ridicat, realizându-se o singură investiție în acest sens, localizată în comuna Istria.

Județul Galați, zonă legumicolă cu un total de 80 de proiecte, se plasează pe locul al doilea în ierarhia formată în privința investițiilor realizate în cadrul măsurii 31 a programului SAPARD. Submăsura pentru investiții în modernizarea exploatațiilor de câmp înregistrează și de această dată numărul cel mai mare de proiecte (54), beneficiarii fiind locuitori ai comunelor Nămolosa, Bălăbănești, Băleni, Băneasa, Barcea, Buciumeni, Certești (4), Corni, Corod (5), Cuca, Cudalbi (5), Drăgănești, Fântănești, Foltești (3), Frumușița (2), Ghidigeni (2), Ivești, Jorăști, Matca, Munteni (3), Negrițești, Nicorești, Piscu (2), Rediu, Slobozia Conachi, Smârdan, Tepu, Tudor Vladimirescu, Tuluțești (2), Vârlezi, municipiile Galați (3) și Tecuci. Un număr de 12 proiecte s-au contractat prin submăsura exploatații legumicole și s-au axat pe achiziționarea utilajelor agricole necesare modernizării fermelor vegetale, predominând beneficiarii de tip persoană fizică autorizată din comunele Liești (4), Matca, Slobozia Conachi, Vânători (3) și municipiul Galați. Submăsurile ferme de îngrășare taurine (comuna Munteni) și ferme de porci (comuna Smârdan) înregistrează câte o singură accesare de fonduri; în cazul submăsurilor exploatații viticole, proiectele au fost realizate în comunele Ivești și Buciumeni, exploatațiile pomicole modernizate aflându-se pe raza comunelor Fântănești și Grivița, iar înființarea a 4 ferme de creștere a vacilor pentru lapte a revenit comunelor Gohor, Barcea, Foltești și Rediu; cu același număr de 4 proiecte se înscrie și submăsura ferme de creștere a păsărilor, investițiile fiind localizate în comunele Matca, Corod, Șendreni, Gohor și Cudalbi.

Județul Tulcea, deținând poziția imediat următoare județului Brăila în privința numărului total de proiecte contractate (71), reușește să acorde alocări financiare importante în cadrul submăsurii pentru investiții pentru culturi de câmp, astfel încât cei 62 de beneficiari au fost localizați în comunele Babadag, Baia (5), Carcaliu, Casimcea, Ceamurlia de Jos (3), Cerna, Ciucurova, Dorobanțu, Frecăței (3), Horia, Izvoarele, Luncavița, Mahmudia (2), Mihai Bravu, Mihail Kogălniceanu (14), Murighiol, Nalbant (3), Pecineaga (2), Sarichioi, Smârdan (2), Stejaru (8), Turcoaia (2), municipiul Tulcea (3) și orașul Isaccea (2). Cu câte două proiecte contractate apar pe listă submăsurile ferme de creștere și îngrășare porcine și ferme de vaci pentru lapte, investițiile fiind amplasate în comuna Mihai Bravu și municipiul Tulcea în primul caz, iar în al doilea caz în comunele Topolog și Cerna; submăsura exploatații legumicole înregistrează 3 investiții localizate în comunele Valea Nucarilor, Sarichioi și Niculițel; cu un singur proiect contractat, fiecare dintre submăsurile exploatații viticole și exploatații pomicole și-au amplasat investițiile în comuna Ostrov și respectiv orașul Isaccea.

Județul Vrancea însumează un număr total de 53 de proiecte, de această dată investiții importante realizându-se aproximativ echivalent între submăsurile exploatații viticole și culturi de câmp, realizându-se 18 investiții și respectiv 22. Lucrările de reabilitare și reînființare a culturilor de viță de vie în comunele Cârligele (2), Dumbrăveni (2), Jariștea (2), Mărășești, Tâmbolești, Tifești (5 – toți beneficiarii sunt persoane fizice autorizate), orașele Odobești și Panciu (3). Modernizarea culturilor de câmp prin achiziționarea mijloacelor tehnice de exploatare s-a realizat de către agricultori din comunele Biliești, Bolotești (2), Ciorăști (2), Garoafa, Jariștea, Măicănești (2), Mărășești, Mera, Pufești, Sihlea, Straoane, Suraia, Tifești (2), Vânători (2), Vârtescoiu, Vulturul și orașul Mărășești. Valorile investițiilor scad simțitor în cazul celorlalte submăsurii ale programului, remarcând 4 proiecte de modernizare și înființare a fermelor de creștere a porcinelor în comunele Slobozia Ciorăști (2), Tătăranu și Garoafa, câte două proiecte în cazul submăsurilor ferme de păsări (comunele Golești, Tifești), sere floricole (comuna Vânători și oraș Odobești) și exploatații pomicole (comuna Bolotești și municipiul Focșani), ferme de vaci pentru lapte (comunele Ciorăști și Tifești).

Din numărul redus de investiții la nivel național, în cadrul sectorului de colectare, depozitare și prelucrare primară a cerealelor, una dintre investiții a fost localizată în județul Vrancea, în municipiul Focșani.

Regiunea de Dezvoltare Sud Muntenia, care a beneficiat de 18,5% din bugetul total al Măsurii 3.1, contractând un număr de 360 de proiecte, își stabilește prioritățile de investiție în sectorul culturilor de câmp, aici investindu-se 73,3% din totalul bugetului, componentele județene înregistrând cifre de proiecte medii comparativ cu celelalte regiuni în cazul submăsurilor accesate.

În ceea ce privește specializările care au arătat gradul cel mai ridicat de preferabilitate, deși cu valori net inferioare celei înregistrate de culturile de câmp, exploatațiile legumicole, fermele de creștere a porcilor și a vacilor s-au încadrat între valori de 3-5%.

Județul Argeș, cu un număr total proiecte 37, apare cu dezvoltarea sectorului culturi de câmp, evidențiindu-se 21 de beneficiari localizați dispersat în teritoriu: Buzoești (3), Cățeasca, Izvoru, Leordeni, Lunca Corbului (2), Mozăceni (3), Recea, Rociu (2), Slobozia, Stolnici, Suseni și orașele Topoloveni și Costești (3). Următoarea submăsură de interes, care a înregistrat 6 proiecte de investiție, a fost pentru exploatațiile pomicole de pe teritoriul comunelor Botești, Morărești, Boțeni, Micești, Vedea și orașul Topoloveni, beneficiarii făcând parte din categoria persoanelor fizice autorizate. Cu același nivel al investițiilor se plasează submăsura ferme de porci, cele 5 proiecte de investiții fiind amplasate în comunele Slobozia (2), Suseni, Ștefănești și orașul Costești. Submăsura sere apare cu trei investiții noi, dintre care 2 localizate în orașul Topoloveni, iar una în comuna Leordeni. Cu câte un proiect de investiție se remarcă măsura ferme de păsări și exploatații viticole, agenții economici fiind localizați în comunele Băiculeșă, respectiv Leordeni.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Călărași se află în fruntea județelor regiunii de dezvoltare Sud Muntenia cu 99 de proiecte în total, distribuite disproporțional în cadrul submăsurilor. Se detașează realmente măsura prin care se finanțează achiziționarea mijloacelor de producție a culturilor de câmp cu o cifră de 80 de investiții. Acestea s-au concentrat în comunele Alexandru Odobescu (3), Belciugatele, Chirnoși, Curcani, Cuza Vodă (6 – prezența societăților agricole), Dor Mărunt (9), Dorobanțu (5), Dragalina (4), Dragoș Vodă (4), Frumușani (2), Grădiștea (2), Gurbănești, Ileana (2), Independența (2), Jegalia (2), Mănăstirea (2), Mitreni, Modelu (2), Perișoru (3), Roseti, Sărulești, Sohatu (3), Spanțov, Ștefan Vodă (2), Unirea (3), Vâlcelele (6), Vlad Țepeș (3), municipiul Călărași (3) și orașul Lehliu Gară (3). Pe teritoriul județului s-au realizat și două lucrări de modernizare și o înființare de fermă avicolă în comunele Gurbănești, Vasilați, Modelu și Perișoru, iar în sectorul legumicol s-au asistat financiar lucrări de modernizare ale fermelor legumicole din comunele Radovanu, Soldanu și Chirnoși.

Tabel 27. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Muntenia, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Argeș	37	1	0	3	1	0	21	0	0	6	0	5	0	0
Călărași	99	3	0	1	0	1	80	5	0	0	2	7	0	0
Dâmbovița	39	3	0	0	0	0	14	4	0	2	16	0	0	0
Giurgiu	31	2	0	1	0	1	22	3	0	0	0	1	0	1
Ialomița	57	3	0	1	0	1	45	3	0	0	2	2	0	0
Prahova	27	0	0	0	7	0	17	1	0	0	0	2	0	0
Teleorman	70	0	0	1	0	0	65	0	0	0	2	1	1	0

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Submăsurile sere și ferme cu profil mixt au înregistrat câte un proiect de investiție în municipiul Călărași și comuna Vasilați. Fermele de creștere a animalelor, în special porcine și bovine pentru lapte, au crescut în număr, înregistrându-se astfel 7 investiții în primul caz în localitățile rurale Cuza Vodă (3), Vâlcelele, Tămădău Mare, Mănăstirea și Dragoș Vodă, iar în cel de-al doilea caz un număr de 5 inițiative de dotare a fermelor cu utilaje necesare pentru mărirea capacității de producție în comunele Independența, Dragalina, orașul Budești și municipiul Oltenița.

Județul Dâmbovița, cu un număr total de 39 de proiecte, realizează o absorbție financiară de nivel mediu în cadrul regiunii, nesemnalandu-se nici un vârf al absorbției financiare într-o anumită submăsură. Totuși, merită menționate investițiile din domeniul legumicol care, pentru prima dată, depășesc investițiile din domeniul culturilor de câmp, cu o cifră de 16 proiecte distribuite teritorial concentrat în comunele Băleni Romani (8 – toți beneficiarii sunt persoane fizice autorizate, majoritatea din satul Băleni Sârbi), Lungulețu

(4), Lucieni, Nucet, Petrești și Slobozia Moară. În cazul submăsurii culturilor de câmp cele 14 proiecte sunt distribuite mai disipat în comunele Bilciurești, Butimanu, Cojasca, Crângurile (3), Crevedia, I.L. Caragiale, Mătășaru, Morteni (2), Potlogi și orașul Răcari. Cu investiții financiare reduse remarcăm prezența sectoarelor avicola (3), bovine pentru lapte (4) și a exploatațiilor pomicole (2). Amplasarea proiectelor, în ordinea menționării, o găsim în comunele Dragodana, Crevedia, Tărtășești, fermele zootehnice de bovine le localizăm în comunele Comisani (2), Bucșani și Conțești, iar exploatațiile pomicole finanțate se află pe raza comunelor Văleni Dâmbovița și Malu cu Flori.

Județul Giurgiu, cu un total de 31 de proiecte, realizează investiții în cadrul submăsurilor culturi de câmp, proiecte amplasate în comunele Adunații Copăceni, Bucșani, Călugăreni (2), Clejani, Daia, Frățești, Ghimpați, Gogoșari, Izvoarele (3), Mârșa, Mihai Bravu, Prundu (4), Putineiu, Singureni, Stănești și Toporu. Cu 3 proiecte accesate se remarcă submăsura ferme zootehnice de creștere a vacilor pentru lapte, beneficiarii aparținând comunelor Toporu, Crevedia Mare, Adunații Copăceni, în timp ce fermele de creștere a păsărilor au beneficiat de două investiții, ambele localizate în orașul Mihăilești. Câte o investiție se înregistrează în cazul submăsurii sere (construcția unei sere de legume și flori în comuna Adunații Copăceni), submăsura pentru ferme cu profil mixt (proiect de modernizare a fermei de creștere a struților din comuna Răsuceni), submăsura pentru ferme de creștere și îngrășare porcine (lucrări de achiziționare a mijloacelor tehnologice de exploatație vegetală pentru asigurarea furajelor la ferma de porcine din comuna Valea Dragului), și nu în ultimul rând în cazul submăsurii ferme de caprine și ovine (investiție nouă în comuna Stănești).

Județul Ialomița se ridică valoric și numeric deasupra județelor Prahova, Giurgiu și Dâmbovița, înregistrând 57 de proiecte, majoritatea repartizate în cadrul submăsurii culturi de câmp. Astfel, cele 45 de proiecte contractate s-au găsit amplasate dispersat în comunele Adâncata, Axintele, Bordușani (3), Bucu (2), Ciulnița, Cosâmbești, Făcăeni (2), Giurgeni, Grindu, Grivița (3), Gura Ialomiței (2), Jilavele, Mărculești, Mihail Kogălniceanu (2), Movila, Movilița, Ograda, Perieți, Sălcioara, Scânteia (2), Sudiți, Valea Ciorii, Vlădeni (4), Balaciu (2), orașele Țândărei (2), Căzănești și municipiul Slobozia (2). Numărul proiectelor scade brusc în cazul celorlalte submăsuri, rezultând doar 3 investiții în cazurile fermelor avicola (în comunele Sfântu Gheorghe, Ioan Roată și Grindu) și fermelor zootehnice de vaci pentru lapte (în comunele Bărcănești, Balaciu și municipiul Slobozia), câte două proiecte de investiții pentru exploatații legumicole (în comunele Perieți și Coșereni) și ferme zootehnice de creștere a porcinelor (comuna Calea Măcrișului și oraș Căzănești) și câte un singur proiect contractat în cadrul submăsurilor sere (comuna Jilavele) și ferme cu profil mixt (comuna Drăgoești).

Județul Prahova a acumulat cel mai redus număr de investiții în cadrul Măsurii 3.1 a Programului SAPARD. Din totalul de 27 de proiecte, 17 contractări s-au înregistrat în sectorul culturilor de câmp (comunele beneficiare: Albești Paleologu-2, Bărcănești, Ciorani de Jos-3, Drăgănești, Dumbrava, Fântânele-2, Fulga-3, Sălciile, Tomșani, Boldești-Scăeni

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

și orașul Urlați), 7 în domeniul viticol (comunele Ceptura, Gura Vadului-3 și orașul Urlați-3), 2 pentru lucrări de modernizare a fermelor de porcine (comuna Gherghița și orașul Băicoi) și 1 proiect de înființare a unei ferme de vaci pentru lapte (comuna Gorgota).

Județul Teleorman se situează pe o poziție bună în ceea ce privește situația absorbției financiare în cadrul măsurii 3.1, cu un total de 70 de proiecte, majoritatea repartizate în cadrul submăsurii culturi de câmp. Cele 65 de proiecte contractate au adus beneficii pe termen mediu și lung beneficiarilor din comunele Băbăița, Balaci (2), Bogdana, Brânceni, Bujoreni, Buzescu, Călinești (2), Călmățuii (3), Călmățuii de Sus, Contești (2), Crângu (2), Dobrotești (4), Drăgănești-Vlasca, Frumoasa (2), Furculești (2), Islaz (3), Lita (2), Măldăeni, Mărzănești (3), Mavrodin (3), Mereni, Nanov, Năsturelu (2), Necșești, Pietroșani, Plopii Silkăvitești, Poroschia, Putineiu (2), Salcia (2), Scurtu Mare, Tătăraștii de Sus (2), Țigănești (2), Traian (2), Trivalea-Moșteni, Vedea, Vitănești, Zâmbreasca, orașul Zimnicea (2) și municipiul Turnu Măgurele. Celelalte investiții s-au concretizat în construirea și dotarea unei sere de legume în comuna Contești, 2 proiecte de modernizare a exploatațiilor legumicole din comunele Năsturelu și Seaca, înființarea unei euroferme de creștere a porcinelor în comuna Viișoara și modernizarea unei ferme de creștere a berbecuților în comuna Pietroșani.

Regiunea de Dezvoltare Sud Vest Oltenia. Caracteristica regiunii este activitatea investițională cea mai redusă la nivel național, cu o valoare de 6,3%, realizând contractarea unui număr de 122 de proiecte, singura regiune cu valori mai mici decât aceasta fiind regiunea București Ilfov. Totuși, și în acest caz, culturile de câmp dețin valorile superioare, de 72,1% între celelalte specializări agricole propuse pentru finanțare. Fermele de vaci, porcine și exploatațiile legumicole și viticole se încadrează cu valori ale investițiilor între 4-6%.

Tabel 28. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Vest Oltenia, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Dolj	54	1	0	0	3	0	46	2	0	1	0	1	0	0
Gorj	5	0	0	0	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0
Mehedinți	12	0	0	0	2	0	9	0	0	0	0	1	0	0
Olt	40	0	0	0	0	1	27	3	0	1	5	3	0	0
Vâlcea	11	1	0	1	1	0	3	1	0	1	0	2	1	0

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

În cazul Regiunii de Dezvoltare Sud Vest Oltenia, situația proiectelor contractate pentru investiții în exploatațiile agricole prezintă valori reduse în general, menționând însă că vârful absorbției este deținut de *județul Dolj*, cu 54 de proiecte, dintre care 46 sunt doar

în modernizarea culturilor de câmp. Distribuția teritorială a acestora s-a identificat ca fiind dispersată în următoarele comune Amărăștii de Sus, Bistreț (2), Breasta, Carcea, Castranova (3), Cerat, Cetate (2), Ciuperceii Noi, Coțofenii din Dos, Dioști, Dranic, Ghidici, Giubega (2), Giurgîța, Goiești, Lipovu, Maglavit, Melinești (2), Moțăței (3), Murgăși, Perișor, Piscu vechi, Poiana Mare (4), Predești, Radovan, Robănești, Unirea (2), Urzicuța și în municipiile Băilești, Calafat (2) și Craiova. S-au mai efectuat 3 lucrări de înlocuire a viței de vie în bazinul viticol al orașului Segarcea, o lucrare de modernizare și extindere a fermei avicole din comuna Bucovăț, 2 investiții în modernizarea fermelor de vaci pentru lapte din comunele Robănești și Cioroiași, investiție pentru dotarea fermei pomicole din comuna Pleșoi și un proiect inițiat pentru înființarea unei ferme mixte de îngrășare a suinelor și de cultură a cerealelor în comuna Piscu Vechi.

Județul Olt urmează, ca valoare a absorbției financiare, județului Dolj, înregistrând un total de 40 de proiecte contractate, mai mult de jumătate dintre acestea fiind alocate submăsurii culturi de câmp, beneficiarii găsindu-se în comunele Bălteni, Bârza, Brâncoveni, Bucinișu, Cârlogani (3), Cezieni, Curtișoara (2), Găneasa, Gârcov (5), Ianca, Icoana, Izvoarele, Leleasca, Mihăești, Nicolae Titulescu, Oporelu, Optași-Măgura, Redera (4), Rotunda, Scornicești (2), Șerbănești, Tufeni, Valea Mare, Vișina, Voineasa și orașul Piatra Olt. La distanță numerică apreciabilă se situează submăsura exploatații legumicole în cadrul căreia s-au contractat 5 proiecte pentru modernizarea procesului tehnologic în cultura legumicolă intensivă, toate investițiile fiind concentrate în comuna Gârcov, întrunind de această dată același tip de beneficiar – persoana fizică autorizată. Trei proiecte au fost inițiate în cadrul submăsurilor de ferme zootehnice de creștere a porcinelor și vacilor pentru lapte, de această dată teritorial fiind localizate în comuna Scornicești (2) și comuna Tufeni, pentru primul caz menționat, și în comunele Redea, Găneasa și Oporelu. Câte o singură investiție remarcăm în cazul fermelor mixte și al exploatațiilor pomicole, fiind amplasate în orașul Piatra Olt și respectiv comuna Leleasca.

Județul Mehedinți demonstrează inițiative scăzute, realizând un total de 12 proiecte, 9 dintre acestea în cadrul submăsurii culturi de câmp, localizate în comunele Darvari, Gârla Mare, Gogoșu (2), Izvoru Bărzii, Oprișor, Padina, Rogova și Vânu Mare. S-au mai efectuat investiții în domeniul exploatațiilor viticole în comunele Oprișor și Corcova, și o investiție pentru înființarea unei ferme de suine în comuna Gogoșu.

Județul Vâlcea, cu activitate echivalentă cu cea a județului Mehedinți, se remarcă totuși prin diversitatea proiectelor de investiții, majoritatea submăsurilor fiind accesate dar cu valori numerice mici. Astfel, din totalul de 12 proiecte, unul a reprezentat investiția în modernizarea fermei de păsări din comuna Mihăești, altul a reprezentat investiția în construcția unei sere de legume pentru practicarea unei agriculturi ecologice în comuna Bujoreni; s-a realizat o investiție și în domeniul viticol, în comuna Drăgășani; activitățile agricole de creștere a animalelor au fost reprezentate de 4 proiecte de investiții, amplasate în comunele Drăgoești (fermă de îngrășare a berbecuților), Laloșu și Zatrei (ferme de îngrășare a suinelor), Olanu (fermă de îngrășare taurine). Culturile de câmp au fost

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

modernizate în cazul a 3 beneficiari din comunele Voicești, Ionești și Roești, în timp ce doar o singură exploatație pomicolă a fost modernizată prin achiziția utilajelor necesare în orașul Băile Olănești.

Județul Gorj a înregistrat cea mai slabă absorbție financiară atât în cadrul regiunii de dezvoltare Sud-Vest Oltenia cât și la nivel național cu 5 proiecte contractate. Submăsurile accesate au fost culturile de câmp cu trei proiecte în comunele Arcani, Stoina și Vladimir, submăsura exploatații legumicole care a înregistrat un proiect de investiție în comuna Ploșoru și submăsura ferme zootehnice de vaci pentru lapte, al cărei proiect a fost localizat în comuna Scoarța.

Regiunea de Dezvoltare Vest. Cu o valoare medie a absorbției financiare între regiunile de dezvoltare ale României, de 11,3% din totalul bugetului alocat Măsurii 3.1, Regiunea Vest se remarcă prin proporții mari ale investițiilor din domeniul culturilor de câmp (67,3%), în timp ce construcția serelor floricole, amenajarea fermelor zootehnice de vaci și pomicultura au înregistrat fiecare valori de aproximativ 6-7% din totalul de 220 de proiecte contractate.

Județul Timiș ocupă al doilea loc la nivel național privind investițiile în cadrul submăsurii 3.1 „Investiții în exploatațiile agricole”, cu un număr total de 101 proiecte contractate. Majoritatea proiectelor, contractate în număr de 82, au fost localizate în comunele Banloc, Beba Veche, Becicherecu Mic (2), Birda (2), Boldur (2), Cărpiniș (2), Cenad, Cenei (3), Comlosu Mare (8), Darova, Fibiș, Foeni, Gătaia (6), Ghiroda, Ghizela (2), Giarmata, Giera, Giulvăz (2), Iecea Mare, Jamu Mare, Jebel (2), Lenauheim, Liebling, Lovrin (3), Masloc, Parta (2), Peciu Nou (4), Periam (7), Remetea Mare (3), Sacalâz (2), Sănandrei (2), Sânmihaiu Român, Sânpetru Mare, Saravale, Satchinez, Tormac, Uivar, Vâlcani, Variaș, Victor Vlad Delamarina (2), Voiteg, orașele Gătaia și Sânnicolau Mare (2). Ca și în cazul celorlalte județe analizate, județul Timiș mizează în favoarea investițiilor pentru culturile de câmp, celelalte submăsuri prezentând cifre mici de investiție. Astfel, fermele de vaci pentru lapte au prezentat 4 proiecte contractate, amplasate în comunele Jebel, Racovița, Giera și Birda; în același timp fermele zootehnice de îngrășare berbecuți au înregistrat 3 proiecte de înființare în comunele Giroc (2) și Giulvăz, iar fermele zootehnice de ovine au înregistrat 2 accesări de proiecte în comunele Ghizela și Orțișoara. În ceea ce privește submăsurile prin care se finanțează investițiile în exploatații pomicole și legumicole, în ambele cazuri s-a inițiat câte un proiect, în primul caz în comuna Periam, iar în al doilea caz proiectul a fost amplasat în comuna Comloșu Mare. Investițiile în exploatațiile viticole au înregistrat 3 proiecte, localizate în comunele Recaș (2) și Buziaș. Cu același număr de 3 contractări, submăsura sere și-a găsit investitorii în comunele Sănandrei, Jebel și Uivar; un singur proiect de investiție s-a realizat în cadrul submăsurii ferme de păsări, localizat în comuna Variaș.

Următorul județ în ordinea valorii absorbției financiare în cadrul Măsurii 3.1 a programului SAPARD este *județul Arad*, cu un număr de 89 de proiecte contractate din care cele mai mari valori financiare au fost înregistrate de submăsura culturi de câmp, cu 55

de proiecte de investiții distribuite teritorial în comunele Bocsig (2), Dorobanți, Felnac (3), Iratoșu, Olari, Pilu, Sagu, Sântea Mare, Secusigiu, Șemlac (2), Șimand (7 proiecte – comună – situată în zona de contact între Câmpia Aradului cu Câmpia Crișurilor – recunoscute prin cultivarea pământului, legumicultură și creșterea animalelor, principalele activități din agricultură care e ramura economică de bază), Șiria (3), Socodor (2), Vladimirescu (3), Zădăreni, municipiul Arad, orașul Chișineu-Criș (5 proiecte finanțate în satul Nădab, sat aparținător orașului, situat în Câmpia Crișului Alb, unde economia acestuia este predominant agrară), orașul Ineu, orașul Lipova, orașul Nădlac (7), orașul Pecica (8) și orașul Sântana (2).

Tabel 29. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Vest, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Arad	89	2	0	5	0	0	55	8	1	10	0	0	2	6
Caraș-Severin	15	0	0	5	0	0	6	3	0	0	0	0	0	1
Hunedoara	16	2	0	4	0	2	5	2	0	0	0	1	0	0
Timiș	100	1	0	3	3	0	82	4	0	1	1	0	3	2

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

S-au inițiat 10 proiecte pentru înființarea plantațiilor pomicole aflate pe raza comunelor Archiș, Buteni (2), Silindia (4), Târnova (3), Seleuș (2) și Tăut. În sectorul creșterii animalelor s-au înregistrat 8 proiecte de investiții pentru modernizarea fermelor de ovine existente în comuna Sicula (5) și orașul Pecica (2) și orașul Chișineu-Criș; 8 proiecte de investiții pentru înființarea și dotarea fermelor zootehnice de vaci pentru lapte existente localizate în comunele Iratoșu, Șiștarovăț, Olari, Șofronea și Vladimirescu și orașele Pecica, Lipova și Curtici; alte proiecte de investiții s-au realizat pentru construcția și modernizarea serelor floricole, între care 3 au fost localizate în comuna Seleuș și 2 în municipiul Arad. În sectorul fermelor de păsări s-au finanțat lucrări de modernizare a fermelor de pe teritoriul comunelor Vladimirescu și Livada.

La o distanță apreciabilă, în termenii valorilor numerice și financiare înregistrate în timpul funcționării programului SAPARD, se situează județele Hunedoara și Caraș-Severin, județe care au înregistrat un număr total de 16 și respectiv 15 proiecte în cadrul Măsurii 3.1. „Investiții în exploatații agricole”. Chiar și la scară inferioară de evaluare, putem preciza că accentul a rămas același, pe modernizarea proceselor de practicare a culturilor de câmp în ambele cazuri. Județul Hunedoara a înregistrat 5 proiecte de investiție distribuite în cadrul comunelor Densuș, Sântămăria Orlea, orașul Geoagiu (2) și municipiul Deva, în timp ce în județul Caraș-Severin, cu 5 proiecte de investiții, le găsim amplasate în

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

cadrul comunelor Grădinari (2), Berzovia, Lăpușnicu Mare, Socol și Zorlențu Mare. Submăsura care a mijlocit investițiile în lucrări de construcție și modernizare a serelor floricole a înregistrat 4 proiecte accesate în județul Hunedoara, localizate în comuna Baia de Criș (2) și orașele Geoagiu și Simeria și 5 proiecte de investiții în județul Caraș-Severin, localizate în comunele Constantin Daicoviciu (2), Farliug, Berzovia și orașul Moldova Nouă. Sectorul creșterii animalelor a prezentat interes pentru beneficiarii ambelor județe, astfel fermele zootehnice de vaci pentru lapte au înregistrat investiții în cadrul a 2 proiecte în județul Hunedoara, lucrările fiind localizate în comuna Romos și orașul Geoagiu, în timp ce, cele 3 proiecte contractate în județul Caraș-Severin au fost localizate în comunele Bucsoșița, Grădinari și Berliște. Județul Caraș-Severin a încheiat investițiile prin contractarea unui proiect pentru înființarea unei ferme de oi în comuna Fortic, în timp ce județul Hunedoara mai prezintă investiții în sectorul fermelor de porcine (înființare fermă în comuna Sântămăria Orlea), al fermelor mixte (în comuna Romos și municipiul Orăștie) și nu în ultimul rând al fermelor de păsări, cu localizare în comunele Vețel și Beriu.

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest. La distanță valorică foarte apropiată de regiunea Vest, regiunea Nord-Vest se înscrie cu investiții medii (12,2%) în sectorul exploatațiilor agricole la nivel național, cu un număr de 238 de proiecte ale investitorilor, dintre care aproximativ 50% au înregistrat-o culturile de câmp. Fermele de păsări, cele de vaci pentru lapte și de creștere a porcinelor, au cumulat o pondere de 36% din totalul bugetului absorbit, restul de investiții distribuindu-se în cadrul celorlalte submăsuri.

Tabel 30. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Nord-Vest, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășate taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Bihor	70	4	0	0	0	0	58	1	1	3	0	3	0	0
Bistrița-Năsăud	44	3	0	0	0	0	2	30	2	2	2	1	1	1
Cluj	33	4	0	4	0	1	13	9	0	0	1	1	0	0
Maramureș	19	5	0	0	0	1	5	3	1	1	0	3	0	0
Satu-Mare	52	3	0	0	1	0	37	8	0	0	0	1	0	2
Sălaj	20	0	0	2	0	0	2	4	0	2	0	3	0	7

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

În cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest județele au înregistrat investiții de nivel mediu în sectorul exploatațiilor agricole, remarcându-se *județul Bihor*, cu o pondere ridicată a investițiilor în modernizarea exploatațiilor de culturi de câmp, 58 de proiecte de investiții amplasate în comunele Abramut, Avram Iancu (2), Biharia (3), Boianu Mare, Borș (3), Buduslau, Cetariu, Ciuhoi (2), Curtuișeni, Diosig, Girișu de Criș, Husasău de

Tinca, Mădăraș, Nojorid (3), Oșorhei, Roșiori, Săcuieni (4), Sălard (6), Sâmbăta, Sânmartin, Sântandrei (3), Simian (2), Tămășeu, Tarcea (6), Tauteu, Viișoara (2), municipiile Marghita (2) și Salonta (2) și orașul Valea lui Mihai (3). Sectorul următor ca importanță rezultată în urma aprecierii de către beneficiari prin volumul de investiții este sectorul creșterii animalelor. În acest caz, județul Bihor a înregistrat 3 proiecte de investiție pentru modernizarea și înființarea fermelor de creștere și îngrășare a porcilor în comunele Holod, Biharia și Batar, doar o investiție pentru achiziția de animale în fermă de vaci pentru lapte în comuna Tinca și o investiție pentru modernizarea unei ferme de tăurași în comuna Borș. Fermele de păsări ouătoare și pui de carne au prezentat investiții în cadrul a 4 proiecte, unitățile afectate fiind amplasate în comunele Olcea, Biharia, Nojorid și Vadu Crișului. Sectorul pomiculturii și-a îmbunătățit situația în privința unui număr de 2 beneficiari care au investit pentru înființarea a două plantații pomicole în comunele Girișu de Criș și Sălard.

Județul Satu Mare este cel de-al doilea județ care a înregistrat investiții ridicate în sectorul culturilor de câmp, cu un număr de 37 de proiecte a căror beneficiari au fost localizați în comunele Andrid (2), Capleni, Craidorolt (2), Doba, Foieni, Moftinu Mare, Odoreu, Paulești (2), Petrești (2), Pir (4), Pișcolt (2), Sanislau (3), Santau (4), Tiream (3), Urziceni, municipiile Carei (2) și Satu Mare și orașul Tâșnad. Sectorul creșterii animalelor a prezentat importanță prin volumul de investiții pentru modernizarea și înființarea fermelor de vaci pentru lapte în 8 locații pe teritoriul comunelor Doba, Andrid, Odoreu, Vetiș, Turulung, Capleni, Bogdand și municipiul Carei; în sectorul fermelor de porci s-a realizat o investiție nouă în comuna Săcășeni, iar sectorul fermelor de ovine a înregistrat două contractări pentru crearea a două ferme de creștere a ovinelor în comunele Socond și Orașul Nou. Dintre unitățile de creștere a păsărilor care și-au îmbunătățit activitatea, menționăm pe cele localizate în comunele Botiz, Paulești și Carei, în timp ce sectorul viticol înregistrează modernizarea unei ferme viticole amplasate în comuna Beltiug.

Județul Cluj nu se remarcă printr-un număr ridicat de investiții în sectorul culturilor de câmp, înregistrând o valoare medie a investițiilor atât în acest sector cât și în sectorul creșterii animalelor, reușind să contracteze 13 proiecte în cazul modernizării lucrărilor pentru îmbunătățirea culturilor de câmp și 9 proiecte contractate în cadrul submăsurii ferme zootehnice de vaci pentru lapte. Beneficiarii ajutorului financiar pentru realizarea culturilor de câmp îi găsim localizați în comunele Călățele, Cătina (2), Ciurila, Cojocna, Mihai Viteazu (4 proiecte a doi beneficiari specializați în cultivarea cerealelor, sfeclei de zahăr și a legumelor – finanțarea a contribuit la achiziționarea utilajelor agricole necesare modernizării procesului de exploatare în cadrul fermelor vegetale), Ploșcoș, Tureni, Viișoara și municipiul Turda. Fermele de creștere a animalelor au beneficiat de investiții, rezultând 9 proiecte contractate în sectorul creșterii vacilor pentru lapte în comunele Mintiu Gherlii (2), Cățcău, Țaga (2), Fizeșu Gherlii, Săndulești, Sânpaul și municipiul Cluj-Napoca; s-au mai efectuat investiții pentru înființarea unei ferme de îngrășare a suinelor în comuna Țaga și pentru înființarea unei ferme cu profil mixt (caprine-

ovine) în municipiul Cluj-Napoca. Sectorul de activitate avicolă a înregistrat 4 proiecte de investiție pentru modernizarea unităților de creștere a păsărilor concentrate în comuna Gilău și în comuna Luna. Sectorul horticola înregistrează o investiție în comuna Moldovenești pentru îmbunătățirea cultivării legumelor și cerealelor, în timp ce în domeniul serelor floricole și legumicole s-au contractat 4 proiecte de investiții noi în comunele Apahida, Baci – 2 și în municipiul Cluj-Napoca.

Județul Bistrița-Năsăud se remarcă prin abundența proiectelor de investiție în sectorul modernizării și înființării fermelor de vaci pentru lapte în care au beneficiat un număr de 30 de beneficiari din comunele Budacu de Jos (2), Budești, Cetate, Chiochiș (2), Chiuza (3), Galații Bistriței, Lechința (4), Mărișelu (2), Miceștii de Câmpie, Nuseni, Reteag (2), Sânmihaiu de Câmpie, Șieu Odorhei (3), Sintereag, Teaca, Uriu (3) și Zagra, în timp ce sectorul culturilor de câmp a avut doar două investiții ambele amplasate în comuna Lechința. Menținând accentul pe activitățile de creștere a animalelor, s-au mai realizat investiții pentru înființarea a două ferme de îngrășare taurine în comuna Lechința, investiție pentru modernizarea și extinderea unei ferme de porci în comuna Șieu Măgheruș, și 2 investiții pentru modernizarea fermelor de ovine din comuna Livezile, ambele ale aceluiași beneficiar. Diversitatea proiectelor de investiții în acest județ s-a concretizat în investiții în domeniul avicol (3 proiecte localizate în comuna Șieu-Măgheruș, Lechința și Telciu), în domeniul pomiculturii (2 proiecte în comunele Cetate și Reteag) și al horticulturii (în comunele Runcu Salvei și Nimigea).

Județul Sălaj a reprezentat absorbția în sectorul culturilor de câmp de asemenea prin doar două proiecte contractate în comunele Năpradea și Sărmășag, de altfel nici una din submăsurile integrate măsurii de finanțare a exploatațiilor agricole nefăcând parte din prioritățile populației rurale locuitoare. Totuși, sectorul creșterii animalelor a beneficiat de cele mai numeroase investiții pentru crearea și modernizarea a 7 ferme de creștere ovine în comunele Nușfalău (2), Treznea, Varșolt, Românași, Ileanda și Gâlgău; alte 4 proiecte au fost contractate pentru finanțarea lucrărilor aferente înființării fermelor de creștere a vacilor pentru lapte în comunele Sărmășag (2), Ileanda și Buciumi; 3 investiții s-au efectuat și în sectorul creșterii porcinelor, beneficiarii având amplasamentele în extravilanul orașului Cehu Silvaniei. Dintre celelalte sectoare specializate ale agriculturii, județul Sălaj a înregistrat investiții în construcția și modernizarea serelor în comuna Hida și orașul Jibou, și în domeniul pomicol cu 2 contractări ale beneficiarilor situați în comunele Pericei și Șimleu Silvaniei.

Județul Maramureș, cu un număr total de 19 proiecte de investiții pentru modernizarea exploatațiilor agricole, alocat submăsurii culturii de câmp finanțarea unui număr de 5 proiecte localizate în comunele Săcel, Ulmeni, Valea Chioarului, Ardușat și Boiu Mare și a 8 proiecte în sectorul creșterii animalelor, astfel: în domeniul fermelor cu profil mixt s-a înființat o plantație de afini, în comuna Șomcuta Mare, numărul fermelor de vaci pentru lapte a crescut prin înființarea celor din comunele Șomcuta Mare, Suci de Sus și Petrova, s-a mai înființat o fermă de îngrășare viței în orașul Seini și 3 ferme de creștere a

porcinelor în comunele Băsești, Miresul Mare și Bicz. Județul înregistrează investiții importante și în domeniul avicol, precizându-se 5 proiecte de finanțare pentru unități amplasate în comunele Tăuții Măgheruș, Satulung, orașul Seini și municipiile Baia Mare și Sighetu Marmației.

Regiunea de Dezvoltare Centru. În cadrul Măsurii 3.1. „Investiții în exploatațile agricole”, deși județele Mureș și Harghita prezintă potențial pentru mecanizarea, modernizarea sau construcția de noi ferme vegetale, culturi de cereale, culturi de sfeclă de zahăr și plante tehnice, micii fermieri nu s-au îndreptat către acest sector de investiții, neînregistrându-se astfel nici un proiect în toată regiunea. Toate județele, exceptând Harghita, prezintă potențial în dezvoltarea exploataților pomicole, legumicole și mai ales de cartofi. Într-adevăr, în acest sector s-a înregistrat un număr de 11 proiecte pentru modernizarea sau înființarea de exploatați pomicole, 6 dintre acestea localizate în județul Mureș, iar 5 în județul Sibiu. Proiectele de investiții din domeniul viticol respectă prioritățile stabilite, înregistrându-se un număr ridicat de proiecte în județul Alba, care se află pe lista zonelor prioritare pentru astfel de culturi. În același timp, județul Alba înregistrează și cel mai ridicat număr de proiecte pentru modernizarea culturilor de câmp, contractându-se un număr de 22 de proiecte, sector care, de altfel, înregistrează beneficiari multipli în toate județele analizate.

Tabel 31. Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Centru, la nivel județean

Județ	Număr total proiecte	Avicola	Cereale	Sere	Vin	Ferme mixte	Culturi de câmp	Ferme de vaci	Ferme îngrășare taurine	Pomicultură	Legumicultură	Ferme porcine	Ferme berbecuți	Ferme ovine
Alba	47	8	0	2	8	0	19	8	0	0	0	2	0	0
Brașov	20	0	0	3	0	5	5	6	1	0	0	0	0	0
Covasna	25	1	0	0	0	3	12	5	1	0	1	2	0	0
Harghita	14	1	0	0	0	0	4	8	0	0	0	0	1	0
Mureș	38	1	0	0	1	0	9	18	0	6	0	2	0	1
Sibiu	21	1	0	0	1	0	5	8	0	5	0	0	0	1

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

În ceea ce privește modernizarea sau construcția de amplasamente pentru creșterea animalelor, potențial ridicat prezintă toate județele în creșterea bovinelor și ovinelor. Decizia pe care au luat-o beneficiarii SAPARD a fost aceea de a investi și de a-și dezvolta ferme de vaci pentru lapte, sector cu cel mai mare număr de proiecte (53), dar nu au fost neglijate nici celelalte tipuri de ferme, fiecare dintre acestea înregistrând câte cel puțin un proiect de investiție. Între acestea putem evidenția dezvoltarea fermelor mixte și a fermelor de suine care au prezentat interes în aproape fiecare județ.

Regiunea București – Ilfov. Județul Ilfov, cu un total de 19 proiecte contractate pe tot parcursul derulării programului SAPARD, a manifestat tendințe de stabilizare asupra unui singur domeniu al investițiilor, astfel 17 dintre proiecte fiind contractate pentru investiții în modernizarea culturilor de câmp, beneficiarii fiind localizați în comunele Afumați, Brănești (2), Dascălu, Domnești, Găneasa, Grădiștea, Măgurele, Pantelimon, Petrăchioaia, Popești-Leordeni, Tunari (3), Vidra și Voluntari. Celelalte investiții s-au concretizat în înființarea unei ferme zootehnice de vaci pentru lapte în comuna Petrăchioaia și a unui complex de porci în comuna Periș.

5.3.1. Studiu de caz – „Achiziție echipamente tehnologice pentru ferma zootehnică de creștere pui pentru carne”

Tip investiție – modernizare și re tehnologizare a unității existente

Localizare: Sat Mintia, Comuna Vețel, județul Hunedoara

Beneficiar: S.C. ROMAVICOM SRL

Obiectiv de activitate: Producția și conservarea cărnii de pasăre

Anul implementării proiectului: 2004

Unitatea de producție S.C. ROMAVICOM SRL a fost înființată în 1992 în ferma zootehnică Mintia, având ca domeniu de activitate activități de creștere, exploatare, industrializare și valorificare a păsărilor. Dotările fermei la nivelul anului 1992 constau într-o hală de păsări, 2 utilaje furajare, o instalație adăpare semiautomată, o instalație iluminat cu becuri incandescente. Activitatea principală era exploatarea găinilor ouătoare Rossa 70, în număr de 5000, efectivele crescând treptat la 6000, 10000 și respectiv 15000 cap găini ouătoare în ciclul de producție 1996-1997. Începând cu anul 1997 s-a schimbat profilul de producție de la găini ouătoare la creșterea puilor broiler, cu care funcționează și în prezent, producând anual 105.000 cap pui de carne, hibridul Ross 308.

La momentul accesării proiectului de modernizare a procesului tehnologic prin achiziționarea de mijloace tehnice performante, mijloacele fixe de producție erau: o hală producție construită în 1991, o hală producție construită în 2001, un distribuitor nutreț concentrat achiziționat în 1991, o instalație de adăpare automată achiziționată în 1991, instalație ventilație de 1,5 kW, instalație iluminat funcțională din 2001, instalație de distribuție a energiei electrice în hale, și 1 hidrofor, toate funcționale din 2002. Suprafața terenului utilizat pentru toate activitățile fermei este de 30.090 mp.

Descrierea proiectului. Una din condițiile esențiale pentru dezvoltarea producției intensive a unui tip de produs, fie acesta animalier sau vegetal, este să beneficiazi de mijloace tehnologice performante care să producă calitate și cantitate. Ajutorul financiar pus la dispoziție investitorilor, producătorilor este destinat, în primul rând, îmbunătățirii condițiilor de muncă pentru personalul care este activ într-o unitate de producție, pentru îmbunătățirea calității produselor procesate sau produse, și, nu în ultimul rând, pentru

protejarea animalelor în cazul fermelor zootehnice și, bineînțeles, pentru protecția cât mai eficientă a mediului înconjurător.

În acest caz, descriem procesul de modernizare a unei ferme avicole de creștere a puilor pentru carne, prin achiziția de echipamente pentru creșterea la sol a puilor de carne în scopul creșterii capacităților de producție de la 15.000 de capete pe serie la 36.000 de capete pe serie, respectiv de la 105.000 capete pe an la 252.000 capete pe an.

În definitiv, se va observa creșterea capacității de producție datorită înaltei tehnologii de care va dispune, evitând cazurile de mortalitate frecvente, prin intermediul monitorizării computerizate permanente, asigurarea condițiilor optime de creștere și acces la tratamente medicamentoase eficiente și în proporție controlată.

Achiziționarea acestor echipamente de creștere și exploatare a puilor de carne Broiler rezultă în mărirea capacității de producție și utilizarea acestora la nivel ridicat de randament tehnologic, creșterea confortului păsărilor și creșterea calității produsului finit, în același timp cu creșterea productivității muncii salariatului, iar nivelul pierderilor materiale și de timp se reduce.

În ceea ce privește forța de muncă angajată în cadrul întreprinderii mici S.C. ROMAVICOM SRL, aceasta se încadrează într-un număr redus de persoane datorită tehnologiei performante cu care funcționează unitatea de producție. Datorită acestui fapt și forța de muncă necesară derulării procesului de lucru este proporțional mai redusă. Forța de muncă necesară unei astfel de unități nu depășește 10 persoane, din care 4 persoane sunt muncitori necalificați, din forța de muncă locală, iar personalul administrativ și de supervizare are studii superioare.

Principalii furnizori de materie primă (pui și furaje pentru creșterea puilor):

- Pui – S.C. NADSAL IMPEX SRL - Oradea (Bihor) – 252 000 kg. Greutatea la achiziție este de 40 g, în vârstă de 1 zi.
- Furaj pui S.C. NADSAL IMPEX SRL - Oradea (Bihor) – 984 000 kg – 100%.

Principalii furnizori de materiale auxiliare:

Medicamente tratament pui:

- a) S.C. MCM SANITFARMVET SRL – **Deva** (județul Hunedoara) – 40% din necesar
- b) S.C. ROMVAC COMPANY SRL – **București** – 40% din necesar
- c) S.C. NOACK ROMANIA SRL – 10% din necesar
- d) S.C. ATTICO INTERNATIONAL VETERINARY SRL – **Alba Iulia** (județul Alba) - 10% din necesar.

Principalii furnizori de produse și servicii:

1. **Prestări servicii abatorizare:** S.C. AVIS 3000 SA **Hunedoara** – 430 tone.
2. **Prestări servicii transport marfă:**

- a) S.C. NADSAL IMPEX SRL - **Oradea** (Bihor) – 90% din necesar.
- b) S.C. AGROPALOMA SRL – **Simeria** (Hunedoara) – 10% din necesar.

Canale de distribuție a produselor (puncte de desfacere):

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

1. S.C. SAVA EXIM SRL – *Deva* (Hunedoara) – 36% din vânzări.
2. SIND ROMANIA – *Băile Herculane* (Caraș-Severin) – 17% din vânzări.
3. S.C. ROMAVICOM SRL – chioșc Piața Agroalimentară *Deva* – 5% din vânzări.
4. S.C. RALIMELA IMPEX SRL - *Hunedoara* – 15%.
5. Spitalul Municipal Hunedoara – 4%.

Piața de desfacere este în continuă lărgire și dezvoltare datorită unor factori, printre care menționăm tendința consumatorilor către alimente cu un grad scăzut de grăsime și toxine, dietetice, sau prețul scăzut de comercializare în comparație cu alte produse de origine animală.

Principalul punct de desfacere este situat în cadrul județului Hunedoara, zona municipiului Deva, prin principalul client, S.C. SAVA EXIM SRL, prin care se asigură desfacerea produselor din propria rețea de distribuție în proporție de aproximativ 36%, alături de S.C. RALIMELA IMPEX SRL din municipiul Hunedoara care acoperă 15% din volumul produselor comercializate.

O altă parte din producție se îndreaptă către consumatori finali, cum sunt *SIND ROMANIA* – Băile Herculane (Caraș-Severin) și *Spitalul Municipal din Hunedoara*, totalizând un procent de absorbție de 21%, mare parte din această valoare fiind deținută de unitatea de desfacere din județul Caraș-Severin. Fiind un produs care se consumă frecvent și constant *nu există fluctuații ale cererii* pe piață, astfel încât nu determină blocaje ale procesului de producție și crearea de stocuri de surplus.

Impactul implementării proiectului asupra dezvoltării zonei și a mediului de afaceri având ca obiective *creșterea capacității de producție deținută și utilizată, o mai bună gestionare a ciclului de producție, eliminarea pierderilor tehnologice, creșterea productivității muncii pe angajat, creșterea confortului păsărilor și în cele din urmă îmbunătățirea calității produsului finit* este de natură pozitivă.

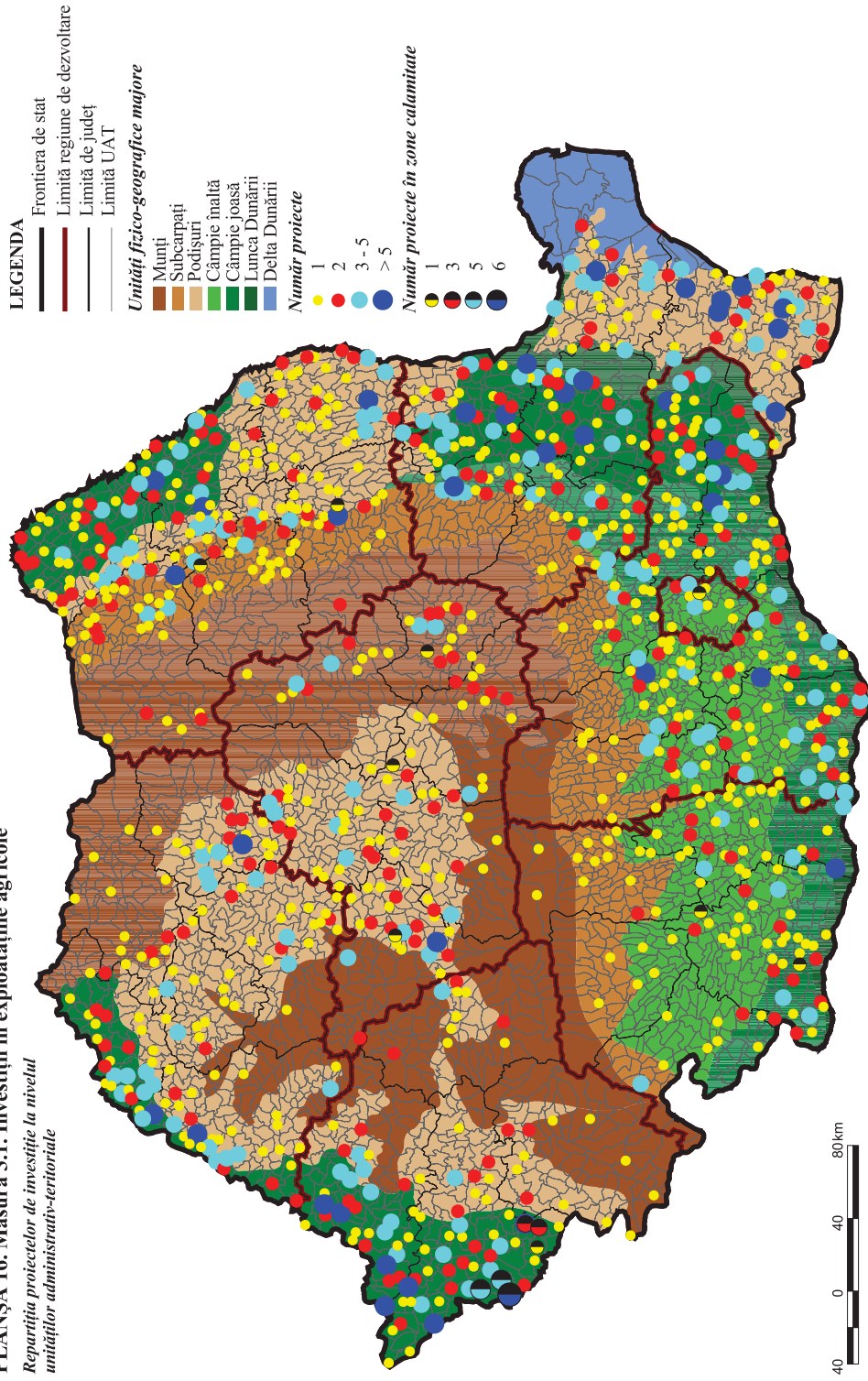
Privind *forța de muncă* a crescut numărul mediu de salariați de la 7 persoane la 10 persoane active angajate calificate, prin crearea de noi locuri de muncă.

Impactul activității tehnologice asupra mediului este diminuat, unitatea achiziționând utilaje de calitate superioară conform cerințelor Uniunii Europene, care sunt „prietenoase” cu mediul înconjurător. O altă consecință pozitivă este faptul că prin creșterea productivității, crește venitul societății în urma exploatarei noii tehnologii și, implicit, vor crește și veniturile încasate de către bugetul de stat sau de către bugetele locale unde este situată unitatea respectivă. Pe de altă parte, *creșterea volumului de capete de pui/serie* derivă în *mărirea consumului de furaje* necesare desfășurării procesului de producție astfel încurajându-se prefinanțarea culturilor de furaje atât de societatea în discuție cât și de furnizorii acesteia de furaje. Locurile desfășurării activității solicitantului:

1. Ferma zootehnică Mintia – creșterea puilor de carne – satul Mintia.
2. Chioșc alimentar – desfacerea produselor din carne de pui – piața agroalimentară Deva.

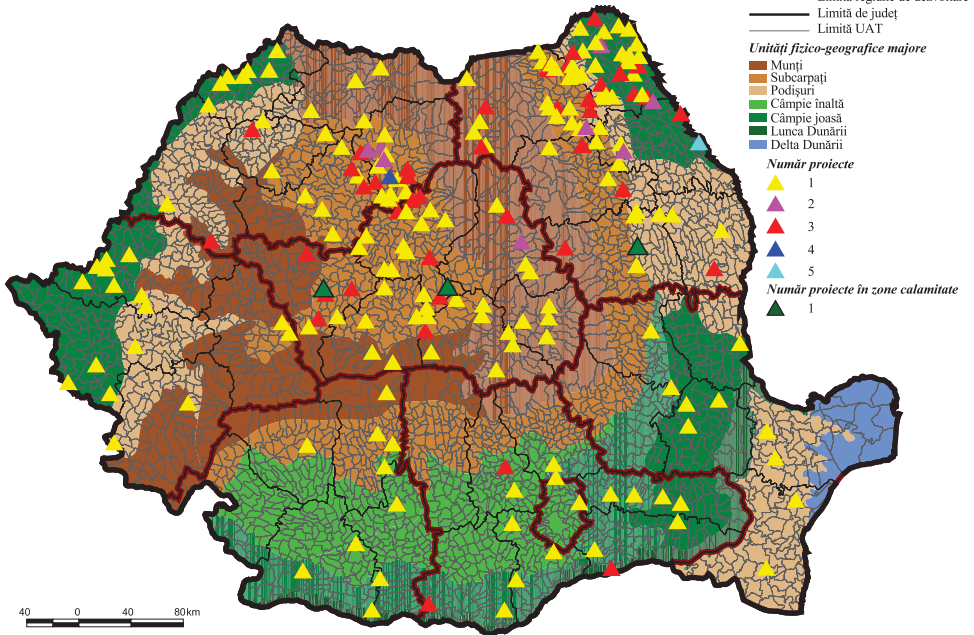
PLANȘA 16. Măsura 3.1. Investiții în exploatarea agricole

Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

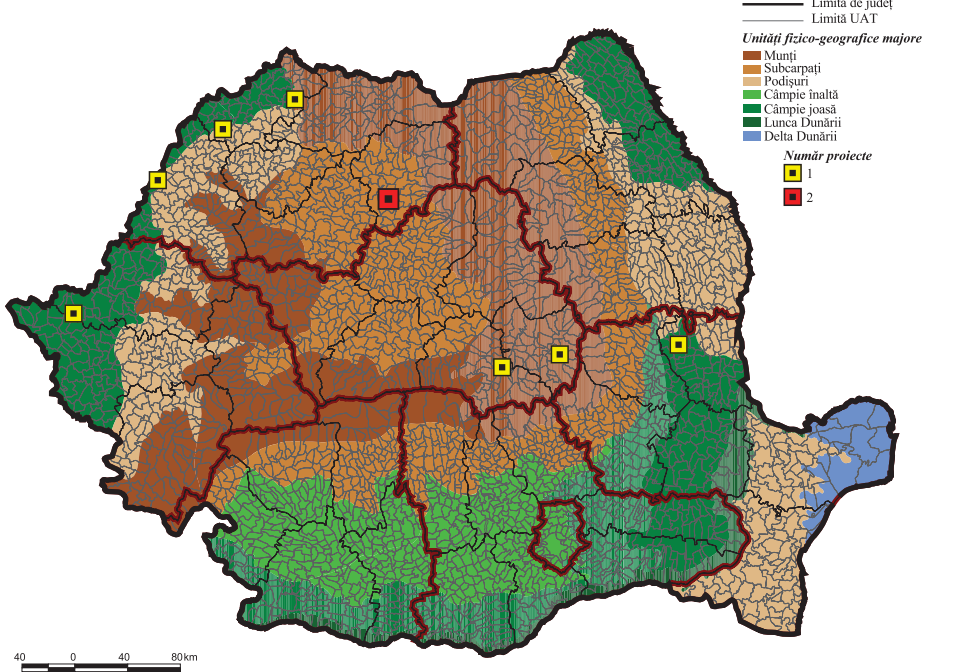
PLANȘA 17. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

Submăsura "Ferme zootehnice - vaci pentru lapte"

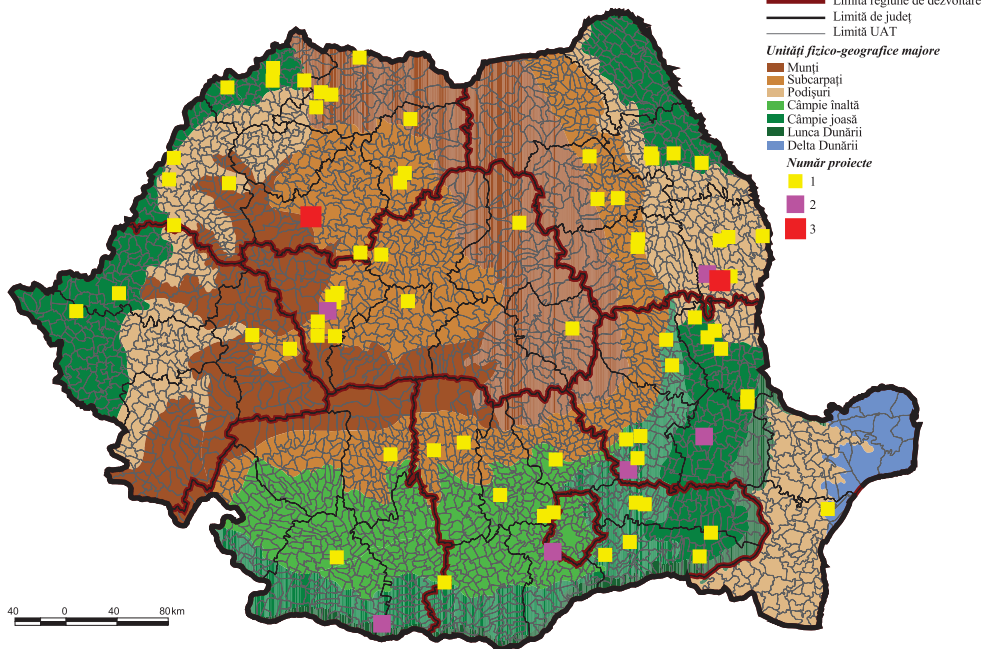

PLANȘA 18. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

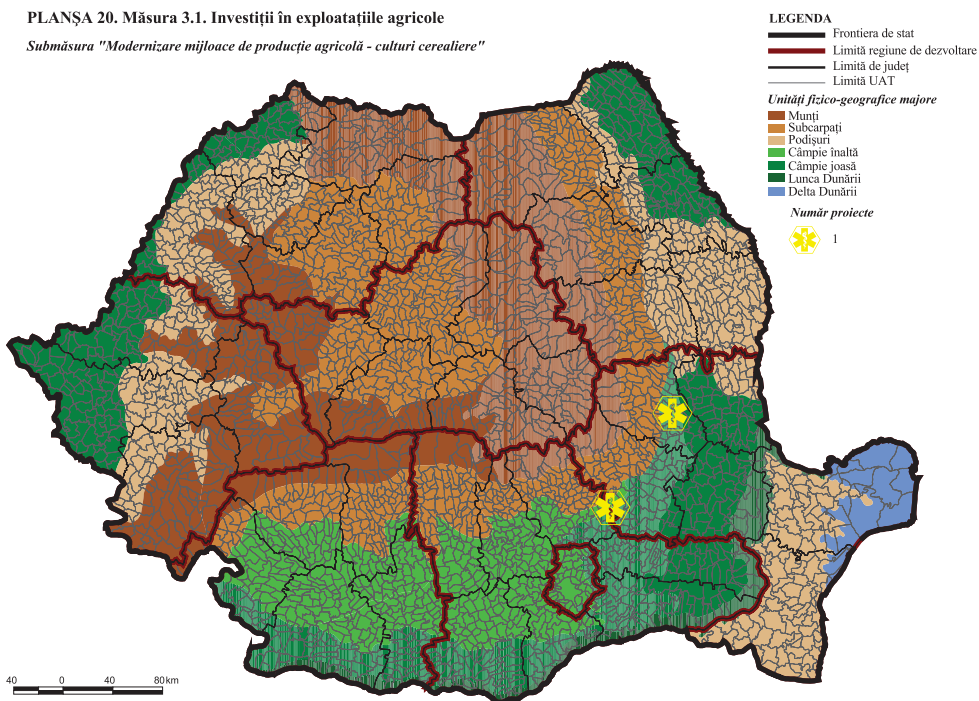
Submăsura "Ferme zootehnice - creștere și îngrijire taurine"

PLANȘA 19. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Ferme avicole"

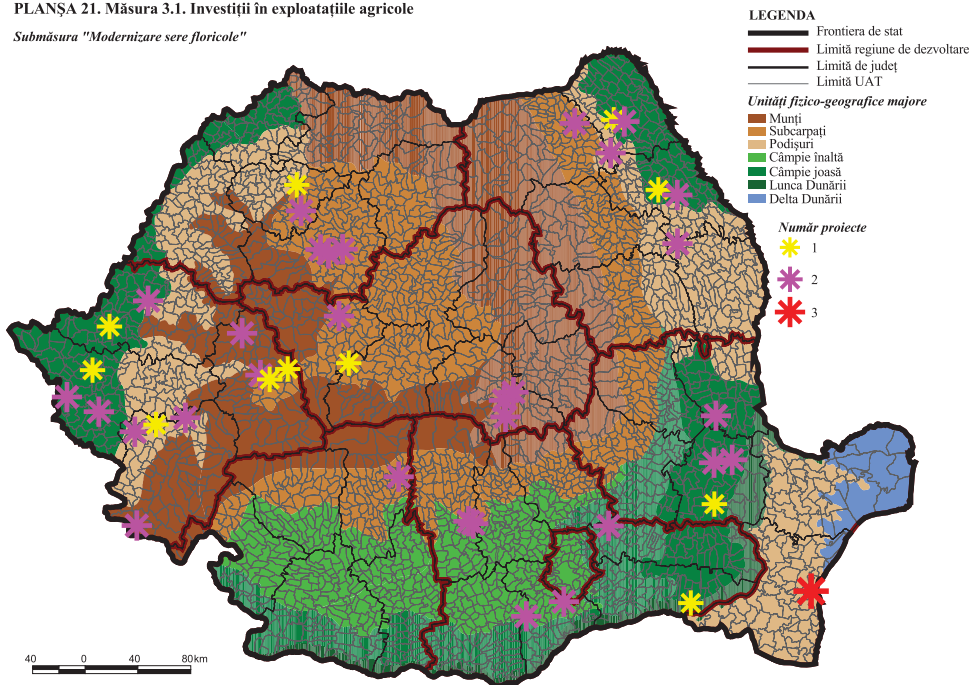

PLANȘA 20. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Modernizare mijloace de producție agricolă - culturi cerealiere"

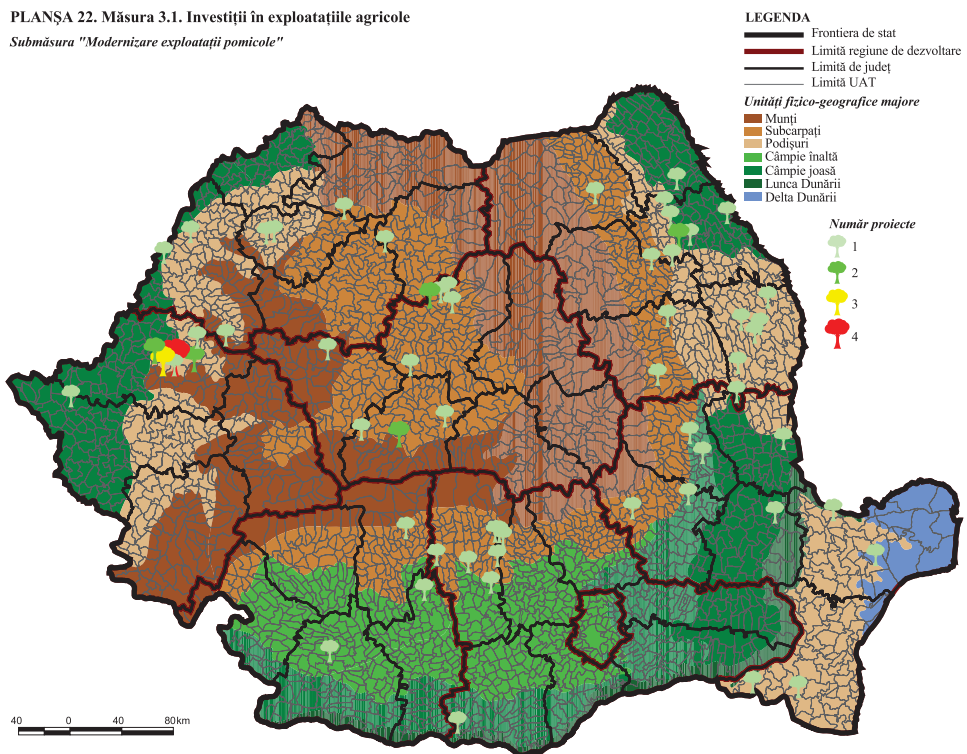
PLANȘA 21. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

Submăsura "Modernizare sere floricole"

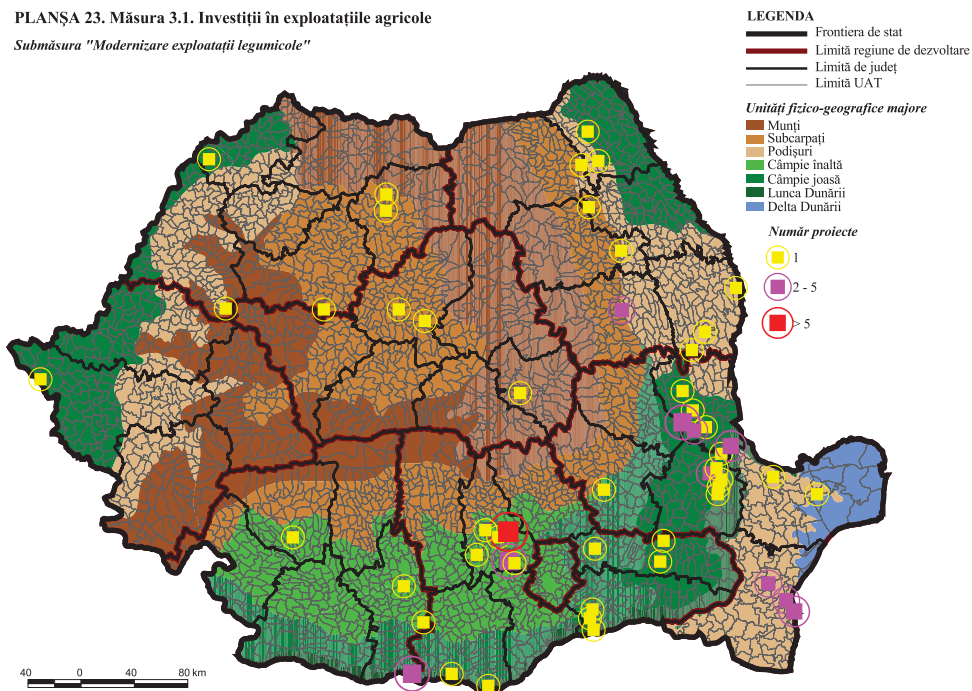

PLANȘA 22. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

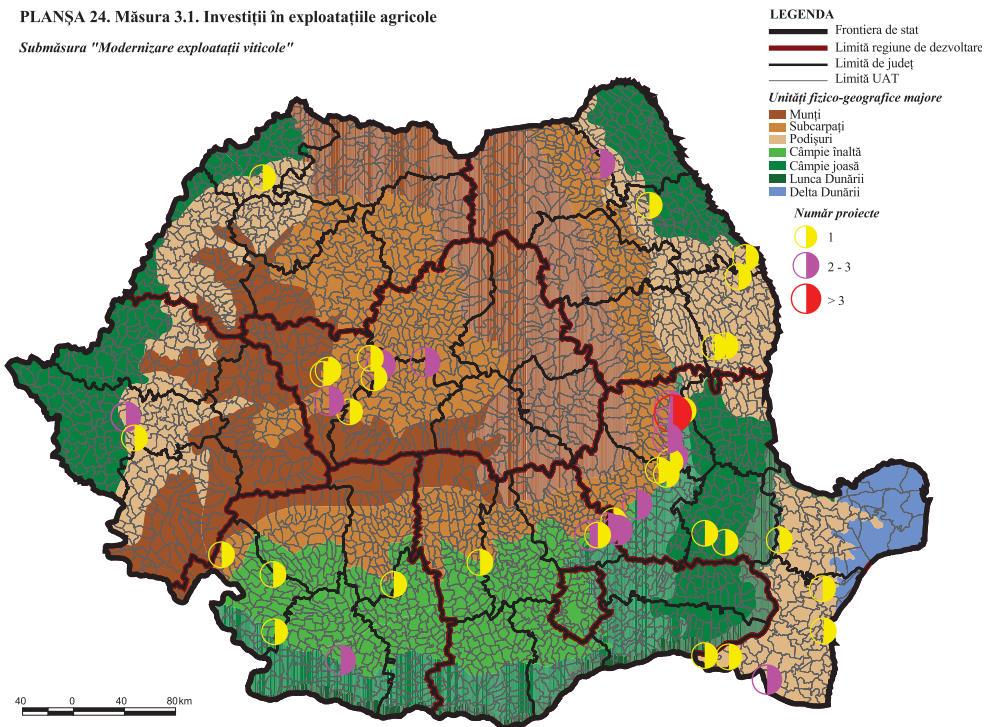
Submăsura "Modernizare exploatați pomicole"

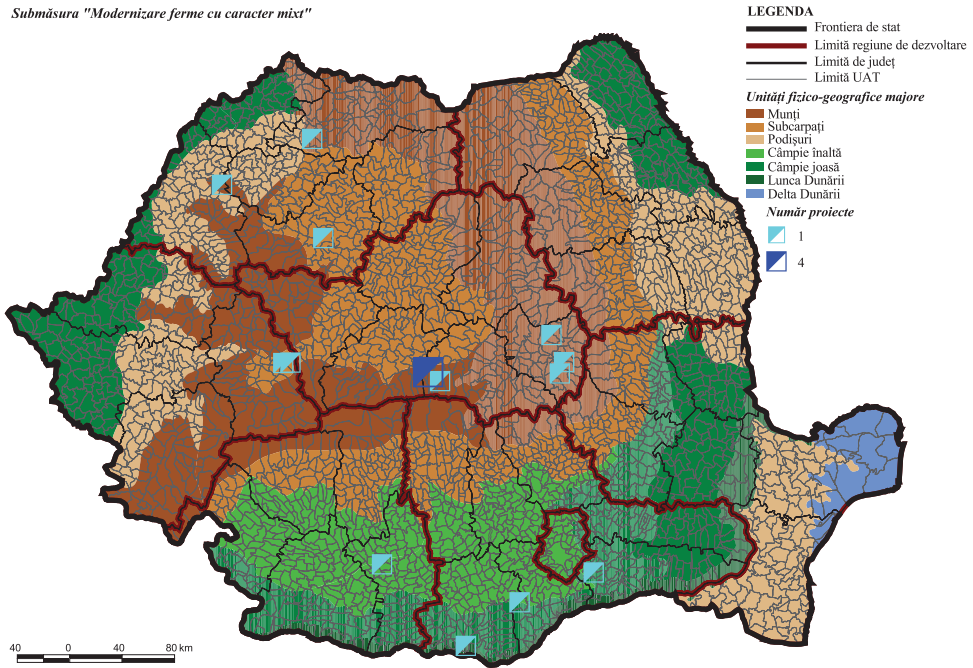
PLANȘA 23. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Modernizare exploatații legumicole"

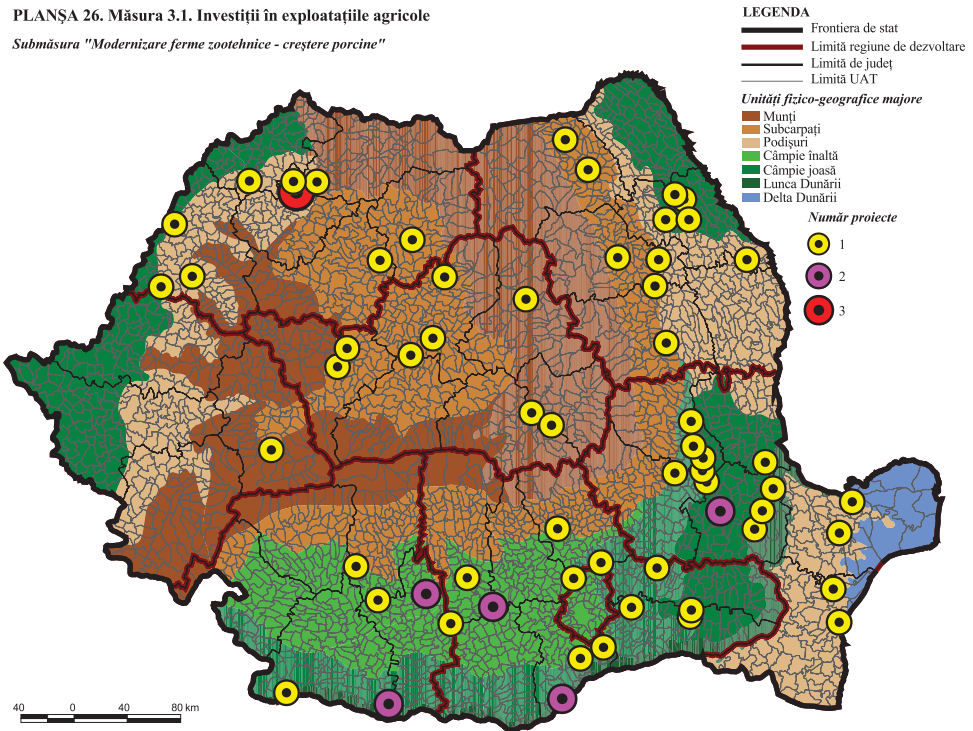
PLANȘA 24. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Modernizare exploatații viticole"

PLANȘA 25. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Modernizare ferme cu caracter mixt"

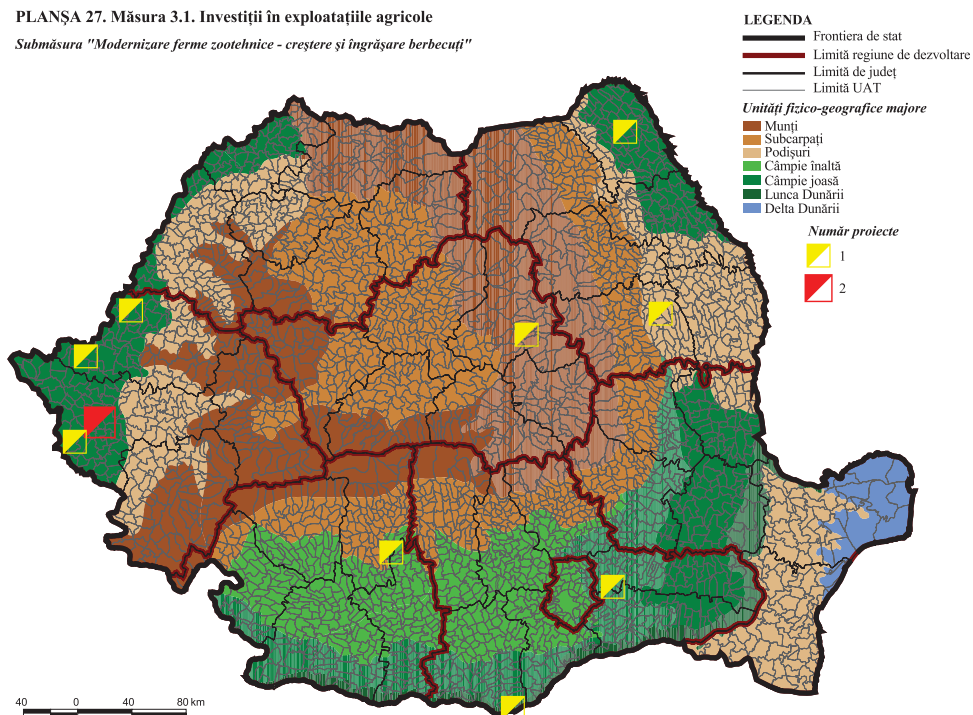

PLANȘA 26. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
 Submăsura "Modernizare ferme zootehnice - creștere porcine"

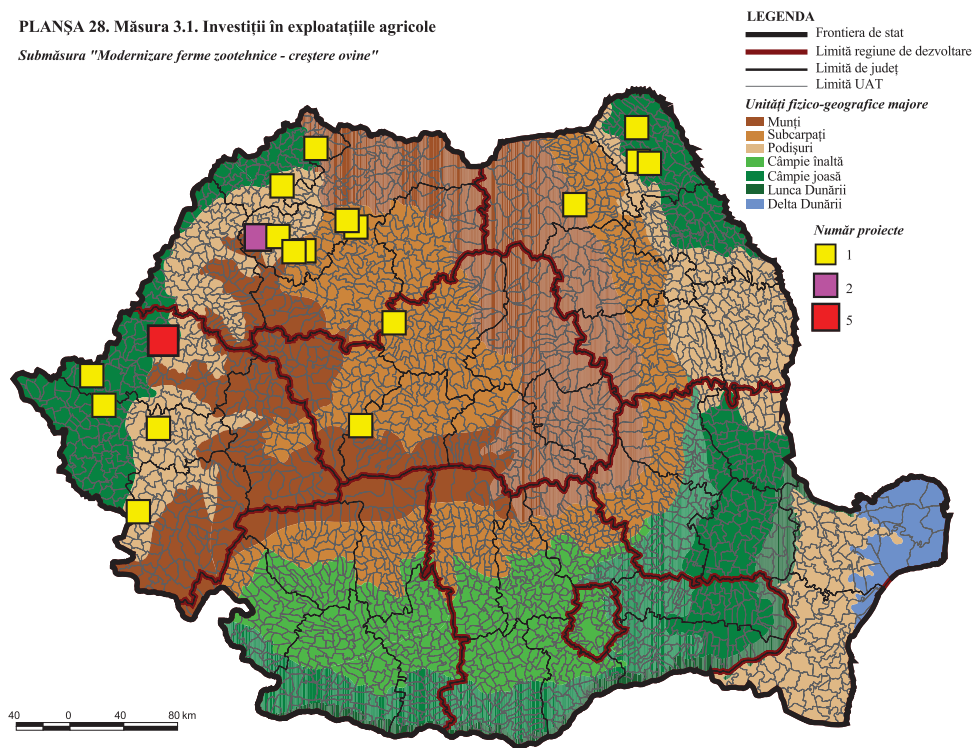

PLANȘA 27. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
Submăsura "Modernizare ferme zootehnice - creștere și îngrijire berbecuți"

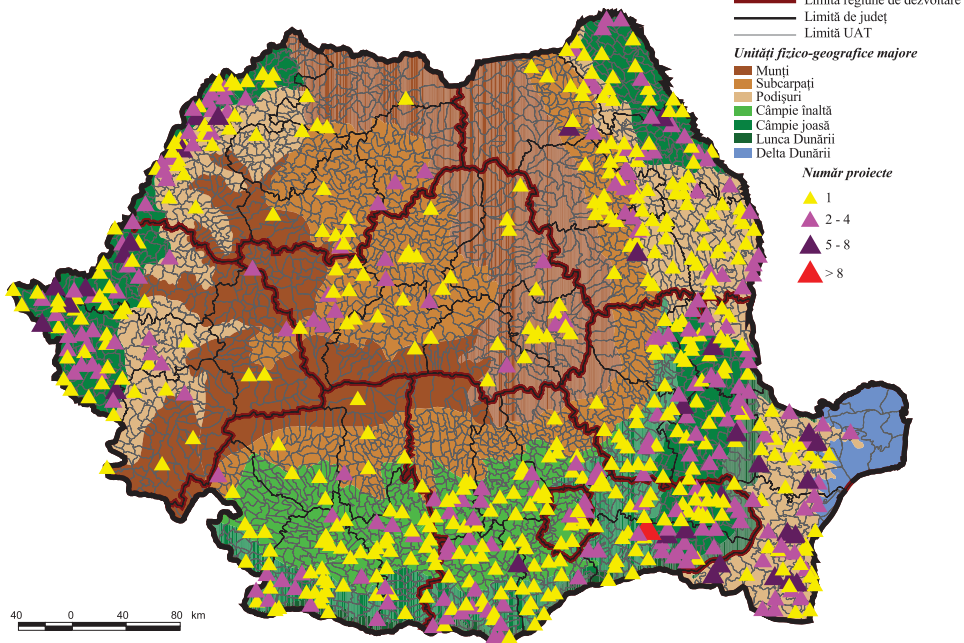

PLANȘA 28. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
Submăsura "Modernizare ferme zootehnice - creștere ovine"

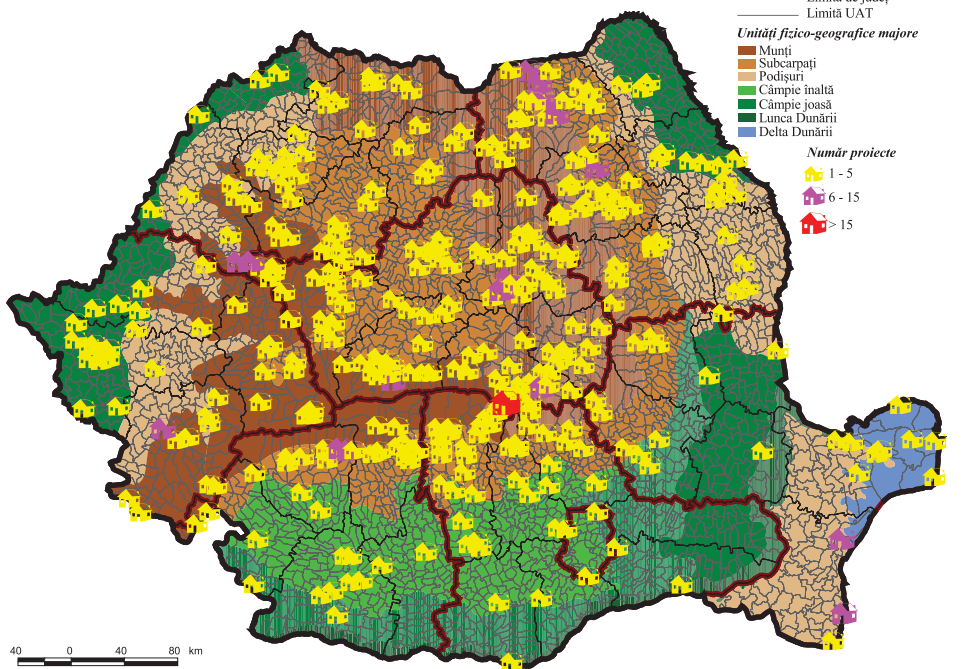
PLANȘA 29. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

Submăsura "Investiții exploatații agricole - culturi de câmp"

PLANȘA 30. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Submăsura "Turism rural"

5.4. Măsura 3.4. „Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative”

5.4.1. Obiective și alocări financiare

Măsura 3.4 presupune diversificarea activităților agricole și forestiere și a celor strâns legate de agricultură, care să asigure o mai bună valorificare a potențialului existent pentru producerea la nivelul fermei a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate, menținerea și continuarea acestor activități specifice cu rol multifuncțional.

Beneficiind de 9% din bugetul total alocat României prin Programul SAPARD, Măsura 3.4, componentă a celei de-a doua axe prioritare stabilite prin Planul Național de Dezvoltare Rurală privind îmbunătățirea infrastructurilor pentru dezvoltare rurală și agricultură, reprezintă unul din cele mai complexe mijloace de finanțare a activităților economice din spațiul rural. Acreditarea acestei măsuri a fost decisă în cadrul întâlnirii reprezentanților Comisiei Europene cu cei din Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, la data de 5 decembrie 2003, urmând a fi implementată începând cu anul 2004.

Tabel 32. Alocările financiare și bugetul SAPARD investit în cadrul Măsurii 3.4 în România (Euro)

Ani	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Buget indicativ/ alocări financiare	0	0	31682667	13470675	13682667	11438039	11546487
Buget absorbit la nivel național	0	0	0	527713	8632344	29009678	35042649

Sursa: Agenția SAPARD

Măsura 3.4 menționează câteva dintre activitățile specifice corelate cu submăsurile componente, subliniind importanța păstrării specificității activităților economice în spațiul tradițional, promovând susținerea activităților specifice turismului rural, a silvoturismului și a ecoturismului, menținerea și dezvoltarea activităților meșteșugărești tradiționale (artizanale), creșterea veniturilor alternative și a oportunităților de angajare pentru tinerii și femeile din mediul rural, dezvoltarea acvaculturii, apiculturii, sericiculturii, cultivării ciupercilor, procesării fructelor de pădure și de arbuști fructiferi, melci și broaște și a plantelor medicinale și aromatice, dezvoltarea unui sistem integrat de producție și procesare a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate de origine vegetală și animală, promovarea și susținerea tinerilor, pentru crearea de noi locuri de muncă în spațiul rural și pentru a menține atractivitatea acestuia.

5.4.2. Organizarea structurală a Măsurii de finanțare 3.4

5.4.2.1. Submăsura ”Turism rural”

Abordarea politicii de dezvoltare a turismului rural prin prisma finanțărilor europene dedicate programului de dezvoltare rurală beneficiază de un mecanism diferit decât abordarea finanțărilor din punct de vedere al dezvoltării turismului ca politică principală de dezvoltare a comunităților rurale aflate în zone extreme ale situației economice, fie acestea cu un nivel redus de dezvoltare, cărora li s-a atribuit statutul de zone defavorizate, fie aflate într-un grad ridicat de dezvoltare economică, de această dată prin activități de servicii turistice. Dezvoltarea turismului rural poate deveni o prioritate în urma analizei unui astfel de program de finanțare, prin prisma atitudinii populației către dezvoltarea acestui sector economic, având în vedere că factorul decizional, în urma oportunităților de finanțare oferite, este reprezentat de comunitatea rurală, coordonată sau nu înspre anumite direcții, prin nivelul de informare asupra priorităților de dezvoltare stabilite prin planurile de dezvoltare și facilitățile financiare.

Turismul rural nu mai este perceput ca fenomen similar concepțiilor clasice ca formă a turismului ci, de această dată, poate fi privit ca o formă de înglobare a oricăreia dintre formele de turism existente și practicabile într-un spațiu. Singura limită care apare este aceea dintre urban și rural, în acest caz oricare tip și formă a turismului fiind transferată în câmpul activităților economice alternative din spațiul rural. Estimarea impactului programului de finanțare SAPARD la nivel național presupune o analiza sumativă, respectiv un rezultat general pozitiv. Diferența de scară care apare se concretizează în creșteri punctuale, la nivel de localitate, care nu pot declanșa procese de dezvoltare economică, ci mai degrabă impulsuri de venituri care se disipează în cadrul general economic nedevelopat, pe când odată cu creșterea treptată a nivelului teritorial analizat putem remarca concentrări de input financiar, care demonstrează creștere economică, crearea unor noi locuri de muncă, premise ale dezvoltării economice.

Una din lucrările științifice de bază, luate în considerare pentru *estimarea factorilor cultural-istorici*, și, implicit, pentru *stabilirea rolului și gradului de atractivitate a aspectelor individuale* este „Zonarea turistică a RSR”, publicată în anul 1969, la care ajustăm informațiile cu lucrările de analiză turistică teritorială mai recente¹⁹³. În urma consultării și informării asupra potențialului atribuit fiecărui tip de unitate administrativă, luându-se în considerare „*centrele culturale, istorice, economice, stațiuni de tratament*” și altele, s-a stabilit că, la nivelul anului 1974, 1 iulie, dintr-un număr de 236 de municipii și orașe, îndeplineau funcție turistică un număr de 174, iar la nivel comunal, din 2706 de comune au fost recunoscute 614 localități turistice¹⁹⁴.

---

¹⁹³ Iancu, M., Sultana, Viorica (1977), *Zonarea turistică, mijloc de cunoaștere a țării noastre*, în vol. Zonarea turistică a Republicii Socialiste România, A IV-a sesiune de comunicări științifice, aprilie, 1976, București, p. 15.

¹⁹⁴ Idem, p. 16.

Pentru a înțelege cât mai bine problematica dezvoltării turismului rural ca alternativă de dezvoltare economică a așezărilor rurale trebuie menționate unele dintre punctele de vedere sau interpretări ale specialiștilor din domeniul practic sau din literatura de specialitate. Am considerat oportună această diferențiere din motivul apropierii de fenomenul concret al turismului rural. Astfel, în broșura de informare intitulată *Agroturism în ruralul montan*, și realizată de Centrul de Formare și Inovație pentru Dezvoltare în Carpați, există câteva definiții și clarificări ale termenilor de turism rural, agroturism, tipuri și forme de turism rural acceptate sau posibil a fi practicate. Tot aici se clarifică noțiunea de pensiune turistică care „*reprezintă o structură de primire turistică, având o capacitate de cazare de până la 10 camere, totalizând un maximum de 30 de locuri în mediul rural și până la 20 de locuri în mediul urban, funcționând în locuințele proprietarilor sau în clădiri independente care asigură în spații special amenajate cazarea turiștilor și condiții de pregătire și servire a mesei*”¹⁹⁵.

5.4.2.1.1. Turismul rural – componentă a politicii de dezvoltare rurală

În paralel cu elaborarea politicilor de promovare a turismului european, politica națională de dezvoltare rurală și de dezvoltare a turismului rural se formulează încadrând specificul spațiului, oportunitățile oferite de potențialul natural și antropoc și direcțiile prioritare de investiție. Obiectivele primordiale pe care astfel de politici le urmăresc reflectă simetric aceleași necesități indiferent de nivelul scalar la care sunt raportate, subliniind asupra necesității identificării unor noi oportunități de angajare pentru *forța de muncă feminină și persoanele tinere fără pregătire profesională*¹⁹⁶, din comunitățile rurale, prin diversificarea activităților economice dar și prin repunerea în funcțiune a unor zone aflate în declin economic și demografic. De remarcat este implicarea evidentă a instituțiilor UE în *recunoașterea turismului ca având rol foarte important în economia europeană*¹⁹⁷ încă din anii 1980 împreună cu Parlamentul European, Comitetul Socio-Economic și Comitetul Regional și acordarea acestuia o parte importantă din bugetul anual.

Noțiunea sau procesul de dezvoltare turistică rurală sau dezvoltare rurală prin turism necesită un model complex de aplicare și funcționare în teritoriu. Politicile actuale de dezvoltare rurală nu au creat o asemenea politică particularizată în domeniul turismului rural. Dezvoltarea turismului rural și a agroturismului se încadrează în axa dezvoltării rurale ca și prioritate în abordarea spațiului rural românesc. Devine tot mai stringentă însă abordarea acestui subiect cât mai coerent, cât mai concret și adresat direct specificității economico-sociale a zonei rurale naționale – dacă până acum, în cadrul programului de finanțare SAPARD, prioritatea națională era absorbția financiară în coordonate de timp fixe

---

¹⁹⁵ Ungureanu, D. (2005), *Agroturism în ruralul montan*, C.E.F.I.D.E.C. Vatra Dornei, Anexa 5, p. 64.

¹⁹⁶ *A renewed EU Tourism Policy: Towards a stronger partnership for European Tourism*, Communication from the Commission, Commission of the European Communities, Brussels.

¹⁹⁷ *Tourism and Industry in the European Union*, <http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourismeu.htm#factsandfigures>

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

cu obiectivul de a demara procesul de dezvoltare rurală, în următoarea perioadă locul prioritar aparține procesului de dezvoltare căruia îi vor fi necesare anumite alocații financiare.

Estimarea impactului economic al turismului rural în spațiul rural românesc este un obiectiv dificil de ilustrat și, în același timp, un subiect definit în timp mediu sau lung. Cât despre politica de promovare și susținere a turismului rural și a agroturismului, ca alternativă pentru dezvoltarea *socio-economică* a așezărilor rurale, a spațiului rural, rămâne încă insuficient particularizată și canalizată în cadrul politicilor de dezvoltare naționale și regionale. Inițierea și stabilizarea activităților turistice și a investițiilor în construcții cu funcțiune turistică în anumite areale din teritoriu este condiționată de evoluția mai multor factori, dintre care putem menționa:

- comunitatea umană implicată;
- puterea financiară a locuitorilor unei așezări rurale;
- condițiile fizico-geografice;
- potențialul turistic natural sau antropoc oferit de regiunea în care se realizează investiția;
- gradul de dezvoltare a turismului în zonă.

5.4.2.1.2. Avantajele localizării turismului în zonele rurale

Problematika discutată în cadrul acestei lucrări se constituie de asemenea în relativitatea acomodării și integrării noilor unități construite cu funcțiune turistică în cadrul arealelor și în contextul economic al așezărilor respective; dacă reușesc să pătrundă în rețeaua de pensiuni rurale naționale sau regionale și dacă contribuie la procesul de dezvoltare rurală existent.

Acestea fiind spuse, nu putem pretinde că realizăm o analiză exhaustivă a impactului Programului SAPARD și a axei de dezvoltare privind turismul rural și agroturismul. Rezultatele sau interpretarea rezultatelor unui studiu cantitativ pot fi concrete, dar interpretarea calitativă a distribuției teritoriale prezintă caractere relative datorită unor direcții de analiză:

a) Prezența unor noi pensiuni turistice (evaluare la nivel regional și județean privind numărul și locația).

b) Modernizarea unităților de cazare existente (evaluare la nivel regional și județean privind locația și numărul) – din totalul investițiilor înregistrate pe teritoriul rural românesc se remarcă proporția redusă a modernizărilor, ceea ce denotă că unitățile deja existente funcționează la standarde ridicate și se încadrează în clasificările obligatorii pentru deservirea turistică, sau putem interpreta acest lucru ca o mutație în economia locală prin adoptarea practicilor noi, de servicii în turism, putând determina o nouă funcționalitate a acelor așezări.

c) Efectul imitației sau al multiplicării în anumite areale care ne atrag atenția, fenomene explicate prin prezența multitudinii de proiecte de investiții.

d) Distribuția împrăștiată - aleatoare a unor noi pensiuni turistice pe teritoriul țării, prezența acestora în zone care nu prezintă o funcționalitate turistică de nivel ridicat – pot fi considerate ca și produs al unei dezorganizări administrativ-instituționale sau a unei confuzii a localnicilor unei comunități – principiul dezvoltării economice individuale versus principiul dezvoltării coagulate, de grup. Contribuția consistentă a investițiilor în cadrul economiei locale nu poate fi realizată prin aportul unui singur actor sau a unui număr redus de actori din cadrul unei comunități. Infuzia de capital în cadrul unei comunități rurale nu duce la dezvoltarea economică a acesteia decât printr-o evoluție coerentă, progresivă și neîntreruptă a activităților economice practicate.

e) Organizarea administrativ-instituțională improprie a consiliilor locale, a agențiilor județene și regionale în beneficiul comunității, de informare a populației, de care se pot servi investitorii în turism într-o formulă organizată. Din nou apare necesitatea aplicării unui program cu finalitate în dezvoltarea infrastructurii turistice.

Judecând după numărul proiectelor de investiții în cadrul submăsurii "*Turism rural*" și dezvoltarea infrastructurii turistice, în mare parte construcția și modernizarea unităților de cazare sub forma pensiunilor, este necesar să estimăm următoarele:

- nivelul de favorabilitate a turismului în zonă, în concordanță cu potențialul turistic exploatabil (resurse naturale și antropice), și de asemenea având în vedere zonele turistice tradiționale recunoscute internațional și înregistrate ca furnizori de servicii turistice atât pentru turiștii autohtoni cât și pentru cei străini;
- nivelul dezvoltării turistice a zonei în ceea ce privește infrastructura turistică, baza de cazare, capacitatea de cazare, rețeaua de căi de comunicație și de acces;
- tendința locuitorilor către practicarea turismului rural, aspect determinat de numărul de investitori din spațiul rural care au accesat proiecte prin co-finanțare SAPARD.

5.4.2.1.3. Distribuția teritorială a unităților de cazare realizate prin co-finanțare SAPARD

Submăsura "*Turism rural*" a constituit baza programului și a politicii de dezvoltare economică rurală, punându-se accent pe promovarea activităților de cazare în turism, oferta promovată prin Planul de Dezvoltare Rurală devenind prima opțiune a multora dintre locuitorii zonelor rurale, fie acestea mai îndepărtate sau nu de centrele urbane. Accesul la rețeaua de canalizare nu a mai constituit o problemă pentru investitori, marea lor majoritate optând pentru construcția foselor septice, capabile să susțină construcțiile încadrate în tiparul pensiunilor turistice clasice, finanțate de la bugetul SAPARD. Cu o capacitate de absorbție de 60,4% din bugetul SAPARD la nivel național, și mijlocirea co-finanțării unui

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

număr de 670 de proiecte, submăsura "Turism rural" s-a regăsit în cererile de finanțare ale aplicațiilor de pe tot teritoriul României, cu precădere a celor din regiunile Centru (75% din bugetul alocat), Nord-Est (60,4%), Sud-Muntenia (62,3%) și Nord-Vest (63,6%), cu mențiunea că pentru toate regiunile țării, exceptând regiunea București-Ilfov, finanțările în cadrul submăsurii "Turism rural" au depășit 40% din bugetul total absorbit. În privința contribuției componentelor județene la calcularea acestor valori, prezentarea distribuției teritoriale la nivel comunal vine să întregască imaginea gradului de inițiativă în cadrul acestui sector economic. (vezi planșa 31).

Tabel 33. Raportul dintre investiții noi și modernizări în cadrul submăsurii "Turism rural", în România, la nivel județean

Județ	Pensiuni turistice		Pensiuni agroturistice		Total	Județ	Pensiuni turistice		Pensiuni agroturistice		Total
	M	IN	M	IN			M	IN	M	IN	
Alba	2	20		5	27	Harghita	1	46	0	1	48
Arad	0	4	1	1	6	Hunedoara	0	7	0	1	8
Argeș	2	18	0	3	23	Iași	0	6	0	1	7
Bacău	1	9		1	11	Ilfov	0	1	0	1	2
Bihor	1	34	1	1	37	Maramureș	2	8	0	2	12
B. Năsăud	0	4	0	1	5	Mehedinți	1	3	0	3	7
Botoșani	0	2	0	0	2	Mureș	0	20	0	1	21
Brașov	2	120	0	11	133	Neamț	7	23	0	4	34
Brăila	0	0	0	0	0	Olt	0	1	0	0	1
Buzău	1	4	0	4	9	Prahova	0	12	0	0	12
Caraș-Severin	1	14	0	5	20	Satu Mare	0	1	0	1	2
Călărași	0	1	0	0	1	Sălaj	0	3	0	13	16
Cluj	0	15	0	2	17	Sibiu	0	21	0	4	25
Constanța	0	5	0	1	6	Suceava	6	46	0	6	58
Covasna	1	7	0	2	10	Teleorman	1	2	0	0	3
Dâmbovița	1	6	0	1	8	Timiș	0	15	0	1	16
Dolj	2	5	0	1	8	Tulcea	2	5	0	7	14
Galați	0	0	0	0	0	Vâlcea	3	12	2	4	21
Giurgiu	0	1	0	0	1	Vaslui	1	2	0	1	4
Gorj	0	26	0	3	29	Vrancea	1	5	0	0	6

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Regiunea de Dezvoltare Nord-Est

Județul Bacău – au fost finanțate 11 proiecte de investiții localizate în comunele Hemeiuș (3), Mărgineni, Săucești, municipiul Moinești (2), orașele Comănești și Slănic Moldova (2).

Județul Botoșani înregistrează doar 2 proiecte de investiții în lucrări de modernizare și construcția noilor pensiuni turistice, beneficiarii fiind localizați în comunele Gorbănești și Stăuceni.

Județul Iași înregistrează doar 7 proiecte de investiție în domeniul turismului rural, de această dată beneficiarii Programului SAPARD îndreptându-se înspre alte submăsuri oferite. Totuși merită menționate comunele în care au fost amplasate aceste proiecte: Lețcani, Bârnova (2), Grajduri, Podu Iloaiei, Dobrovăț și municipiul Iași.

Județul Neamț concentrează o parte semnificativă a fondurilor oferite prin măsura 3.4 submăsurii turism rural, reușind să se finanțeze lucrări de construcție și modernizare în cazul a 34 de amplasamente cu funcțiune turistică, fiind localizate în comunele Agapia (7), Bicz-Chei, Bicazu Ardelean, Ceahlău (3), Dumbrava Roșie, Gârcina, Girov, Hangu, Pângărați (4), Pipirig (3), Tarcău, Tupilați, Vânători-Neamț, Secuieni, Dobreni, Săvinești și municipiul Piatra Neamț (3).

Județul Suceava se situează pe locul al doilea în țară privind absorbția financiară în cadrul submăsurii pentru finanțarea investițiilor pentru dezvoltarea turismului rural cu 58 de proiecte concentrate în comunele Brodina, Dărmănești, Dorna Arini, Dorna Căndrenilor, Fântâna Mare, Frasin (2), Frumosu, Ipotești, Mănăstirea Humorului (5), Mitocu Dragomirnei (4), Poiana Stampei, Pojorâta (4), Putna (5), Râșca, Sadova (2), Șaru Dornei, Scheia, Sucevița (5), Todirești, Vama (4), Vatra Moldoviței, municipiul Câmpulung Moldovenesc (4), orașele Frasin și Gura Humorului (9).

Județul Teleorman înregistrează 3 proiecte de investiție în sectorul turismului rural, toate trei fiind localizate pe raza orașului Zimnicea.

Județul Vaslui înregistrează doar 4 proiecte de investiție în comunele Costești, Banca, Tutova și Bălteni.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est

Județul Brăila nu a înregistrat proiecte contractate în cadrul submăsurii turism rural în perioada derulării programului.

Județul Buzău – accesează un total de 9 proiecte, localizate în comunele Mărăcineni, Merei (4), Măgura, Siriu, Poșta Călnău și orașul Nehoiu.

Județul Constanța a înregistrat un număr total de 6 proiecte pentru sprijinirea dezvoltării turismului rural, prin construcția de amplasamente cu funcțiuni de cazare concentrate în cadrul comunelor Costinești (5) și Limanu.

Județul Galați nu înregistrează investiții în sectorul dezvoltării turismului rural.

Județul Tulcea își menține interesul față de turism, creând oportunități de dezvoltare a turismului rural prin înființarea a 14 noi amplasamente cu funcțiuni de cazare sau modernizări de construcții existente în comunele Crișan (3), Murighiol (4), Sarichioi, Sfântu Gheorghe, Somova, municipiul Tulcea și orașul Sulina (3).

Județul Vrancea de asemenea înregistrează doar 6 proiecte de investiții, construcțiile noi fiind concentrate în comunele Tulnici (5) și Suraia.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia

Județul Argeș a totalizat 23 de proiecte de investiții pentru modernizarea și înființarea pensiunilor rurale pentru dezvoltarea practicilor de turism rural, proiecte localizate în comunele Arefu, Bascov (2), Brăduleț, Călinești (2), Corbeni (3), Dâmbovicioara (43), Dragoslavele, Drăganu-Olteni, Izvoru, Lerești, Nucșoara, Rucăr, Dărmănești, Albeștii Pământeni, și în municipiile Câmpulung și Curtea de Argeș.

Județul Călărași a înregistrat o singură investiție în domeniul turismului rural prin finanțarea cheltuielilor aferente înființării unei pensiuni turistice în comuna Belciugatele.

Județul Dâmbovița redă situația unui număr total de 8 proiecte distribuite în teritoriu în cadrul comunelor Moroeni (3), Runcu, Crevedia, Pietroșița, Aninoasa și Ciocănești.

Județul Giurgiu înregistrează o singură investiție nouă pentru construcția unei pensiuni rurale în comuna Călugăreni.

Județul Prahova înregistrează un număr mediu de 12 proiecte în cadrul submăsurii turism rural, beneficiarii fiind localizați în comunele Albești-Paleologu, Azuga (2), Bănești, Mânciu-Ungheni (5), Valea Doftanei, orașele Sinaia și Slănic.

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia

Județul Dolj înregistrează un număr total de 4 investiții pentru construcția și modernizarea pensiunilor rurale în comunele Perișor, Coțofenii din Față (3), Podari, Radovan, Carcea și Șimnicu de Sus.

Județul Gorj se remarcă prin abundența proiectelor de investiție pentru fortificarea activităților turistice în spațiul rural și încearcă prin acestea să dezvolte o arie de atragere a fluxurilor de turiști în special pe Valea Jiului, o zonă de altfel afectată de stagnarea oricăror activități economice, turismul rural devenind o alternativă benefică și cu potențial de dezvoltare pentru producerea de venituri pentru populația rezidentă. Cele 29 de proiecte de investiții care s-au contractat s-au concentrat în comunele Arcani, Baia de Fier (13), Crasna, Runcu (2), Săcelu (2), Turcinești, Polovragi și orașul Novaci (7).

Județul Mehedinți participă la dezvoltarea activităților de promovare a turismului rural prin contractarea a 7 proiecte de investiții pentru construcția pensiunilor rurale din comunele Eșelnița (2), Dubova (3), Gârla Mare și orașul Baia de Aramă.

Județul Olt se remarcă prin lipsa investițiilor, submăsura fiind accesată în cazul unui proiect de construcție a pensiunii turistice rurale din comuna Balș.

Județul Vâlcea prezintă o situație pozitivă în ceea ce privește investițiile din domeniul turismului rural, cu 21 de proiecte contractate pentru beneficiari din comunele Costești (3), Mălaia, Bujoreni, Voineasa (2), și Vlădești; în orașele Băile Olănești (5), Brezoi (2), Horezu (4), Călimănești, municipiul Râmnicu Vâlcea.

Regiunea de Dezvoltare Vest

Județul Arad a înregistrat 6 proiecte de investiții în comunele Felnac, Păuliș, Moneasa, Siria, Livada și orașul Ineu.

Județul Caraș-Severin – 19 proiecte total, repartizate teritorial în cadrul comunelor Bolvașnița, Brebu Nou, Mehadia, Păltiniș, Pojejena, Văliug (2), Zăvoi (4), Coronini municipiul Reșița și orașul Băile Herculane (3).

Județul Hunedoara a contractat 8 proiecte de investiții pentru susținerea lucrărilor de construcție și modernizare a pensiunilor rurale din comunele Vața de Jos, Teliucu Inferior, Beriu, Hărău, Râu de Mori, Orăștioara de Sus, orașele Petrila și Deva.

Județul Timiș, cu o cifră medie de 16 proiecte de investiție, își găsește amplasate pensiunile cofinanțate prin Program dispersate pe teritoriul comunelor Biled, Bogda (2), Dudeștii Noi, Dumbrăvița (3), Gătaia, Ghiroda, Giarmata, Remetea Mare, Sacalâz (2), Sânanđrei, Variaș și municipiul Timișoara.

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest

Județul Bihor prezintă 37 de proiecte, amplasate în comunele Auseu, Budureasa, Bulz, Hidișelul de Sus, Mădăraș, Pietroasa (3), Sânmartin (23), Șuncuiuș și orașele Nucet (4) și Valea lui Mihai.

Județul Bistrița-Năsăud – total proiecte 5, localizate în comunele Măgura Ilvei, Șanț, Telciu, Zagra și municipiul Bistrița.

Județul Cluj a reușit contractarea unui număr de 17 proiecte privind investiții în modernizarea și construcția unor pensiuni rurale, localizate în comunele Băișoara, Beliș (3), Ciurila (2), Feleacu, Fizeșu Gherlii, Florești, Margău (2), Mărișel, Moldovenești, Sic, municipiile Câmpia Turzii și Cluj-Napoca.

Județul Maramureș a totalizat un număr de 12 proiecte de investiții pentru construcția și modernizarea pensiunilor rurale, beneficiarii fiind localizați în comunele Vișeu de Jos, Giulești, Leordina, Ocna Șugatag (2), Cicârlău, orașele Borșa, Târgu Lăpuș și municipiul Baia Mare.

Județul Sălaj se remarcă prin prezența unui număr de 16 contractări pentru asistarea financiară a lucrărilor de construcție și modernizare a pensiunilor rurale localizate dispersat în comunele Almașu (2), Boghiș, Buciumi, Crișeni, Meseșenii de Jos, Românași (2), orașele Cehu Silvaniei (2), Jibou (2), Șimleu Silvaniei (2) și municipiul Zalău (2).

Județul Satu Mare nu înregistrează decât două investiții în modernizarea și construcția a două pensiuni localizate în comunele Botiz și Vetuș.

Regiunea de Dezvoltare Centru

Județul Alba - 27 investiții pentru înființarea și modernizarea pensiunilor rurale în comunele Albac (4), Arieșeni (6), Cetatea de Baltă, Gârda de Sus, Livezile, Meteș, Oarda, Râmetea, Sălciua, Stremț, Vadu Moților, Vidra (2), Vințu de Jos, municipiile Alba Iulia și Sebeș, orașele Abrud, Ocna Mureș și Teiuș.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

Județul Brașov reprezintă vârful absorbției financiare în carul măsurii 3.4, mijloc prin care s-au facilitat cofinanțări pentru proiecte de finanțare pentru stimularea diversificării activităților economice aducătoare de venituri alternative în spațiul rural; în cadrul submăsurii turism rural și agroturism, a fost declarat eligibil un total de 133 de proiecte în perioada 2004-2006, amplasate pe teritoriul comunelor Apața, Bran (42), Cristian (3), Dumbrăvița, Fundata (2), Hărman (4), Moieciu (31), Poiana Mărului, Prejmer, Recea (2), Sâmbăta de Sus (3), Șercaia, Târlungeni, Vama Buzăului, Voila, municipiul Brașov (3), municipiul Făgăraș, municipiul Săcele (12), orașele Predeal (4), Râșnov (5) și Zărnești (9).

Județul Covasna numără 10 proiecte de investiții amplasate în comunele Ozun, Moacșa, Zagon, Brețcu, Reci, Turia, Zăbala și municipiul Sfântu Gheorghe (3).

Județul Harghita înregistrează valori mari ale investițiilor în cadrul submăsurii turism rural, cu un total de 49 de proiecte, localizate relativ dispersat în comunele Brădești, Ciceu, Ciumani, Lunca de Jos, Lunca de Sus, Mădăraș, Mihăileni, Mugeni, Praid (5), Sâncrăieni, Sândominic (2), Vârșag, Voșlobeni, Zetea (13), municipiul Miercurea Ciuc (5), municipiul Odorheiu Secuiesc (7), orașele Borsec, Georghieni (3), și Vlăhița, dar cu concentrări în zona Zetea, Praid, Miercurea Ciuc și Odorheiu Secuiesc.

Județul Mureș se încadrează în categoria județelor cu activitate financiară ridicată în domeniul turismului rural, beneficiind de 20 de proiecte de investiții declarate eligibile și contractate pentru beneficiari din comunele Albești, Daneș, Ernei (2), Gălești, Gornești, Livezeni (3), Lunca Bradului, Praid, Sângeorgiu de Mureș (2), Sântana de Mureș, Ungheni, orașul Sovata (4) și municipiul Sighișoara (2).

Județul Sibiu, un județ activ în cadrul submăsurii care mijlocește finanțarea proiectelor pentru dezvoltarea turismului rural, având contractate 25 de proiecte concentrate în comunele Biertan (3), Alțâna, Rășinari (4), Cârțișoara, Gura Râului (2), Jina, Porumbacu de Jos, Sadu (5), Săliște, Șelimbăr, Șura Mică, orașele Avrig și Cisnădie, municipiile Mediaș și Sibiu.

Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov

Județul Ilfov realizează contractarea a două proiecte de investiție situate pe raza comunelor Gruiu și Snagov.

Deși au primit numele de pensiuni agroturistice, pensiunile rurale realizate prin cofinanțare SAPARD nu pot funcționa sau nu se încadrează în definiția clasică a unei pensiuni agroturistice, populația beneficiară neavând ajutor financiar suficient pentru dezvoltarea pe două paliere a gospodăriei rurale, unul de producție, de formare a unei ferme sau activități de producție și cel de servicii turistice prin construcția pensiunii. Plafonul financiar maxim care s-a putut acorda pentru aceste tipuri de investiții a fost de 100.000 Euro, reprezentând jumătate din necesarul cheltuielilor pentru realizarea lucrărilor.

În urma alocării de fonduri suplimentare în cazul proiectelor situate în zonele calamitate, s-au contractat pentru finanțare înființarea a 2 pensiuni turistice rurale în

comunele Borzoț¹⁹⁸ și Joseni¹⁹⁹ ale județului Harghita, și a unei pensiuni din comuna Saschiz²⁰⁰ din județul Mureș, toate trei investițiile beneficiind de o rambursare financiară în proporție de 75% de la Programul SAPARD.

O altă problematică a promovării investițiilor în construirea și întărirea bazei de cazare turistice sub forma pensiunilor rurale sau a pensiunilor agroturistice este stabilirea acestora ca primă opțiune în *revitalizarea zonelor defavorizate* de pe întregul teritoriu național. Situația ariilor defavorizate și, în unele cazuri, actuale sau foste zone asistate financiar din partea statului prin scutirea de la plata impozitelor pentru investitori, reprezintă o parte din baza asupra căreia se aplică programul de dezvoltare rurală SAPARD.

Situația precară a acestora, mai ales din punct de vedere a disponibilității financiare a locuitorilor, dar și a administrațiilor locale, este evidentă și nu ar fi putut susține investiții, chiar și co-finanțate de la bugetul european. Dorința de realizare a investițiilor și oferirea unor punctaje ridicate la dosarele depuse din partea unor posibili beneficiari localizați în aceste zone nu au reușit să transforme situația economică a zonelor aflate în stadiu avansat de stagnare și neproductivitate.

Mai trebuie avut în vedere pentru acțiunile viitoare că transformarea unui spațiu, decăzut economic de la statutul de zonă monofuncțională productivă, poate traversa același proces, similar dezvoltării pe o singură specializare a economiei care, după o evoluție economică în creștere constantă, atinge saturația și regresează.

Din punct de vedere calitativ, putem extrage două direcții de promovare: cea a *turismului rural* și cea a *agroturismului* – ambele relativ noi în literatura de specialitate sau în practicile economice autohtone.

Din acest punct de vedere, turismul rural poate semnifica o detașare de funcția clasică a așezării rurale de exploatare agricolă a terenurilor, în timp ce agroturismul poate fi perceput ca o încadrare a turismului în tradiționalul agricol, o contopire a două activități economice, agricole și de servicii.

Turismul rural apare ca o alternativă economică și practică a utilității exploatării profesionale a componentei umane operative aparținătoare spațiului rural românesc; o altă valență a turismului rural poate consta în utilizarea spațiului rural ca și resursă constantă și viabilă, disponibilă pentru dezvoltarea activității turistice aducătoare de venituri alternative inițial, pentru ca ulterior să poată crea o adevărată rețea de servicii productive și competitive pe termen mediu și lung.

---

¹⁹⁸ Comuna Borzoț face parte din cele 5 comune (11 sate) ale județului Harghita, care în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare mai mare de 30%, Anexa 77, Cap. VIII, PNADR.

¹⁹⁹ Comuna Joseni (satul Joseni) face parte din cele 16 comune (16 sate) ale județului Harghita, care în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare între 10 și 30%, Anexa 76, Cap. VIII, PNADR.

²⁰⁰ Comuna Saschiz (satele Saschiz, Cloașterf și Mihai Viteazu) face parte din cele 20 comune (33 sate) ale județului Mureș, care în urma inundațiilor din perioada aprilie-septembrie 2005, au fost încadrate în categoria localităților cu grad de afectare între 10 și 30%, Anexa 76, Cap. VIII, PNADR.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Agroturismul introduce un nou concept în termenii producției și serviciilor în cadrul spațiului rural național. Numărul destul de redus al potențialelor unități funcționale reprezintă o premisă a viitoarei gospodării țărănești capabile să susțină afacerea unei familii sau asociații familiale implicate în activități de deservire a turiștilor. În prezent, considerăm că, deși existente, unitățile agroturistice nu sunt echipate suficient sau nu produc suficient încât să putem vorbi despre o activitate agroturistică în care gospodăria individuală reală a persoanei fizice individuale sau asociației familiale să reușească să asigure cantitativ și calitativ aproximativ 50% din consumul solicitat de unitatea turistică în funcțiune permanentă.

5.4.2.1.4. Absorbția financiară teritorială și impactul asupra dezvoltării turismului rural

În desemnarea vârfurilor de absorbție financiară și, indubitabil, de declanșare a fenomenului turismului rural se pot identifica tipuri de factori predominanți care pot (au putut) la rândul lor determina apariția în lanț a inițiativelor de construcție sau practicarea acestor activități. În general, abundența proiectelor o găsim în zonele turistice tradiționale cu o infrastructură tehnică și de cazare dezvoltată.

Tabel 34. Tipuri de investiții în turismul rural din România, la nivel județean

Județ	Pensiuni turistice rurale	Pensiuni agroturistice	Alte activități în turism	Județ	Pensiuni turistice rurale	Pensiuni agroturistice	Alte activități în turism
Alba	22	5	1	Harghita	47	1	8
Arad	4	2	2	Hunedoara	7	1	1
Argeș	20	3	2	Iași	6	1	-
Bacău	10	1	-	Ilfov	1	1	-
Bihor	35	2	2	Maramureș	10	2	1
B. Năsăud	4	1	-	Mehedinți	4	3	2
Botoșani	2	-	-	Mureș	20	1	1
Brașov	122	11	2	Neamț	30	4	1
Brăila	-	-	1	Olt	1	-	-
Buzău	5	4	-	Prahova	12	-	-
C. Severin	15	5	5	Satu Mare	1	1	-
Călărași	1	-	-	Sălaj	3	13	-
Cluj	15	2	1	Sibiu	21	4	1
Constanța	5	1	1	Suceava	52	6	4
Covasna	8	2	1	Teleorman	3	-	-
Dâmbovița	7	1	2	Timiș	15	1	1
Dolj	7	1	1	Tulcea	7	7	9
Galați	-	-	-	Vâlcea	15	6	2
Giurgiu	1	-	-	Vaslui	3	1	1
Gorj	26	3	-	Vrancea	6	-	-

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Analiza teritorială se va realiza la nivel administrativ în corelație cu zonele turistice clasificate și încadrate în unități județene și, după caz, regionale. În cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului, Secțiunea Turism, elaborat de Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, s-au realizat ierarhizări ale zonelor turistice după mai multe criterii, dintre care relevante pentru estimarea eficacității finanțărilor europene în teritoriul românesc au fost cele după resurse, echiparea turistică și rețeaua de căi de comunicație. Din acestea putem extrage zonele cele mai solicitate și în cadrul cărora comunitățile locale au manifestat interesul pentru dezvoltarea practicilor turistice, înregistrându-se astfel numeroase investiții în construcția de amplasamente noi cu funcțiune turistică.

Zona în care s-a înregistrat cel mai mare număr de investiții prin Programul SAPARD, dintre cele mai active localități menționând Bran și Moieciu din județul Brașov, care a totalizat un număr de 135 de proiecte, se încadrează zonei aflate pe locul I în ierarhie, zona Brașov-Bucegi-Valea Prahovei; zonele Bucovina, Călimani-Depresiunea Dornelor sunt următoarele intens solicitate, zonele Mărginimea Sibiului, Sibiu, Țara Oltului, zona Vâlcea-Câmpulung Muscel, zona Bihor-Țara Moșilor, zona Gorj.

Odată semnalate aceste vârfuri de absorbție teritorială considerăm util să menționăm și zonele cu cea mai redusă pondere a activităților turistice, determinate la rândul lor de *factori subiectivi* sau *obiectivi*. Factorii obiectivi sunt reprezentați de aceleași tipare determinate pentru apariția, dezvoltarea sau inhibarea unor astfel de activități economice. Pe de altă parte, putem vorbi despre factorii subiectivi care constau în gradul de informare al populației, gradul de inițiativă, disponibilitatea financiară, prioritățile stabilite dezvoltării rurale economice a zonei, alocările financiare, concordarea temporală (încadrarea temporală), gradul de competitivitate al proiectelor depuse spre finanțare.

Deși calitatea serviciilor, imprimată de condițiile impuse pentru declararea eligibilității proiectelor, este relevantă pentru integrarea acestor pensiuni cu destinație turistică în rețele naționale și internaționale, totuși, unele dintre acestea dovedesc funcționalitate doar periodic sau doar la nivel local. Motivația încă rămâne probabilă, putând doar să presupunem că: ori nu beneficiază de promovare suficientă, ori nu reprezintă activitatea principală aducătoare de venituri; fie nu se află într-o zonă/unitate administrativă cu potențial de dezvoltare turistic, fie este izolată teritorial de alte puncte de atracție sau alte unități de cazare sau căi de comunicație, sau se află la periferia unei zone cu funcție turistică.

Însă riscul de a promova activități turistice fără fundament material sau de a insista în acceptarea sau „îmbrățișarea” fenomenului turistic ca practică unică disponibilă și capabilă de a revigora starea economică a spațiului rural încă persistă. Viabilitatea unui astfel de proces economic național se demonstrează cel puțin în termen mediu de timp, în condițiile în care România reprezintă un novice (deși tradițional din punct de vedere al resurselor) pe piața turistică internațională, oferind servicii încă în stadiu incipient de dezvoltare și diversificare, la începuturile formării unor școli cu tradiție turistică care să ofere pieței muncii personal calificat, corespunzător acestui sector de servicii.

Explozia de firme de promovare a turismului, a unităților de deservire turistică și a serviciilor necesită sprijin real, demonstrat numai prin funcționalitatea produselor pe care le comercializează. De asemenea, între factorii care au influențat angrenarea activilor locali din spațiul rural în activități din domeniul turismului rural a fost și statutul zonelor în care aceștia locuiesc. Pe baza clasificărilor din literatura de specialitate, localitățile cu funcție turistică au fost clasificate după criteriul rangului obținut din punct de vedere al adresabilității turistice (de vizitare) în: 1. de primă importanță; 2. de importanță secundară sau de tranzit; sau 1. de interes internațional; 2. de interes național; 3. de interes regional; 4. de interes local²⁰¹.

În urma suprapunerii zonelor reprezentative prin concentrările de proiecte de investiții asupra zonelor cu potențial turistic tradițional, se poate preceda la identificarea unor noi zone turistice cu potențial de dezvoltare prin eliminarea acelor deja consacrate. Aceasta poate reprezenta etapa premergătoare unor noi zonări, dat fiind faptul că „zonarea turistică nu poate avea un caracter static...ci necesită periodic actualizare”²⁰².

5.4.2.1.5. Impactul teritorial al investițiilor în activități turistice rurale

În analiza absorbției teritoriale a fondurilor destinate dezvoltării sau inițierii activităților de „turism rural” se poate porni relativ încă de la primele zonări turistice realizate în cadrul teritoriului românesc sau cel puțin de la „*coordonatele fundamentale*”, considerate de cercetători ca fiind reprezentative atât prin valoarea în sine de entități naturale generatoare de atractivitate și potențial de dezvoltare, cât și prin „*structurile funcționale*” pe care le oferă ca și spații subordonate (de influență) care vor determina ulterior tipurile de activități turistice viabile și competitive.

Aceste structuri funcționale pot, la rândul lor, să determine un alt tip de zonare a unităților de servicii turistice - zonarea funcțională, în directă corelare cu tipul de activități posibile a fi practicate. În același timp, trebuie luați în considerare și factorii care pot determina apariția unor forme specifice de turism și acestea grupându-se în trei mari categorii: naturali, culturali-istorici sau social-economici. Zonarea unităților de cazare înființate sau modernizate prin co-finanțare SAPARD poate fi clasificată sau analogă zonelor turistice prestabilite în termeni și condiții conforme principiilor zonării turistice a unui teritoriu care dispune de obiective (resurse naturale și antropice) exploatabile pe termen scurt, mediu și lung. În același timp, frecvența spațială a amplasărilor acestor unități este determinată sau influențată în mare măsură de statutul de „zonă turistică”. În cazul în care unitatea de cazare și serviciile oferite prin intermediul acesteia nu reprezintă activitatea principală aducătoare de venituri a beneficiarului și, în consecință, va oferi servicii pentru turismul de tranzit, de week-end sau ocazional atunci există probabilitatea, sau putem aplica

---

²⁰¹ Iancu, M., Sultana, Viorica, op. cit, p. 17.

²⁰² Idem 201.

prezumția că factorul zonal nu a reprezentat dominantă în decizia inițierii unei astfel de activități. Pe de altă parte, factorul care ar fi putut influența investiția în construcția unei pensiuni rurale rezidă în caracterul de permanență în funcționare, la rândul său determinat de caracterul familial al activității economice. Motivul stă în tipul beneficiarului, care, de cele mai multe ori, este de tip asociație familială sau persoană fizică autorizată, caz în care cel puțin un membru al familiei este implicat direct în activitatea pensiunii.

În ceea ce privește unitățile cu destinație turistică nou înființate sau modernizate, acestea pot fi analizate din punct de vedere cantitativ și calitativ. Din punct de vedere cantitativ, interpretarea baliază între două paliere:

- de fundamentare a unor zone turistice deja existente (consacrate ca zone turistice tradiționale, unde se înregistrează un număr ridicat de unități de cazare);
- de concretizare sau creionare a unor noi zone cu potențial turistic, neexploatate încă suficient, în care nu sunt declarate ca zone turistice intens vizitate sau accesate de fluxurile turistice (teoretic aici putem include zonele în care există investiții conjuncturale, fără un nucleu conturat, dispersate și care nu au reușit să angreneze alți activi la nivel local).

Efectele de ordin pozitiv în ceea ce privește dezvoltarea turismului rural se concretizează cel mai probabil în termenii creșterii numărului de locuri de cazare prin înființarea unor noi pensiuni rurale (573 la nivel național) și pensiuni agroturistice (97 la nivel național); un alt aspect al dezvoltării îl reprezintă calitatea serviciilor oferite, dotarea acestor unități de cazare pentru a fi clasificate în ierarhie cu cel puțin 3 margarete fiind obligatorie prin criteriile de eligibilitate pe care trebuie să le îndeplinească pentru finanțarea din fonduri nerambursabile; pentru atragerea tuturor categoriilor de turiști în angrenajul turismului de recreere rural și al agroturismului s-a încercat promovarea diversității prin ofertă, încadrându-se în bugetele de finanțare toate tipurile de activități de recreere posibil a fi practicate în cadrul unui sejur, activități oferite în cadrul pensiunii sau în teritoriul aflat în posesia proprietarilor sau datorită condițiilor naturale sau antropice oferite de regiunea sau spațiul în care este amplasată unitatea de servicii și cazare turistică: cicloturism, turism cinegetic, turism ecvestru, turism piscicol, vititurism. Forța de muncă nou angajată în activități de prestare de servicii în turism, respectiv servicii hoteliere, de deservire a turiștilor în restaurante și baruri, de practicare a serviciilor medicale, terapeutice beneficiază de training-uri specializate sau se încearcă angajarea acestora pe criterii de școală de specialitate absolvită în general sezonier dar și în regim de permanență. Se preferă deseori angajarea unui personal tânăr, de multe ori în curs de calificare, care să fie format la locul de muncă, în regim sezonier pentru a putea observa abilitățile acestora de a se acomoda cu profilul muncii, sociabilitatea, gradul de încadrare în cerințele sectorului de servicii.

Dezvoltarea turismului rural reprezintă o țintă care poate fi realizată în termen mediu sau lung, în condițiile în care coagularea unei rețele durabile de pensiuni rurale

funcționale nu poate fi dezvoltată într-un timp atât de scurt, respectiv de trei ani²⁰³. Primele areale în care s-au înregistrat accesări de proiecte de modernizare sau înființare de unități de cazare cu funcție turistică pot reprezenta premisele pentru o viitoare dezvoltare turistică sau o întărire a unor zone deja funcționale bazate pe activități turistice. Mai mult, primele încercări ale micilor antreprenori în spațiul rural românesc pot fi asimilate ca fiind primele modele de dezvoltare în acest sector economic. Având în vedere faptul că Programul SAPARD a oferit sprijin financiar micilor întreprinzători, favorizând sau încercând să promoveze activitățile investitorilor privați, nu putem insinua că acest program nu a avut efectul și impactul scontat. Pe de altă parte, o activitate de grup, o comunitate organizată pe principiul dezvoltării unitare și concentrate poate ar fi avut un mult mai mare succes, în primul rând prin absorbția financiară concentrată într-o așezare rurală, iar pe de altă parte o dezvoltare reală a unei comunități mai largi, efecte economice mai vizibile în cadrul unei regiuni. Nu putem discuta aici despre regiunile care funcționează efectiv și integral uzând de practicarea turismului ca activitate principală aducătoare de venit și de resursele economice și antropice de care dispun.

România se află la începuturile perioadei de utilizare a activităților turistice și de formare a turismului rural ca sector economic bine individualizat care să producă capital financiar, personal și servicii specializate de vreme ce, pentru o lungă perioadă de timp, economia rurală a stagnat sau chiar a regresat într-o perioadă de tranziție și transformare, dezvoltarea unui nou sector economic cu funcționalitate permanentă poate fi considerată o încercare realistă pentru revigorarea socială și economică a mediului rural românesc.

Politica comunitară pentru dezvoltare rurală promovează insistent implementarea turismului rural în mod evident ca alternativă economică strategică pentru areale analizate în amănunțime, dar neluând însă în considerare riscul monoactivității în evoluția și dezvoltarea economică a unei comunități locale. Impactul determinat de fenomenul turistic, în stadiul incipient privit ca o alternativă economică sezonieră, apare în mod diferit perceput în concordanță cu reacția vizibilă a comunităților locale rurale, având statut de agenți economici, dar și de beneficiari. Atitudinea pozitivă a populației rurale în sensul dezvoltării și inițierii activităților în sectorul de servicii constituie avantaje ale localizării turismului în zonele rurale, mai ales atunci când potențialul natural are valori ridicate, subliniind rolul major al comunității în dezvoltarea practicilor și serviciilor în folosul populației, de aici rezultând de asemenea dependența de resursa umană, calitățile și abilitățile acestora de a valorifica într-o manieră potrivită teritoriul și resursele naturale. Noutatea care devine vizibilă după implementarea Programului SAPARD, planificat pentru o perioadă de șase ani, rezidă în neimplicarea administrațiilor locale în deciziile activilor locali pentru a dezvolta activități turistice de cazare, nivelul și simțul antreprenorial fiind singurii factori care au determinat absorbția fondurilor nerambursabile comunitare.

---

²⁰³ Măsura 3.4 – *Dezvoltarea turismului rural* a fost declarată eligibilă în anul 2003 iar prima sesiune de contractări pentru finanțarea de proiecte a început în anul 2004.

Cele câteva lacune care au derivat din politica și programul de dezvoltare rurală în perioada de pre-aderare, având dezvoltarea turismului rural ca una dintre principalele priorități, pot fi considerate puncte de reper pentru viitoarele strategii și programe de dezvoltare a turismului, toate pentru a determina un impact mai semnificativ și un grad mai ridicat de coeziune în arealele rurale implicate, ținând cont de conceptul de zonare turistică care „are la bază principiul utilității și valorii teoretice ori practice pentru desprinderea unor perspective”²⁰⁴. Între direcțiile care ar trebui sugerate pentru realizare și organizare ar fi:

- organizarea grupurilor de acțiune locale pentru dezvoltarea investițiilor și evaluarea terenurilor disponibile pentru exploatare, potențialul natural și uman care ar putea fi implicat în turismul rural și agroturism;
- asigurarea de programe de training specializat pentru pregătirea personalului tehnic și localizarea acestora în zonele delimitate și propuse pentru finanțare prin implementarea unor programe organizate de dezvoltare a turismului rural;
- propunerea turismului rural ca prioritate în zone strict delimitate regional, zonal sau local, incluzând aici și localități specifice care dispun de baza de susținere, anterior menționate;
- crearea conexiunilor privind alte tipuri de resurse exploatabile din punct de vedere economic și practicarea turismului în localități care dispun de potențialul dezvoltării prin metode și activități alternative;
- încercarea de a elabora și aplica diferite modele de dezvoltare turistică locală, pentru ca, ulterior, modelul să fie extins și asupra altor localități aflate în vecinătate sau care se încadrează în același tipar comportamental, după principiul asemănării așezărilor rurale; în eventualitatea ideală de aplicare a unui model mai multor așezări rurale învecinate s-ar putea particulariza regiuni turistice (sau ale căror activități aducătoare de venituri sunt majoritar turistice), creând astfel, limite ale dezvoltării turistice în beneficiul zonelor specifice și ale locuitorilor;
- corelarea strategiei de dezvoltare turistică cu alte direcții de dezvoltare rurală, pentru schimbarea modelului tipic de viață din zonele rurale de la practicile de producție agricolă la practicile de servicii în turism.

De maximă importanță pentru acțiunile prioritare viitoare este nevoia de o abordare diferită a politicii de dezvoltare rurală prin turism rural și agroturism, și mai ales, abordarea politicii de dezvoltare a turismului, totuși neinsistând pe un singur tip de funcționalitate a zonelor rurale, ci preferând acțiunile de colaborare și mixare a mai multor activități economice, astfel eliminând riscul eventual de a crea areale monofuncționale.

Idealistic vorbind, nu ne dorim să devenim un stat rural care se susține economic din turismul rural deoarece industria turismului nu prezintă siguranța, frecvența și constanța altor tipuri de industrii. De multe ori locurile de muncă pentru persoanele active calificate

---

²⁰⁴ Mihai Iancu, Viorica, Sultana, op. cit., p. 13.

sunt sezoniere, obligând astfel persoanele angajate să practice această activitate doar ca alternativă la o altă ocupație principală. Astfel, tendința generalizată de a dezvolta ruralul românesc într-un rural turistic trebuie să se încadreze în limitele obiectivului și realismului. Nu orice așezare rurală poate dezvolta turismul rural pe baza resurselor naturale sau antropice disponibile sau pe baza disponibilității comunității locale de a investi în acest sector economic. „*Oricum majoritatea comunităților rurale își pot îmbunătăți veniturile din turism cu condiția ca scopul lor să fie concentrat în atragerea vizitatorilor dornici să-și petreacă timpul liber și bugetul în comunitatea acestora*”²⁰⁵. Studii aprofundate sunt necesare în urma implementării Programului de dezvoltare rurală SAPARD pentru observarea tendinței generale de orientare economică. Ulterior, pe baza rezultatelor reale din teritoriu, se va putea vorbi despre dezvoltarea turismului rural și a agroturismului în anumite areale cu potențial ridicat de dezvoltare.

5.4.2.2. Submăsura „Alte tipuri de activități turistice în spațiul rural”

Printre submăsurile Măsurii 3.4 a Programului SAPARD menționăm și investițiile finanțate în cadrul submăsurii „Alte tipuri de activități turistice în spațiul rural”, fiind vorba nu numai de absorbția unei cantități procentuale din bugetul alocat pentru dezvoltarea turismului ci și de inițiativele de diversificare ale activităților turistice, precum și crearea unui cadru atractiv recreațional pentru fluxurile de turiști. Fenomenul turismului rural nu se concretizează și se limitează doar la oferta de cazare pentru turismul de tranzit, ci poate oferi și promova activități de recreere în spațiul rural, beneficiind astfel de toate avantajele oferite de tradiționalul efect al deplasării în scopuri turistice, dar beneficiind de condițiile specifice ale turismului rural. În cadrul acestei submăsuri s-a absorbit 4,78% din bugetul alocat măsurii 3.4, pentru proiecte de investiții contractate în sesiunile de proiecte organizate în anii 2004, 2005 și 2006. Asistența financiară de care beneficiază locuitorii spațiului rural se concretizează în susținerea activităților de turism montan, turism ecvestru sau turism pentru pescuit, și chiar cicloturism, variabile ale turismului clasic, de explorare a spațiului natural tip drumeții, vizitare de obiective turistice naturale sau cultural-istorice.

Între județele care au înregistrat accesări de fonduri în scopul diversificării ofertei turistice merită menționate cele din regiunea Sud-Est (cu valori ale investițiilor de 13,25%): Brăila (comuna Tichilești), Tulcea (9 proiecte amplasate în comunele Beștepe, C.A. Rosetti, Chilia Veche, Crișan – 2, Mahmudia, Murighiol - 3), Constanța (comuna Costinești); la distanță procentuală relativ mare cele din regiunea Vest (5,19): Caraș-Severin (5 proiecte în

---

²⁰⁵ “Not all rural communities have the natural resources necessary to attract nature tourists. However, most communities can increase returns from tourism by concentrating on attracting visitors likely to spend the most time and money in their community” (*Nature-Based Tourism and the Economy of Southeastern Arizona* based on a study by Kristine Crandall, Julie Leones and Bonnie Colby, by Julie Leones, Extension Economist, Cooperative Extension, Department of Agricultural and Resource Economics in Community Development Issues, Vol. 1, No. 1, April, 1993, p. 4).

comunele Zăvoi, Turnu Ruieni - 2, Văliug, și municipiul Reșița), Timiș (Boldur), Arad (comunele Săvârșin și Vladimirescu), Hunedoara (municipiul Petroșani); urmate de județele din regiunea Sud-Muntenia: Argeș (comunele Nucșoara și Arefu), Dâmbovița (comunele Comisani și Moroeni), și cele din regiunea Centru (3,98% din buget): Alba (comuna Almașu Mare), Brașov (comuna Șinca Nouă și oraș Zărnești), Harghita (8 proiecte localizate în comunele Zetea - 2, Satu Mare, Ciceu, Joseni, Lueta și orașele Vlăhița și Gheorghieni), Sibiu (Sadu); nu omitem însă nici celelalte investiții în favoarea diversificării ofertei turistice din județele Bihor (2 proiecte în orașul Nucet), Cluj (comuna Petrești de Jos), Covasna (comuna Turia), Dolj (comuna Giurgița), Maramureș (comuna Ocna Șugatag), Mehedinți (comuna Eșelnița), Mureș (Daneș), Neamț (Vânători-Neamț), Suceava (4 proiecte în comunele Putna, Sucevița, Mănăstirea Humorului, Horodnic de Jos), Vâlcea (2 proiecte în comuna Mălaia) și Vaslui în comuna Zorleni. (vezi planșa 32).

5.4.2.3. Submăsura „Apicultura”

Dintre activitățile economice alternative propuse ca priorități prin Măsura 3.4 a Programului SAPARD, activitățile din sectorul apiculturii au prezentat cel mai mare interes în rândul populației rurale. Astfel vom prezenta distribuția cantitativă a proiectelor de investiții pentru dezvoltarea activităților în apicultură la nivel regional și județean pentru a justifica necesitatea dezvoltării altor activități agricole aducătoare de venituri alternative pentru populația activă ocupată sau nu în agricultură. (vezi planșa 33). Cu o proporție de absorbție de 18,7% din bugetul total, și cu realizarea efectivă a unui număr de 207 proiecte la nivel național, activitățile apicole au înregistrat cele mai mari investiții în cadrul Regiunii de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia (38,4%), urmată de Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, care se identifică cu 31,3%, alături de care merită menționată situația Regiunii București-Ilfov cu investiții de aproximativ 30,0%. Cele mai mici valori ale cererilor de finanțare le-a înregistrat regiunea Vest cu valori totale de 7,3% din buget.

Între județele a căror populație a manifestat interes în privința acestor activități specifice se remarcă județul Alba cu 31 de proiecte de investiții, județul Vâlcea cu 29 de proiecte, județul Gorj cu 24 de proiecte, județul Bacău cu 16 proiecte și județul Sălaj cu 13 proiecte și nu în ultimul rând județul Galați a cărei specificitate s-a format în cadrul măsurii 3.4 prin efectuarea de investiții doar în domeniul apiculturii prin contractarea unui număr de 7 proiecte de investiții. Valori minime ale investițiilor se realizează și în cadrul celorlalte județe, iar fără nici o investiție în acest sector al agriculturii merită menționate județele Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Covasna, Hunedoara și Suceava. Aceste județe s-au remarcat în cadrul măsurii 3.4 a Programului prin realizarea de investiții în alte sectoare economice, cum ar fi turismul rural în județele Brașov, Suceava și Bihor sau, cum este cazul județelor Bihor, Bistrița-Năsăud și Hunedoara, sectoarele alternative economice din spațiul rural nu au reprezentat prioritatea în dezvoltarea rurală în perioada de pre-aderare.

Din punct de vedere al distribuției teritoriale la nivelul unităților administrative de bază, județul Alba prezintă concentrări de proiecte de investiții pentru dezvoltarea unor

exploatații apicole prin achiziționarea de stupi, familii de albine și echipamente pentru extragerea mierii de albine în comunele Baia de Arieș, Berghin, Cenade, Galda de Jos (3), Hopârta, Lupșa (2), Meteș (4), Ohaba, Roșia de Secaș, Sălciua, Săsciori (2), Sohodol, Stremț, municipiul Alba Iulia (2), orașele Aiud, Câmpeni (2), Ocna Mureș și Zlatna (4). Cel de-al doilea județ ca importanță, din perspectiva dezvoltării sectorului de activitate al apiculturii, cu 29 de proiecte de investiții realizate, își concentrează investițiile în comunele Berbești, Bujoreni, Daești, Frânțești, Ionești (2), Goranu, Lăpușata (2), Milcoiu, Muereasca (4), Nicolae Bălcescu, Pietrari, Popești, Sinești, Stoilești (2), Tomșani (2), Vaideeni, Vlădești (3), orașele Călimănești și Horezu (2).

La distanță redusă privind valoarea financiară a investițiilor realizate în scopul dezvoltării activităților economice alternative în sectorul apiculturii se situează județul Gorj cu 24 de proiecte de investiții realizate de beneficiari localizați în comunele Bălănești (2), Bălești (3), Călnic, Crasna, Cruset, Drăgotești, Drăguțești, Godinești, Jupânești, Licurici, Prigoria, Runcu, Scoarța, Slivilești, Stănești, Telești, Vladimir, orașele Bumbesti-Jiu (2) și Novaci.

Județele Bacău și Sălaj au înregistrat valori ale bugetului absorbit relativ echivalente, în primul caz existând 16 proiecte de investiții distribuite în comunele Agas (2), Berești-Tazlău, Buhoci (2), Luizi-Călugăra, Negri, Oncești, Poduri, Răcăciuni, Răchitoasa (2), Roșiori, Secuieni (2) și municipiul Moinești; în cazul celui de-al doilea județ, cele 13 proiecte se află localizate în comunele Buciumi, Chieșd, Crasna (3), Creaca, Letca, Românași (3), Sălătig, Samsud și Zimbor.

5.4.2.4. Submăsura „Activități meșteșugărești”

Obiectivele urmărite în elaborarea acestei submăsuri au fost cele de păstrare a identității spațiului rural prin menținerea tradiționalismului, prin meșteșuguri transmise din generație în generație, astfel încât dezvoltarea, ca proces al schimbării, să nu deterioreze în totalitate particularitățile locale ale zonelor rurale. Cele mai răspândite forme de practicare a activităților de prelucrare prin metode tradiționale sunt legate de produsele din lemn, ceramică și textile, încurajarea construcțiilor sau modernizărilor atelierelor meșteșugărești cum ar fi: atelierelor de prelucrare a lemnului, de confecționare a obiectelor artisanale, de confecționare a ceramicii, secțiile de croitorie, broderie, tricotate, atelierelor de fierărie, de prelucrare a pieilor și a instrumentelor muzicale.

Practicile meșteșugărești tradiționale nu au reprezentat una din alternativele economice pentru populația spațiului rural românesc, rezultatele fiind aproape nesemnificative din punct de vedere cantitativ (21), comparativ cu nivelul de accesare al celorlalte submăsuri ale programului de finanțare. Exemplificarea constă în menționarea unui maximum care este reprezentat de această dată de județul Brașov, acesta înregistrând un număr total de 5 proiecte de investiție în acest sens, localizate concentrat în comunele Feldioara (4 proiecte, dintre care 2 ale aceluiași beneficiar) și Sâmbăta de Sus. (vezi planșa

34). Proiectele de investiție s-au concretizat în finanțarea lucrărilor de construcție și modernizare a atelierelor de tâmplărie, a unor unități de prelucrare finită a lemnului prin achiziționarea de utilaje performante pentru producția de mobilă rustică și produse artisanale din lemn. Cu un număr de 3 proiecte fiecare se mai evidențiază județele Caraș-Severin (unde apar și alte tipuri de activități alternative prelucrării lemnului, constând în lucrări de confecții și broderii) și județul Suceava, beneficiarii practicând activități meșteșugărești de asemenea în domeniul prelucrării lemnului; cu 2 proiecte de investiție pentru dezvoltarea activităților de prelucrare a ceramicii și lemnului se remarcă județul Hunedoara; câte un proiect de investiție a fost realizat în județele Alba, Bacău, Bistrița-Năsăud, Harghita, Iași, Maramureș și Satu Mare.

5.4.2.5. Submăsura „Acvacultura”

Acvacultura reprezintă una din activitățile alternative propuse prin Programul de dezvoltare rurală SAPARD, micii producători fiind sprijiniți financiar pentru dezvoltarea activităților specifice crescătorilor specializate, pentru înființarea depozitelor și halelor de procesare a produselor piscicole și pentru ușurarea marketing-ului produselor la nivelul fermei. Investițiile pentru dezvoltarea activităților specifice acestei specializări au redus bugetul alocat dezvoltării economice cu un procent de 1,4%, realizându-se contractarea unui număr de 15 proiecte la nivel național. Regiunea Nord-Est a fost cea mai activă, înregistrând 6 investiții în valoare de 6% din buget, în timp ce regiunile București-Ilfov, Nord-Vest și Vest nu au înregistrat cereri de finanțare eligibile în acest sens. (vezi planșa 35).

Cele mai multe dintre finanțări s-au acordat pentru construcția și amenajarea bazinelor piscicole, popularea bazinelor piscicole cu puiet pentru creșterea acestora în regim de policultură. Beneficiarii acestor tipuri de proiecte au fost localizați în județele Alba (orașul Câmpeni), Bacău (comuna Orbeni), Botoșani (comuna Durnești), Brăila (comuna Movila Miresii), Brașov (orașul Râșnov), Buzău (comuna Săgeata), Covasna (23 proiecte în comuna Arcuș și municipiul Sfântu Gheorghe), Dâmbovița (Crevedia), Dolj (comuna Cărăula), Iași (comuna Hărmănești), Neamț (2 proiecte în comunele Războieni și Vânători-Neamț), Olt (comuna Vulpeni) și Suceava (comuna Mitocu Dragomirnei).

5.4.2.6. Submăsura „Alte activități – melci, ciuperci și broaște”

Sprijinul financiar acordat beneficiarilor acestei submăsuri se concretizează în finanțarea activităților de înființare a exploatațiilor de ciuperci, fermelor de melci și broaște, dat fiind condițiile specifice de producție, prelucrare și depozitare până la procesare ale acestor produse agricole.

În cadrul acestei submăsuri s-au finanțat 122 de proiecte de investiții, în valoare de 11,0% din buget, ceea ce ne determină să situăm activitățile alternative de acest gen ca fiind a treia prioritate în cadrul spațiului rural românesc. Activitățile de constituire a fermelor de melci, ciuperci și broaște s-au dezvoltat prin cofinanțare de la bugetul SAPARD au fost

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

demarate de beneficiari ai majorității județelor cu valori mai ridicate sau mai reduse, exceptând de această dată județele Bihor, Buzău, Galați, Harghita, Prahova și Tulcea. La nivel regional, cea mai bine poziționată în ierarhia investițiilor este regiunea București-Ilfov cu 40% din buget, urmată la distanță apreciabilă de regiunea Vest cu 22,9%. Cele mai mici valori sunt redade, în acest caz, de regiunea Centru. (vezi planșa 36).

La nivel județean, cele mai mari valori ale investițiilor în aceste sectoare au înregistrat județele Gorj (10 proiecte toate în domeniul creșterii melcilor, fiind investiții noi și amplasate în comunele Turcinești, Scoarța, Prigoria – 2, Runcu, Stejari, Bălești - 2, Arcani, Ciuperceni), Caraș-Severin (9 proiecte în domeniul activităților de creștere a melcilor și două investiții pentru înființarea unor ferme de cultivare a ciupercilor, amplasate în comunele Păltiniș, Zorlențu Mare, Rusca Montană, Răcășdia, Brebu, municipiul Reșița, și orașele Moldova Nouă și Oravița), Sibiu (8 proiecte repartizate aproximativ egal în atât în domeniul creșterii melcilor, cât și în domeniul cultivării ciupercilor, proiecte concentrate în comunele Dumbrăveni – 3, Loamneș – 2, Vurpăr, Șura Mare și Blăjel), Arad (7 proiecte de investiții majoritar pentru creșterea melcilor pentru consum amplasate în comunele Ghioroc, Vladimirescu, Sofronea, Iratosu și Zimandu Nou, doar în municipiul Arad construindu-se o hală pentru creșterea ciupercilor), Județele Bacău, Mureș și Botoșani au înregistrat fiecare câte 5 proiecte de investiții, județele Doj (6 – dispartate în comunele Cernătești, Bratovoiești, Daneți, Robănești, Brădești și Dăbuleni) și Iași (6 proiecte amplasate în comunele Golăiești - 2, Cotnari, Podu Iloaiei, Moțca, și municipiul Iași), Sălaj (6 – în comunele Sânmihailu Almașului – 2, Creaca, Ileanda, Gâlgău și Surduc), Suceava (6 – în comunele Moara, Dumbrăveni, Vadu Moldovei, Zamostea și Horodnic de Jos), în timp ce județele rămase nementionate au beneficiat de investiții reduse în acest sector de activitate economică.

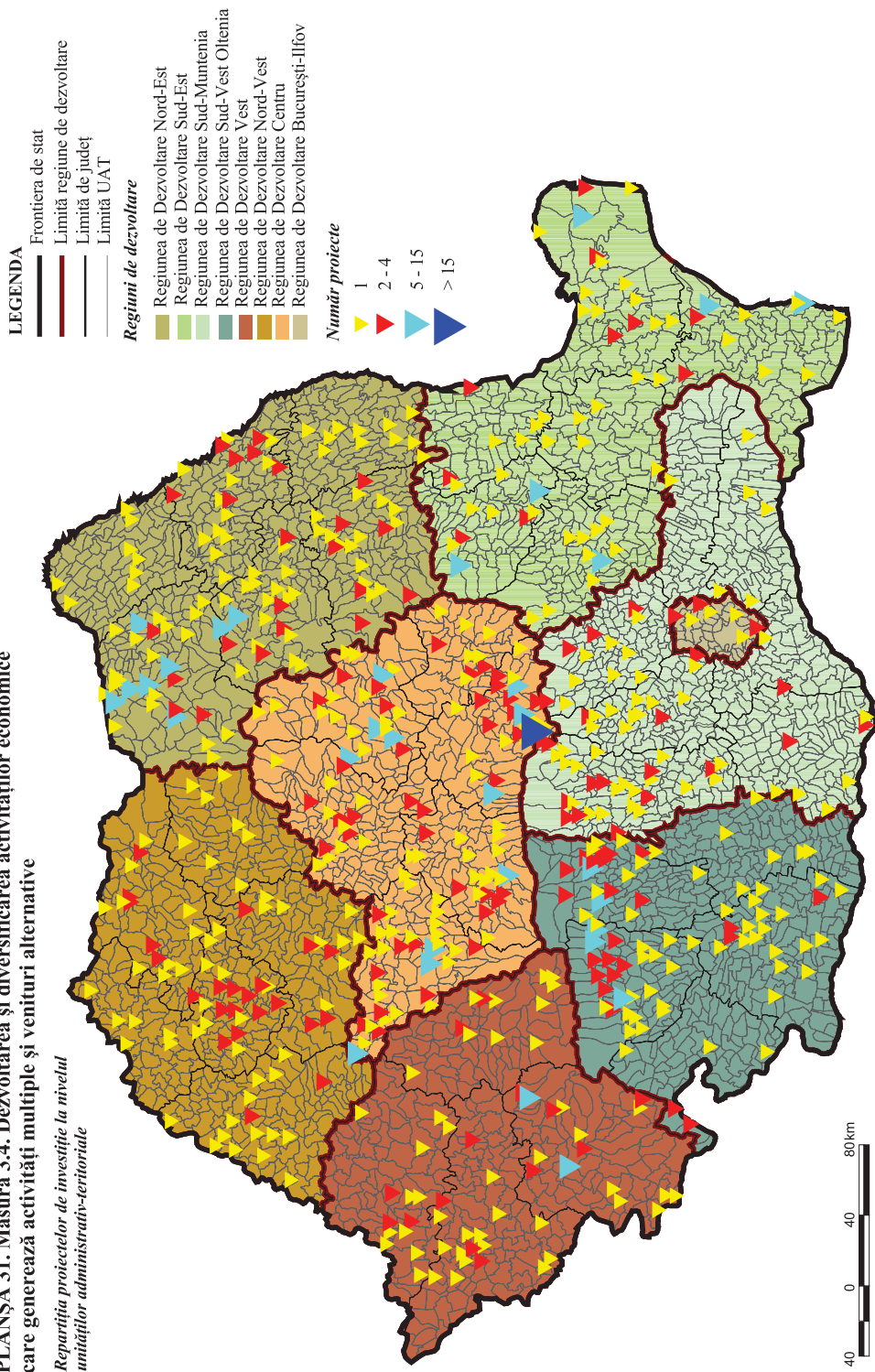
5.4.2.7. Submăsura „Alte activități – procesarea fructelor de pădure și a arbuștilor fructiferi și plante medicinale”

Activitățile din sectorul colectării, depozitării, procesării și marketing-ului plantelor medicinale, aromatice, arbuști fructiferi și a fructelor de pădure au înregistrat un volum redus al investițiilor, de 0,9% din bugetul total al Măsurii 3.4, cele 10 proiecte de investiții contractate în acest sens aparținând regiunilor Nord-Est, Vest, Nord-Vest și București-Ilfov, iar la nivel județean fiind localizate în doar 9 județe ale țării (Suceava-comuna Pojorâta, Neamț – comuna Horia, Vâlcea – comuna Galicea, Hunedoara – comuna Beriu și municipiul Orăștie, Arad – comuna Siria, Sălaj – comuna Crișeni, Bihor – comuna Lugașu de Jos, Cluj – municipiul Dej și Ilfov – comuna Petrăchioaia). (vezi planșa 37).

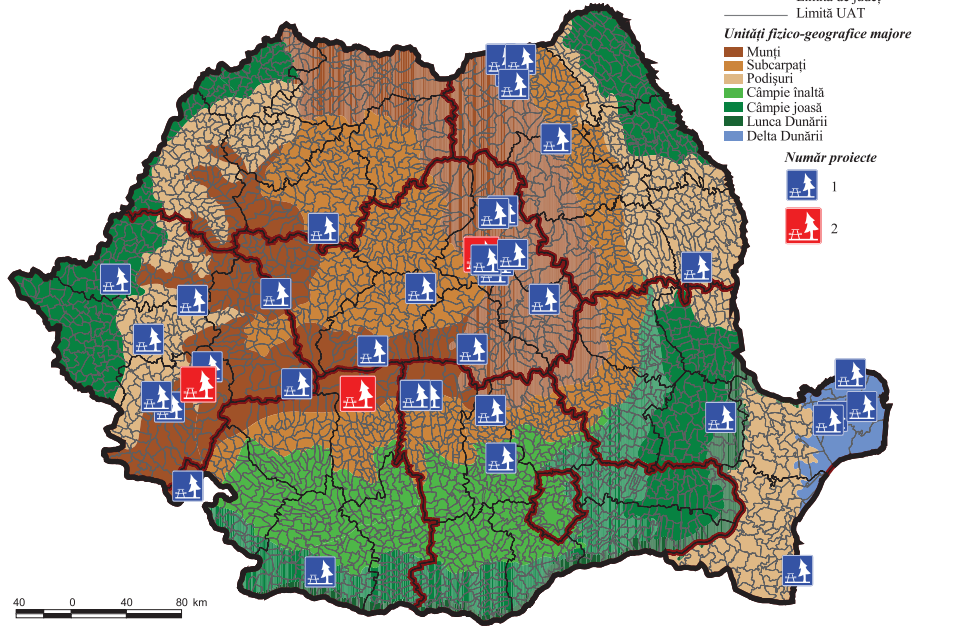
PLAȘA 31. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

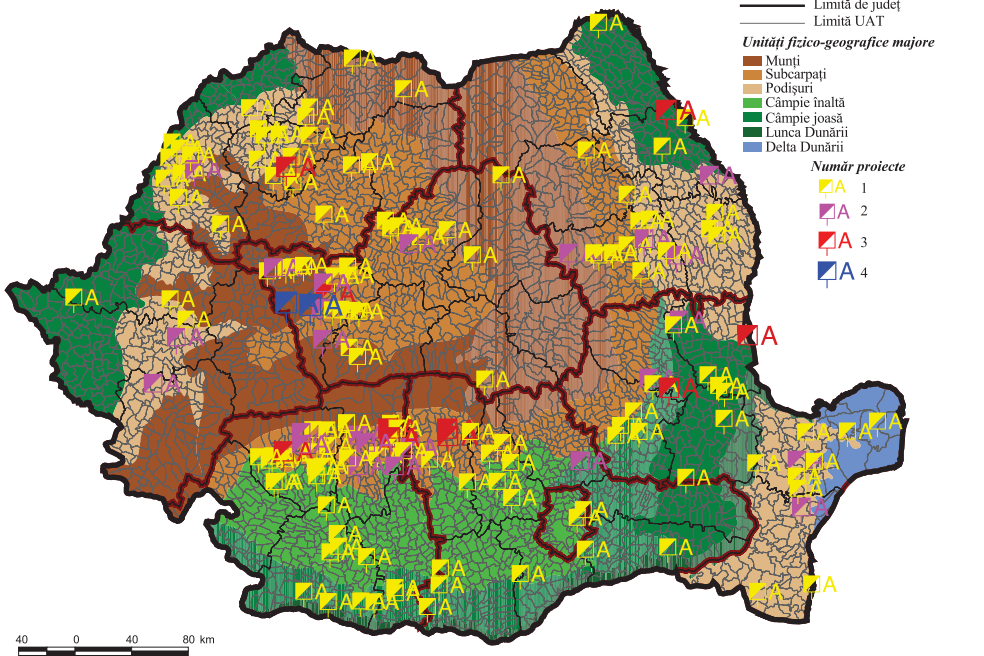
PLANȘA 32. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Submăsura "Alte tipuri de activități turistice"

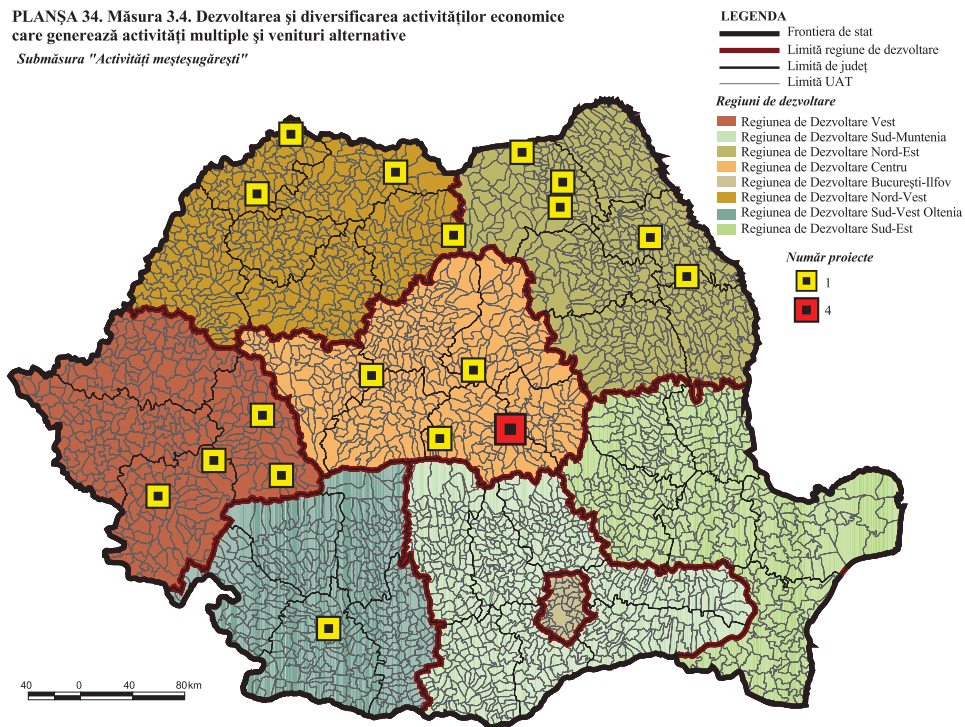

PLANȘA 33. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

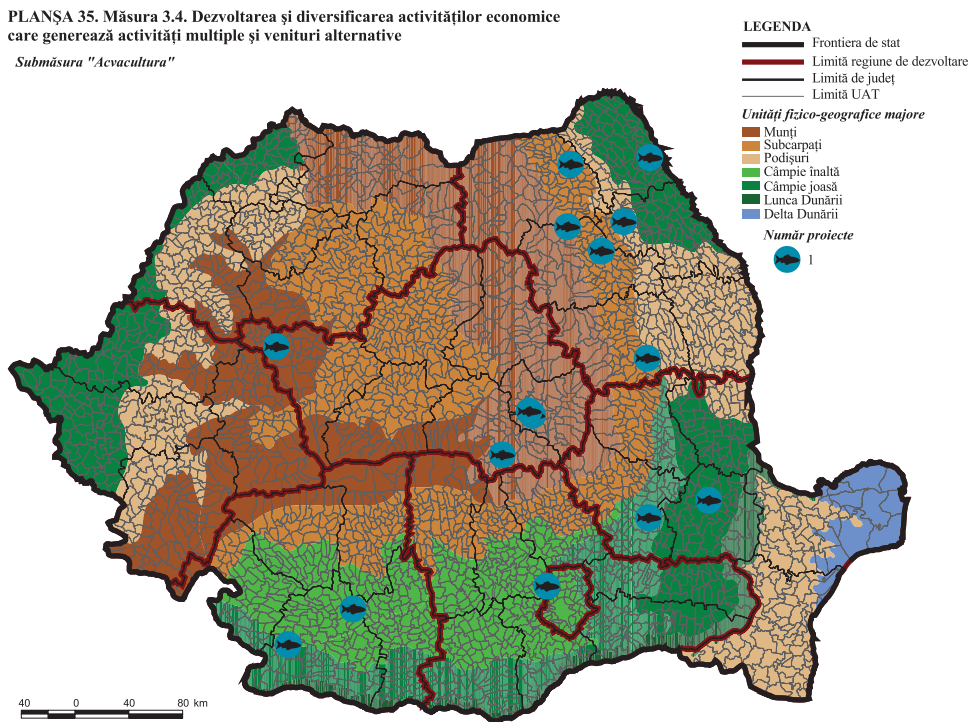
Submăsura "Apicultura"

PLANȘA 34. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative
Submăsura "Activități meșteșugărești"

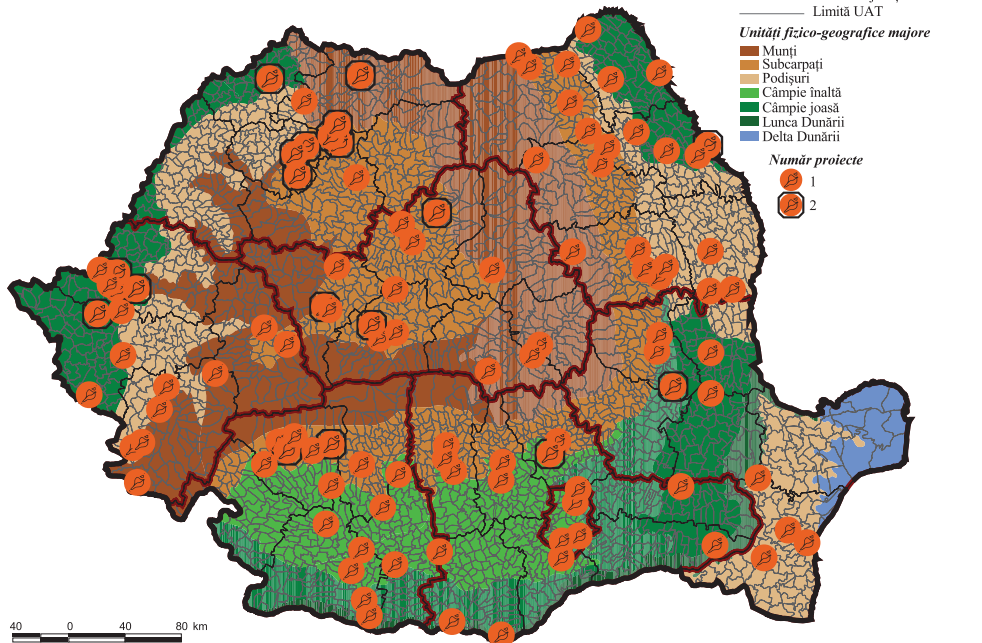

PLANȘA 35. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative
Submăsura "Acvacultura"

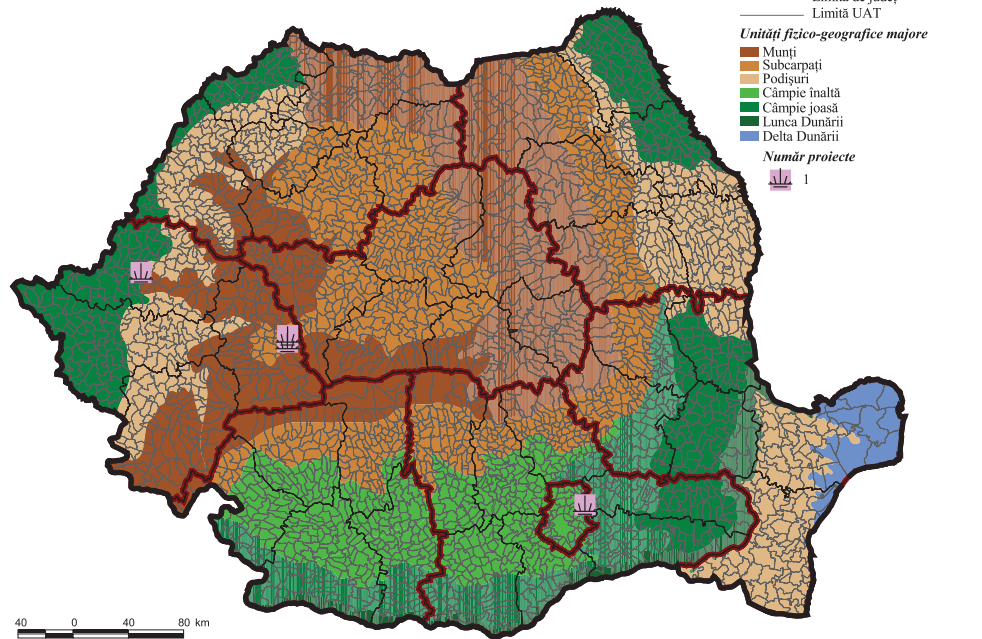
PLANȘA 36. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Submăsura "Ferme ciuperci, melci, broaște"

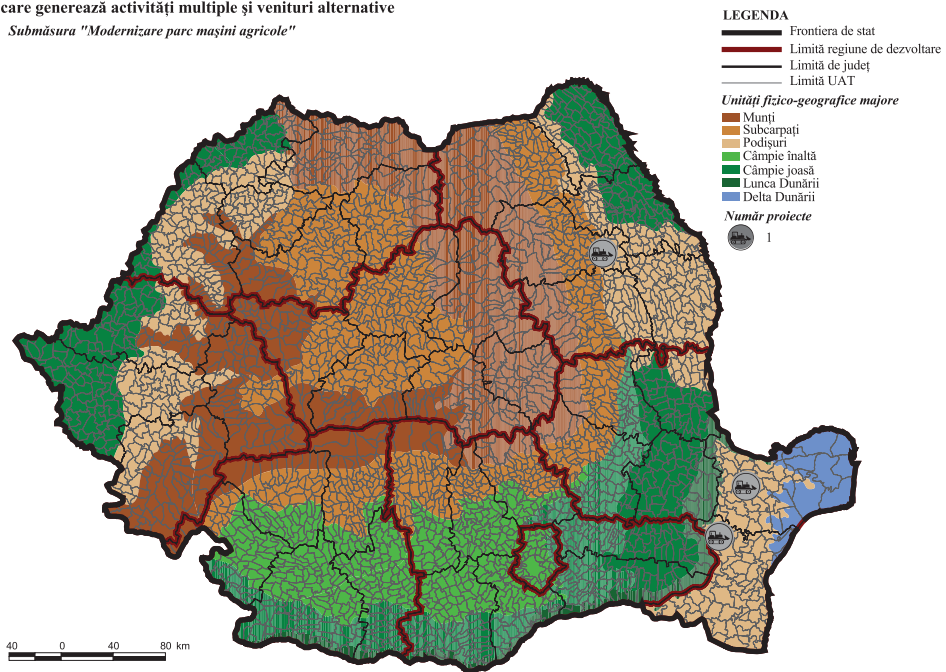
PLANȘA 37. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Submăsura "Procesare fructe de pădure și arbuști fructiferi"

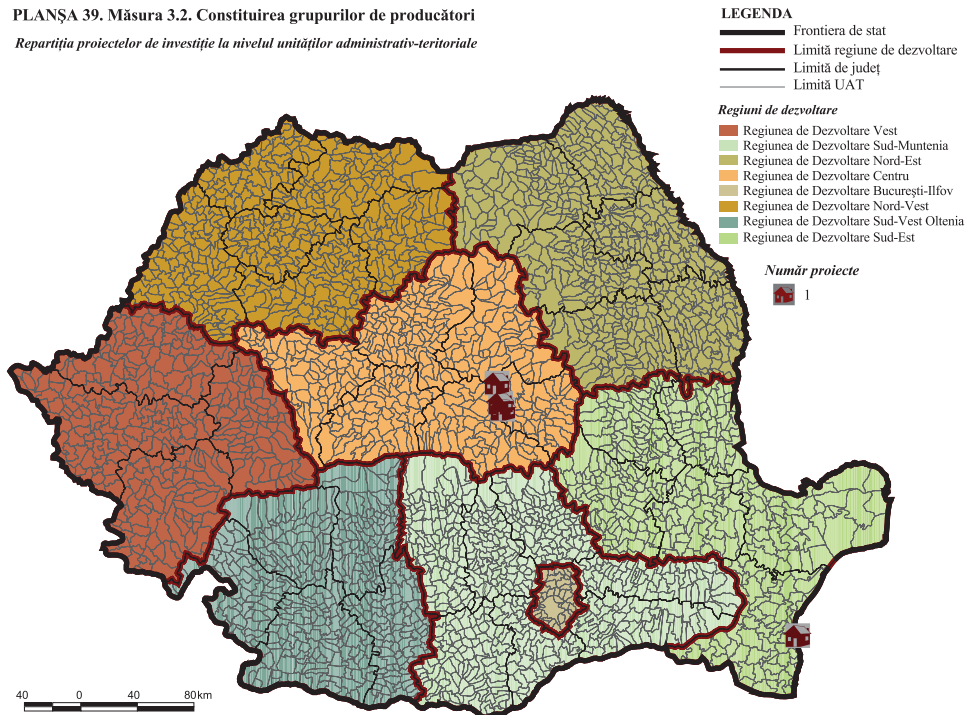
PLANȘA 38. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

Submăsura "Modernizare parc mașini agricole"

PLANȘA 39. Măsura 3.2. Constituirea grupurilor de producători

Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

5.5. Măsuri complementare

5.5.1. Măsura 1.2 „Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor”

Calitatea produselor și serviciilor oferite consumatorilor depinde bilateral de calitatea forței de muncă active angajate, dar și de tehnologia performantă necesară satisfacerii cererii din ce în ce mai crescânde. Condiția de bază pentru progresul calitativ în domeniul producției și al distribuției produselor finite este ridicarea standardului de calitate în acord cu cerințele Uniunii Europene. Problematika asigurării funcționării organismelor desemnate pentru realizarea controlului de calitate veterinar și fitosanitar în domeniul alimentației publice a devenit una din structurile asupra căreia s-a îndreptat atenția, și căreia, odată devenită prioritate, i s-au alocat fonduri menite să suplinească ajutorul de stat, astfel asigurând necesarul minim de activitate în acest domeniu. Structurile principale care au devenit domeniile principale de activitate pe care s-au focalizat obiectivele specifice ale măsurii 1.2 au fost sectoarele *sanitar-veterinar, fitosanitar și pentru controlul calității alimentelor*.

Datorită situației deosebite în care se află România în domeniul asigurării calității produselor comercializate și datorită necesității încadrării în normele de funcționare ale oricărei activități economice, acordul comun asupra identificării zonelor și locațiilor cele mai potrivite, subiect al dezvoltării și reamenajării imediate din punct de vedere tehnologic, a rezultat în afișarea punctelor vizate, reprezentând instituții publice, pentru finanțarea din Fondul de Pre-aderare SAPARD ca fiind obligatorii câte două în teritoriul fiecărei regiuni de dezvoltare după cum urmează²⁰⁶:

În sectorul sanitar-veterinar. Modernizarea laboratoarelor Direcțiilor Sanitar-Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor (LSVSA):

- Regiunea Nord Est: laboratoare amplasate în județele Bacău, Suceava și Iași;
- Regiunea Sud-Est: laboratoare amplasate în județele Constanța și Tulcea;
- Regiunea Sud-Muntenia: laboratoare amplasate în județele Prahova și Ialomița;
- Regiunea Nord-Vest: laboratoare amplasate în județele Cluj-Napoca și Satu Mare;
- Regiunea Sud-Vest Oltenia: laboratoare amplasate în județele Dolj și Olt;
- Regiunea Vest: laboratoare amplasate în județele Hunedoara și Timiș;
- Regiunea Centru: laboratoare amplasate în județele Brașov și Alba;
- Regiunea București-Ilfov: laboratoare amplasate în municipiul București.

---

²⁰⁶ Anexa 1 a Fișei tehnice, Ghidul solicitantului pentru măsura 1.2, Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, p. 60.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

În sectorul fitosanitar. Modernizarea Laboratorului Unității Fitosanitare a județului Mureș planificat pentru deservirea județelor din jumătatea nordică a României, aparținătoare a regiunilor de dezvoltare Nord-Est (Neamț, Suceava, Botoșani), Nord-Vest (Bistrița-Năsăud, Satu Mare, Maramureș) și Centru (Alba, Sibiu, Covasna, Harghita); serviciile oferite sunt particularizate pe controlul specializat al reziduurilor de pesticide rezultate în urma procesării plantelor și a produselor vegetale.

În sectorul calității alimentelor și asigurării siguranței consumatorilor s-a propus amenajarea în cadrul fiecăruia dintre laboratoarele modernizate prin intermediul priorității Măsurii 1.2, în cadrul direcțiilor sanitar-veterinare a câte un laborator specializat pe expertizele necesare în domeniul alimentației publice (Laboratoarele Institutului de Bioresurse Alimentare). Trebuie menționat că în cadrul Programului de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală SAPARD se compensează minimal necesitatea de profil existentă la nivel național.

Tabel 35. Alocările financiare și bugetul absorbit în cadrul Măsurii 1.2 în România (Euro)

Ani	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Buget indicativ /alocări financiare	0	0	5905333	7788175	7822807	9841333	9841333
Buget absorbit la nivel național	0	0	0	0	0	0	37973307,47

Sursa: Agenția SAPARD

Dar, având în vedere costurile ridicate pentru construcția, dotarea și întreținerea unor astfel de unități și localizarea lor în spațiul urban, acestea au intrat în categoria investițiilor mari suportate de către un alt ajutor financiar nerambursabil, funcțional în decursul perioadei de pre-aderare, PHARE, care a fost desemnat pentru susținerea proiectelor cu valoare ridicată.

Declararea Măsurii 1.2 eligibilă pentru finanțarea proiectelor de investiții doar în anul 2005, însă cu distribuție a bugetului pe ani financiari începând cu anul 2002; alocarea a doar 4,48% din bugetul SAPARD total, și încadrarea măsurii doar în ultima perioadă de implementare a Programului a reprezentat motivul pentru care toate proiectele înscrise și aprobate au avut contractarea în perioada mai – octombrie din anul 2006. Ponderile realizate de fiecare regiune de dezvoltare în absorbția fondurilor pentru realizarea lucrărilor de modernizare a obiectivelor vizate reușesc să surprindă valorile ridicate înregistrate de regiunile Centru (19,85%), București-Ilfov și Nord-Est, în timp ce restul regiunilor au înregistrat valori apropiate ale bugetului, în jurul valorii de 10%, cu excepția regiunii de Dezvoltare Sud-Muntenia care nu a reușit să realizeze decât finanțarea lucrărilor în valoare de 5,27%.

În condițiile în care, prin Măsura 1.2, s-a realizat finanțarea proiectelor inițiate de către autorități de stat, instituții publice, și, după finalizarea acestora, activitatea pe care o

practică nu se încadrează în categoria aducătoare de venituri, îi putem atribui statutul de *măsură suport* a dezvoltării economice a actorilor economici activi, în principal din domeniul prelucrării produselor agricole și piscicole din industria alimentară și din domeniul serviciilor turistice prin asigurarea calității alimentelor oferite turiștilor. Astfel, ajutorul financiar nerambursabil în procent de 100% s-a încadrat în plafonul de maxim 2 milioane de Euro, pornind de la o valoare minimă de 50.000 Euro²⁰⁷. Baza de susținere pe care o oferă beneficiarii finanțați prin intermediul acestei măsuri se concentrează asupra asigurării suportului de siguranță oferit atât beneficiarilor măsurilor 1.1 și 3.1 ale Programului SAPARD prin verificarea obligatorie și constantă a produselor prelucrate în cadrul unităților industriale și sectorul agro-alimentar sau a produselor cultivate în cadrul exploatațiilor agricole individuale sau asociate cu distribuție directă la consumatori, și nu în ultimul rând prin verificarea micilor întreprinzători, privați și de stat, din domeniul serviciilor de alimentație publică (cantine, restaurante, unități turistice).

Obiective ale măsurii. Așa cum obiectivul general, instituit în România prin perioada de pre-aderare și prin formularea politicilor comunitare și alocarea fiecăreia dintre ele a unui instrument financiar de susținere, a fost cel de a ne alinia la standardele europene de funcționare într-un mod cât mai competitiv și de îndeplinire a standardelor de calitate în cadrul fiecărui domeniu economic, social și politic, cadrele legislative reunite în ceea ce a fost numit *acquis comunitar*, la fel, formularea Măsurii 1.2 și declararea acesteia eligibilă a urmărit implementarea legislației comunitare în sectoarele vizate de cele trei submăsuri conforme cu sectoarele de activitate ale unităților de profil. Între obiectivele specifice ale Măsurii 1.2, de menționat sunt: operaționalizarea și eficientizarea controlului sanitar-veterinar, fitosanitar și al produselor alimentare; adoptarea unor noi tehnici de analiză de laborator similare cu cele din UE; și modernizarea unor laboratoare în vederea acreditării de către instituțiile abilitate. Finalitatea constă atât în saltul calitativ realizat de către beneficiari și menținerea acestora pe piața serviciilor, cât și oportunitatea agenților economici deserviți de a promova produse de calitate, menținerea acestora pe piața națională și europeană în principal cu șanse mai ridicate la export, devenind astfel actori competitivi în fața marilor producători comunitari cu intenții reale de pătrundere și monopolizare a pieței alimentare românești. Cu o latură de variabilitate destul de îngustă, dat fiind obiectul de finanțare al măsurii în cauză, descompunerea obiectivului general în obiective specifice aduce în prim plan slaba dotare tehnologică a structurilor active existente, astfel devenind mai mult decât necesare achizițiile de tehnică informatizată, urmând ca ulterior să se realizeze specializarea personalului tehnic. O altă condiție pentru diversificarea obiectivelor avute în vedere a fost necesitatea ca, pentru funcționare după aderarea la Uniunea Europeană, structurile vizate să fie acreditate de instituțiile abilitate, din nou apărând obligatorie achiziționarea de mijloace tehnice pentru analize de laborator, aparatură și îmbunătățirea metodelor de prelucrare a

---

²⁰⁷ Valoarea plafoanelor financiare pentru încadrarea investițiilor a fost stabilită diferențiat în funcție de costurile minime de achiziționare a mijloacelor tehnologice necesare funcționării unei unități de profil. Plafoanele financiare de asemenea au valoare maximă diferită datorită oportunităților de investiții variate în cadrul tuturor măsurilor SAPARD. Măsura 1.2 se încadrează, alături de măsura 2.1, în categoria mijloacelor de finanțare cu valori maxime.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

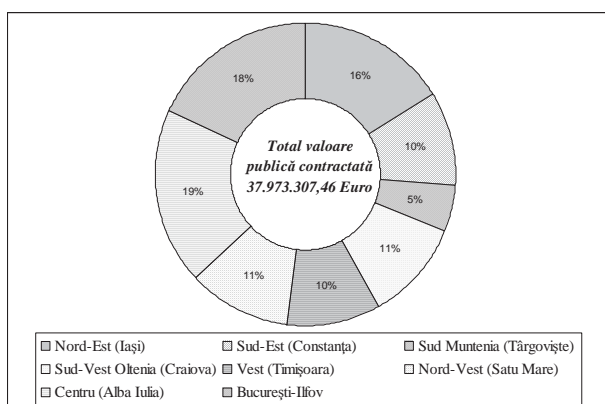
analizelor; crearea unui mediu prielnic pentru dezvoltare a devenit o realitate prin înregistrarea rezultatelor cantitative și calitative însemnate datorită utilizării celor mai noi, compatibile și eficiente metode de lucru. Măsura 1.2 susține modernizarea, extinderea și dotarea cu echipamente a laboratoarelor publice deja existente, în același timp cu înființarea sau modernizarea și dotarea unor rețele de informații și comunicare pentru laboratoarele publice. Odată cu realizarea obiectivelor și, implicit, a absorbției financiare prin finanțarea activităților stipulate prin contract, și începerea funcționării structurilor beneficiare în perioada de pre-aderare se stabilesc premisele viitoarelor strategii de dezvoltare a structurilor necesare pentru dotarea cel puțin a fiecărei unități administrative județene cu acestea pentru evitarea costurilor de timp și financiare implicate de deplasarea activilor din zonele periferice față de amplasamentele actuale pentru validarea calității produselor acestora. Asigurarea accesului mai facil la autoritățile de control abilitate prin amplasarea laboratoarelor de control pentru fiecare specializare în apropierea zonelor rurale cele mai active din punct de vedere agricol reprezintă obiectivul de dezvoltare teritorială cel mai important pentru a fi stabilit pentru perioada următoare de sprijinire a spațiului rural românesc.

Criterii de eligibilitate. Condițiile de îndeplinit pentru calificarea unui proiect depus spre finanțare din bugetul comunitar sunt structurate conform elementelor componente ale procesului complex derulat până la finalizarea acestuia. Astfel, în primul rând proiectul trebuie să se încadreze în tematica măsurii și în mod special în cadrul uneia dintre submăsurile specifice; apoi începând cu beneficiarul proiectului, care în cazul măsurii 1.2 trebuie să fie reprezentat laboratorul unei autorități publice care poate practica activități de analiză sanitar-veterinară, fitosanitară sau de control al calității alimentelor, animalelor și protecția consumatorilor²⁰⁸; al doilea aspect este strâns legat de gradul de încadrare al cheltuielilor de achiziție în plafoanele minime și maxime stabilite prin Acordul Multianual de Finanțare cu valori între 50.000 și 2.000.000 Euro; al treilea aspect este legat de localizarea obiectului investiției în teritoriu, având câștig de cauză locațiile care ar reuși prin înființare sau modernizare să deservească zone cât mai extinse și în același timp să acopere necesarul survenit din spațiul rural apropiat și îndepărtat; obligația este ca după finalizarea proiectului în maxim doi ani de la data contractării, beneficiarul să funcționeze minim încă o perioadă de cinci ani în condiții de maximă calitate și competitivitate, reușind astfel să perfecționeze personal specializat în practicarea metodelor necesare pentru rezultate calitative deosebite în acord cu practicile efectuate de instituțiile corespondente din spațiul european, să respecte regulile impuse prin adoptarea legislației comunitare, să asigure comunicarea neîntreruptă între acestea și instituțiile de coordonare din teritoriu, să adopte progresele științifice în tratarea și diagnosticarea cazurilor din domeniul afiliat pentru a evita dezvoltarea necontrolată a altor agenți dăunători în cazul sănătății animalelor și plantelor.

---

²⁰⁸ Anexa 4 a Fișei tehnice, Ghidul solicitantului pentru măsura 1.2, Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, p. 57.

Prin respectarea obiectivelor și îndeplinirea acestora, în mod progresiv efectele realizării controalelor se vor simți considerabil, rezultatul direct fiind producerea și prelucrarea unor produse de calitate animaliere și vegetale, dar și creșterea încrederii consumatorilor în siguranța alimentelor autohtone consumate, încurajând practicarea consumului în masă în cadrul unităților de alimentație publică. După stabilirea priorităților prin fișa tehnică a acestei măsuri de finanțare, proiectele propuse spre realizare sunt susținute financiar de un plafon maxim de 2 milioane de Euro. Prin încadrarea în categoria investițiilor minime cu posibilitate de realizare printr-un astfel de ajutor comunitar pentru dezvoltare rurală, acesta a fost majoritar pentru modernizarea structurilor de specialitate deja existente, urmând ca, ulterior, cu contribuția altor fonduri de ajutor comunitar, să se realizeze necesarul real de astfel de laboratoare, pentru ca la sfârșitul celei de-a doua runde de finanțări (perioada 2007-2013) să existe probabilitatea de existență a unor organisme de control fitosanitar-veterinar în fiecare din județele României.

Fig. 19. Proportia investițiilor realizate în domeniul siguranței și calității produselor agricole și piscicole din bugetul public SAPARD

În perioada aprilie – iunie 2006 s-a realizat contractarea unui total de 20 de proiecte la nivel național însumând un buget de 37.973.307,47 Euro, proiecte realizate în cadrul celor 8 regiuni

de dezvoltare în mod diferențiat, încadrându-se în lista necesităților dar și depinzând de inițierea depunerii cererilor de finanțare de către autoritățile în cauză în timp util.

Alocările echivalente ale bugetului SAPARD în cadrul acestei măsuri, motivate și de prioritățile echivalente la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, au corespuns preponderent cu realizările din teritoriu, existând totuși diferențieri de input financiar între regiunile București-Ilfov și Centru, fiecare cu 18% și respectiv 19%, în fața Regiunii de Dezvoltare Sud-Muntenia a cărei investiții realizate au însumat doar 5% din bugetul total alocat. Regiunile nemenționate cu valori extreme, fie acestea minime sau maxime, și-au concentrat investițiile în jurul a 10%-11%. Contractarea proiectelor s-a realizat în cea mai mare parte în cadrul primei sesiuni, în luna mai 2006, cu începerea lucrărilor la mai mult de 50% din proiectele propuse și declarate eligibile pentru investiție. Alte 5 proiecte și-au început lucrările pentru modernizare în cea de-a doua sesiune din iunie 2006.

Rezultatele ajutorului financiar în teritoriu, cel mai potrivit a fi ilustrate la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, reprezentând puncte de lucru aparținătoare direcțiilor județene sanitare-veterinare, apar după cum urmează:

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

- Regiunea Nord-Est: modernizarea și extinderea laboratoarelor de analize situate în orașele Bacău, Suceava și Iași;
- Regiunea Sud-Est: extinderea, modernizarea și dotarea cu mijloace tehnologice a laboratoarelor localizate în municipiile Constanța și Tulcea;
- Regiunea Sud-Muntenia: modernizarea și extinderea laboratoarelor amplasate în municipiul Slobozia, județul Ialomița și municipiul Ploiești, județul Prahova;
- Regiunea Sud-Vest Oltenia: modernizarea și extinderea capacității laboratoarelor amplasate în municipiul Slatina, județul Olt și municipiul Craiova, județul Dolj;
- Regiunea Vest: extinderea, modernizarea și dotarea laboratoarelor din municipiile Hunedoara și Timișoara;
- Regiunea Nord-Vest: îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, proiecte amplasate în municipiul Cluj-Napoca și Satu Mare;
- Regiunea Centru: modernizarea, extinderea și re tehnologizarea laboratoarelor de analize amplasate în municipiile Brașov și Alba-Iulia;
- Regiunea București-Ilfov: modernizarea, extinderea și dotarea unui număr de 4 laboratoare specializate în controlul sanitar-veterinar și fitosanitar pentru calitatea produselor alimentare și siguranța și protecția consumatorilor; achiziționarea de mijloace informatice specifice pentru îmbunătățirea relațiilor de comunicare computerizată între unitățile fitosanitare județene la nivel național cu unitatea de control central, dar și cu unități ale Uniunii Europene, în cadrul Autorității Naționale și Direcției Sanitar-Veterinare amplasate în municipiul București.

5.5.2. Măsura 3.2 ”Constituirea grupurilor de producători”

Integrarea obiectivului de creare a grupurilor de producători în organizarea și dezvoltarea spațiului rural, a componentei active demografice active în activități preponderent agricole este justificată prin necesitatea promovării și susținerii unui mediu productiv competitiv și cantitativ în sectorul primar. Totuși, măsura 3.2 de finanțare a acțiunilor de formare a grupurilor de producători nu a constituit una din prioritățile care urmau să dovedească eficiența Programului SAPARD prin valorificarea efectivă a acesteia decât înspre finalul perioadei de funcționare a Programului. Astfel, în anul 2004, Agenția SAPARD a început elaborarea procedurilor de implementare²⁰⁹ a măsurii 3.2, urmând a fi declarată eligibilă în anul 2005. Măsura 3.2 „Constituirea grupurilor de producători” a fost

---

²⁰⁹ România a adoptat pentru implementare un număr de 11 măsuri din 16 existente pentru implementarea programului pentru agricultură și dezvoltare rurală SAPARD; măsurile au fost declarate eligibile și implementate în mod diferențiat, conform priorităților stabilite în urma acordurilor comune între MAPDR și Comisia Europeană; măsura 3.2 „Constituirea grupurilor de producători” face parte din cea de-a treia rundă de acreditări, împreună cu măsurile 1.2, 3.3 și 3.5; mențiune stipulată la punctul 2 al documentului public de evaluare anuală a Programului SAPARD pentru anul 2004, publicat în aprilie 2005, p. 34.

stabilită pentru finanțarea proiectelor care susțin obiectivele celei de a 3-a axe prioritare a Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006, dezvoltarea economiei rurale.

Tabel 36. Alocări financiare pentru perioada 2002-2006 în cadrul măsurii 3.2, la nivel național

Ani	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Buget indicativ	-	-	2.890.743	2.946.940	2.634.667	2.501.333	2.032.957
Buget absorbit la nivel național	-	-	0	0	0	0	187.235

Sursa: Agenția SAPARD

Implementarea mai târzie a măsurii de sprijinire a resursei umane active din zonele rurale și urbane cu activități de producție în spațiul rural, prin remunerații financiare dedicate în primul rând tinerilor fermieri, întârzie de fapt ceea ce a reprezentat o bază organizatorică pentru viitoarele practici agricole competitive din punct de vedere economic și durabile prin promovarea calității produselor și concurenței directe pe piața alimentară autohtonă și europeană. Analizând obiectivul general de a crea forme asociate de producători, prin inițiativa liberă de a conlucra pentru o mai bună eficientizare a sistemului de producție, prelucrare și marketing, putem concluziona că, pentru situația activilor din agricultură, acreditarea și valorificarea măsurii la finalul programului probabil a influențat negativ și gradul de realizare calitativă a celorlalte activități finanțate prin intermediul celorlalte măsuri. De aici, corelația multilaterală cu majoritatea celorlalte direcții de finanțare, numai pentru particularul motiv că această măsură a sprijinit direct beneficiarul și nu activitatea prestată de acesta, face ca, în majoritatea cazurilor de investiție în oricare sector de producție, prelucrare sau servicii ale economiei naționale, cazurile de asociere să reprezinte un procent infim din totalul beneficiarilor. Pe de altă parte, situația precară a unora dintre sectoarele agricole de producție, prezentată detaliat în Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, ar fi justificat grăbirea procesului de finanțare fixă a producătorilor integrați într-o formă de asociere recunoscută prin lege. Productivitatea scăzută și preponderența utilizării individuale private a terenurilor a evidențiat câteva din sectoarele socotite prioritare, în cazul beneficiarilor producători, pentru a fi declarați eligibili. Rezultatele cantitative înregistrate la nivel național întrunesc un număr de 4 proiecte inițiate de grupuri de producători cu personalitate juridică sub formă asociativă, recunoscuți legal în baza normativelor legislative²¹⁰ în vigoare, elaborate și aprobate spre funcționare pentru alinierea la acquis-ul comunitar în domeniul funcționării producătorilor

²¹⁰ Pentru recunoașterea statutului legal de funcționare a grupurilor de producători privind comercializarea produselor agricole și piscicole, s-a elaborat *Hotărârea de Guvern nr. 37/2005*, recunoscută și publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 652 din 22 iulie 2005; în același timp, în documentul public de evaluare anuală a Programului SAPARD pentru anul 2004, publicat în aprilie 2005, p. 4, se stipulează prezența și legalitatea existenței unui act normativ încă din anul precedent, *Legea 277/2004*, care prezintă aspectele privind constituirea și funcționarea grupurilor de producători, elaborarea aceluia act venind în completarea și ajutorarea implementării Programului SAPARD în România.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

agricoli, piscicoli și silvici în comercializarea produselor agricole și piscicole. Facilitățile oferite prin intermediul acestei măsuri nu au reprezentat interesul multor beneficiari, active în lista absorbției financiare și, implicit, a creării de grupuri organizate producătoare în domeniul agriculturii, fiind doar două regiuni de dezvoltare din cele 8 existente, Sud-Est și Centru. În decursul sesiunilor de contractare din perioada aprilie-noiembrie 2006 s-a înregistrat contractarea a 4 proiecte, în valoare totală de 187.235,04 Euro, din care s-a acordat sprijin financiar pentru funcționarea:

- **grupului de apicultori** pentru eficientizarea marketingului produselor apicole, municipiul Constanța, Regiunea de Dezvoltare Sud-Est; (vezi planșa 39).
- **grupului de producători** – Asociația crescătorilor de animale „Vârghiș” pentru îmbunătățirea activității de producere și comercializare a producției de lapte, comuna Vârghiș, județul Covasna, Regiunea de Dezvoltare Centru; (vezi planșa 39).
- **grupului de producători** – Asociația crescătorilor de bovine „Bat” pentru îmbunătățirea activității de producere și comercializare a producției de lapte, comuna Belin, județul Covasna, Regiunea de Dezvoltare Centru; (vezi planșa 39).
- **grupului de producători** – Asociația crescătorilor de animale domestice „FENYVES”, pentru îmbunătățirea activității de producere și comercializare a producției de lapte, sat Aita Medie, comuna Aita Mare, județul Covasna, Regiunea de Dezvoltare Centru. (vezi planșa 39).

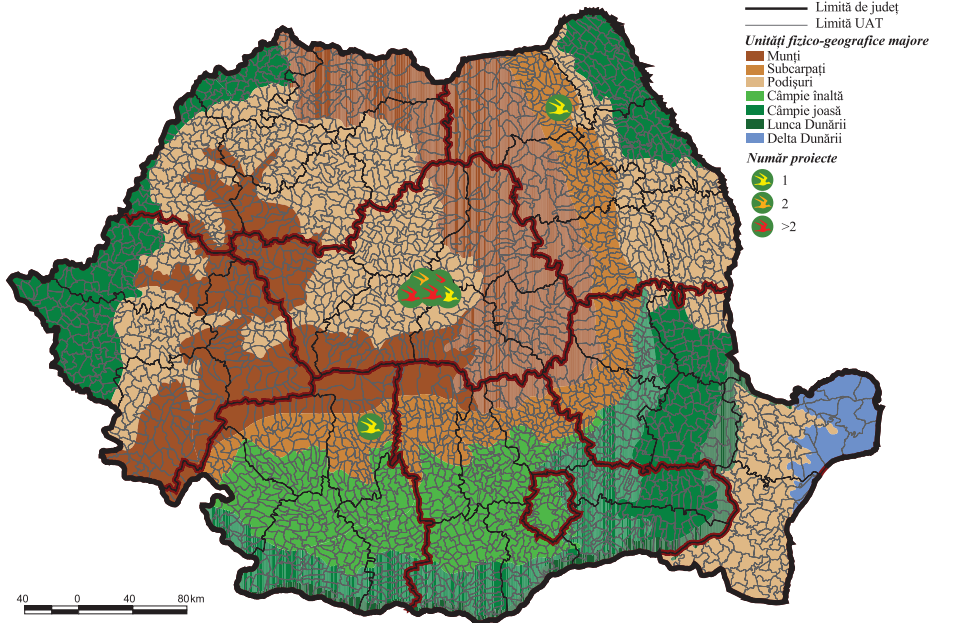
Astfel, la încheierea perioadei de funcționare a Programului, absorbția financiară la nivel național în cadrul Măsurii 3.2 a fost de doar 1,44%, din plafonul financiar total în valoare de 13.006,640 Euro, stabilit pentru anii financiari 2002-2006.

Aplicarea Măsurii 3.3. „**Metode agricole de producție destinate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural**”, fiind reprezentată doar de programe pilot localizate în urma deciziilor la nivel național, a fost discutată în cadrul capitolului 4, pct. 4.6. (vezi planșa 40)

Măsura 3.5. ”Silvicultura” înregistrează începutul contractărilor doar în ultima perioadă a funcționării programului, în anul 2006. Se remarcă lipsa proiectelor de investiție în toată în cadrul regiunilor Sud-Est și București Ilfov, cu doar investiții punctuale în cadrul regiunii Sud-Muntenia, la nivelul județului Prahova. Cele mai semnificative alocări de buget s-au dovedit asimilate de regiunile Nord-Vest, Centru și Vest, majoritatea proiectelor axându-se pe dotarea cu echipamente tehnice a centrelor de prelucrare a lemnului și pentru modernizarea drumurilor forestiere de acces public. Regiunea Nord-Est se evidențiază, de asemenea, prin activitatea județelor Suceava și Neamț în domeniul drumurilor forestiere și domeniul prelucrării primare a lemnului. (vezi planșele 41, 42, 43, 44).

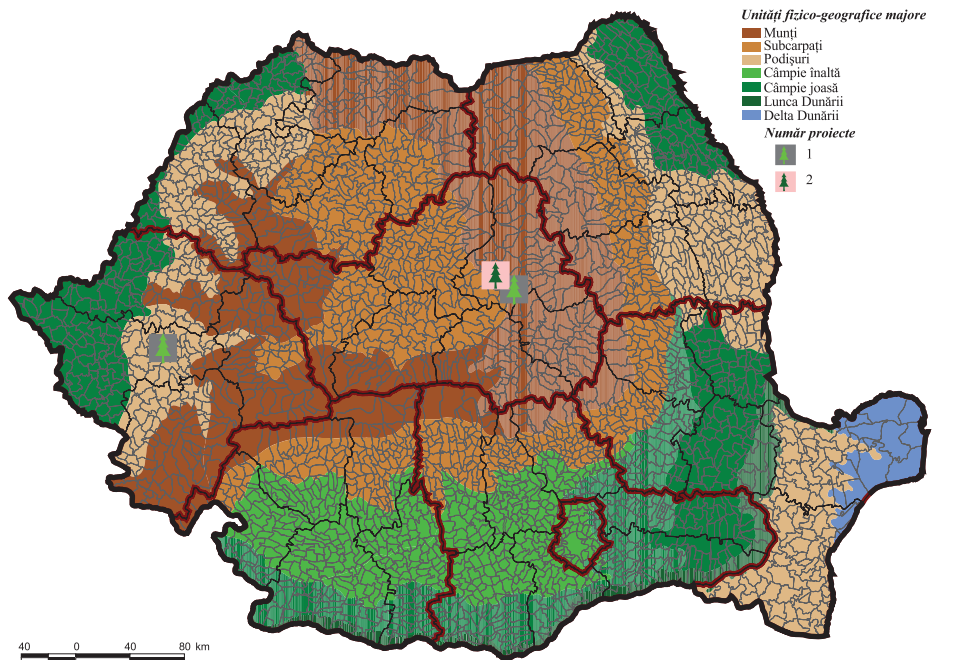
PLANȘA 40. Măsura 3.3. Conservarea biodiversității prin practici agricole

Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

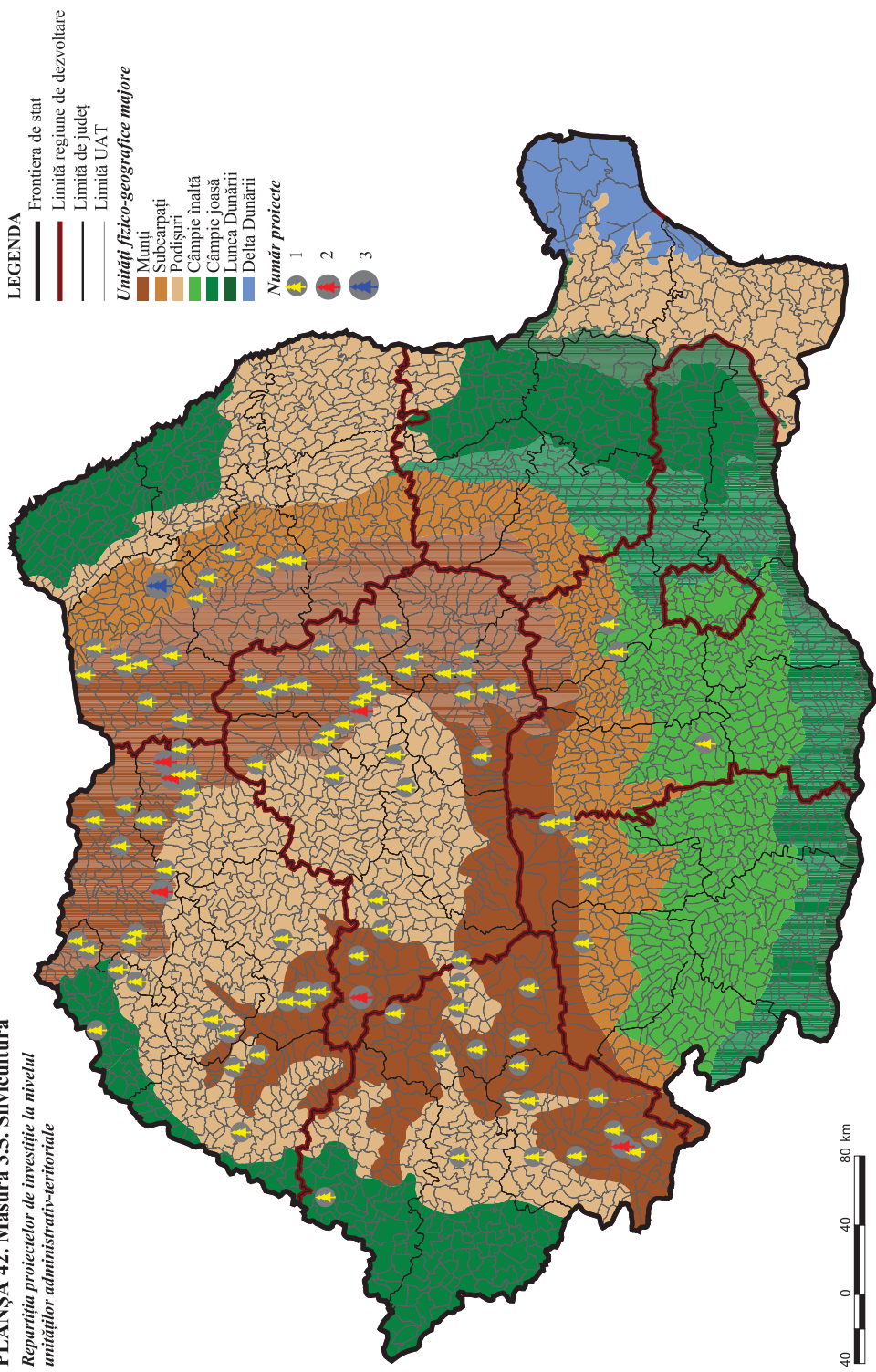
PLANȘA 41. Măsura 3.5. Silvicultura

Submăsura "Pepiniere"

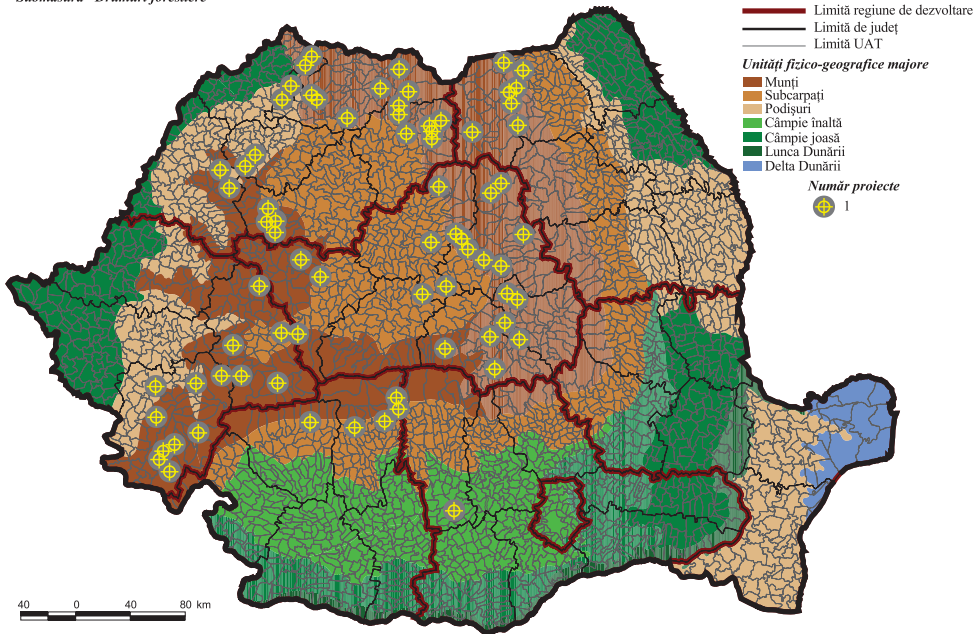
PLANȘA 42. Măsura 3.5. Silvicultura

Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților administrativ-teritoriale

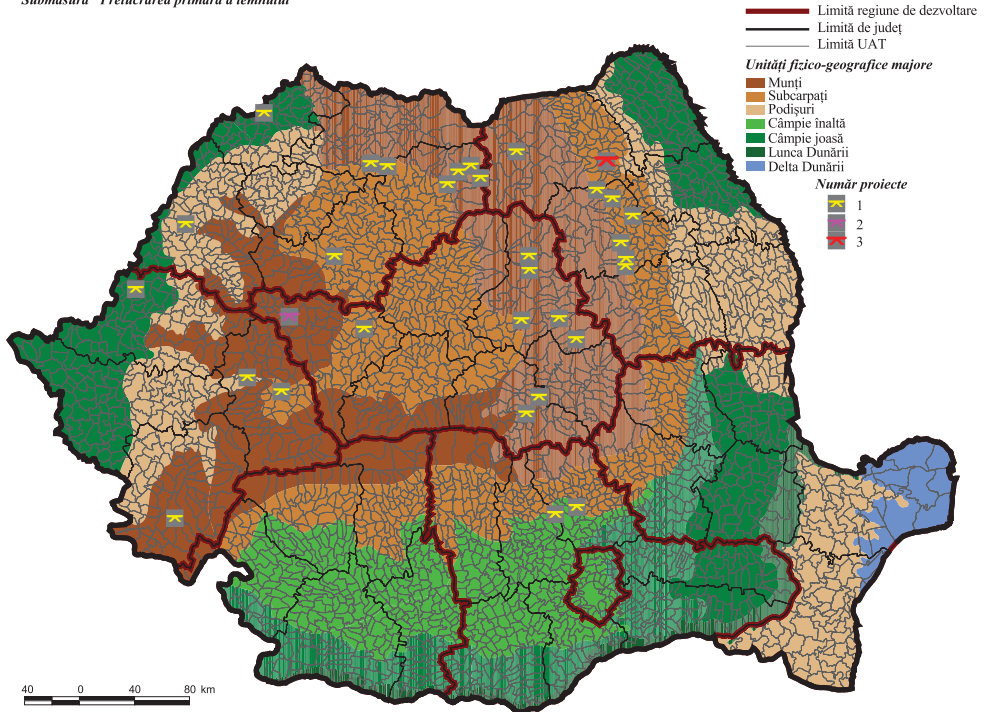
PLANȘA 43. Măsura 3.5. Silvicultura

Submăsura "Drumuri forestiere"

PLANȘA 44. Măsura 3.5. Silvicultura

Submăsura "Prelucrarea primară a lemnului"

6. ABSORBȚIA FINANCIARĂ

Relația de interdependență care, în mod progresiv, se instalează între activitățile economice, dezvoltate sau propuse pentru dezvoltare, inițial la nivel local și, ulterior, într-un mod mai complex și în cadrul unei regiuni, și între infrastructura de drumuri și apă potabilă și canalizare determină situarea și încadrarea obiectivului de modernizare a infrastructurii de drumuri și de construire a rețelelor de alimentare cu apă potabilă în sistem centralizat și, mai mult, de înființare a stațiilor de epurare a apelor uzate și a rețelei de canalizare, pe același plan cu obiectivele dezvoltării activităților economice posibil a fi inițiate în spațiul rural. Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală a reprezentat unul dintre primele încercări de prioritizare a axelor de dezvoltare ale spațiului rural după realizarea unei analize diagnostice a spațiului rural, în conformitate cu cerințele Uniunii Europene în contextul integrării României în spațiul comunitar european. Formularea unui astfel de plan, cu menționarea axelor de dezvoltare cu prioritățile și obiectivele aferente, incluzând și modernizarea infrastructurii ca și obiectiv de interes național pentru dezvoltarea economică a comunităților rurale în condițiile în care infrastructura nu reprezintă un domeniu aducător de venituri dar, devenind incontestabil suportul pentru dezvoltarea celorlalte activități productive, a devenit necesară pentru implementarea politicii pentru agricultură și dezvoltare rurală și pentru acordarea de către comunitatea europeană a unui ajutor financiar nerambursabil, justificat și utilizat în decursul perioadei de pre-aderare. Alocarea fondului de finanțare SAPARD pentru perioada 2000-2006 s-a adoptat, în baza Planului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006, în 12.12.2000 iar principiile, obiectivele, tipurile de măsuri și modul de funcționare al Programului pentru agricultură și dezvoltare rurală SAPARD s-a decis prin Regulamentul Consiliului nr. 1268/1999.

Din totalul bugetului alocat pentru întreaga perioadă de asistență financiară, în valoare de 919.257.836 Euro, observăm prioritatea acordată prin oferirea facilităților financiare pentru 3 dintre cele 8 măsuri care au devenit funcționale pe parcursul derulării Programului. Astfel, proporția cea mai ridicată de 36% a revenit Măsurii 1.1 „*Îmbunătățirea prelucrării și marketing-ului produselor agricole și piscicole*”, urmată îndeaproape de Măsura 3.1 „*Investiții în exploatațile agricole*”, cu un procent de 28%, în timp ce cea de a treia prioritate a devenit Măsura 2.1 „*Modernizarea infrastructurii rurale*” cu o valoare de 16% din total. Cele trei măsuri întrunesc 80% din bugetul public total revenit României, în directă corelație cu necesitățile formulate în urma deficiențelor majore redată de analiza în detaliu a spațiului rural românesc. De aici, cele 20 de procente rămase au fost distribuite inegal în cadrul a 5 măsuri, între care a primat Măsura 3.4 „*Dezvoltarea și diversificarea activităților economice pentru generarea de venituri și activități multiple*”, fiindu-i alocat 9% din buget; alături de aceasta 4% din buget a fost alocat Măsurii 1.2 „*Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor*”, 2% Măsurii 3.3 „*Metode agricole de producție proiectate să protejeze mediul și să mențină*

peisajul rural” și doar 1% Măsurii 3.2 „Constituirea grupurilor de producători”. (vezi planșele 58-66).

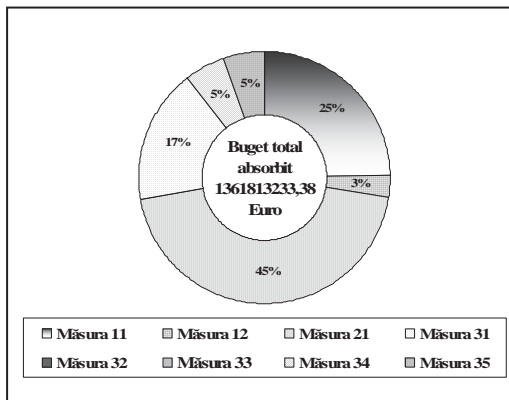

Fig. 20. Alocările financiare pentru Programul SAPARD

Alocările financiare de la bugetul european și bugetul public național constituie premisele cuantumurilor bănești contractate în cadrul proiectelor angajate de beneficiari în cadrul măsurilor și submăsurilor prin intermediul cărora s-au finanțat investiții conforme axelor prioritare prestabilite,

dar, în același timp, se constituie în date (cifre) independente de evoluția absorbției financiare în decursul perioadei de pre-aderare în România.

Absorbția financiară se va realiza pe două paliere de analiză, interpretabile concomitent, cel al absorbției financiare temporale și cel al absorbției financiare teritoriale (regionale), prin prisma măsurilor, treptat acreditate între anii 2000 și 2006, care vor da latura calitativă a rezultatelor. Decizia formulării celor două dimensiuni de analiză a urmărit ilustrarea diferențelor cantitative de absorbție la nivelul întregului spațiu național. *Coordonata temporală* prezintă aceeași importanță ca și cea *teritorială* atât pentru a se ilustra gradul de inițiativă al comunităților locale în cazul proiectelor care puteau fi inițiate de către administrațiile locale, respectiv ale micilor antreprenori în domeniul industriei alimentare, cât și ale fermierilor tineri în dezvoltarea și modernizarea activităților agricole și neagricole în spațiul rural. *Coordonata teritorială* vine în completarea celei temporale prin localizarea atât a arealelor rurale cele mai active și posibil a fi dezvoltate ulterior, judecând după nivelul de activitate și rapiditatea de absorbție a fondurilor nerambursabile, dar și a zonelor în care deficiențele severe înregistrate la nivel național se prezintă într-un grad mai redus la nivel regional și județean. Aportul financiar adus statelor aderante la Uniunea Europeană reprezintă un subiect de interes, în primul rând, datorită cantității fondurilor atribuite individual în cadrul grupului, iar în al doilea rând modul în care acest fond este distribuit în funcție de necesitățile teritoriale naționale. Analiza statistică a datelor financiare reflectă sintetic rezultatele materiale înregistrate în teritoriu. Ce este esențial de ilustrat este ponderea fondurilor atribuită fiecărui subsector economic de activitate economică în corelație cu prioritățile stabilite prin Planul Național de Dezvoltare la nivel regional și județean.

Reflectarea teritorială a unor fonduri financiare oferite pe o perioadă limitată de timp exprimă, la rândul ei, trăsăturile definitorii ale populației care locuiește în acel spațiu. În acest caz, populația ca beneficiar, sub toate formele de prezentare, pornind de la

persoana fizică autorizată până la instituțiile administrative locale, devine factorul dezvoltării economice rurale actuale, numai prin ceea ce se numește simțul proprietății, al inovației și al antreprenoriatului. Nivelul de educație al beneficiarilor prezintă de asemenea importanță în direcția progresului. Pentru ca spațiul rural să devină funcțional și competitiv din punct de vedere economic, sunt necesare și, mai ales inevitabile, anumite modificări structurale. În acest caz, se va lua în studiu perioada de pre-aderare la Uniunea Europeană, timp în care România beneficiază de un ajutor financiar nerambursabil de redresare a agriculturii, ca și activitate dominantă a spațiului rural și în cadrul căreia este angajată o mare parte din populația activă. Obiectivele acestui demers se concentrează asupra ilustrării dezvoltării rurale într-o manieră idealistă, prin prisma raportării directe la alocările financiare nerambursabile de care a beneficiat România, rezultatele reflectând valori proporționale între interesul manifestat în dezvoltarea și fortificarea anumitor activități agricole și absorbția fondurilor alocate.

6.1. Politica de dezvoltare rurală și Programul SAPARD

În contextul socio-economic și politic contemporan, politica de dezvoltare a tuturor sectoarelor de activitate în care este angrenată componenta umană reprezintă mijlocul de bază al creșterii economice, concomitent cu tendința de echilibrare și aliniere a dezechilibrelor economice și sociale la nivel european, intraregional și interregional.

Studiul asupra spațiului rural românesc, în mod decisiv conturat de aplicabilitatea, condițiile favorabile și funcționalitatea programului cu finanțare europeană SAPARD, încearcă să evidențieze adoptarea și integrarea Politicii Agricole Comune în politica națională de dezvoltare rurală, a gradului de încadrare a specificului în contextul reglementărilor europene în concordanță și intercondiționare cu politicile conexe ale Uniunii Europene; intercondiționare datorată complexității structurale a spațiului rural, implicând rolul decisiv al fiecăreia dintre componentele sale funcționale.

Alocarea de resurse financiare consistente pentru aplicarea acestei politici de dezvoltare rurală, și, implicit, spațiului rural încă din perioada de pre-aderare, denotă prioritizarea manifestată de comunitatea europeană în privința acestuia datorită proporției teritoriale pe care o deține la nivel național. Distribuirea ajutorului financiar se reflectă procentual în cadrul structurii Programului SAPARD, acesta suprapunându-se fidel componentelor spațiului în cauză, axele prioritare, măsurile și submăsurile aferente prin intermediul cărora se finanțează proiectele declarate eligibile corespunzându-le în mare măsură: dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv și a economiei rurale, pregătirea resurselor umane prin îmbunătățirea instruirii profesionale a producătorilor agricoli, creșterea standardului de viață în spațiul rural prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sociale și a celor necesare planificării unei agriculturi durabile. Într-un anume sens, modificările structurale care au avut loc în decursul perioadei de funcționare a

acestui program de finanțare 2000 – 2007, o perioadă de tranziție caracterizată de dinamism, progres și inovație, se doarec a fi de ordin pozitiv.

Anterior planificării unei strategii de dezvoltare s-au realizat studii complexe asupra spațiului național, în care s-au evidențiat problemele majore existente în cazul spațiului rural, s-au stabilit zonele defavorizate care reprezentau și prioritatea dezvoltării ulterioare. În urma delimitării problemelor structurale în teritoriu, s-au stabilit axele prioritare de dezvoltare, conform cărora Programul SAPARD își formula măsurile corespondente prin intermediul cărora se finanțau proiecte de investiții:

Axa prioritară 1. Îmbunătățirea accesului la piețe și a competitivității produselor agricole prelucrate. Obiectivele stabilite prin intermediul acestei axe prioritare au dorit a se realiza prin două măsuri, respectiv 1.1 și 1.2. În mod particular, sprijinul acordat prin măsura 1.1 a fost destinat să îmbunătățească performanțele producției agroalimentare din punct de vedere al standardelor de calitate și al diversificării gamei sortimentale a produselor prelucrate, în scopul de a înlătura unele disfuncționalități ce se manifestă pe piețele specifice ale acestora. Prioritățile constau în îmbunătățirea procesării și marketing-ului în următoarele sectoare: lapte și produse lactate; carne și produse din carne; legume, fructe și cartofi; vinificație, pește, produse piscicole și plante textile. Prin Măsura 1.2 s-au finanțat, cu rambursare integrală de fonduri, modernizarea laboratoarelor fitosanitare și sanitar-veterinare pentru o mai bună supervizare a procesului de producție în privința calității produselor și a asigurării securității alimentare a populației consumatoare autohtone și, implicit, a celei europene. S-a reglementat stabilirea necesității pentru modernizarea a două laboratoare în fiecare regiune de dezvoltare, ținând cont mai ales de acoperirea zonelor turistice din țară, a zonelor rurale îndepărtate.

Axa prioritară 2. Îmbunătățirea infrastructurilor pentru dezvoltare rurală și agricultură. Obiectivele stabilite s-au concretizat în adoptarea a două măsuri deosebit de importante, măsura 2.1 pentru dezvoltarea infrastructurii rurale tehnico-edilitare de drumuri, alimentare cu apă potabilă, canalizare și stații de epurare și respectiv măsura 2.2 care își îndreaptă atenția către valorificarea resurselor de apă în scop agricol. În cazul investițiilor presupuse a fi realizate prin intermediul măsurii celei din urmă, nu s-au mai realizat sesiuni de depuneri de proiecte și nici contractări. Aceasta se datorează deciziei luate de către autoritățile statului și delegații Comisiei Europene la întâlnirea bilaterală din decembrie 2005 de a nu se mai acorda finanțări pentru lucrări de protejare a terenurilor agricole, întrucât Programul se afla deja în ultima fază de implementare iar cererile înregistrate în cadrul celorlalte măsuri depășeau bugetele alocate. În același timp, s-au realocat fonduri limitate dinspre măsurile care au prezentat un număr redus de cereri de finanțare, în favoarea măsurilor 3.1, 3.4 și 2.1.

Axa prioritară 3. Dezvoltarea economiei rurale – una din cele mai complexe axe care implică componenta teritorială în relație cu cea umană în scopul îmbunătățirii productivității terenurilor agricole în procesul de exploatare vegetală și zootehnică. În cadrul acestei axe prioritare s-au inclus două dintre măsurile care au înregistrat o evoluție

echilibrată între ele, respectiv Măsura 3.1 și Măsura 3.4. Prima dintre acestea s-a axat pe investițiile în exploatațile agricole, în timp ce a doua s-a concretizat în finanțarea proiectelor pentru diversificarea activităților alternative aducătoare de venituri multiple în spațiul rural.

Axa prioritară 4. Dezvoltarea resurselor umane. Fenomenul dezvoltării, iar în mod specific cel al dezvoltării rurale, evoluează în funcție de componenta umană. Astfel, dezvoltarea socială a locuitorilor spațiului în cauză în ceea ce privește gradul de educație, specializarea în domenii variate de activitate, accesul la informație determină gradul de evoluție al fiecărei așezări umane. Evident este faptul că toate statele candidate la statutul de membru al Uniunii Europene sau deja membre au beneficiat și încă beneficiază de acest tip de ajutor comunitar, diferențele constând în nivelul de adaptare al statului sau al spațiului în cauză la normele de funcționare a politicilor și a mijloacelor de finanțare corespondente luând în considerare necesitățile specifice identificate ca și prioritare în eventuale formulări de axe prioritare și măsuri de activitate. Necesitățile și echivalentul ajutorului financiar se stabilesc în concordanță cu expunerea neajunsurilor celorlalte sectoare din lista de priorități.

Tabel 37. Situația alocărilor financiare în cazul unui proiect finanțat prin SAPARD, situat în zone calamitate/necalamitate

Măsura	Valori totale eligibile ale proiectelor ²¹¹ (Euro)	Ajutorul public acordat ²¹² (%)	Ajutorul public acordat (calamitat) (%)	Gradul de intervenție		
				Teritoriu	Contribuția UE (%)	Buget național (%)
Măsura 1.1	30.000 - 4.000.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 2.1	100.000 - 1.000.000	100	100	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 3.1	5.000 - 500.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15
Măsura 3.4	5.000 - 200.000	50	75	Necalamitat	75	25
				Calamitat	85	15

Sursa datelor: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

²¹¹ Trebuie menționat că valorile totale eligibile ale proiectelor decise prin regulamentul funcționării programului SAPARD prezintă unele specificități, conform submăsurilor. Astfel, în cadrul măsurii 3.1, pentru submăsura înființării sau modernizării fermelor de creștere a animalelor și păsărilor, valoarea unui proiect eligibil poate ajunge la 2.000.000 Euro, numai în cazul în care obiectivul final este implementarea acquis-ului comunitar, după realizarea investiției. În cazul măsurii 3.4, submăsura Acvacultura, proiectele declarate eligibile pentru finanțare pot ajunge la valoare de 500 000 Euro, în scopul de a promova activitățile specifice de cultivare, creștere și prelucrare a produselor piscicole.

²¹² Ajutorul public acordat se diferențiază în funcție de câțiva factori. În primul rând, ajutorul public este în valoare de 100% numai în cazul proiectelor neaducătoare de venituri după realizarea investiției. În al doilea rând, ajutorul financiar este influențat și de locația unde este amplasat proiectul, în două direcții: prima, în cazul măsurii 1.1, submăsura zahăr și semințe oleaginoase unde contribuția publică este de 30%; a doua, în cazul măsurii 3.1, unde există câteva mențiuni pentru diferite categorii de aspecte care influențează nivelul de intervenție financiară: *locația*-spațiul montan (60% contribuție publică), *vârsta* - sub 40 de ani (55% contribuție publică), *vârsta și locația* - sub 40 de ani în spațiul montan (65% contribuție publică).

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

Alocările financiare se distribuie proporțional cu disfuncționalitățile prezentate de un sector rural cât și cu importanța pe care o deține acesta, stabilită prin Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006, și, nu în ultimul rând, în funcție de potențialul de dezvoltare (mediu favorabil investițiilor) și posibilitatea valorificării durabile a acestui potențial. Concomitent cu stabilirea mutuală a sistemului de priorități și arealele defavorizate (aflate într-o situație critică) ale statului aderant împreună cu instituțiile Europene în cazul aceleași arii de preocupări, formularea principiilor de acțiune asupra acestor priorități sub îndrumarea, monitorizarea și coordonarea Delegației Comisiei Europene în România, instituțiile publice naționale au încercat să-și constituie sistemul propriu de aplicare a politicii de dezvoltare. Politicile noi de promovare a spațiului rural includ, în primul rând, măsuri de îmbunătățire a calității și cantității resursei umane, care formează procentual și proporțional jumătate din suportul fizic de implementare a unui proiect de dezvoltare, condiție în care cealaltă jumătate este reprezentată de infrastructura fizică existentă, care presupune măsuri de ameliorare dependente în mare măsură de factorul financiar. Măsurile programului SAPARD urmăresc, în primul rând, facilitarea implementării acquis-ului comunitar, vizând diminuarea unor neajunsuri care caracterizează agricultura din România, înainte de aderarea acesteia la Uniunea Europeană.

Măsurile nu au fost acreditate în același timp, ci diferențiat, conform priorităților stabilite de comun acord, măsurile 1.1 și 2.1 fiind declarate eligibile și creând posibilitatea de investiții în domeniul prelucrării și comercializării produselor agricole și piscicole, dar și investiții în infrastructură (modernizarea drumurilor comunale, modernizarea și construcția de rețele de alimentare cu apă potabilă, canalizare și stații de epurare în localități rurale).

Ulterior, în anul 2003, s-au acreditat măsurile prin intermediul cărora se acorda finanțare pentru proiectele de investiții în exploatații agricole - Măsura 3.1, și respectiv măsura 3.4, prin care se încuraja dezvoltarea activităților multiple și aducătoare de venituri alternative locuitorilor din spațiul rural. Luând în calcul prioritățile stabilite prin Planul Național de Dezvoltare Rurală care să fie atinse prin măsura 1.1 a prelucrării produselor agricole și piscicole și mai ținând cont și de gradul de adaptabilitate al locuitorilor spațiului rural din regiunile de dezvoltare analizate, se vor putea observa câteva din rezultatele unei analize cantitative a datelor publice, raportate la alocările financiare, în urma cărora au rezultat diferențieri privind preferabilitatea către anumite activități în cadrul măsurilor. (vezi planșa 46).

Infrastructura tehnică reprezintă suportul dezvoltării oricăror activități întreprinse de locuitorii spațiului rural. Având în vedere starea deosebit de precară a drumurilor locale, și faptul că dezvoltarea se bazează pe relații de colaborare-comunicare-transfer de informații, de materii prime și finite - între locații aflate la distanțe variabile se poate observa interesul deosebit manifestat de administrațiile locale pentru îmbunătățirea acesteia. Pentru o analiză corectă și obiectivă, se sugerează omiterea aspectului infrastructurii, aceasta beneficiind de rezultate pozitive în toate regiunile de dezvoltare, dar pentru a sublinia gradul de dezvoltare rurală în ceea ce privește activitățile agricole și

Tabel 38. Absorbția financiară cantitativă și temporală în cadrul regiunilor de dezvoltare (Euro)

Anul	2002	2003	2004	2005	2006
Regiune de dezvoltare	Măsura 1.1				
Regiunea Nord-Est	5293864	3929691	537850	21256754	15724919
Regiunea Sud-Est	803859	6900745	5937871	19571282	21016880
Regiunea Sud Muntenia	1968618	7325069	5033029	17496885	26583761
Regiunea SV Oltenia	424492	4899084	2528918	8096156	9751520
Regiunea Vest	0	897454	4248673	10619072	25717375
Regiunea Nord-Vest	3409085	736391	1722916	7703537	12893463
Regiunea Centru	5094444	4115298	7032409	23194452	24700845
Regiunea București-Ilfov	0	1359952	3901380	10698299	6443234
Regiune de dezvoltare	Măsura 2.1				
Regiunea Nord-Est	145919943	0	0	0	19283344
Regiunea Sud-Est	76562298	0	0	0	17217658
Regiunea Sud Muntenia	80646058	0	0	0	43902514
Regiunea SV Oltenia	56307602	0	0	0	19989849
Regiunea Vest	34435135	0	0	0	9711196
Regiunea Nord-Vest	30833680	0	0	0	18462683
Regiunea Centru	29373950	0	0	0	21342269
Regiunea București-Ilfov	4154744	0	0	0	1985879
Regiune de dezvoltare	Măsura 3.1				
Regiunea Nord-Est	0	0	4597532	6228750	25931016
Regiunea Sud-Est	0	0	4557182	11743446	31059916
Regiunea Sud Muntenia	0	247973	3182908	16275049	33202884
Regiunea SV Oltenia	0	0	1270043.8	3979984	11986804
Regiunea Vest	0	1017735.8	3659353	8065425	14129871
Regiunea Nord-Vest	0	0	4446412	7882369	14790199
Regiunea Centru	0	0	1181058	5809789	14044340
Regiunea București-Ilfov	0	0	409514	1161240	1347198
Regiune de dezvoltare	Măsura 3.4				
Regiunea Nord-Est	0	0	1825453	4852713	6759859
Regiunea Sud-Est	0	0	836228	1444288	2137460
Regiunea Sud Muntenia	0	0	784115	1893041	2279012
Regiunea SV Oltenia	0	0	508588	3993647	3194238
Regiunea Vest	0	342141	733507	2187692	2929199
Regiunea Nord-Vest	0	0	879921	4234009	4278581
Regiunea Centru	0	0	1952832.9	10058633	13359494
Regiunea București-Ilfov	0	0	8260	345655	104807

Sursa datelor: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

neagricole preponderente rezultate în urma raportării la fondurile financiare absorbite, considerăm echitabil să evidențiem proiectele de investiții din cadrul măsurilor 1.1, 3.1 și respectiv 3.4.

6.2. Raportul dezvoltare rurală – absorbție financiară

Analiza fenomenului financiar și de dezvoltare manifestat în perioada de pre-aderare pe teritoriul întregului teritoriu românesc nu s-ar putea evidenția într-un mod complex fără a așeza în paralel fiecare regiune de dezvoltare ca entitate separată în procesul de absorbție a alocațiilor financiare, reflectând secționară dezvoltarea rurală prin prisma fiecăreia dintre ele. Studiind absorbția financiară în ansamblu se observă participarea activă a populației, și mai ales a administrațiilor locale, în realizarea de lucrări de modernizare și construcție a rețelelor de drumuri, alimentare cu apă și canalizare, proiecte de investiții care au utilizat aproximativ 54% din fondurile alocate, în cadrul Măsurii 2.1. Deși cu statut prioritar în fața oricăror acțiuni suport pentru dezvoltarea zonelor rurale, totuși fondurile s-au dovedit insuficiente încă din primele două luni de funcționare a programului. Cele mai favorizate regiuni din țară au fost cele din afara arcului carpatic, nu numai datorită necesităților mult mai ridicate, dar și datorită depunerii imediate a cererilor de finanțare. La nivel regional, situația se prezintă în mod pozitiv similară în regiunile de dezvoltare Nord-Est, Sud-Muntenia și Sud-Est, proiectele de investiții din fiecare dintre acestea reușind să atingă valori în jurul a 50%, în timp ce regiunea București-Ilfov înregistrează cea mai redusă activitate. (vezi planșa 70).

Dacă, în cazul rezultatelor la nivel național, scoatem din calcul fondurile financiare absorbite în cadrul Măsurii 2.1, în valoare de 54%, și ne raportăm doar la restul de 46% din buget, reprezentând totalul investițiilor de 100% în dezvoltarea activităților economice în spațiul rural, considerăm că, la o evaluare sintetică, derivă o proporționalitate în cazul exploatarea resurselor măsurilor 1.1 și 3.1, fiecare însumând un procent de 43% din total, restul de aproximativ 13% fiind reprezentat de tendința manifestată către activitățile economice alternative, în mod preponderent în cazul serviciilor turistice, în cadrul Măsurii 3.4. Inițial, exista o discrepanță între valorile procentuale în privința valorilor financiare înregistrate dar, calculând după valoarea proiectelor de investiții care variază de la o măsură la alta, datorită puterii financiare a tipului de beneficiar, ne oferă oportunitatea de a face prezumția că, în ciuda valorilor ridicate înregistrate de înființarea și modernizarea IMM-urilor și a centrelor de colectare și depozitare a produselor agricole, având alocate bugete necesare cu valori ridicate și ca beneficiari societăți comerciale, numărul proiectelor este implicit mai redus, deși la mijlocul perioadei de implementare a Programului s-au luat hotărâri de realocare a fondurilor în cazul investițiilor din industria agroalimentară pentru susținerea procesatorilor, atât datorită curențelor privind numărul de unități industriale disponibile și acceptate ca fiind funcționale, cât și datorită cheltuielilor financiare ridicate pentru realizarea unui astfel de obiectiv. În același timp, se explică procentul egal de

investiții în cadrul Măsurii 3.1, pentru care beneficiarii activi sunt reprezentați proporțional de persoane fizice autorizate, asociații familiale și, mai rar grupuri de producători. Este cazul Măsurii 3.4 care înregistrează un procent cu mult mai redus din buget, cum ar fi costul ridicat al echipamentului tehnologic necesar exploatărilor agricole. De aici, și prezumția că, în cazul unui număr aproape echivalent de proiecte de investiții în activități de exploatare clasică agricolă cu cel al proiectelor de investiții în unități de cazare turiști și alte tipuri de activități și ferme, cifrele financiare diferă, ajungându-se la un decalaj abrupt între valorile procentuale.

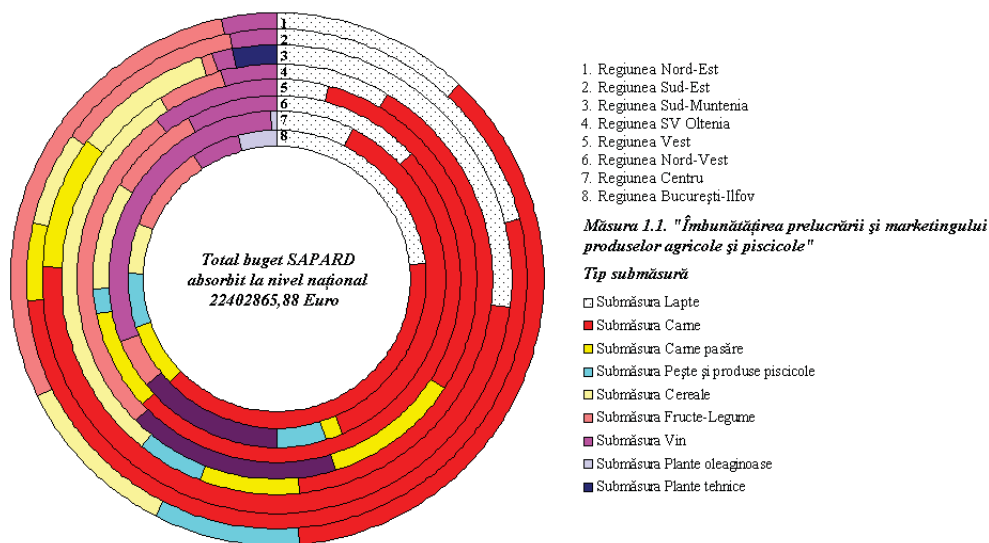
În cazul Măsurii 1.1 se observă distinct ponderea majoră a investițiilor în Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov, cu 70% din investiții în sectorul prelucrării produselor agroalimentare, urmată îndeaproape de regiunea de Dezvoltare Nord-Est cu valoarea de 48%, fapt care ilustrează o evoluție pozitivă în cadrul IMM-urilor în ceea ce privește regiunea Nord-Est, și o dezvoltare fluentă și în creștere a Sectorului Agricol Ilfov. În cadrul celorlalte regiuni, ponderea investițiilor în cadrul acestei măsuri este echilibrată, situându-se în jurul valorii de 30%. În ceea ce privește Măsura 3.1, prin intermediul căreia s-au finanțat proiecte de investiții privind modernizarea exploatațiilor agricole, pomicole și viticole, înființarea de ferme vegetale, zootehnice și mixte, valoarea cea mai redusă a investițiilor se înregistrează în regiunile de dezvoltare București-Ilfov și Nord-Est cu un procent de 9% din investiții, iar cea mai mare pondere o dețin regiunile Sud Muntenia, Vest și Nord-Vest cu 22%, 23% și respectiv 24% din investiții. Activitățile economice alternative în spațiul rural, reprezentate de Măsura 3.4, preiau la rândul lor o parte din alocările financiare, înregistrându-se proiecte de investiții în cadrul tuturor regiunilor de dezvoltare, poziția inferioară fiind ocupată de regiunea București-Ilfov, cu investiții în valoare de 1% și regiunea SV Oltenia cu 2%. Valori ridicate ale investițiilor sunt caracteristice regiunilor Centru și Nord-Vest, celelalte structuri regionale situându-se în jurul valorilor de 2-3%. Reorientarea profilului de activitate în cadrul unei comunități, însăși conturate prin tradiție și constantă, reprezintă un proces greu de inițiat, dar poate și mai greu de susținut în condițiile unor activi indirect constrânși de mentalitatea proprietății agricole și de perpetuarea activităților de exploatare clasică a pământului.

Dacă propunerea și implementarea unui program financiar de susținere a dezvoltării rurale a avut scopul de a demara un proces integrativ de dezvoltare economică a spațiului suport al României, gradul de inițiativă este ilustrat elocvent prin ponderea investițiilor în cadrul măsurilor programului SAPARD, la nivelul regiunilor de dezvoltare. Nici pe departe a fi finalizat, procesul de dezvoltare continuă și în prezent, intrând într-o nouă etapă, coordonată prin intermediul Planului Național de Dezvoltare 2007-2013, la finele căreia prognozăm o absorbție echivalentă a fondurilor în cazul modernizării infrastructurii locale, dar cu posibile modificări de raporturi în cazul celorlalte tipuri de investiții.

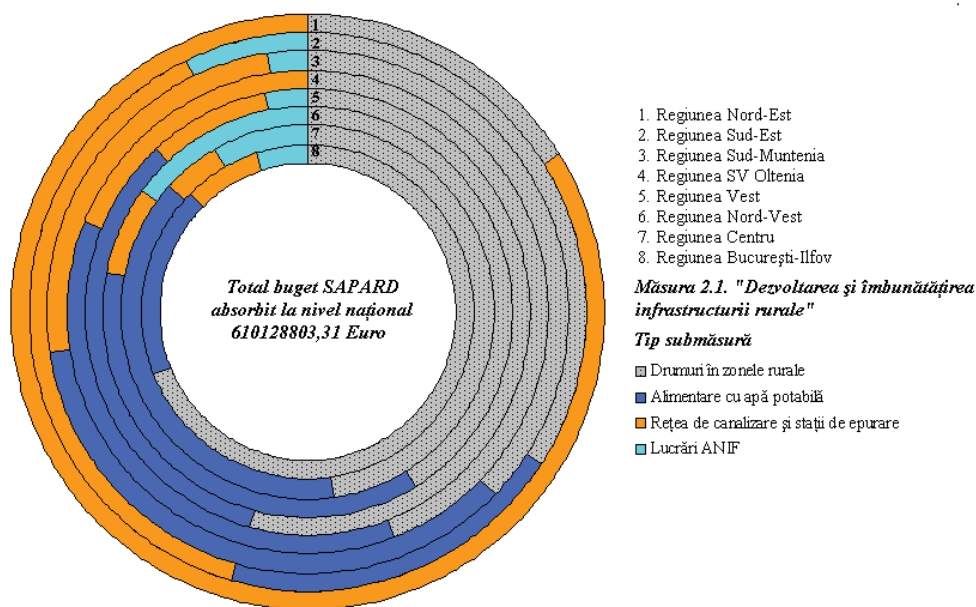
Tabel 39. Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 1.1, în România, la nivel regional, pe submăsuri

Regiune de Dezvoltare Submăsura	Nord-Est	Sud-Est	Sud Muntenia	Sud-Vest Oltenia	Vest	Nord-Vest	Centru	București Ilfov	România
	Buget SAPARD total (Euro)	46743078,48	54230637,97	58407362,32	25700170,54	41482575,92	26465392,11	64137448,20	22402865,88
Lapte (Euro)	10893403,54	4088958,98	7625696,53	1018148,00	3405353,37	7151147,78	13538153,21	2691217,28	50412078,70
(%)	23,3	7,5	13,1	4,0	8,2	27,0	21,1	12,0	14,8
Carne (Euro)	18437454,83	19541188,49	29177702,45	7076258,32	15766783,09	12899705,99	33731306,70	8227245,42	144857645,27
(%)	39,4	36,0	50,0	27,5	38,0	48,7	52,6	36,7	42,7
Carne pasăre (Euro)	3276915,38	862571,10	5270888,35	2640001,40	2970855,86	2449126,80	3068767,07	0,00	20539125,96
(%)	7,0	1,6	9,0	10,3	7,2	9,3	4,8	0,0	6,0
Pește și produse piscicole (Euro)	2764570,66	2569334,29	1269128,63	0,00	1941172,37	0,00	0,00	1948604,96	10492810,91
(%)	5,9	4,7	2,2	0,0	4,7	0,0	0,0	8,7	3,1
Cereale (Euro)	2601584,11	7698071,52	5461633,17	4096468,42	11871880,27	2603011,16	3946026,97	2326908,08	40605583,71
(%)	5,6	14,2	9,4	15,9	28,6	9,8	6,2	10,4	12,0
Fructe-Legume (Euro)	4313124,12	2650183,25	4851616,51	6479000,00	1988772,60	161041,58	7853194,24	6460890,14	34757822,44
(%)	9,2	4,9	8,3	25,2	4,8	0,6	12,2	28,8	10,2
Vin (Euro)	2456025,83	16558343,51	4750696,68	2444325,56	1618675,51	366167,80	2000000,00	748000,00	30942234,88
(%)	5,3	30,5	8,1	9,5	3,9	1,4	3,1	3,3	9,1
Plante oleaginoase (Euro)	2000000,00	261986,84	0	0	0	0	0	0	2261986,84
(%)	4,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
Plante tehnice (Euro)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	835191,01	0,00	0,00	835191,01
(%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2	0,0	0,0	0,2

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

Fig. 21. Proportia investițiilor în modernizarea unităților de prelucrare agroalimentară prin Programul SAPARD (2000-2006), la nivel regional

Fig. 22. Proportia investițiilor în modernizarea infrastructurii rurale prin Programul SAPARD (2000-2006), la nivel regional

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

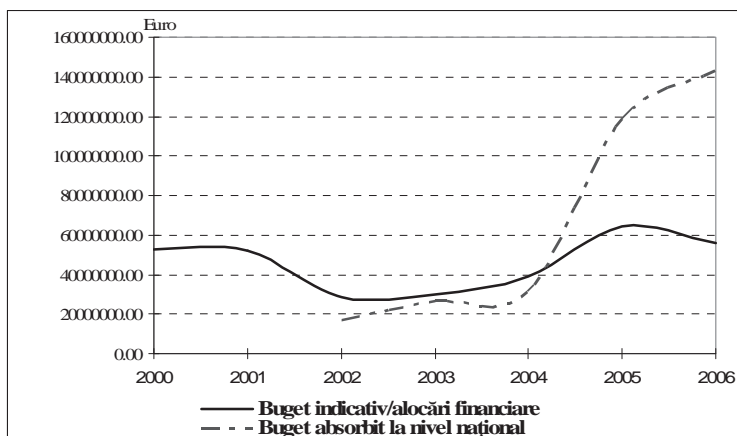

Fig. 23. Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 1.1, în România

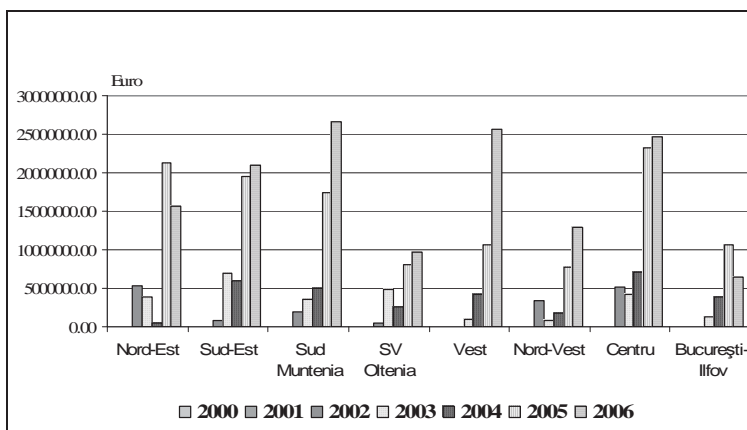

Fig. 24. Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 1.1 (2000-2006) la nivel național

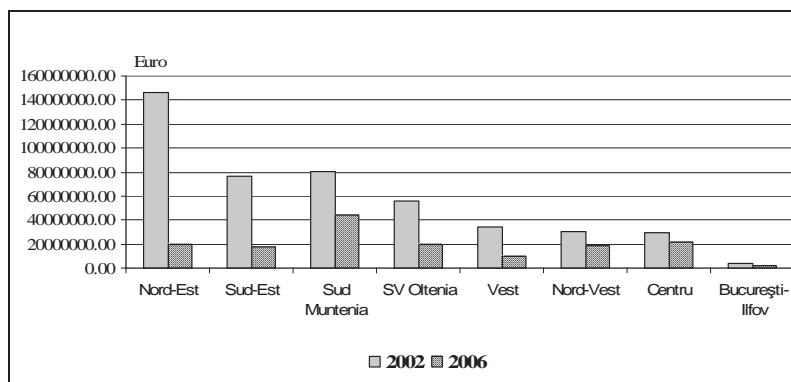

Fig. 25. Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 2.1 (2000-2006) la nivel regional

Tabel 40. Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 2.1 la nivel regional pe submăsuri

Regiune de dezvoltare	Nord-Est	Sud-Est	Sud-Muntenia	Sud-Vest Oltenia	Vest	Nord-Vest	Centru	București-Ilfov	România
Buget SAPARD total (Euro)	165203286,58	93779956,74	124548571,3	76297451,27	44146331,46	49296363,67	50716219,92	6140622,35	610128803,31
Drumuri	113822920,62	44924203,13	51352518,60	41361072,10	19475000,04	18350526,57	17305736,60	994629,00	307586606,65
(%)	68,9	47,9	41,2	54,2	44,1	37,2	34,1	16,2	50,4
Apă potabilă	30903541,38	36264284,60	46023515,16	25805241,01	16325359,39	17396025,53	10358749,85	0,00	183076716,90
(%)	18,7	38,7	37,0	33,8	37,0	35,3	20,4	0,0	30,0
Canalizare	12431628,12	4836013,65	8635031,80	6724708,26	8345972,04	12352370,18	19394583,90	5145993,35	77866301,29
(%)	7,5	5,2	6,9	8,8	18,9	25,1	38,2	83,8	12,8
Lucrări amenajare	8045196,47	7755455,37	18537505,75	2406429,91	0,00	1197441,40	3657149,57	0,00	41599178,47
(%)	4,9	8,3	14,9	3,2	0,0	2,4	7,2	0,0	6,8

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale.

Tabel 41. Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 3.1, la nivel regional pe submăsuri

Regiune de Dezvoltare	Nord-Est	Sud-Est	Sud Muntenia	Sud-Vest Oltenia	Vest	Nord-Vest	Centru	București Ilfov	România
Buget SAPARD total (Euro)	36757303,66	47658418,00	52908814,75	17236832,20	26872385,84	27118981,27	20979042,49	2917952,72	232449730,93
Ferme avicola	3689634,85	6081238,70	7748049,85	998478,63	316520,92	5435154,23	2673271,88	0,00	26942349,06
(%)	10,0	12,8	14,6	5,8	1,2	20,0	12,7	0,0	11,6
Cereale	0,00	162146,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	162146,00
(%)	0,00	0,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07
Sere	848520,08	859187,52	652080,63	238256,49	2009908,72	689769,44	578120,74	0,00	5875843,63
(%)	2,3	1,8	1,2	1,4	7,5	2,5	2,8	0,0	2,5
Vin	767792,43	2353504,51	1276283,00	1425152,07	625800,91	132328,58	2316604,91	0,00	8897466,40

(%)	2,1	4,9	2,4	8,3	2,3	0,5	11,0	0,0	3,8
Ferme mixte	4391,15	0,00	1285779,98	45500,00	499815,15	302435,50	623829,80	0,00	2761751,58
(%)	0,0	0,0	2,4	0,3	1,9	1,1	3,0	0,0	1,2
Culturi de câmp	12670749,73	28108740,44	27000149,36	9050923,40	15750836,88	9308020,38	4533772,69	1667952,92	108091145,80
(%)	34,5	59,0	51,0	52,5	58,6	34,3	21,6	57,2	46,5
Ferme vaci (lapte)	10471655,85	3011733,54	6965406,50	2288516,92	3214047,14	5194538,51	7159564,08	249999,80	38555462,36
(%)	28,5	6,3	13,2	13,3	12,0	19,2	34,1	8,6	16,6
Ferme (taurine)	0,00	73282,51	0,00	0,00	950011,57	651238,05	144571,04	0,00	1819103,17
(%)	0,0	0,2	0,0	0,0	3,5	2,4	0,7	0,0	0,8
Fructe	1100880,23	826777,93	79066,24	38527,80	1174162,92	491380,57	1401057,94	0,00	5111853,64
(%)	3,0	1,7	0,1	0,2	4,4	1,8	6,7	0,0	2,2
Legume	271480,81	1494727,32	664127,44	16988,98	249044,54	90866,19	40695,94	0,00	2827931,22
(%)	0,7	3,1	1,3	0,1	0,9	0,3	0,2	0,0	1,2
Ferme (porci)	5509494,51	4687079,53	6782237,20	2681252,13	195052,41	3785541,51	1080805,23	1000000,00	25721462,51
(%)	15,0	9,8	12,8	15,6	0,7	14,0	5,2	34,3	11,1
Ferme (berbecuți)	249928,79	0,00	250000,00	453235,77	1032563,70	102857,31	300000,00	0,00	2388583,56
(%)	0,7	0,0	0,5	2,6	3,8	0,4	1,4	0,0	1,0
Ferme ovine	1172775,22	0,00	205634,55	0,00	854621,00	625291,45	126748,25	0,00	2985070,47
(%)	3,2	0,0	0,4	0,0	3,2	2,3	0,6	0,0	1,3
Mașini agricole	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	309559,54	0,00	0,00	309559,54
(%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,1

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

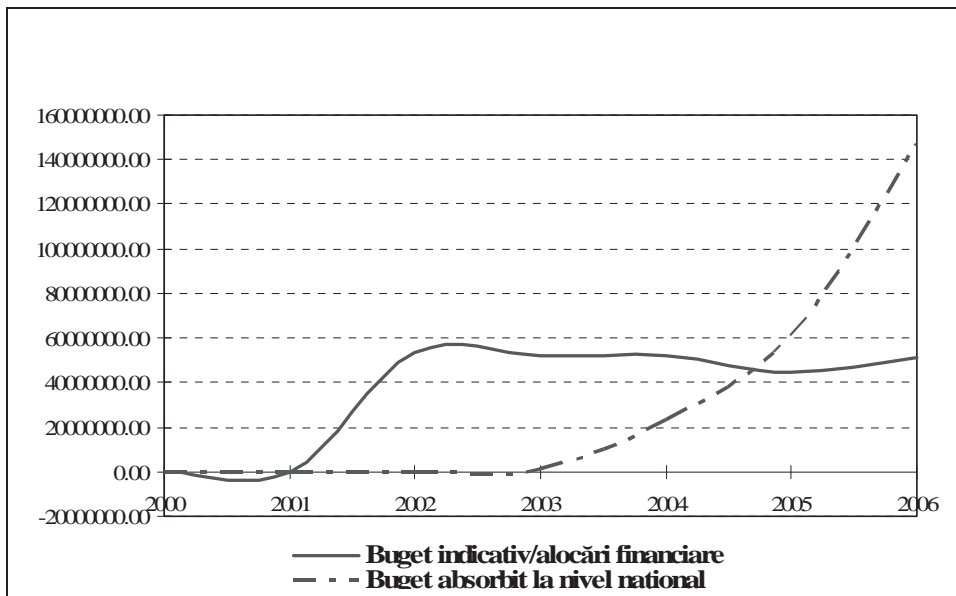

Fig. 26. Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 3.1, în România

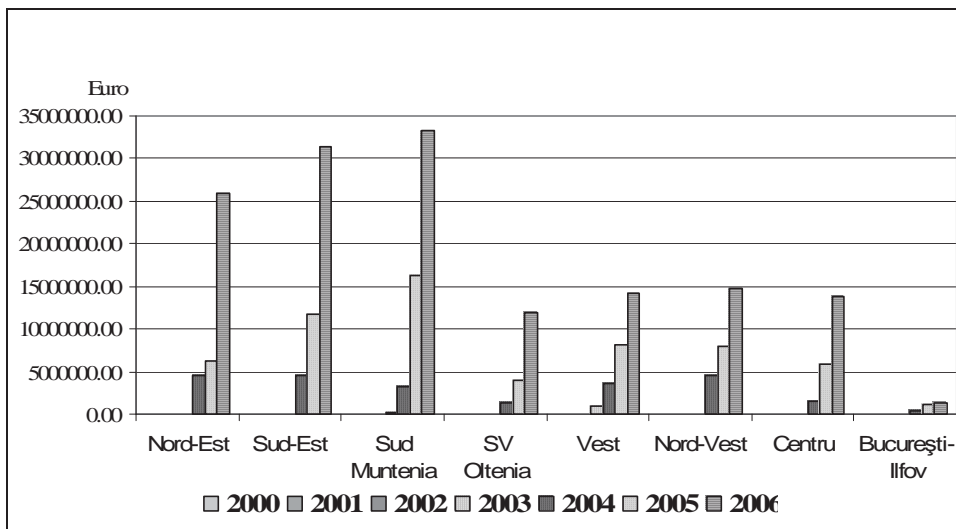

Fig. 27. Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 3.1 (2000-2006) la nivel regional

Tabel 42. Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 3.4, la nivel regional pe submăsură

Regiune de Dezvoltare	Nord-Est	Sud-Est	Sud Muntenia	Sud-Vest Oltenia	Vest	Nord-Vest	Centru	București Ilfov	România
Buget SAPARD total (Euro)	13338024.54	4417975.78	4956167.72	7696472.00	6192540.38	9392512.03	26759971.24	458721.82	73212385.50
Submăsura 1	10069149.33	2894244.74	4365807.81	5982207.86	4270158.61	7831039.62	23466014.28	200000.00	59078622.26
(%)	75.5	65.5	88.1	77.7	69.0	83.4	87.7	43.6	80.7
Submăsura 2	392941.35	355505.01	136844.91	667520.37	102388.40	372178.15	602839.79	125938.11	2756156.10
(%)	2.9	8.0	2.8	8.7	1.7	4.0	2.3	27.5	3.8
Submăsura 3	371736.48	0.00	0.00	37407.47	495259.75	202742.71	361792.95	0.00	1468939.37
(%)	2.8	0.0	0.0	0.5	8.0	2.2	1.4	0.0	2.0
Submăsura 4	795078.84	288525.28	27347.61	162192.83	0.00	0.00	145624.41	0.00	1418768.96
(%)	6.0	6.5	0.6	2.1	0.0	0.0	0.5	0.0	1.9
Submăsura 5	744756.21	143876.84	64568.46	409164.52	381674.08	320228.73	1103709.00	32851.79	3200829.63
(%)	5.6	3.3	1.3	5.3	6.2	3.4	4.1	7.2	4.4
Submăsura 6	199499.50	0.00	0.00	50189.00	142652.94	194995.93	0.00	99931.91	687269.29
(%)	1.5	0.0	0.0	0.7	2.3	2.1	0.0	21.8	0.9
Submăsura 7	564862.83	735823.91	361598.93	387789.94	800406.60	372076.88	1079990.80	0.00	4302549.89
(%)	4.2	16.7	7.3	5.0	12.9	4.0	4.0	0.0	5.9
Submăsura 7	200000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	200000.00
(%)	1.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3

Sursa: Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale

*** Submăsura 1 – Turism rural și agroturism; Submăsura 2 – Apicultura; Submăsura 3 – Activități meșteșugărești; Submăsura 4 – Acvacultura; Submăsura 5 – Alte activități (ferme ciuperci, melci, broaște); Submăsura 6 – Procesare fructe de pădure și arbuști fructiferi; Submăsura 7 – Alte tipuri de activități turistice; Submăsura 7 – Modernizare parc mașini agricole.

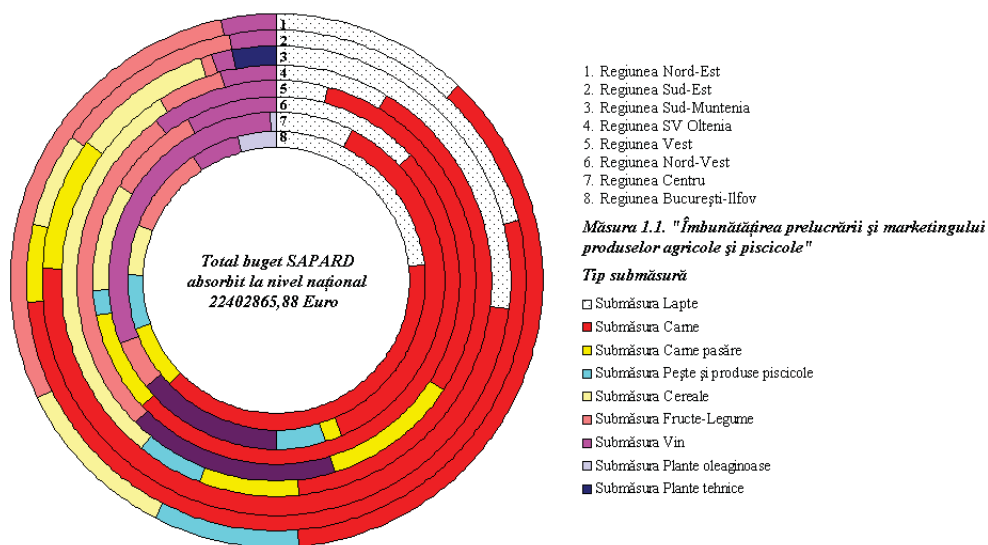

Fig. 28. Proportia investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole prin Programul SAPARD (2000-2006), la nivel regional

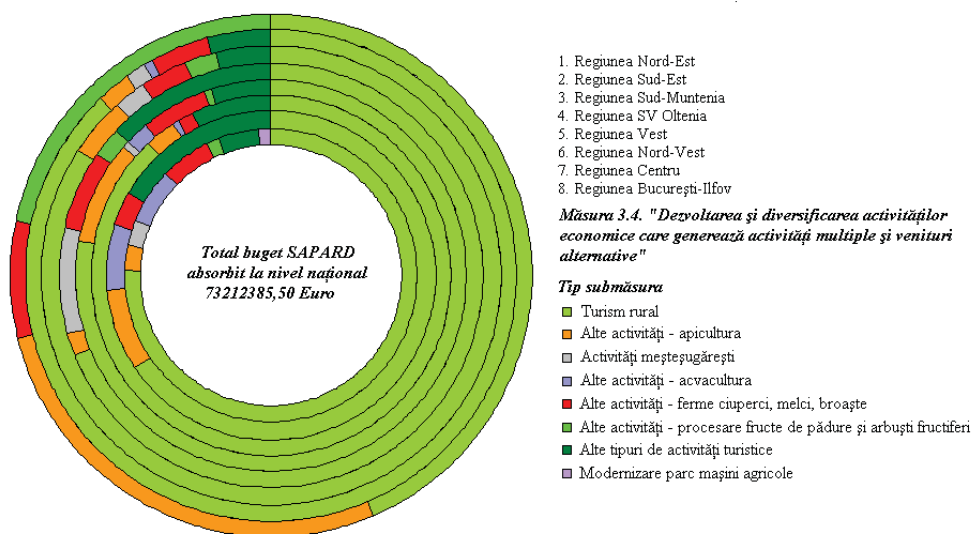

Fig. 29. Proportia investițiilor în modernizarea și diversificarea economiei rurale prin Programul SAPARD (2000-2006), la nivel regional

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

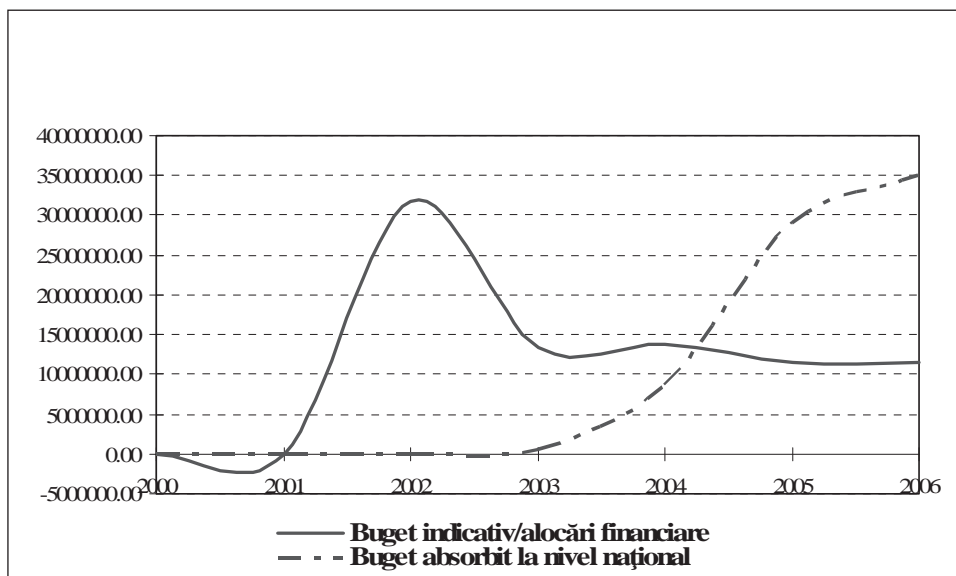

Fig. 30. Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 3.4 în România

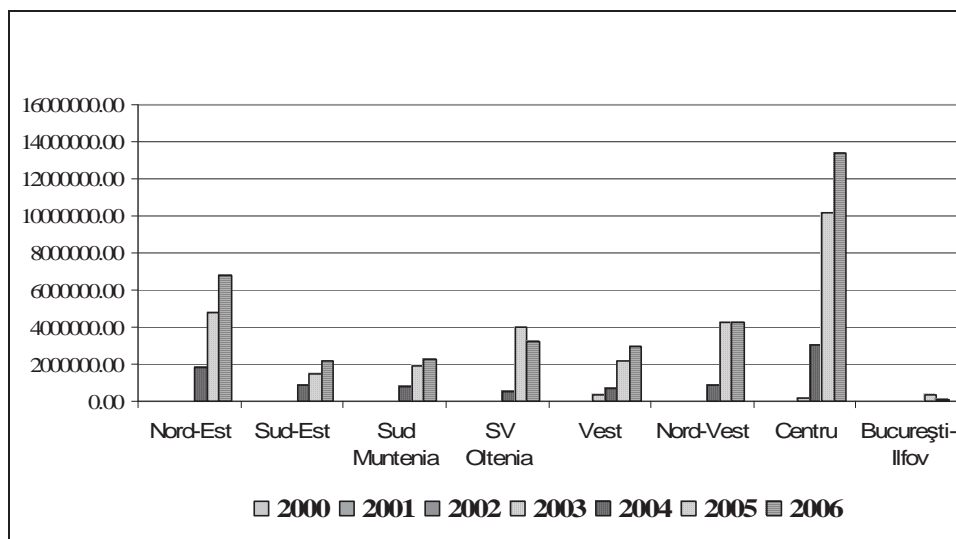
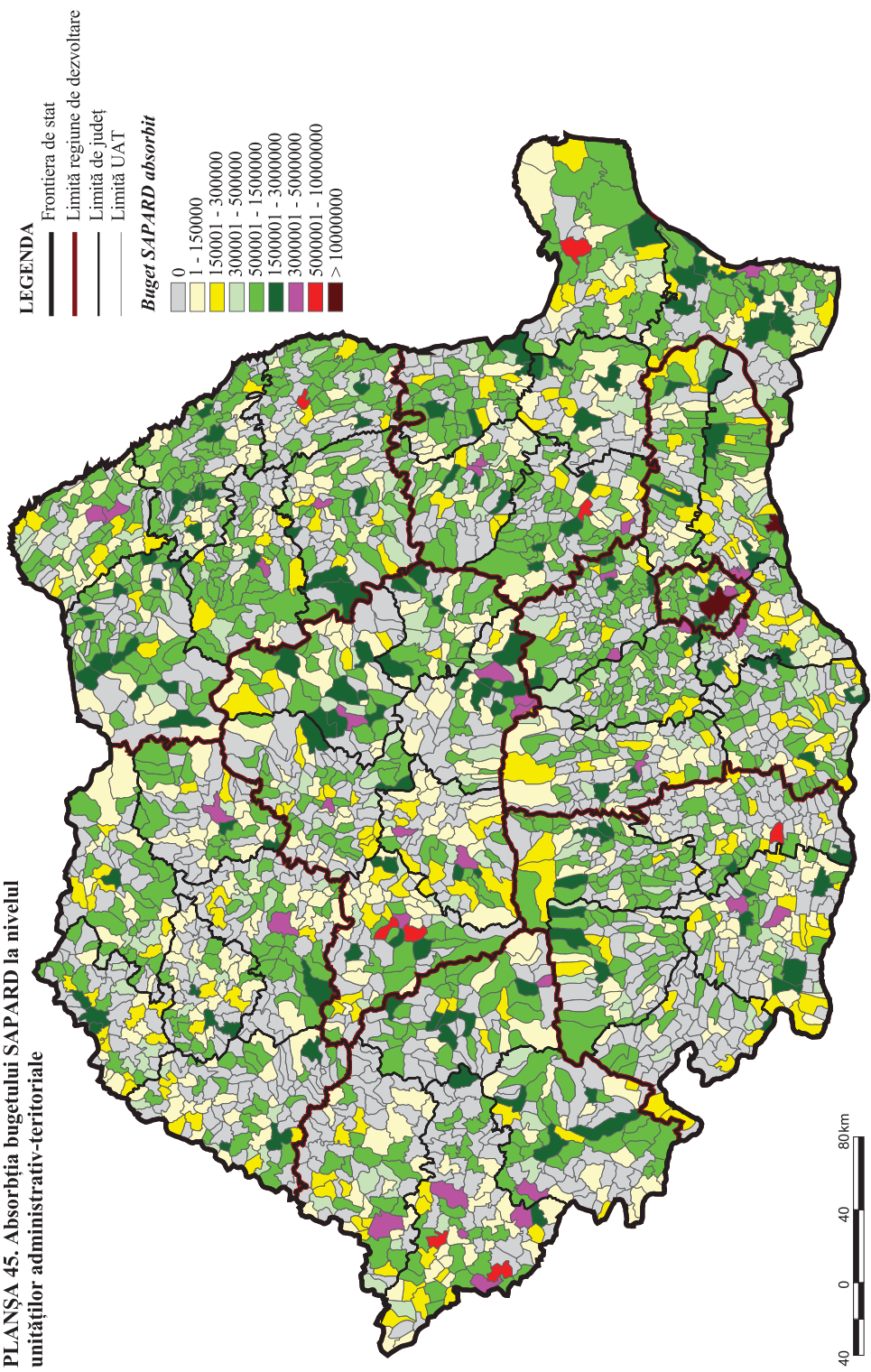
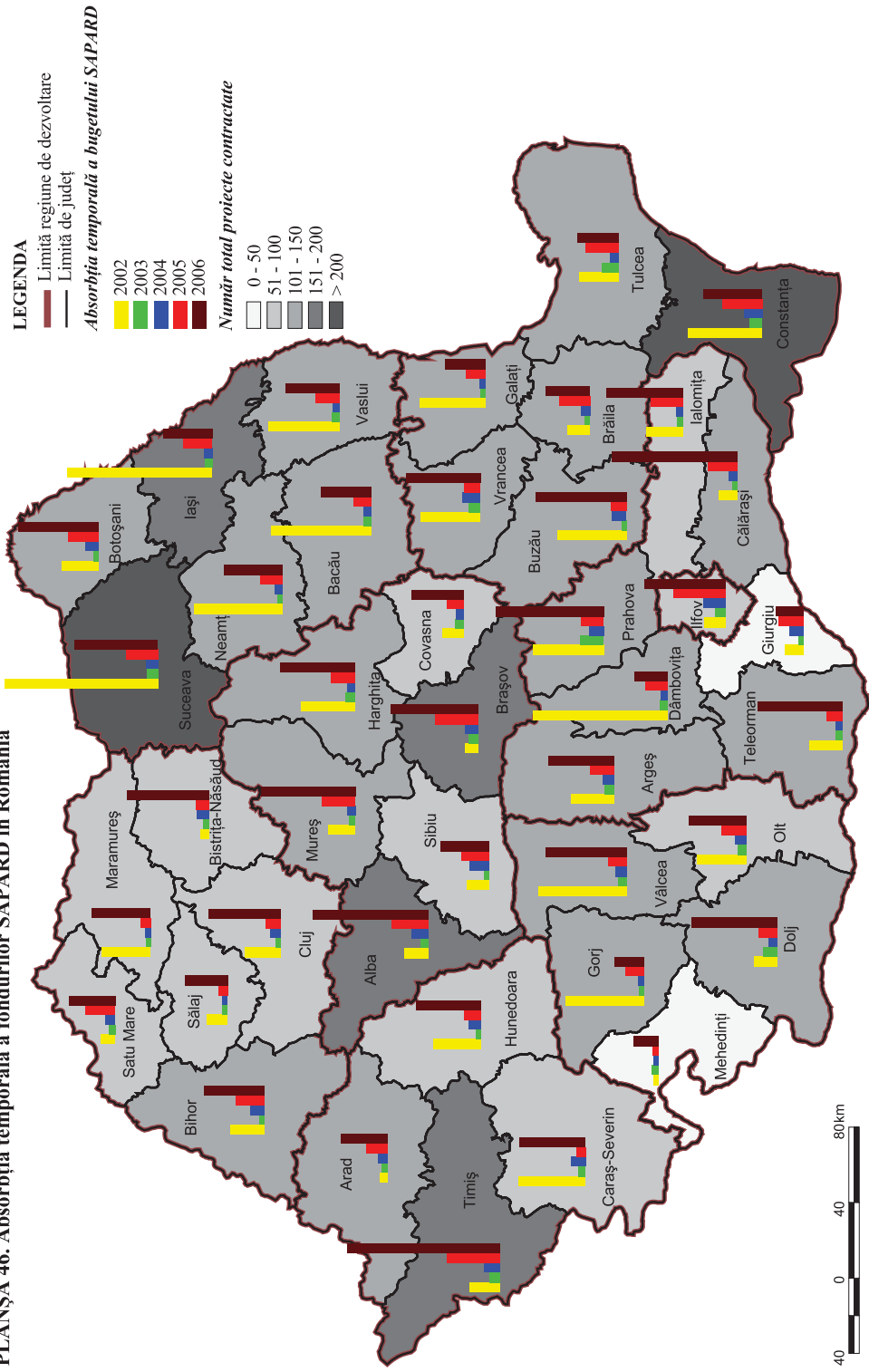

Fig. 31. Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 3.4 (2000-2006) la nivel regional

PLAȘA 45. Absorbția bugetului SAPARD la nivelul unităților administrativ-teritoriale

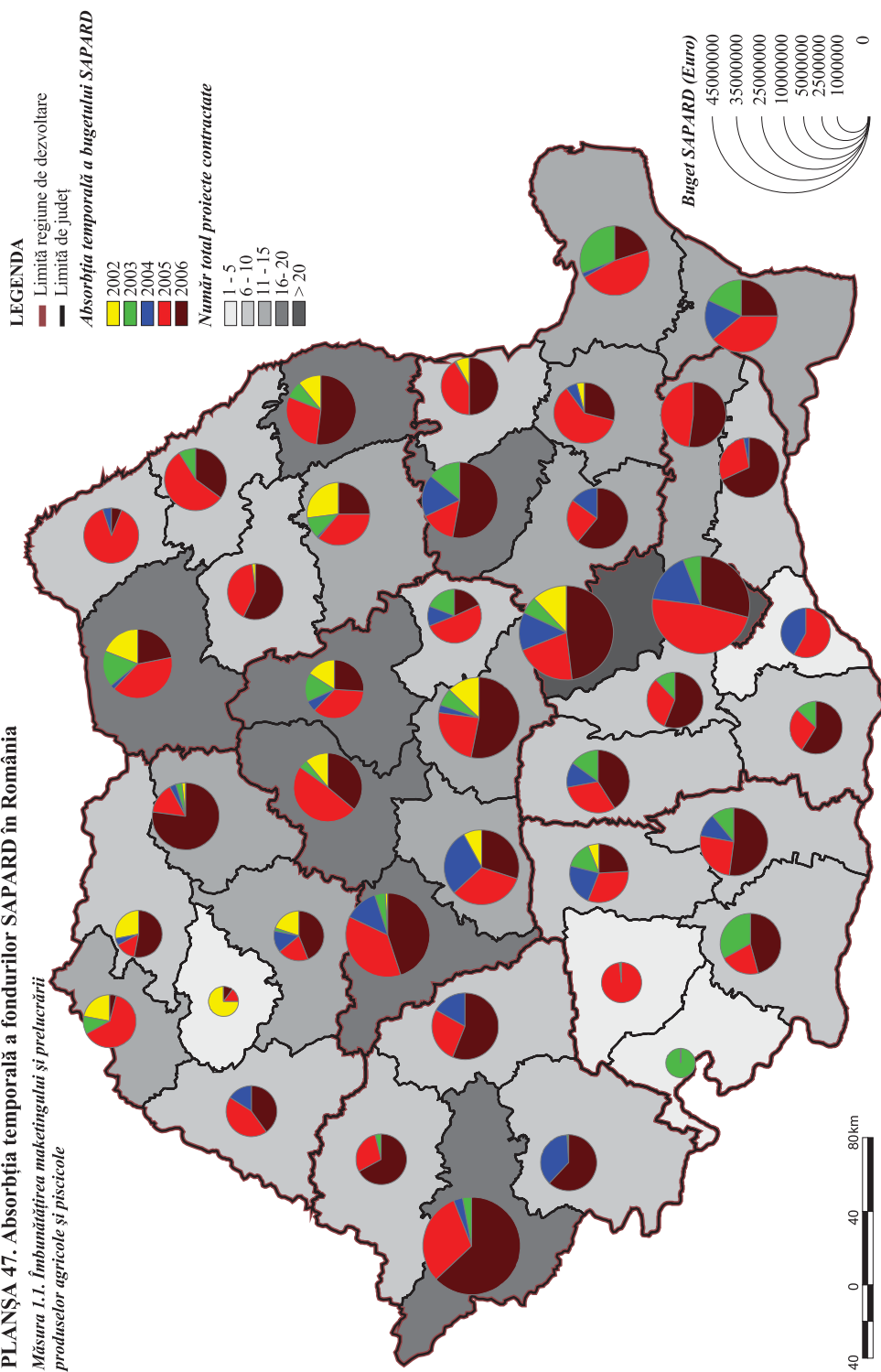

PLANȘA 46. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

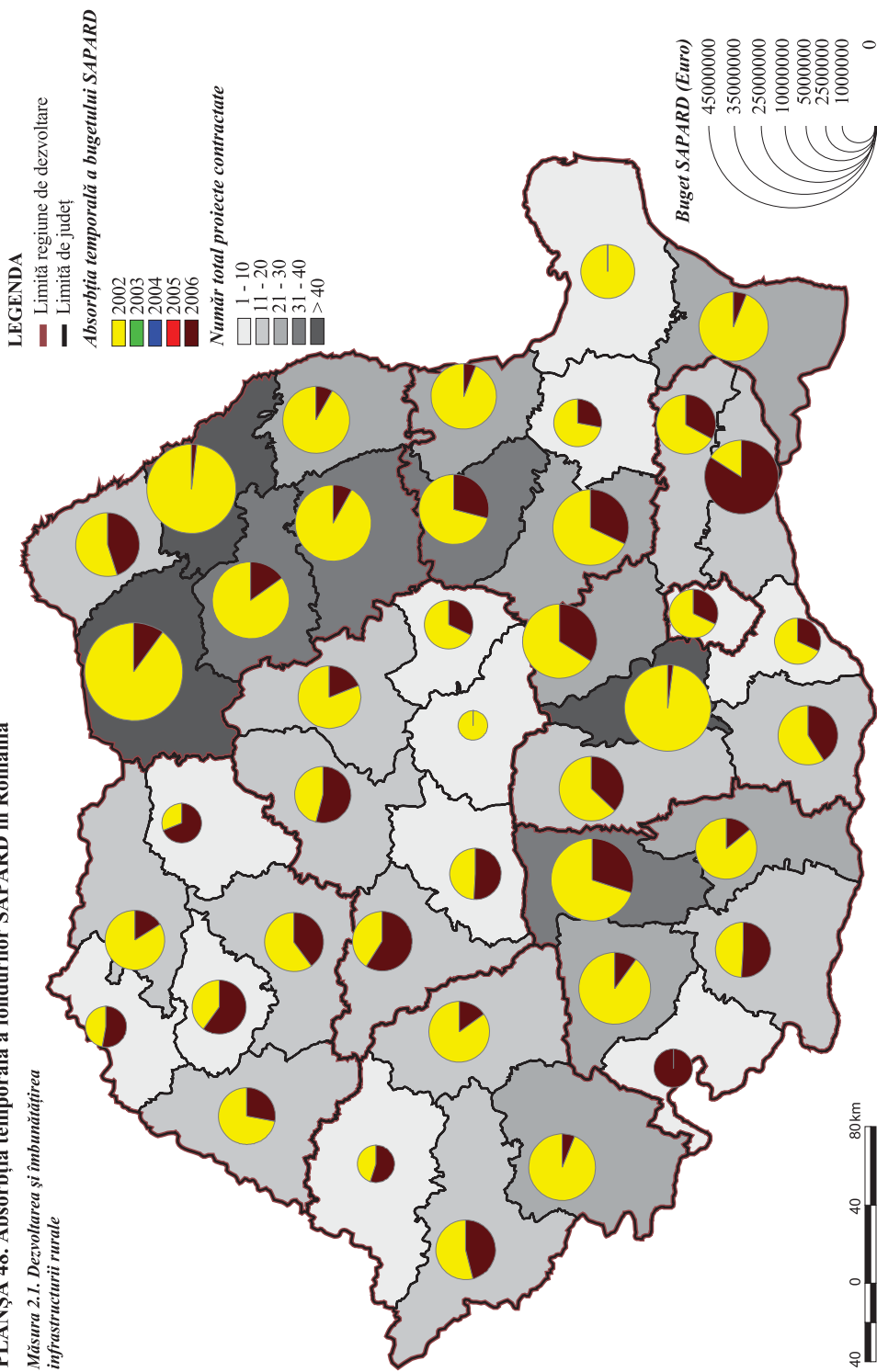
PLAȘA 47. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole

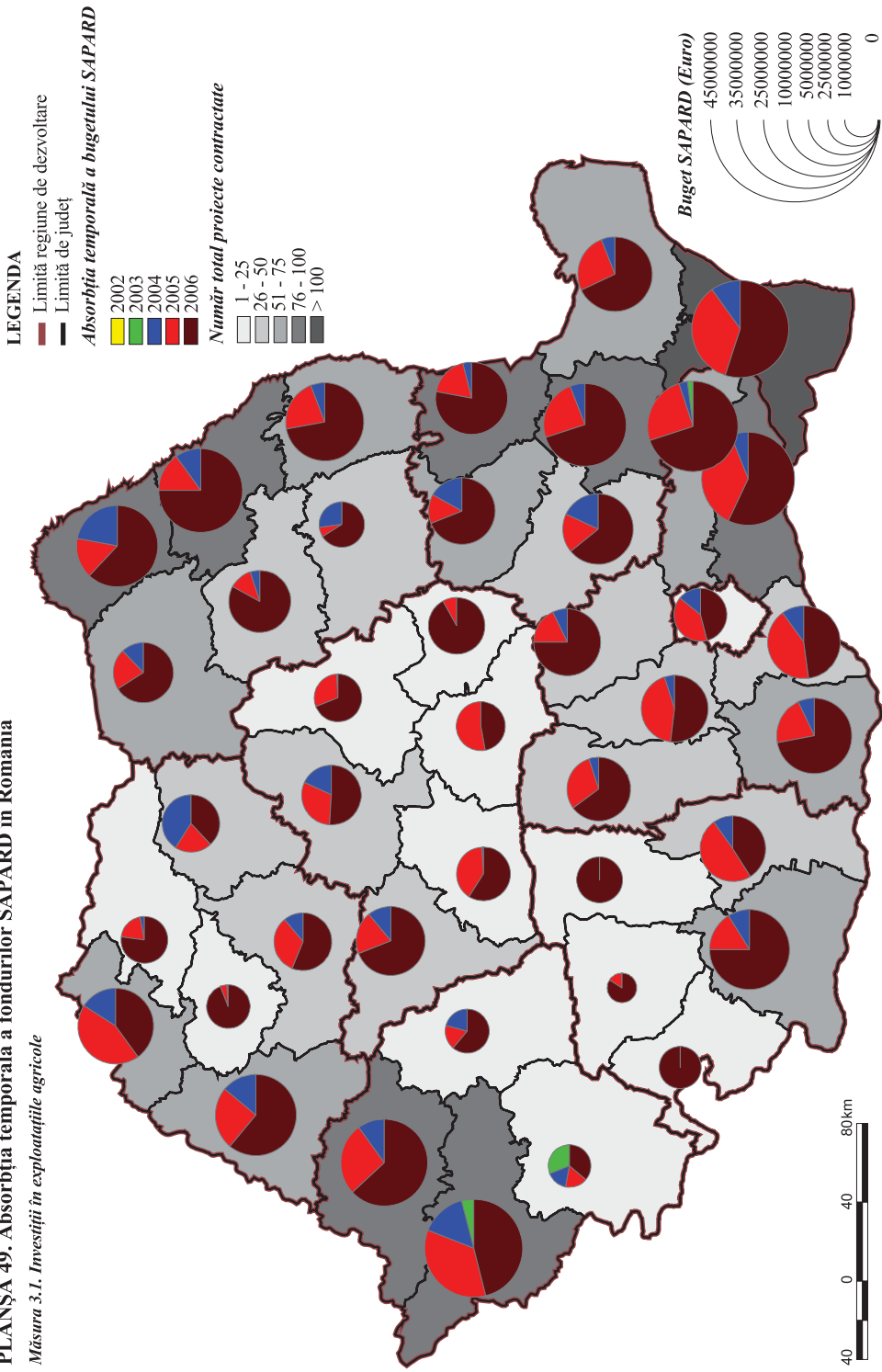

PLANȘA 48. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

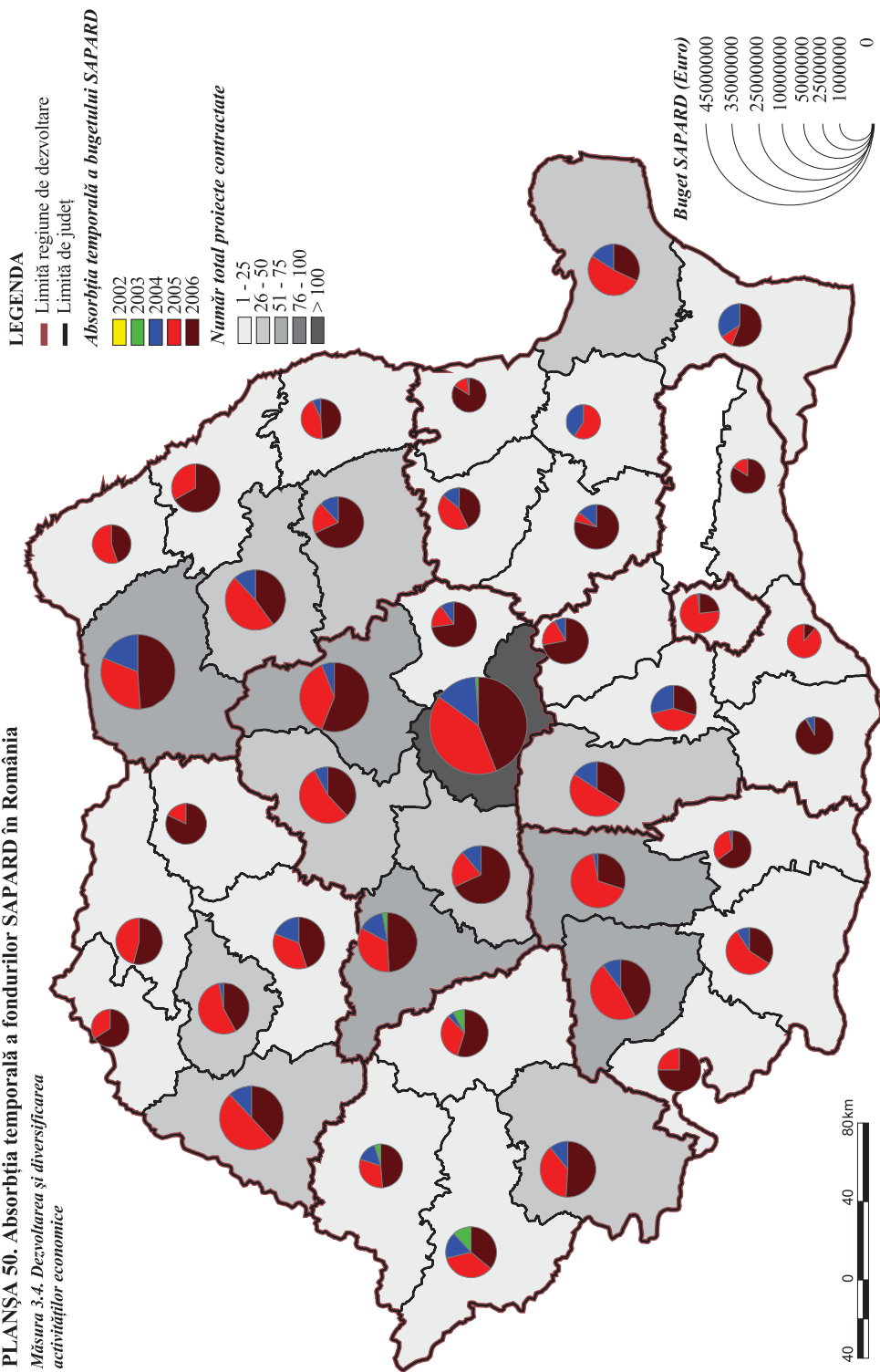

PLANȘA 49. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România
Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

PLAȘA 50. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

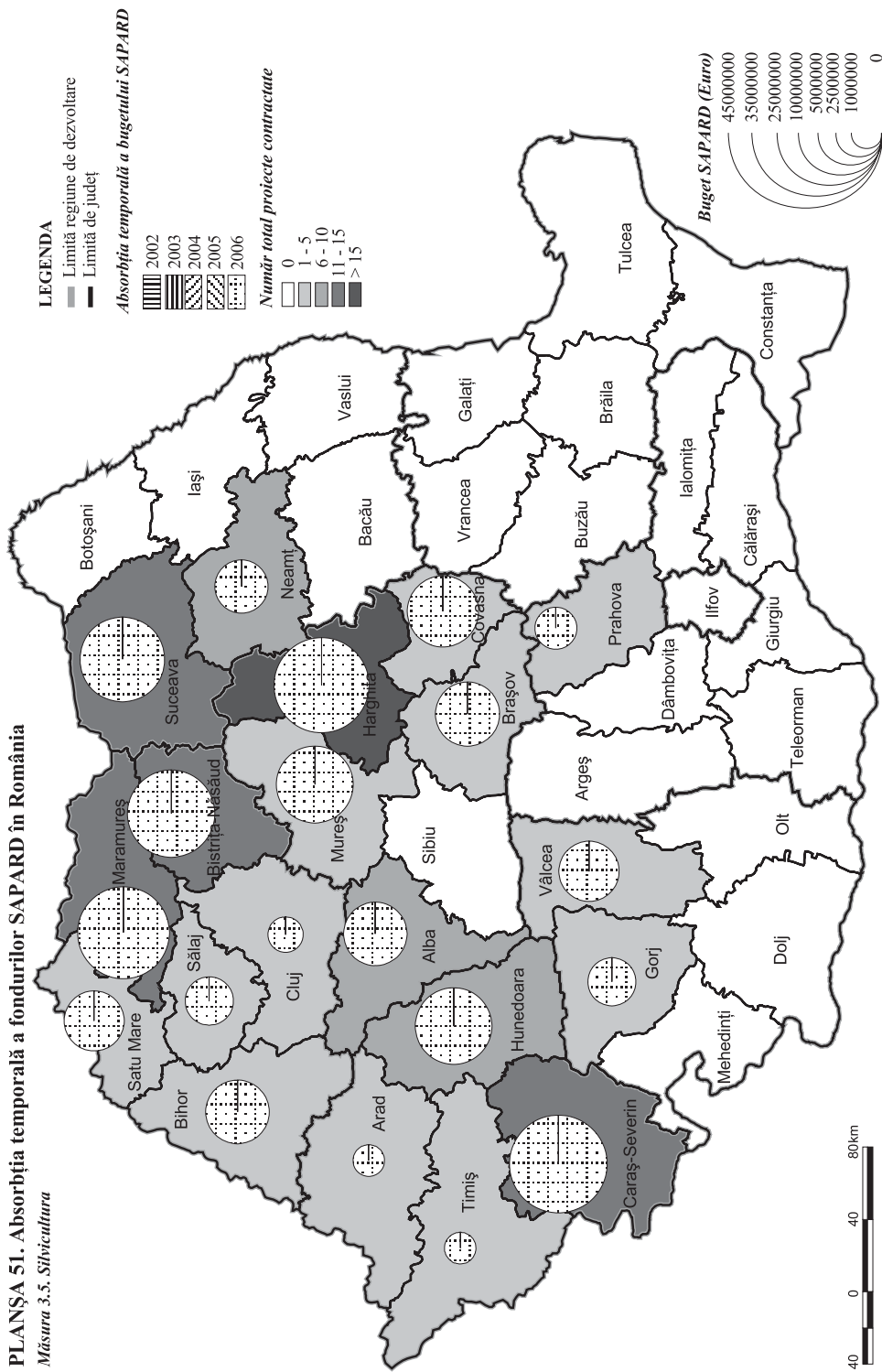
Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice

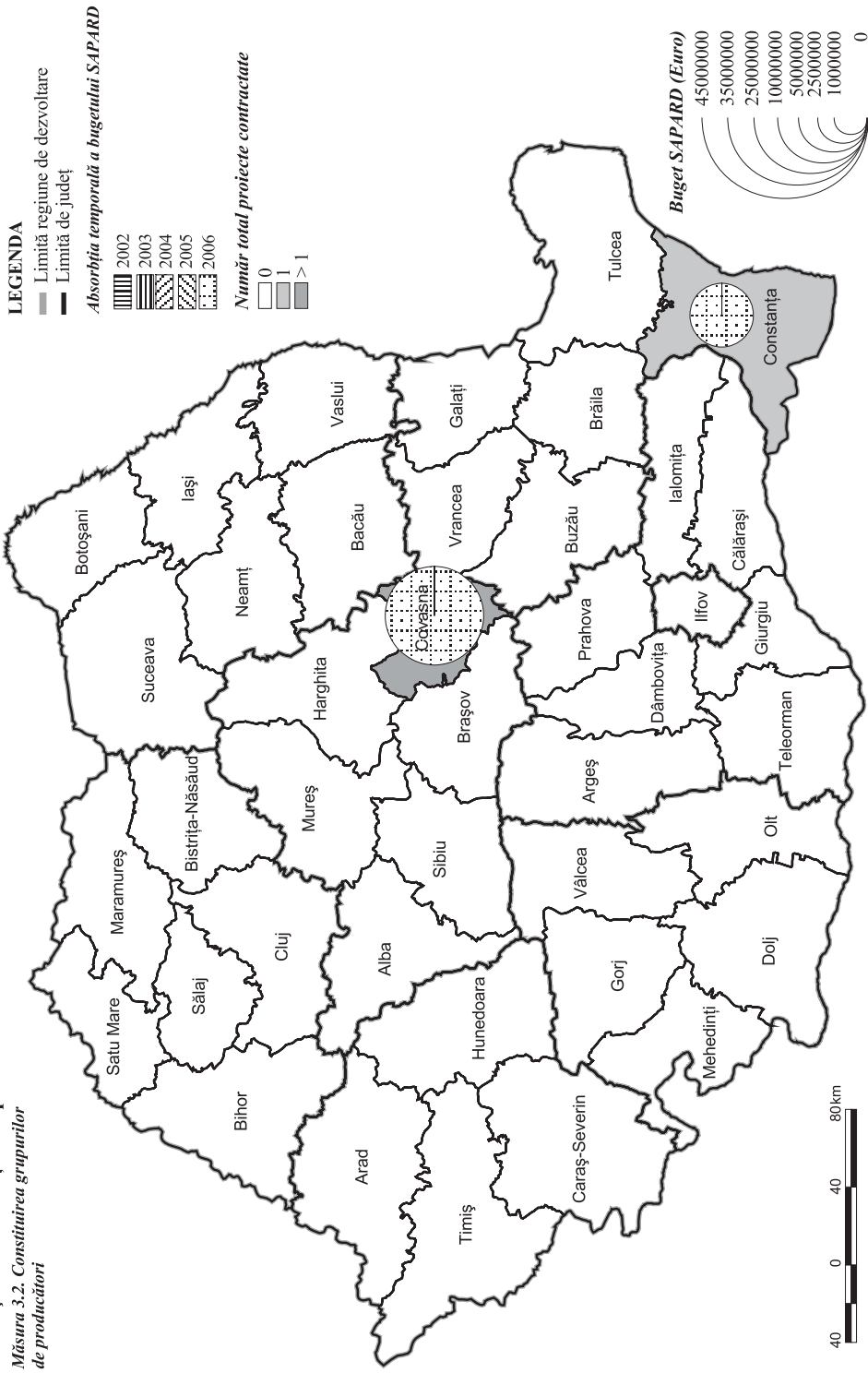
PLANȘA 51. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsură 3.5. Silvicultură

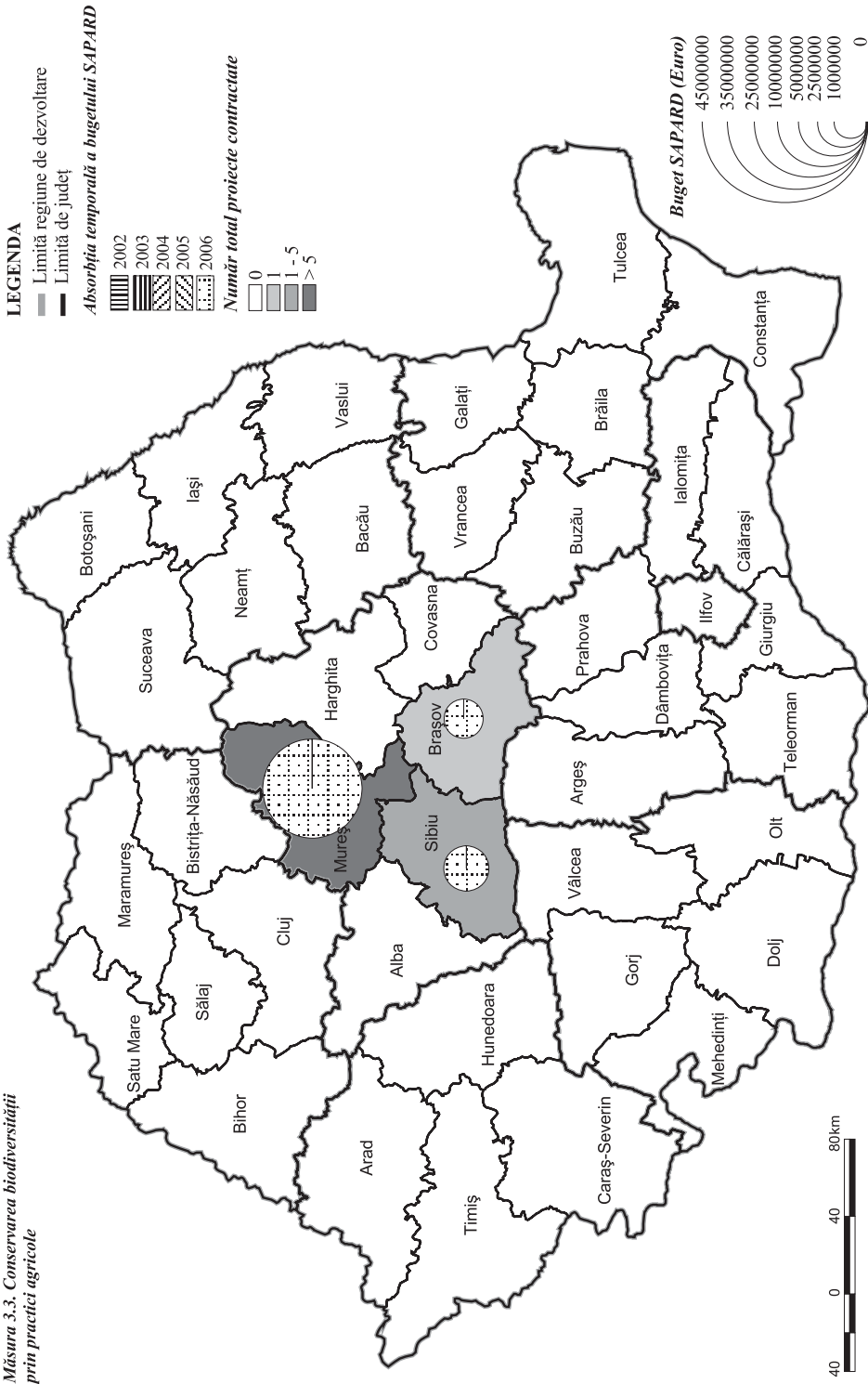
PLANȘA 52. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 3.2. Constituirea grupurilor de producători

PLAȘA 53. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 3.3. Conservarea biodiversității
prin practici agricole

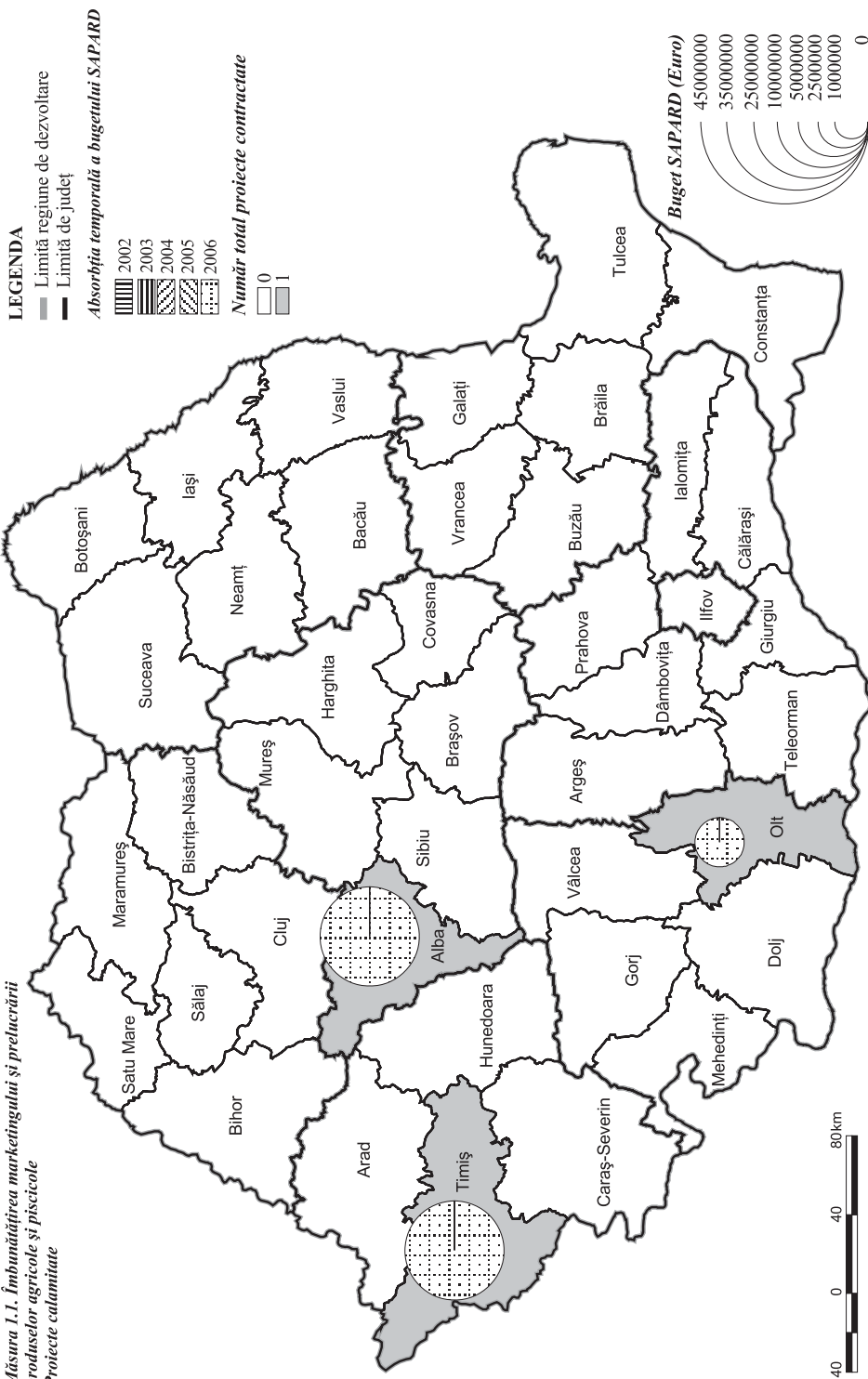

PLANȘA 54. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării

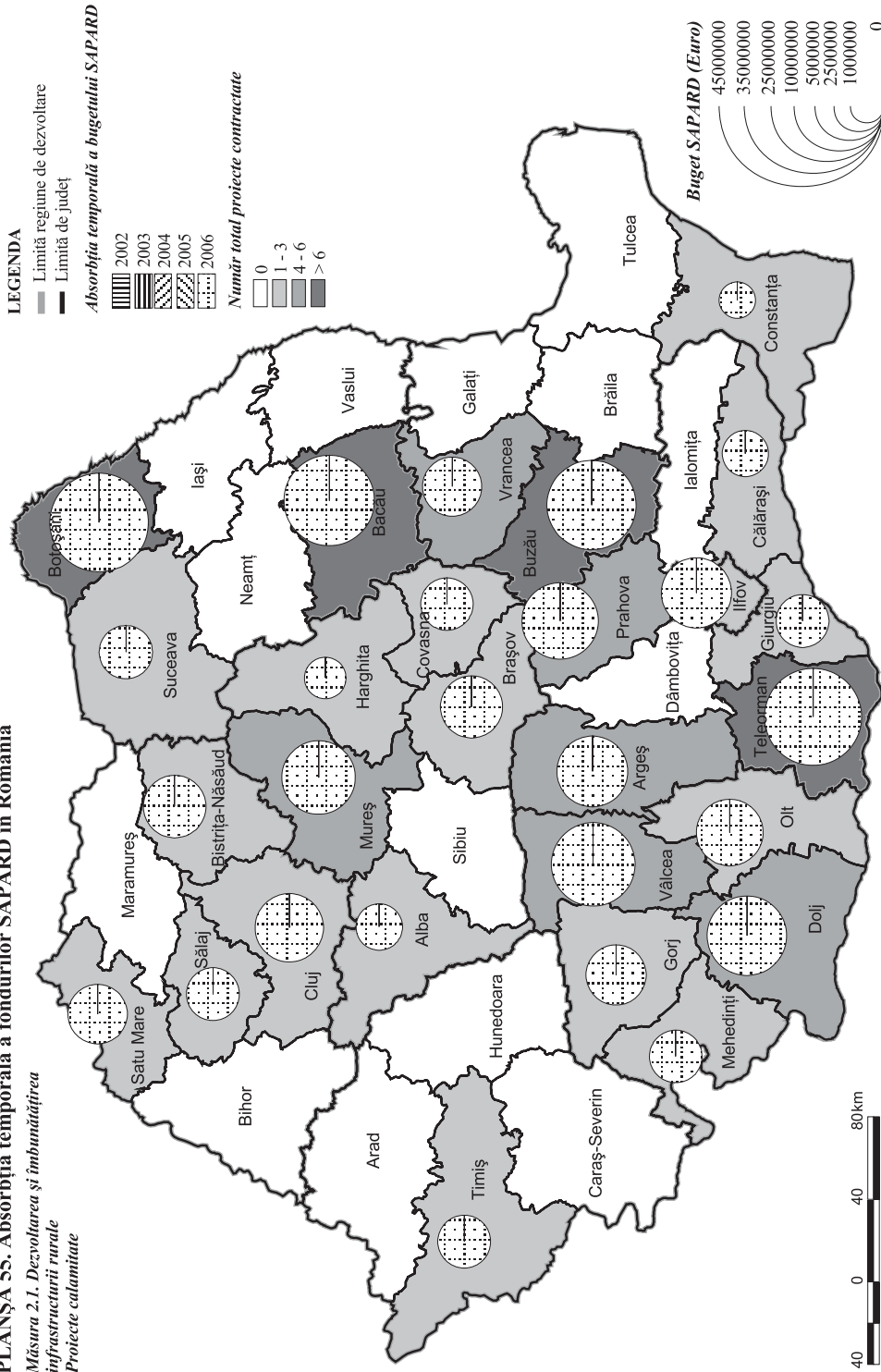
produselor agricole și piscicole

Proiecte calamitate

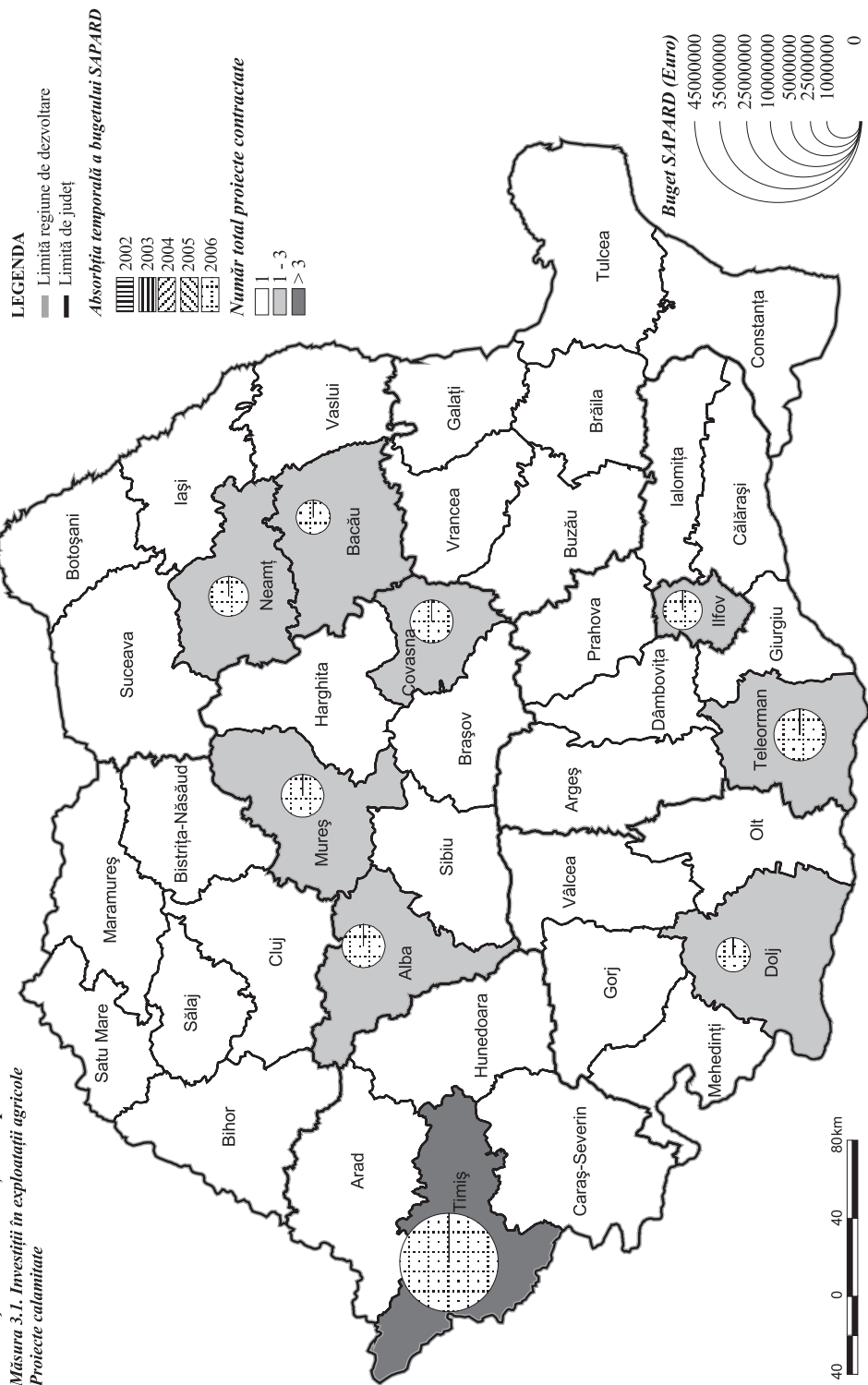
PLAȘA 55. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

*Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
Proiecte calamitate*

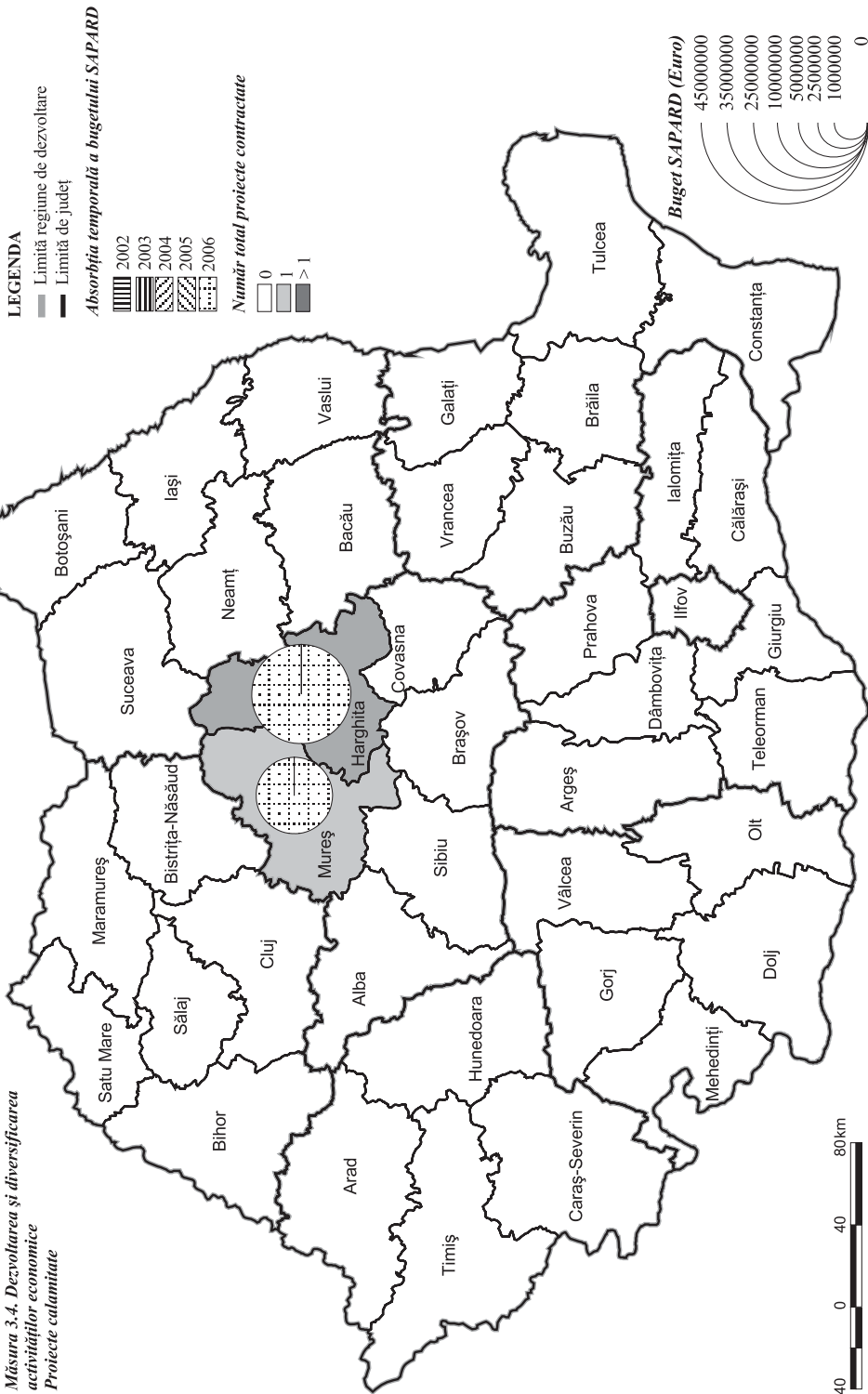
PLANȘA 56. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

*Măsura 3.1. Investiții în exploatarea agricole
Proiecte calitative*

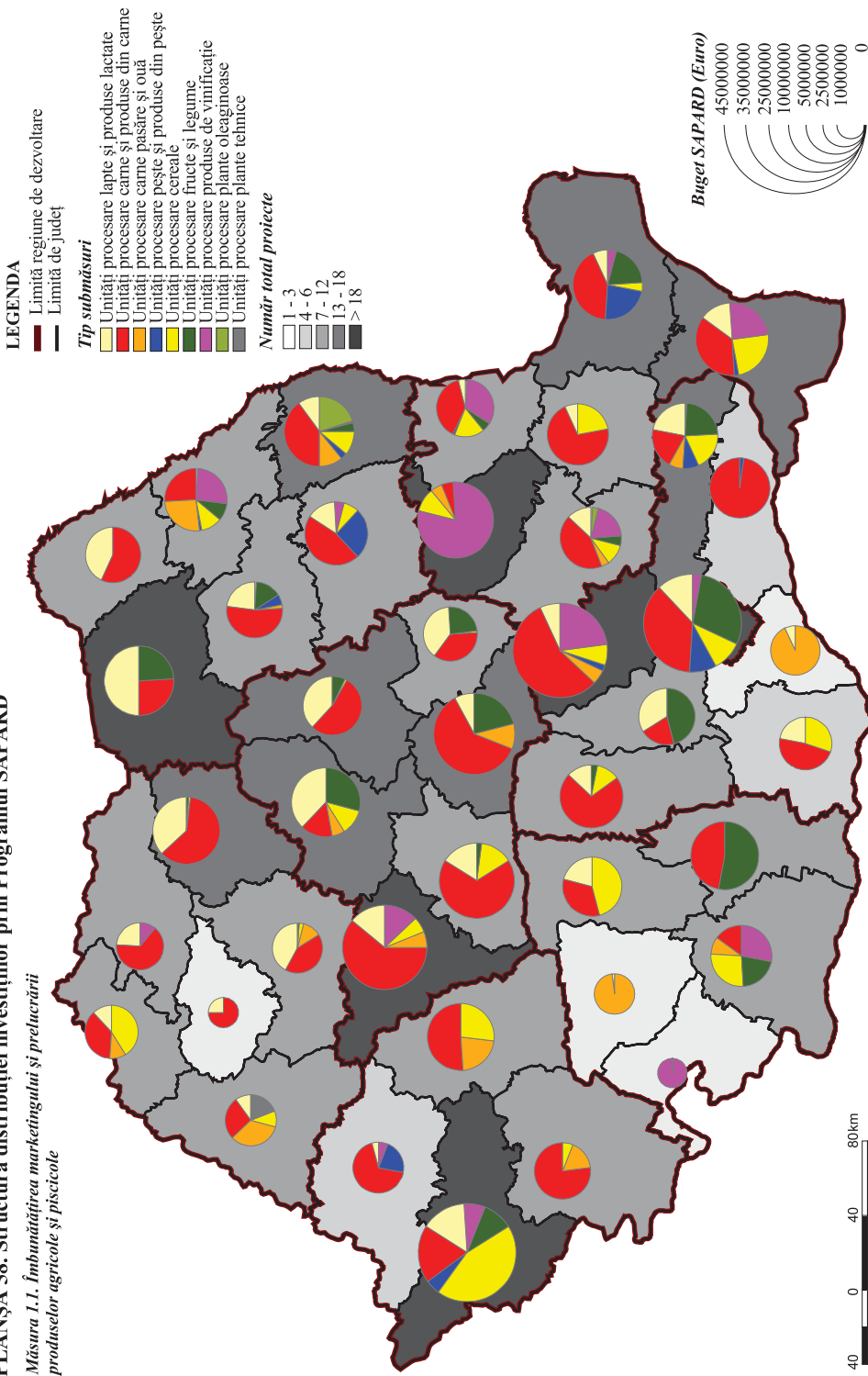
PLAȘA 57. Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România

Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice
Proiecte calamitate

PLANȘA 58. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

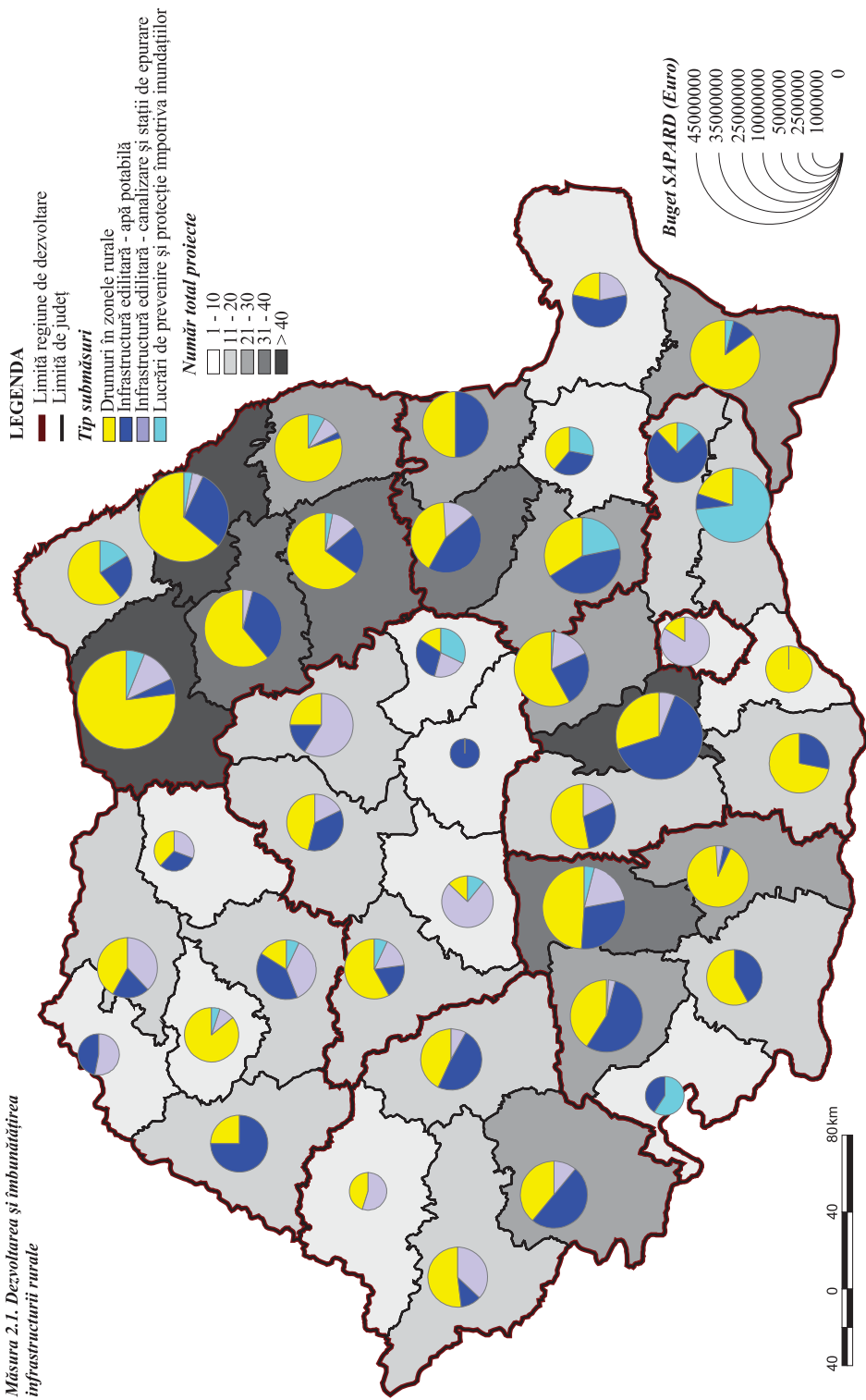
Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole

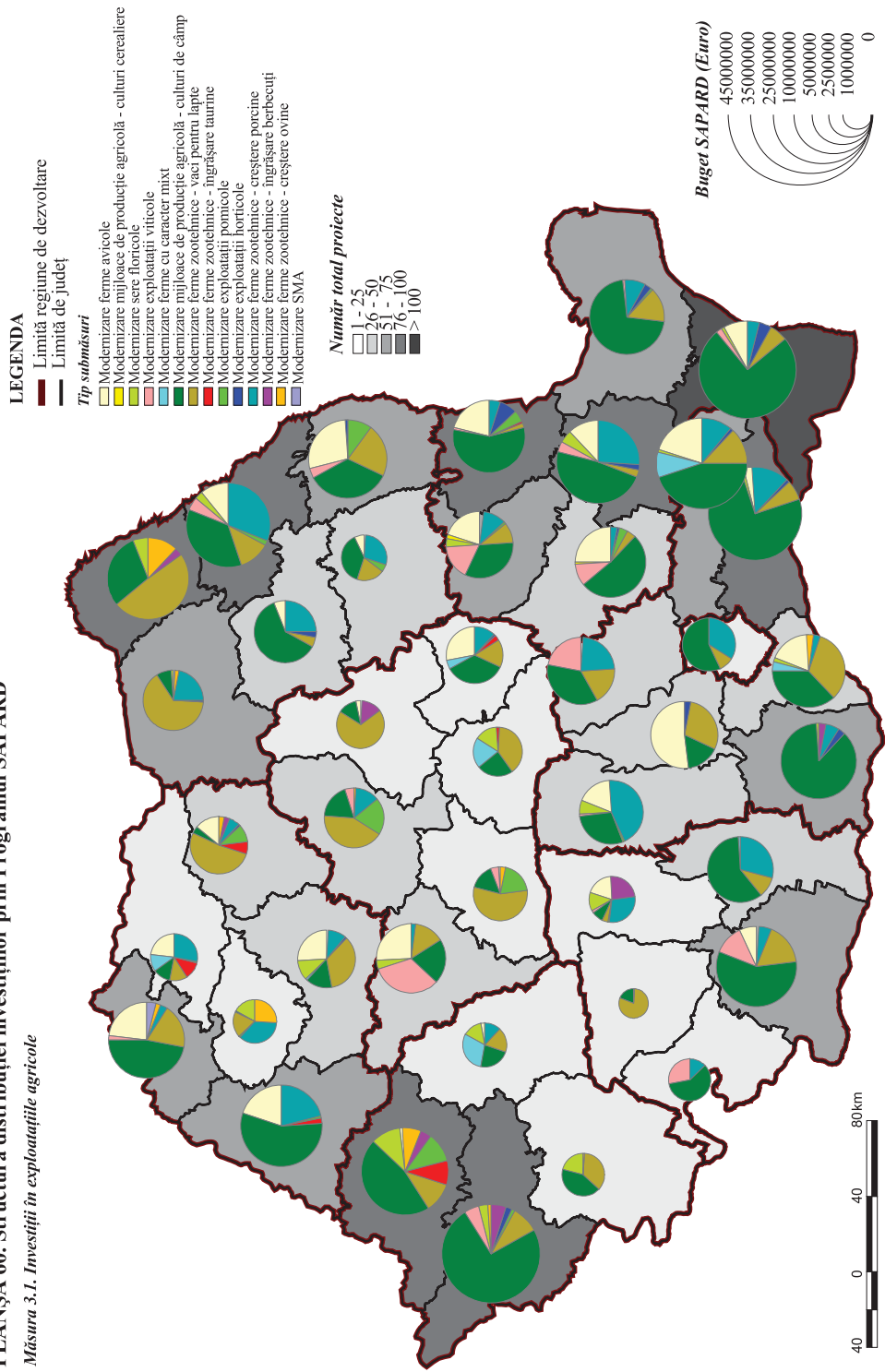
PLANȘA 59. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

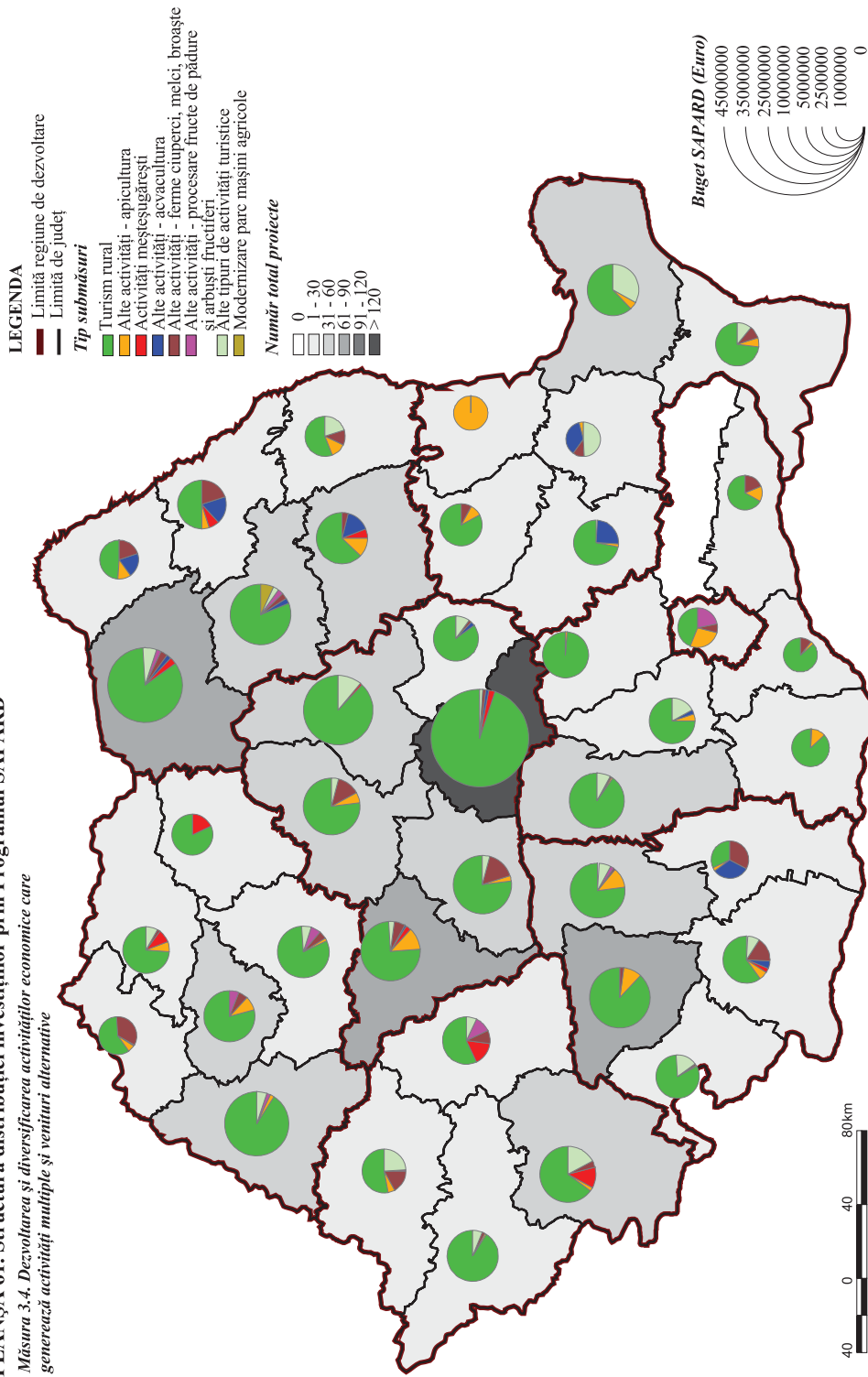
PLANȘA 60. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole

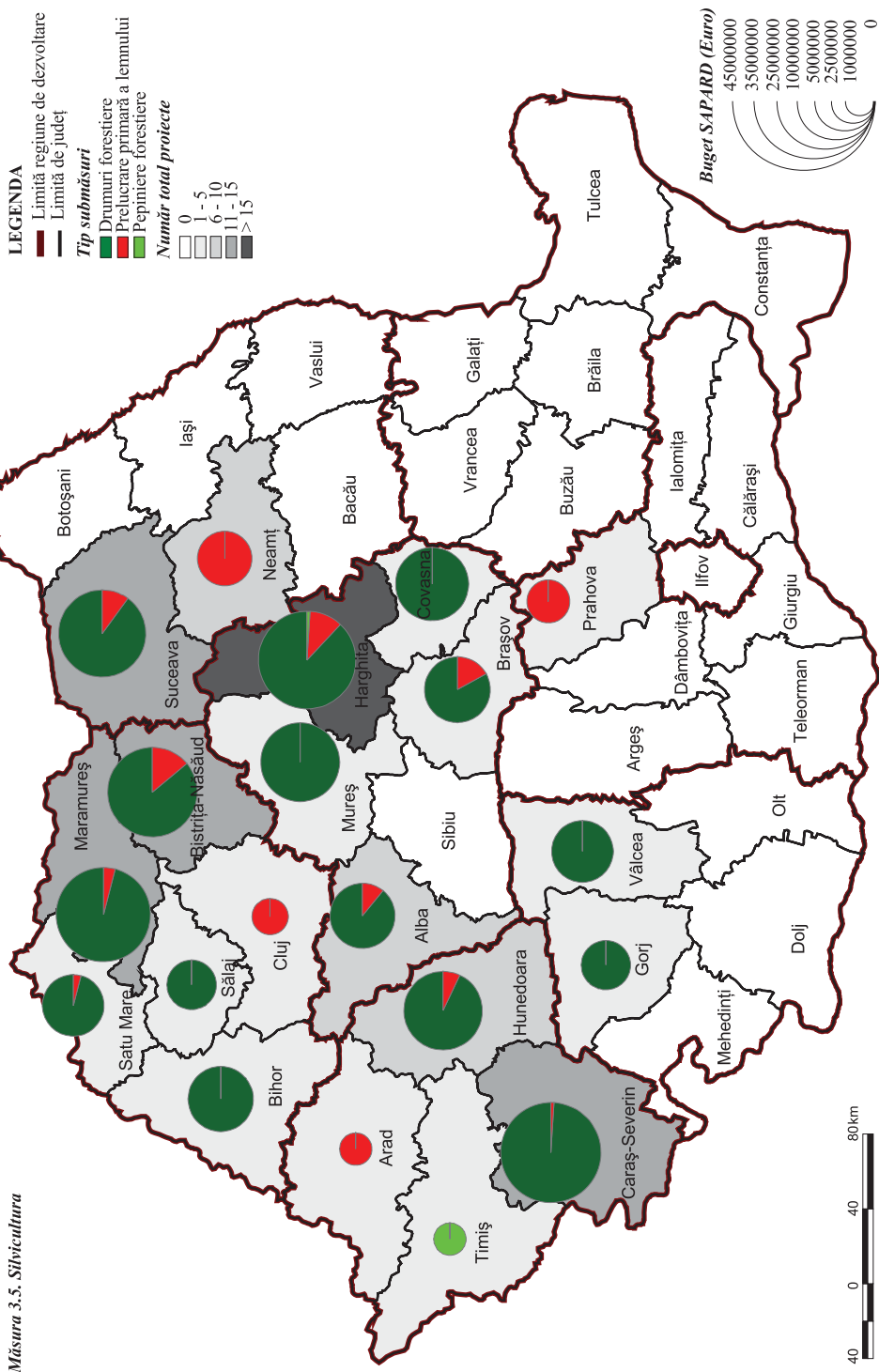
PLAȘA 61. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative

PLANȘA 62. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

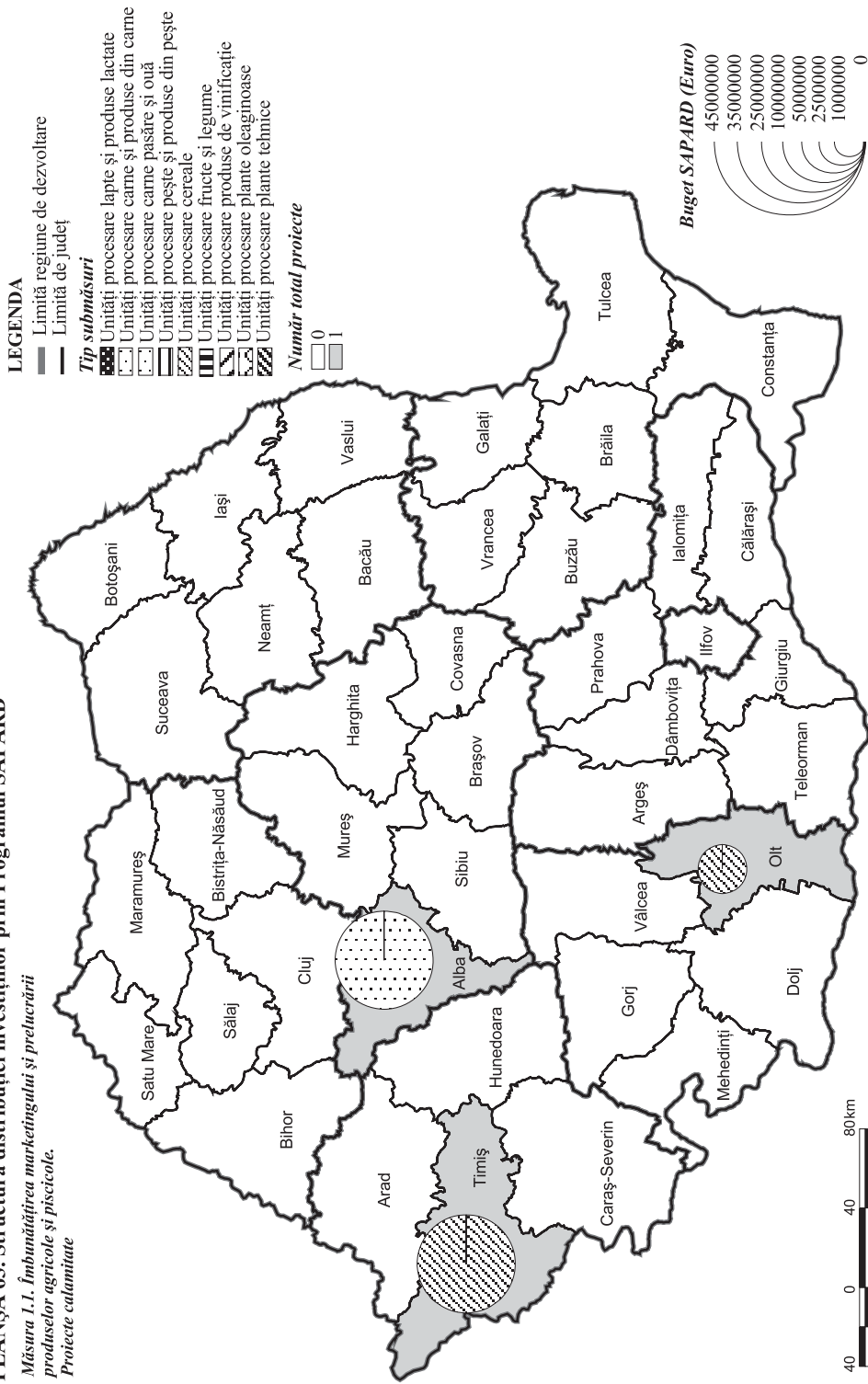
Măsura 3.5. Silvicultură

40 0 40 80km

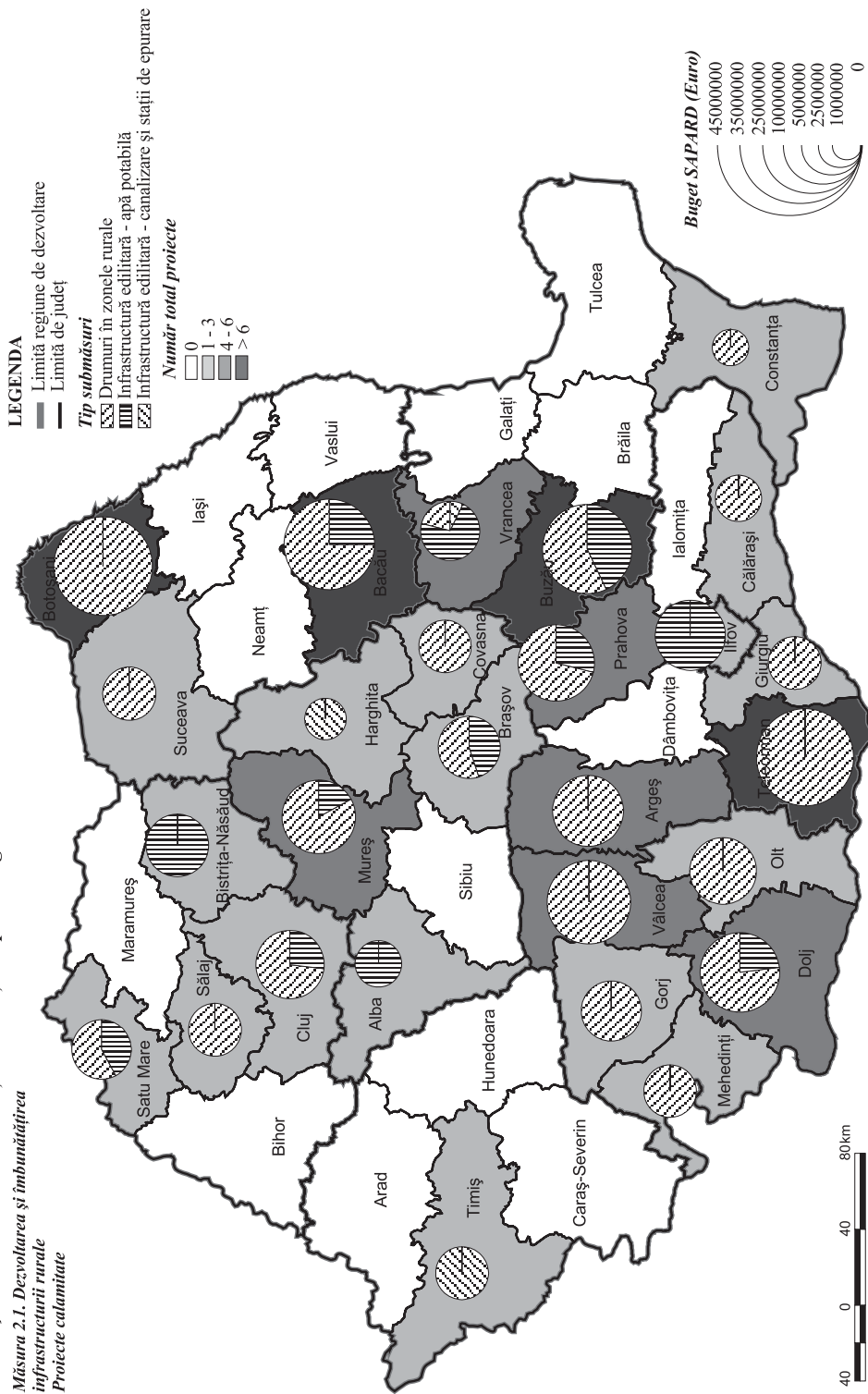
PLANȘA 63. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole.
Proiecte calamitate

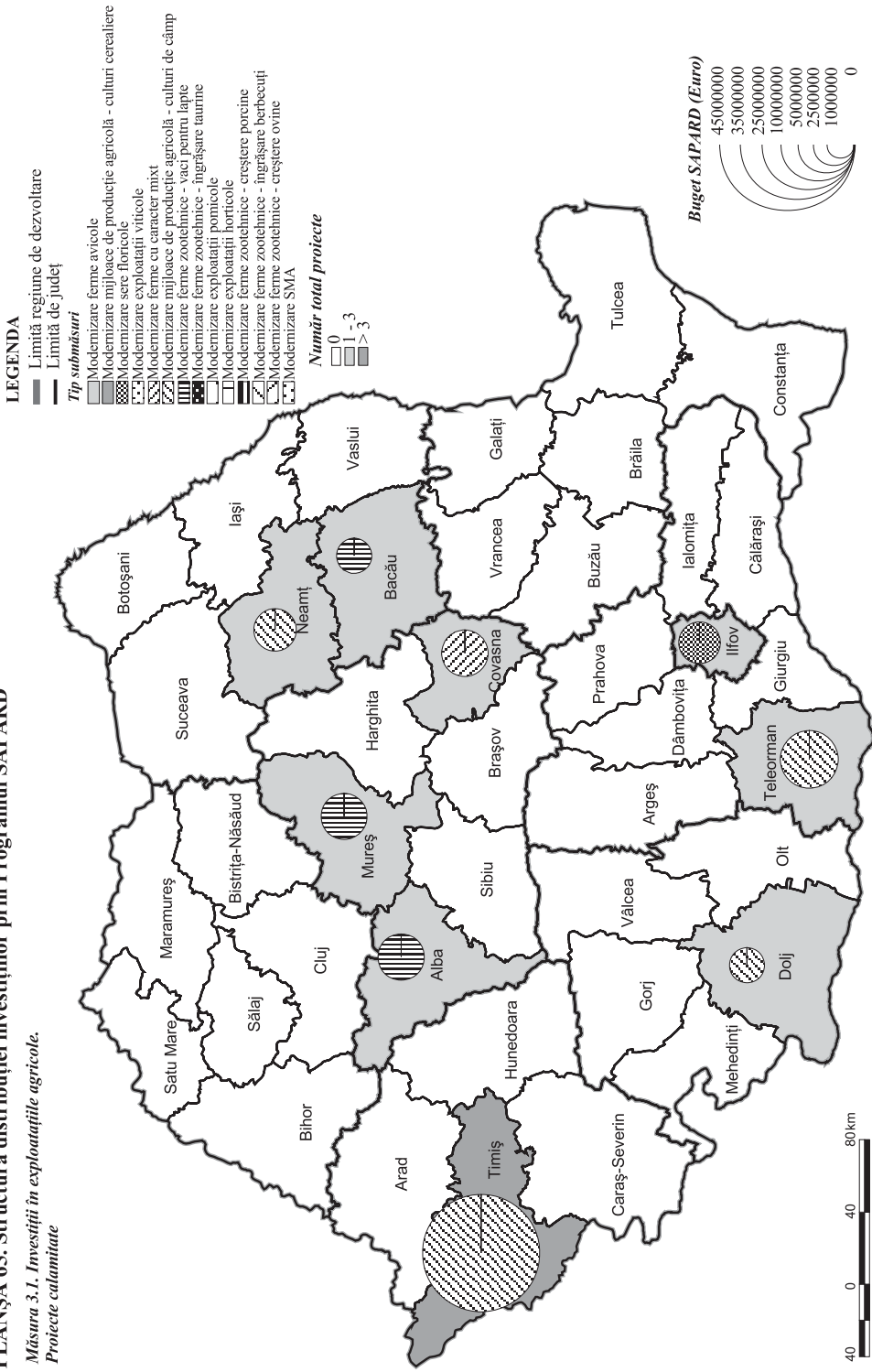
PLANȘA 64. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea
infrastructurii rurale
Proiecte calamitate

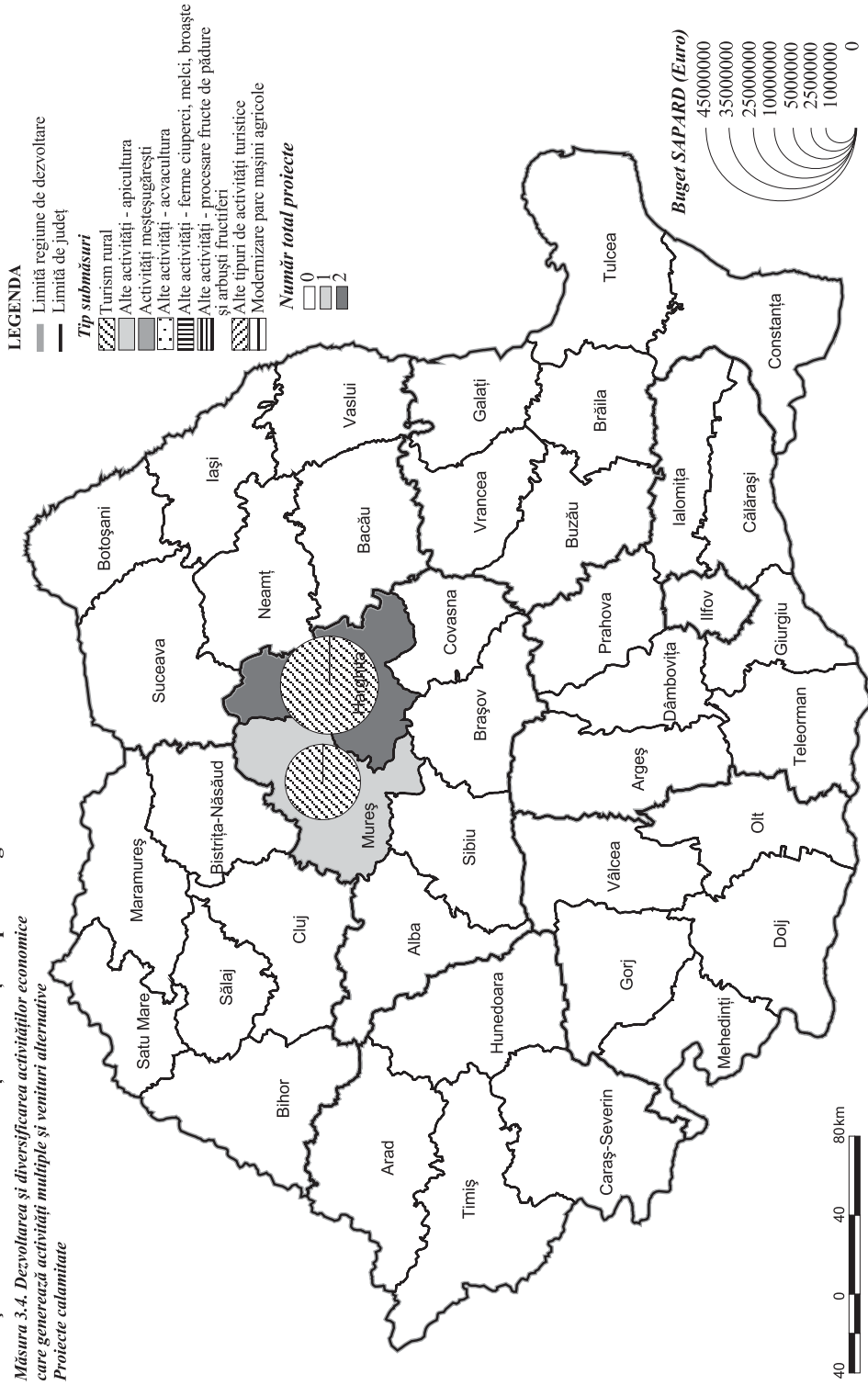
PLANȘA 65. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 3.1. Investiții în exploatarea agricolă.
Proiecte calitative

PLANȘA 66. Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD

Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative
Proiecte calamitate

6.3. Realități și perspective ale dezvoltării rurale. Analiză comparativă

Analiza procesului de dezvoltare rurală poate fi privită din numeroase perspective, între care clasificarea zonelor după tipul de potențial pentru dezvoltare, cu un accent mărit pe realitățile socio-economice, devine aspectul cel mai reprezentativ. Unul dintre studiile relevante din această perspectivă este reprezentat de *Carta Verde a Dezvoltării Rurale în România* (1998), finanțată în cadrul programului european PHARE, la care au contribuit specialiști din domenii variate. Rezultatul acestui proiect subliniază clasificarea zonelor rurale ale României în trei categorii, după tipurile de potențial, conform indicatorilor luați în considerare: *zone cu potențial ridicat de dezvoltare* (predomină factorii favorizanți), *zone cu potențial mediu de dezvoltare* și *zone cu potențial redus de dezvoltare* (predomină factorii restrictivi).

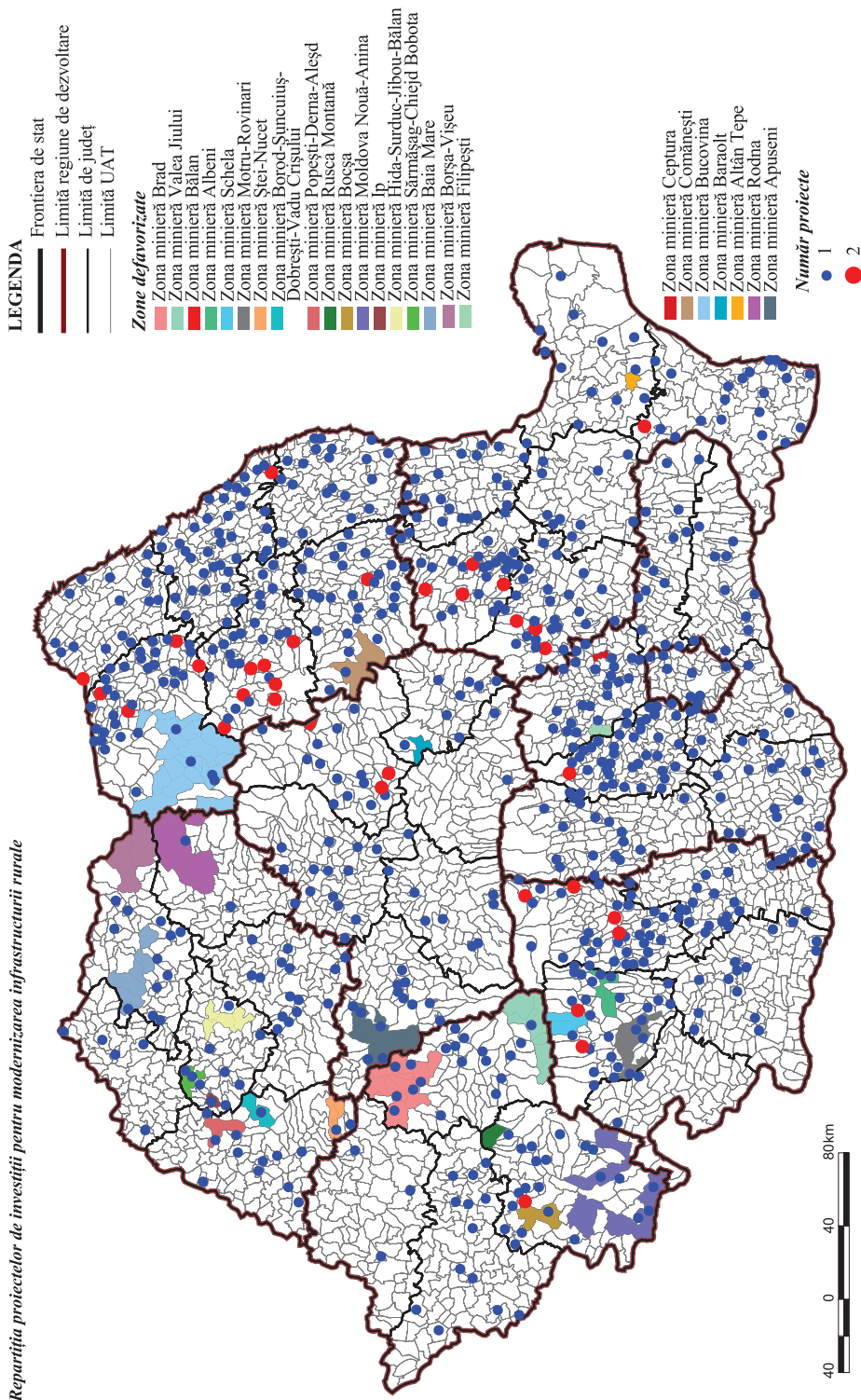
Deși am pornit de la perspectiva șanselor egale de a beneficia de co-finanțare de la bugetul SAPARD, prin formularea acestui program cu o puternică trăsătură de individualitate, totuși, contextul de ansamblu în care evoluează individul în cadrul comunității rurale, devine unul din factorii determinanți pentru conturarea cadrului viitor de dezvoltare economică.

Am propus o analiză diagnostică de tip SWOT, incluzând puncte tari și puncte slabe în cadrul ambelor categorii de zone (cu factori restrictivi și factori favorizanți), dar, incluzând aici încă o categorie a zonelor existente pe teritoriul național, cea a zonelor defavorizate. (vezi planșele 67-68). Presupunând că existența zonelor defavorizate între limitele zonelor rezultate din analiza menționată anterior, datorită facilităților fiscale oferite investitorilor conform *Ordonanței nr. 24 din 30 septembrie 1998* care-și dezvoltă activitatea economică în ariile geografice delimitate, vor determina menținerea sau ridicarea favorabilității zonelor pentru dezvoltare, am recurs la analiza comparativă prin expunerea proiectelor de investiții, din care vor rezulta tendințele de stagnare sau evoluție a domeniilor prioritare stabilite prin Programul SAPARD. Numeroase zone defavorizate sunt incluse în cadrul zonelor mai extinse teritorial, fiind implicit catalogate ca puncte slabe pentru situația în cauză, dar cele incluse în categoria zonelor asistate pot constitui un punct forte. (vezi planșa 69).

Păstrarea ambelor categorii de aspecte, pozitive și negative, pentru analiza zonelor cu potențial ridicat sau redus, demonstrează faptul că situația economică existentă derivă proporțional din ambele categorii, unele din aspectele negative stabilite prin *Carta Verde*, devenind ulterior avantaje odată cu implementarea *Programului SAPARD*. Rezultatele cantitative și calitative (conform priorităților stabilite prin Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală), tendințele de dezvoltare imprimare de alegerea beneficiarilor proiectelor de investiții se constituie în puncte tari pentru viitoarele analize diagnostice SWOT realizate la nivel național.

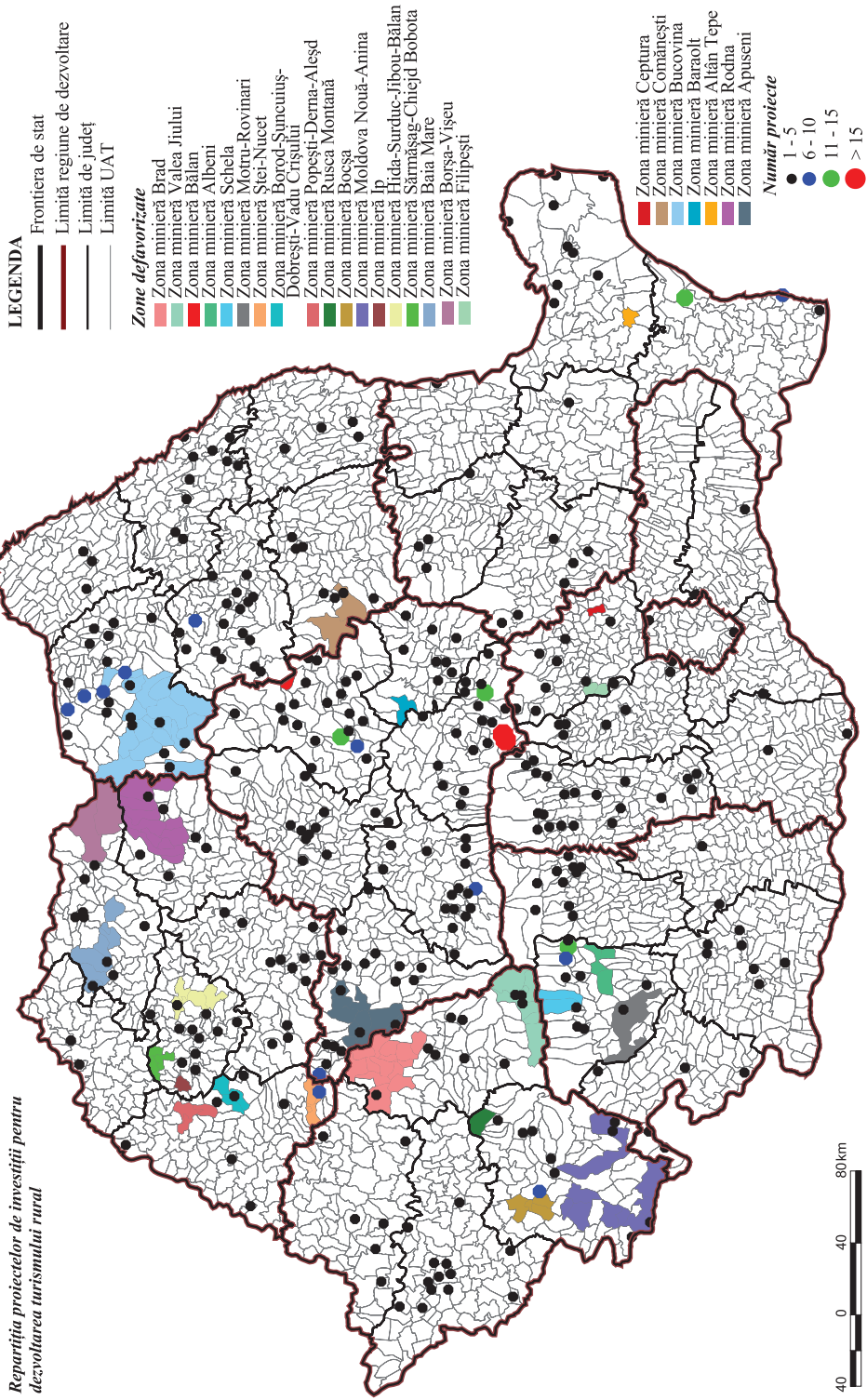
PLANȘA 67. Zonele defavorizate din România

Repartiția proiectelor de investiții pentru modernizarea infrastructurii rurale

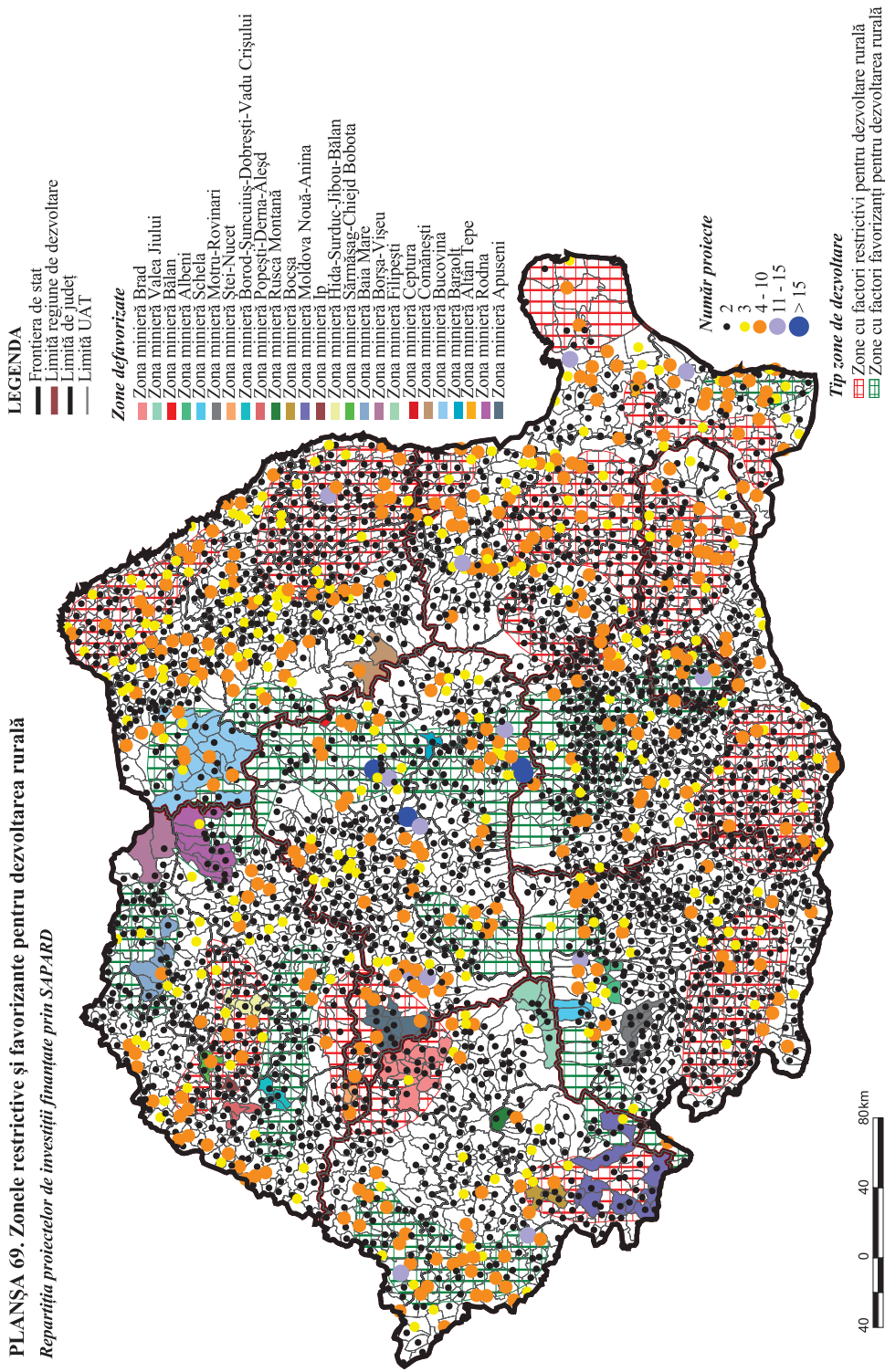

PLANȘA 68. Zonele defavorizate din România

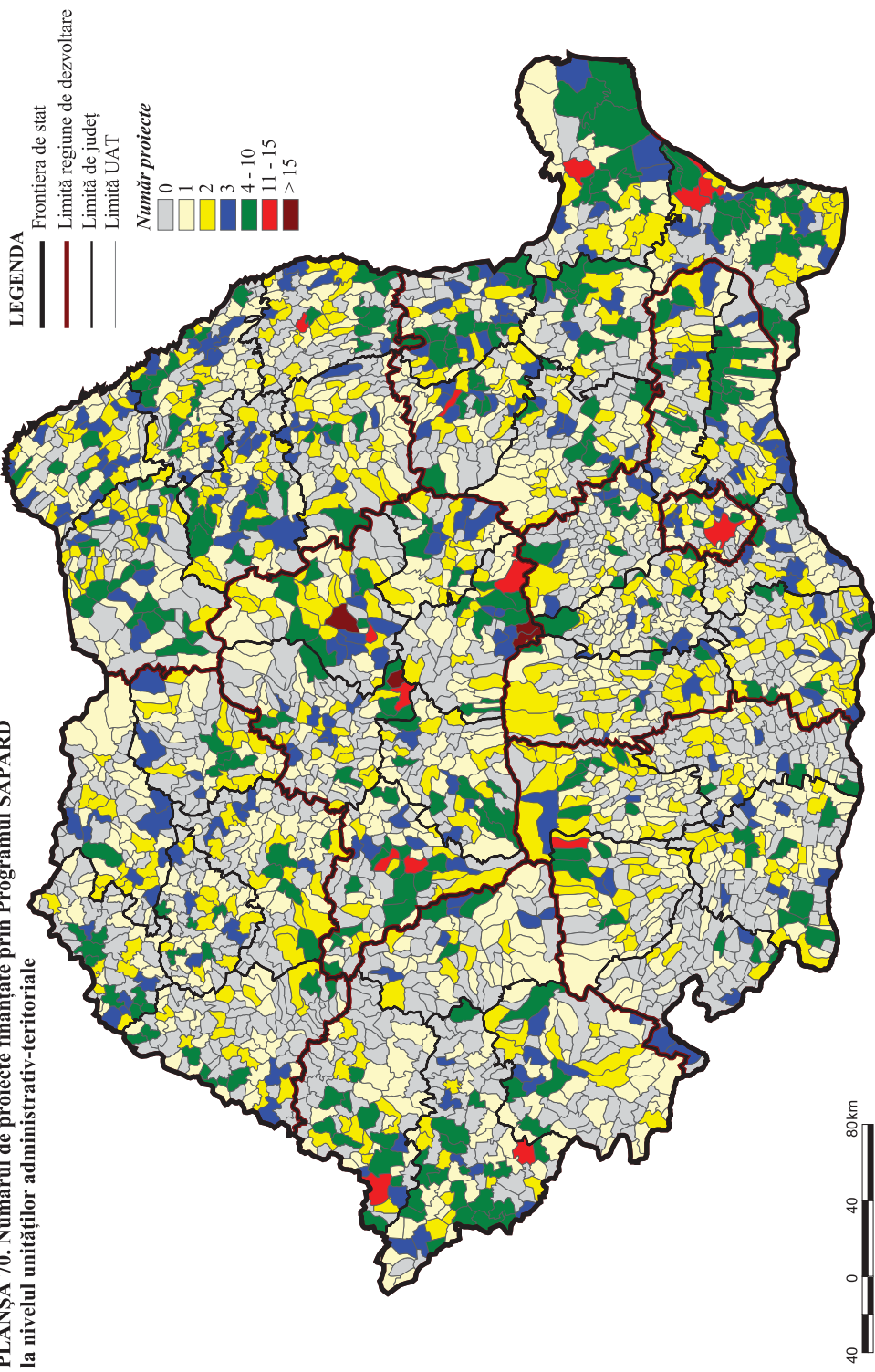
Repartiția proiectelor de investiții pentru dezvoltarea turismului rural

PLANȘA 69. Zonele restrictive și favorizante pentru dezvoltarea rurală
Repartiția proiectelor de investiții finanțate prin SAPARD

**PLAȘA 70. Numărul de proiecte finanțate prin Programul SAPARD
la nivelul unităților administrativ-teritoriale**

Tabel 43. Zone cu factori favorizanți și factori restrictivi pentru dezvoltarea zonelor rurale conform Carta Verde a Dezvoltării Rurale în România. Zone defavorizate și asistate și poziția acestora în teritoriul național (vezi planșa 69)

Zona Maramureș	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	
NORD-VEST: Județul Maramureș, Județul Satu Mare	
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse naturale multiple (rezervații și monumente naturale) și diverse pentru valorificarea economică turistică și agricolă; ▪ populație tânără numeroasă; ▪ fond forestier semnificativ; ▪ activități industriale complexe. <ul style="list-style-type: none"> ▪ grad ridicat de risc pentru inundații și alunecări de teren; ▪ lipsa resurselor suficiente de apă; ▪ densitate mare a populației, mortalitate infantilă scăzută, valoarea cea mai ridicată din țară a densității agricole în județul Maramureș (1,04); ▪ soluții moderat degradate; ▪ rețele de alimentare cu apă potabilă în sistem centralizat insuficient dezvoltate; ▪ deși prezintă aspecte favorabile pentru dezvoltare, zona Maramureș include în teritoriul acesteia și zona defavorizată Baia Mare, care cuprinde localitățile Cicârlău, Tăuții Măghereș, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Cavnic, Șișești, Chiejd, Bobota, aparținătoare județului Maramureș; ▪ devine zonă asistată pentru o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999-1.04.2009.
Puncte tari (avantaje)	Factori favorabili dezvoltării rurale
Puncte slabe (dezavantaje)	
	<p>Realizarea unui număr de 9 proiecte în cadrul zonei asistate Maramureș:</p> <p>Comuna Cicârlău</p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p> <p>1 proiect de investiție pentru construire drum nou în intravilan DN IC Cicârlău-Bârgău (3 km).</p> <p>Comuna Tăuții Măghereș</p> <p>1 proiect de investiție pentru modernizare microfermă păsări ouătoare.</p> <p>Municipiul Baia Mare.</p> <p>2 proiecte de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p> <p>2 proiecte de investiție pentru dotare abator porci și bovine și fermă de păsări.</p> <p>Orăș Baia Sprie</p> <p>1 proiect de investiție pentru modernizare unitate existentă de procesare, ambalare și marketing-ul cărnii.</p> <p>Comuna Șișești</p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p>
Realizări prin SAPARD	

Zona		Zona Rodna – Bârgău – Căliman
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		CENTRU, NORD-EST, NORD-VEST: Județul Bistrița-Năsăud, Județul Suceava, Județul Mureș
Puncte tari (avantaje)	Factori favorabili dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse naturale multiple (rezervații, parcuri naționale și monumente naturale) și diverse pentru valorificarea economică turistică și agricolă; populație tânără numeroasă; ▪ așezări rurale de mărime medie și mare; exploatații individuale de mărime medie și mare; ▪ fond forestier semnificativ; grad ridicat de dezvoltare a activităților economice alternative; acces la rețeaua de drumuri și căi ferate; ▪ zonă montană – facilități suplimentare pentru acordarea de fonduri financiare prin SAPARD.
Puncte slabe (dezavantaje)		<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă montană – risc ridicat pentru alunecări de teren și inundații, resurse de apă reduse, densitate mică a populației; ▪ rețea de alimentare cu apă potabilă în sistem centralizat și rețele de canalizare a apei menajere cu valori minime; ▪ cuprinde zona defavorizată Bucovina mîmîră care a fost inclusă în categoria zonelor asistate pe o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999-1.04.2009; ▪ localitățile integrate în zona defavorizată sunt aparținătoare județului SUCEAVA: Cacica, Gura Humorului, Ostra, Stulpicani, Frasin, Fundu Moldovei, Pojorâta, Breaza, Câmpulung Moldovenesc, Broșteni, Crucea, Panaci, Șaru Dornei, Iacobeni, Cărlibaba, Vatra Dornei, Dorna Arini, Poiana Stămppei; ▪ caracteristica principală a zonelor defavorizate este dată de activii economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul; ▪ cea de-a doua zonă defavorizată cuprinsă pe teritoriul arealului Rodna -Bârgău - Căliman este reprezentată de zona Rodna; ▪ zona Rodna a intrat în regim de zonă asistată începând cu anul 1999, continuând pentru o perioadă de 10 ani, până la data de 16.08.2009; ▪ din punct de vedere administrativ zona Rodna cuprinde localități din județul Bistrița-Năsăud: Rodna, Șanț, Pârva, Rebra, Lunca Ilvei, Măieru, Ilva Mică, Rebrîșoara, Feldru, Sângerz-Băi.
Caracteristici		<p>Realizarea unui număr de 41 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p>Comuna Cacica Modernizare drumuri comunale în cadrul comunei.</p> <p>Gura Humorului (9 proiecte) Realizarea a 8 pensii agroturistice rurale.</p> <p>Modernizare fabrică de procesare a laptelui.</p> <p>Comuna Ostra Modernizare drum forestier Baisescu.</p> <p>Comuna Stulpicani Modernizare drumuri comunale.</p> <p>Comuna Frasin 2. investiții noi de construire a pensiunilor turistice rurale.</p> <p>Comuna Fundu Moldovei 2 proiecte de modernizare a exploatațiilor agricole (ferme de vaci pentru lapte). Înființare atelier de prelucrare a lemnului.</p> <p>Comuna Pojorâta Realizarea unui număr de 4 proiecte de investiție în construcția și modernizarea pensiunilor turistice rurale. Construire hală industrială pentru recoltarea, prelucrarea, conservarea și valorificarea fructelor de pădure în satul Pojorata.</p>
	Realizări prin SAPARD	

Municipiul Câmpulung Moldovenesc

- 2 proiecte de modernizare a unității de prelucrare a produselor lactate.
- 4 proiecte de realizare a pensiunilor turistice rurale.

Oraș Broșteni

- 1 proiect de modernizare drum comunal 77, KM 0+000-3+800 în sat Cotârğași.

Comuna Panaci

- 1 proiect de modernizare a 2 drumuri comunale.

- 1 proiect de modernizare a exploatațiilor agricole (fermă de vaci pentru lapte).

Comuna Șaru Dornei (4 proiecte)

Modernizare DC82 KM 0+000 - 9+300.

- 2 proiecte de modernizare a exploatațiilor agricole (ferme de vaci pentru lapte).

- 1 proiect de realizare pensiune turistică rurală.

Comuna Iacobeni

Modernizare drumuri comunale.

Comuna Dorna Arini

Investiție nouă pentru o fabrică pentru producerea brânzei de vaci de tip cottage în satul Ortoaia.

- 2 proiecte de realizare a pensiunilor turistice rurale.

Modernizare a 2 drumuri comunale.

Comuna Poiana Stampei

- 1 proiect de realizare pensiune turistică rurală.

Realizarea unui număr de 11 proiecte în cadrul zonei asistate.

Comuna Rodna

- 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare canalizare menajeră.

Comuna Șanț

- 1 proiect de investiție pentru modernizare pensiune turistică rurală.

- 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare drumuri forestiere.

- 1 proiect de investiție pentru modernizarea exploatațiilor agricole prin achiziția de utilaje.

Comuna Rebra

- 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare drum forestier Valea Lungă.

Comuna Lunca Ivei

- 1 proiect de investiție pentru modernizare fabrică procesare produse lactate.

- 1 proiect de investiție pentru modernizare secție de producere a chereștelei.

Comuna Materu

- 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare drum forestier.

- 1 proiect de investiție pentru modernizarea exploatațiilor agricole prin achiziția de utilaje.

Comuna Iva Mică

- 1 proiect de investiție pentru modernizare linie tehnologică pentru debitat bușteni.

Orașul Sângeorz-Băi

- 1 proiect de investiție pentru modernizare moară de cereale.

Zona Depresiunii Ciuc – Valea Bistriței	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	
CENTRU, NORD-EST: Județul Harghita, Județul Neamț.	
Caracteristici	Factori favorabili dezvoltării rurale
Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse naturale multiple (rezervații, parcuri naționale și monumente naturale) și diverse pentru valorificarea economică turistică și agricolă; ▪ așezări rurale de mărime medie și mare; ▪ nivel mediu de dezvoltare a activităților agricole individuale; ▪ grad ridicat de dezvoltare a activităților economice alternative; ▪ acces la rețeaua de drumuri și căi ferate; ▪ zonă montană - facilități suplimentare pentru acordarea de fonduri financiare prin SAPARD.
Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă montană – risc ridicat pentru alunecări de teren și inundații, resurse de apă reduse, densitate mică a populației; ▪ grad minim de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare (sistem centralizat de alimentare cu apă potabilă); ▪ prezența zonei defavorizate Bălan (localitatea Bălan), județul Harghita; ▪ zona este asistată pentru o perioadă de 10 ani (31.12.1998-31.12.2008).
Realizări prin SAPARD	
Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate Bălan: 2 proiecte de investiție pentru modernizare unități de prelucrare a cămii.	

Zona Dobrogea de Sud – Est	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	
SUD-EST: Județul Constanța	
Caracteristici	Factori favorabili dezvoltării rurale
Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse naturale multiple (zona litorală) și diverse pentru valorificarea economică turistică; ▪ așezări rurale de mărime medie și mare; ▪ pondere ridicată a populației racordate la sisteme de alimentare cu apă potabilă; ▪ dimensiuni relativ mari ale exploatațiilor agricole individuale; ▪ pondere ridicată a terenului arabil din total agricol; ▪ ușoară creștere sau stabilitate demografică; ▪ mortalitate redusă; sold pozitiv al migrației nete; ▪ capacitate de regenerare demografică și a forței de muncă; forță de muncă calificată; ▪ grad mare și foarte mare de atractivitate turistică; ▪ posibilități de cooperare cu centrele urbane; pondere ridicată a activităților neagricole.
Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ soluri moderat degradate; ▪ precipitații reduse cantitativ; ▪ niveluri foarte ridicate ale mortalității infantile; ▪ aer poluat; ▪ soluri moderat – degradate.
Realizări prin SAPARD	
- 15 proiecte industrie agroalimentară (produse cerealiere și pește); 19 proiecte modernizare drumuri de interes local; 151 de proiecte pentru modernizarea exploatațiilor agricole (cu accent pe modernizarea culturilor de câmp); 14 proiecte pentru modernizarea și diversificarea economiei rurale	

Zona		Zona Periurbană București
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
BUCUREȘTI-ILFOV: Județul Ilfov		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse complexe ale naturii (jumătatea nord-vestică); ▪ comune de talie mare; ▪ densitate ridicată a populației; ▪ evoluție ușor crescătoare și capacitate de regenerare demografică și de înnoire a forței de muncă; ▪ grad ridicat de calificare a forței de muncă; ▪ bună reprezentare a sectorului zootehnic; ▪ pondere ridicată a terenului arabil în total agricol; ▪ pondere ridicată a activităților neagricole; ▪ posibilități multiple de cooperare cu capitala; ▪ grad ridicat de racordare la rețelele telefonice; ▪ fond de locuințe realizat în majoritate după anul 1970 și cu un nivel mai ridicat de echipare cu instalații de apă în interior.
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ seismicitate foarte ridicată; ▪ natalitate inferioară mediei pe țară; ▪ aer poluat; ▪ soluri puternic degradate.
Realizări prin SAPARD		
17 proiecte de investiție pentru industria agroalimentară, nu se insistă asupra dezvoltării infrastructurii tehnico-edilitare, a modernizării exploatașilor agricole, sau a dezvoltării activităților economice alternative în zonele rurale.		

Zona		Zona Depresiunea Brașov – Valea Prahovei – Subcarpații Munteniei
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
CENTRU, SUD-Muntenia: Județul Brașov, Județul Prahova, Județul Dâmbovița, Județul Argeș		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații ale biosferei și parcuri naționale; ▪ rezervații și monumente ale naturii (zone numeroase); ▪ resurse complexe ale naturii (aproape întreaga zonă); ▪ comune de talie mare și medie; ▪ densitate mare de populație în jumătatea sudică a zonei; ▪ evoluție ușor crescătoare sau stabilitate demografică, cu capacitate de regenerare naturală demografică și înnoire a forței de muncă; ▪ grad ridicat de calificare a forței de muncă; ▪ grad mare și foarte mare de atractivitate turistică; ▪ pondere ridicată a activităților neagricole; ▪ posibilități de cooperare cu centrele urbane; ▪ pondere, în general, superioară, a clădirilor de locuit realizate din materiale durabile și construite după anul 1970; ▪ grad ridicat de electrificare a gospodăriilor; ▪ alimentare cu apă în sistem centralizat și distribuție de gaze naturale pe aproximativ 50% din suprafața zonei.
	Factori favorabili dezvoltării rurale	

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă montană (jumătățea nordică); ▪ alunecări de teren accidentale cu risc de prăbușire; ▪ alunecări de teren frecvente și de mare intensitate (în zona centrală); ▪ seismicitate ridicată și foarte ridicată; ▪ aer poluat; ape parțial poluate; ▪ include zona defavorizată Filipești, județul Prahova, inclusă în categoria zonelor asistate pentru o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999-1.04.2009; ▪ zona asistată cuprinde localitățile Filipeștii de Pădure, Filipeștii de Târg și Măgureni; ▪ localitatea Baraolt, județul Covasna, zonă defavorizată devine asistată pentru o perioadă de 10 ani (1.04.1999-1.04.2009).
Puncte slabe (dezavantaje)		
		<p>Realizarea unui număr de 6 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p>Comuna Filipeștii de Pădure</p> <p>S-au realizat 5 proiecte de investiții pentru înființarea și modernizarea unor fabrici de preparate din carne (salamuri crude uscate etc.).</p> <p>Comuna Măgureni</p> <p>1 proiect de investiție nouă pentru o fabrică de preparate din carne.</p> <p>Realizarea unui singur proiect în cadrul zonei asistate Baraolt: 1 proiect de investiție pentru modernizarea și tehnologizarea fabricii de prelucrare a lapteului.</p>
Realizări prin SAPARD		

Zona Sibiu – Lotru		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
CENTRU (7) SUD-VEST(4): Județul Sibiu, Județul Vâlcea		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații ale biosferei și parcuri naționale; rezervații și monumente ale naturii (zone numeroase); ▪ resurse complexe ale naturii (totalitatea zonei); potențial forestier ridicat; grad mare de atractivitate turistică; ▪ natalitate medie sau superioară mediei; mortalitate redusă; capacitate de regenerare demografică și de înnoire a forței de muncă; ▪ dimensiuni relativ mari ale exploatațiilor agricole individuale; ▪ pondere ridicată a clădirilor de locuit realizate din materiale durabile și construite după anul 1970; ▪ nivel mai ridicat de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; ▪ nivel de electrificare al gospodăriilor de 100%; acoperire relativ bună la rețeaua telefonică; ▪ zonă montană; ▪ accidental alunecări de teren; ▪ densitate redusă din punct de vedere demografic; ▪ prezență redusă a unităților industriale; ▪ șomaj ridicat; ▪ lipsa accesului direct la rețeaua majoră rutieră și feroviară pe aproximativ 50% din suprafața zonei; ▪ între factorii restrictivi pentru dezvoltarea rurală putem include și prezența în acest areal a zonei defavorizate Copșa Mică, județul Sibiu; <p>această zonă este inclusă în categoria zonelor asistate pentru o perioadă de 10 ani (15.12.2000-15.12.2010) ce se suprapune localității Copșa Mică, județul Sibiu.</p>
	Puncte slabe (dezavantaje)	Factori favorabili dezvoltării rurale
Realizări prin SAPARD		
Nu s-au realizat investiții cu finanțare prin Programul SAPARD, în cadrul zonei asistate Copșa Mică.		

Zona Porțile de Fier – Valea Cernei – Tismana	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	
Caracteristici	<p>Zona Porțile de Fier – Valea Cernei – Tismana SUD-VEST (4) VEST (5): Județul Mehedinți, Județul Caraș-Severin, Județul Gorj</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații ale biosferei și parcuri naționale; ▪ rezervații și monumente ale naturii (zone numeroase); ▪ comune de talie medie și mare; în general stabilitate demografică; ▪ reprezentare bună a sectorului zootehnic; potențial forestier ridicat; reprezentare bună a activităților neagricole; ▪ grad mare și foarte mare de atractivitate turistică; ▪ fond de locuințe realizat aproape în totalitate din materiale durabile; ▪ nivel mai ridicat de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; ▪ accesibilitate relativ bună la rețeaua majoră rutieră și feroviară. ▪ zonă montană; alunecări de teren accidentale și risc de prăbușire; ▪ seismicitate ridicată (în centrul zonei); ▪ capacitate redusă de înnoire a forței de muncă; ▪ grad redus de racordare la rețeaua telefonică; ▪ șomaj ridicat (analiza SWOT regiunea Vest) - disponibilizări din activități miniere și siderurgice; ▪ număr redus de IMM-uri (analiza SWOT, regiunea Vest) – majoritar în domeniul comerțului; ▪ zona defavorizată Moldova Nouă – Anina; ▪ include localitățile: Moldova Nouă, Berzasca, Pescari, Sichevița, Cărbunari, Sasca Montană, Anina, Oravița, Ciudanovița, Bozovici, Prigor, Mehadia, județul Caraș-Severin; ▪ este inclusă în categoria zonelor asistate pentru o perioadă de 10 ani (1.04.1999-1.04.2009).
Puncte tari (avantaje)	Factori favorabili dezvoltării rurale
Puncte slabe (dezavantaje)	
<p>Realizarea unui număr de 11 proiecte în cadrul zonei asistate Moldova Nouă – Anina:</p> <p>Oraș Moldova Nouă 2 proiecte de investiție pentru construcție, modernizare și extindere ciupercarii. Comuna Berzasca 1 proiect de investiție pentru construcție și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă. Comuna Sichevița 1 proiect de investiție pentru construcție și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă. Oraș Oravița 1 proiect de investiție pentru înființarea unei ferme de creștere a melcilor. Comuna Bozovici 1 proiect de investiție pentru amenajare drumuri forestiere. 1 proiect de investiție pentru extinderea și modernizare a activității de exploatare și prelucrare a lemnului. Comuna Prigor 1 proiect de investiție pentru amenajare drumuri forestiere. 1 proiect de investiție pentru construcție a rețelei de alimentare cu apă potabilă. Comuna Mehadia 1 proiect de investiție pentru construcție pensiune turistică rurală.</p>	
Realizări prin SAPARD	

Zona Cămpia Banatului	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	VEST (5): Județul Arad, Județul Timiș
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; ▪ comune de talie medie și mare; ▪ sold pozitiv al migrației nete și îmbătrânire demografică incipientă; ▪ forță de muncă calificată; ▪ reprezentare bună a activităților industriale; ▪ posibilități de cooperare cu centrele urbane; ▪ pondere ridicată a terenului arabil în total agricol; ▪ spații mai mari de locuit (suprafețe locuibile/locuitor superior mediei pe țară); ▪ nivel mai ridicat de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; ▪ pondere ridicată de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ distribuție de gaze naturale și racordare la rețele telefonice pe aproximativ 50% din suprafața zonei; ▪ accesibilitate bună la rețeaua majoră rutieră și feroviară.
Puncte tari (avantaje)	
Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ număr minim de locuințe nou construite în ultimii 30 de ani; ▪ soluri puternic degradate; ▪ seismicitate ridicată; ▪ risc de inundații; ▪ stabilitate sau reducere a numărului de locuitori; ▪ capacitate redusă de înnoire a forței de muncă și medie de regenerare naturală demografică.
Realizări prin SAPARD	Arad – 6, Timiș - 19 proiecte pentru dezvoltarea industriei agroalimentare, dezvoltarea infrastructurii rurale se înregistrează investiții doar în zonele rurale timișene, investiții ridicate pe raza ambelor județe pentru modernizarea procesului tehnologic al exploatarea agricole, indică o cifră medie a inițiativelor de practici neagricole.
Zona Culoarul Criș – Someș	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	NORD-VEST (6): Județul Cluj, Județul Bihor
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; ▪ resurse complexe ale naturii (suprafețe restrânse); ▪ grad mare de atractivitate turistică; ▪ reprezentare bună a activităților neagricole; ▪ resurse de forță de muncă calificată; ▪ predomină locuințele realizate din materiale durabile; ▪ nivel mai ridicat de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; ▪ pondere ridicată de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ parțial, distribuție de gaze naturale.
Puncte tari (avantaje)	
Factori favorabili dezvoltării rurale	

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă montană; alunecări de teren, pericol de prăbușiri; risc de inundații și soluri degradate; ▪ resurse de apă reduse; ▪ declin demografic în majoritatea comunelor; ▪ indici de natalitate inferiori în țară; dar în ansamblu, natalitate relativ ridicată; ▪ îmbătrânire demografică superior mediei naționale; ▪ capacitate slabă de regenerare demografică și de înnoire a forței de muncă; ▪ lipsă acces direct la rețeaua majoră rutieră și feroviară; ▪ includem zona defavorizată Borod – Șuncuiuș – Dobrești – Vadu Crișului; ▪ zona este asistată pentru o perioadă de 10 ani (1.04.1999-1.04.2009); ▪ din punct de vedere administrativ cuprinde localitățile Borod, Șuncuiuș, Dobrești, Vadu Crișului, județul Bihor.
		<p>Realizarea unui număr de 3 proiecte în cadrul zonei asistate Borod – Șuncuiuș – Dobrești – Vadu Crișului;</p> <p>Comuna Șuncuiuș</p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție a rețelei de alimentare cu apă potabilă.</p> <p>Comuna Vadu Crișului</p> <p>1 proiect de investiție pentru modernizarea și rețehnologizarea fabricii de procesare a cămii de pasăre.</p>
	Realizări prin SAPARD	

Zona Moldova de Nord – Est		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; ▪ natalitate relativ ridicată; capacitate mare de înnoire a forței de muncă (prezență însemnată de tineret pe piața forței de muncă); ▪ activitate de creștere a animalelor mediu dezvoltată; ▪ pondere ridicată a terenurilor arabile; ▪ aer nepoluat și fond forestier sănătos.
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ alunecări de teren frecvente și de mare intensitate; risc de inundații; ▪ declin demografic semnificativ și mortalitate ridicată; ▪ îmbătrânire demografică accentuată; sold negativ al migrației nete; mortalitate infantilă foarte ridicată; ▪ activități industriale slab dezvoltate; exploatarea agricolă individuală de dimensiuni reduse; ▪ suprafețe locale reduse (valori inferioare mediei de 11,5 mp/locuitor); ▪ fond de locuințe realizat aproape în totalitate din materiale necurabile; ▪ număr redus de locuințe realizate după anul 1970; ▪ grad foarte redus de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; lipsa alimentării cu apă în sistem centralizat; ▪ grad redus de recordare la rețeaua telefonică; ▪ ape degradate, soluri mediu și puternic degradate.
	Factori restrictivi dezvoltării rurale	
	Realizări prin SAPARD	<p>Zone se extinde pe aproximativ întreaga suprafață administrativă a județului Botoșani, ceea ce face ca raportarea să se identifice cu ponderea investițiilor înregistrate în acest județ; astfel, ponderea cea mai ridicată a investițiilor o evidențiem în sectorul agricol de creștere a animalelor în special, timp în care, celelalte trei sectoare principale de interes înregistrează valori modeste.</p>

Zona		Moldova Centrală
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	NORD-EST(1) SUD-EST(2): Județul Iași, Județul Neamț, Județul Vaslui, Județul Bacău, Județul Galați.	
Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurse complexe ale naturii (câteva comune); ▪ tendință de reducere a creșterii demografice după anul 1996 datorită creșterii valorilor natalității; ▪ indice mare de înnoire a forței de muncă; ▪ pondere ridicată a terenurilor arabile din suprafața agricolă; ▪ ritm mai alert de construcții de locuințe în ultimii ani; ▪ calitate bună a aerului cu excepția comunelor din zona periurbană a municipiului Bârlad; ▪ fond forestier nepoluat. 	
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> ▪ alunecări de teren frecvente și de mare intensitate în partea de nord); ▪ risc de inundații, dar precipitații reduse (jumătatea estică); ▪ seismicitate foarte ridicată; ▪ declin demografic în marea majoritate a comunelor, datorat nivelului ridicat al mortalității infantile; ▪ asistență sanitară precară; ▪ continuă tendința de emigrare; ▪ creșterea animalelor – activitate economică slab dezvoltată; ▪ activități industriale slab dezvoltate, dar și pondere redusă a activităților neagricole; ▪ fond de locuințe realizat aproape în totalitate din materiale nedurabile; ▪ grad foarte redus de echipare a locuințelor cu instalații de apă în interior; ▪ număr redus de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ lipsa acceselor directe la rețeaua majoră rutieră și feroviară în marea majoritate a comunelor; ▪ soluri moderat degradate; ▪ prezența zonei defavorizate Negrești, fostă asistată timp de 3 ani, în perioada 22.10.2001- 22.10.2004; ▪ zona defavorizată se suprapune localității Negrești din județul Vaslui. ▪ prezența zonei defavorizate Roman, fostă asistată timp de 3 ani, între 23.09.2002 – 23.09.2005; ▪ zona defavorizată se suprapune integral municipiului Roman, din județul Neamț. 	
Factori restrictivi dezvoltării rurale		
Puncte slabe (dezavantaje)		
Realizări prin SAPARD	<p>Realizarea unui singur proiect de finanțare în cadrul zonei defavorizate Negrești.</p> <p>Modernizarea fermei vegetale Negrești - oraș Negrești.</p> <p>Realizarea unui număr de 3 proiecte de investiție în cadrul zonei defavorizate Roman (modernizare exploatații agricole):</p> <p>Extindere fermă vegetală de la 300 ha la 700 ha și dotarea ei cu mașini agricole și echipamente.</p> <p>Înființarea unei ferme de îngrijire a suinelor.</p> <p>Modernizare depozit de păstrare flori și arbuști ornamentali.</p>	

Zona		Delta Dunării
Regiunea de dezvoltare (Județ, localitate)		SUD-EST (2): Județul Tulcea
Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervație a biosferei (întreaga zonă); ▪ potențial forestier ridicat; ▪ grad foarte mare de atractivitate turistică; ▪ aer, fond forestier și ape nepoluate. 	
Caracteristici	<ul style="list-style-type: none"> ▪ densitate foarte redusă a populației; ▪ comune mici, cu mai puțin de 2000 locuitori; ▪ declin demografic accentuat și mortalitate ridicată; ▪ îmbătrânire demografică accentuată; ▪ proces continuu de migrație a populației; ▪ capacitate redusă de regenerare demografică și de înnoire a forței de muncă; ▪ activități industriale foarte slab reprezentate; ▪ pondere redusă a terenului agricol aflat în proprietate privată; ▪ grad de ocupare a populației foarte redus; ▪ suprafețe mici de teren agricol/locuitor; ▪ fond de locuințe realizat aproape în totalitate din materiale nedurabile; ▪ grad redus de electrificare și de racordare la rețeaua telefonică; ▪ lipsă totală de acces direct la rețeaua rutieră și feroviară; ▪ nivel ridicat al mortalității infantile; ▪ sistem de învățământ nediversificat; ▪ soluții moderate de gradate. 	
Factori restrictivi dezvoltării rurale		
Puncte slabe (dezavantaje)		
Realizări prin SAPARD	<p>Tendință de diversificare a activităților economice în zonele rurale, înspre dezvoltarea turismului rural și a creșterii ofertei de activități turistice, solicitând și valorificând astfel potențialul natural existent. Se realizează însă și alte tipuri de investiții: modernizarea exploataților agricole cu accent pe culturile de câmp; modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare la nivel comunal, cu ponderi relativ proporționale ale investițiilor între drumuri de interes local, construcția sistemelor de alimentare cu apă potabilă, și de evacuare a apelor uzate și construcția stațiilor de epurare; industria agroalimentară își menține activitatea prin modernizarea și înființarea unităților de prelucrare a produselor agricole și piscicole.</p>	

Zona		Dobrogea Centrală și de Sud – Vest
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD-EST (2): Județul Constanța, Județul Tulcea
Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; ▪ resurse complexe ale naturii (limita vestică a zonei); ▪ capacitate de regenerare demografică și de înnoire a forței de muncă; ▪ pondere foarte ridicată a terenului arabil în total agricol; ▪ aer, ape și păduri nepolluate.
Puncte slabe (dezavantaje)		<ul style="list-style-type: none"> ▪ seismicitate crescută; soluri moderat degradate; ▪ precipitații reduse, în unele zone cu risc de inundații; ▪ densitate redusă a populației; nivel ridicat al mortalității infantile; ▪ predomină comunele cu scăderi accentuate de populație; ▪ creșterea animalelor slab dezvoltată; activități industriale slab reprezentate; ▪ pondere redusă a terenului agricol aflat în proprietate privată; ▪ grad redus de ocupare a populației; ▪ pondere redusă a activităților neagricole; ▪ predomină locuințele realizate din materiale nedurabile; grad redus de echipare cu instalații de apă; ▪ cuprinde teritoriul administrativ al zonei defavorizate Altân Tepe, comuna Stejaru, județul Tulcea; ▪ zona defavorizată beneficiază de statul de zonă asistată pentru o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999-1.04.2009.
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 9 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p>Comuna Stejaru</p> <ul style="list-style-type: none"> 8 proiecte de finanțare pentru achiziționarea de utilaje agricole pentru culturi de câmp; 1 proiect de modernizare a unității de prelucrare carne și produse din carne.

Zona		Câmpia Bărăganului
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD Muntenia (3) SUD-EST(2): Județul Călărași, Județul Ialomița, Județul Buzău, Județul Brăila, Județul Vrancea
Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; ▪ posibilități de înnoire și sporire a forței de muncă mature; ▪ pondere ridicată a arabilului în total agricol; ▪ aer de calitate.
Puncte slabe (dezavantaje)		<ul style="list-style-type: none"> ▪ seismicitate foarte ridicată; precipitații reduse, însă prezent riscul de inundații; ▪ declin demografic datorat îmbătrânirii accentuate a populației și tendință de continuare a reducerii numărului de locuitori; mortalitate ridicată; indici de natalitate la valori medii și inferioare mediei naționale; nivel ridicat al mortalității infantile; ▪ slabă reprezentare a sectorului zootehnic; activități industriale foarte slab reprezentate; ▪ potențial forestier scăzut; fără atraktivitate turistică; pondere redusă a activităților neagricole; ▪ predomină locuințele realizate din materiale nedurabile; pondere redusă de locuințe construite după anul 1970;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ grad foarte redus de echipare a locuințelor cu instalații de apă; grad redus de racordare la rețeaua telefonică; ▪ ape poluate, soluri puternic degradate.
Realizări prin SAPARD		<p>Zona se remarcă prin ponderea ridicată a investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole (culturi de câmp, ferme vegetale, ferme zootehnice), județul Călărași fiind unul din primele județe la nivel național cu numărul cel mai ridicat de beneficiari ai programului SAPARD în domeniul agriculturii. În schimb, celelalte măsuri nu și-au găsit investitorii în aceste zone rurale.</p>
Zona		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Puncte tari (avantaje)	<p>Subcarpații de Curbură SUD-EST(2) SUD Muntenia (3): Județul Vrancea, Județul Buzău, Județul Prahova</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii (câteva comune); aer și păduri nepolluate. ▪ complexitate mare de resurse ale naturii; ▪ pondere ridicată a activităților neagricole; pondere ridicată a terenului agricol aflat în proprietate privată; ▪ seismicitate foarte ridicată; ▪ zonă montană (cca. 50% din suprafață); ▪ alunecări de teren frecvente și de mare intensitate; ▪ declin demografic datorat îmbătrânirii accentuate a populației și tendință de continuare a reducerii accentuate a numărului de locuitori; ▪ valori negative accentuate ale migrației nete; ▪ predomină locuințele realizate din materiale nedurabile; ▪ echipare cu instalații de alimentare cu apă deosebit de redusă; ▪ pondere redusă a populației alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ grad redus de racordare la rețeaua telefonică; ▪ lipsa acceselor directe la rețeaua majoră rutieră și feroviară în majoritatea comunelor; ▪ soluri moderat și puternic degradate; ape degradate; ▪ teritorial, zona cuprinde localitatea în regim defavorizat Nehoiu, din județul Buzău, fostă zonă asistată pentru o perioadă de 3 ani, între 22.10.2001- 22.10.2004; ▪ cea de a doua zonă defavorizată cuprinsă pe teritoriul Subcarpaților de Curbură, este zona minieră Ceptura, județul Prahova; ▪ localitatea Ceptura a fost inclusă în programul de asistate a zonelor defavorizate pentru o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999- 1.04.2009; ▪ cea de a treia zonă defavorizată inclusă în zona Subcarpaților de Curbură, este reprezentată de Zona Mizil; ▪ zona defavorizată Mizil, care se suprapune fidel localității omonime din județul Prahova, a fost asistată pentru o perioadă de 3 ani, între 22.10.2001- 22.10.2004. 	
Caracteristici	<p>Factori restrictivi dezvoltării rurale</p>	
Realizări prin SAPARD	<p>Nu s-au înregistrat investiții în zona defavorizată Nehoiu, din județul Buzău. Realizarea unui număr de 7 proiecte în cadrul zonei asistate Ceptura. Comuna Ceptura 7 proiecte de investiție pentru modernizare și re tehnologizare flux tehnologic, creștere capacitate de procesare și depozitare, extindere a unei crame, a 4 centre de vinificație și îmbuteliere, și o unitate de prelucrare a cărnii. În cadrul zonei defavorizate Mizil nu s-au înregistrat investiții pentru dezvoltarea rurală co-finanțate prin Programul SAPARD.</p>	

Zona		Câmpia Teleormanului
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ comune de talie medie și mare; ▪ resurse de forță de muncă calificată.
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ comune de talie medie și mare; ▪ declin demografic datorat îmbătrânirii accentuate a populației; natalitate în general inferioară mediei pe țară; ▪ nivelul mortalității foarte ridicat; capacitate redusă de regenerare demografică; ▪ activități industriale foarte reduse și pondere redusă a activităților neagricole; grad redus de ocupare a populației; ▪ potențial forestier scăzut; fără atractivitate turistică; ▪ predomină locuințele realizate din materiale nedurabile; echipare cu instalații de alimentare cu apă deosebit de redusă, rezultând un minim al numărului populației alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ soluri puternic și foarte puternic degradate; lipsa acului a pădurilor; seismicitate ridicată; resurse de apă reduse (în partea centrală a zonei); tangențial, la limita sudică a zonei Câmpiei Teleormanului, includem și zona defavorizată Zimnicea, cu localitatea Zimnicea, județul Teleorman; ▪ această zonă beneficiază de statutul de zonă asistată pentru o perioadă de 10, între 1.04.1999-1.04.2009.
Realizări prin SAPARD		
<p>În cadrul zonei asistate Zimnicea s-a înregistrat realizarea unui număr de 7 proiecte de finanțare pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ modernizarea fabricii de produse lactate; ✓ modernizarea capacității de producție preparate din carne prin achiziție echipamente și mijloace de transport specializate; ✓ achiziții utilaje agricole pentru modernizarea exploatațiilor agricole; ✓ construcție a 3 pensiuni turistice rurale. 		

Zona		Oltenia de Sud
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ în cadrul zonei asistate Zimnicea s-a înregistrat realizarea unui număr de 7 proiecte de finanțare europeană; ▪ suprafețe locuibile superioare mediei pe țară; ▪ ritm mai intens la construcții de locuințe în perioada 1993-1996; ▪ ape de calitate bună și medie; aer și păduri nepoluate.
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ seismicitate ridicată (în jumătatea estică a zonei); risc de inundații; soluri degradate; ▪ declin demografic accentuat, natalitate în general inferioară mediei pe țară, mortalitate foarte ridicată; ▪ îmbătrânire demografică accentuată; capacitate redusă de regenerare demografică și a forței de muncă; ▪ reprezentare foarte slabă a sectorului zootehnic; ▪ potențial forestier foarte redus; grad redus de atractivitate turistică; pondere redusă a activităților neagricole; ▪ predomină locuințele realizate din materiale nedurabile în partea vestică a zonei; echipare cu instalații de alimentare cu apă deosebit de redusă; valoare minimă a numărului de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ lipsa acceselor directe la rețeaua majoră rutieră și feroviară în marcea majoritate a comunelor;

Realizări prin SAPARD	<p>Ambele județe, Dolj și Mehedinți, asupra cărora se extinde zona Oltenia de Sud, se află la popula opus al investițiilor realizate în perioada de pre-aderare prin co-finanțare de la bugetul SAPARD; între cele două, județul Dolj se situează mai bine la categoria investițiilor în domeniul diversificării activităților economice practicate în zonele rurale. Deși situația socio-economică de ansamblu, prezintă o situație extrem de deficitară în această zonă, înregistrările dovedesc puterea financiară redusă atât a locuitorilor cât și a administrațiilor locale.</p>	
------------------------------	--	--

Zona Humedoara		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale
	Puncte slabe (dezavantaje)	
Realizări prin SAPARD	<p>VEST: Județul <i>Humedoara</i>, Humedoara, Călan, Ghelari, Teliucu Inferior</p> <p>zonă asistată (16.11.2000-16.11.2005 - 5 ani).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ șomaj ridicat - disponibilizări din activități mimiere și siderurgice; ▪ număr redus de IMM-uri, majoritar în domeniul comerțului <p>Realizarea unui număr de 3 proiecte în cadrul zonei asistate: Municipiul Humedoara 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare fabrică de conserve din carne; Modernizarea laboratorului veterinar și fitosanitar în vederea realizării controlului alimentelor (LSVSA Humedoara). Comuna Teliucu Inferior 1 proiect de investiție pentru construcție pensiune turistică rurală - sat Cinciș.</p>	

Banatul de Sud		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale
	Puncte slabe (dezavantaje)	
Realizări prin SAPARD	<p>VEST (5): Județul Caraș-Severin</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații ale biosferei și parcuri naturale; rezervații și monumente ale naturii; ape nepolluate, păduri nepolluate ▪ dimensiuni relativ mari ale exploatațiilor agricole individuale; ▪ potențial forestier ridicat; grad mare și foarte mare de atractivitate turistică; ▪ suprafețe locuibile superioare mediilor pe țară; pondere ridicată de locuințe realizate din materiale durabile; ▪ seismicitate ridicată; risc de inundații; aer poluat și soluri puternic degradate (în partea de vest a zonei); ▪ zonă montană; accidental, alunecări de teren cu risc de prăbușire; ▪ densitate redusă a populației; declin demografic datorat natalității reduse, mortalității foarte mari și îmbătrânirii demografice accentuate; ▪ capacitate redusă de regenerare a populației și a forței de muncă; nivel scăzut al gradului de ocupare al populației; ▪ dezvoltare foarte slabă a sectorului zootehnic; activități industriale puțin dezvoltate; ▪ pondere foarte redusă de locuințe realizate după anul 1970; ▪ grad foarte redus de echipare cu instalații de apă; număr redus de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; grad redus de racordare la rețeaua telefonică; lipsă acces direct la rețeaua majoră rutieră și feroviară; 	

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezența zonei defavorizate Bocea (localitățile Bocea, Ocna de Fier, Dognecea, Lupac), județul Caraș-Severin; ▪ șomaj ridicat (analiza SWOT Regiunea Vest) - disponibilizări din activități miniere și siderurgice; ▪ număr redus de IMM-uri (analiza SWOT reg Vest) – majoritar în domeniul comerțului.
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 4 proiecte în cadrul zonei asistate Bocea:</p> <p>Oraș Bocșa</p> <p>2 proiecte de investiție pentru modernizare abator păsări, unitate de prelucrare a cărnii.</p> <p>1 proiect de investiție pentru înființarea unui atelier meșteșugăresc pentru prelucrarea lemnului.</p> <p>Comuna Lupac</p> <p>1 proiect de investiție pentru reabilitarea DC 75 Clocotici-Carașova.</p>
	Zona	Munții Apuseni
	Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)	CENTRU (7) VEST (5) NORD-VEST (6): Județul Alba, Județul Arad, Județul Bihor, Județul Cluj, Județul Hunedoara
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații ale biosferei și parcuri naționale; rezervații și monumente ale naturii; zonă montană; accidental, alunecări de teren cu risc de prăbușire; alunecări de teren frecvente și de mare intensitate în sud-estul zonei; resurse de apă reduce; risc de inundații; aer, păduri și ape poluate; resurse complexe ale naturii; importante resurse forestiere; ▪ grad mare de atractivitate turistică; grad de echipare cu instalații de alimentare cu apă, în general, superior mediei pe țară. ▪ șomaj ridicat (analiza SWOT Regiunea Vest); ▪ număr redus de IMM-uri (analiza SWOT Regiunea Vest) – majoritar în domeniul comerțului; ▪ spirit antreprenorial foarte redus în zonele rurale (analiza SWOT Regiunea Vest); ▪ predomină comunele mici și foarte mici, având densitate redusă a populației; ▪ declin demografic datorat migrației și îmbătrânirii demografice; mortalitate relativ ridicată; ▪ dezvoltare slabă a sectorului zootehnic; activitate industrială slab reprezentată; pondere redusă a activităților neagricole; ▪ grad redus de electrificare și de racordare la rețeaua telefonică; ▪ lipsă acces directe la rețeaua majoră rutieră și feroviară în aproximativ 50% din comune; ▪ include zona defavorizată Brad, județul Hunedoara, care se suprapunde localităților Brad, Baia De Criș, Buceș, Blăjeni, Bucuresci, Bulzești, Băița, Crisicior, Luncoiu de Jos, Ribița, Tomești, Vălișoara, Văța de Jos, Vorța și Certei;
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zona Brad a fost inclusă în categoria zonelor asistate pentru o perioadă de 10 ani, între 1.04.1999-1.04.2009; ▪ cea de a doua zonă defavorizată localizată în acest areal este zona Ștei-Nucet; ▪ zona defavorizată este asistată pentru o perioadă de 10 ani (1.04.1999-1.04.2009); ▪ din punct de vedere administrativ include localitățile Ștei, Nucet, Drăgănești, județul Bihor; ▪ a treia zonă defavorizată asistată inclusă în acest areal este reprezentată de zona Apuseni; ▪ zona se suprapune județului Alba, incluzând localitățile Zlatna, Almașu Mare, Abrud, Ciuruleasa, Bucium, Sohodol, Mogoș, Roșia Montană, Baia de Aries, Bistra, Lupșa, Sălcuia; ▪ face parte din categoria zonelor asistate pentru o perioadă de 10 ani (14.10.1999-14.10.2009).
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 9 proiecte în cadrul zonei asistate Brad:</p> <p>Municipiul Brad</p> <p>1 proiect de investiție pentru modernizare fabrică de procesare carne.</p> <p>Comuna Baia De Criș</p>

	<p>Construcție sistem de alimentare cu apă. 2 proiecte de investiție pentru construcție sere floricole și legumicole.</p> <p>Comuna Buceș Proiect de modernizare drumuri comunale DC 13A Buceș-Grohotele, DC 13B după Piatra-Cornitel DC 14A Stanița-Valea Marginii. Proiect de modernizare drumuri forestiere.</p> <p>Comuna București Proiect de modernizare drumuri de interes local DC15: București-Rovina - Merișor; DC18:București - Șesuri; DC18 A: Curechiu-Niculești.</p> <p>Comuna Vața de Jos Proiect de modernizare drumuri comunale DC1, DC 1A, DC 172, DC 173, DC 174, DC 174A. 1 proiect de investiție pentru construcția unei pensiuni turistice rurale. Realizarea unui număr de 6 proiecte în cadrul zonei asistate Ștei-Nucet:</p> <p>Orașul Nucet 6 proiecte de investiție pentru construcția și extinderea pensiuni și cabane turistice rurale. Realizarea unui număr de 17 proiecte în cadrul zonei asistate Apuseni.</p> <p>Oraș Zlatna 1 proiect de investiție pentru amenajarea terenurilor pentru prevenirea inundațiilor și regularizarea scurgerilor de apă de pe versanți în Bazinul Hidrografic Ampoi, zona Pătrunjeni.</p> <p>4 proiecte de investiție pentru construcție, modernizare și extindere exploatații apicole.</p> <p>Comuna Almașu Mare 1 proiect de investiție pentru construcție cabană turistică.</p> <p>Oraș Abrud 1 proiect de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p> <p>Comuna Ciuruleasa 1 proiect de investiție pentru modernizare drum comunal DC 156 (6 KM): Ciuruleasa-Bodrești.</p> <p>Comuna Sohodol 1 proiect de investiție pentru modernizare drum comunal DC 90 Sohodol – Poiana. 1 proiect de investiție pentru achiziționarea de stupi și familii de albine.</p> <p>Comuna Mogoș 1 proiect de investiție pentru modernizare drumuri comunale 12 Km comuna Mogoș (DC124 din DJ1071 - 9 km și DC 154 din DJ 1071 - 3 km).</p> <p>Comuna Baia de Arieș 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare exploatație apicolă.</p> <p>Comuna Lupșa 2 proiecte de investiție pentru înființare și dotare exploatații apicole.</p> <p>Comuna Sălcuia 2 proiecte de modernizare a drumurilor comunale DC 130, DC 104 și drum de pământ. 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare exploatație apicolă. 1 proiect de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală.</p>
--	---

Zona		Podișul Someșan
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		NORD-VEST (6): Județul Sălaj, Județul Bihor, Județul Satu-Mare, Județul Cluj
Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezervații și monumente ale naturii; grad mare de atractivitate turistică; ▪ capacitate medie de înnoire a forței de muncă; resurse de forță de muncă calificată; ▪ suprafețe locuibile, în general, superioare mediilor pe țară; predomină locuințele realizate din materiale durabile.
Caracteristici		<ul style="list-style-type: none"> ▪ alunecări de teren frecvente și de mare intensitate; resurse de apă reduse; risc de inundații; ▪ declin demografic datorat îmbătrânirii populației și mortalității ridicate; grad scăzut de ocupare a populației; ▪ pondere redusă de populație alimentată cu apă în sistem centralizat; ▪ lipsă acces direct la rețeaua majoră rutieră și feroviară în majoritatea comunelor; ▪ soluri moderat și puternic degradate; aer, ape și păduri poluate; ▪ zona defavorizată Sărmășag – Chiejd – Bobota este inclusă în teritoriul zonei Podișului Someșan; ▪ localitățile asupra cărora ne îndreptăm atenția sunt aparținătoare județului <i>Sălaj</i>: Sărmășag, Chiejd, Bobota; ▪ zona a devenit parte a grupului de zone asistate începând cu anul 1999, pentru o perioadă de 10 ani; ▪ cea de a doua zonă defavorizată inclusă în arealul Podișului Someșan este zona Hida - Surduc - Jibou - Bălan, județul Sălaj; ▪ din punct de vedere administrativ, zona se suprapune localităților Hida, Surduc, Jibou și Bălan; ▪ zona Ip, județul Sălaj, reprezintă cea de-a treia zonă defavorizată prezentă pe teritoriul zonei Podișului Someșan; ▪ zonă asistată pentru o perioadă de 10 ani (1.04.1999-1.04.2009); ▪ cuprinde din punct de vedere administrativ localitățile Zăuan, Cosmiciu de Jos, Cosmiciu de Sus, Zăuan, Băi, Ip.
Puncte slabe (dezavantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<p>Realizarea unui număr de 7 proiecte în cadrul zonei asistate Sărmășag – Chiejd – Bobota, județul Sălaj:</p> <p>Comuna Sărmășag</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru construcția stației de epurare și canale colectoare. 3 proiecte de investiție pentru modernizarea exploatațiilor agricole (ferme de vaci pentru lapte, ferme vegetale). 1 proiect de investiție pentru înființare fabrică de produse lactate. <p>Comuna Chiejd</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru modernizare drumuri și străzi de interes local. 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare exploatație apicolă. <p>Realizarea unui număr de 5 proiecte în cadrul zonei asistate Hida - Surduc – Jibou - Bălan, județul Sălaj:</p> <p>Comuna Hida</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru construcție seră pentru culturi de legume. <p>Comuna Surduc</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru înființare și dotare fermă de melci. <p>Oraș Jibou</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru construcție seră floricolă; 2 proiecte de investiție pentru construcție și extindere pensiune turistică rurală. <p>Realizarea unui singur proiect de finanțare în cadrul zonei asistate Ip:</p> <p>Comuna Ip</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 proiect de investiție pentru modernizare drumuri și străzi de interes local.
Realizări prin SAPARD		

Zona Comănești		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
NORD-EST: Județul Bacău, municipiul Comănești, Dărmănești, Agăș		
zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale
	Puncte slabe (dezavantaje)	zonă defavorizată; activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul.
Realizări prin SAPARD		
Realizarea unui număr de 6 proiecte în cadrul zonei asistate: Comănești Înființare pensiune turistică. Comuna Agăș Realizarea unui număr de 5 proiecte de dezvoltare rurală în localități ale: <ul style="list-style-type: none"> ✓ consolidări, refăceri podețe și modernizare drum comunal DC 135, DN12A, Calgași, Sulița, Coșena, km 1+000 - km 5+000 în comuna Agăș; 4 km lungime; ✓ modernizarea exploatațiilor agricole: dotarea a două ferme zootehnice de vaci pentru lapte; înființarea unei plantații de duzi; ✓ înființarea a două microferme apicole – activități alternative. 		
Zona Pașcani		
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		
NORD-EST: Județul Iași, localitatea Pașcani		
zonă asistată (23.09.2002 – 23.09.2005 - 3 ani).		
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale
	Puncte slabe (dezavantaje)	zonă defavorizată; activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul.
Realizări prin SAPARD		
Realizarea unui număr de 1 proiect în cadrul zonei asistate. Modernizare și extindere a abatorului de porcine și a fabricii de procesare a cărnii.		

Zona		Zona Mărășești	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD-EST: Județul Vrancea, localitatea Mărășești	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (22.10.2001- 22.10.2004 - 3 ani). 	
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul. 	
Realizări prin SAPARD		Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate. 2 proiecte de investiție păentru modernizarea exploatațiilor agricole (vegetale și viticole).	
Zona		Zona Hârșova	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD-EST: Județul Constanța, localitatea Hârșova	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (22.10.2001- 22.10.2004 - 3 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)	zonă defavorizată: <ul style="list-style-type: none"> ▪ activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul. 	
Realizări prin SAPARD		Realizarea unui singur proiect în cadrul zonei asistate. 1 proiect de investiție pentru modernizarea și rețehnologizarea fabricii de produse din pește.	
Zona		Zona Albeni	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD – VEST Oltenia: Județul Gorj, localitățile Albeni, Târgu Cărbunești, Roșia de Amaradia, Bustuchin	

Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).
	Puncte slabe (dezavantaje)		
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate: Comuna Roșia de Amaradia Modernizare drum comunal DC 29 Roșia de Amaradia, 14,425 Comuna Bustuchin Modernizare infrastructură rutieră de interes local</p>	

Zona Schela			
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)			
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	Factori restrictivi dezvoltării rurale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).
	Puncte slabe (dezavantaje)		
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 4 proiecte în cadrul zonei asistate: Comuna Schela 2 proiecte de investiție pentru construcție și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă. Oraș Bumbesti-Jiu 2 proiecte de investiție pentru înființare și dotare stupină.</p>	

Zona		Zona Motru-Rovinari	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		SUD – VEST Oltenia: Județul Gorj, localitățile Cătunele, Motru, Glogova, Samarinești, Mătăsari, Drăgotești, Călnic, Fărcășești, Urdari, Negomir, Ploșșoru, Bălteni, Rovinari.	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)	zonă defavorizată; activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul.	
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 7 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p>Comuna Cătunele Construcție sistem de alimentare cu apă.</p> <p>Comuna Glogova Construcție sistem de alimentare cu apă.</p> <p>Comuna Drăgotești 1 proiect de investiție pentru înființare și dotare stupină.</p> <p>Comuna Călnic Extindere și construcție sistem de alimentare cu apă.</p> <p>1 proiect de investiție pentru înființare și dotare stupină.</p> <p>Comuna Urdari Construcție sistem de alimentare cu apă.</p> <p>Comuna Negomir Proiect de modernizare drum comunal Condeiești-Bolboși DS 70 și drum stradal DS 75</p>	
Zona		Zona Valea Jiului	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		VEST: Județul Hunedoara, localitățile Petroșani, Lupeni, Vulcan, Uricani, Petrila, Aninoasa	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani). 	
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ șomaj ridicat; ▪ număr redus de IMM-uri, majoritar în domeniul comerțului. 	
Realizări prin SAPARD		Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate: Municipiul Petroșani	

	<p>1 proiect de investiție pentru extinderea și etajarea cabanei "Popasul Hâducilor". Oraș Petrla 1 proiect de investiție pentru construcția pensiunii turistice rurale "Paring".</p>
--	--

Zona		Zona Rusca Montană
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		VEST: Județul Caraș-Severin, localitatea Rusca Montană
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).
	Puncte slabe (dezavantaje)	
Realizări prin SAPARD		<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ zona alpină cu utilizare minimă; ▪ șomaj ridicat - disponibilizări din activități miniere și siderurgice; ▪ număr redus de IMM-uri, majoritar în domeniul comerțului. <p>Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate în domeniul activităților economice aducătoare de venituri alternative: 1 proiect de investiție pentru înființare fermă de cultură a ciupercilor. 1 proiect de investiție pentru înființarea unui atelier meșteșugăresc.</p>

Zona		Zona Bocșa
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		VEST: Județul Caraș-Severin
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).
	Puncte slabe (dezavantaje)	
Realizări prin SAPARD		<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ șomaj ridicat, disponibilizări din activități miniere și siderurgice; ▪ număr redus de IMM-uri, majoritar în domeniul comerțului.

Zona Nădrag		Zona Nădrag	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		VEST: județul Timiș, localitatea Nădrag	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (22.10.2001 - 22.10.2004 - 3 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ șomaj ridicat; ▪ activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul. 			
Realizări prin SAPARD		Realizarea unui singur proiect în cadrul zonei asistate: 1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare stație tratare apă potabilă și rețele de distribuție.	
Zona Cugir		Zona Cugir	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		CENTRU: Județul Alba, localitatea Cugir	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (15.12.2000-15.12.2010 - 10 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ șomaj ridicat; ▪ activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul. 			
Realizări prin SAPARD		Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate: 1 proiect de investiție pentru modernizarea și rețehnologizarea fabricii de procesare a cămii; 1 proiect de investiție pentru modernizare drum forestier.	

Zona		Zona Popești-Derna- Aleșd	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		NORD – VEST: Județul Bihor, localitățile Popești, Derna, Aleșd	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul. 	
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p><i>Comuna Popești</i></p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție, reabilitare și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă.</p> <p><i>Comuna Derna</i></p> <p>1 proiect de investiție pentru construcție și extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă.</p>	

Zona		Zona Borșa – Vișeu	
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		NORD – VEST: Județul Maramureș, localitățile Borșa, Vișeu de Sus	
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	zonă asistată (1.04.1999-1.04.2009 - 10 ani).	
	Puncte slabe (dezavantaje)	zonă defavorizată; activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul.	
Realizări prin SAPARD		<p>Realizarea unui număr de 2 proiecte în cadrul zonei asistate:</p> <p><i>Oraș Borșa</i></p> <p>1 proiect de investiție pentru modernizare pensiune turistică rurală.</p> <p><i>Oraș Vișeu de Sus</i></p> <p>1 proiect de investiție pentru extindere și modernizare exploatare apicolă.</p>	

Zona		Zona Turda
Regiunea de dezvoltare (județ, localitate)		NORD – VEST: Județul Cluj, localitatea Turda
Caracteristici	Puncte tari (avantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă asistată (14.05.2003-14.05.2006 - 3 ani) – urban.
	Puncte slabe (dezavantaje)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zonă defavorizată; ▪ -activi economici majoritari în domeniul comerțului cu amănuntul.
Realizări prin SAPARD		1 proiect de investiție pentru achiziție utilaje agricole pentru fermă de producție vegetală.

7. CONCLUZII

Politica de dezvoltare rurală promovează dezvoltarea și practicarea unei agriculturi intensive, cu mijloace de exploatare tehnologizate, care funcționează ecologic, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, prin protejarea mediului înconjurător și utilizarea rațională a terenurilor (a resurselor finite). Oportunitatea analizei evoluției cadrului de manifestare a activităților economice, în perioada 2000-2006, prin intermediul programului național de finanțare a agriculturii și dezvoltării rurale SAPARD, ne creează posibilități de descriere a contextului în care se implementează acest program, de ilustrare a distribuției teritoriale a tipurilor de activități agricole solicitate prin program și de către beneficiari, de exemplificare a unor zone caracterizate prin maximă diversitate între sectoarele de activități cu potențial de dezvoltare datorită rezultatelor înregistrate de activii locali. Se poate determina, în aceste circumstanțe, potențialul zonei fizico-geografice și administrative județene în care acestea sunt localizate.

În urma analizei evoluției practicării activităților agricole, coordonată de necesitatea și orientarea agricultorilor (fermierilor) și conform specializării agricole în care se încadrează practicile locuitorilor din spațiul rural românesc, se vor putea trasa coordonatele unui *tip regional de utilizare a terenurilor*, ținând cont de *elementul predominant în cadrul categoriilor de folosință ale terenurilor* și de *tradiția locală în practicarea anumitor culturi*²¹².

Interpretând rezultatele cantitative ale proiectelor de investiții finanțate prin programul SAPARD, precum și activitățile care au prezentat cea mai mare pondere în accesarea proiectelor și, implicit, în absorbția financiară, la fel ca și majoritatea procentuală a acestora în cadrul unor specializări, putem concluda că, indirect, se stabilesc prioritățile în practicarea activităților agricole la nivel național și regional. Pentru acest lucru am comparat situația agriculturii în perioada anterioară anului 1990, lăsând deoparte decada tranziției, evaluând apoi situația la nivelul anilor 2000.

Identificând județele cu cea mai mare rată a absorbției financiare, în cadrul fiecărei măsuri de activitate și, per ansamblu, pentru identificarea centrelor polarizatoare regionale de atragere a investițiilor prin SAPARD, implementarea Programului rezultă într-o zonare comportamentală la nivel național prin care se grefează zone cu activități concordante cu funcțiile de bază ale spațiului rural:

- *zone agricole și industriale* (producție și prelucrare a alimentelor pentru consum);
- *zone ecologice* (practici agricole ecologice și menite să protejeze mediul înconjurător prin investițiile în zonele pilot realizate în cadrul măsurii 3.3 „Conservarea biodiversității”);

---

²¹² Extras din grupa factorilor clasificați de Rădulescu, N., Al., Velcea, I., și Petrescu, N. (1968), *Geografia agriculturii României*, Editura Științifică, București, p. 17.

- *zone turistice și de agrement* (rezultate în urma investițiilor mijlocite prin măsura 3.4 „Turism rural”).

Rezultatele programului SAPARD în teritoriu, eficiența, efectele acestuia asupra populației, asupra modului de practicare a activităților agricole, asupra calității drumurilor din zonele rurale, asupra infrastructurii tehnico-edilitare și asupra economiei rurale în ansamblu se pot constitui într-un complex de elemente care creează premisele – etapa premergătoare unei dezvoltări ulterioare, coordonată de aceleași priorități stabilite în perioada de pre-aderare. Programul care conferă trăsătura de continuitate în procesul de dezvoltare rurală pentru perioada 2007-2013 este reprezentat de FEADR, instrument al Politicii Agricole Comune, care va funcționa după același principiu, al liberului arbitru în inițierea de proiecte și de coordonare conform acelorași principii ale dezvoltării durabile în contextul integrării în spațiul comunitar.

Sperăm ca imaginea de ansamblu a spațiului rural, după realizarea de proiecte de dezvoltare finanțate prin fondul SAPARD, să devină o realitate clar structurată a activităților economice, care să susțină individualitatea, complexitatea, competitivitatea și inovația către o creștere economică treptată, dar solidă, realizabilă prin aportul adus de comunitatea locuitoare a aceluși spațiu. Oportunitatea pe care o are populația spațiului rural este aceea de a câștiga venituri principale sau secundare, atât din agricultură, cât și din alte activități relaționate cu agricultura sau independente de ea. Ținem cont de faptul că spațiul rural este furnizor de materie primă, inclusiv pentru activități agricole, industriale și de servicii.

Cercetarea aspectelor diferențiate care au apărut la nivelul spațiului rural românesc după aplicarea proiectelor de dezvoltare rurală s-a realizat printr-o analiză metodologică calitativă, studiile de caz preluându-se individual, prin observație directă. Beneficiarii acestor tipuri de proiecte au fost intervievați conform tipului de proiect la care au aplicat și în cadrul măsurii corespunzătoare. Astfel, s-au individualizat mai multe tipuri de gospodării bazate pe activități tradiționale în agricultură și creșterea animalelor sau s-a reflectat apariția de noi firme mici și mijlocii care funcționează în acel spațiu, depinzând de producătorii agricoli ca și furnizori de materie primă dar, în același timp, consumatori ai produselor finite rezultate în urma procesării și producerii în unități specializate și conform criteriilor de calitate impuse de Uniunea Europeană.

Studiind acest program de dezvoltare rurală, se remarcă o tendință de atașare a potențialilor beneficiari către proiectele de achiziții de utilaje agricole pentru îmbunătățirea activităților agricole (exploatare a pământului, ferme vegetale și de creștere a animalelor). Se evidențiază un atașament psihologic de pământ și chiar un simț al obligației înspre cultivarea pământului²¹³. Totuși, nu lipsesc proiectele pentru constituirea de întreprinderi mici și mijlocii pentru prelucrarea produselor alimentare, în condițiile în care standardele asigurării calității și accesul pe piața națională sau europeană sunt greu de îndeplinit. Deși

---

²¹³ Conceptul de „land burden” (povară sau sarcină a pământului) detaliat în lucrarea *Factors affecting rural non-farm economic activities*, p. 56, Monica Janowski, Ana Bleahu, București, 2003.

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

suprafețele de pământ au fost reîmproprietărite, locuitorii proprietari parcurg un proces de reconversie de la stadiul de agricultor în cadru organizat, colectiv, la cel de fermier, producător individual. Este un proces complex care demonstrează că majoritatea proprietarilor de teren post-decolectivizare nu devin fermieri.

Analiza unui astfel de program de dezvoltare, inițiat și implementat la nivel național, reflectă rezultate inegale, sau invers proporționale cu nivelul scalar la care este studiat. Astfel, analiza parcurge traseul de la general (național) la particular (nivel administrativ comunal).

Promovarea politicii de dezvoltare și susținere a turismului rural cât și a agroturismului ca variante de dezvoltare economică rurală prin activități de servicii aducătoare de venituri alternative apare sub forma unei condiții esențiale pentru desprinderea anumitor areale sau a unor unități teritoriale de statutul de zone defavorizate. Inițiativele locale disipate ale micilor întreprinzători care populează spațiul rural, de cele mai multe ori, apar ca modele ideale de dezvoltare la nivel minim scalar, dar cu potențial ridicat de multiplicare și extindere. Modelele cercetate și interpretate în acest studiu reprezintă unități distincte, cu evoluție individuală în cadrul zonelor rurale. Co-finanțate prin Programul SAPARD, activitățile noi din spațiul rural oferă diversitate în oferta de producție și servicii, calitate conform cerințelor Uniunii Europene, și o alternativă la venitul clasic provenit din activitățile gospodărești. Premisele revitalizării unui spațiu derivă atât din abilitatea și inițiativa locuitorilor aceluși spațiu, cât și din rezultatele materiale ale unor proiecte de succes, care se dovedesc a fi benefice și noi elemente active, atractive și productive ale complexului proces de dezvoltare. Pe fondul îmbătrânirii demografice a satelor românești există tendința de a concluziona slaba tendință de diversificare a activităților economice aducătoare de venituri alternative, generalizată pe cuprinsul tuturor regiunilor prin procentul redus de investiții în activitățile economice alternative din spațiul rural.

Prezența relațiilor de interdependență între funcțiile economice se realizează prin corelarea temporală a apariției unităților funcționale de prelucrare și producție create de către locuitorii acestui spațiu în urma organizării activităților agricole tradiționale, atât de exploatare agricolă a terenurilor (ferme vegetale, pomicole, viticole), cât și de creștere a animalelor (ferme zootehnice, avicole, de suine, piscicole sau mixte). (vezi planșele 54 și 56). Pe de altă parte, determinarea apariției unităților de producție a produselor finite, de prelucrare și servicii, poate fi datorată intensificării activităților de producție a materiei prime din arealul înconjurător. Acest proces de conlucrare între unitățile complementare este facilitat sau favorizat de proiectele realizate de către administrațiile locale pentru modernizarea drumurilor comunale și a căilor de acces în zonele izolate, și cele pentru realizarea de rețele de alimentare cu apă potabilă și canalizare, condiții absolut necesare pentru funcționarea optimă a activităților industriale.

Punctele de reper care au dus la conturarea concluziilor prezentului studiu pot fi sintetizate în următoarele:

1. *Activitatea economică din spațiul rural*

- 1.a. Activități tradiționale: - agricultura;
 - creșterea animalelor;
 - activități ale sectorului forestier;
 - activități ale sectorului piscicol.
- 1.b. Activități alternative: - alte tipuri de ferme;
 - ateliere prelucrare a lemnului;
 - ateliere meșteșuguri tradiționale;
 - turism rural.

2. *Trăsături (funcții economice) ale spațiului rural* ↗ spațiu de producție;
 → spațiu de prelucrare;
 ↘ spațiu de desfacere;
 ↘ spațiu de servicii.

3. *Tipuri de spații funcționale* - crearea de centre comunale dezvoltate cu funcție de centru polarizator în jurul cărora gravitează alte centre comunale cu diferite funcții (spațiu productiv – spații furnizor; spațiu productiv – spații de desfacere). Gradul de independență a așezărilor rurale în cadrul unui areal corespunde comportamentului individualist al populației locuitoare.

4. *Fenomenul de asociere* promovat și încurajat prin Programul SAPARD se extinde indirect asupra așezărilor în teritoriu (a satelor într-o comună, a comunelor într-un județ ș.a.m.d.). Fenomenul de asociere afectează, în primul rând, individul activ din spațiul rural, fermierul care deține o proprietate privată. Pentru a dezvolta și a crea bunăstare prin practicarea unei activități agricole sau neagricole în spațiul rural, tinerii fermieri sunt oarecum determinați să dezvolte ferme de mărime cel puțin medie, condiționați fiind de poziția lor ulterioară pe piața locală sau județeană (regională în puține dintre cazuri) din punct de vedere al productivității și calității produselor alimentare comercializate.

Gospodăria țărănească tradițională		Fermă de mărime medie		Asociații de producători (capacitate mare de producție)	
✓	↘	✓	↘	✓	↘
<i>Proprietate privată</i>	<i>Consum individual</i>	<i>proprietate privată</i>	<i>consum individual</i>	<i>grup de proprietăți private</i>	<i>consum individual</i>
		<i>teren arendat + surplus</i>		<i>teren arendat + surplus</i>	
		comercializare produse piața locală		extindere desfacere în afara pieței locale	

*Principalele sectoare funcționale ale agriculturii Uniunii Europene*²¹⁴ sunt relevate de gruparea tipurilor de activități agricole în câteva categorii, delimitate după produsele rezultate în urma efectuării acestor activități.

- a) ***Culturile pe teren arabil: cereale, oleaginoase, leguminoase, boabe și plante de fibră;***
 b) ***Carnea de vită și vițel;***
 c) ***Laptele și produsele lactate;***

²¹⁴ Boța, A., F. și colab (2004), *Politici europene în domeniul dezvoltării regionale durabile*, Editura Universității din Pitești, Pitești, p. 69.

- d) *Carnea de porc;*
- e) *Carnea de pasăre;*
- f) *Zahărul;*
- g) *Legumele și fructele.*

În studiul de față s-a încercat o clasificare a sectoarelor de activități din spațiul rural, dezvoltate cu precădere în urma funcționării programului de dezvoltare rurală SAPARD. Categoriile de sectoare funcționale au fost determinate în funcție de tipul de activitate agricolă preponderentă, stabilită prin proiectul de dezvoltare. Aceste activități pot fi practicate în unități de procesare sau colectare, sau pot fi dezvoltate în ferme de diferite profiluri, fie vegetale, animale, pomicole, viticole, apicole sau piscicole. Mai mult, determinarea funcționalității sau redresării anumitor sectoare economice de activități, agricole sau alternative a fost concluzionată ținând cont de numărul de proiecte de dezvoltare finanțate în decursul perioadei de pre-aderare. (vezi planșa 70). Datorită corespondenței dintre activitățile economice din mediul rural și submăsurile programului SAPARD, procesul de clasificare a domeniilor de interes de activitate devine mai facil. În cadrul activităților aducătoare de venituri alternative în mediul rural, turismul rural și agroturismul devine categorie separată, încadrându-se într-un proces național de relansare, promovare și valorificare a potențialului turistic al zonelor rurale.

Principalele categorii de sectoare agricole funcționale (după numărul de unități care produc/colectează/procesează) sunt:

- a) **Lapte și produse din lapte** (ferme de creștere a vacilor pentru lapte, unități colectare lapte, unități procesare lapte și produse din lapte).
- b) **Carne și produse din carne** (ferme zootehnice pentru carne, unități prelucrare carne de vită).
- c) **Carne porc** (ferme suine, unități procesare produse din carne de porc).
- d) **Carne pasăre, produse avicola** (ferme avicole, ferme găini ouătoare).
- e) **Produse mixte** (ferme cu profil mixt).
- f) **Produse vegetale** (s-a calculat numărul de proiecte de modernizare sau înființare a fermelor vegetale și a exploatațiilor vegetale).
- g) **Legume și fructe** (s-a calculat numărul de unități de colectare, depozitare, procesare produse din legume și fructe, exploatații agricole – livezi pomicole, sere legumicole).
- h) **Produse viticole** (numărul exploatațiilor viticole, numărul unităților de depozitare, colectare și procesare a produselor viticole).
- i) **Produse piscicole** (numărul unităților de colectare, procesare a peștelui și produselor din pește).
- j) **Alte tipuri de produse** (unități produse apicole, ciupercării, ferme de melci).
- k) **Produse ale activităților alternative** (turism și activități meșteșugărești).
- l) **Activități forestiere** (proiecte de modernizare a spațiului forestier, de împăduriri, unități de prelucrare a lemnului și produse din lemn).

5. *Modificări ale numărului de persoane angajate* din forța de muncă activă tânără locală sau navetiști, calificată sau necalificată după tipul de investiție.
6. *Infrastructura* - numărul de kilometri de drum modernizați din totalul existent în anul 2000, în cadrul regiunilor de dezvoltare (județe); numărul de localități rurale conectate la rețeaua de alimentare cu apă potabilă:
  - drumuri locale modernizate;
  - rețea de alimentare cu apă potabilă;
  - rețea de canalizare;
  - stații de epurare.
7. *Absorbția financiară temporală* (vezi planșele 46-57).
8. *Distribuția teritorială a fondurilor pe tipuri de măsuri în România.* (vezi planșele 58-66).

Stimularea activităților asociate în agricultură reprezintă una din marile speranțe ale politicilor de dezvoltare rurală, axele prioritare și obiectivele stabilite de comun acord împreună cu mijloacele de finanțare care facilitează acest proces pot promova activitățile economice clasice și alternative din spațiul rural în direcția formării asociațiilor agricole, a grupurilor de producători, și nu în mod deosebit în detrimentul producătorilor agricoli individuali ci pentru mobilizarea și stabilizarea lor în spațiul rural românesc într-o manieră cât mai productivă și competitivă.

Categoria de populație țintă, stabilită cu cel mai ridicat potențial de reconversie mentală către economia de piață, reprezintă sectorul de populație activă tânără, respectiv fermierii cu vârsta de până la 40 de ani. Aceștia li se creează facilități financiare și de investiții în cadrul spațiului rural, și mai ales în zona spațiului montan, pentru stabilizarea populației și popularea așezărilor umane rurale afectate de migrația forței de muncă către urban și către alte destinații externe, care sunt, de asemenea, afectate de o stare preponderentă de stagnare evolutivă în procesul de producție realizată de o categorie de populație cu vârstă înaintată, lipsită de educație specializată și informată insuficient.

Potențialul de dezvoltare al unei așezări este determinat, în egală măsură, de evoluția componentelor sale: componenta umană, componenta funciară și componenta economică. Populația reprezintă componenta cu activitatea cea mai dinamică în cadrul acestui sistem habitațional, reușind să inducă modificări semnificative celorlalte două componente interrelaționate. În același timp, această componentă deține un grad ridicat de vulnerabilitate și variabilitate în fața factorilor fizico-geografici, economici, educaționali și tehnologici imprimându-i-se caracterul tranzitoriu în spațiu și timp.

În cazul spațiului rural românesc, discutând despre beneficiarii programului de finanțare pentru dezvoltare rurală SAPARD, procesul de promovare și susținere a activităților agricole și alternative se sintetizează pornind de la beneficiarul individual la beneficiarul colectiv. Este o abordare simplistă și primară pentru evoluția spațiului rural, dar determinată preponderent de situația actuală a activilor din acest domeniu economic. Rezultatele programului de dezvoltare care a funcționat în decursul perioadei de pre-aderare reflectă indubitabil acest lucru, creând mai probabil un mediu de dezvoltare prielnic

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD

fermierilor mici și mijlocii, acestea nesemnificând, însă, progresul în ceea ce privește fortificarea activităților agricole și accesul pe piața economică alimentară. Beneficiarii de finanțare SAPARD reușesc să se stabilizeze în cadrul gospodăriei individuale, să producă calitativ net superior, dar cantitativ, situându-se aproximativ la același prag de susținere proprie a necesarului. Mare parte dintre ei nu reușesc să se integreze într-o rețea de producție în lanț sau să creeze surplus, deseori limitându-se la schimburi locale de produse sau ieșiri periodice pe piața locală.

Individualitatea se manifestă la nivelul fiecărui tip de beneficiar, fie el cu personalitate juridică sau fizică, și implicit la nivelul aparatului administrativ local.

În condițiile unui sector economic în continuă dezvoltare, cu evoluție către constant, care reușește să se manifeste și să se integreze în aproape orice spațiu furnizor de resurse naturale și antropice potențiale pentru exploatare, turismul evoluează interdependent cu sectoarele economice adiacente și conexe. Impactul socio-economic se manifestă așadar la toate nivelele structurale care sunt afectate sau care induc modificări în funcționarea activităților turistice de servicii. Astfel, procesul integrator de dezvoltare economică din care face parte turismul, ca și activitate productivă, depinde de o arie largă de activități economice. Activitatea turismului implică antrenarea activităților conexe de servicii publice, de deservire cu produse alimentare, servicii de transport și telecomunicații fără de care fluența în dezvoltarea unei activități nu ar fi posibilă. Procesul de modernizare a infrastructurii tehnice a localităților, transformarea unui spațiu neexploatat economic în spațiu de deservire a turiștilor și, ulterior, de producție pentru susținerea activităților turistice, vine în sprijinul dezvoltării locale, atât din punct de vedere economic, cât și social. Antrenarea unei categorii de populație, tânără și calificată, îmbunătățește starea socială de ansamblu a zonei de amplasare a unităților cu funcție turistică.

Aceeași situație se observă și în cazul zonelor cu concentrare a investițiilor în construcția pensiunilor rurale și agroturistice, unde dezvoltarea recentă a turismului, deși inegal repartizată în teritoriu, are un rol tot mai important în economia locală.

BIBLIOGRAFIE

1. **Adumitrăcesei, I., D., Niculescu, N. G.** (1999), *Pericolul subdezvoltării, Decalaje economice interjudețene*, Vol. I, Editura Economică, Iași.
2. **Ali M. El-Agraa** (1989), *The Theory and Measurement of International Economic Integration*, Edit MacMillan.
3. **Arion, F.** (2005), *Politici și piețe agricole*, București.
4. **Avasilicăi, Silvia**, (2004), *Dezvoltare și competitivitate prin proiecte*, Iași.
5. **Bacqua, F.** (2003), *Les Fonds Structurels Europeens: Outils de Developpement Local et Regional*, Forum Franco-Serbe pour l'amenagement du territoire et les politiques regionales. La decentralisation, les autorites locales et l'amenagement du territoire, Actes du Seminaire, Tenu a Belgrade, du 31 Octobre au 2 Novembre 2002, Belgrade
6. **Balint, C., Geza, S., Toth, J.** (1997), Papers of the Symposium "The Impact of Political Changes on Rural Areas of East-Central Europe", Pecs, Janus Pannonius University- Hungarian Academy of Sciences, Centre for Regional Studies
7. **Băeșu, Camelia** (2006), *Strategii de promovare a turismului rural românesc*, în *Turism rural românesc. Actualitate și perspectivă*, Editura Performantica, Iași
8. **Băcănaru, I.** (1969), *Considerații geografice privind tipologia așezărilor rurale din România*, Vol. 8
9. **Băcănaru, I.** (1971), *Coordonate noi în geografia satului românesc*, Terra, an 3, nr 5
10. **Bârsan, Maria** (2003), *Competitiveness of National Economies and Efficient Integration into the EU*, Cluj-Napoca.
11. **Bârsan, Maria** *Politici de integrare economică*, Note de curs, Capitolul 3, www.idd.euro.ubbcluj.ro
12. **Bârzea, C.** (2001), *Politicile și instituțiile UE*, Editura Corint, București.
13. **Benedek, J.** (2004), *Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
14. **Benedek, J.** (1995), *Teorii de localizare și dinamizarea lor*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XL, nr. 1-2.
15. **Benedek, J., Nagy, E.** (2000), *Planingul rural și teoria locurilor centrale*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLV, nr. 1.
16. **Benedek, J.** (2000), *Obiectivele amenajării și principalele strategii pentru dezvoltare și organizarea spațiului în județul Mureș*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLV, nr. 1.
17. **Benedek, J., Dezi, Șt.** (2001), *Turismul rural din România – între deziderat și realitate (I)*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVI, nr. 1.
18. **Benedek, J.** (2001), *Turismul din județul Mureș. Disfuncționalități și perspective*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVI, nr. 1.
19. **Benedek, J.** (2002), *Agricultura de subzistență și dezvoltarea spațiului rural din România*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVII, nr. 2.
20. **Benedek, J.** (2003), *Rolul turismului rural în dezvoltarea teritorială a Microregiunii Huedin*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVIII, nr. 1.
21. **Benedek, J.** (2004), *Regionalizarea normativ-formală și amenajarea teritoriului la nivel regional în România*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLIX, nr. 1.

22. **Benedek J., Dezsi, S.** (2006), *Analiza socio-teritorială a turismului rural din România din perspectiva dezvoltării regionale și locale*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
23. **Berca, M.** (2003), *Ingineria și managementul resurselor pentru dezvoltare ruurală*, Editura Ceres, București.
24. **Berentsen, H., W., Danta, R.D., Darocz, E.** (1989), *Regional Development Process and Policies*, Centre for Regional Studies.
25. **Bold, I., Matei, Mioara, Săbădeanu, P.** (1974), *Sistematizarea rurală*, Editura Tehnică, București.
26. **Bold, I., Crăciun A.** (1996), *Structuri agrare în lume, Vol. I, Europa*, Editura Mirton, Timișoara.
27. **Bold I., Buciuman, E., Drăghici, M.** (2003), *Spațiul rural- definire, organizare, dezvoltare*, Editura Mirton, Timișoara.
28. **Bold, I.** (2004), *Două secole de economie rurală și agrară*, Editura Mirton, Timișoara.
29. **Boța, A., I, Diaconu, D., Barbu Anca Ștefania, Ungureanu Emilia, Chirleşan Georgeta, Chirleşan D.** (2004), *Politici Europene în domeniul dezvoltării regionale durabile*, Editura Universității din Pitești.
30. **Bryden, I.** (2001), *Aspects of Individual Farm Development in Western Europe*, Studiu prezentat la Conferința FAO privind exploatațiile agricole private din 28-29 septembrie, 2001, Budapesta.
31. **Burtea A., Ionete, G., Jitea, D.** (2004), *Instrumente ale integrării*, Editura Mirton, Timișoara.
32. **Cassin, Matilde, Zolin, Bruno, Maria** (2008), *Territorial cooperation and regional economic development: a case study*, Dipartimento Scienze Economiche, University of Venice.
33. **Câdea, Melinda, Bran, Florina** (2001), *Spațiul geografic românesc, Organizare, amenajare, dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București.
34. **Câdea, Melinda, Simon, Tamara** (2006), *Potențialul turistic al României*, Editura Universitară, București.
35. **Chircă, C., Teșliuc, E.** (1999), *De la sărăcie la dezvoltare rurală*, Banca Mondială și Comisia Națională pentru Statistică.
36. **Chivu, Luminița** (2002), *Competitivitatea în agricultură, Analize și comparații europene*, Editura Expert, București.
37. **Chivu, Luminița, Ciutacu, C., Ioan-Franc, V.** (2003), *Agricultura între restricțiile comerciale globale și politicile comunitare*, Editura Expert, București.
38. **Ciangă, N.** (1980), *Câteva probleme asupra circulației turistice din grupa centrală a Carpaților Orientali*, în *Lucrările celui de-al IV-lea Colocviu Național de Geografia Turismului*, București.
39. **Ciangă, N.** (1993a), *Orientări ale turismului european și tendințele de integrare ale turismului românesc*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XXXVIII, nr. 2.
40. **Ciangă, N.** (1993b), *Sursele hidrominerale din Carpații Orientali și rolul acestora în dezvoltarea turismului*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XXXVIII, nr. 1.
41. **Ciangă, N.** (1994), *The Setting Up of the Balneotouristic System in the Romanian Carpathians*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XXXIX, nr. 2.

42. **Ciangă, N.** (1995), *Evoluția și tendințele cercetării de geografie turismului în România*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XL, nr. 1-2.
43. **Ciangă, N.** (1995), *Today's Tendencies in Romanian Tourism*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XL, nr. 1-2.
44. **Ciangă, N.** (1997a), *Hidrotermalismul și amenajarea turistică a spațiului geografic în România*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLII, nr. 1-2.
45. **Ciangă, N.** (1997b), *Turismul în Carpații Orientali. Studiu de geografie umană*, Editura Presa Universitară Clujeană.
46. **Ciangă, N.** (1998), *Turismul rural, factor de conservare, valorificare și dezvoltare a habitatului montan*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLIII, nr. 2
47. **Ciangă, N., Cocean, P.** (2001), *L'edification du systeme des stations touristiques de la Roumanie*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVI, nr.1.
48. **Ciangă, N.** (2001), *Dimensiuni spațial-geografice ale amenajărilor în turismul rural din regiunea carpatică*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVI, nr. 2.
49. **Ciangă, N., Dezsi, Șt., Rotar, Gabriela** (2002), *Aspecte privind estimarea valorii potențialului turist și a bazei materiale din Regiunea de Nord-Vest a României*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLVII, nr. 2.
50. **Ciangă, N., Dezsi, Șt.** (2005), *Turismul rural – aspecte teoretice și conceptuale*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, L, nr. 2.
51. **Ciangă, N.** (2006), *România. Geografia turismului*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
52. **Cociuban, A.** (2002), *Racordarea economiei României la piața unică europeană*, Editura Apimondia, București.
53. **Condor, I.** (2004), *Bazele programelor de finanțare comunitară și din alte surse externe*, Editura Fundației România de Măine, Universitatea Spiru Haret, București.
54. **Croitoru, L., Daianu, D.**, (2003), *Modificări structurale și performanța economică în România*, Editura I.R.L.I., București.
55. **Cucu, V.** (1972), *Caracteristici geografice ale satului românesc*, Terra, An 4, Nr. 6.
56. **Cucu, V.** (2002), *România: geografie umană și economică*, Editura Transversal, Târgoviște.
57. **Darling, D., Bittel, S., G.** (1991) *Strategic Planning for Community Development*, in Community Development Series, Cooperative Extension Service, Kansas State University, Manhattan, Kansas, <http://www.oznet.ksu.edu/library/agec2/L830.pdf>.
58. **Davidovici, I., Gavrilesco, D.** (2002), *Economia creșterii agroalimentare*, Editura Expert, București
59. **Dăianu, D.**, (2004), *Pariul României. Economia noastră. Reformă și integrare*, Editura Compania, București.
60. **Delureanu, Șt.** (1999), *Geneza Europei comunitare*, Editura Paideea, Colecția Științe Sociale, București.
61. **Dezsi, Șt.** (1998), *Geographical Aspects of the Touristic Phenomenon in the Târnave Zone between 1986-1995*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLIII, nr. 2.
62. **Dezsi, Șt.** (2007), *Rolul turismului în dezvoltarea teritorială a Țării Maramureșului*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, LII, nr. 1.
63. **Dona I.** (2000), *Economie rurală*, Editura Economică, București.

64. **Drăgan, Gabriela** (2003), *România și managementul Instrumentelor structurale*, Colecția de Studii IER, Nr. 5, București.
65. **Drăgan, I., Fălan, Cezarina, Oană, Onela, Postelnicu, Andreea, Moiseanu, Florentina, Catană, Aida** (coord.) (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Editura Contaplus, Ploiești.
66. **Dumitru, D. și colab.** (1995), *Politica agricolă în perspectiva aderării la UE*, Studiu IEA, București
67. **Dumitru, M., Diminescu, Dana, Lazea, V.** (2004), *Dezvoltare rurală și reforma agriculturii românești*, Centrul Român pentru Politici Economice, București.
68. **Erdeli, G. și colab.** (1999), *Dicționar de geografie umană*, Editura Corint, București.
69. **Erdeli, G., Cucu, V.** (2005), *România : populație, așezări umane, economie*, Editura Transversal, București.
70. **Florian, Violeta, Gavrilescu, D., Giurcă, Daniela, Rusali, Mirela, Șerbănescu, Camelia** (2002), *Restructuring and Tranzition of Agrifood Sector and Rural Areas in Romania*, Editura Expert, București
71. **Florian V., Sârbu A.**, și colab. (1994), *Gospodăria rurală în diverse contexte teritoriale- tipologie, strategii, modele de funcționare în "Spațiul rural- inerții și noi dinamici"*, CIDE.
72. **Fulea Maria, Florian, Violeta, Sârbu, Aurelia**, (1996), *Satul Românesc contemporan*, Editura Academiei Române, București,
73. **Gavrilescu, D.** (1996), *Economia agroalimentară a României, Delimitări, premise, anticipări*, Editura Expert, Cluj-Napoca.
74. **Giurca, D., Van Depoele L.** (2001), *Elemente de Politică Agricolă comună*, Colecția Micromonografii: Politici Europene, Institutul European din România.
75. **Goje, Gh.** (2004), *Proiecte economice*, legal 2004 05196.
76. **Goșa, V.** (2000), *Sisteme de finanțare a agriculturii*, Editura Mirton, Timișoara,
77. **Guran-Nică, Liliana** (2004), *Rolul diversificării activității economice în revitalizarea așezărilor rurale din Bucovina*, Editura Ars Docendi, București.
78. **Heidhues, F.** (1998), *Cercetări de dezvoltare rurală în Banat*, Editura Agroprint, Timișoara.
79. **Ielenicz, M., Comănescu, Laura** (2006), *România. Potențial turistic*, Editura Universitară București.
80. **Iancu, M., Sultana, Viorica** (1977), *Zonarea turistică, mijloc de cunoaștere a țării noastre*, în Zonarea turistică a Republicii Socialiste România, A IV-a sesiune de comunicări științifice, aprilie, 1976, București.
81. **Ilinca, N.** (1999), *Geografie umană. Populația și așezările omenești*, Editura Corint, București.
82. **Ilinca, N.** (2003), *Geografia populației și așezărilor omenești*, Editura CD Press, București.
83. **Iordan, I., Bonifaciu, S.** (1999), *România. Ghid turistic*, Editura Garamond, București.
84. **Jinga, I., Popescu, A.** (2000), *Integrare europeană- "Dicționar de termeni comunitari"*, Editura Lumina Lex, București.
85. **Kovacs, Cs., M.** (1996), *Modeles agroéconomiques et l'homogenite des regions agricoles dans la plaine du Someș*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XLI, nr. 1-2.

86. **Leonte, Jacqueline, Giurcă, Daniela, Câmpeanu, Virginia, Philippe Piotet** (Expert UE), (2002), *Agricultura României în perspectiva aderării la UE*, Institutul European din România.
87. **Lipatti, V.** (1996), *Integrare europeană-Prioritate în politica externă a României*, Editura Fundației României de Mâine, București.
88. **Maniu, T., M.** (2004), *Economics of Transition. The Case of Romania*, Bistrița.
89. **Manole, V.** (2001), *Managementul fermei*, Editura Tribuna Economică, București.
90. **Marica, G. Em.** (2004), *Satul ca structură psihică și socială*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca.
91. **Marinescu, V., Gheorghe, E.** (2002), *Uniunea Europeană, proiect și devenire*, Editura Antet XX Press, București.
92. **Mărăcineanu, Fl., Nistoreanu, M., Constantin, Elena** (2003), *Dezvoltare rurală, Politici și strategii*, Editura Ceres, București.
93. **Mărginean, I.** (coord) (2001), *Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale din România, alte țări în tranziție și țările UE*, Calitatea vieții, XII, nr. 1-4
94. **Miclăuș, Gh.** (2002), *Dezvoltare regională, cooperare transfrontalieră și integrare europeană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
95. **Miller, Clare, Kettunen** (2005), *Finanțare Natura 2000, Ghid practic*, Comisia Europeană, Direcția Generală de Mediu, <http://www.arpmbc.ro/download/1900.pdf>
96. **Miron, D.** (2002), *Economia Uniunii Europene*, Editura Luceafărul, București.
97. **Molle, Willem** (1994), *The Economics of European Integration-Theory, Practice, Policy*, Second Edition, Dartmouth, pag. 241-266, Agriculture, 421-450-Redistribution, Cohesion policies, 469-478.
98. **Molnar, E.** (1967), *Importanța potențialului economic al așezărilor rurale și metoda stabilirii lui*, Extras din Studia Universitatea Babeș-Bolyai, Seria Geologie-Geografie, Nr. 2.
99. **Moroianu-Zlătecu Irina, Demetrecu, R., C.** (2001), *Drept instituțional european și politici comunitare*, Casa Editorială Calistrat Hogaș.
100. **Moșteanu, N., R.** (2003), *Finanțarea dezvoltării regionale în România*, Editura Economică, București.
101. **Neagu, V., Stanciu, Gh.** (1996), *România. Charta Europeană a spațiului rural*, Editura Ceres, București.
102. **Negoescu, B.** (2003), *Românași. Un sat din țara de sub munte – monografie geografică*, Editura Nawa, Zalău.
103. **Nimigeanu, V.** (2001), *România: populație, așezări, economie*, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași.
104. **Oțiman Păun, I.** (1994), *Agricultura României la cumpăna dintre mileniiile II și III*, Editura Helicon, Timișoara.
105. **Oțiman Păun, I.** (2000), *Restructurarea agriculturii și dezvoltarea rurală a României în vederea aderării la UE- un punct de vedere*, Editura Agroprint, Timișoara
106. **Panaite, Ludmila** (1974), *Metodologia cercetării economico-geografice*, Universitatea din București
107. **Papuc, M.** (2004), *Reshaping the Romanian Consumers' Behavior through European Union Regional and Social Cohesion Policy*, in Romanian Journal of European Affairs, Vol No. 3, European Institute of Romania.
108. **Pascariu, Gabriela Carmen** (1999), *Uniunea Europeană. Politici și piețe agricole*, Editura Economică

109. **Pelkmans, J.** (2003), *Integrare Europeaană, metodă și analiză economică*, Ediția a doua, Institutul European din România, București.
110. **Petre, Adrian (coord.)** (2001), *Conferința : "Cercetarea științifică în sprijinul redresării și relansării agriculturii și silviculturii românești"*, Academia de Științe Agricole și Silvice "Gheorghe Ionescu-Șișești", Editura Ceres, București.
111. **Petrescu, Oana, Măriuca** (2004), *Programul de finanțare Phare*, București.
112. **Pop, C. C.** (2001), *Dezvoltarea durabilă în dimensiune geografică. Aspecte teoretice*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLVI, nr. 1, Cluj-Napoca.
113. **Pop, Gr., Benedek, J.** (1996), *Satele mici din România și specificul activității lor*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLI, nr. 1-2.
114. **Pop, Gr., Benedek, J.** (1997), *Sisteme și modele de așezări rurale în Depresiunea Transilvaniei*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLII, nr. 1-2.
115. **Pop, Gr.** (1998), *Model de involuție rurală- Satul Gâlna, Județul Cluj*, Extras din *Studia Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Geographia* 43, Nr. 1.
116. **Pop, Gr.** (1998), *Satele foarte mari din România*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLIII, nr. 2.
117. **Popescu, Claudia** (1996), *Contribuții teoretice privind relația dintre industrie și organizarea spațiului*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLI, nr. 1-2
118. **Popescu, Claudia, Rodica** (coord.), (2003), *Disparități regionale în dezvoltarea economico-socială a României*, Editura Meteor Press, București.
119. **Popa, N.** (1999), *Țara Hațegului – potențialul de dezvoltare al așezărilor omenești*, Editura Brumar.
120. **Popescu, G., Constantin, Florentina** (2004), *Economie și politică agrară*, Editura ASE, București.
121. **Popescu, M.**, (2001), *Lecții ale tranziției- Agricultura 1990-2000*, Editura Expert, București.
122. **Profiroiu, Alina, Profiroiu, M.** (1999), *Introducere în realități europene*, Editura Economică, București.
123. **Profiroiu, M., Popescu, I.** (2003), *Politici Europene*, Editura Economică, București.
124. **Propst, D., B.** (compiler), (1984) *Assesing the Economic Impacts of Recreation and Tourism*, work papers lectured at Conference & Workshop, May, 14 – 16, Department of Park and Recreation Resources, Michigan State University, East Lansing, http://www.srs.fs.usda.gov/pubs/misc/misc_recreation-tourism.pdf
125. **Raboca, N., Ciangă, N., Maier, A.** (1999), *Geografie economică*, Cluj-Napoca.
126. **Radu, D.** (1997), *Monografia satului Curciu. Județul Sibiu*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca.
127. **Rădulescu, Carmen, Valentina** (2003), *Dezvoltarea durabilă și implicațiile economico-financiare ale organizării exploatațiilor agricole*, Editura ASE, București.
128. **Salomia, Oana, Mihaela** (2005), *Politica Agricolă Comună, din perspectiva recentelor propuneri de reformă și a negocierilor derulate în cadrul OMC*, Editura Lumen, Iași.
129. **Silași, Gr.** (1999), *România și Uniunea Europeană: probleme și perspective*, Editura Economică, București.

130. **Simon, Tamara** (2006), *Dezvoltarea calității serviciilor în turismul rural românesc*, în *Turism rural românesc. Actualitate și perspectivă*, Editura Performantica, Iași
131. **Sumelius, J.** (1999), *State of sustainability of Farming System in the Selected Central and Eastern Europe Countries*, Finland, University of Helsinki.
132. **Surd, V.** (1990), *Centrele agroindustriale din Transilvania și locul lor în cadrul sistemelor de așezări din România*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XXXV, nr. 2.
133. **Surd, V.** (1993), *Model de analiză cantitativă a Câmpiei Transilvaniei*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XXXVIII, nr. 1.
134. **Surd, V.** (1995), *Modele ale degradării mediului înconjurător în spațiul rural al României*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XL, nr. 1-2.
135. **Surd, V.** (1997a), *Dimensiunea geostrategică a integrării euroatlantice a României*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLII, nr. 1-2.
136. **Surd, V.** (1997b), *Geografia dezvoltării și a decalajelor economice contemporane*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
137. **Surd, V.** (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
138. **Surd, V.** (coord.), **Bold, I., Zotic, V., Chira, Carmen**, (2005), *Amenajarea teritoriului și infrastructuri tehnice*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
139. **Surd, V., Zotic, V.** (2001), *Informația statistică în sprijinul dezvoltării locale și regionale*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLVI, nr. 2.
140. **Symes David, Anton J. Jansen** (1994), *Agricultural Restructuring and Rural Change in Europe*, Agricultural University Wageningen.
141. **Șandru, I.** (1978), *România. Geografie economică*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
142. **Tălmăciu, M.** (2005), *Cooperarea în politica agricolă contemporană*, Editura Junimea, Iași.
143. **Toma, Elena** *Finanțarea prin Fondurile Structurale 2007-2013*, Ministerul Educației și Cercetării.
144. **Truică, Gilda** (2005), *Dificultățile ratificării constituției europene, Un impas pentru proiectul politic European?*, Colecția de Studii IER, Nr. 12, București
145. **Turnock, D.** (1998), *Privatization in Rural Eastern Europe, The Process of restitution and Restructuring*, Cheltenham UK, Northampton MA, USA.
146. **Turnock, D.** (2003), *The Poverty Problem in Romania: Approaches to Sustainable Development in the Carpathians*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, XLVIII, nr. 1.
147. **Ungureanu, Al., Groza, O., Muntele, I.** (2002), *Moldova: populație, forța de muncă și așezările umane*, Iași.
148. **Ungureanu, D.** (2005), *Agroturism în ruralul montan*, Centrul de Formare și Inovație pentru Dezvoltare în Carpați, Editura Gutenberg, SA, Câmpulung Moldovenesc.
149. **Vedinaș, T.** (2001), *Introducere în sociologia rurală*, Editura Polirom, Iași
150. **Vincze, Maria** (1999), *Politici agricole în lume, Teorii și realități*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
151. **Vincze, Maria** (2000), *Dezvoltarea regională și rurală, Idei și practici*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

152. **Voicu, R.** (2000), *Alegerea sistemelor de producție în exploatarea agricole familiale*, Tribuna Economică, Nr. 4.
153. **Zahiu, Letiția, Lazăr, T.** (2000), *Agricultura României în procesul de integrare agricolă europeană*, Editura Ex Ponto, Constanța.
154. **Zhelyazkov, G., Atanasova, T., Otuzbirov, R., Kostadinova, N.**, *Development of rural tourism in the rural regions of Bulgaria – preconditions and problems*, in Sustainability for humanity and environment, http://www.mec.utt.ro/~tmtar/lucrari_avh05/vol%20I%20Pdf/5Ecology/5230%20Zhelyazkov%20G.-%20Atanasova%20T.-%20Otuzbirov%20R.-%20Kostadinova.pdf.
155. **Zielinska-Glebocka, Anna, Andrzej, Stepniak** (eds) (1998), *EU Adjustment to Eastern Enlargement; Polish & European Perspective*, Fundacja Rozwoju, Uniwersytetu Gdanskiego, Gdansk.
156. *** (1977), *Zonarea turistică a Republicii Socialiste România*, A-VI-a sesiune de comunicări științifice, aprilie 1976, Ministerul Turismului, Centrul de Cercetări Economice pentru Promovarea Turismului Internațional, București.
157. *** (1978), *Studii de turism*, A-V-a sesiune de comunicări științifice, noiembrie, 1977, Vol II, *Turism balnear*, Vol II *Turism montan*, Institutul de Economia Comerțului Interior și a Turismului
158. *** (1984), *Tratat de Geografia României*, Geografia umană și economică, vol 2, Universitatea din București, Institutul de Geografie, Editura Academiei Republicii Socialiste România
159. *** (1996), *Pregătirea țărilor asociate din Europa Centrală și de Est pentru integrarea în piața internă a UE*, Comisia Comunităților Europene.
160. *** (1997) *Carta Verde, Politica de dezvoltare regională în România*, Guvernul României și Comisia Europeană, Programul Phare, București.
161. *** (1998), *Regiunea Economică Vest- concept de dezvoltare regională/ Agențiile de dezvoltare economică a județelor Timiș, Arad, Caraș Severin și Hunedoara*, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara.
162. *** (2000), *HG nr 540 privind aprobarea încadrării în categorii funcționale a drumurilor publice și a drumurilor de utilitate privată deschise circulației publice*, publicată în M.Of. nr. 338 bis, 20 iulie 2000.
163. *** (2002), *Exercițiu pentru Sapard*, Fact Sheet, Delegația Comisiei Europene în România, București.
164. *** (2002), *Recensământul populației și al locuințelor, vol. I – Populație – Structură demografică, vol. II – Populație – Structură social-economică*, Institutul Național de Statistică, București, 2003.
165. *** (2002), *Tranziție și integrare europeană*, Vol 2 ; Vol. 3, Universitatea Al. I. Cuza, Iași, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Catedra de Economie Politică, Editura Sedcom Libris, Iași.
166. *** (2003) *Politica de dezvoltare regională*, Seria Micromonografii- Politici Europene, Institutul European din România, București.
167. *** (2004), *New Perspectives for EU Rural Development*, Fact Sheet, European Communities.
168. *** (2004), *Primul document consultativ pentru Planul Național de Dezvoltare 2007-2013*, Ministerul Finanțelor Publice.
169. *** (2005), *Oameni, perseverență, schimbare*, Fact Sheet, Ministerul Integrării Europene, București.

- 170.*** (2005), *Colocviul național de geografă populației și așezărilor umane*, Societatea de Geografie din România, București.
- 171.*** (2005), *Politica Agricolă Comună pe înțelesul tuturor*, Fact Sheet, European Communities.
- 172.*** (2006) *Planul de dezvoltare regională Nord-Est 2007-2013*, Fact Sheet, Agenția de Dezvoltare Regională Nord Est, Neamț.
- 173.*** *Ghidul solicitantului, Măsura 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3 3.4, 3.5*, Agenția SAPARD, <http://www.sapard.ro/modules/freecontent/index.php?id=4>
- 174.*** *Legea nr.36 din 30 aprilie 1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură*, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=11617
- 175.*** *Hot. Guv. Nr. 876/2005* pentru aprobarea Normelor Metodologice de aplicare a Legii 218/2005 privind stimularea absorbției fondurilor Sapard prin preluarea riscului de către Fondurile de Garantare
- 176.*** *Ordonanța de Urgență nr.24 din 30 septembrie 1998 privind regimul zonelor defavorizate*, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=17971
- 177.*** *Council Regulation (EC) No 1267/1999* of 21 June 1999 establishing an Instrument for Structural Policies for Pre-accession, Official Journal of the European Communities, L 161/73, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l_161/l_16119990626en00730086.pdf#search=%22%20council%20regulation%201267%2F1999%22
- 178.*** *Council Regulation No 1257/1999*, of 17 May 1999, on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations, Official Journal of the European Communities, 26.6.1999, http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leg/1257_en.pdf#search=%22annex%20to%20council%20regulation%201260%2F1999%22
- 179.*** *Council Regulation No 1260/1999* of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds, Official Journal of the European Communities, L 161/1, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/1999/l_161/l_16119990626en00010042.pdf#search=%22%20council%20regulation%201260%2F1999%22
- 180.*** *Council Regulation No 1258/1999* of 17 May 1999 on the financing of the common agricultural policy, Official Journal of the European Communities, L 160/103, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/1160/l_16019990626en01030112.pdf#search=%22%20council%20regulation%201258%2F1999%22
- 181.*** *Council Regulation No 1268/1999* of 21 June 1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of central and eastern Europe in the pre-accession period, Official Journal of the European Communities, L 161/87, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l_161/l_16119990626en00870093.pdf#search=%22%20council%20regulation%201268%2F1999%22
- 182.*** *Council Regulation No 1266/1999* of 21 June 1999 on coordinating aid to the applicant countries in the framework of the pre-accession strategy and amending Regulation (EEC) No 3906/89, Official Journal of the European Communities, 26.6.1999 <http://www.esf.gov.sk/documents/1999-1266.pdf#search=%22%20council%20regulation%201266%2F1999%22>
- 183.*** *Europe's Agenda 2000, Strengthening and widening the European Union*, Draft of Commission information brochure for the general public on Agenda 2000,

Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării
programului cu finanțare europeană SAPARD

- Priority Publications Programme 1999, X/D/5, http://ec.europa.eu/agenda2000/public_en.pdf
- 184.*** *Legea nr. 315 din 6 iulie 2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a IV-a – Rețeaua de localități*, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=28862
- 185.*** *HOTĂRÂRE nr. 949 din 5 septembrie 2002 pentru aprobarea criteriilor de delimitare a zonei montane*, Guvernul României, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=37712
- 186.*** *Legea nr. 347 din 14 iulie 2004*, Legea muntelui, Parlamentul României, <http://www.maap.ro/pages/152/76.pdf>
- 187.*** *ORDIN comun nr. 328/321 din 2004* al ministrului agriculturii, pădurilor și dezvoltării rurale și al ministrului de stat, ministrul administrației și internelor, pentru aprobarea delimitării municipiilor, orașelor și comunelor din zona montană, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act?id=51545
- 188.*** *Legea nr. 300 din 28/06/2004 privind autorizarea persoanelor fizice și a asociațiilor familiale care desfășoară activități economice în mod independent*, http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_4409/Constituire/persoana/fizica/autorizata/si/asociatie/familiala.html
- 189.*** *Legea Nr. 360/ 2004 privind dezvoltarea regională în România*, Monitorul Oficial al României
- 190.*** (2004) *Evaluarea Programului Sapard la mijlocul perioadei de implementare 2000 – 2003, Raport final*, România, Ministerul Integrării Europene, <http://www.mapam.ro/pages/diverse/ProgramSAPARD%20RO.pdf>
- 191.*** (2004) *Raport anual de Implementare a Programului SAPARD în România pentru anul 2004*, Agenția SAPARD, București, http://www.mapam.ro/pages/dezvoltare_rurala/Raport%20Anual%20SAPARD%202004.pdf
- 192.*** (2005) *Hotărârea de Guvern nr. 37/2005, recunoscută și publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 652 din 22 iulie 2005*, privind recunoașterea și funcționarea grupurilor de producători, pentru comercializarea produselor agricole și silvice
- 193.*** (2005), *Common Actions for Growth and Employment: The Community Lisbon Programme*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, European Commission, Brussels, http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_330_en.pdf
- 194.*** *Nota de fundamentare - H.G. nr. 203/16-02-2006* la Hotărârea Guvernului nr. 203/2006 privind suplimentarea bugetului Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului, prevăzut în bugetul de stat pe anul 2006, Publicată în M.Of. nr. 163/21-02-2006
- 195.*** (2004), *Cerințe specifice ale gestionării instrumentelor structurale și implicațiile pentru România*, Studiul nr. 6, Institutul European din Romania
- 196.*** *Council Decision of 20 February 2006 on Community strategic guidelines for rural development (programming period 2007 to 2013) (2006/144/EC)*, Official Journal of the European Union 25.2.2006, http://www.maap.ro/pages/dezvoltare_rurala/SG_DZ.pdf
- 197.*** *Council Regulation No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*, in Official Journal of the European Union L 277/1

- 198.*** *Ordonanța de Urgență nr. 21 din 27 februarie 2008* pentru modificarea Legii muntelui nr. 347/2004, Guvernul României, http://www.ngo.ro/img_upload/745539cf84df80f1b316b421e706b571/OUG212008_modif_L3472004Legea_muntelui.pdf
199. *Colecția Județele Patriei*: Județul Alba, Județul Argeș, Județul Arad, Județul Bacău, Județul Bihor, Județul Bistrița-Năsăud, Județul Brașov, Județul Brăila, Județul Buzău, *Județul București*, Județul Caraș-Severin (Sencu, v., Băcănar, I., 1976), Județul Cluj, Județul Constanța, Județul Covasna, Județul Dolj, Județul Dâmbovița, Județul Galați, Județul Gorj, Județul Harghita, Județul Hunedoara, Județul Ialomița, Județul Iași, *Județul Ilfov*, Județul Maramureș, Județul Mehedinți, Județul Mureș, *Județul Neamț*, Județul Olt, Județul Prahova, Județul Satu Mare, Județul Sălaj, Județul Sibiu, Județul Suceava,
- 200.*** (2005), *Common Actions for Growth and Employment: The Community Lisbon Programme*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, European Commission, Brussels, 20.7.2005, p. 2 http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_330_en.pdf.
- 201.*** *Plan de dezvoltare regională 2004 – 2006*, www.adrnordest.ro
- 202.*** *Planul național de dezvoltare 2007- 2013*, http://www.inforegio.ro/user/File/PND_2007_2013.pdf
- 203.*** (2005), *România. Spațiu, societate, mediu*, Editura Academiei Române, Institutul de Geografie, București
- 204.*** *Politica Agricolă Comună pe înțelesul tuturor*, Comisia Europeană – Direcția generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_ro.pdf
- 205.*** *Tourism and Industry in the European Union*, <http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism.eu.htm#factsandfigures>
- 206.*** (2006), *A renewed EU Tourism Policy: Towards a stronger partnership for European Tourism*, Communication from the Commission, Commission of the European Communities, Brussels
- 207.*** (2007), *Fermier în Europa, Perspective ale satului românesc în Uniunea Europeană*, Ministerul integrării Europene, București
- 208.*** (2007), *Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007 – 2013*, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, București
- 209.*** (2006), *Îndrumar Programul Fermierul*, Agenția Națională de Consultanță Agricolă, Guvernul României, MAPDR, București
- 210.*** *ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory*, http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/publications/98/1235/file_2489/final-atlas_web.pdf
- 211.*** *Anuarul statistic al României*, anii 2003, 2004, 2006, 2007, Institutul Național de Statistică, București.
- 212.*** *OECD Glossary of Statistical Terms, Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2000*, Organisation for economic Co-operation and Development, <http://stats.oecd.org/glossary>.

CONTENTS

INTRODUCTION	1
ARGUMENT	3
1. CONTEXT, CONCEPT AND METHODOLOGY	11
2. EUROPEAN INTEGRATION. POLICIES AND FINANCIAL INSTRUMENTS	19
2.1. European Union – unity in diversity.....	19
2.2. The social and economic context, territory, economy and rural population.....	23
2.3. Romania’s integration into the European Union.....	27
2.4. Romania – transformation, territorial, administrative and institutional configuration.....	28
2.5. Common policies for socio-economic development.....	32
2.5.1. Regional Development Policy.....	33
2.5.2. Common Agricultural Policy – axes of rural development.....	39
2.5.2.1. Common Agricultural Policy – objectives and principles.....	43
2.5.3. Common Agricultural Policy in Romania.....	44
2.5.4. Axes and measures of Rural Development Policy during the period 2007- 2013.....	46
2.6. The European Union Common Policies for rural development as applied to the Romanian rural space.....	48
2.7. Rural Development Policy.....	53
2.8. Financial instruments of the European Union.....	55
2.8.1. Principles, objectives and functionality of the Structural Funds.....	55
2.8.1.1. Functional principles of the Structural Funds.....	55
2.8.1.2. Priority axes and objectives for development	58
2.9. Common financial instruments.....	60
2.9.1. Financial instruments in the pre-accession period.....	60
2.9.2. Financial instruments after integration.....	63
3. THE ROMANIAN RURAL SPACE. DIRECTIONS OF RURAL DEVELOPMENT	73
3.1. The Romanian rural space – general traits.....	73
3.2. Current problems of the Romanian rural space.....	74
3.3. The situation of agriculture at the level of the development regions	76
3.4. The rural space – as support for rural development.....	78
3.4.1. The human resource.....	80
3.4.2. General traits of population.....	83
3.4.3. The land resource.....	86
3.4.4. The infrastructure.....	87
3.5. Chapters of negotiation.....	90
3.5.1. Negotiation chapter no. 7 for Agriculture.....	90
3.5.2. Periods of transition and the quota included in the negotiation chapter – requests.....	93
3.5.3. Periods of transition and the quota established after the integration – the results of negotiation.....	95
3.6. Directions for rural development.....	97

4. THE SAPARD PROGRAMME – INSTRUMENT OF FINANCIAL ASSISTANCE FOR RURAL DEVELOPMENT	104
4.1. Definition, functioning, conditions, programming, financing.....	104
4.2. Priority axes and objectives of the SAPARD Programme implementation in Romania.....	107
4.3. Institutional organizational structure.....	121
4.4. Principles of functioning.....	126
4.5. The Addressability of the SAPARD Programme.....	127
4.6. Geographical coverage.....	130
4.7. Eligible beneficiaries.....	133
4.8. Financial ceilings of investment projects framing.....	136
4.9. Motivation for implementing the SAPARD Programme for Agriculture and Rural Development.....	137
5. THE IMPLEMENTATION OF THE SAPARD PROGRAMME IN ROMANIA	143
5.1. Measure 1.1. „ <i>Improving the processing and marketing of agricultural and fishery products</i> ”.....	143
5.1.1. The food industry.....	143
5.1.2. Priorities in setting processing units for agricultural products within the development regions.....	147
5.1.3. Territorial distribution of investments on Measure 1.1.....	150
5.1.3.1. Submeasure „ <i>Milk and milk products</i> ”.....	151
5.1.3.2. Submeasure „ <i>Meat and meat products</i> ”.....	153
5.1.3.3. Submeasure „ <i>Poultry meat and eggs</i> ”.....	154
5.1.3.4. Submeasure „ <i>Fish and fishery products</i> ”.....	155
5.1.3.5. Submeasure „ <i>Cereals and cereal products</i> ”.....	155
5.1.3.6. Submeasure „ <i>Fruit and vegetables</i> ”.....	156
5.1.3.7. Submeasure „ <i>Wine</i> ”.....	157
5.1.3.8. Financial reallocations for projects in areas affected by calamities.....	157
5.1.4. The relocation of food industry.....	158
5.1.5. Case study: SC. LaDorna Cheese SRL.....	164
5.2. Measure 2.1 „ <i>Development and improvement of rural infrastructure</i> ”.....	167
5.2.1 Submeasure „ <i>Roads in rural localities</i> ”.....	172
5.2.2. Submeasure „ <i>Water infrastructure</i> ” – water supply and sewage systems and wastewater treatment stations.....	183
5.2.3. Case study – <i>The rehabilitation of technical infrastructure in the North-West Development Region</i>	193
5.3. Measure 3.1. „ <i>Investments in agricultural holdings</i> ”.....	203
5.3.1. Case study - “ <i>Technological equipments purchasing for the zootechnical farm specialised in poultry breeding for meat</i> ”.....	236
5.4. <i>Development and diversification of economic activities, providing for multiple and alternative income</i> ”.....	239
5.4.1. Objectives and financial allocations.....	239
5.4.2. Structural organizing of the financing Measure 3.4.....	240
5.4.2.1. Submeasure “ <i>Rural tourism</i> ”.....	240
5.4.2.1.1. Rural tourism – element of Rural Development Policy.....	241
5.4.2.1.2. Advantages of locating tourism in rural areas.....	242

5.4.2.1.3. Territorial distribution of accommodation units established by SAPARD co-financing.....	243
5.4.2.1.4. Territorial financial absorption and its impact upon rural tourism development.....	250
5.4.2.1.5. The territorial impact of investments in rural tourism activities.....	252
5.4.2.2. Submeasure „ <i>Other related tourism activities in the rural space</i> ”.....	256
5.4.2.3. Submeasure „ <i>Apiculture</i> ”.....	257
5.4.2.4. Submeasure „ <i>Handicraft activities</i> ”.....	258
5.4.2.5. Submeasure „ <i>Aquaculture</i> ”.....	259
5.4.2.6. Submeasure „ <i>Other activities – snails, mushrooms and frogs</i> ”.....	259
5.4.2.7. Submeasure „ <i>Other activities – the processing of berries, fructiferous bushes and homeopathic plants</i> ”.....	260
5.5. Supplementary measures.....	261
5.5.1. Measure 1.2 “ <i>Improving the structures for quality sanitary, veterinary and plant-health controls, foodstuffs and consumer protection</i> ”.....	261
5.5.2. Measure 3.2 “ <i>Setting-up producer groups</i> ”.....	266
6. FINANCIAL ABSORPTION	269
6.1. Rural Development Policy and the SAPARD Programme.....	271
6.2. The ballance between rural development and financial absorption.....	276
6.3. Realities and perspectives of rural development. Comparative analysis.....	287
7. CONCLUSIONS	314
REFERENCES	321
CONTENTS	332
SUMMARY	335
Annex 1. Glossary of specialized terms.....	360
List of maps	
List of figures	
List of tables	

**Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence
of the Implementation of the SAPARD Programme
with European Financing**

Introduction

Much further scientific investigation will be necessary in order to completely analyse and understand all the perspectives of such an important subject, both for the present and for the future social, economic and political context of Romania, such as *rural development*. All researchers start by framing the coordinates of the analysis, then illustrating all the phenomena and processes necessary in drawing the conclusions. The main elements defining and framing, at the same time, the overall image of the communitarian intervention in the national space are: *identifying the phenomenon (process), stating its purpose, perspective, approach and conditions of implementation, establishing the coordinates of time and localization (the socio-economic and political context, but also the period of time necessary for the development and implementation of the project of rural development), identifying its beneficiaries and registering the results of the on field implementation of the project in terms of efficiency*. This may represent a synthesis of all the detailed research of all the aspects framed within the delineated rural space. This research is coordinated by *principles* and *objectives* that gradually become clearer, once the analysis accomplishes the classical steps from the general to the particular, in our case from the *particular* to the *general*.

The present study focuses around a subject of actuality, which holds an extremely high level of interest for the national, regional and local administrations. The way SAPARD, the financial assistance programme in the period of pre-accession to the EU, functioned in the Romanian rural space and the transitional role held by the implementation of the National Plan for Agriculture and Rural Development, object of the Common Agriculture Policy, by its policy of rural development in the pre-accession period, reflect important aspects directly deriving from their *specificity, objectives and development axes, management and implementation particularities, duration and target (i.e. the beneficiaries)*. On the other hand, and concomitantly with the presentation of the data regarding the internal mechanism of the programme, the analysis will process the data concerning aspects related to the rural space, as the support base of the development objectives, the beneficiaries of the programme (the rural community, the population employed in agriculture, the individual households, the middle and small business associations, the local administrations), the institutional frame coordinating it and, last but not least, the social, economic and political context in which it is possible to grasp the transformations impressed by a period of transition from an uncoordinated and unbalanced economic system, to the statute of functional market economy sustained by a productive and competitive space.

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

This statute of market economy appears as a compulsory condition for the process of integration in the European Union. It implies a series of efforts, especially financial ones, which would permit, optimistically speaking, and the compliance of the Romanian economy to the economic market of the Union. The analyses and the opinions of the analysts from all the domains of interest, as well as the evaluation of all economic and social sectors, created an extremely difficult situation to be faced by our country, which in fact constituted a real challenge for Romania. As any other candidate state to the statute of member of the European Union, Romania benefited of a pre-accession period, in which, with financial help from the *common budget* of the already member states, the specialized personnel, especially trained for monitoring the evolution of and implementing the reform, succeeded to bring Romania in line with the *Acquis Communautaire*, in almost all the specifications of all the chapters present in the *Treaty of Accession*, except for a few reminiscent amendments, the *periods of transition*. These eased the transition of the economic actors from some sectors of agricultural activity and production.

Key words:

European Union, European integration, pre-accession period, Acquis communautaire, common policy, regional policy, Common Agricultural Policy, structural funds, pre-accession financial instruments, sustainable development, rural development, SAPARD Programme, National Plan for Agriculture and Rural Development, rural space, beneficiary, priority axes, measure, food industry, technical infrastructure, rural tourism, alternative activities, administrative-institutional modifications, financial absorption, territorial distribution, temporal financial absorption, behavioural dividing into zones, less-developed areas, relocation of industry, periurban area, rural space

The subject of the present study „*Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of SAPARD Programme with European Financing*”, has been formulated as a necessity of the contemporary transition context our country faces from a social, economic and political point of view. Our purpose was to illustrate in a complex study the premises, the results and the effects of implementing the Common Agriculture Policy through its main pre-accession financial instrument SAPARD, as they develop in each of the three main coordinates of the rural space: the social element, land and infrastructure.

The process of rural development started in the pre-accession period and coordinated through the specific European policy, in mainly concerned with the transition of the sector of agriculture towards a production space characterized by competitiveness and quality, which would benefit from advanced production technology, and young qualified workforce. The bringing to life of the rural space is, at the same time, a priority of the National Plans for Development as well as the compulsory condition for the integration of Romania as an actor on the European economic market. Due to the percentage it occupies out of the national territory and to its role of engine for the national economy, the emphasis placed on the rural space is rightfully justified.

1. The European Union – unity in diversity

The territorial extent or the widening of the institutional area of action of an organism forming a unit implies, directly, the multiplication of diversity elements and, indirectly, an impulse to regulate and adapt them. The European Union targets to becoming unite in all its diversity.

Similar processes were verified repetitively, the last stage being that of accepting Romania, and Bulgaria as member states of the European Union in 2007, fact that lead to increasing the number of communitarian members to 27 states¹.

Diversity stands for depicting the political, economic, social and cultural elements from the perspectives of the individuality of each of the member states. The economic element becomes basically present in the evaluation of every state, due to the precarious state of the majority of the periphery zones which have been integrated in the administrative territory of the European Union, denoting grave losses socially and

---

¹ The European Union was formed in 1951 when 6 countries of Europe, having a stabile economy, decided to give an institutional form to their collaboration on the economic market. Thus, Belgium, Germany, France, Italy, Holland and Luxemburg have become the architects/pioneers of what was to become the main competition of the biggest economic powers in the world. The next countries to ally with the others six were Denmark, Ireland, and the United Kingdom of Great Britain in 1972, Austria, Finland and Sweden in 1955, Greece in 1981, Spain and Portugal in 1986, the wave of the ten countries part of the East European block (the Czech Republic, Cyprus, Estonia, Leetonia, Lithuania, Poland, Slovakia, Slovenia, Malt and Hungary) in 2004.

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

economically speaking. Their exponential growth in the new frame creates disequilibrium within the common borders².

Unity is realized by the policy of social and economic cohesion which functions on basis of common principle and presupposes that each and every member state should contribute to the “development and implementation of European policies”. The reason stands in the reality of the integration process, consisting in adapting all the member states to a common functioning condition, both economically and socially speaking, at a regional economic level and at a political, social and cultural level³. The common participation to the process of economic, social and political adaptation and to the process on implementation of the common structural policies implies financial inputs for the member states, directly proportional to the specific deficiencies. This financial help is concretized in structural funds such as: *The European Fund for Regional Development* (FEDR); *The Social European Fund* (FSE); *The Cohesion Fund* (FC).

Diversity becomes unity by the objective established in 2000 by the European Council of Lisbon, targeting that the European Union become “*the most competitive and dynamic economy in the world, based on knowledge, ensuring an increased number of workplaces and a large social cohesion*”⁴. By coordination, all the national policies converge to one unique European (common) policy in order to create economic cohesion, economic growth, stability and competitiveness. If, up until the year 2000, the priority was the economic growth and development without too many imposed conditions for the protection of environment or other elements of the process affected by it, after the Göteborg assembly of the European Commission, a new perspective of the development plan is formulated. According to the Lisbon Strategy of February 2005, the key points of the debate were the development of the economic and social sector, partnership actions for economic growth and the creation of new work places and modernization of economy by the creation of a unique social model which would go through the technological changes the pressure upon the environment and the continuously growing middle age population.

2. Romania – transformation, territorial - administrative and institutional adaptation

The integration of Romania to the European Union implies complex transformations, of various forms: *territorial-administrative, administrative-institutional, economic, social and political*. Regulated by juridical decisions, the modifications implicit

---

² Source: *Al Patrulea Raport Intermediar privind Coeziunea*, quoted in Catană, Aida and colab. (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Contaplus Publishing House, Ploiești, p. 7.

³ Decision adopted once the Maastricht Treaty was signed in 1992. It is the moment in which the European Community becomes The European Union, quoted in Catană, Aida and colab. (2008), *Elaborarea proiectelor cu finanțare din fondurile structurale pentru IMM-uri, 2007-2013*, Contaplus Publishing House, Ploiești, p. 15.

⁴ *Common Actions for Growth and Employment: The Community Lisbon Programme*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, European Commission, Brussels, 20.7.2005, p. 2 http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_330_en.pdf.

to the integration to the European Union behave and are applied in an equivalent way within the national structure, in territory, firstly by changes of the territorial/special limits, which would allow an as realistic as possible the evaluation and a reduction as quick as possible of the existent social and economic differences. Once the territorial dimension, to which the ulterior strategies of development will be reported, established by Law 151/1998, that specifies the foundation of 8 regions of development⁵ formed by a spontaneous association of the counties, the formation of a new, coherent and specific to the new territorial form of organisation system becomes compulsory. In a second moment, by Law 315/2004, modifications are brought to the initial assessments in which regional development in Romania is regarded. This Law also specifies the new regional administrative structure.

The territorial-administrative modifications trigger the correspondent administrative-institutional modifications. The administrative-institutional modifications have the purpose of regulating the mechanism of functioning of the decision making processes of public interest, by this accomplishing the decentralization of the information bureaus, selection and decision from a national level to a county level. In view of regional development and, at the same time, in view of rural development, the structure of competent institutions keep the decentralization format, by starting at the central level and continuing up to a county level. Thus, in which the implementation of the regional development policy and of the PHARE European financing programmes for the urban space are regarded, also keeping in mind the unprivileged zones within each region record and the creation of the frame strategies for the economic and social development, it was established the creation of some regional agencies and councils, as well as of county offices for regional development.

The stipulation of the social and economic frame, in concordance with the common requests for the good working of the regional development process and for the implementation of European policies anticipates the regional perspective approach to the rural development process. Although the regional development policy includes, up to a certain point, the rural development policy, both from the perspective of the functioning principles and from the perspective of setting the objectives, in the case of rural development they were much more particularized on specific structures of action.

According to the same regional perspective, the rural space was not yet delimited within the development regions, thus the institutional structural modifications have become crucial for the linear functioning of policy and projects for rural development implementation. As in the case of larger impact development projects for the rural space such as: ISPA and PHARE, during the period of pre-accession to the European Union, the SAPARD Programme for financial assistance was established, and implemented in

---

⁵ Regiunile de dezvoltare constituie cadrul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, precum și de culegere a datelor statistice specifice, în conformitate cu reglementările europene emise de EUROSTAT pentru nivelul al doilea de clasificare teritorială NUTS 2, existent în Uniunea Europeană, Art. 6, pct. 2, Legea 351/2004.

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

Romania by the National Plan of Rural Development 2000-2006. The SAPARD Programme was technically and financially implemented through the SAPARD Agency⁶, a decision making and executive organism, directly subordinated to the Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development.

3. The rural space – as support for rural development

Rural development entails a large range of activities and complex processes composed of *active components* and *support components*.

The human resource (the rural population), be it involved or not in various economic sectors but presenting the capacity and availability to practice an activity, of integrating into an active category and be settled in the rural space, and last and not least, adaptable by a high level of sense of entrepreneurship to the process of economic development of the inhabited rural space is considered to be the *active component*. The sense of entrepreneurship of the inhabitants of the Romanian rural space is reflected by the financial absorption of the funds allocated by the SAPARD Programme, and by their ability to develop their own economic activity income provider.

The level of entrepreneurship can be manifested both in the case of traditional activities still profoundly related to agriculture and in the case of architecting new types of activities, functional in accordance with the specificities of the inhabited zone, and with the anthropogenic and natural resources availabilities.

If we consider the minimum level of entrepreneurial sense by starting from the decision of an inhabitant to settle in the rural space and to become active by practicing in an organized way activities such as land cultivating or animal breeding, performing a productivity rate higher than the ordinary daily consumption, that would prove the capacity of medium and long term development, then there arises the viable possibility to analyse the entrepreneurial sense at the level of other activities in the rural space, as well. These may be created by own initiative, conducted and ruled within the family household or under the form of familial association. If we take the level of initiative of the rural population in performing rural activities income providers as coordinating for the analysis of territorial distribution and of level of financial absorption in the territory, the study may have as a result the *zoning by behaviour* of the project concentrations.

The SAPARD Programme financed by European funds directly targeted the financial assistance of rural inhabitants in the process of development, by offering financing opportunities in various sectors of economic activities. The crucial factor in our decision to include the entrepreneurship criterion in our analysis is the fact that *lack of coordination* at a local level in making decisions for developing an economic activity meant to increase the

---

⁶ The SAPARD Agency represents the public institution, introduced by Directive 142/2000 (approved by Law 309/2001), subordinated to MAPDR, as organism of technical and financial implementation of the SAPARD Programme.

level of individual and/or even local welfare did not in fact constitute a coordinating line of the programme. On the other hand, another convincing fact was the situation of the type of property of the agriculture terrain, which is mainly private since agriculture is mostly engaged individually and without evident and real tendencies of association in producers groups or agricultural associations capable to sustain and obtain both high productivity and quality of the agriculture products. Among the criteria considered as illustrative for reflecting both qualitative and quantitative results of the implementation and course of the SAPARD Programme for financial assistance for agriculture and rural development in the period 2002-2006 we state the following:

- the type of beneficiary;
- the level of initiative;
- the level of information;
- the level of education;
- the financial power of the local actor;
- the geographical zone in which the investment is located (financial advantages of investment projects, localized in mountain areas in the localities specified in the normative document regulating the framing of the 28 mountain counties);
- the settlements located in less-developed areas;
- the type of activity financed (the ceilings of financial frame for certain agricultural exploitation activities);
- the way the agricultural land is used;
- the level of engagement of the rural population in agriculture related activities of production and processing, (the primary sector).

The support components are the rural settlements, and the available land. The settlements function as a support by the sense of belonging it offers to the inhabitant, sense of belonging that individualises it, by the way the human community organises, and by the space of motion and activity it offers. At the same time, the land represents the material exploitable resource, without which the farmers could never perform nor develop their agricultural activities, while as the quality of the land and their way of use are specific traits according to which the human resource may choose the type of activity to be practiced.

The importance of the rural space in the process of social and economic development within the national territory resides in the significant quantitative value of the rural space in comparison with the urban space.

In the condition in which, Romania holds almost 90% of its territory under the incidence of the rural, the national territory mostly knows an extensive development⁷, thus the majority of the population inhabiting and performing economic activities income

---

⁷ Surd, V. (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Imprimeria „Ardealul” Publishing House, Cluj-Napoca, p.40

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

bringers in rural administrative zones. Therefore, common policies have emphasized the rural and its components.

4. The human resource

The decision to underline the role the human resource has in the development of any space comes to fulfil the interpretation of the process of rural development through the SAPARD Programme. Due to the fact that SAPARD is a programme which addresses to local communities, it entirely depends on the people's response (reaction) to the financial non-refundable input offered to small investors for modernization or new alternative economic activities.

The Common Agricultural Policy promotes the principles of retaining the small investors and the farmers from the rural areas to ensure a balanced development of the rural settlements within a region and to reduce the existing discrepancies.

At the national level, each region of development has equally benefited of the funds available for every eligible financing measure. We can say „equally” because the access to information and the chance(s) to access different types of investment projects have been opened to everyone. In this process, the active participant was represented by the individual local element whereas in the case of the financing measure 2.1 for the local infrastructure modernization, the investor (active element) was represented by the local administrations.

At this point, we can analyse a very relevant aspect of the study - the active participation of the local community in the economic development process of the rural settlements. It is a new type of development policy in which the accent is put on the individual involvement of the inhabitants to create a suitable and adapted economy for both the space and its workforce.

Even if, in most of the cases, the small investors lacking in management approaches or an economic strategy, they are becoming elements in a development strategy at a regional and national level; this way, the investors fit themselves in a territorial unity (ensemble) where the social and economic discrepancies have already been set and will be assessed in accordance with a pre-established score.

Features as, the level of employment of inhabitants in rural areas, the educational level, or the density of people in the territory are not important and they are not taken into consideration. But the level of rural people's initiative interests us in this study, because one of the conditions to access a project financed by the SAPARD Programme was to fulfil certain criteria of eligibility. One of the conditions, quite important in this programme, would be the level of education which is requested to be at least medium or it is compulsory for the beneficiary to prove its knowledge in the field and that he is going to work in with official documents; this being an indirect way to constrain the active population to attend and graduate different types of courses organised by various associations or public

institutions. People's attitude towards new and change in a short period of transition, will be reflected in the level of modernization and transformation of a space which is at a high point of necessity.

The difference in the access of the rural society to the "welfare" state is given by the particularization of this type of programme, which stands by offer and not by coordinated imposition.

The real interdependency between the community and the occupied space determines the emergence of some models of behaviour and practiced economic activities, illustrating a particular way of life of the population, which generalizes at the extent of the whole settlement, particularizing it to specific functionalities. One of the essential conditions is that the rural development policy should be implemented at the level of the community, and by this at a local level, due to the role held by the population in the decision making process. The local community may increase awareness about the advantages brought by the opportunities offered by this type of project, and, at the same time, may guide the direction of development or of improvement within the economic frame. The adaptation to the lower standards of accommodation in respect of those offered by the urban space, the constancy of the basic agriculture practices, the manifested reticence to the new development policies, are factors that influence the economic and social development of a rural space. One of the implicit advantages of the SAPARD Programme implementation is the direct and first hand involvement of the population in the process of development, thus rendering the community an active participant to the development itself. Thus, by the direct involvement in the decision making process and by the initiative of enterprising new activities, the community no longer is a passive spectator of an imposed programme.

The result of the analysis concentrates upon highlighting the differences of numeric and quantitative values obtained at the end of the 7 years of pre-accession period. In fact, this was a period of transition and continuous transformation, in which the decisional factor was represented by the rural community. These so called "differences" are noticed among the elements directly connected to the decisional factor. Thus, during the pre-accession period to the European Union, the inhabited space, in our case the rural areas, has known the enforcement of the rural development policy, at the administrative level comprehending all eight development regions, and the investors have been given the possibility to access the SAPARD financial assistance programme, and by this to engage economic activities income bringers, and/or modernize some of the existent ones.

The interdependency and the equivalence among the elements of this procedural circuit, to which the beneficiary, the individual entrepreneur, is a witness, prove that the finality of an investment consists only in the capacity of the local actor to launch it. Worthy to be emphasized are: the attitude of the population towards a long term process (of approximately two years), the financial power, the access to an investment project very much depending on it, the tendency of the population towards a specific sub-sector of economy accordingly or not to the priorities established by the National Plan for Rural

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

Development, by which the SAPARD Programme was implemented, and, last but not least, the access to information.

The general frame formulated by the rural development policy materializes into the implementation of the SAPARD financial assistance programme. The tangential components of the functioning scheme of the phenomenon and of behaviour of the local actors reside in compatibility or nonconformity relationships between the constituent elements of the general frame (i.e. priorities and opportunities of investment) and those forming the specific frame (i.e. necessity and expectations) impressed by the active involvement of the local actors to the decision making process. By this type of uncoordinated behaviour of the human resource, the general development process is particularized within a certain space, for only to further determine a new generalization by applying a particular model to a larger territory behaving similarly. By this we notice the cyclic character of a phenomenon in continuous transformation, which behaves adequately to the imposed conditions.

From this point of view we can assess the impact of the SAPARD Programme within the development regions, in relation with the different types of behaviour of the population within the counties, in which regards modernization or new investments and the diversity of choices and activities in front of equal chances of opportunity to investment.

5. The SAPARD Programme – financial assistance instrument for rural development

The SAPARD Programme is the financial instrument offered by the **European Union**, proposed and nominated for financially assisting the development of the rural environment and agriculture in the pre-accession period, so that, after the integration within the common space, the candidate countries of Central and Eastern Europe to be economically ready for actively participating to the Common Agriculture Policy, and, more importantly, to be able to easily adapt to the model of work specific to the European structures. On June 21, 2000, the European Commission recommended that each of the candidate countries should be given an annual allocation, to be distributed differently according to the specific needs of each of the particular countries. Consequently, it was established a general quantum of 520 mil Euro/year, for the period 2000-2006. In this period, Romania benefited from an annual quantum/quota of approximately 153 million Euro. This places our country on the second place, right after Poland, among the beneficiary countries⁸. The SAPARD Programme in Romania was adopted by the European Commission, through Directive nr. 372/2000 and in accordance with the National Plan for Agriculture and Rural Development. The National Plan for Agriculture and Rural Development is the fundamental document contributing to the implementation of the *acquis communautaire* in the period of pre-accession of Romania to the European Union, and it is

---

⁸ Reference terms– Actualization of the Intermediary Evaluation of the SAPARD Programme , p. 4.

elaborated in conformity to the Council Regulation 1268/1999 regarding the assistance given to the pre-accession measures for the candidate countries from Central and Eastern Europe, in which agriculture and rural development is concerned, and Council Regulation 2759/1999, establishing the rules for the implementation of Council Regulation 1268/1999. The programme became operational once the first measures (i.e. Measures 1.1, 2.1 and 4.2) were accredited by the European Commission, on July, 31, 2002. The first assistance contracts, financed through the SAPARD Programme, were signed on February 18, 2003. The content of the technical criteria of the measures was approved by Government Decision no. 668/2005. The SAPARD Programme measures mainly target the facilitation of the implementation of the *Acquis Communautaire*, lowering some of the deficiencies characterising the Romanian agriculture before its integration into the European Union.

The objective of the programme is mainly to bring important contributions to the implementation of the communitarian *acquis* in which regards the Common Agricultural Policy and other related policies. Much more, by this, Romania is given the possibility to acquire and assimilate the principles of accessing the structural funds, financial procedures and mechanisms of control of the European Union included.

The programme is structured on four priority axes and eleven measures, out of which six had already been accredited by December 2003.

PRIORITY AXIS 1 - *Improving the access to markets and of the competitiveness of agricultural processed products*

Measure 1.1. „*Improving the marketing and processing of agricultural and fishery products*”

Measure 1.2. „*Improving the structures for quality, veterinary, and plant-health controls, foodstuffs and consumer protection*”

PRIORITY AXIS 2 – *Improving infrastructures for rural development and agriculture*

Measure 2.1. „*Development and improvement of rural infrastructure*”

Measure 2.2. „*Management of water resources for agriculture*” – *it has not been implemented.*

PRIORITY AXIS 3 – *Development of rural economy*

Measure 3.1. „*Investments in agricultural holdings*”

Measure 3.3. „*Agri-environmental measures*”

Measure 3.4. “*Development and diversification of economic activities, multiple activities, alternative income*”

Measure 3.5 „*Forestry*”

PRIORITY AXIS 4 – *Development of human resources*

Measure 4.1 „*Improving the vocational training*”

Measure 4.2 „*Technical assistance*”

The coordination of the rural development by establishing a set of general objectives identifying themselves with the general guidelines of the priority axes, and subsequently, their completion with specific objectives, individualized by the measures

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

newly created, individualize in the territory by co-financing the eligible activities set by the evaluation of the financial requests applied by the beneficiaries. The operational objectives, through their correspondent activities, thus become the coordination vectors regarding the financing itinerary.

Yet, without the experience of putting into practice such a complex programme at a national level, Romania has been assisted by the European Commission so as to better organize and establish an organizing structure that would constitute an advantage even from the beginning of planning the guidelines to be followed for the functioning of rural development process and comply with the European regulations. The conditions for implementation of such a development programme had the quality of an experiment due to the fact that Romania didn't benefit of financial assistance before, which would be coordinated by monitoring the temporal financial absorption and assessing the projects implemented in the territory.

6. Principles of functioning

Although SAPARD, the financial assistance instrument for agriculture and rural development in the pre-accession period, is not included in the group common assistance of structural financial funds used for the social and economic integrated development of the member states of the European Union, it abides by and functions in accordance with the same principles⁹ as well as the other two financial instruments of the pre-accession period, ISPA and PHARE. Among these principles we mention the most important ones: *the principle of planning, the principle of coordination (institutional coordination), the principle of partnership, the principle of co-financing.*

7. The addressability of the SAPARD Programme

Under the initial conditions of delimiting the financial help to be offered to the candidate states of Centre and Eastern Europe in the pre-accession period on various fields of financing, the rural development programme SAPARD targeted the rural development, and implicitly the rural space as area of reference and the population inhabiting it. The necessity of implementing such program in the rural Romanian space derived from the economic and social situation of the state at the moment of its evaluation by the European Union authorities in the matter. This situation was particularly problematic in which regards the elements that identified and characterized the rural space. Taking into account the place, in matters of importance, held by the Common Agriculture Policy among all other common policies before 2003, it was considered necessary to take active measures for the

---

⁹ The modality of implementing the rural and regional development programmes, the principles of institutional and administrative management and functioning are presented in the National Plan for Development 2004-2006, annex 4. Implementation, p. 303.

implementation and correction of future principles and laws (coordinates) of the rural development policy that was supposed to be rendered active and functional after the integration. Such measures have been taken from the pre-accession period, in order to facilitate and ease the process from the point of view of the beneficiary state, of the beneficiary population, of the sectors of affected economic sectors and last but not least of the institutional area, undoubtedly in process of compulsory transformation.

Analysed in the perspective of three niches of action, rural economic development, the human element and the territorial component, the SAPARD Programme reflects specific addressability treats, that were impressed both during the ongoing of the programme and after the termination of its implementation period.

The programme integrates and, at the same time, is framed within the borders pre-established by the rural space development opportunities, in conformity with the availability of natural resources, the ways of development of the various active economic activities bringing main or secondary incomes. By formulating the measures and submeasures identified with the precise domains of action, the programme is specifically addressed to certain economic and social domains. As mentioned in art. 2, title 1 of the Council Regulation no. 1268/1999, the programme targets and finances the projects of investments for the improvement of the quality of agricultural land exploitation processes, for the improvement of the process of primary elaboration of agricultural products, for the improvement of veterinary and plant-health quality control activities for agriculture derived products, for the protection of the environment and the preservation of the rural environment, for the development of alternative economic activities next to the primary traditional economic activities already existent in the rural space, for the development of technical infrastructure, for the improvement of the methods of rational management of water resources and for the enrichment of and preservation of the national forestry patrimony, conservation and harvesting wood berries.

By approaching in an equivalent proportion the human component, we consider the large limits it has been allotted in what the beneficiary statute is concerned. Specific measures for financing the projects were formulated, these affecting the majority of the population, which can express its availability to become the beneficiary of the formation of producer groups, or for participating to specialized trainings, organized by qualified institutions and personnel for the improvement of the professional quality of the active population. The addressability of the programme in this case is much more direct, since its purpose is to declare eligible for financing a large category of potential beneficiaries. These categories are grounded by a rigorously formulated legislative support, enacted before and during the implementation of the programme. Thus, the legislative modification were felt as more than necessary under the conditions of complying with all the norms imposed by their functioning and the existence equivalently with the European structures. Due to the importance of the subject for the clarifying of the functioning of the programme from the point of view of the active component that effectively puts the development process in motion by initiating projects, the analysis of the types of beneficiaries will constitute a

special case of debate. For the moment we only mention the types of beneficiaries and the legislative frame in which they have been defined and regulated.

8. Geographical Coverage

The aspect of investments' localization through the Programme for Agriculture and Rural Development SAPARD presents specific details for each of the types of activity financed by measures declared as eligible due to the conditions of their territorial integration and due to the objectives targeted.

Although the programme is specifically meant to financially assist projects of investments for the development of the rural space and for the improvement of the quality of the social and economic life of the inhabitants as both its producers and beneficiaries, as far as Measure 1.1, "*Improving the processing and marketing of agricultural and fisheries products*", is regarded these can be localized both in the rural and in the urban space. The second case is verified only for projects of modernization of already existent units of production, acquisition/collecting.

Measure 1.1, "*Improving the processing and marketing of agricultural and fisheries products*", was declared eligible July 31, 2002, as the instrument for putting into practice the objectives defined by the Priority Axis 1 of the development programme, regarding the improvement of the access to markets, and the competitiveness of processed agricultural products, has been indirectly brought into discussion by Chapter 7 of negotiation of the Treaty of Accession to the European Union, Agriculture, by addressing it to the sector of production and primary processing of agricultural products.

The stipulation of the periods of transition necessary to the adjustment of the production from the processing of animal products food industry sector, especially the processing of milk and meat, clearly depict the deficit of our country in what regards the quality of the production process. The minimum value of the functional units on the autochthonous producers' market both in the rural and in the urban space determined that the authorities to decide the introduction within the financing programme the option for investments in the urban space, in order to encourage the transition of the processing actives to the requirements of the European Union, by the modernization and retechnologisation of units for the processing raw meat and milk.¹⁰

For Measure 3.3 "*Agriculture methods of production designed in order to protect the environment and to maintain the rural environment*" the geographical localization of projects has been planned differently according to each of the 3 approved submeasures, since each of them contains specific conditions of territorial integration. The degree of novelty residing, in this case, in the type of promoted activities, has determined the settling

---

¹⁰ Closing negotiations, Chapter 7, Agriculture, p. 6, Ministry of Agriculture and of Rural Development, <http://www.mapam.ro/pages/ue/rez-cap7-agricultura.pdf>

of some pilot zones for the implementation of the projects benefiting from financial assistance through SAPARD.

9. Measure 1.1. “Improving the processing and marketing of agricultural and fishery products”

The delocalization of the food industry has been a more or less successful attempt of the SAPARD Programme in Romania during the pre-accession period to the European Union. The effects of this financial assistance programme may be considered positive if we consider the aspect of financial absorption and the diversity of the supported and developed economic activities. An overview of this financial help illustrates the availability of the inhabitants within the territory. Yet, the issue of our debate focuses on the functionality of the rural space, fact that cannot be given or established only by this kind of attempt but it could set the premises for a future policy coordinated and structured according to the ratio registered by certain economic activities initiated by the local actors. The policy of rural development and transformation of the rural from an area for supply to an area of product and demand a financial support for rural became of a real means of development for urban. Given the opportunity offered by the practical guidebook for the application for the modernization of the already existing small and medium enterprises within the suburban areas, it becomes rather obvious the reason why the ratio of the modernization projects of investments increased against the ratio of the new investments in this industrial sector. The high proportion of accessing projects for modernizing the already existent production units is a fact. At the same time it becomes visible the tendency of not to relocate or to change the classical production centres, at the periphery of the urban areas that offer facilities for functioning and smaller production costs having in view the more facile access to all types of utilities. We have to keep in mind the fact that food industry has the advantage of being able to be placed both in urban and in rural areas. Initially, the aim was to place new centres for processing alimentary products in the rural space so that they should create new opportunities for creating new workplaces, developing other types of agricultural activities in sectors providers of primary products, like animal breeding, vegetable and fruit farms to provide the necessary primary products, thus establishing a better correlation among all measures of the SAPARD Programme within the territory. (See Map 3. *Territorial repartition of SAPARD funds for investments in food industry*).

The reduced number of new investments in this sector of economic activities within rural demonstrates the maintenance of the concept of urban location of industry, nearby the markets, utilities and qualified workforce. Nevertheless, we can notice two aspects of locating industry both in urban and in rural areas. Placing units of alimentary processing in urban areas registers some advantages in what production and market are concerned, considering the access to the technical infrastructure and especially to the national and county transport network, fact which is vital for a linear functioning, thus assuring permanent production and delivering all year long. Much more, the main market

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

centres are placed in the urban areas as well, especially in the urban centre in which periurban area is located the processing unit and the other urban centres polarized by it. On the other hand, the rural areas provide a high number of active workforce, yet untrained, closeness to the main primary products to be processed, low costs of production, however all these being shaded by the lack of modernized infrastructure, a profound agricultural aspect and a low interest of investors. What it has been a priority, it still remains a priority of the rural development policy, and eventually, starting with the small steps of innovation our rural settlements will become a productive and attractive space.

10. Measure 2.1. “*Development and modernization of rural infrastructure*”

Approaching the issues of a highly necessary objective for the local and regional planning has always represented one of the top priorities of the specialists in establishing a proper strategy of space development. Therefore, local roads infrastructure, as well as water network connections, sewerage and sewage systems were set as some of the ultimate objectives that should be financed by the programme of common assistance of the Romanian rural space. The quantitative repartition of investments in the local infrastructure within the Centre Region of Development constitutes one of the distinct results of this study, the analysis succeeding in revealing the balanced ratio between the financial budget allocated to measure 2.1 of the SAPARD Programme at a national level and the level of absorption of investments at a regional level. The conclusions of this research appear like an interrelation between two separate binomials, one of priorities and necessities that reflect the functionality of the programme and the one synthesised in challenges and results, mainly underlying the efficiency of the programme.

The slowing down of the development process in Romania in the context of European Union financial, technical and logistic support is generally generated by the existence of weak transportation infrastructure at all territorial levels. The geographical or administrative space, in any situation of analysis, represents a functional unit determined by the relationships of functionality of evolution of its components. Any activity or process occurring at the level of this system need access or circulation axes, which, in their turn, would create development channels, economic growth zones or local support units within the territory. The real situation existent within the regions, objectively reflect, by statistical numbers characteristic to each infrastructure type, the degree of development of county components.

The quantitative analysis resulted in a total of 771 projects, contracted at a national level, out of which, the largest proportion of the investments, of 48,81% is concentrated in the submeasure for the modernization of the road infrastructure (388), followed closely, in a percentage of 34,09% by the potable water infrastructure (271), while as the projects of investments for the construction of sewerage networks and purification stations registered a number of 88 projects, cumulating 11,07% of the budget. At the total value estimated for

the first three submeasures we add the 24 de projects from within submeasure 4 (engaging 3,02 % of the budget), contracts contracted in 2006 by the National Authority for Territorial Improvement. Thus we sum up 795 de projects of investments for the modernization of rural infrastructure at the level of the entire national territory. (See Map 12. *Territorial repartition of SAPARD funds for investments in rural infrastructure.*)

The analysis of the effects resulted by implementing the SAPARD Programme for agriculture and rural development in which infrastructure is concerned, follows the course impressed by the initial structure of the investments sector, including the four submeasures, each presenting specific traits within the development regions and, consequently, within each of the component counties. The results will be compared with the situation present in the year 2000, picturing the difficulties from within the rural space, reflecting the degree of comfort of the inhabitants and the opportunities for creating a stable environment in which the necessary endowments for development and investment attraction is concerned.

The structure of Measure 2.1 regarding infrastructure is in fact made of four submeasures, formulated in order to clearly highlight the investments for each domain, especially due to the financial allocations allocated in conformity with the decision of the European institutions, differently for each of the priorities established by the National Plan for Agriculture and Rural Development. According to the technical directions of the Solicitor's Guide, the submeasures are the following:

- *modernization and the building of new local interest roads and bridges* (50 % of the allocated funds);
- *modernization and the building of new potable water supply systems* (35 % of the allocated funds);
- *building of water drainage systems and investments for the construction of wastewater treatment stations* (11,7 % of the allocated funds);
- *rehabilitation and the consolidations of terrain solidification and flood prevention works* (6,6 % of the total allocated budget).

11. Measure 3.1. “Investments in agricultural holdings”

We can perceive the rural development phenomenon by considering the axis of development of agriculture activities from the perspective of the Romanian traditional agricultural activities, only if we parallel the evolution of the Romanian state, a productive terrain, by illustrating and exemplifying the specificity of agriculture sectors existent its periods of development as such and the analysis of the present period of transition and on-going transformation of the agriculture sector.

The time aspect of productivity was directly and mostly determined, in the case of our country, by the political regimes it knew, thus developing clearly a positive, stagnant or even negative periodicity of rural evolution. Even if the rural cannot be directly and singularly associated with agriculture, and that is because we cannot sustain the equivalence of terms due to the multiple traits of the rural space, however, we cannot overlook the fact

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

that the agriculture trait represents a percentage majority in which regards the dominant function of settlements, and that which represents the material base of the inhabitants of that space.

Measure 3.1 „Investments in agricultural holdings” of the SAPARD Programme for financial assistance in the pre-accession period to the European Union registered the highest number of investments, which underlines the still high interest of people involved in agriculture to improve the quality of their land exploitation techniques, as well as their will to develop in accordance with the requests of the market, by increasing the productivity and the quality of the obtained products, be them used as raw material for further processing in agro-industrial units, be them agriculture products ready to be given to the market.

When we analyse rural development, and, by this, agriculture development, one cannot only limit the research to aspects related to the consistent financial input distributed to the beneficiary population having expressed its necessity by filing in a financing project, but it is compulsory that the analysis comprise the agro-potential of the varied geographical environments from which an administrative unit at a county or regional level may benefit. Another important aspect of rural development is represented by the present tendencies of development of priority activities, and so the potentials resulted from the qualitative analysis of the sectors of predominant activities, in local development models, defined by the beneficiaries of the SAPARD Programme. Any financing project can constitute a local model, in a successful or less successful way. The models of positive implementation of a financing project, with positive finality for the beneficiary (i.e. the household association or physical body), succeeds, in most of the cases, to trigger in its individual course to involve other local actors, who may contribute to the increase in the quality standard of the agriculture production, and of their own life within the rural space. The significant examples of concentrations of investment projects within the same sector, be it land cultivation practices or animal breeding, on the territory of the country, are to be considered as *models of individual or collective attitude* worthy to be followed. (See Map 16. *Territorial repartition of SAPARD funds for investments in agricultural holdings*)

In which the qualitative analysis of agriculture activities practiced within the rural space, the results will be determined by considering both the types of activity and the number of contracts thus realized. Due to the situation of predominantly private type of property in agriculture, the results of such analysis will be corroborated to the analysis of the type of beneficiary applying either for modernisation works for the already existing exploitations, or for initiating new such activities.

The procedure of detailed analysis applied to such a process of development through investment projects with European financing, is the result of a statistical method of calculus and classification, difficultly to be observed from the *communal* administrative level up to the *national* level. The minuteness with which each of the local initiatives in the territory have been identified, expresses the importance that this national development

process holds for the local actor, living and practicing activities at a local level. The concentrations of investment projects in certain rural areas depict the degree of dissemination of information at a local level, the zones with tradition in practicing different types of agriculture practices, the degree of initiative manifested towards development, but also the financial power of the population. Such a research results in a structuring of the activities of agriculture exploitation and animal breeding and in a concrete territorial distribution within the administrative and physical-geographical units. All these aspects target a detachment from the individual type qualitative and quantitative analysis, trying to blend all characteristics that would depict a sufficiently detailed development frame, which would constitute the basis and the legislative frame of application of new programs and policies of rural development after the pre-accession period.

The preponderance of agriculture exploitation activities development, as well as the manifest initiatives, can be interpreted in basis of the degree of necessity for modernization of the technological processes of production of one determined space. On the other hand, it can be regarded as the strengthening of a traditional functioning process, requiring only revitalisation. Consequently, it is imperative to also identify the traditional areas of land exploitation in order to notice the qualitative differences between the present agriculture practices tendencies and those manifested in the past.

12. Measure 3.4. “*Development and diversification of rural economy*”

The process of studying the applicability of the policy of rural tourism development through the European funds allocated for rural development programmes functions on the basis of an entirely different mechanism than the one that guides the approach of financing from the standpoint of rural tourism development as known so far. Up to now, this has been the trend used in qualifying the main policy of development of rural communities that stand at the extreme opposite margins of economic progress. In the new above mentioned approach, the rural communities, subjects of the analysis, are selected either in accordance with their low level of development, thus being included in the category of less favoured areas, or in accordance with their higher level of economic development, that allows the focusing on the role tourism practices have in their local socio-economic evolution, more or less becoming their main economic activity. Therefore, by the end of such a financing programme, tourism development should become a priority policy, not only a priority axis, element of a national rural development policy, considering the population’s attitude towards the evolution of this economic sector in certain areas of the national territory. This becomes an issue of maximum importance, having in view that the decision-making factor is represented by the rural community itself, the individuals or family associations, which indirectly depends on the financing opportunities it has been offered. (See Map 30 *Territorial repartition of SAPARD funds for investments in creating new accommodation units for rural tourism development*)

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

Consequently, the community was more or less guided towards specific directions, either by the extent of information promoted and given by the official authorities at a national, regional and county level and absorbed by the communities at a local level about the priorities set by the national and regional plans and strategies of development, or by the financial facilities offered through the European Programmes for Rural Development in the pre-accession period. Presently, rural tourism may not be considered a phenomenon similar to the classical form of tourism anymore, as appreciated by most of the specialists in the field. Nevertheless, it can be considered a sum of all other existing and practicable types and forms of tourism.

The only delimitation we can perceive is that established between rural and urban, in which case, any other type and form of tourism is being transferred to the field of alternative economic activities within the rural space. Assessing the impact of the SAPARD financing Programme at a national level supposes a cumulative analysis resulting in quite positive effects. The verified differences of scale stress upon punctual growths, which cannot set forth the process of economic development, at a locality and at a communal level, but rather cause the appearance of income stimuli that grow weaker within a general underdeveloped economic background, counterbalance the classical perspective, since the gradual growth of the analysed territorial level determines concentrations of financial input, which provide economic growth, new jobs, and other premises of economic development.

13. Financial absorption

The interdependence relationship occurring progressively between the already developed or selected for development, at a local level, initially, and consequently, in a more complex way and within a region, economic activities and the road and potable water infrastructure and sewerage system, both situates and frames the target of modernization of the road infrastructure and the ulterior building of new potable water supply networks within a centralized system, and much more, the introduction of purification stations for used waters and the sewerage system, on the same importance level as the objectives of development for economic activities likely to be initiated in the rural space.

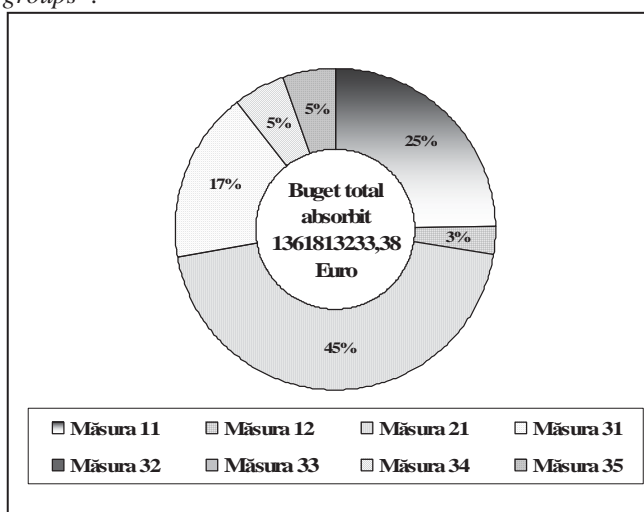
The National Plan for Agriculture and Rural Development was one of the first attempts to prioritize the development axes of the rural space after the diagnostic analysis of the rural space in conformity with the requirements of the European Union in the context of the integration of Romania in the European communitarian space. The stipulation of such a plan, which describes the development axes and their priorities and objectives, including also the modernization of infrastructure, seen as a national interest objective for the economic development of the rural communities, despite the fact that infrastructure is not an income bringer sector but still, undoubtedly, the support for the development of all other productive activities, has become a necessity for the correct implementation of the agriculture and rural development policy.

At the same time it has become a crucial instrument allowing the European community to decide the amount of non-refundable financial help given in the pre-accession period, which justifies the way it was used in the above mentioned period. The SAPARD financing funds for the period 2000-2006 were allocated in basis of the National Plan for Agriculture and Rural Development 2000-2006, at 12.12.2000, while the principles, the objectives, the type of measures and the way of functioning of the Programme for Agriculture and Rural Development SAPARD, were decided by Council Regulation nr. 1268/1999.

Out of the total budget allocated for the entire period of financial assistance, summing a total of 919.257.836 Euro, we notice the priority in distributing financial facilities given to 3 of the 9 measures that became functional during the Programme. Thus, the highest quantum, of 36%, was appointed to Measure 1.1 *“Improving the marketing and processing of agricultural and fisheries products”*, followed closely by Measure 3.1 *“Investments in agricultural holdings”*, under a ratio of 28%, while the third priority materialized in Measure 2.1 *„Development and improvement of rural infrastructure”* with a value of 16% out of the total.

The three measures cumulate 80% out of the total public budget allocated to Romania, sum offered in direct correlation with the necessities formulated in basis of the major deficiencies depicted in the detailed analysis of the rural Romanian space. The remaining 20% were distributed unequally to the remaining 5 measures, out of which, Measure 3.4 *“Development and diversity of economic activities generating multiple activities and alternative incomes”* was prioritized, being allocated 9% of the budget; 4% of the budget was given to Measure 1.2 *„Improving the structures for quality sanitary, veterinary and plant-health controls, foodstuffs and consumer protection”*, 2% to Measure 3.3 *“Agriculture methods of production designed in order to protect the environment and to maintain the rural environment”* and only 1% to Measure 3.2 *“Setting-up producer groups”*.

Fig. 5. Financial allocations for the SAPARD Programme.

The financial allocations coming from the European budget and from the national public budget constitute the premises of the financial quantum contracted within the projects that the beneficiaries engage within

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

the measures and submeasures through which investments in conformity to the pre-established priority axes have been financed. At the same time, they are data (figures), independent from the evolution of the financial absorption during the pre-accession period Romania.

The financial absorption will be concomitantly interpreted in basis of two niches of analysis, that of the financial absorption in time and that of the financial absorption in the territory (regional financial absorption). The qualitative interpretation is offered here by the perspective of the measures gradually accredited during the period 2000-2006. The decision for formulating the two dimensions of analysis targeted the illustration of the quantitative differences of absorption at the level of the entire national space. The time coordinate holds the same importance as the territorial one, holding the role of reference points for measuring the degree of initiative of the local communities for projects that could have been initiated by the local administrations, respectively by the small entrepreneurs in the field of food industry, as well as by the young farmers, for the development and the modernization of agricultural and non-agricultural activities in the rural space.

The territorial coordinate comes to the completion of the temporal one, by locating both the most active and more likely to be subsequently developed rural areas, judging by the level of activity and the celerity of absorption of non-refundable funds, and the areas in which the severe deficiencies registered at a national level are much more reduced at a regional and/or county/local level.

The financial contribution of the states members of the European Union, is a subject of utmost interest, firstly because of the quantity of funds individually granted within the group, and secondly because of the way in which these funds are being distributed in basis of the national territorial necessities. The statistical analysis of the financial data synthetically reflects the material results registered in the territory. Crucial to be evidenced the quantum of funds allocated to each economic subsector in strict correlation with the priorities established by the National Plan of Development at a regional and local/county level.

The territorial illustration of some financial funds offered for a limited period of time, expresses, in its turn, the characteristic traits of the population inhabiting that particular space. In this case, the beneficiary population in all its forms, from the physical body to the local administration institutions, becomes itself the factor of present rural economic development, only by what can be defined as sense of property, of innovation and of entrepreneurship.

The level of education of the beneficiaries is also of great importance in view of progress. In order that the rural space to become functional and competitive economically speaking, certain structural modifications are imperative and inevitable. In this case the pre-accession to the European Union period is taken under analysis. All along this time Romania benefited of non-refundable for strengthening agriculture as a dominant activity of the rural space, within which a great part of the active population is engaged. The

objectives of this research concentrate upon illustrating the rural development in an idealistic manner by relating it directly to the non refundable financial allocations Romania benefited from. The results reflect balanced values between the manifest interest for the development and fortification of certain agriculture activities and the absorption of the allocated funds.

14. Realities and perspectives of rural development. Comparative analysis

The analysis of the rural development process can be considered by numerous perspectives, among which, the classification of zones in accordance with the type of potential for development and emphasizing upon the social and economic realities, becomes the most important one. One of the most relevant studies in this respect, to which specialists of various domain contributed, is the *Green Paper of Rural Development in Romania* (1998), financed by PHARE European programme. The result of that programme highlights upon the classification of Romanian rural zones into three categories, according to the type of potential, and in conformity with the indicators taken into consideration: *high potential of development zones* (the favourable factors are predominant), *medium potential of development zones*, *low potential of development zones* (the restrictive factors are predominant). (See Map 69. *Restrictive and favourable areas for rural development*)

Although at a starting point we did not considered discriminating among the chances of benefiting from co-financing from the SAPARD budget, by formulating this highly individualizing programme has put a powerful emphasis on the general context in which the individual evolves within the rural community. Therefore, it becomes one of the determining factors for the future framing of economic development.

We proposed a SWOT type analysis, including also the strong and the weak points for both zone categories (both with restrictive and with favourable factors), including yet another category of zones existing within the national territory, that of underprivileged zones. By assuming that the existence of underprivileged zones within the limits resultant from the previously mentioned analysis will determine a growth, or at least conservation in the favorability state of the development zones, by the facilities offered to the investors doing business in the framed geographical zones, as specified in *Directive nr. 24* of September 30, 1998, we have exercised a comparative analysis by divulging the investment projects which will reflect either tendencies of stagnation or tendencies of evolution of the priority domains established by the SAPARD Programme.

Numerous unprivileged zones are included within the more extended, territorially speaking, zones, being implicitly considered as weak points for the given situation, yet those included in the assisted zones category may be considered a strong point. By keeping both positive and negative aspects in analyzing the zones of high or low potential of development, we prove that the existing economic situation proportionally derives from both categories. Some aspects established as negative by the *Green Card* became positive assets once the SAPARD Programme was implemented. Thus, according to the priorities

Structural Modifications of the Romanian Rural Space as a Consequence of the Implementation of the SAPARD Programme with European Financing

established by the National Plan for Agriculture and Rural Development, both the quantitative and qualitative results and the tendencies of development impressed by the selection of the beneficiaries of the investment projects will constitute strong assets for the future diagnostic SWOT analysis which will be enforced at a national level.

15. Conclusions

The generalization of a financial programme as a support for the population with a view to begin economic activities within the rural space has overall effects and particular effects, both quantitatively and qualitatively speaking. The results of a primary estimative evaluation represent the corroborate effect of the activities of all inhabitants of all the counties components of regions. These do not include the particular progressive or stagnant behaviour predominant in each of the administrative units. The degree of understanding of the advantages brought by personal investments in a system of family-type economic activities, holding real advantages of involving the entire family although the number of hired/the engaged personnel is 1:1, can be proven by the engaging activities from measure 3.1., mainly, but also by those specified under measure 3.4..

The potential factors influencing the decision-making process of the beneficiaries are multiple. We can mention here: *the local degree of information* the rural population benefited of; *the level of education*, decisive for the access to practicing agriculture or non agriculture activities; *the financial power* the beneficiary holds, essential condition for accessing investment projects, in most cases the financial requirement being of at least 50% of the investment; *the degree of traditionalism and constancy* that still canonises the rural spaces into practicing low productive agriculture activities from the perspective of quantity and quality of products; *the modernization and openness to innovation*, factor that results from promotion and information through the regional information bureaus, county authorized organisms, and local administrations.

The informative research succeeds in illustrating the perception of the inhabitants upon the *alternative productive rural space*, fact that indirectly proves the slow or rapid adaptation of the human component to the new local, regional and national policies, strategies and development programs.

If we were permitted to establish a hierarchy by considering only the quantitative aspect, the result would be that the position of the counties holds a fluctuant character, depending on each measure taken into consideration. Yet if such were permitted, one could notice that the counties hold different placed within the national hierarchy. The case of measure 3.4 completed with the elements of novelty introduced in which regards the economic activities practicable in the rural space constitutes a special situation, since the submeasure dedicated to rural tourism development and agritourism has absorbed great part of the budget allocated to this particular measure. If we try, though, to omit the submeasure

regulating rural tourism development, and focus upon the sectors of economic activities income bringers, we notice certain shifts among the hierarchy positions.

The present study offers a new perspective upon the detailed evaluation of the positive overall effects of the SAPARD Programme implementation in the territory, in accordance with the manifested behaviour of the inhabiting population. It is hereby evident the identification of the county component as the “engine” of the region/as playing the role of engine of the region.

Anexa 1

Glosar de termeni

Încadrarea într-o tematică cuprinzătoare, a unui subiect de analiză geografico-economică într-un context socio-economic-politic, diferit ca terminologie dar asemănător cu practicile și abordările anterioare, determină utilizarea unor termeni de specialitate cu încărcătură științifică semnificativă și de actualitate care, prin natura lor, cauzează un tip de analiză ușor diferit, toate fenomenele și transformările clasice fiind obligatoriu surprinse și analizate prin prisma noilor concepte și politici de dezvoltare. Dacă detalierea acestora în cadrul textului studiului nu a fost oportună sau omisă, atunci *Glosarul de termeni* vine în completarea detaliilor asupra termenilor de specialitate utilizați uneori pentru explicitarea unui fenomen. Sursele de informare nu sunt foarte variate și destul de selectiv și sintetic organizate. Una din sursele de bază ale informării asupra tuturor termenilor utilizați în contextul integrării europene sau al dezvoltării teritoriale comunitare, este reprezentată de dicționarul reprezentanților europeni, *OECD Glossary of Statistical Terms, Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2000*, Organisation for economic Co-operation and Development, având acces liber în format electronic la <http://stats.oecd.org/glossary>. La nivel național, un alt exemplu de interpretare și explicare a termenilor comunitari, este reprezentat de lucrarea autorilor Jînga, I., Popescu, A. (2000), *Integrare europeană - "Dicționar de termeni comunitari"*, Editura Lumina Lex, București. Numeroase alte variante de informare a populației și de atragere a atenției asupra specificității contextului socio-economic-politic în care se află România, sunt informările de pe internet, numeroase site-uri care promovează informații legate de fondurile structurale, politica europeană sau spațiul comunitar, prezintă în structura organizatorică dicționarul de termeni. Astfel de surse electronice sunt: <http://www.euromoneda.ro/tratate.asp>, <http://www.bizcafe.ro/dex/>. Prezentarea mai multor variante de explicare a unor termeni este datorată complexității acestora și accesului la mai multe surse de informare, reușind în acest fel să transmitem informații suficiente sau cuprinzătoare pentru cititorii interesați.

1. Agenția Națională pentru Dezvoltare Regională - organism de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, înființată prin legea 151/1998. Agenția se reorganizează prin HG Nr. 382 din 11 mai 2000. Atribuțiile sale sunt preluate de către Ministerul Dezvoltării și Prognozei, înființat prin HG 16 din 4 ianuarie 2001. Prin HG 734 din 3 iulie 2003 atribuțiile MDP în domeniul dezvoltării regionale sunt preluate de către Ministerul Integrării Europene. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

2. Agenția pentru Dezvoltare Regională - este un organism neguvernamental, nonprofit, de utilitate publică, cu personalitate juridică, ce acționează în domeniul dezvoltării regionale. Statutul de organizare și funcționare al ADR este aprobat de Consiliul pentru Dezvoltare Regională. În România există 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională. Ele elaborează strategia, planul și programele de dezvoltare regională, precum și planurile de gestionare a fondurilor (documente aprobate de CDR). Obiectivele ADR sunt: dezvoltarea,

implementarea și monitorizarea Planurilor regionale, managementul fondurilor PHARE alocate regiunilor și al Fondurilor Structurale după aderare, administrarea fondurilor alocate regiunilor de către Guvernul României, redresarea dezechilibrelor economice între regiuni, promovarea parteneriatelor locale, regionale și internaționale. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

3. Agenția de Plată - organism național desemnat de statul român, având rolul de a asigura managementul plăților din fondurile structurale. Are următoarele funcții: elaborează și transmite Comisiei Europene estimări ale cheltuielilor, cererile de plată intermediare și finale, în baza cheltuielilor efectuate de beneficiarii finali; elaborează și transmite Comisiei Europene, spre aprobare, cererile de plată în avans; primește plățile de la Comisie; transferă contribuțiile financiare ale Uniunii Europene către beneficiarii finali; păstrează evidențe contabile și financiare privind operațiunile efectuate; furnizează Comisiei evidențe detaliate privind plățile în mod eronat din fondurile comunitare; restituie sumele neutilizate, datorate fondurilor comunitare; restituie sumele neutilizate, datorate fondurilor provenind de la Comisia Europeană. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

4. Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) - a fost înființată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 13 din 27 februarie 2006 și preia în totalitate derularea Programului SAPARD. Totodată, structura nou înființată, va gestiona, după integrare și în urma acreditării sale, sumele alocate României prin Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European pentru Pescuit (FEP). (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

5. Acquis Comunitar - reprezintă ansamblul de drepturi și obligații comune ce leagă toate statele membre în cadrul Uniunii Europene. Se află într-o evoluție permanentă și cuprinde: conținutul, principiile și obiectivele politice ale Tratatelor; legislația adoptată în aplicarea tratatelor și jurisprudența Curții de Justiție; declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul Uniunii Europene; măsurile adoptate în domeniul politicii externe și de securitate comună; măsurile adoptate în domeniul justiției și al afacerilor interne; acordurile internaționale încheiate de către Comunitate și de către statele membre între ele în domeniile de activitate ale Uniunii. Acquis-ul comunitar nu cuprinde deci, numai dreptul comunitar propriu-zis, ci și toate actele adoptate în cadrul pilonilor doi și trei ai Uniunii Europene și, în primul rând, obiectivele comune stabilite prin Tratat. Uniunea s-a angajat să păstreze acquis-ul comunitar în întregime și să-l dezvolte în continuare. Statele candidate trebuie să accepte acquis-ul comunitar înainte de a adera la Uniunea Europeană. Derogările de la acquis se acordă numai în situații excepționale și sunt limitate ca arie de aplicabilitate. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

Varianta OECD, *dicționar, ediție electronică* (<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2578>); traducere din limba engleză Corpul legislativ comunitar care trebuie adoptat de toate statele membre ale Uniunii Europene. Țările aderante la Uniunea Europeană trebuie să-și racordeze legislația națională la setul de legi comunitare existente la acea dată. The body of Community legislation by which all EU Member States are bound. Countries joining the EU must have implemented the existing *acquis communautaire* by the time of accession.

6. Agenția Națională de Consultanță Agricolă (ANCA) - organizează acțiuni de popularizare, consultanță, asistență tehnică, instruire și pregătire profesională. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

7. Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA) - instituție publică subordonată Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale care derulează fondurile europene pentru implementarea măsurilor de sprijin finanțate din Fondul European pentru Garantare în

Agricultură. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

8. Asociația de Dezvoltare Intercomunitară - Conform art.1, alin.2, lit.c) din Legea nr. 215/2001 privind administrația publică locală, cu modificările și completările ulterioare, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară reprezintă o structură de cooperare cu personalitate juridică, de drept privat, înființată, în condițiile legii, de unitățile administrativ-teritoriale, pentru realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional ori furnizarea în comun a unor servicii publice. Conform art.2 lit.a) din Legea nr.51/2006 privind serviciile comunitare de utilități publice, cu modificările și completările ulterioare, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară cu obiect de activitate serviciile de utilități publice reprezintă asociația de dezvoltare intercomunitară definită potrivit prevederilor Legii administrației publice locale nr.215/2001, republicată, având ca obiectiv înființarea, organizarea, reglementarea, finanțarea, exploatarea, monitorizarea și gestionarea în comun a serviciilor de utilități publice pe raza de competență a unităților administrativ-teritoriale membre, precum și realizarea în comun a unor proiecte de investiții publice de interes zonal sau regional destinate înființării, modernizării și/sau dezvoltării, după caz, a sistemelor de utilități publice aferente acestor servicii. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

9. Autoritatea de Implementare - instituție responsabilă cu implementarea tehnică a programului. Funcțiile Autorității de Implementare: identifică, structurează programele și proiectele pentru finanțare, pe baza priorităților din strategia de aderare și a programelor sectoriale; asigură implementarea tehnică a proiectelor și monitorizarea lor; pregătește planurile strategice, programele de lucru, bugetele și rapoartele de monitorizare; face raportări asupra stadiului de implementare a programelor, pregătește termenii de referință. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

10. Axă prioritară - una din prioritățile strategiei dintr-un program operațional cuprinzând un grup de operațiuni care sunt descrise și au scopuri specifice și măsurabile. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

11. Beneficiar – persoană juridică/persoană fizică autorizată care a încheiat contract de finanțare pentru accesarea fondurilor SAPARD;

12. Cadrul Național Strategic de Referință - document aprobat de Comisia Europeană, negociat în prealabil cu România, ca stat membru, în urma evaluării Planului Național de Dezvoltare. CNSR contine contribuția din instrumentele structurale și celelalte resurse financiare pentru realizarea priorităților și măsurilor conținute în Planul Național de Dezvoltare. Prevederile acestui document se implementează prin intermediul Programelor Operaționale (Hotărârea de Guvern nr. 497 din 2004 cu modificările și completările ulterioare). (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

13. Centru Regional de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (CRPDRP) – structură organizatorică la nivel regional a Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit; la nivel național există 8 astfel de centre regionale. (*Dicționar de termeni economici* – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

14. Cheltuieli eligibile – cheltuieli care pot fi co-finanțate prin Programul SAPARD. Pentru a fi considerate eligibile în contextul proiectului, cheltuielile trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- Să fie necesare pentru desfășurarea proiectului, să fie prevăzute în cadrul contractului de finanțare și să fie în conformitate cu principiile unui management financiar solid;

- Să fie efectiv realizate pe perioada execuției proiectului și să respecte prevederile din Contractul de finanțare, cu excepția studiilor de fezabilitate și a studiilor conexe (studii tehnice, economice, plan de afaceri, avize, autorizații, acorduri, taxe legale aferente acestora) a căror cheltuielă poate fi făcută înainte de semnarea contractului de finanțare dar, după emiterea Deciziei Comisiei Europene prin care se va acorda managementul fondurilor SAPARD pentru România.
- Să figureze în registrele contabile ale beneficiarului, să fie identificabile și verificabile și să fie susținute de originalele actelor de plată justificative. (Sursa: Ghidul solicitantului, Program SAPARD)

15. Comitet de Monitorizare - organism care asigură coordonarea instrumentelor structurale, precum și urmărirea eficacității și calității implementării asistenței comunitare, modul de utilizare și impactul acesteia, cu respectarea prevederilor comunitare (Hotărârea de Guvern nr 497 din 2004 cu modificările și completările ulterioare). (Dicționar de termeni economici – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

16. Contribuție publică – fonduri nerambursabile alocate beneficiarilor Programului după contractarea proiectului și după realizarea primelor investiții; este asigurată prin contribuția Uniunii Europene (75%) și a Guvernului (25%) și acoperă 50% din valoarea totală eligibilă a proiectului;

17. Contribuția privată – contribuția obligatorie a beneficiarului pentru accesarea fondurilor SAPARD; dovada existenței contribuției private trebuie făcută înainte de contractarea proiectului;

18. Criterii de eligibilitate – condiții obligatorii care trebuie să fie îndeplinite de către potențialul beneficiar la întocmirea proiectului pentru a putea fi selectat în vederea acordării fondurilor nerambursabile SAPARD. Criteriile de eligibilitate generale ale măsurii și cele specifice submăsurilor sunt menționate la punctul 5 din Anexa 3 la Ghidul solicitantului (Fișa tehnică a măsurii 3.1).

19. Dezvoltare durabilă – concept care definește o formă de creștere economică prin care este asigurat un nivel corespunzător de bunăstare nu numai pe termen scurt sau mediu, ci și pe termen lung. Dezvoltarea este durabilă dacă răspunde necesităților curente ale societății, fără a pune în pericol perspectivele pentru generațiile viitoare. (Dicționar de termeni economici – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

20. Efect multiplicator - capacitatea rezultatelor proiectului de fi multiplicat și extinse după ce sprijinul financiar extern se încheie. (Dicționar de termeni economici – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

21. Fondurile structurale - sunt fondurile care au scopul de a facilita ajustarea structurală a unor sectoare specifice, a unor regiuni, sau combinații ale amândurora, în Uniunea Europeană. Acestea includ Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FSE), Secțiunea Orientare a Fondului European pentru Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA - Secțiunea Orientare) și Instrumentul Financiar pentru Orientare a Pescuitului (IFOP). Traducere după definiția OECD „*Structural funds are funds intended to facilitate structural adjustment of specific sectors, regions, or combinations of both, in the European Union. They include the European Regional Development Fund (ERDF), the European Social Fund (ESF), the Guidance Section of European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and the Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIG)*”. (<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2578>)

21.a. Instrumente structurale - mijloace de acțiune ale Uniunii Europene, pentru îndeplinirea politicii de coeziune economică și socială. Instrumentele structurale apar sub forma asistenței financiare nerambursabile primită de România, în calitate de stat membru

al Uniunii Europene, prin intermediul Fondului European de Dezvoltare Regională (FEADR), Fondului Social European (FSE) și Fondului de Coeziune (FC).

22. Fonduri Structurale – împreună cu Fondul de Coeziune sunt instrumentele financiare ale politicii de coeziune economică și socială comunitare, prin care se sprijină reducerea decalajului dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni din statele membre ale Uniunii Europene și promovarea, în acest mod, a coeziunii economice și sociale. În prezent, în Uniunea Europeană există patru fonduri structurale: 1. Fondul Social European (FSE), a cărui înființare a fost prevăzută prin Tratatul de la Roma; 2. Fondul European pentru Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA), Secțiunea Orientare, creat în 1962 (împărțirea în secțiuni "orientare" și "garantare" datează din 1964, secțiunea "garantare", reprezentând instrumentul financiar al Politicii Agricole Comune); 3. Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER), înființat în 1975; 4. Instrumentul Financiar pentru Orientarea Pescuitului (IFOP), creat în 1993. În perioada 1994 - 1999, finanțările din Fondurile Structurale au fost acordate, în condițiile respectării principiilor programării, concentrării, parteneriatului și aditionalității, pentru 7 obiective și 13 inițiative. În scopul îmbunătățirii eficienței acțiunilor comunitare în perioada 2000-2006, Comisia a propus, în documentul intitulat "Agenda 2000", din iulie 1997, o reformă a politicii structurale. Aceasta reformă a permis o mai bună concentrare a asistenței și simplificarea modului de operare a acestora prin reducerea la 3 a numărului de obiective: 1. dezvoltarea și ajustarea structurală a regiunilor rămase în urmă din punct de vedere al dezvoltării și al căror PIB pe cap de locuitor este sub 75% din media pe Uniunea Europeană (Obiectivul 1 primește 70% din Fondurile Structurale); 2. reconversia economică și socială a zonelor cu dificultăți structurale (Obiectivul 2: acoperă zonele cu probleme din punct de vedere a diversificării economice, cum sunt zonele în care economia parcurge o etapă de schimbări profunde, zone rurale în declin, zone în criză dependente de pescuit și zone urbane în dificultate); 3. dezvoltarea resurselor umane în alte regiuni decât cele eligibile pentru Obiectivul 1 (Obiectivul 3 constituie cadrul de referință pentru toate măsurile prevăzute de noul Titlu privind ocuparea forței de muncă din Tratatul de la Amsterdam și de Strategia Europeană de ocupare a forței de muncă.

23. Fondul de Coeziune - instrument financiar al UE menit să consolideze coeziunea economică și socială între țările europene. Resursele acestui Fond sunt alocate în două sectoare: infrastructura de mediu și rețele de transport transeuropene. (Dicționar de termeni economici – ediție electronică, <http://www.bizcafe.ro/dex/>)

24. Fond nerambursabil - fond acordat în baza unor criterii de eligibilitate, pentru realizarea unei investiții și care nu trebuie returnate, excepție fiind cazul nerespectării condițiilor contractuale conform proiectului aprobat de o Autoritate de Management

25. Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) - instrument de finanțare creat de Uniunea Europeană pentru a sprijini țările membre în implementarea Politicii Agricole Comune.

26. Fondul Social European (FSE) – reprezintă fondul structural destinat politicii sociale a Uniunii Europene, care sprijină măsuri de ocupare a forței de muncă și de dezvoltare a resurselor umane.

27. Ghid de finanțare - document care precizează criteriile de eligibilitate pe care trebuie să le îndeplinească solicitantul finanțării, proiectul și cheltuielile, bugetul alocat sesiunii respective, precum și desfășurare a programului de finanțare.

28. Întreprinderi mijlocii - operatorii economici care au între 50 și 249 de salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 de milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depășesc echivalentul în lei a 43 de milioane de Euro.

29. Întreprinderi mici - operatorii economici care au între 10 și 49 de salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 10 milioane de Euro, echivalent în lei.

30. Măsură - mijlocul prin care se implementează o prioritate, asigurând cadrul cofinanțării proiectelor. Unei măsuri i se alocă o contribuție din partea Comunității și a României precum și un set de obiective specifice (prezentate în Fișa tehnică a măsurii, la Anexa 3 a Ghidului Solicitantului).

31. Microeconomia – reprezintă spațiul economic și social de desfășurare a activității economice a agenților economici individuali: societăți comerciale, firme, gospodării familiale, regiile autonome, bănci, administrații, etc; (Boța, A., I. și colab. (2004), *Politici europene în domeniul dezvoltării durabile*, Editura Universității din Pitești, p. 12).

32. Macroeconomia – are în vedere aceleași aspecte ca și microeconomia, dar la alt nivel, respectiv la nivelul ramurilor, sectoarelor de activitate și al întregii economii naționale. Practic, macroeconomia se identifică cu economia națională. (Boța, A., I. și colab. (2004), *Politici europene în domeniul dezvoltării durabile*, Editura Universității din Pitești, p. 12).

33. Microîntreprinderi - întreprinderi care au până la 9 salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane de euro, echivalent în lei.

34. Monitorizare - activitate de colectare sistematică de informații privind modul de desfășurare și rezultatele anumitor activități. Constituie o etapă indispensabilă pentru evaluarea activităților respective.

35. NUTS II - unități teritoriale cu o populație cuprinsă între 800.000 și un milion de locuitori, definite astfel de către Eurostat, în Nomenclatorul Statistic al Unităților Teritoriale ale Uniunii Europene. El clasifică regiunile fiecărui stat membru al UE în zone administrative, în funcție de numărul de locuitori. Regiunile de nivel NUTS II reprezintă principalul nivel de analiză pentru politica de dezvoltare regională.

36. Oficiul Județean de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (OJPDPR) - structura organizatorică la nivel județean a APDRP (la nivel național există 42 de oficii județene).

37. Planul Național de Agricultură și Dezvoltare Rurală – o componentă a Planului Național de Dezvoltare al României elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 749/1999 de către Agenția Națională pentru Dezvoltare Regională și de către partenerii acesteia. Acesta reprezintă documentul de bază care contribuie la implementarea acquis-ului comunitar în perioada de pre-aderare a României și este elaborat conform Reglementării (C.E.) 1268/1999 privind sprijinul pentru măsurile de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările aplicante din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare și Reglementării 2759/1999 care stabilește regulile pentru aplicarea Reglementării 1268/1999 privind sprijinul pentru măsurile de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările aplicante din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare. (Sursa: *Planul Național de Agricultură și Dezvoltare Rurală 2000-2006*, Ministerul Agriculturii și Alimentației, noiembrie 2000, p. 5)

38. Politica Agricolă Comună (PAC) – este un set de reguli și mecanisme care reglementează producerea, procesarea și comercializarea produselor agricole în Uniunea Europeană și care acordă o atenție crescândă dezvoltării rurale. Are la baza prețuri comune și organizații comune de piață.

39. Potențial beneficiar – persoană juridică/persoană fizică autorizată care este eligibil pentru accesarea Programului SAPARD dar care nu a încheiat contract de finanțare;

40. Zonă periurbană - spațiu aflat în imediata apropiere a unui oraș și care este în administrarea autorităților localității urbane.

41. Prioritate - principalele nevoi pentru care se consideră necesară acordarea de ajutor pentru atingerea obiectivelor stabilite în strategia aprobată în Program.

42. Program Operațional – document strategic de programare elaborat de Statul Membru și aprobat de Comisia Europeană, prin care este stabilită o strategie de dezvoltare sectorială sau regională printr-un set de priorități coerente.

43. Reguli de eligibilitate - reguli prevazute în ghidul solicitantului, pe care trebuie să le îndeplinească solicitantul pentru a fi parte într-un contract. Acest set de reguli poate face referire la eligibilitatea proiectelor, la eligibilitatea solicitantului, cât și la eligibilitatea costurilor care sunt acoperite de finanțarea nerambursabilă.

44. Programul SAPARD - Programul Special de Pre-Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală. Inițialele "SAPARD" provin din denumirea în limba engleză: "Special Pre- Accession Programme for Agriculture and Rural Development".

45. Submăsură - reprezintă componenta unei măsuri care are la rândul ei obiective specifice; precizează clar detaliile specifice fiecărui tip de investiție în parte. (Sursa: *Ghidurile solicitantului, Program SAPARD*)

46. Solicitant - persoana juridică care a depus Cerere de finanțare (CF) a proiectului în vederea obținerii finanțării.

47. Tratatul care prevede înființarea Comunității Economice Europene s-a semnat la 25 martie 1957 la Roma. Prin semnarea *Tratatului de la Roma*, cele șase state semnatare (Belgia, Olanda, Luxemburg, Franța, Italia și Germania) au pus bazele procesului de integrare europeană. Acesta este cel mai important dintre Tratatate; el enunță încă din preambul obiectivele acestei inițiative europene de largă respirație: o uniune tot mai strânsă a popoarelor europene, progres economic și social al statelor membre, îmbunătățirea continuă a condițiilor de muncă și viață, păstrarea păcii și a libertății. A intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958. (Glosar de termeni, <http://www.euromoneda.ro/tratate.asp>)

48. Tratatul asupra Uniunii Europene (sau Tratatul de la Maastricht) a fost adoptat în decembrie 1991 și a intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 1993. El reprezintă o a doua revizuire a tratatelor de bază, și abordează două teme majore: uniunea politică și uniunea economică și monetară. Tratatul asupra UE CEE (primul pilon), împreună cu prevederile privind politica externă și de securitate comună (Common Foreign and Security Policy, al doilea pilon), precum și cu cele privind politica în domeniul justiției și afacerilor interne (Justice and Home Affairs, al treilea pilon), constituie cei trei piloni ai Uniunii Europene. (Glosar de termeni, <http://www.euromoneda.ro/tratate.asp>)

49. Valoarea totală eligibilă a proiectului – valoarea bunurilor sau serviciilor care se încadrează în lista cheltuielilor eligibile ale Programului SAPARD;

50. Valoarea neeligibilă a proiectului – valoarea bunurilor sau serviciilor care nu pot fi finanțate prin Programul SAPARD și care nu constituie cheltuieli eligibile;

Lista planșelor

- Planșa 1.** Distribuția spațiului urban-rural în România
- Planșa 2.** Structura utilizării agricole a terenurilor (pe categorii de folosință)
- Planșa 3.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 4.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară - lactate (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 5.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară - carne (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 6.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară – carne de pasăre (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 7.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară - pește (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 8.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară - cereale (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 9.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară – fructe-legume (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 10.** Distribuția spațiului urban-rural în România. Repartiția unităților de prelucrare din industria agroalimentară - vin (înființate sau modernizate prin Programul SAPARD)
- Planșa 11.** Submăsura Lapte și produse lactate. Structura teritorială de organizare a fabricii de produse lactate LaDorna Cheese
- Planșa 12.** Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 13.** Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Submăsura „Drumuri în zonele rurale”
- Planșa 14.** Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Submăsura „Alimentare cu apă potabilă în sistem centralizat”
- Planșa 15.** Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Submăsura „Canalizare și stații de epurare”
- Planșa 16.** Măsura 3.1. Investiții în exploatarea agricole. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative

- Planșa 17.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Ferme zootehnice – vaci pentru lapte”
- Planșa 18.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Ferme zootehnice – creștere și îngrășare taurine”
- Planșa 19.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Ferme avicole”
- Planșa 20.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare mijloace de producție agricolă – culturi cerealiere”
- Planșa 21.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare sere floricole”
- Planșa 22.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare exploatați pomicole”
- Planșa 23.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare exploatați legumicole”
- Planșa 24.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare exploatați viticole”
- Planșa 25.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare ferme cu caracter mixt”
- Planșa 26.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare ferme zootehnice – creștere porcine”
- Planșa 27.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare ferme zootehnice – creștere și îngrășare berbecuți”
- Planșa 28.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Modernizare ferme zootehnice – creștere ovine”
- Planșa 29.** Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Submăsura „Investiții în exploatați agricole – culturi de câmp”
- Planșa 30.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 31.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Turism rural”
- Planșa 32.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Alte tipuri de activități turistice”
- Planșa 33.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Apicultura”
- Planșa 34.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Activități meșteșugărești”

- Planșa 35.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Acvacultura”
- Planșa 36.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Ferme ciuperci, melci, broaște”
- Planșa 37.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Procesare fructe de pădure și arbuști fructiferi”
- Planșa 38.** Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Submăsura „Modernizare parc mașini agricole”
- Planșa 39.** Măsura 3.2. Constituirea grupurilor de producători. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 40.** Măsura 3.3. Conservarea biodiversității prin practici agricole. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 41.** Măsura 3.5. Silvicultura. Repartiția proiectelor de investiție la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 42.** Măsura 3.5. Silvicultura. Submăsura „Drumuri forestiere”
- Planșa 43.** Măsura 3.5. Silvicultura. Submăsura „Prelucrarea primară a lemnului”
- Planșa 44.** Măsura 3.5. Silvicultura. Submăsura „Pepiniere”
- Planșa 45.** Absorbția bugetului SAPARD la nivelul unităților teritorial-administrative
- Planșa 46.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România
- Planșa 47.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole
- Planșa 48.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
- Planșa 49.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
- Planșa 50.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative
- Planșa 51.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.5. Silvicultura
- Planșa 52.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.2. Constituirea grupurilor de producători
- Planșa 53.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.3. Conservarea biodiversității prin practici agricole

- Planșa 54.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole. Proiecte calamitate
- Planșa 55.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Proiecte calamitate
- Planșa 56.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Proiecte calamitate
- Planșa 57.** Absorbția temporală a fondurilor SAPARD în România. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Proiecte calamitate
- Planșa 58.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole
- Planșa 59.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
- Planșa 60.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole
- Planșa 61.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative
- Planșa 61.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 3.5. Silvicultura
- Planșa 63.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 1.1. Îmbunătățirea marketingului și prelucrării produselor agricole și piscicole. Proiecte calamitate
- Planșa 64.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 2.1. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale. Proiecte calamitate
- Planșa 65.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 3.1. Investiții în exploatațile agricole. Proiecte calamitate
- Planșa 66.** Structura distribuției investițiilor prin Programul SAPARD. Măsura 3.4. Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care generează activități multiple și venituri alternative. Proiecte calamitate
- Planșa 67.** Zonele defavorizate din România. Repartiția proiectelor de investiții pentru modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare rurale
- Planșa 68.** Zonele defavorizate din România. Repartiția proiectelor de investiții pentru dezvoltarea turismului rural
- Planșa 69.** Zonele restrictive și favorizante pentru dezvoltarea rurală. Repartiția proiectelor contractate și finanțate prin SAPARD.
- Planșa 70.** Repartiția cantitativă a proiectelor SAPARD la nivelul unităților administrativ-teritoriale

Lista figurilor

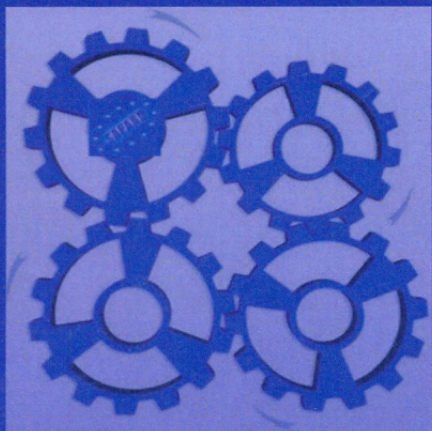
- Figura 1.** Uniunea Europeană. Harta generală [*Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory*]
- Figura 2.** Ariile cu agricultură intensivă în Uniunea Europeană [*Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory*]
- Figura 3.** Gradul de angajare al forței de muncă în agricultură [*Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory*]
- Figura 4.** Tipologia ariilor rurale în Uniunea Europeană [*Sursa: ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory*]
- Figura 5.** Schema obiectivelor directe ale fondurilor structurale
- Figura 6.** Structura terenului agricol al României pe tipuri de folosințe
- Figura 7.** Centralitatea actorului local în dezvoltarea rurală
- Figura 8.** Structura Programului SAPARD. Priorități și complementarități
- Figura 9.** Concentrarea investițiilor în infrastructura industriei agroalimentare la nivel județean
- Figura 10.** Proporția proiectelor de investiție pentru modernizare sau înființare de noi unități de prelucrare în industria alimentară
- Figura 11.** Proporția investițiilor în spațiul urban și rural în domeniul prelucrării primare a produselor agricole
- Figura 12.** Ponderea drumurilor pe tipuri de îmbrăcăminti la nivel județean
- Figura 13.** Situația comparativă a reabilitării drumurilor comunale prin proiecte cu finanțare SAPARD (regiuni)
- Figura 14.** Structura fondului funciar în România, la nivel de județe
- Figura 15.** Distribuția teritorial-administrativă a fondurilor alocate pentru investițiile în exploatațiile agricole (nivel județean)
- Figura 16.** Proporția suprafeței agricole și neagricole în România la nivel de județe
- Figura 17.** Ponderea terenurilor agricole cu proprietate privată în România, la nivel județean
- Figura 18.** Ponderea investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole la nivel regional
- Figura 19.** Proporția investițiilor realizate în domeniul siguranței și calității produselor agricole și piscicole din bugetul public SAPARD
- Figura 20.** Alocările financiare pentru Programul SAPARD
- Figura 21.** Proporția investițiilor în modernizarea unităților de prelucrare agroalimentară prin Programul SAPARD (2000-2006) la nivel regional
- Figura 22.** Proporția investițiilor în modernizarea infrastructurii rurale prin Programul SAPARD (2000-2006) la nivel regional
- Figura 23.** Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 1.1, în România

- Figura 24.** Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 1.1 (2000-2006) la nivel regional
- Figura 25.** Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 2.1 (2000-2006) la nivel regional
- Figura 26.** Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 3.1, în România
- Figura 27.** Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 3.1 (2000-2006) la nivel regional
- Figura 28.** Proporția investițiilor în modernizarea exploatațiilor agricole prin Programul SAPARD (2000-2006) la nivel regional
- Figura 29.** Proporția investițiilor în modernizarea și diversificarea economiei rurale prin Programul SAPARD (2000-2006) la nivel regional
- Figura 30.** Alocări și absorbție financiară de la bugetul SAPARD, în cadrul Măsurii 3.4 în România
- Figura 31.** Absorbția financiară temporală de la bugetul SAPARD în cadrul Măsurii 3.4 (2000-2006) la nivel regional

Lista tabelelor

- Tabel 1.** Caracteristici generale ale spațiului rural din României (2002)
- Tabel 2.** Structura ocupațională a populației rurale la mijlocul anului 2003
- Tabel 3.** Caracteristici generale ale infrastructurii de apă potabilă și canalizare în România, la nivel județean (2002)
- Tabel 4.** Caracteristici generale ale infrastructurii de apă potabilă și canalizare în România, la nivel regional (2002)
- Tabel 5.** Terenul agricol după tipul de proprietate și mărime în România
- Tabel 6.** Evoluția ponderii sectorului privat în agricultură, la principalii indicatori economici (%)
- Tabel 7.** Beneficiarii eligibili pentru contractarea unui proiect finanțat prin SAPARD
- Tabel 8.** Plafoane financiare de încadrare a proiectelor de investiții
- Tabel 9.** Alocări financiare anuale stabilite prin Programul SAPARD în cadrul Măsurii 1.1, la nivel național (Euro)
- Tabel 10.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Nord-Est
- Tabel 11.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud-Est
- Tabel 12.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud Muntenia
- Tabel 13.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Sud-Vest Oltenia
- Tabel 14.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Vest
- Tabel 15.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Nord-Vest
- Tabel 16.** Tipuri de potențial în prelucrarea produselor alimentare în Regiunea Centru
- Tabel 17.** Localizarea investițiilor din industria agroalimentară pe specializări
- Tabel 18.** Situația proiectelor contractate prin Măsura 1.1, la nivel regional, pe submăsuri
- Tabel 19.** Proiecte propuse pentru finanțare – beneficiar ANIF
- Tabel 20.** Situația drumurilor comunale pe tipuri de îmbrăcăminte la nivel județean
- Tabel 21.** Proiecte de reabilitare infrastructură locală, finanțate prin SAPARD (Nord-Vest)
- Tabel 22.** Alocări financiare și absorbție financiară în cadrul Măsurii 3.1 în România (Euro)
- Tabel 23.** Structura agricolă a terenurilor la nivel județean
- Tabel 24.** Proporția investițiilor pe specializări ale agriculturii, la nivel regional

- Tabel 25.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii NE, la nivel județean
- Tabel 26.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Est, la nivel județean
- Tabel 27.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Muntenia, la nivel județean
- Tabel 28.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Sud-Vest Oltenia, la nivel județean
- Tabel 29.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Vest, la nivel județean
- Tabel 30.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Nord-Vest, la nivel județean
- Tabel 31.** Proiecte realizate prin co-finanțare SAPARD, în cadrul regiunii Centru, la nivel județean
- Tabel 32.** Alocările financiare și bugetul SAPARD investit în cadrul Măsurii 3.4 în România (Euro)
- Tabel 33.** Raportul dintre investiții noi și modernizări în cadrul submăsurii “*Turism rural*”, în România, la nivel județean
- Tabel 34.** Tipuri de investiții în turismul rural din România, la nivel județean
- Tabel 35.** Alocările financiare și bugetul absorbit în cadrul Măsurii 1.2 în România (Euro)
- Tabel 36.** Alocări financiare pentru perioada 2002-2006 în cadrul măsurii 3.2, la nivel național
- Tabel 37.** Situația alocărilor financiare în cazul unui proiect finanțat prin SAPARD, situat în zone calamitate/necalamitate
- Tabel 38.** Absorbția financiară cantitativă și temporală în cadrul regiunilor de dezvoltare (Euro)
- Tabel 39.** Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 1.1, în România, la nivel regional, pe submăsuri
- Tabel 40.** Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 2.1 la nivel regional pe submăsuri
- Tabel 41.** Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 3.1, la nivel regional pe submăsuri
- Tabel 42.** Distribuția financiară a bugetului SAPARD (2000-2006) în cadrul Măsurii 3.4, la nivel regional pe submăsuri
- Tabel 43.** Zone cu factori favorizanți și factori restrictivi pentru dezvoltarea zonelor rurale conform Carta Verde a Dezvoltării Rurale în România. Zone defavorizate și asistate și poziția acestora în teritoriul național

Subiectul lucrării de față „*Modificări structurale ale spațiului rural din România ca urmare a implementării programului cu finanțare europeană SAPARD*” s-a concretizat datorită contextului contemporan de tranziție în care se află România din punct de vedere social, economic și politic. Se urmărește realizarea unui studiu complex în care premisele, rezultatele și efectele aplicării

Politicii Agricole Comune, prin instrumentul financiar de preaderare SAPARD, se petrec în raport cu fiecare din cele trei componente de bază ale spațiului rural: componenta socială, componenta funciară și infrastructura. Procesul de dezvoltare rurală, demarat în perioada de pre-aderare și coordonat de politica specifică europeană, pune accentul pe tranziția spațiului agricol de producție înspre un mediu economic competitiv, condiționat de funcționalitatea tehnologiei avansate și de avantajul plasării forței de muncă calificate în zonele rurale. Revitalizarea spațiului rural constituie, în aceeași măsură, prioritatea planurilor naționale de dezvoltare cât și condiția esențială pentru integrarea României ca actor pe piața economică europeană.

5 1948422 006857

ISBN: 978-973-610-954-6

90 de ani
de la întemeierea
Universității Românești
din Cluj

1919-2009